

UNIVERZITA PAVLA JOZEFA ŠAFÁRIKA V KOŠICIACH
PRÁVNICKÁ FAKULTA

KOŠICKÉ DNI TRESTNÉHO PRÁVA 2023, VII. ročník

Ochrana vlastníckeho práva normami trestného práva

*Zborník vedeckých príspevkov z celoštátnej interdisciplinárnej vedeckej
konferencie s medzinárodnou účasťou*

KOŠICE CRIMINAL LAW DAYS 2023, VII.

Protection of property rights by criminal law norms

*The Collection of scientific contributions nationwide interdisciplinary scientific
conference with international participation*

Košice, 21-22.06.2023

Sergej Romža, Martin Štrkolec, Bronislava Vinerová (eds.)

Košice 2023

KOŠICKÉ DNI TRESTNÉHO PRÁVA 2023, VII. ročník

Ochrana vlastníckeho práva normami trestného práva

Zborník vedeckých príspevkov z celoštátnej interdisciplinárnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konajúcej sa dňa 21. - 22 .06. 2023 organizovanej Katedrou trestného práva Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

Zostavovatelia:

prof. JUDr. Sergej Romža, PhD.

Katedra trestného práva Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach

doc. JUDr. Martin Štrkolec, PhD.

Katedra trestného práva Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach

Mgr. Bronislava Vinerová

Katedra trestného práva Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach

Recenzenti:

prof. JUDr. Ingrid Mencerová, PhD.

Katedra trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Komenského 20, 974 01 Banská Bystrica, ingrid.mencerova@umb.sk

JUDr. Miroslav Baňacký, PhD.

Sudca Krajského súdu v Košiciach, Štúrova 29, 04110 Košice, miroslav.banacky@justice.sk;

Tento text je publikovaný pod licenciou CC BY NC ND Creative Commons Attribution-NonCommercial-No-derivates 4.0 („Uveďte pôvod – Nepoužívajte komerčne - Nespracovávajújte“)

Za odbornú a jazykovú stránku publikácie zodpovedajú autori jednotlivých príspevkov. Rukopis neprešiel redakčnou ani jazykovou úpravou.

Dostupné od: 20.12.2023

Umiestnenie: www.unibook.upjs.sk

DOI: <https://doi.org/10.33542/OVP-0270-1>

ISBN 978-80-574-0270-1 (e-publikácia)

SPONZORI:

**MARJÁK, FERENCI
& PARTNERS**

MEMBER OF

EIL
GLOBAL

ADVOKÁT **S**LOVENSKÁ
KAMORA

MM
i n v e s t

 **PLODOVOČ
CONTEXO**

OBSAH

MOŽNOSTI ZDOKONALENÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY MAJETKOVÝCH TRESTNÝCH ČINŮ V ČESKÉM TRESTNÍM ZÁKONÍKU <i>POSSIBILITIES OF IMPROVING THE LEGAL REGULATION OF PROPERTY CRIMES IN THE CZECH CRIMINAL CODE</i>	
Jiří Jelínek	12
OCHRANA PRÁV DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ A JINÉHO NEHMOTNÉHO MAJETKU NORMAMI TRESTNÍHO PRÁVA <i>PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS AND OTHER INTANGIBLE PROPERTY UNDER CRIMINAL LAW</i>	
Vladimír Smejkal	22
POTŘEBUJEME TRESTNÝ ČIN ZNEUŽÍVÁNÍ VLASTNICTVÍ PODLE § 229 TRESTNÍHO ZÁKONÍKU? MALÁ ÚVAHA DEKRIMINALIZAČNÍ V KONTEXTU ZÁSADY SUBSIDIARITY TRESTNÍ REPRESE <i>DO WE NEED A CRIME OF MISAPPROPRIATION OF PROPERTY UNDER SECTION 229 OF THE CRIMINAL CODE? A SMALL DECRIMINALIZATION CONSIDERATION IN THE CONTEXT OF THE PRINCIPLE OF SUBSIDIARITY OF CRIMINAL REPRESSION</i>	
Věra Kalvodová	40
ÚSTAVNÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY O SUBSIDIÁRNÍ ÚLOZE TRESTNÍ REPRESE V PŘÍPADĚ TRESTNÉHO ČINU PODVODU ANEB ZAMYŠLENÍ NAD NĚKOLIKA NÁLEZY S ŠIRŠÍMI DŮSLEDKY <i>THE CONSTITUTIONAL COURT OF THE CZECH REPUBLIC ON THE SUBSIDIARY ROLE OF CRIMINAL REPRESSION IN THE CASE OF THE CRIME OF FRAUD, OR REFLECTION ON SEVERAL FINDINGS WITH BROADER CONSEQUENCES</i>	
Jaroslav Fenyk	49
VLASTNICTVÍ, SQUATTING A SUBSIDIARITA TRESTNÍ REPRESE <i>POSSESSION, SQUATTING AND THE SUBSIDIARITY OF CRIMINAL REPRESSION</i>	
Marek Fryšták	63
PROCESNÉ POSTUPY OCHRANY VLASTNÍCKÝCH PRÁV POŠKODENÉHO V TRESTNOM KONANÍ <i>PROCEDURAL MEASURES FOR THE PROTECTION OF THE PROPERTY RIGHTS OF THE INJURED PARTY IN CRIMINAL PROCEEDINGS</i>	
Ivan Šimovček	77

TREST PREPADNUTIA VECI VS. OCHRANA VLASTNÍCKEHO PRÁVA <i>FORFEITURE OF PROPERTY VS. PROTECTION OF THE RIGHT TO PROPERTY</i>	
Jozef Záhora.....	87
MAJETKOVÁ KRIMINALITA, AKO DRUH KRIMINALITY, KTORÝ POŠKODZUJE A OHROZUJE VLASTNÍCKE PRÁVA <i>PROPERTY CRIME, AS A TYPE OF CRIME THAT HARMS AND THREATENS PROPERTY RIGHTS</i>	
Peter Polák.....	105
OCHRANA MAJETKOVÝCH PRÁV NUTNOU OBRANOU A OPRÁVNENÝM POUŽITÍM ZBRANE <i>PROTECTION OF PROPERTY RIGHTS BY SELFE DEFENSE AND THE LEGITIMATE USE OF A WEAPON</i>	
Margita Prokeinová.....	116
PRÁVNE ASPEKTY ZAISŤOVANIA MAJETKU A SPRÁVA ZAISTENÉHO A SKONFIŠKOVANÉHO MAJETKU <i>LEGAL ASPECTS OF SEIZURE ASSETS AND MANAGEMENT OF SEIZED AND CONFISCATED ASSETS</i>	
Tomáš Strémy, Veronika Marková.....	123
PRIZMA ULTIMÁTNEJ APLIKÁCIE NORIEM TRESTNÉHO PRÁVA <i>PRISM OF ULTIMATIVE APPLICATION OF CRIMINAL LAW NORMS</i>	
Ondrej Laciak	139
JE NUTNÉ CHRÁNIT MAJETEK PROSTŘEDKY TRESTNÍHO PRÁVA ZA KAŽDÝCH OKOLNOSTÍ? <i>IS IT NECESSARY TO PROTECT PROPERTY THROUGH CRIMINAL LAW IN EVERY CIRCUMSTANCES?</i>	
Jana Tlapák Navrátilová, Ingrid Galovcová.....	148
TRESTNÍ PRÁVO A NĚKTERÉ JEHO SOUKROMOPRÁVNÍ SOUVISLOSTI <i>CRIMINAL LAW AND SOME OF ITS PRIVATE LAW CONTEXTS</i>	
Jiří Mulák.....	158
VYBRANÉ ASPEKTY TRESTNÉHO ČINU MACHINÁCIÍ PRI VEREJNOM OBSTARÁVANÍ A VEREJNEJ DRAŽBE <i>SELECTED ASPECTS OF THE CRIMINAL OFFENSE OF MACHINING IN PUBLIC PROCUREMENT AND PUBLIC AUCTION</i>	
Jaroslav Klátik, Adrián Vaško	170

<p>UPLATNITEĽNOSŤ VNÚTROŠTÁTNEJ PRÁVNEJ ÚPRAVY, KTORÁ USTANOVUJE KONFIŠKÁCIU NEZÁKONNE NADOBUDNUTÉHO MAJETKU BEZ ODSÚDENIA V TRESTNOM KONANÍ: ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA EÚ VO VECI C-319/19 – KOMISIA PRE BOJ PROTI KORUPCII PROTI Z. V. A INÝM</p> <p><i>APPLICABILITY OF NATIONAL LEGISLATION PROVIDING FOR THE CONFISCATION OF ILLEGALLY OBTAINED ASSETS IN THE ABSENCE OF A CONVICTION IN CRIMINAL PROCEEDINGS: JUDGMENT OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EU IN CASE C-319/19 – COMMISSION FOR THE FIGHT AGAINST CORRUPTION VERSUS Z. V. AND OTHERS</i></p> <p>Jaroslav Ivor, Libor Klimek .....187</p>	187
<p>PODMIENKY A LIMITY UPLATNENIA PROSTRIEDKOV NA ZAISTENIE VECÍ DÔLEŽITÝCH PRE TRESTNÉ KONANIE V PRIESTOROCH VÝKONU ADVOKÁCIE</p> <p><i>CONDITIONS AND LIMITS FOR THE USE OF MEANS OF SECURING IMPORTANT THINGS FOR CRIMINAL PROCEEDINGS IN THE PLACES OF PRACTICE OF ADVOCACY</i></p> <p>Eva Szabová.....196</p>	196
<p>NIEKOĽKO ÚVAH K PRÁVNEJ ÚPRAVE POSTIHU LEGALIZÁCIE VÝNOSU Z TRESTNEJ ČINNOSTI</p> <p><i>SOME CONSIDERATIONS ON THE LEGAL ADJUSTMENT OF THE PUNISHMENT OF THE LEGALIZED PROCEEDS FROM CRIMINAL ACTIVITIES</i></p> <p>Marcela Tittlová, Juraj Chylo .....211</p>	211
<p>KRÁDEŽ SPOJENÁ S NÁSILÍM</p> <p><i>THEFT LINKED TO VIOLENCE</i></p> <p>Vladimír Pelc .....232</p>	232
<p>NAJAKTUÁLNEJŠIA PRÁVNA ÚPRAVA A TRENDY PÁCHANIA TRESTNEJ ČINNOSTI SPOJENEJ S VIRTUÁLNYMI MENAMI</p> <p><i>CONTEMPORARY LEGISLATION AND TRENDS OF COMMITTING CRIME RELATED TO VIRTUAL CURRENCIES</i></p> <p>Ján Šanta, Ivo Šanta .....239</p>	239
<p>PRINCÍP ULTIMA RATIO A OCHRANA VLASTNÍCTVA PROSTRIEDKAMI TRESTNÉHO PRÁVA</p> <p><i>THE PRINCIPLE OF ULTIMA RATIO AND PROTECTION OF PROPERTY BY MEASURES OF CRIMINAL LAW</i></p> <p>Rastislav Remeta .....257</p>	257
<p>MAJETKOVÁ KRIMINALITA V KONTEXTE SLOVENSKEHO VÄZENSTVA</p> <p><i>PROPERTY CRIME IN THE CONTEXT OF SLOVAK PRISON</i></p> <p>Jakub Ľorko, Barbora Tallová .....277</p>	277

APLIKAČNÉ OTÁZKY SPOJENÉ S TRESTNÝM ČINOM KRÁDEŽE V KONTEXTE LEGISLATÍVNEHO VÝVOJA <i>APPLICATION ISSUES RELATED TO THE CRIME OF THEFT IN THE CONTEXT OF LEGISLATIVE DEVELOPMENT</i> Maximilián Kiko, Stanislav Mihálik.....	297
MAJETKOVÁ TRESTNÁ ČINNOSŤ PÁCHANÁ PROSTREDNÍCTVOM INFORMAČNO-KOMUNIKAČNÝCH TECHNOLOGIÍ <i>PROPERTY CRIME COMMITTED USING INFORMATION-COMMUNICATION TECHNOLOGIES</i> Sebastián Janko.....	311
NIEKOĽKO POZNÁMOK K MAJETKOVEJ KRIMINALITE MLÁDEŽE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE <i>A FEW NOTES ON YOUTH PROPERTY CRIME IN THE SLOVAK REPUBLIC</i> Štefan Zeman, Miloš Deset.....	321
PROPORCIONALITA ZÁSAHU DO VLASTNÍCKEHO PRÁVA PRI PREDAJI ZAIŠTENÉHO MAJETKU V TRESTNOM KONANÍ <i>PROPORTIONALITY OF INTERFERENCE WITH OWNERSHIP RIGHTS IN THE SALE OF SECURED PROPERTY IN CRIMINAL PROCEEDINGS</i> Ivana Mokrá, Karin Vrtíková.....	341
EXTRATERITORIÁLNE ÚČINKY ROZHODNUTÍ CUDZÍCH ORGÁNOV O PRIESTUPKU ALEBO O INOM SPRÁVNOM DELIKTE A ICH VPLYV NA POSUDZOVANIE KONANIA PÁCHATEĽA AKO TRESTNÉHO ČINU KRÁDEŽE PODĽA TRESTNÉHO ZÁKONA <i>EXTRATERRITORIAL EFFECTS OF FOREIGN AUTHORITIES DECISIONS ON A MISDEMEANOR OR OTHER ADMINISTRATIVE OFFENSE AND THEIR IMPACT ON THE ASSESSMENT OF THE PERPETRATOR'S ACTIONS AS A CRIME OF THEFT ACCORDING TO THE CRIMINAL CODE</i> Tibor Seman.....	355
PROCESNOPRÁVNE KONTEXTY TRESTNOPRÁVNEJ A DISCIPLINÁRNEJ ZODPOVEDNOSTI SUDCOV V KONTEXTE SÚDNYCH KONANÍ A ICH MOŽNÉ NÁSLEDKY PRI OCHRANE PRÁVA VLASTNÍŤ MAJETOK <i>PROCEDURAL CONTEXTS OF THE CRIMINAL AND DISCIPLINARY LIABILITY OF JUDGES IN THE CONTEXT OF COURT PROCEEDINGS AND THEIR POSSIBLE CONSEQUENCES IN THE PROTECTION OF THE RIGHT TO PROPERTY</i> Jaroslav Čollák.....	371

TRESTNĚPRÁVNÍ ASPEKTY PORUŠENÍ FIDUCIÁRNÍCH POVINNOSTÍ <i>CRIMINAL LAW ASPECTS OF BREACH OF FIDUCIARY DUTIES</i>	
Miroslav Ševčík	400
TECHNICKÁ CELISTVOŠŤ (INTEGRITA) PODKLADOV PREDLOŽENÝCH NA ZNALECKÉ SKÚMANIE <i>TECHNICAL COMPLETENESS (INTEGRITY) OF THE DOCUMENTS SUBMITTED FOR EXPERT EXAMINATION</i>	
Sergej Romža	419
SÚČASNÉ VÝZVY VYMÁHANIA PEŇAŽNÉHO TRESTU <i>CURRENT CHALLENGES OF MONETARY PENALTY ENFORCEMENT</i>	
Simona Ferenčíková	432
VYBRANÉ ASPEKTY UPLATŇOVANIA, DOKAZOVANIA A ROZHODOVANIA O MAJETKOVÝCH NÁROKOCH POŠKODENÉHO V RÁMCI TRESTNÉHO KONANIA <i>SELECTED ASPECTS OF APPLYING, PROVING AND DECIDING ON PROPERTY CLAIMS OF THE VICTIM IN CRIMINAL PROCEEDINGS</i>	
Martin Štrkolec	445
UPLATNENIE ZÁSADY PRIMERANOSTI A ZDRŽANLIVOSTI PRI ÚKONOCH ZAISTENIA VECÍ <i>APPLICATION OF THE PRINCIPLE OF PROPORTIONALITY AND HESITATION WITH SECURING THE THING</i>	
Peter Čopko	461
VYKONÁVANIE VYŠETROVACÍCH OPATRENÍ EURÓPSKOU PROKURATÚROU <i>EXECUTION OF INVESTIGATIVE MEASURES BY THE EUROPEAN PROSECUTOR'S OFFICE</i>	
Veronika Tóthová *	477
TREST PREPADNUTIA MAJETKU – VÝZVY A PERSPEKTÍVY <i>PROPERTY CONFISCATION PENALTY – CHALLENGES AND PERSPECTIVES</i>	
Lukáš Michal'ov	490
TREST PREPADNUTIA MAJETKU AKO NÁSTROJ OCHRANY VLASTNÍCKEHO PRÁVA ŠTÁTU <i>THE PENALTY OF FORFEITURE OF PROPERTY AS AN INSTRUMENT FOR THE PROTECTION OF THE STATE'S RIGHT TO PROPERTY</i>	
Bronislava Vinerová	498

PERSPEKTÍVY UKLADANIA TRESTU ZÁKAZU CHOVU A DRŽBY ZVIERAT <i>PERSPECTIVES OF IMPOSING THE PUNISHMENT OF PROHIBITION OF ANIMAL BREEDING AND POSSESSION</i>	
Sandra Geschwandtnerová.....	509
OCHRANA VLASTNÍCKEHO PRÁVA PRINCÍPMI TRESTNÉHO PRÁVA <i>PROTECTION OF PROPERTY RIGHTS BY PRINCIPLES OF CRIMINAL LAW</i>	
Marko Mašan.....	519
NÁHRADA NEMAJETKOVEJ UJMY V TRESTNOM KONANÍ <i>COMPENSATION OF NON-PROPERTY DAMAGE IN CRIMINAL PROCEEDINGS</i>	
Martin Baločko.....	528
TRESTNO-PROCESNÉ LIMITY REALIZÁCIE DOMOVEJ PREHLIADKY <i>CRIMINAL-PROCEDURAL LIMITS OF HOME SEARCH</i>	
Dávid Priščák.....	540
ZAISTENIE MAJETKU OBVINENÉHO V TRESTNOM KONANÍ V KONTEXTE TRESTU PREPADNUTIA MAJETKU <i>DETAINMENT OF THE ACCUSED PERSON'S PROPERTY IN CRIMINAL PROCEEDINGS IN THE CONTEXT OF SANCTION OF PROPERTY FORFEITURE</i>	
Milada Rad'ašová.....	551
VYBRANÉ PROBLEMATICKÉ ASPEKTY TRESTNÉHO ČINU LEGALIZACE VÝNOSŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI <i>MONEY LAUNDERING AND ITS PROBLEMATIC LEGISLATIVE ASPECTS IN THE CZECH CRIMINAL LAW</i>	
Katarína Tejnská.....	564
ZAISTENIE VÝKONU TRESTU PREPADNUTIA MAJETKU OPTIKOU ROZHODOVACEJ PRAXE ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY <i>ENSURE THE ENFORCEMENT OF THE FORFEITURE OF PROPERTY PENALTIES BASED ON THE DECISION-MAKING PRACTICE OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF THE SLOVAK REPUBLIC</i>	
Lukáš Tomaš.....	570
KRÁDEŽ A LÚPEŽ V TRESTNOM PRÁVE MEDZIVOJNOVEJ ČESKOSLOVENSKEJ REPUBLIKY <i>THE CRIMES OF THEFT AND ROBBERY IN THE CRIMINAL LAW OF INTERWAR CZECHOSLOVAK REPUBLIC</i>	
Miroslav Fico.....	582

CIVIL CLAIM IN HUNGARY
OBČIANSKOPRÁVNÝ NÁROK V MAĎARSKU

Anita Nagy.....594

MOŽNOSTI ZDOKONALENÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY MAJETKOVÝCH TRESTNÝCH ČINŮ V ČESKÉM TRESTNÍM ZÁKONÍKU

POSSIBILITIES OF IMPROVING THE LEGAL REGULATION OF PROPERTY CRIMES IN THE CZECH CRIMINAL CODE

Jiří Jelínek

Právnická fakulta Univerzity Karlovy

Abstrakt

V současném období, kdy ještě není dokončena celková rekodifikace českého trestního práva, je naléhavě žádoucí pokusit se legislativně zvýšit kvalitu právní úpravy trestných činů proti majetku ve směru zmírnění trestní represe u vybraných trestných činů. Článek pojednává o možnostech zdokonalení právní úpravy trestných činů proti majetku, a to trestného činu krádeže podle ustanovení § 205 odst. 2 českého trestního zákoníku a trestných činů pojistného podvodu (§ 209 tr. zák.), úvěrového podvodu (§ 210 tr. zák.) a dotačního podvodu (§ 211 tr. zák.). V těchto případech podle názoru autora dochází k nežádoucímu přepínání trestní represe.

Klíčová slova: *Trestný čin, majetkové trestné činy, krádež, pojistný podvod, úvěrový podvod, dotační podvod, novelizace trestního práva.*

Abstract

Currently, when the entire recodification of Czech criminal law has not yet been completed, it is desirable to try improving the quality of legislation on crimes against property, namely to ease criminal repression for selected crimes. The article discusses the possibilities of improving the legal regulation of crimes against property, namely the crime of theft under the provisions of Section 205(2) of the Czech Criminal Code and the crimes of insurance fraud (Section 209 of the Criminal Code), credit fraud (Section 210 of the Criminal Code) and subsidy fraud (Section 211 of the Criminal Code). In these cases, in the author's opinion, criminal repression is more extensive than desired.

Keywords: *Criminal offence, property offences, theft, insurance fraud, credit fraud, subsidy fraud, amendment of criminal law.*

Úvod

Tématem mého vystoupení jsou trestné činy proti majetku v českém trestním zákoníku a možnosti zdokonalení jejich současné právní úpravy.

Jedná se o téma aktuální a společensky závažné, vždyť majetkové trestné činy tvoří podstatnou část registrované kriminality v České republice (v roce 2022 se jednalo o 26,6 %) a nejenak tomu bude i na Slovensku.¹

---

¹ Statistické přehledy kriminality. Policie České republiky [online]. Policie České republiky [cit. 19. 6. 2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2022.aspx> .

Současný platný český trestní zákoník z roku 2009² zařadil trestné činy proti majetku do popředí v systematické zvláštní části, do hlavy páté za trestné činy proti rodině a dětem, které uzavírají výčet trestných činů zasahujících do základních lidských práv a integrity člověka (trestné činy proti životu a zdraví; trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství; trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti; trestné činy proti rodině a dětem). Až po majetkových trestných činech jsou zařazeny trestné činy hospodářské, obecně nebezpečné, proti životnímu prostředí a tak dále.

Systematika slovenského trestního zákona je obdobná.³

Položme si otázku, proč je dnes aktuální hovořit o změnách právní úpravy majetkových trestných činů?

Odpověď na položenou otázku není těžká.

Česká republika se stále nachází v epoše poloviční rekodifikace trestního práva.

Je tomu tak proto, že dosud bylo rekodifikováno pouze trestní právo hmotné a byl přijat „nový“ trestní zákoník v roce 2009, posléze v roce 2011, byl přijat vedlejší trestní zákon, tj. zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim,⁴ ale nebyl přijat zcela nový trestní řád. Na rekodifikaci trestního práva procesního tedy stále čekáme. Legislativní práce na novém českém trestním řádu trvají již několik desítek let. Po roce 2014 se legislativní práce na novém trestním řádu rozeběhly a zdálo se, že se blízké budoucnosti několika let dočkáme alespoň předložení textu návrhu nového trestního řádu odborné veřejnosti. To se skutečně stalo, byla předložena první verze osnovy nového trestního řádu, byly uspořádány informační, vzdělávací, vysvětlující a propagační akce k podpoře předložené osnovy nového trestního řádu. Účastníci vědecké konference z trestního práva konané v březnu tohoto roku v Praze, v Karolinu, si možná vzpomínají, že se o osnově nového trestního řádu hovořilo téměř jako o hotové věci.

Pak se ovšem věci zadrhly.

Ministr spravedlnosti České republiky, dr. Pavel Blažek, se rozhodl osnovu nového procesního kodexu předložit, dříve než ji představí oficiálně, ústavněprávnímu výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a ústavněprávnímu výboru Senátu Parlamentu České republiky. Zatímco ústavněprávní výbor Senátu žádné připomínky nevznášel, v ústavněprávním výboru Poslanecké sněmovny připomínky zazněly a jak se ukazuje, alespoň prozatím je myšlenka nového rekodifikovaného trestního řádu na čas opuštěna a změny platné právní úpravy se budou uskutečňovat průběžnými novelizacemi.⁵

---

² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění, dále jen „tr. zák.“

³ Zákon č. 300/2005 Z. z., trestní zákon v platném znění. Trestné činy proti majetku jsou v systematické zvláštní části slovenského trestního zákona zařazeny na čtvrté místo po trestných činech proti životu a zdraví, trestných činech proti svobodě a lidské důstojnosti a trestných činech proti rodině a dětem.

⁴ Dále jen „topo“.

⁵ Viz DIMUN, P.: Poslanci a senátoři nechťejí nový trestní řád. Dávají přednost úpravám toho starého. In: *Česká justice* [online]. 3. 5. 2023 [cit. 7. 5. 2023]. Dostupné z:

Odkladem celkové rekonfigurace trestního práva procesního (ostatně hovořit o celkové rekonfiguraci českého trestního práva podle mého názoru dost dobře nejde, pokud nehovoříme také o rekonfiguraci alespoň procesní části topo, o čemž se ovšem v chystané rekonfiguraci, alespoň v časově poslední verzi znění rekonfigurovaného trestního řádu z podzimu roku 2022, neuvažovalo) se vhodně otevřel prostor pro širší společenskou a odbornou diskusi o změnách v trestním zákoníku, a to například u majetkových trestných činů.

V dalším vystoupení se zaměřím na dva problémy právní úpravy majetkových trestných činů, a to na úpravu trestného činu krádeže podle § 205 tr. zák. a trestného činu podvodu podle § 209 tr. zák., respektive jeho kazuistických sourozenců pojistného podvodu (§ 209 tr. zák.), úvěrového podvodu (§ 210 tr. zák.) a dotačního podvodu (§ 211 tr. zák.).

1.

Jedním z „přínosů“ českého rekonfigurovaného trestního zákoníku z roku 2009 bylo, že zavedl recidivu jako znak skutkové podstaty do ustanovení o trestném činu krádeže podle § 205 odst. 2 tr. zák., a to jako znak základní skutkové podstaty tohoto trestného činu.

Citované ustanovení zní takto:

§ 205 Krádež

(1) Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a

a) způsobí tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou,

b) čin spáchá vloupáním,

c) bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí,

d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, nebo

e) čin spáchá na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.

(2) Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(5) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo

---

<https://www.ceska-justice.cz/2023/05/poslanci-a-senatori-nechteji-novy-trestni-rad-davaji-prednost-upravam-toho-stareho/>.

b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání teroristického trestného činu, trestného činu financování terorismu (§ 312d), nebo vyhrožování teroristickým trestným činem (§ 312f).

(6) Příprava je trestná.

U ostatních dvou základních obohacovacích typů majetkových trestných činů, tj. u trestných činů zpronevěry (§ 206 odst. 2) a podvodu (§ 209 odst. 2) je dikce příslušných ustanovení jiná. Zatímco v ustanovení o krádeži podle § 205 odst. 2 tr. zák. zákonodárce použil formulaci „*byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán,*“ u podvodu, resp. zpronevěry jsou druhé odstavce citovaných ustanovení typické kvalifikované skutkové podstaty, o čemž svědčí jejich znění.

Ustanovení § 206 odst. 2 o zpronevěře zní:

(2)...spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 a byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

To znamená, že přísněji bude potrestán ten pachatel zpronevěry, který spáchá čin uvedený v odstavci 1, tedy zpronevěru, a byl za zpronevěru v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

Stejná konstrukce kvalifikované skutkové podstaty je použita u trestného činu podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zák.

Co z uvedeného vyplývá?

V ustanovení o krádeži český zákonodárce kriminalizuje jednání, které nemusí naplňovat základní skutkovou podstatu krádeže, pachatel tedy nemusí například krádeží způsobit na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou, tj. škodu ve výši nejméně 10 000 Kč, pokud naplňuje znaky recidivy uvedené v ustanovení § 205 odst. 2 tr. zák., půjde o samostatný trestný čin bez ohledu na výši škody, samozřejmě za zachování potřebného stupně společenské škodlivosti (zásada subsidiarity trestní represe). Často jde o případy drobných krádeží osob z okraje společnosti, které si tímto způsobem opatřují stravu, alkohol, cigarety, resp. prostředky pro opatření uvedených komodit.

V ustanovení § 205 odst. 2 tr. zák. nejde o kvalifikovanou skutkovou podstatu, tedy o případ, že by příslušné ustanovení obsahovalo znaky základní skutkové podstaty trestného činu a některý znak další, který by zvyšoval závažnost činu.

Spory o tom, zda skutková podstata uvedená v ustanovení § 205 odst. 2 tr. zák. je základní či kvalifikovaná, byly vyřešeny tím, že tato skutková podstata se považuje za tzv. *samostatnou skutkovou podstatu*, tedy za obměnu výchozí skutkové podstaty trestného činu krádeže podle § 205 odst. 1 tr. zák.⁶

Znamená to, že ustanovení o krádeži obsahuje dvě základní skutkové podstaty (§ 205 odst. 1, § 205 odst. 2), ke kterým se pak připínají tři kvalifikované skutkové podstaty (§ 205 odst. 3, § 205 odst. 4, § 205 odst. 5).

---

⁶ Jak správně uvádí Říha, jedná se tedy o tzv. samostatnou skutkovou podstatu trestného činu, ačkoliv česká trestněprávní nauka takový pojem běžně nepoužívá, obvykle dělí skutkové podstaty na základní, kvalifikované a privilegované, dále na jednoduché a složité s podtypem složených skutkových podstat, viz ŘÍHA, J.: Nové pojetí trestného činu krádeže, *Trestněprávní revue*, 2009, č. 10.

U zpronevěry (§ 206) a podvodu (§ 209) je konstrukce skutkových podstat jiná, zde pachatel musí spáchat čin uvedený v odstavci jedna příslušného ustanovení, to znamená, že musí způsobit zpronevěrou nebo podvodem škodu nikoliv nepatrnou, a teprve poté se uplatní kvalifikovaná skutková podstata s recidivou jako znakem této skutkové podstaty.

Specifická konstrukce skutkové podstaty krádeže podle § 205 odst. 2 tr. zák. se dvěma základními skutkovými podstatami je „přínosem“ českého trestního zákoníku z roku 2009. Předchozí trestní zákon č. 140/1961 Sb., takovou konstrukci neobsahoval. Krádež, zpronevěra i podvod byly koncipovány stejně, tedy příslušné ustanovení obsahovalo základní skutkovou podstatu daného trestného činu a následovaly kvalifikované skutkové podstaty, přičemž odpovědnost za recidivu vyžadovala, aby byly naplněny znaky základní skutkové podstaty, a teprve poté následovaly kvalifikované skutkové podstaty.

V ustanovení § 205 odst. 1 a § 205 odst. 2 českého trestního zákoníku jsou tedy dvě samostatné skutkové podstaty, z nichž druhá je pouze zvláštní obměnou první, přičemž jsou-li naplněny znaky druhého odstavce krádeže, nemusí být nutně naplněny znaky prvního odstavce a naopak.

Tím ovšem zákonodárce vytvořil mimo jiné problém jednočinného souběhu obou skutkových podstat.

Dolní hranice trestní sazby u krádeže podle § 205 odst. 2 tr. zák. je stanovena relativně vysoko. Pachatel může být potrestán trestem odnětí svobody (žádný jiný trest trestní sazba neuvádí) na šest měsíců až tři léta. Trestní sazba za krádež spáchanou recidivistou je stejná jako například za úmyslné ublížení na zdraví (§ 221 odst. 1 tr. zák.) nebo základní skutkovou podstatu šíření nakažlivé lidské nemoci (§ 152 odst. 1 tr. zák.) a je přísnější než například omezování osobní svobody (§ 171 odst. 1 tr. zák.).

Takto stanovená trestní sazba je podle mého názoru příliš vysoká, neumožňuje individuální posouzení jednotlivých případů, které se v konkrétním případě mohou i velmi lišit. Dochází tím k umělému zvyšování počtu recidivujících pachatelů, což má samozřejmě vliv z hlediska sankční politiky státu.

De lege ferenda by bylo žádoucí zrušit dolní hranici trestní sazby trestu odnětí svobody, a tak umožnit lépe řešit individuální případy recidivních krádeží (při kterých ani nemusí být způsobena škoda nikoliv nepatrná) například uložením některého z alternativních trestů k trestu odnětí svobody.

Ustanovení § 205 odst. 2 českého trestního zákoníku se v nedávné době dostalo do centra pozornosti laické i odborné veřejnosti, a to v souvislosti s pandemickou situací vyvolanou výskytem koronaviru označovaného jako SARS CoV-2 a způsobujícího epidemii onemocnění COVID-19.

Rozmohly se případy, ve kterých byli pachatelé, recidivisté, stíháni a odsuzováni za krádež spáchanou za přitěžující okolnosti uvedené v ustanovení § 247 odst. 4 tr. zák., tedy že spáchali krádež za stavu „živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek“ [§ 205 odst. 4 písm. b) tr. zák.], což mělo být naplněno tím, že pachatel se dopustil krádeže v době výskytu koronaviru označovaného jako SARS CoV-2 a způsobujícího epidemii

onemocnění COVID-19. Trestní sazba ustanovení § 205 odst. 4 písmeno b) tr. zák. činí dvě léta až osm let trestu odnětí svobody.

Často se jednalo o mediálně vděčné případy drobných krádeží (bezdomovec ukradl pět pizza bulek v supermarketu, vložil je do tašky a prošel bez zaplacení pokladnou supermarketu – trest odnětí svobody jeden a půl roku nepodmíněně; jiný případ: bezdomovec v drogerii ukradl erotickou pomůcku, vibrátor Durex Play Pure Fantasy za 499 korun českých, v hlavním líčení odsouzen ke dvěma rokům odnětí svobody nepodmíněně, protože mu přitěžovalo, že měl 23 záznamů v rejstříku trestu převážně za krádeže a neměl stále bydliště).

Jinak řečeno, za často bagatelní trestné činy, které, nebýt recidivy a nouzových opatření vyvolaných epidemií onemocnění COVID-19, by vůbec nebyly trestnými činy krádeže, byli pachatelé odsuzováni k přísným nepodmíněným trestům, a to bez ohledu na to, jak vysokou škodu svým jednáním způsobili, často se ani nejednalo o škodu nikoliv nepatrnou.

Výsledkem shora uvedené aplikace byly problémy hmotněprávní (zúžený rozsah trestů, které je možné uložit, přísná trestní sazba trestu odnětí svobody), problémy procesní (složení soudu, nutná obhajoba, nemožnost použití odklonů včetně trestního příkazu) i problémy penologické (ukazuje se, že dvanáctinu ubytovacích kapacit věznic zahlcují pachatelé bagatelních krádeží za situace, kdy většina vězeňské populace je nadále na maximu ubytovacích kapacit věznic).⁷

Otázkou také je, jaký měl být účel takových přísných trestů pro pachatele, zda byl takový postup v souladu s pojetím trestního práva jako *ultima ratio*. Podle mého názoru nikoliv.

I když bylo později použití právní kvalifikace bagatelních krádeží za situace epidemie onemocnění COVID-19 judikaturou omezeno,⁸ přesto byla řada osob (stovky?) za bagatelní krádež v době onemocnění potrestána přísným nepodmíněným trestem odnětí svobody. O nápravu se pokusil ministr spravedlnosti, který podal celkem 162 mimořádných opravných prostředků – stížností pro porušení

---

⁷ SCHOLLE, J.: Zrušte § 205 odst. 2 trestního zákoníku. *Státní zastupitelství*, 2020, č. 4, s. 13.

⁸ Jde o rozhodnutí publikované pod č. 19/2021 Sb. rozh. tr., ve kterém byla vyslovena zásada, že nestačí ovšem jen spáchání krádeže v době výskytu koronaviru, nestačí jen časová a místní souvislost spáchaného činu s takovou událostí, ale je nutná i určitá věcná souvislost s touto událostí, tedy že se tato událost konkrétním způsobem projevila při spáchání trestného činu krádeže. Uvedený vztah bude dán například tehdy, jestliže zmíněná událost nebo omezení či jiná opatření přijatá v jejím důsledku a k jejímu řešení umožnily či usnadnily pachateli spáchání trestného činu, pokud pachatel počítal s tím, že mu to umožní uniknout jeho odhalení a dopadení, anebo svůj čin zaměřil přímo proti těmto opatřením a omezením, aby je mařil či ztěžoval apod.

Samotné vyhlášení nouzového stavu (čl. 5 a 6 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění ústavního zákona č. 300/2000 Sb.) a spáchání činu za tohoto stavu není znakem kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže podle § 205 odst. 4 písm. b) tr. zák. Vyhlášení nouzového stavu, důvody, které k němu vedly, a veřejně dostupné informace o něm však mohou mít podpůrný význam pro závěr, že v dané době a na daném místě došlo k určité „události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí“ a že pachatel o tom alespoň měl a mohl vědět [§ 17 písm. b) tr. zák.].

zákonu ve prospěch odsouzených v případech bagatelních krádeží pachatelů odsouzených k vyšším nepodmíněným trestům během epidemie onemocnění COVID-19 od února 2021 do ledna 2023.⁹ Jistě není účelem mimořádných opravných prostředků v trestním řízení napravovat zjevné legislativní chyby a nedostatky při aplikaci trestních norem.

2.

Závěrem můžeme shrnout: český trestní zákoník obsahuje kriminální recidivu jako znak druhé (samostatné) základní skutkové podstaty krádeže v § 205 odst. 2 tr. zák. Dochází tím k nadměrné kriminalizaci případů bagatelní trestné činnosti, což může vést k přepínání trestní represe, jak bylo přesvědčivě doloženo.

Tento fakt se projevil v nouzovém stavu vyvolaném pandemií nemoci COVID-19, kdy po vyhlášení nouzového stavu pachatelé drobných krádeží, kterým by jinak hrozil trest podle základní skutkové podstaty krádeže podle § 205 odst. 2 tr. zák., byli znenadání ohroženi sazbou trestu odnětí svobody na dvě léta až osm let. De lege ferenda je naléhavě žádoucí tento stav odstranit legislativní úpravou.

Nabízí se několik možností řešení:

1. Zrušení samostatné skutkové podstaty trestného činu krádeže podle § 205 odst. 2 tr. zák. Namísto ní by měla být nově formulována kvalifikovaná skutková podstata krádeže podle § 205 odst. 2 tr. zák. tak, aby odpovídala korespondujícím kvalifikovaným skutkovým podstatám zpronevěry (§ 206 odst. 2) nebo podvodu (§ 209 odst. 2). Konkrétně jde o nahrazení sousloví „*byl za takový čin...odsouzen nebo potrestán*“ slovy „*spáchá-li čin uvedený v odstavci 1.*“

2. Spodní hranice trestní sazby přečinu krádeže podle § 205 odst. 2 tr. zák. by měla být zrušena (obdobně i u trestného činu zpronevěry a trestného činu podvodu). Takové řešení by lépe umožnilo řešit individuální případy recidivních krádeží (při kterých ani nemusí být způsobena škoda nikoliv nepatrná) například uložením některé z alternativních trestů k trestu odnětí svobody.

Časopis Státní zastupitelství v čísle 5/2022 publikoval anketu státních zástupců právě k této otázce. Proti názoru o možnosti zrušení spodní hranice trestní sazby se vyskytla námitka, že stanovení spodní hranice trestní sazby je určitým signálem, že recidivistovi bude reálně hrozit trest odnětí svobody nejméně půl roku, skutečně uložený trest však může být ve skutečnosti i kratší. V trestním zákoníku je řada jiných ustanovení, jejichž změna by byla potřebnější.¹⁰

K uvedenému názoru jen letmá zmínka. Oproti klasické kriminologické škole, která počítala s pachatelem trestného činu jako s jedincem racionálně uvažujícím, obdařeným inteligencí a rozumem, který se sám může rozhodnout, zda spáchá trestný čin či nikoliv, skutečnost je poněkud jiná (kdyby uvedená teze platila obecně, potom bychom měli vězení plná racionálně uvažujících zločinců). Mám proto vážné

⁹ PASEKOVÁ, E.: Blažek letos podal už 32 stížností pro porušení zákona. In: *Česká justice* [online]. 12. 6. 2023 [cit. 7. 5. 2023]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2023/06/blazek-letos-podal-uz-32-stiznosti-pro-poruseni-zakona/>.

¹⁰ VONDRA, Z.: Měla by být zrušena spodní hranice trestní sazby u přečinu krádeže podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku?, *Státní zastupitelství*, 2022, č. 5, s. 4.

pochybnosti, zda signál pachatelům bagatelních krádeží bude tím správným řešením kriminality daného typu.

Naopak za zajímavý je třeba považovat jiný názor vyslovený v téže anketě, totiž zda by nebylo vhodné uvažovat, aby dolní hranice trestní sazby nebyla stanovena u žádného přečinu, což by prohloubilo význam bipartice soudně trestných deliktů a zdůraznilo tezi, že přečinem jsou trestné činy typově nižší závažnosti.¹¹

3. Problém vyvstalý při aplikaci zvláštní části trestního zákoníku nás, jako již mnohokrát, přivedl k otázkám právní úpravy obecné části českého trestního zákoníku.

Mezi takové problémy náleží podle mého názoru skutečnost, že český trestní zákoník nemá výslovná kritéria společenské škodlivosti (přesněji řečeno společenské závažnosti činu), a zejména chybí kritéria posouzení společenské závažnosti u okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby. Takové ustanovení znal trestní zákon z roku 1961 v ustanovení § 88 odst. 1. Citované ustanovení vyjadřovalo, že „k okolnosti, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby, se přihlídně jen tehdy, jestliže pro svou závažnost podstatně zvyšuje stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost.“ Pokud by trestní zákoník z roku 2009 takové ustanovení znal, potom by nemuselo docházet k excesům, o kterých byla řeč výše, a nemusely by také nastávat situace, že otázku aplikace příslušné skutkové podstaty musí řešit Nejvyšší soud v podstatě proto, že právní úprava chybí. Přitom princip právní jistoty vyžaduje, aby všechno, co je potřeba z hlediska trestní odpovědnosti, bylo pokud možno vyjádřeno slovy zákona, a neponechávalo se judikatuře. Význam právní jistoty v trestním právu je mimořádný, protože cílem trestního procesu není udržovat stav nejistoty, ale právě naopak nenechávat osoby zúčastněné na trestním řízení ve stálé nejistotě o výsledku trestního řízení, ale navozovat stav právního bezpečí.

Jestliže ustanovení obdobné § 88 odst. 1 trestního zákona z roku 1961 o materiálním posuzování okolností podmiňujících vyšší trestní sazbu v současném trestním zákoníku nemáme, potom při formální aplikaci pak soudům zbývalo jen mimořádné snížení výměry trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby (§ 58 tr. zák. z roku 2009), což ovšem není srovnatelné s ustanovením § 88 odst. 1 tr. zák. z roku 1961. V podstatě ovšem judikát publikovaný pod č. 19/2021 Sb. rozh. tr. jen zmírňuje systémovou chybu trestního zákoníku z roku 2009, chybu, o které se vědělo již při přijetí nového trestního kodexu, ale která dosud nebyla odstraněna.¹² Řeší se tím ovšem jenom jedna situace, kdežto potřeba zakotvit v trestním zákoníku výslovně nutnost materiálního posuzování zvláště přitěžujících okolností je obecně potřebná.

---

¹¹ BASÍK, M.: Měla by být zrušena spodní hranice trestní sazby u přečinu krádeže podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku?, *Státní zastupitelství*, 2022, č. 5, s. 4.

¹² JELÍNEK, J.: K pojmu trestného činu v novém trestním zákoníku, in JELÍNEK, J. (ed.): *O novém trestním zákoníku*. Sborník. Praha, Leges, 2009, s. 28.

3.

Druhým problémem právní úpravy majetkových trestných činů v českém trestním zákoníku je právní úprava trestného činu podvodu podle § 209 tr. zák., respektive jeho kazuistických sourozenců pojistného podvodu (§ 209 tr. zák.), úvěrového podvodu (§ 210 tr. zák.) a dotačního podvodu (§ 211 tr. zák.).

Koncepčním problémem je, zda je nezbytně nutné mít jednu obecnou skutkovou podstatu podvodu a tři kazuistické skutkové podstaty zvláštních případů podvodu, anebo zda by nevystačila jedna obecná skutková podstata podvodu a znaky zvláštních případů podvodu by upřesňovala judikatura.

Nabízí se také otázka, zda ony tři případy zvláštních podvodných jednání jsou výběrem ze širšího vějíře možných podvodných jednání a zda musíme mít právě tyto tři případy speciálních podvodů, když víme, že podvodná jednání se vyskytují i v jiných oblastech společenského života. Tak ve slovenském trestním zákoně existují kromě obecné skutkové podstaty podvodu ještě úvěrový podvod, pojišťovací podvod, kapitálový podvod, subvenční podvod a skutková podstata „neoprávněného obohacení“ podle § 226 slovenského trestního zákona, která je vlastně zvláštním případem „počítačového podvodu.“

Všechny tři speciální skutkové podstaty podvodů v českém trestním zákoníku spojuje, že jsou vyjádřeny formou kazuistických skutkových podstat (o kterých víme, že se jim nemusí podařit vystihnout všechny případy, které by si kriminalizaci zasloužily) a že představují předčasně dokonané trestné činy ve stadiu přípravy. Jde o obecný jev českého trestního zákoníku z roku 2009, že podstatně rozšířil počet předčasně dokonáných trestných činů.

Tímto způsobem je ovšem obcházen princip, že příprava je možná pouze u zvláště závažných zločinů, u kterých je možnost přípravy uvedena ve zvláštní části trestního zákoníku. Tím dochází fakticky k zostřování trestní represe, což je obecně jev nežádoucí.

V ustanovení § 211 odst. 2 tr. zák. nalézáme další případ zostřování trestní represe. Podle citovaného ustanovení je pachatelem úvěrového podvodu také ten, „kdo bez souhlasu věřitele, v nikoli malém rozsahu, použije prostředky získané účelovým úvěrem na jiný než určený účel.“ Nejde o případ, kdy by pachatel vylákal úvěr, který by následně nesplatil, ale o kauzu, ve které si pachatel úvěrem opatří prostředky například na koupi klimatizace, ale prostředky následně použije na mzdy zaměstnancům, nebo na jakýkoliv jiný účel, než pro který si úvěr opatřil, ale úvěr řádně splácí. V tomto případě podle mého názoru jde také o typické přepínání trestní represe.

4.

Zásada subsidiarity trestní represe (§ 12 odst. 2 tr. zák.) je jednou ze základních zásad českého trestního práva. Na příkladu právní úpravy trestného činu krádeže podle § 205 odst. 2 českého trestního zákoníku a trestných činů pojistného podvodu (§ 209 tr. zák.), úvěrového podvodu (§ 210 tr. zák.) a dotačního podvodu (§ 211 tr. zák.) jsme ukázali, že přes veškeré ujišťování o subsidiarnosti trestního práva a o trestním právu jako prostředku *ultima ratio* společnost spoléhá na trestní represu jako na nejúčinnější a nejrychlejší prostředek pro řešení aktuálních problémů,

se kterými se momentálně potýká, patrně proto, že takové řešení je zdánlivě rychlé a méně nákladné než řešení jiná a komplexní.¹³

V současném období, kdy ještě není dokončena celková rekodifikace českého trestního práva, je naléhavě žádoucí pokusit se legislativně kvalitu právní úpravy trestných činů proti majetku zvýšit ve směru zmírnění trestní represe u vybraných trestných činů.

Použitá literatura

1. BASÍK, M.: Měla by být zrušena spodní hranice trestní sazby u přečinu krádeže podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku?, *Státní zastupitelství*, 2022, č. 5.
2. DIMUN, P.: Poslanci a senátoři nechtějí nový trestní řád. Dávají přednost úpravám toho starého. In: *Česká justice* [online]. 3. 5. 2023 [cit. 7. 5. 2023]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2023/05/poslanci-a-senatori-nechteji-novy-trestni-rad-davaji-prednost-upravam-toho-stareho/>.
3. JELÍNEK, J.: K pojmu trestného činu v novém trestním zákoníku, in JELÍNEK, J. (ed.): *O novém trestním zákoníku*. Sborník. Praha, Leges, 2009.
4. PASEKOVÁ, E.: Blažek letos podal už 32 stížností pro porušení zákona. In: *Česká justice* [online]. 12. 6. 2023 [cit. 7. 5. 2023]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2023/06/blazek-letos-podal-uz-32-stiznostmi-pro-poruseni-zakona/>
5. ŘÍHA, J.: Nové pojetí trestného činu krádeže, *Trestněprávní revue*, 2009, č. 10.
6. SCHOLLE, J.: Zrušte § 205 odst. 2 trestního zákoníku. *Státní zastupitelství*, 2020, č. 4.
7. VONDRA, Z.: Měla by být zrušena spodní hranice trestní sazby u přečinu krádeže podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku?, *Státní zastupitelství*, 2022, č. 5.

Kontaktné údaje autora

prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.
Akademický pracovník, advokát
Právnická fakulta Univerzity Karlovy
Vysoká škola finanční a správní
e-mail: jelinek@prf.cuni.cz
telefon: +420 221 005 507

---

¹³ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. aktualizované vydání podle stavu k 1. 9. 2022. Praha: Leges, 2022, s. 28.

OCHRANA PRÁV DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ A JINÉHO NEHMOTNÉHO MAJETKU NORMAMI TRESTNÍHO PRÁVA

PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS AND OTHER INTANGIBLE PROPERTY UNDER CRIMINAL LAW

Vladimír Smejkal

Fakulta podnikatelská Vysokého učení technického v Brně

Abstrakt

S tím, jak se stále více aktivit společnosti přesouvá do kyberprostoru, roste význam vytváření, užívání, a tedy i nezbytné ochrany digitálních nehmotných aktiv, jež jsou pro kyberprostor typická. S novými informačními technologiemi přicházejí nové fenomény duševního vlastnictví a jiného nehmotného majetku, který musí být kategorizován, abychom mohli posoudit, zda je možné jej chránit normami trestního práva a jaká specifika z toho vyplývají. Příspěvek popisuje nejprve klasická práva průmyslového vlastnictví, práva autorská a práva související s právem autorským, ale zejména se věnuje novým fenoménům, jako jsou díla vytvořená umělou inteligencí (AI), kryptoměny, NF tokeny a smart contracts z pohledu jejich vlastností, možné klasifikace coby nehmotný majetek a možnosti ochrany existujícími ustanoveními trestního práva hmotného.

Klíčové slova: *trestní právo hmotné, trestní zákoník, nehmotná aktiva, duševní vlastnictví, kryptoměny, NFT tokeny, smart contracts, umělá inteligence*

Abstract

As more and more of society's activities move into cyberspace, the importance of creating, using, and therefore necessarily protecting the digital intangible assets that are typical of cyberspace grows. With the new information technologies come new phenomena of intellectual property and other intangible assets that must be categorised in order to assess whether they can be protected by criminal law standards and what specificities this entails. The paper first describes classical industrial property rights, copyright and rights related to copyright, but in particular focuses on new phenomena such as works created by artificial intelligence (AI), cryptocurrencies, NF tokens and smart contracts in terms of their characteristics, possible classification as intangible property and the possibility of protection by existing provisions of substantive criminal law.

Keywords: *substantive criminal law, criminal code, intangible assets, intellectual property, cryptocurrencies, NFT tokens, smart contracts, artificial intelligence*

Úvod

S tím, jak se stále více aktivit společnosti přesouvá do kyberprostoru, roste význam vytváření, užívání, a tedy i nezbytné ochrany digitálních nehmotných aktiv, jež jsou pro kyberprostor typická. S novými informačními technologiemi přicházejí

nové fenomény duševního vlastnictví a jiného nehmotného majetku a staví před právníky otázky, s nimiž se musí vypořádat *de lege lata* nebo *de lege ferenda*.

1. Duševní vlastnictví a jiný nehmotný majetek

Terminologie používaná v oblasti, jež je předmětem tohoto textu, není zcela jednotná, resp. je používána ne vždy systematicky. Týká se to konkrétně pojmů jako „duševní vlastnictví“, „intelektuální vlastnictví“, „nehmotné statky“, „nehmotný majetek“ a „nehmotná aktiva“.

Podle § 495 českého OZ¹ je majetkem určité osoby všechno, co této osobě patří. Podle § 1011 OZ přitom vše, co někomu patří, všechny jeho věci hmotné i nehmotné, je jeho vlastnictvím. *„Ve skutečnosti to tak ale není, a vše, co někomu patří, jeho vlastnictvím rozhodně není, takže mezi majetek a vlastnictví nelze klást rovnítko, jakkoli tomu matoucí formulace § 1011 může do jisté míry nasvědčovat. Vlastnictvím totiž jsou jenom (hmotné i nehmotné) věci, které někomu patří, přičemž nehmotnými věcmi jsou pouze taková práva, jejichž povaha to připouští. Podle § 979 OZ se totiž ustanovení o věcných právech mohou použít na práva jedině tehdy, jestliže to jejich povaha připouští, což je, stručně řečeno, jedině tehdy, pokud tato práva lze právním jednáním převést na jiného a současně pokud připouštějí trvalý nebo opakovaný výkon.“*² Z právního hlediska představuje vlastnictví neomezené výlučné právo k věci, tzn. právo s touto věcí nakládat jakýmkoliv dovoleným způsobem, zejména držet ji, užívat ji požívat její plody a vyloučit každého, kdo by v tom oprávněného vlastníka rušil.

Občanský zákoník rozlišuje věci hmotné a nehmotné (§ 496). Hmotná věc je ovladatelná část vnějšího světa, která má povahu samostatného předmětu. Nehmotné věci jsou práva, jejichž povaha to připouští, a jiné věci bez hmotné podstaty. Za nehmotné věci lze považovat především různá majetková práva, která jsou také nejčastěji předmětem převodu – vlastnické právo (§ 1012 OZ)³, zástavní právo (§ 1309 OZ), právo stavby (§ 1242 OZ apod.) apod., která nejsou předmětem tohoto pojednání. Druhou velkou skupinou jsou práva duševního vlastnictví neboli práva k výsledkům duševní tvůrčí činnosti člověka. Ale nehmotný majetek vnímáme jako širší pojem nežli duševní vlastnictví. To proto, že – jak si ukážeme dále – nehmotný majetek nemusí vzniknout pouze v důsledku duševní činnosti člověka (fyzické osoby).

Zejména v souvislosti s novými informačními technologiemi se objevují i další věci nehmotné, které neřadíme do oblasti duševní tvůrčí činnosti člověka, nicméně mají velký společenský a/nebo ekonomický význam – např. kryptoměny nebo práva k jménům domén na Internetu. *„Vzhledem k soukromoprávní povaze smluvně získaného práva k tzv. doménovému jménu (v právním řádu nijak*

¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

² DAVID, O., JIRSA, J., JUŘÁTKOVÁ, P., KINDL, M., KINDL, T., KINDLOVÁ, M., ŠÍMA, A. a kolektiv autorů. Občanský zákoník. Komentář s judikaturou. Svazek IX – Věcná práva (§ 976-1474). Ostrava: CODEXIS publishing, 2018.

³ Podle jiných autorů tomu tak není, protože by tím mělo docházet k nekonečnému řetězení vlastnického práva k vlastnickému právu – srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1806.

neupravenému), však právní teorie jednotně odmítla názor, že právo k doméně je právem vlastnickým, neboť nejde o věc v právním smyslu, jde v podstatě jen o slovní či jinak přijatelné vyjádření kódové technické identifikace počítače, příp. skupiny počítačů v síti (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2012, sp. zn. 23 Cdo 3407/2010).⁴ A konečně vedle práv považuje zákon za nemotné věci i jiné věci bez hmotné podstaty (tradičně se za příklad takových věcí bez hmotné podstaty považují receptury, návody, informace, ale i tzv. know-how, a vyjádření hospodářské individuality podnikatele (název právnické osoby, obchodní firma, logo či jiný vnější projev sloužící k odlišení na trhu). Ochrana těchto jiných nemotných věcí je proto řešena v občanském právu ustanoveními o nekalé soutěži, ale v rámci trestního práva hmotného můžeme v případech zvláště závažných uvažovat i o postihu podle ust. § 248 TrZ Porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže.

Jak uvádí Šámal, „Důsledkem uvedeného vymezení pojmu věci, který nyní zahrnuje věci hmotné i nemotné, je, že pachatel se v zásadě může dopustit majetkového trestného činu (např. trestného činu krádeže podle § 205, zpronevěry podle § 206, zatajení věci podle § 219, poškození cizí věci podle § 228), ale i jiných trestných činů (pletichy při veřejné dražbě podle § 258 odst. 1, financování terorismu podle § 312d), jejichž znakem je „věc“, z na nemotných věcech.“⁵

Alternativním názvem pro nemotný majetek je starší název nemotný statek. „Nemotný statek lze pojmově vymezit jako statek tvořený konkrétním duševním obsahem, jehož objektivní vyjádření je způsobilé být předmětem společenských vztahů, aniž by bylo třeba jeho ztělesnění v hmotné podobě. Na tom nic nemění skutečnost, že každý nemotný statek, má-li být předmětem ochrany, musí být ve vnímatelné podobě, a to i prostřednictvím technického zařízení (například počítače) zobrazen. Z povahy nemotného statku vyplývá řada zvláštních, charakteristických znaků, které nemotné statky výrazně odlišují od statků hmotných a které mají z hlediska právních vztahů k těmto statkům základní význam:

- Nemotný statek je duševní povahy, jeho vnímání, popřípadě užívání je neodvislé od existence hmotného substrátu (zánikem nosiče nezaniká ani duševní vlastnictví, ani právo k němu).
- Nemotný statek může být kdykoli a kdekoli současně i následně vnímán a užíván neomezeným počtem subjektů, a to bez újmy na jeho podstatě (nespotřebovává se) nebo na jeho funkci (kvalita se užitím nesnižuje). Je tedy možností svého užití prakticky nezávislým na času a místě.
- Převod práva k nemotnému statku s privativními (odnímacími) účinky pro převodce je povahou nemotného statku v řadě případů buď zcela vyloučen, nebo alespoň omezen, popřípadě vázán na zvláštní podmínky (zcela vyloučen je u všech práv k nemotným statkům osobnostní povahy a částečně i u majetkových práv – viz např. ustanovení § 12 odst. 2 autorského zákona).⁶

⁴ DAVID, O., JIRSA, J., JUŘÁTKOVÁ, P., KINDL, M., KINDL, T., KINDLOVÁ, M., ŠÍMA, A. a kolektiv autorů. Op. cit.

⁵ ŠÁMAL, P. a kol. Tamtéž.

⁶ SMEJKAL, V. Kybernetická kriminalita. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2022, s. 555.

Je to především ekonomický rozměr nehmotného majetku, který dal za vznik termínu „nehmotná aktiva“. Aktivum je pojem zejména účetní a daňový, a proto pro definování nehmotného aktiva lze použít např. mezinárodní účetní standard IES 38⁷, podle kterého nehmotné aktivum je identifikovatelné nepeněžní aktivum bez fyzické podstaty. Podle Svačiny je nehmotné aktivum nepeněžní aktivum bez hmotné povahy - tj. byť je zachyceno na hmotném nosiči, není též povahy. Je výsledkem minulých událostí - např. koupě, licence či vlastního vývoje, identifikovatelné – tato podmínka je splněna, pokud buď (i) lze aktivum oddělit od podniku, nebo (ii) existuje k danému statku určité smluvní nebo zákonné právo, třebaže aktivum od podniku oddělit nelze, pravděpodobně v budoucnu přinese ekonomický užitek - např. zvýšení tržeb, snížení nákladů, a je kontrolovatelné - tj. vlastník či uživatel mají jistou exkluzivitu na budoucí prospěch z aktiva.⁸

Ve standardu IES 38 se dále uvádí: „*Účetní jednotky často vynakládají zdroje nebo jim vznikají závazky v souvislosti s pořízením, vývojem, udržováním a zlepšováním nehmotných zdrojů, jako jsou vědecké nebo technické poznatky, navrhování a zavádění nových postupů nebo systémů, licence, duševní vlastnictví, znalost trhu a obchodní značky (včetně názvů značek a publikačních titulů). Obvyklými příklady takto široce chápaných položek jsou počítačové programy, patenty, autorská práva, filmy, seznamy zákazníků, práva na obsluhu hypotéky, povolení k lovu ryb, dovozní kvóty, koncese, zákaznické nebo dodavatelské vztahy, věrnost zákazníků, podíl na trhu a marketingová práva. Ne všechny položky však splňují definici nehmotného aktiva, tj. identifikovatelnost, ovládání zdroje a existenci budoucích ekonomických užiteků.*“

Jak je uvedeno výše, duševní vlastnictví je podmnožinou nehmotného majetku. Podle Úmluvy o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO), podepsané ve Stockholmu dne 14. 7. 1967⁹, čl. 2 se „duševním vlastnictvím“ rozumí práva k literárním, uměleckým a vědeckým dílům, k výkonům výkonných umělců, zvukových záznamů a rozhlasovému vysílání, k vynálezům ze všech oblastí lidské činnosti, k vědeckým objevům, k průmyslovým vzorům a modelům, k továrním, obchodním známkám a známkám služeb, jakož i k obchodním jménům a obchodním názvům, práva na ochranu proti nekalé soutěži a všechna ostatní práva vztahující se k duševní činnosti v oblasti průmyslové, vědecké, literární a umělecké.

Podle Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 608/2013, čl. 2 se *právem duševního vlastnictví rozumí: a) ochranná známka, b) (průmyslový) vzor, c) autorské právo nebo jakékoli související právo stanovené vnitrostátními nebo unijními právními předpisy, d) zeměpisné označení, e) patent stanovený vnitrostátními nebo unijními právními předpisy, f) dodatkové ochranné osvědčení pro léčivé přípravky stanovené v nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 469/2009 ze dne 6. 5.*

⁷ Viz Nařízení komise (ES) č. 1126/2008 ze dne 3. listopadu 2008, kterým se přijímají některé mezinárodní účetní standardy v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1606/2002 (Úř. věst. L 320, 29.11.2008, s. 1), ve znění pozdějších předpisů.

⁸ SVAČINA, P. Oceňování nehmotných aktiv. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2010. s. 18.

⁹ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 69/1975 Sb., o Úmluvě o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví podepsané ve Stockholmu dne 14. 7. 1967, ve znění vyhlášky č. 80/1985 Sb.

2009 o dodatkových ochranných osvědčeních pro léčivé přípravky, g) dodatkové ochranné osvědčení pro přípravky na ochranu rostlin stanovené v nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1610/96 ze dne 23. 7. 1996 o zavedení dodatkových ochranných osvědčení pro přípravky na ochranu rostlin, h) odrůdové právo Společenství stanovené v nařízení Rady (ES) č. 2100/94 ze dne 27. 7. 1994 o odrůdových právech Společenství, i) odrůdové právo stanovené vnitrostátními právními předpisy, j) topografie polovodičového výrobku stanovená vnitrostátními nebo unijními právními předpisy, k) užitný vzor, pokud je vnitrostátními nebo unijními právními předpisy chráněn jako právo duševního vlastnictví, l) obchodní název, pokud je vnitrostátními nebo unijními předpisy chráněn jako výlučné právo duševního vlastnictví.¹⁰

Podle Telce pod pojmem duševního vlastnictví můžeme bez nároků na definiční přesnost a při absenci legální definice pro naše účely chápat právní a ekonomickou abstrakci, která je tvořena souhrnem různých objektivně (smysly vnímatelně) vyjádřených ideálních (tj. nehmotných) předmětů, které nejsou věcmi v našem dnešním právním smyslu ani právy samými, nýbrž jako nehmotné majetkové hodnoty jsou způsobilé být samostatnými předměty právních a ekonomických vztahů.¹¹ Předmětem zcizení (prodeje, daru, vkladu, dědictví nebo jiného převodu) přitom nemohou být tyto nehmotné předměty, ale pouze práva k nim. Proto hovoříme o právech k duševnímu vlastnictví. Rozlišujeme přitom:

- A – Tvůrčí právo duševního vlastnictví (osobní a majetková práva duševního vlastnictví jako výsledků tvorby fyzických osob); patří sem vynálezy, užitné vzory a průmyslové vzory, topografie polovodičových výrobků, biotechnologické vynálezy, autorská díla apod.; zásadně je rozlišujeme na tvůrčí práva průmyslového vlastnictví a autorská práva.
- B – Netvůrčí právo duševního vlastnictví (majetková ochranná práva nehmotných předmětů duševního vlastnictví jako výsledků obchodní, hospodářsko-technické, provozní a obdobné činnosti fyzických a právnických osob, tzv. know-how); patří sem rovněž obchodní jméno (firma), ochranné známky, označení původu výrobků, doménové jméno na Internetu, databáze, pokud nespadají do oblasti ochrany autorským zákonem.

2. Nové formy nehmotného majetku

S dalším rozvojem moderních informačních technologií se objevily zejména tyto nové formy nehmotného majetku:

1. díla vytvořená umělou inteligencí,
2. digitální majetek (aktiva), jako jsou: a) virtuální měny, zejména kryptoměny, b) non-fungible tokeny (NFT), c) artefakty počítačových her,
3. digitální smlouvy – tzv. smart contracts.

---

¹⁰ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 608/2013 ze dne 12. 6. 2013 o vymáhání práv duševního vlastnictví celními orgány a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1383/2003. Úřední věstník, L 181 ze dne 29. 6. 2013, s. 15–34.

¹¹ TELEEC, I. Tvůrčí práva duševního vlastnictví. Brno: Masarykova univerzita – Doplněk, 1994, s. 20.

2.1 Díla vytvořená umělou inteligencí

Systémy umělé inteligence (AI) jsou schopny tvořit umělecká a jiná autorská díla. V oblasti umělecké tvorby existují různé přístupy využívající AI, které se zaměřují na generování nových hudebních skladeb, vytváření obrazů, psaní básní, scénářů, tvorbu designů a dalších kreativních prvků.

Generativní modely AI, jako jsou například hluboké učení (Deep Learning) a rekurentní neuronové sítě, jsou schopny analyzovat obrovské množství dat a naučit se vzorce, styly a struktury, které jsou charakteristické pro určitý druh umělecké tvorby. Poté mohou tyto modely vytvářet nová díla na základě svých naučených znalostí. Například v hudbě existují AI systémy, které dokáží generovat nové melodie, harmonie a rytmické struktury podle předem definovaných stylů nebo vzorů. Podobně existují AI modely, které mohou vytvářet obrazy nebo ilustrace podle určitých estetických kritérií a stylů.

„Na trh aktuálně pronikají nové výtvořky, které jsou ve větší či menší míře srovnatelné a zaměnitelné s klasickými autorskými díly, se kterými se v oblasti umění můžeme setkat. Otázkou však zůstává, zda dané výtvořky mohou být 'díly', kdo je autorem takového díla, kdo je nositelem autorských práv a kdo je oprávněn je vykonávat, a to s odkazem na rozsáhlý personální substrát podílející se na vzniku díla.“¹²

Podle zatím převládajícího názoru i když tyto AI systémy jsou schopné generovat autorská díla, stále je třeba lidského umělce nebo tvůrce, který tato díla vybírá, hodnotí a upravuje. AI může sloužit jako nástroj nebo inspirace pro tvůrčí proces, ale konečné rozhodnutí a tvůrčí vize obvykle zůstává v rukou člověka. Jenže se zvyšující se úrovní schopností AI už toto nemusí platit.

Umět odpovědět na otázku, kdo je autorem díla vytvořeného AI, tedy komu budou svědčit osobnostní a majetková práva – viz § 11-12 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon, dále jen „AutZ“), je klíčové proto, abychom mohli zařadit tato díla pod ochranný plášť autorského zákona a tuto ochranu efektivně vykonávat, a to i prostředky práva trestního.

Existují tři kategorie subjektů, které se mohou podílet na tvůrčím procesu realizovaném prostřednictvím AI:

1. fyzické osoby coby autoři AI v podobě programu (software),
2. fyzické osoby coby autoři podkladů pro samoučící mechanismus (korpusy, datasey, databáze, ale i jednotlivá díla, z nichž korpusy sestávají),
3. operátoři a uživatelé (mohou být jedna a táž osoba, ale nemusí) s odlišným působením na AI – od provádějících prosté zapnutí počítače až po aktivní zadávání předloh, postupů, stylů nebo celých korpů (datasetů); existence této skupiny osob ale nemusí být vůbec podmínkou.

Nebo je také možné, že novou zákonnou úpravou vznikne v budoucnosti samostatný druh díla *sui generis* vytvořeného AI, který bude pro podmínky ochrany AutZ splňovat určité pojmové znaky podobně, jak jsou dnes pro jiná díla uvedena v § 2 odst. 1 a odst. 2.

---

¹² ZIBNER, J., MYŠKA, M. Umělá inteligence: výzva autorství. Iurium, 11.4.2019. Dostupné na: <https://www.iurium.cz/2019/04/11/umela-inteligence-vyzva-autorstvi/>.

2.2 Digitální majetek (aktiva)

Digitální majetek neboli také digitální aktiva je ponejvíce spjat s kryptografickými nástroji; proto se používá také název kryptoaktiva. Mezi kryptoaktiva patří 1. virtuální měny, zejména kryptoměny a 2. nezastupitelné tokeny (non-fungible tokens, NFT).

Virtuální měny a kryptoměny

Původní variantou virtuálních peněz byly symboly používané pouze v rámci počítačových her a nemající žádnou vazbu na reálnou ekonomiku. Virtuální měna mohla být použita pouze k nákupu virtuálního zboží a služeb nabízených v rámci virtuální komunity a nemohla být obchodována mimo ni. Následovaly systémy virtuálních peněz, které umožňovaly jednosměrný tok z reálné ekonomiky, neboť je bylo možné zakoupit za skutečnou (státní) měnu v určitém kurzu, ale virtuální měna nemohla být vyměněna zpět za původní, reálnou měnu. Třetí kategorií jsou systémy virtuální měny umožňující obousměrný tok mezi reálnou a virtuální ekonomikou. Uživatelé mohou nakupovat a prodávat virtuální peníze podle směnných kurzů se svou reálnou měnou.¹³

Více se skutečným penězům přiblížily tzv. kryptoměny, z nichž nejpopulárnější, ale zdaleka nikoliv jediný je tzv. bitcoin. Kryptoměny používají princip tzv. blockchainu, což je digitální, distribuovaná a decentralizovaná databáze.¹⁴ Blockchain vytváří svět, kde strany sdílejí údaje a vědí, že údaj, který vidí, je stejný, jako údaj, který vidí ostatní účastníci blockchainové databáze. Blockchain využívá asymetrickou kryptografii a hashovací funkce a na základě P2P sítě¹⁵ tak umožňuje uzlům společně vytvořit nezpochybnitelnou „účetní knihu“. Uvedená technologie je proto použitelná pro vytvoření jakéhokoliv spolehlivého systému záznamů (například vládních registrů, elektronického obchodu, logistiky, zdravotnické dokumentace apod.). Není to tedy technologie pouze pro kryptoměny, byť je s nimi nejvíce spojovaná. Její negativní stránkou je možnost anonymizace transakcí, což vytváří živnou půdu pro využívání zločinci.

Kryptoměny jsou nazývány virtuálními penězi, přičemž ani jedno ze slov není použito správně. Podle Akademického slovníku cizích slov¹⁶ je „virtuální“ v oblasti výpočetní techniky *realita simulovaná, neskutečná, zdánlivá*. I po 25 letech tato definice dává smysl. Kryptoměny existují, není to simulovaný svět jako virtuální realita vytvářející iluzi skutečného světa (ve hrách, ale i výcviku lékařů, pilotů apod.), a jsou reprezentovány digitálním záznamem určitých dat v blockchainu. Stejně tak, jako kryptoměna není virtuální, protože existuje jako nehmotný majetek,

¹³ Více viz SMEJKAL, V. *Kybernetická kriminalita*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2022, s. 946 an.

¹⁴ Více viz STROUKAL, D., SKALICKÝ, J. *Bitcoin peníze budoucnosti: historie a ekonomie kryptoměn*. Praha: Ludwig von Mises Institut CZ, 2015.

¹⁵ Peer-to-peer je decentralizovaný komunikační model v počítačové síti, kde jednotliví klienti (uživatelé) spolu komunikují napřímo, bez nutnosti využívat nějaký centrální server.

¹⁶ PETRÁČKOVÁ, V., KRAUS, J. a kol. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1997, s. 811

nejdou to ani peníze v tom klasickém slova smyslu, protože penězi nenazýváme aktiva, která byla pro směnu (obchodování) používána v minulosti a možná doposud ještě někde používána jsou. Z hlediska práva nejsou kryptoměny *fiat měnami* (zákonným platidlem určitého státu či skupiny států), ani (soukromými) elektronickými penězi¹⁷, ale mohou být považovány za platidla = *nositele hodnoty* neboli také můžeme říci *symbol hodnoty*. Výhodou kryptoměn je, že se objevila jistá technologie, která postupem času začala být obecně přijímána a používána jako *oběživo*, dnes ale i jako nositel, či dokonce *uchovatel hodnoty*.

Kryptoměna je tedy nějaké oběživo, resp. platidlo, které vzniklo jako výsledek kryptografických operací a procesem řízeným algoritmem se generuje, šíří, je předmětem obchodu, spekulací a nástrojem i cílem trestné činnosti. Technicky to jsou vlastně jen jedničky a nuly kolující po Internetu. Hodnota kryptoměny vychází pouze z poptávky a nabídky na trhu. Není tedy kryta zlatem ani jinými komoditami, ale podobně jako jiné běžné měny je kryta pouze důvěrou, že s ní bude možno v budoucnu zaplatit stejně jako dnes.

Přesto termín „virtuální měna“ pronikl do legislativy, a to prostřednictvím tzv. 5. AML směrnice¹⁸, kde je definována virtuální měna jako *digitální reprezentace hodnoty, která není vydána či garantována centrální bankou ani orgánem veřejné moci, není nutně spojena se zákonně stanovenou měnou a nemá právní status měny či peněz, je však fyzickými nebo právními osobami přijímána jako prostředek směny a může být elektronicky převáděna, uchovávána a obchodována*. Český zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu do 31. 12. 2020 používal obdobnou, byť ne zcela stejnou definici (*virtuální měnou se pro účely tohoto zákona rozumí elektronicky uchovávaná jednotka bez ohledu na to, zda má nebo nemá emitenta, a která není peněžním prostředkem podle zákona o platebním styku, ale je přijímána jako platba za zboží nebo služby i jinou osobou odlišnou od jejího emitenta*) a nyní přešel na univerzálnější pojem „virtuální aktivum“.

Používání termínu „měna“ je přitom vysoce zavádějící. Jak uvádí Schwarzová, *„Pojem měna je však jasně a striktně vymezen. Jedná se o pojem právní, konkrétně o právní kategorii. Měna je definována jako 'peněžní soustava, která je používána a zákonem upravena na území určitého státu.'¹⁹ Z této definice vyplývá, že v případě virtuální měny, digitální měny nebo kryptoměny o měnách*

¹⁷ Viz zákon č. 370/2017 Sb., o platebním styku; Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/64 ES ze dne 13. listopadu 2007 o platebních službách na vnitřním trhu; Směrnice 2009/110/ES ze dne 16. 9. 2009 o přístupu k činnosti institucí elektronických peněz, o jejím výkonu a o obezřetnostním dohledu nad touto činností, o změně směrnic 2005/60/ES a 2006/48/ES a o zrušení směrnice 2000/46/ES.

¹⁸ Směrnice Evropského parlamentu a rady (EU) 2018/843 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu a směrnice 2009/138/ES a 2013/36/EU. Stejnou definici nalezneme ve Směrnici 2019/713 ze dne 17. dubna 2019 o potírání podvodů v oblasti bezhotovostních platebních prostředků a jejich padělání a o nahrazení rámcového rozhodnutí Rady 2001/413/SVV.

¹⁹ JÁNOŠÍKOVÁ, P. a kol. Finanční a daňové právo. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. s. 38.

nehovoříme, a tudíž se jedná o název čistě formální. Virtuální měny ze své podstaty nepůsobí na území určitého státu, nýbrž ve virtuálním prostoru napříč státy. Jedná se spíše o univerzální jednotku, která působí ve všech státech bez rozdílu, v celém digitálním prostoru, na základě určitého společenského zájmu, je závislá na výpočetní technologii a její hodnotu lze převést odpovídajícím kurzem na fiat měny nebo virtuální aktiva.²⁰

Podle § 4 odst. 9 *Virtuálním aktivem se pro účely tohoto zákona rozumí elektronicky uchovatelná nebo převoditelná jednotka, která je*

- a) *způsobilá plnit platební, směnnou nebo investiční funkci, bez ohledu na to, zda má nebo nemá emitenta, pokud se nejedná o 1. cenný papír, investiční nástroj, nebo peněžní prostředek podle zákona o platebním styku, 2. jednotku podle § 3 odst. 3 písm. c) bodů 4 až 7 zákona o platebním styku, nebo 3. jednotku, kterou je prováděna platba podle § 3 odst. 3 písm. e) zákona o platebním styku, nebo*
- b) *jednotkou podle písmene a) bodu 2 a kterou lze v konečném důsledku zaplatit pouze za úzce vymezený okruh zboží nebo služeb, který zahrnuje elektronicky uchovatelnou nebo převoditelnou jednotku podle písmene a).*

Podle důvodové zprávy k návrhu změnového zákona se pojem „virtuální měna“ mění na „virtuální aktivum“ a v souladu s doporučením FATF²¹ č. 15 dochází k rozšíření jeho definice tak, aby byla zdůrazněna investiční funkce virtuálních aktiv. Podíváme-li se ale přímo do textu FATF, pak se zde uvádí: *Pro účely uplatňování doporučení FATF by země měly považovat virtuální aktiva za „majetek“, „výnosy“, „finanční prostředky“, „finanční prostředky nebo jiné zdroje“ nebo jinou „odpovídající hodnotu“.* Je zřejmé, že mezi uvedenými kategoriemi jsou velké rozdíly a doporučení spíše situace zatemňuje, nežli ujasňuje. Situaci nepomáhá ani definice na str. 127: *„Virtuálními aktivy se rozumí digitální reprezentace hodnoty, která může být elektronicky obchodována nebo převáděna a použita pro platební nebo investiční účely. Virtuální aktiva nezahrnují digitální reprezentaci měny, cenných papírů a jiných finančních aktiv, na která se již vztahují jiná doporučení FATF.“.*

Z hlediska tohoto příspěvku tedy na otázku, co je kryptoměna, je třeba odpovědět tak, že se jedná o nehmotný majetek, který může plnit funkci platební, směnnou nebo investiční, přičemž se nejedná o cenný papír, investiční nástroj, nebo peněžní prostředek podle zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon za peněžní prostředky považuje bankovky, mince, bezhotovostní peněžní prostředky a elektronické peníze. Z definice elektronických peněz v § 4 vyplývá, že jimi nemohou být virtuální aktiva, měny či kryptoměny.²²

²⁰ SCHWARZOVÁ, A. Virtuální aktiva a virtuální měny – obsah a vývoj pojmu, právní povaha, regulace a možná úskalí. *Revue pro právo a technologie*, roč. 14, 2023, č. 27, s. 44.

²¹ Mezinárodní standardy v boji proti praní peněz, financování terorismu a proliferace. Pracovní překlad pro potřeby Finančního analytického útvaru Ministerstva financí ČR. Dostupné na: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Methodika_2013-08-19_Doporuceni-FATF-z-unora-2012_oprava-formtovn.pdf.

²² Elektronickými penězi je peněžní hodnota, která a) představuje pohledávku vůči tomu, kdo ji vydal, b) je uchovávána elektronicky, c) je vydávána proti přijetí peněžních

2.3 Smart contracts neboli „chytré smlouvy“

Jako smart contract se označuje nástroj, který umožňuje nastavit a při splnění určitých podmínek provést vykonání určitých příkazů (transakcí). Tyto příkazy jsou vykonány automaticky, nastane-li nějaká předvídaná okolnost, a jelikož jsou obvykle součástí veřejného blockchainu, je problematické provést jejich změnu. Smlouva typu smart contract je vykonávána: 1. automaticky, 2. pomocí počítačového programu a 3. plnění smlouvy je uskutečněno bez lidského zásahu. Co se týká technologického pojetí, lze smart contract chápat jako soubor příkazů zanesených ve zdrojovém kódu, které jsou vykonávány prostřednictvím počítačového programu. Existence a obsah smlouvy jsou tak vyjádřeny pomocí určitého programovacího jazyka.²³ Vzhledem k tomu, že lze takové příkazy provázat s technologiemi reálného světa, mohou například zabezpečit výkon práva při splnění odkládací podmínky nebo výkon zástavního práva. Pokud jsou součástí kódu informace požadované relevantními ustanoveními občanského zákoníku, můžeme považovat smart contract za platnou smlouvu, budou-li splněny obecné požadavky na vznik smluvního vztahu podle OZ, přičemž tento druh smluv můžeme považovat za smlouvy uzavřené písemně, pokud budou splněny požadavky ustanovení § 561–562 OZ.²⁴ Přesto je se smart contracts spojena řada právních problémů, jako jsou kvalita smlouvy zapsané v programovacím jazyku, nezměnitelnost obsahu smlouvy, identifikace a autentizace jednající osoby vzhledem k prostředí blockchainu.²⁵

Otázkou je, zda smart contracts představují majetek a jaký. Jak uvádí Šámal²⁶, „*Sporné je, zda nehmotnou věcí je smlouva. Podle některých názorů je i samotná smlouva věcí (§ 1895 OZ), nikoli však jako subjektivní právní skutečnost, ale jako komplex práv a povinností vyplývajících ze smlouvy. Smlouva je tedy podle tohoto názoru věcí nehmotnou hromadnou (§ 501 OZ) a v kontextu § 498 odst. 2 OZ i věcí movitou.*²⁷ *Podle jiných názorů smlouva není věcí, neboť při cesi podle § 1895 OZ nejde o převod smlouvy jakožto věci v právním smyslu, ale pouze o změnu strany v obligačním vztahu.*²⁸“

Dle názoru autora sice i smart contract teoreticky splňuje podmínky pro věc uvedené v ust. § 489 OZ, nicméně vycházet pouze z tohoto ustanovení by bylo chybné. Jeho klasifikování jako (nehmotného) majetku není možné bez znalosti obsahu tohoto artefaktu. Nemusí se totiž jednat pouze o smlouvu, ale zachycení jakéhokoli právního jednání, pokud to je technologicky realizovatelné (viz § 559 OZ). Bylo by možné si pravděpodobně představit obsah, který popisuje závazek

---

prostředků za účelem provádění platebních transakcí a d) je přijímána jinou osobou než tím, kdo ji vydal.

²³ KUČERA, Z. Smart contracts pohledem právníka. Právní prostor, II., č. 24, 29. 11. 2017.

²⁴ SMEJKAL, V. Kybernetická kriminalita. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2022, s. 950.

²⁵ Více viz SMEJKAL, V., tamtéž.

²⁶ ŠÁMAL, P. a kol. Tamtéž.

²⁷ Viz KOUKAL, P. In: LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1756.

²⁸ Srov. PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 528-529.

dlužníka vůči držiteli (doručiteli) smart contractu, tedy má vlastnosti poukázky (§ 1939 OZ), směnky a šeku (viz zákon směnečný a šekový č. 191/1950 Sb.) nebo akreditivu (§ 2682 OZ), případně konosamentu (náložný list podle § 2572 OZ). Nelze zcela vyloučit ani existenci cenného papíru v této formě (§ 514 OZ společně s § 3026 OZ), k čemuž uvádí lit. „*I cenné papíry jsou myslitelné pouze v elektronické podobě, aniž by došlo k zaknihování – např. akcie vydané jako elektronický dokument, s řádně uvedenými náležitostmi a elektronickými podpisy členů představenstva, vydané investorům formou přílohy elektronické pošty.*“²⁹.

V prvním případě tedy může smart contract být digitální variantou smlouvy, kterou za nehmotný majetek považovat nebudeme, zatímco ve druhém případě bude reprezentantem nějaké hodnoty, a tedy můžeme hovořit o nehmotném majetku a právech k němu.

2.4 Non-fungible tokeny (NFT)

Nezastupitelné tokeny (non-fungible tokeny, NFT) jsou dalším fenoménem na bázi blockchainu, který funguje jako druh kybernetické investice. Nejedná se o peníze (skutečné ani elektronické či virtuální), které jsou zaměnitelné, ale o jedinečné digitální předměty. NFT obsahuje jakýkoliv digitalizovaný obsah – typicky umělecká díla, ale nikoliv pouze je. NFT lze vytvořit nejen z obrázků, ale i z videí, hudby, počítačových her nebo sběratelských předmětů, ale mohou to být i dokumenty reprezentující práva vlastnická či jiná. NFT token obsahuje certifikát o vlastnictví digitálního souboru, který využitím blockchainové technologie poskytuje záruky pravosti a důvěryhodnosti.

Pro NFT platí to, co je uvedeno výše u smart contracts. NFT může obsahovat digitální obsah uměleckého charakteru – typicky obrazy, ale mohou to být i certifikáty pravosti, nebo dokumenty reprezentující práva vlastnická či jiná. Obsahem může být závazek vystavitele tokenu k něčemu: od výplaty peněz až po vydání určité komodity nebo poskytnutí služeb. Fantazii se meze nekladou. Špičkový výrobce vína Château Angélu z Saint-Émilionu v Bordeaux v červenci roku 2021 prodal NFT zaručující vlastnictví sudu vína Château Angélu Bordeaux 2020 En Primeur spolu s originální 3D digitální kresbou zvonů použitých na etiketách vín tohoto vinařství. Uvedený prodej je důležitý již proto, že překračuje běžný rámec NFT vztahující se výlučně k nemateriálním (digitálním) aktivům a umožňuje kupujícím další činnosti: navštívit vinice, sledovat celý proces výroby vína od sběru hroznů po lahvování a užít si i následné degustace.³⁰

NFT je tedy nehmotný majetek sám o sobě, ale také může být „poukázkou“ či certifikátem o vlastnictví majetku hmotného nebo jiného závazku vystavitele tokenu vůči jeho vlastníkovi.

2.5 Artefakty počítačových her

---

²⁹ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník. Velký komentář. Svazek III. § 419-654. Praha: Leges, 2014, s. 413.

³⁰ Více viz SMEJKAL, V. Kybernetická kriminalita. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2022, s. 974.

Podle Blazera „*Virtuální vlastnictví je trvalý počítačový kód uskladněný ve vzdáleném zdrojovém systému, kde určitá osoba (či osoby) je nadána určitou mocí nad tímto kódem, výlučnou od všech ostatních osob.*“³¹. Virtuální vlastnictví tedy spočívá ve vlastnictví (možnosti výkonu) určitého práva vztahujícího se k určitému objektu ve virtuálním prostoru. Toto právo může mít penězi ocenitelnou hodnotu a můžeme je chápat jako nehmotný majetek. Typickým příkladem takového práva může být účast v počítačové hře, jako je např. League of Legends, Dota 2 apod.

Součástí práva užívat počítačový kód může být i právo užívat (tváří se jako právo vlastnické, ale vzhledem k charakteru předmětů jde o právo pseudovlastnické, existující pouze v rámci konkrétního virtuálního prostoru, např. konkrétní hry) určité artefakty – herní předměty, obrázky postav a jejich vlastnosti. Z hlediska práva jde o zboží mající svoji tržní a směnnou hodnotu (cenu), se kterým lze činit transakce jak v rámci virtuálního prostředí, tak v některých případech i mimo něj (nákup, prodej) a může se stát i předmětem útoku v rámci trestného činu.³²

3. Nástroje ochrany duševního vlastnictví klasického typu

Za duševní vlastnictví klasického typu považujeme 1. práva k předmětům průmyslového vlastnictví, 2. práva autorská a práva souvisejících s právem autorským.

3.1 Ochrana průmyslových práv podle trestního zákoníku

Mezi trestné činy hospodářské uvedené v Hlavě VI zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen TrZ) jsou v Dílu 4 definovány skutkové podstaty trestné činů proti průmyslovým právům a proti autorskému právu.

§ 268 Porušení práv k ochranné známce a jiným označením

Ust. § 268 zahrnuje dvě odlišné skutkové podstaty. První souvisí se zapsanou ochrannou známkou, resp. porušením práv k ní. Druhá se pak týká neoprávněně užívané obchodní firmy nebo označení s ní zaměnitelného nebo uvádění do oběhu výrobků nebo služeb neoprávněně opatřené označením původu nebo zeměpisným označením, ovšem pouze pro dosažení hospodářského prospěchu.

Podle odst. 1 je postihován ten, *Kdo uvede do oběhu výrobky nebo poskytuje služby neoprávněně označené ochrannou známkou, k níž přísluší výhradní právo jinému, nebo známkou s ní zaměnitelnou nebo pro tento účel sobě nebo jinému takové výrobky nabízí, zprostředkuje, vyrobí, doveze, vyveze nebo jinak opatří nebo přechovává, anebo takovou službu nabídne nebo zprostředkuje, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.* Objektem trestného činu je zájem na ochraně práv na označení podnikatelů a jejich výrobků a služeb, zájem na ochraně ochranné známky, jakož i hospodářské soutěže jako takové. Objektívni stránka trestného činu spočívá v takovém jednání pachatele, který neoprávněně nakládá s ochrannou známkou, k níž přísluší výhradní právo jinému, popř. s ní zaměnitelnou. Z hlediska naplnění znaků subjektivní stránky se jedná o

³¹ BLAZER, CH. The five indicia of Virtual property. *Pierce Law Review*, vol. 5, 2006, s. 137 a násl. Dostupné na: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=962905#.

³² K tomu více viz SMEJKAL, V. *Kybernetická kriminalita*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2022, s. 941 an.

úmyslný trestný čin. Pro závěr o úmyslném zavinění mají význam i takové okolnosti, ze kterých vyplývá, že pachatel věděl o druhu zboží neoprávněně označeného stejnou nebo zaměnitelnou ochrannou známkou jiného a že bylo v jeho schopnostech tuto skutečnost rozpoznat (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2014, č. j. 5 Tdo 1393/2013-24). Pachatelem trestného činu může být kdokoliv, vč. právnické osoby (srov. § 7 zákona č. 418/2011 Sb.). Skutková podstata přečinu porušení práv k ochranné známce a jiným označením má tzv. blanketní dispozici, protože trestnost jednání je zde podmíněna porušením zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách.

Podle odst. 2 Stejně bude potrestán, kdo pro dosažení hospodářského prospěchu neoprávněně užívá obchodní firmu nebo jakékoliv označení s ní zaměnitelné nebo uvede do oběhu výrobky nebo služby neoprávněně opatřené označením původu nebo zeměpisným označením anebo takovým označením s ním zaměnitelným nebo pro tento účel sobě nebo jinému takové výrobky nebo služby nabídne, zprostředkuje, vyrobí, doveze, vyveze nebo jinak opatří nebo přechovává.

Objektem trestného činu je zájem na ochraně práv na označení podnikatelů a jejich výrobků a služeb, zájem na ochraně obchodní firmy a označení původu výrobků, jakož i hospodářské soutěže jako takové. Objektívni stránka trestného činu spočívá v takovém jednání pachatele, který neoprávněně užívá obchodní firmu nebo nakládá s výrobky či službami neoprávněně opatřenými označením původu nebo zeměpisným označením. Z hlediska naplnění znaků subjektivní stránky se jedná o úmyslný trestný čin. Pachatelem trestného činu může být kdokoliv, vč. právnické osoby.

Po provedení analýzy existující judikatury k oběma ust. § 268 lze konstatovat, že z nalezených 69 rozhodnutí NS ČR, příp. ÚS ČR se všechna týkala porušení práv k ochranné známce ve spojitosti se spotřebním zbožím, potravinami, alkoholem, tabákovými výrobky, výjimečně pak s jinými výrobky. Výjimkou je rozhodnutí 5 Tdo 811/2013-35 ze dne 29. 8. 2013, kde bylo posuzováno jednání pachatele, který úmyslně poskytoval služby neoprávněně označené logem zaměnitelným s ochrannou známkou, k níž přísluší výhradní právo jinému, přičemž nechal vytvořit internetové stránky společnosti WI., s. r. o., které byly vzhledově podobné internetovým stránkám Světové organizace duševního vlastnictví WIPO.³³

Z hlediska zaměření tohoto příspěvku nás bude zajímat specifický druh jednání podřaditelného pod ust. § 268 Porušení práv k ochranné známce a jiným označením, a to zneužití specifického druhu nehmotného majetku – názvu domény na Internetu. V rámci existující judikatury byl identifikován pouze jeden případ, kdy pachatel zřídil v síti Internet internetové domény, z nichž jedna obsahovala slovní ochrannou známku "JAWA", a jejich prostřednictvím nabízel prodej různých výrobků označených obrazovou ochrannou známkou "JAWA", jejichž vlastníkem je společnost JAWAUNION s. r. o., aniž by od ní získal licenci k užití těchto ochranných známek. Absolutní většina trestné činnosti se týká prodeje zboží neoprávněně označených ochrannými známkami třetích osob. Podle informací

---

³³ Úmluva o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví podepsaná ve Stockholmu dne 14.7.1967, změněná dne 2.10.1979 (vyhl. č. 69/1975 Sb. ve znění vyhl. č. 80/1985 Sb.).

dostupných autorovi se převážná většina sporů týkajících se internetových domén odehrává v rámci civilního procesu nebo v rámci systému alternativního řešení sporů (ADR) u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky.

§ 269 Porušení chráněných průmyslových práv

Podle tohoto ustanovení jsou postihováni pachatelé, kteří neoprávněně zasáhnou nikoli nepatrně do práv k chráněnému vynálezu, průmyslovému vzoru, užitému vzoru nebo topografii polovodičového výrobku. Jako neoprávněný zásah se vyhodnotí neoprávněné užívání vzoru ve smyslu kupříkladu napodobení, kopírování atd., aniž by se užívaný vzor jakkoliv odlišoval od toho chráněného. Stejně tak se ale za neoprávněné užívání bere též napodobení vzoru v jeho podstatných znacích vedené s účelem nabytí dojmu podobnosti s chráněným vzorem.³⁴ Ani zde nečiní aplikační praxe problémy, které by byly publikovány, resp. se odrážely v rozhodovací praxi soudů.³⁵

3.2 Ochrana autorských práv podle trestního zákoníku

§ 270 Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi

Podle tohoto ustanovení naplní skutkovou podstatu ten, kdo neoprávněně zasáhne nikoli nepatrně do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému nebo televiznímu vysílání, tiskové publikaci nebo databázi.

Neoprávněného užívání autorských děl se v kyberprostoru, v němž se dnes odehrává absolutní většina této trestné činnosti, dopouštějí pachatelé zásadně dvěma způsoby: a) neoprávněným užíváním (a/nebo šířením) počítačových programů a databází, b) neoprávněným užíváním (a/nebo šířením) jiných autorských děl, zejména audiových a audiovizuálních děl (hudba, filmy).

V obou případech se jedná o díla nehmotná, která splňují pojmové znaky podle § 2 odst. 1 nebo odst. 2 AutZ, kdy mj. musí být vyjádřena v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně. Vzhledem k nehmotné podstatě, kdy není dílo svázáno s nosičem, jako by tomu bylo např. u díla literárního či výtvarného, je díky lehkosti s nakládáním s díly míra trestné činnosti značně vysoká.

Právní praxe musela, zejména v minulosti řešit řadu aspektů, o kterých rozhodoval Nejvyšší soud ČR, ale i ESD.³⁶ Existuje i rozhodnutí NS ČR v rámci občanskoprávního sporu, zaměřené proti provozovateli služby ukládání informací (veřejného datového úložiště), který uživatelům služby vyplácel v závislosti na počtu či rozsahu stahování jimi uložených datových souborů jinými uživateli služby bez

³⁴ Srov. usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 20. 9. 2005, sp. zn. 10 To 314/2005.

³⁵ Typický příklad porušení práv k užitému vzoru je popsán např. v usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 4. 2019, sp. zn. 5 Tdo 1405/2018.

³⁶ K tomu podrobně zejm. SMEJKAL, V. *Kybernetická kriminalita*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2022 nebo SRSTKA, J. a kol. *Autorské právo a práva související*. 2. vyd. Praha: Leges, 2019.

přiměřeného ověření oprávněnosti zpřístupnění takových datových souborů, tedy ve skutečnosti nelegálně zpřístupněných (šířených) autorských děl (hudebních a filmových). Podle NS ČR se jedná o nekalosoutěžní jednání.³⁷ Jakkoliv se jedná o řízení, které nebylo ukončeno pravomocným soudním rozhodnutím ve věci samé (náhrada škody), samotná myšlenka Nejvyššího soudu o tom, že popsáním jednáním se může jednat o nekalosoutěžní jednání provozovatele služby ukládání informací, si zaslouží velkou pozornost, mj. i vzhledem k dikci ustanovení § 2976 a § 2988 OZ, a v návaznosti na ně i ustanovení § 248 TrZ Porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže.³⁸

Zatímco právní kvalifikace jednání pachatelů v souvislosti s nelegálním šířením autorských děl na Internetu (na různých veřejných úložištích) obvykle nečiní problém, zejména v poslední době se objevují problémy s dokazováním (provozovatelé serverů odmítají orgánům činným v trestním řízení poskytovat údaje o počtu stažení jednotlivých nelegálně zveřejněných děl) a se stanovením výše škody. Zatímco rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR z roku 2014 konstatovalo, že *„Škodou je jakákoli újma, která nastala v majetkové sféře poškozeného a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi. Může jít o tzv. skutečnou škodu a o ušlý zisk poškozeného, který mu vznikl tím, že v důsledku protiprávního jednání pachatele nedošlo k takovému rozmnožení jeho majetkových hodnot, jež se dalo očekávat s ohledem na pravidelný běh událostí.“*³⁹, čemuž bylo možno vyhovět, pak usnesení Nejvyššího soudu ČR z roku 2018⁴⁰ nastavilo požadavky na stanovení výše škody, které v podstatě znemožňují toto uskutečnit. Uvedené usnesení chybně nerozlišuje mezi šířením děl na veřejně přístupných filehostingových serverech a placenými streamovacími službami. Také požadavek zkoumat, zda neoprávněně šířené dílo nebyla ještě někde jinde dostupné ke stažení zdarma, je dle názoru autora chybné a odporuje ust. § 137 TrZ (k tomu viz např. rozhodnutí NS ČR sp. zn. 11 Tdo 810/2005, 7 Tz 103/2001, Tpjn 304/2005 a další). A konečně požadavek stanovit „ušlý zisk oprávněných nositelů autorských práv po odečtení provozních nákladů a marže poskytovatelů streamovacích služeb“ je jednak nevhodný (nejde o streamovací služby), jednak nemožný (výše provozních nákladů a marže oprávněných nositelů práv v případě, pokud by v rozhodné době a za srovnatelných podmínek sami zpřístupnili dílo uživatelům sítě Internet prostřednictvím filehostingových serverů je nezjistitelná a jde navíc o výraznou spekulaci – tito nositelé práv nemají nejmenšího důvodu takto činit).

Z hlediska vlastností výše popsaných nových fenoménů souvisejících zejména s digitálními technologiemi se jako nejaktuálnější jeví otázka ochrany děl vytvořených AI. Bude třeba odpovědět na otázky, jež jsou popsány výše v části 2.1, zda díla vytvořená AI podléhají ochraně AutZ a komu tato ochrana svědčí. V případě kladné odpovědi alespoň na první otázku se můžeme dále zabývat tím, jak v dané věci posoudit konkrétní případ prismatem trestního práva ve smyslu § 270 TrZ.

³⁷ Rozsudek NS ČR, sp. zn. 23 Cdo 2793/2020 ze dne 31. 8. 2021.

³⁸ K tomu viz například usnesení NS ČR, sp. zn. 5 Tdo 501/2018 ze dne 16. 5. 2018.

³⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 5 Tdo 171/2014 ze dne 8. 10. 2014.

⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 5 Tdo 888/2021-1733 ze dne 25. 8. 2021.

Co se týká artefaktů počítačových her, pak jejich provedení může podléhat rovněž ochraně podle AutZ, ale trestná činnost s nimi spojená bude spočívat v tom, co uvedl výše cit. Šámal: krádeže, podvody apod. To podle názoru autora bude platit i pro kryptoměny a NFT tokeny – viz dále Závěr.

3.3 Ochrana dalších předmětů netvůrčího práva duševního vlastnictví

Existuje ještě jedna oblast duševního vlastnictví, a to výsledky obchodní, hospodářsko-technické, provozní a obdobné činnosti fyzických a právnických osob, označované jako know-how a s tím obvykle spojené obchodní tajemství. Směrnice EU 2016/943 ze dne 8. 6. 2016 o ochraně nezveřejněného know-how a obchodních informací (obchodního tajemství) před jejich neoprávněným získáním, využitím a zpřístupněním. Jejím cílem je zajistit na celém vnitřním trhu EU dostatečnou a jednotnou úroveň občanskoprávních prostředků ochrany v případě neoprávněného získání, využití nebo zpřístupnění obchodního tajemství. Směrnice vytváří dostatečné předpoklady pro občanskoprávní i trestní postih pachatelů, kteří získají neoprávněně obchodní tajemství bez souhlasu jeho vlastníka.

Obchodní tajemství podle § 504 OZ tvoří konkurenčně významné, určitelné, ocenitelné a v příslušných obchodních kruzích běžně nedostupné skutečnosti, které souvisejí se závodem a jejichž vlastník zajišťuje ve svém zájmu odpovídajícím způsobem jejich utajení.⁴¹ Dle názoru autora stávající úprava dále v ust. § 2972 an. OZ, zejména v § 2985, jakož i v ust. § 248 TrZ Porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže, odst. 1 písm. h), které postihuje porušování obchodního tajemství, představuje dostatečnou právní úpravu.

Závěr

Výše uvedený rozbor současného stavu ochrany práv duševního vlastnictví a jiného nehmotného majetku normami trestního práva v podmínkách moderních informačních technologií lze zobecnit takto:

1. ochrana předmětů práv průmyslových nevyžaduje ani změnu právní úpravy, ani „dotváření práva“ prostřednictvím rozhodovací činnosti soudů,
2. ochrana klasických předmětů práv autorských a práv souvisejících s právem autorským, jak jsou definovány v ust. § 2 AutZ rovněž nevyžaduje změnu právní úpravy; problémem jsou
  - otázka dokazování, zejména zajišťování stop vypovídajících o intenzitě trestné činnosti páchané prostřednictvím veřejných filehostingových serverů, což by mohlo být realizováno včasnou aplikací postupu podle § 7b zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) upravujícího urychlené uchování dat uložených v počítačovém systému nebo na nosiči informací pro účely trestního řízení,
  - otázka nastavení právně i věcně uskutečnitelných podmínek pro stanovení výše škody či prospěchu v případě šíření autorských děl prostřednictvím filehostingových serverů na síti Internet,
  - co se týká ochrany děl vytvořených AI, bude třeba odpovědět na otázky, jež jsou popsány výše v části 2.1, zda díla vytvořená AI podléhají ochraně AutZ a komu tato

⁴¹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu, č. j. 5 Tdo 501/2018-48 ze dne 16. 5. 2018.

ochrana svědčí. Teprve poté lze posoudit konkrétní případ prismatem trestního práva ve smyslu § 270 TrZ.

3. kryptoměny můžeme považovat za nehmotný majetek, nikoliv za měnu, a ten se tedy může stát předmětem útoku, ale i nástrojem trestné činnosti (viz § 135a TrZ),

4. to platí i pro digitální aktiva, jako jsou artefakty počítačových her,

5. nesložitější situace bude u NFT tokenů a smart contracts. Zde bude třeba v každém konkrétním případě nejprve zkoumat, zda reprezentují určitý majetek a jaký, a dále, jaká je jeho hodnota. I zde lze očekávat problémy při jejich oceňování vzhledem k nerozvinutému trhu a nedostatku ověřitelných informací.

Poznámka: vzhledem k tomu, že diskutované předměty práv duševního vlastnictví a jiný nehmotný majetek je realizován jako majetek digitální, pak se na něj vztahuje i ochrana jako na počítačový systém nebo nosič informací ve smyslu ust. § 230-232 TrZ.⁴² Tato ochrana je obecného charakteru a nesouvisí s konkrétním obsahem nosiče informací nebo počítačového systému jako takového.

Použitá literatura

1. BLAZER, CH. The five indicia of Virtual property. *Pierce Law Review*, vol. 5, 2006, s. 137 a násl.
2. DAVID, O., JIRSA, J., JUŘÁTKOVÁ, P., KINDL, M., KINDL, T., KINDLOVÁ, M., ŠÍMA, A. a kolektiv autorů. *Občanský zákoník. Komentář s judikaturou. Svazek IX – Věcná práva (§ 976-1474)*. Ostrava: CODEXIS publishing, 2018.
3. JÁNOŠÍKOVÁ, P. a kol. *Finanční a daňové právo*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016.
4. KOUKAL, P. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014.
5. KUČERA, Z. Smart contracts pohledem právníka. *Právní prostor*, II., č. 24, 29. 11. 2017.
6. MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník. Velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014.
7. PETRÁČKOVÁ, V., KRAUS, J. a kol. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1997.
8. PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017.
9. SCHWARZOVÁ, A. Virtuální aktiva a virtuální měny – obsah a vývoj pojmu, právní povaha, regulace a možná úskalí. *Revue pro právo a technologie*, roč. 14, 2023, č. 27, s. 44 an.
10. SMEJKAL, V. *Kybernetická kriminalita*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2022.
11. STROUKAL, D., SKALICKÝ, J. *Bitcoin peníze budoucnosti: historie a ekonomie kryptoměn*. Praha: Ludwig von Mises Institut CZ, 2015.
12. SVAČINA, P. *Oceňování nehmotných aktiv*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2010.
13. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023.

---

⁴² K tomu detailně viz SMEJKAL, V. *Kybernetická kriminalita*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2022, s. 637 an.

14. TELEC, I. *Tvůrčí práva duševního vlastnictví*. Brno: Masarykova univerzita – Doplněk, 1994.
15. ZIBNER, J., MYŠKA, M. Umělá inteligence: výzva autorství. *Iurium*, 11. 4. 2019.

Kontaktné údaje autora

prof. Ing. Vladimír Smejkal, CSc., LL.M., DrSc.

profesor

Fakulta podnikatelská, Vysoké učení technické v Brně

smejkal@znlci.cz

telefon:+420 602 309 444

**POTŘEBUJEME TRESTNÝ ČIN ZNEUŽÍVÁNÍ VLASTNICTVÍ
PODLE § 229 TRESTNÍHO ZÁKONÍKU? MALÁ ÚVAHA
DEKRIMINALIZAČNÍ V KONTEXTU ZÁSADY SUBSIDIARITY
TRESTNÍ REPRESÉ¹**

*DO WE NEED A CRIME OF MISAPPROPRIATION OF PROPERTY
UNDER SECTION 229 OF THE CRIMINAL CODE? A SMALL
DECRIMINALIZATION CONSIDERATION IN THE CONTEXT OF THE
PRINCIPLE OF SUBSIDIARITY OF CRIMINAL REPRESSION*

Věra Kalvodová

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá trestným činom zneužívania vlastníctví podľa § 229 trestného zákona. Prináša rozbor skutkovej podstaty tohto trestného činu de lege lata a mapuje historický vývoj jeho právnej úpravy. Nabíza rovněž pohľad aplikačnej praxe a judikatury a venuje sa vybraným zahraničným právnym úpravám. Zamýšľa sa nad potrebou existencie tohto trestného činu v kontextu zásady subsidiarity trestnej represe a princípu trestného práva jakožto ultima ratio a jeho prípadnou dekriminalizáciou.

Kľúčové slová: *trestný čin, trestný zákoník, zneužívania vlastníctví, subsidiarita trestnej represe, ultima ratio, zahraniční právni úpravy.*

Abstract

The paper deals with the crime of misuse of property under Section 229 of the Criminal Code. It provides a de lege lata analysis of the facts of this offence and maps the historical development of its legal regulation. It also offers the perspective of application practice and case law and discusses selected foreign legal regulations. It reflects on the need for the existence of this offence in the context of the principle of subsidiarity of criminal repression and the principle of criminal law as ultima ratio and its possible decriminalisation.

Key words: *crime, criminal code, misuse of property, subsidiarity of criminal repression, ultima ratio, foreign legislation.*

Úvod

Trestný čin zneužívání vlastníctví je součástí českého trestního práva již více než 70 let. Jeho podoba se v průběhu času měnila, podstata nicméně zůstává stejná. Lze říci, že kriminalizace jednání zakládajícího tento trestný čin, představuje zákonné omezení vlastnického práva ve smyslu nakládání s vlastní věcí, a to za účelem ochrany jiných důležitých zájmů, primárně chráněných jiným právním

---

¹ Tento článek vznikl v rámci projektu specifického výzkumu Trestání coby multioborový fenomén II, MUNI/A/1424/2022.

předpisem. Uvedené omezení vlastnického práva má svůj ústavněprávní základ v článku 11 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, podle něhož vlastnictví zavazuje a nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem. Je ale otázkou, zda je nezbytné, aby obsah toho článku byl realizován i prostřednictvím trestního práva. Následující úvahy tedy budou věnovány vybraným aspektům trestného činu zneužívání vlastnictví s cílem posoudit otázku kladenou v názvu příspěvku, tedy zda potřebujeme tento trestný čin, zda nenazrál čas pro jeho dekriminalizaci, resp. dát podnět k diskusi na toto téma.

1. Trestný čin zneužívání vlastnictví *de lege lata*

Trestný čin zneužívání vlastnictví (§ 229 tr. zákoníku) je jedním z trestných činů proti majetku, které jsou uvedeny v hlavě V zvláštní části tr. zákoníku. Jedná se o přečin ohrožený trestní sazbou odnětí svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci. Vzhledem k tomu, že jde o kategorii přečinu však přichází v úvahu uložení i řady dalších trestů, typicky trestu peněžitého, domácího vězení či obecně prospěšných prací.

Objektem tohoto trestného činu je důležitý zájem kulturní, vědecký, na ochraně přírody, krajiny nebo životního prostředí, chráněný jiným právním předpisem. Jedná se tedy v praxi o statky, které jsou předmětem zvláštní ochrany, jako zejména kulturní památky, jiné předměty kulturní povahy, muzejní sbírky, chráněné části přírody apod. a které jsou ve vlastnictví pachatele nebo s nimiž je pachatel oprávněn nakládat jako s vlastními.² *Předmětem útoku* je vlastní věc větší hodnoty, tj. dosahující částky nejméně 100 tisíc Kč (§ 138 odst. 2 tr. zákoníku). Nicméně, jak uvádí odborná literatura, při stanovení hodnoty věci nejde jen o její finanční vyjádření, ale zejména o její kulturní, historický, vědecký, krajinnotvorný či přírodní význam.³

Objektivní stránka, resp. jednání pachatele spočívá v poškození, zničení, učinění neupotřebitelným či v zašantročení vlastní věci větší hodnoty, která požívá ochrany podle jiného právního předpisu. Následkem je pak poškození výše uvedeného důležitého zájmu. Po *subjektivní stránce* se jedná o úmyslný trestný čin. Pachatelem tohoto trestného činu může být jak fyzická, tak i právnická osoba (viz § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob). Jedná se přitom o konkrétní subjekt, tj. vlastníka věci, která požívá ochrany podle jiného právního předpisu.

Již na první pohled je zřejmé, že se tento trestný čin vymyká z rámce ostatních trestných činů proti majetku, jejichž objektem je vlastnické právo, resp. zájem na ochraně majetku a předmětem útoku cizí věc či cizí majetek. Jak již uvedeno, představuje naopak zásah do vlastnického práva, neboť je vlastníkově zakázáno nakládat s vlastní věcí určitým způsobem. Objektem toho trestného činu pak není

² Šmerda, R. Komentář k § 229 tr. zákoníku. Systém ASPI - stav k 7.4.2023 do částky 51/2023 Sb. a 9/2023 Sb.m.s. - RA2140. Komentář k KO40_2009CZ: text paragrafu X text komentáře [poslední stav textu].

³ Např. Šámal, P. a kol.: Trestní právo hmotné. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2016, s. 712. ISBN 978-80-358-7.

vlastnické právo, ale jiné zájmy chráněné jinými právními předpisy (viz výše). Systematické zařazení tohoto trestného činu mezi trestné činy proti majetku je tedy spíše nesystematické, neboť nerespektuje základní kritérium pro zařazování trestných činů do jednotlivých hlav a dílů zvláštní části tr. zákoníku v podobě druhového či skupinového objektu. Není však jednoduché zvolit příslušné zařazení vzhledem k různorodosti chráněných zájmů které částečně spadají pod životní prostředí, částečně zřejmě i pod ekonomické zájmy.

Nahlížíme-li na trestný čin zneužívání vlastnictví optikou zásady subsidiarity trestní represe (§ 12 odst. 2 TrZ) z hlediska jejího uplatnění v rovině legislativní, v díky skutkové podstaty tohoto trestného činu se projevuje v zásadě dvojím způsobem. Jednak tím, že se vyžaduje, aby došlo k poškození *důležitého* zájmu chráněného jiným právním předpisem, jednak tím, že musí jít o *věc vyšší hodnoty*. V této souvislosti třeba poznamenat, že k určité dekriminalizaci tohoto trestného činu došlo novelou trestního zákoníku č. 333/2020 Sb., která přinesla nové nastavení jednotlivých kategorií škod, což se promítlo i do určování hodnoty věci (viz § 138 odst. 2 tr. zákoníku). V případě větší škody se částka zvýšila z 50.000 Kč na současných 100.000 Kč. Určitým projevem této zásady by mohlo být i to, že trestné je pouze úmyslné spáchání, nikoli i nedbalostní.

Problematickým může být vymezení pojmu *důležitý* zájem kulturní, vědecký atd., chráněný jiným právním předpisem, resp. posouzení co je zájmem důležitým a náleží tedy pod trestněprávní ochranu,⁴ a co je zájmem nikoli tak důležitým, že zůstává v rovině ochrany mimo trestní. Za tímto účelem bude zpravidla nutné vyžádat stanoviska příslušných odborných orgánů či přibrat znalce z příslušného oboru apod.⁵

V kontextu zásady subsidiarity trestní represe a principu trestního práva jakožto ultima ratio je třeba dále zdůraznit, že ony jiné právní předpisy poskytují i vlastní prostředky ochrany, resp. nástroje postihu méně závažných (společensky škodlivých) případů zneužívání vlastnictví a je třeba také posoudit, zda jsou eventuelně dostačující i pro případy společensky škodlivější, na něž v současné době dopadá trestní zákoník.

2.Ohlédnutí do historie

Podíváme-li se na trestný čin zneužívání vlastnictví optikou všech přechozích trestních zákonů, dospějeme k následujícím zjištěním.

Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, neobsahoval trestný čin zneužívání vlastnictví ani žádný jemu podobný ve smyslu např. poškození či zničení vlastní věci.

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon obsahoval trestný čin zneužití vlastnictví v ustanovení § 133. Nebyl však zařazen do trestných činů proti majetku, ale do

---

⁴ K pojmu důležitý zájem blíže k tomu Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 – § 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2298. ISBN 978-80-7400- 428-5. Ščerba, F. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck 2020, s. 1876-1877. ISBN 978-80-7400-807-8.

⁵ Shodně tomu Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 – § 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2299. ISBN 978-80-7400- 428-5.

hospodářských trestných činů (Hlava Druhá, Oddíl první. Trestné činy proti hospodářské soustavě). Dopustil se ho ten, kdo úmyslně ohrozil obecný zájem tím, že zničil, poškodil, učinil neupotřebitelnou nebo zašantročil vlastní věc vyšší hodnoty nebo větší hospodářské důležitosti. Za tento trestný čin mohl být uložen trest odnětí svobody na tři měsíce až tři léta a trest peněžitý. Pod pojem obecný zájem byl řazeny i zájmy na ochraně památek, uměleckých děl a přírody⁶ a rovněž i hospodářské zájmy. Na rozdíl od stávající právní úpravy se nevyžadovalo poškození obecného zájmu, ale postačovalo jeho ohrožení. Předmětem útoku byla vlastní věc vyšší hodnoty nebo větší hospodářské důležitosti. Vyžadovalo se úmyslné zavinění. Výkladem pojmu věc vyšší hodnoty nebo větší hospodářské důležitosti se zabývá *rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské republiky z 9. února 1952 sp. zn. 2 Tz 94/53*. V této věci okresní soud posoudil žalovaný skutek spočívající v odmontování ventilátoru, odtrhnutí věšáku, odstranění odpadové roury z kotle, vytržení dvířek od komína a vypnutí elektrického proudu, čímž došlo k ohrožení provozu veřejného podniku, jako trestný čin zneužití vlastnického práva podle § 133 trestního zákona. Uvedené potvrdil i krajský soud jako soud odvolací. Nejvyšší soud se danou věcí zabýval na základě stížnosti pro porušení zákona podanou ministrem spravedlnosti. Konstatoval, že soudy nižších stupňů nesprávně vyložily zákonný znak, pokud jde o věc vyšší hodnoty nebo větší hospodářské důležitosti, pokud uvedly, že skutečná cena věci není sice vysoká, ale jejich hodnota je vysoká právě v tom, že jsou potřebné pro řádný provoz podniku a také po hospodářské stránce jsou velmi důležité. Dospěl k závěru, že pouhá skutečnost, že věc patřící pachateli je nezbytná pro provoz veřejného podniku, nemůže věci poskytnout vyšší hodnotu či větší hospodářský význam, uvedené musí vyplývat z objektivní hodnoty (tj. pravidelně ceny) či objektivního významu věci z hlediska hospodářského. Posoudit je nutno např. konkrétní hospodářskou situaci, obtíže spojené s obstaráním či opravou takové věci (např. zda jde úzkoprofilové zboží) apod.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon rovněž obsahoval trestný čin zneužívání vlastnictví, a to v ustanovení § 258, podle něhož kdo poškodí důležitý kulturní nebo jiný důležitý obecný zájem tím, že zničí, poškodí, učiní neupotřebitelnou nebo zašantročí vlastní věc, která požívá ochrany podle zvláštních předpisů, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty. Zařazen byl do hlavy IX. obsahující trestné činy proti majetku. Oproti přechodí právní úpravě poněkud překvapivě nestanovil žádnou hodnotu vlastní věci, a to ani např. nikoli nepatrnou. Na druhé straně, formálně - materiální pojetí trestného činu vyžadující k trestnosti činu nejen naplnění znaků skutkové podstaty, ale i potřebný minimální stupeň společenské nebezpečnosti, nikoli nepatrný u dospělých a nikoli malý u mladistvých, dávalo prostor pro eliminaci bagatelních případů zneužívání vlastnictví z dosahu trestního práva, právě např. v případě nepatrné hodnoty věci či nijak závažného jejího poškození (viz § 3 trestního zákona). Významné z hlediska posuzování toho trestného činu je i *usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. května 2005 sp. zn. 8 Tdo 503/2005*, podle něhož přestože znakem trestného činu zneužívání vlastnictví podle § 258 tr. zák. není způsobení škody ve smyslu § 89 odst. 11 tr. zák., je s ohledem na principy určující

⁶ Trestní zákon a trestní řád. Třetí rozšířené vydání. Orbis Praha. 1951, s. 185.

znak poškození a stanovení stupně nebezpečnosti činu pro společnost nutné vyjádřit rozsah vzniklého poškození v kvantitativní hodnotě, např. zjištěním poměru mezi stavem původním a stavem, který je důsledkem jednání pachatele, kterým byla hodnota věci zmenšena. Toto rozhodnutí lze přiměřeně použít i při posuzování trestného činu zneužívání vlastnictví podle stávající právní úpravy, a to v kontextu zásady subsidiarity trestní represe v její aplikační rovině, tedy v rámci úvah o uplatnění či neuplatnění trestní odpovědnosti s ohledem na společenskou škodlivost. Pokud jde o zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, podle důvodové zprávy „trestný čin zneužívání vlastnictví osnova přebírá z platné právní úpravy s tím, že konkrétně specifikuje „jiný důležitý zájem“ a zároveň omezuje trestní postih pouze na případy, kdy hodnota takové věci dosáhne hranice větší hodnoty, tj. minimálně částky 50 000 Kč, aby nedocházelo k používání trestněprávní represe mimo princip subsidiarity, který osnova důsledně i v tomto případě respektuje.“⁷

3. Aplikační praxe a judikatura

Ze statistických údajů za posledních pět let vyplývá, že tento trestný čin se v praxi téměř nestíhá. V letech 2018 až 2022 bylo zahájeno trestní stíhání ve třech případech (2 v roce 2018, 1 v roce 2021). Ve stejném období byly odsouzeny 2 osoby v roce 2021.⁸ Je otázkou, nakolik lze z uvedeného usuzovat, že se tento trestný čin v praxi nevyskytuje či zda jde popř. o důsledek vyšší míry latence. Je rovněž možné, že praxi se vykytuje spíše v nedbalostní formě zavinění, která ovšem k trestnosti nepostačuje.

Judikatura k trestnému činu zneužití vlastnictví není nijak četná. Nad rámec výše uvedených rozhodnutí třeba zmínit i *usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 654/2014*, publikované ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek pod č. 50/2015, které řeší problematiku konkrétního či speciálního subjektu v případě, že zvláštní vlastností, způsobilostí či postavením je nadána právnická osoba, nikoli za ni jednající fyzická osoba, tedy tzv. jednání za jiného podle § 114 odst. 2 tr. zákoníku, podle něhož postačí, že zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení jsou dány u právnické osoby, jejímž jménem pachatel jedná. Bylo přijato v době, kdy právnická osoba nemohla být trestně odpovědná za tento trestný čin, neboť nebyl uveden v taxativním výčtu trestných činů, kterých se právnická osoba mohla dopustit.⁹ Nejvyšší soud s odkazem na § 114 tr. zákoníku judikoval, že *okolnost, že právnická osoba nemůže být trestně odpovědná za některý z trestných činů se zúženým okruhem subjektů s ohledem na ustanovení § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů, neznamena, že nemůže být trestně odpovědná fyzická osoba jednající za tuto právnickou osobu. Argument, že fyzická osoba je jen obecným subjektem trestného činu se zúženým*

⁷ Důvodová zpráva k § 229 tr. zákoníku. Systém ASPI - stav k 7.4.2023 do částky 51/2023 Sb. a 9/2023 Sb.m.s. - RA2140. LIT31870CZ - Text - poslední stav textu.

⁸ Údaje získány na základě zaslané žádosti ve smyslu zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím adresované Ministerstvu spravedlnosti.

⁹ Nyní jde o taxativně výčet negativní, tedy uvedeny jsou trestné činy, jichž se právnická osoba dopustit nemůže. Trestný čin zneužívání vlastnictví podle § 229 tr. zákoníku mezi nimi uveden není.

okruhem subjektů (pachatelů), za který právnická osoba sama trestně neodpovídá, v této souvislosti neobstojí.

Z judikatury Ústavního soudu České republiky se trestného činu podle § 229 tr. zákoníku týká *usnesení ze dne 28. února 2008, sp. zn. II.ÚS 767/06*, v němž Ústavní soud nepřisvědčil námitce stěžovatelů, že jejich případné protiprávní jednání nemůže mít trestněprávní charakter, neboť je relevantní pouze z hlediska správněprávního. Vyslovil závěr, že existence sankce ve správním řízení nevyklučuje sankcionování daného jednání i v řízení trestním.

4. Vybrané zahraniční právní úpravy

Předmětem zkoumání byly zahraniční právní úpravy Francie, Chorvatska, Maďarska, Německa, Polska, Rakouska, Slovenska a Španělska, a to zejména s ohledem na dostupnost zdrojů, ale i určité souvislosti historické a geografické. Z uvedených právních úprav lze dovodit následující.

Trestný čin zneužívání vlastnictví či trestný čin obdobný, jehož předmětem útoku je vlastní věc, nalezneme v právní úpravě Slovenska, Maďarska a Španělska.

Slovenská právní úprava je v určitém směru podobná české. Vykazuje však i řadu podstatných odlišností. Trestný čin zneužívání vlastnictví podle § 248 zákona č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen STZ), je zařazen mezi majetkové trestné činy (Hlava čtvrtá). Obsahuje nejen základní skutkovou podstatu, ale i tři skutkové podstaty kvalifikované. Předmětem útoku je kromě vlastní věci i její část. Není přitom stanovena žádná minimální hodnota věci. Následkem je stejně jako v české právní úpravě poškození důležitého obecného zájmu, nikoli však způsobení konkrétní výše (kategorie) škody. Za spáchání tohoto trestného činu hrozí trest odnětí svobody až na dvě léta. Způsobení škody je pak znakem kvalifikovaných skutkových podstat. Konkrétně se jedná o větší škodu, tj. minimálně 2 660 eur (§ 248 odst. 2 STZ), značnou škodu, tj. minimálně 26 600 eur (§ 248 odst. 3 STZ) a škodu velkého rozsahu, tj. 133 000 eur (§ 248 odst. 4 STZ). V odst. 4 je pak okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby i způsobení jiného zvláště závažného následku. Jednotlivé kategorie škod jsou uvedeny v § 124 odst. 1 STZ. Výchozí je škoda malá, již se rozumí škoda přesahující částku 266 eur. Další škody tj. větší, značná a velkého rozsahu jsou stanoveny násobkem uvedené částky.¹⁰ Uvedená hlediska se použijí i pro určení výšky prospěchu, hodnoty věci a rozsahu činu. Podle § 125 odst. 2 STZ, pokud trestní zákon vyžaduje v základní skutkové podstatě způsobení škody jako majetkový následek trestného činu a neuvádí její výšku, má se za to, že musí být způsobena alespoň škoda malá. Nabízí se otázka, zda uvedené lze uplatnit i v případě stanovení hodnoty věci, což by v případě trestného činu zneužívání vlastnictví znamenalo, že by muselo jít o věc alespoň malé hodnoty. Takovou možnost vylučuje Burda, podle něhož *„toto ustanovení se vztahuje pouze na pojem škoda, ne na samotné pojmy výšky prospěchu, hodnoty věci a rozsahu činu, protože toho ustanovení jednak nepočítá s tím, že by se mělo rozšířit i na uspořádání*

---

¹⁰ Větší škodou se rozumí suma dosahující nejméně desetinásobek, značná škoda nejméně stonásobek a škoda velkého rozsahu nejméně pětisetnásobek.

vztahů v rámci těchto pojmů, jednak proto, že by to nebylo účelné.¹¹ O trestný čin jde podle jeho názoru už při nepatrném prospěchu, hodnotě věci či rozsahu činu.¹² Nicméně podle mého názoru lze uvažovat o analogické aplikaci § 125 odst. 2 právě i na prospěch, hodnotu věci či rozsah činu, neboť by byla ku prospěchu pachatele a tudíž přípustná a odpovídala by principu trestního práva jakožto ultima ratio. Vzhledem k tomu, že v základní skutkové podstatě je trestný čin zneužívání vlastnictví přečinem [viz § 10 odst. 1 písm. b) STZ], třeba zmínit i ustanovení § 10 odst. 2 STZ, podle něhož nejde o přečin, pokud vzhledem ke způsobu spáchání činu a jeho následkům, okolnostem, za nichž byl spáchán, míře zavinění a pohnutce pachatele je jeho závažnost nepatrná. Toto ustanovení představuje výjimku z formálního pojetí trestného činu vyjádřeného v § 8 STZ a znamená, že při posuzování trestnosti přečinu musí být posouzena i jeho materiální stránka,¹³ což právě u přečinu zneužívání vlastnictví v případě věci nepatrné hodnoty či nepatrné míře poškození může být velmi významným.

*Maďarský trestní zákon*¹⁴ obsahuje v části Trestné činy vztahující se ke správním řízením trestný čin Vandalismus na historických památkách nebo chráněných kulturních statcích v § 357, podle něhož každá osoba, která

- a) zničí historickou památku nebo jakýkoli předmět zařazený mezi chráněné kulturní statky, které vlastní;
  - b) způsobí nenapravitelnou škodu na historické památce, kterou vlastní, v důsledku čehož tato památka ztratí svůj charakter historické památky
nebo
  - c) způsobí nenapravitelnou škodu na předmětu klasifikovaném jako chráněné kulturní statky nebo na archeologickém nalezišti, které vlastní;
- je potrestána odnětím svobody na jeden rok až pět let.

Španělská právní úprava (CÓDIGO PENAL,¹⁵) obsahuje trestný čin znepřístupnění majetku pro společenské nebo kulturní využití v článku 289. Zařazen je mezi Trestné činy proti majetku a proti společenskému a hospodářskému řádu. Dopustí se ho ten, kdo jakýmkoli způsobem zničí, vyřadí z provozu nebo poškodí jemu náležející majetek určený ke společenskému nebo kulturnímu využití, nebo způsobí, že není k dispozici pro plnění zákonných povinností uložených v zájmu společnosti. Za tento trestný čin je stanoven trest odnětí svobody na tři až pět měsíců nebo pokuta.

Trestný čin poškození věci veřejného zájmu (mj. právě kulturních a historických památek, přírodních památek, kulturního dědictví apod.) aniž je specifikováno, zda jde o věci vlastní či cizí, je obsažen v trestních zákonech Německa, Rakouska a Chorvatska.

¹¹ Burda, E., in Burda, E., Čentěš, J., Kolesár, J., Záhora, J. a kol. Trestný zákon. Všeobecná část. Komentár. I. diel. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 831.

¹² Tamtéž.

¹³ Blíže k tomu tamtéž, s. 50 – 51.

¹⁴ Použit anglický překlad dostupný z <https://www.refworld.org/pdfid/4c358dd22.pdf>

¹⁵ Použit anglický překlad dostupný z https://www.mjusticia.gob.es/es/AreaTematica/DocumentacionPublicaciones/Documentos/Criminal_Code_2016.pdf

Právní úpravy francouzská a polská neobsahují stejný či obdobný trestný čin, jehož předmětem by byla věc vlastní.

Záver

Jak uvedeno výše, trestný čin zneužívání vlastnictví existuje v českém trestním právu již dlouhou dobu. Současná právní úprava vcelku reflektuje zásadu subsidiarity trestní represe a princip trestního práva jakožto ultima ratio. Také v řadě zahraničních právních úprav se můžeme se stejným či obdobným trestným činem setkat. Je logické, že si stát chrání určité zájmy a hodnoty i na úkor vlastníka, jehož tím omezuje. Je ovšem otázka, zda tato ochrana musí být nutně prostředky trestního práva, když bezesporu existují i prostředky mimo trestní. Trestný čin zneužívání vlastnictví se v České republice prakticky nestíhá. O jeho generálně preventivním působení lze mít pochybnosti vzhledem k sankci, která za něj hrozí. Oprávněnými se proto jeví úvahy o případné dekriminalizaci, ať ji úplné či alespoň částečné, spočívající v ponechání trestnosti ve vztahu k věci značné hodnoty (nejméně 1 mil. Kč), popř. dokonce až hodnoty velkého rozsahu (nejméně 10 mil. Kč).

Použitá literatura

1. Burda, E., Čentěš, J., Kolesár, J., Záhora, J. a kol. Trestný zákon. Všeobecná část. Komentář. I. díl. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1130. ISBN 978-80-7400-324-0.
2. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 – § 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2150. ISBN 978-80-7400-428-5.
3. Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2016, s. 1052. ISBN 978-80-358-7.
4. Ščerba, F. a kol.: Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck 2020, s. 3331. ISBN 978-80-7400-807-8.
5. Trestní zákon a trestní řád. Třetí rozšířené vydání. Orbis Praha. 1951.
6. Elektronické zdroje
7. https://adsdatabase.ohchr.org/IssueLibrary/GERMANY_Criminal%20Code.pdf
8. <https://policehumanrightsresources.org/content/uploads/2016/08/Criminal-Code-Austria-1998.pdf?x19059>
9. https://www.imolin.org/doc/amlid/Poland_Penal_Code1.pdf
10. <https://www.refworld.org/pdfid/4c358dd22.pdf>
11. https://sherloc.unodc.org/cld/uploads/res/document/french_penal_code_html/french_penal_code.pdf
12. https://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/Legislation__Criminal-Code.pdf
13. https://www.mjusticia.gob.es/es/AreaTematica/DocumentacionPublicaciones/Documents/Criminal_Code_2016.pdf

Kontaktné údaje autora

Prof. JUDr. Věra Kalvodová, Dr.

Vedoucí Katedry trestního práva

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

E-mail: vera.kalvodova@law.muni.cz

Telefon: + 420 733 625 892

**ÚSTAVNÍ SOUD ČESKÉ REPUBLIKY O SUBSIDIÁRNÍ ÚLOZE
TRESTNÍ REPRESE V PŘÍPADĚ TRESTNÉHO ČINU PODVODU
ANEB ZAMYŠLENÍ NAD NĚKOLIKA NÁLEZY S ŠIRŠÍMI
DŮSLEDKY**

*THE CONSTITUTIONAL COURT OF THE CZECH REPUBLIC ON THE
SUBSIDIARY ROLE OF CRIMINAL REPRESSION IN THE CASE OF THE
CRIME OF FRAUD, OR REFLECTION ON SEVERAL FINDINGS WITH
BROADER CONSEQUENCES*

Jaroslav Fenyk

*Právnická fakulta Masarykovy univerzity Brno, emeritní místo předseda
Ústavního soudu České republiky*

Abstrakt

Rozhodovací praxe Ústavního soudu České republiky ve vztahu k zásadě subsidiarity trestní represe je dlouhodobě konzistentní a vyvíjí se podobným směrem, jako rozhodovací praxe obecných soudů. V oblasti majetkových trestných činů Ústavní soud jako kritérium subsidiarity trestní represe používá především argumenty soukromoprávní povahou konkrétního posuzovaného vztahu.

Klíčová slova: *Ústavní soud, subsidiarita trestní represe, podvod, škodlivost trestného činu, soukromoprávní vztah.*

Abstract

Jurisprudence of the Constitutional Court of the Czech Republic in relation to subsidiarity of penal repression is longtime consistently made and it is developing in line of jurisprudence of common courts. In the sphere of property crimes the Constitutional Court as criterion of subsidiarity penal repression applies arguments of privat character of particular evaluated relations mainly.

Key words: *Constitutional Court, subsidiarity of penal repression, fraud, harmfulness of crime, privat law relation.*

Úvodní poznámka

Přijetím českého trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. došlo k zásadní změně v základech trestní odpovědnosti. Z legální definice trestného činu byla vypuštěna společenská nebezpečnost trestného činu jako materiální korektiv doplňující formální znaky trestného činu (§ 3 odst. 1, 2 a 4 trestního zákona č. 140/1961 Sb.¹).

---

¹ (1) Trestným činem je pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v tomto zákoně.

(2) Čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, není trestným činem, i když jinak vykazuje znaky trestného činu.

Důvodem měla být přílišná neurčitost kritérií, na základě kterých, se tento korektiv v praxi uplatňoval. K tomuto tématu jsem se v minulosti vyjádřil několikrát² a není mým úmyslem se k otázce vhodnosti či potřebnosti tohoto institutu v českém trestním právu vracet. Proto jen stručně.

Současný český trestní zákoník již společenskou nebezpečnost neobsahuje. Vzhledem k tomu, že společenská nebezpečnost představovala účinnou formu materiální oportunity, protože umožňovala reagovat na přílišnou tvrdost některých ustanovení trestního zákona, a s ohledem na ne zcela jasnou povahu oportunity v trestním procesu, nemohl přesto nový kodex českého trestního práva hmotného zůstat k možnosti změkčení příliš tvrdých dopadů tohoto práva zcela mlčenlivý, jelikož by to v praxi vyvolávalo nepřekonatelné potíže.

Proto se v § 12 odst. 2 trestního zákoníku objevila definice, podle které „*Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené, lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.*“

Toto ustanovení je běžně v odborné literatuře označováno za společenskou škodlivost jako materiální korektiv a praxe s ním tak i nakládá. Údajná neurčitost kritérií společenské nebezpečnosti byla nahrazena ještě větší neurčitostí, protože zákonodárce se nenamáhal s tím, aby nějaká kritéria spojená s vinou vůbec zavedl. Problematicnost této úpravy se pokusil překlenout i Nejvyšší soud, stanoviskem trestního kolegia sp. zn. Tpjn 301/2012 ze dne 30. 1. 2013. Já sám jsem opakovaně poukázal na problematicnost použití tohoto přístupu, protože balancuje na hraně analogie ve prospěch pachatele.³

Tento příspěvek má za cíl uvést některé základní představy senátů nebo pléna Ústavního soudu o používání materiálního korektivu při ústavně konformním výkladu základů trestní odpovědnosti se zaměřením na tematicky předdefinovanou skupinu trestných činů v linii v této konferenci – na podvody. Použitá metoda je především metoda analytická.

1. Subsidiární úloha trestní represe jako tradiční vyjádření principu *ultima ratio*.

Úvodem této části příspěvku je třeba připomenout skutečnost, že trestní právo v moderním českém státě vždy bylo a stále je postaveno na zásadě subsidiarity trestní

---

(4) Stupeň nebezpečnosti činu pro společnost je určován zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou.

² FENYK, Jaroslav. Společenská nebezpečnost a materiální protiprávnost jako dvě formy vyjádření jediného materiálního základu trestní odpovědnosti. Trestní právo. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2003, roč. 2003, 9-10. ISSN 1211-2860.

³ Např. FENYK, Jaroslav. O subsidiární úloze trestní represe a trestním právu jako prostředky „ultima ratio“ nejen v novém českém trestním zákoníku. In Na křižovatkách práva-Pocta Janu Musilovi k 70. narozeninám. Praha: C.H. Beck, 2011, ISBN 978-80-7400-388-2, s.81-108; či FENYK, Jaroslav. Subsidiarita trestní represe – rovnice o mnoha neznámých? In: Státní zastupitelství, 2013, č. 1, ISSN 1214-3758, s. 8-13, s. 12.

represe bez ohledu na povahu výslovně uvedeného nebo dovozovaného materiálního korektivu přílišné tvrdosti trestního kodexu.

Podmínky trestnosti činu jsou v České republice tradičně interpretovány ve světle zásad trestního práva, mezi které patří i princip *ultima ratio*. Dle principu *ultima ratio* je trestní právo odvětvím, jehož prostředky mají a musejí být užívány tehdy a jen tehdy, pokud užití jiných prostředků právního řádu nepřichází v úvahu, neboť již byly vyčerpány nebo jsou zjevně neúčinné či nevhodné. Užití trestněprávního postupu, aniž by prostředky jiných právních odvětví, totiž zejména prostředky soukromoprávní, a při jejich nedostatečnosti sankce správní, byly - pokud jsou dostupné - použity, by byl v rozporu se zásadou subsidiarity trestní represe, která vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě - jen v případech, kde jiné právní prostředky selhávají nebo nejsou efektivní.

Ustanovení § 12 odst. 2 trestního zákoníku pak slouží jako příkaz k teleologickému výkladu formálních znaků skutkové podstaty trestného činu, což v těchto souvislostech vede k restriktivnímu výkladu tak, aby trestní odpovědnost byla vyvozována jen v případech, kdy společenská škodlivost určitého činu není dána jen obecně naplněním těchto znaků, ale i konkrétně, tedy má zabraňovat trestnímu postihu bagatelních činů. Byť formální definice trestného činu vyjádřená v § 13 odst. 1 trestního zákoníku svědčí o primárním východisku, že naplňuje-li určitý skutek všechny znaky skutkové podstaty trestného činu, je trestní odpovědnost dána, nezabývá to nikterak orgány činné v trestním řízení ex officio zkoumat, zda konkrétní okolnosti nesvědčí pro absenci společenské škodlivosti.⁴

Takováto povaha trestního práva je i reflexí principu proporcionality,⁵ který ustálená judikatura Ústavního soudu České republiky považuje za výraz demokratického právního státu ve smyslu čl. 1 odst. 1 Ústavy, z jehož podstaty plyne, že stát může omezovat základní práva osob jen v míře nezbytné pro dosažení účelu aplikované zákonné normy.⁶ Lze souhlasit i s názorem, podle kterého je možno subsidiaritu trestní represe dovést i z ustanovení čl. 2 odst. 2, 3 a čl. 4 odst. 4 Ústavy, resp. č. 39 Listiny základních práv a svobod, zejména, pokud zásadu přimkneme k zásadám nullum crimen sine lege a nulla poena sine lege.⁷

Tyto názory, jak uvádím ostatně již výše, nejsou v českém trestním právu nikterak nové. Již za účinnosti dřívějšího trestněprávního kodexu (zák. č. 140/1961 Sb.) Ústavní soud v řízeních o ústavní stížnosti judikoval, že princip *ultima ratio* je principem, v jehož světle je třeba interpretovat podmínky trestnosti činu.⁸

Jestliže společenská nebezpečnost trestného činu, výslovně uvedená mezi znaky trestného činu v § 3 odst. 1, 2 a 4 trestního zákona č. 140/1961 Sb., odrážela

⁴ Srov. např. ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 2. aktualizace. Praha: C. H. Beck, 2022, ISBN 978-80-7400-807-8, s. 164.

⁵ ROXIN, Claus. Strafrecht Allgemeiner Teil. Band I Grundlagen, Aufbau der Verbrechenslehre. 2. Auflage. München: C.H. Beck, 1994. ISBN 3 406 38269 X. s. 23-25.

⁶ Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. II.ÚS 1152/17, ze dne 11.6.2018, ze starších shodně nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 227/05 ze dne 31. 7. 2006.

⁷ Srov. např. ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. op. cit., s.152.

⁸ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 69/06 ze dne 12. 10. 2006.

jednoznačně požadavek korekce příliš tvrdého použití zákona v oblasti viny a trestu, nová úprava již tak jednoznačná není, tedy alespoň v oblasti viny. Z ustanovení § 12 odst. 2 současného trestního zákona totiž plyne toliko jasná směrnice pro zákonodárce, aby nepřepínal trestní represí, zatímco pro účely aplikační praxe text uvedeného ustanovení působí nejednoznačně a rozpačitě.⁹ Praxe se tedy musela s tímto pozoruhodným dílem postupně vypořádat, a to se týká i rozhodovací činnosti Ústavního soudu.

2. Nejvyšší soud ČR v širokém pojetí subsidiarity trestní represe

Nejvyšší soud ČR k aplikaci ustanovení § 12 odst. 2 trestního zákoníku přistoupil velkoryse, když v již zmíněném stanovisku Tpjn 301/2012, Rt 26/2013 povahu trestných činů, u kterých je aplikační možnost dána, definoval jako každý méně závažný trestný čin, u něhož je nutné společenskou škodlivost zhodnotit s ohledem na intenzitu naplnění kritérií vymezených v § 39 odst. 2 trestního zákoníku, a to ve vztahu ke všem znakům zvažované skutkové podstaty trestného činu a dalším okolnostem případu. Úvaha o tom, že jde o čin, který s ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe není trestným činem z důvodu nedostatečné společenské škodlivosti případu, se uplatní za předpokladu, že posuzovaný skutek z hlediska spodní hranice trestnosti neodpovídá běžně se vyskytujícím trestným činům dané skutkové podstaty.

Když uvádím, že šlo o velkorysý přístup, mám na mysli zejména fakt, že uvedené stanovisko vlastně druhově neomezuje aplikaci zásady subsidiarity jen na některé trestné činy, ale připouští, že není vyloučena v případě žádné trestné činnosti, pokud jsou zde okolnosti, které umožňují přednostní použití jiného právního předpisu. Nemohu se ubránit dojmu, že jde o jasné nakročení k návratu materiálního korektivu trestného činu v podobě někdejší společenské nebezpečnosti.

Jisté sebeomezení projevil Nejvyšší soud, když se v rozhodnutí sp.zn. 5 Tdo 1414/2017 vyslovil pro použití subsidiarity trestní represe především u přečinů, zatímco u zvláště závažných zločinů jen výjimečně a *in concreto* (sp.zn. 8 Tdo 1362/2016 nebo 3 Tdo 1101/2019). K omezení aplikační praxe přistoupil i v případě konkurence náhrady škody v civilním řízení a trestní odpovědnosti v rozhodnutí sp.zn. 8. Tdo 803/2016.

K potřebě aplikace zásady subsidiarity v případech vývojových stadií trestného činu se se naopak vyjádřil Nejvyšší soud v rozhodnutí sp. zn. 8 Tdo 1171/2014, podobně se v rozhodnutí sp.zn. 5 Tdo 960/2015 vyslovil k možnostem aplikace v případech rozlišení mezi trestným činem a kázeňským přestupkem u vybraných vojenských trestných činů, u drogové kriminality v rozhodnutí sp. zn. 11 Tdo 600/2018, násilné trestné činnosti v rozhodnutích sp. zn. 8 Tdo 260/2018, výtržnictví v rozhodnutí sp. zn. 3 Tdo 734/2017 atd.

Aplikaci kritérií uvedených v § 39 odst. 2 trestního zákoníku (určených výslovně pro použití pro stanovení druhu a výměry trestu) lze dovodit jen analogicky. Tento přístup zvolil Nejvyšší soud v mnoha rozhodnutích, například sp.zn. 8 Tdo 187/2015 (promyšlenost trestného činu), 8 Tdo 1376/2018 (použití

---

⁹ FENYK, Jaroslav. Subsidiarita trestní represe - rovnice o mnoha neznámých? Op. cit., s. 12.

zbraně), 7 Tdo 1158/2019 (škodlivý následek), 11 Tdo 1233/2016 (pohnutka a cíl pachatele), 5 Tdo 1737/2016 (míra zavinění), 5 Tdo 340/2016 (následek trestného činu) 5 Tdo 340/2016, 3 Tdo 776/2017 (spoluzavinění nebo vůbec chování poškozeného), 7 Tdo 96/2018 (osoba pachatele).

Zcela nad rámec kritérií uvedených v § 39 odst. 2 Nejvyšší soud nepochybně vykročil v rozhodnutí sp.zn. 6 Tdo 676/2018 (chování pachatele po spáchaném činu).¹⁰

Razantně se Nejvyšší soud přiblížil „bývalé společenské nebezpečnosti“ (§ 88 trestního zákona) v rozhodnutí sp. zn. 8 Tdo 1362/2016, kde připustil možnost aplikace zásady subsidiarity trestní represe i v případě naplnění okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby, tedy ve vztahu ke kvalifikované skutkové podstatě.

V souvislosti s rozhodovací praxí Ústavního soudu již nyní nemohu nezmínit rozhodnutí Nejvyššího soudu týkající se vztahu trestného činu k „souběžné“ soukromoprávní sankce, a to v rozhodnutích sp. zn. 11 Tdo 735/2014, 8 Tdo 803/2016, 7 Tdo 1593/2017 nebo 3 Tdo 1366/2017, 6 Tdo 679/2018, 7 Tdo 639/2018 a další.¹¹

Při podrobném studiu uvedených a mnohých dalších rozhodnutí Nejvyššího soudu se nelze zcela ubránit myšlence, že spolehlivý a předvídatelný materiální korektiv formálních znaků trestného činu, vyjádřený výslovně a srozumitelně v kodexu trestního práva hmotného, v naší úpravě chybí. Legislativě se „podařilo“ vypuštěním ustanovení o společenské nebezpečnosti vylít s vaničkou i dítě a Nejvyšší soud se zcela pochopitelně snaží dítě vrátit do poloprázdné vany zpět. Důsledky tohoto jinak chvályhodného úsilí jsou ovšem nasnadě a o právní jistotě účastníků trestního řízení lze v dosavadní aplikační praxi hovořit jen s velkou dávkou tolerance.

Tomuto ovzduší nepřispívá ani fakt, že zákonodárce se nadále tváří, že žádná vanička nikdy vylita nebyla a dítě je zcela v pořádku, a až aplikační praxe se pokouší kreativním výkladem polomrtvé dítě do vaničky vrátit. V důsledku toho se z otázky subsidiarity trestní represe stala jedna z nejpalčivějších otázek současného trestního práva, v níž je i odborná literatura velmi rozpolcená a přístupy k praktické aplikaci § 12 odst. 2 trestního zákoníku se v ní pozoruhodně liší co do východisek i výsledků.¹²

¹⁰ Toto kritérium jsem výslovně zmiňoval jako aplikační podmínku procesní, nikoli hmotněprávní oportunitu trestního stíhání v jednom ze svých článků zde v poznámkách uvedených, a to ve vztahu k výčtu podmínek pro fakultativní zastavení trestního stíhání - § 17 odst. 2 písm. c) trestního řádu.

¹¹ Uvedený výběr podrobně komentuje ŠČERBA, Filip a kol. in Trestní zákoník. Komentář. op. cit., s. 163n.

¹² Srov. např. mezi mnohými autory, kteří se k této otázce po přijetí trestního zákoníku vyjádřili, odlišné pozice: KRATOCHVÍL, Vladimír. Případ, trestný čin, společenská škodlivost a vina v trestním právu (o zásadě subsidiarity trestní represe trochu jinak). In: Právník, 2015, roč. 154, č. 7, s. 537-559); ŠÁMAL, Pavel. K diskuzi o subsidiaritě trestní represe. In: KALVODOVÁ, Věra; FRYŠTÁK, Marek; PROVAZNÍK, Jan (eds.). Trestní právo /stále/ v pohybu. Pocta Vladimíru Kratochvílovi. Brno: Masarykova univerzita, 2018. ISBN 978-80-210-8921-1, 561 s., s. 413-449; JIŘÍČEK, Pavel; MAREK, Tomáš.

3. Ústavní soud a zásada subsidiarity trestní represe

3.1. Obecné úvahy

Ústavní soud dlouhodobě považuje princip subsidiarity trestní represe za součást pojmu právního státu.¹³ Stát je povinen využívat prostředků trestního práva zdrženlivě.¹⁴

Principem *ultima ratio* a zásadou subsidiární úlohy trestní represe je podle názoru Ústavního soudu vázán **primárně zákonodárce**, který nemá kriminalizovat taková jednání, která lze dostatečně postihnout i prostředky jiných právních odvětví. Tím je naplněna část vlivu principu i zásady, věnovaná zákonodárci.¹⁵

Ústavní soud se zde ale ve svých výkladech postupně, stejně jako Nejvyšší soud, vykročil i do oblasti viny, když uzavřel, že postoj zákonodárce nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti v individuálních případech aplikovat subsidiaritu i v konkrétní věci, jestliže jsou zákonné znaky skutkové podstaty sice naplněny, avšak konkrétní skutkové okolnosti indikují, že společenská škodlivost činu nedosahuje spodního prahu trestního bezprávi. Je-li daný skutek postižitelný i podle jiného právního odvětví, je nezbytné zvažovat, zda uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu v daném případě nepostačuje, a případně tento závěr přesvědčivě zdůvodnit. Princip subsidiarity trestní represe má tedy rovněž **interpretační rovinu**, kladoucí na orgány činné v trestním řízení povinnost při interpretaci trestněprávních předpisů zvažovat požadavek zdrženlivosti trestního práva a uplatňuje se jak v **otázkách viny** (trestní odpovědnosti), tak jejich právních následků, tj. zejména **trestních sankcí**.¹⁶

Tento názor ovšem nevznikl až po přijetí nového trestního zákoníku v roce 2009, ale pramení ze starší judikatury Ústavního soudu, podle které nemůže jít o trestný čin tam, kde se jedná o typově méně závažné činy, které mají **silný soukromoprávní základ**, neboť v opačném případě se obecné soudy dopouští hypertrofie trestní represe.¹⁷

Řešení bagatelních deliktů. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-87576-90-8, 128 s.; či KOTLÁN, Pavel. Spor o podstatu trestní odpovědnosti. In: Právník, rok 2021, roč. 160, č. 9, s. 697-714.

¹³ Srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 372/03 ze dne 22. 12. 2004, či nález sp. zn. IV. ÚS 469/04 ze dne 2. 6. 2005.

¹⁴ Srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 69/06 ze dne 12. 10. 2006, nález sp. zn. III. ÚS 2042/08 ze dne 26. 11. 2009, či nález sp. zn. III. ÚS 2278/07 ze dne 5. 8. 2010.

¹⁵ Obdobně ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. op. cit., s.158.

¹⁶ Např. nález sp. zn. III. ÚS 284/12 ze dne 3. 5. 2012 nebo nález sp. zn. III. ÚS 1481/09 ze dne 10. 12. 2009 nebo nejnověji nález sp. zn. IV. ÚS 767/21 ze dne 20. 7. 2021. obdobně ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. op.cit., s.159n.

¹⁷ Srov. zejména nálezy sp.zn. I ÚS 4/04 ze dne 23.3. 2004, IV. ÚS 227/05 ze dne 16.6. 2006, z novějších rozhodnutí např. nález sp. zn. II. ÚS 3080/16 ze dne 23. 5. 2017, či nález sp. zn. IV. ÚS 541/21 ze dne 26. 10. 2021. Členění na soukromoprávní a veřejnoprávní delikty je přítom v různých právních řádech provedeno v závislosti na pojetí soukromého a veřejného práva, což činí potíže nejen u nás. Přítom aplikační význam tohoto členění je spatřován v oblasti trestního práva procesního – soukromá a veřejná žaloba. Srov. např. STORCH, František. Řízení trestní rakouské. Díl I. Praha: nákladem J. Otty, 1887, s. 109.

Stát podle názorů Ústavního soudu nemá suplovat nedostatečnost ochrany práv účastníka **soukromoprávního vztahu** nepřesahující jeho individuální zájmy.¹⁸ Pokud v rozporu s tím orgány činné v trestním řízení trestní odpovědnost dovodí, porušují tím princip *nullum crimen, nulla poena sine lege* podle čl. 39 Listiny.¹⁹ Trestní právo je tedy prostředkem *ultima ratio* a má být užíváno tehdy a jen tehdy, pokud užití jiných prostředků právního řádu nepřichází v úvahu nebo je jejich užití zjevně neúčelné. Dle názoru Ústavního soudu je zcela nepřipustná praxe, kdy se **standardní civilní vztahy** na úkor jednoho z jejich účastníků řeší prostředky trestního práva. Tímto způsobem totiž potom dochází k znerovnoprávnění osob v jejich vzájemných vztazích a k neúctě orgánů veřejné moci k rovnosti občanů, tedy k porušení článku 1 Listiny a článku 1 Ústavy.²⁰

Ne každé iracionální, nehospodárné či i protiprávní jednání musí totiž nutně být trestné. Sama o sobě však existence paralelní právní odpovědnosti trestní odpovědnost nevylučuje. Trestní postih v takovém případě nepřipadá do úvahy jedině tehdy, jestliže uplatněním odpovědnosti podle jiného právního předpisu je dosaženo **všech funkcí vyvození odpovědnosti**, reparační a prevenční, a represivní funkce v daném případě není nezbytná.²¹ Samotná skutečnost, že určitým jednáním bylo zasaženo do zájmů jednotlivce, ještě neznamená, že takové jednání nemůže být natolik celospolečensky závažné, aby z požadavků právního státu nevyplývalo, že jediná adekvátní reakce na ně, je právě trestní represe.

Dosavadní přístup Ústavního soudu k zásadě subsidiarity trestní represe a potažmo principu *ultima ratio* naznačuje, že bez ohledu na přijetí nového trestního zákoníku Ústavní soud ve své rozhodovací praxi, jak uvidíme níže, akceptuje formálně-materiální pojetí trestného činu a je ochoten přijmout široku interpretační pozici Nejvyššího soudu za svou.²² Přesto to zcela možné není. Ve vztahu k aplikační praxi Nejvyššího soudu jsou role/možnost/prostor Ústavního soudu v těchto otázkách limitovány. Ústavní stížnosti v trestních věcech téměř výhradně směřují do rozhodnutí, v nichž nebyla aplikována zásada subsidiarity trestní represe, když druhá strana procesu – státní zástupce – právo ústavní stížnosti nemá. Takže pozitivní aplikaci nemá zpravidla Ústavní soud možnost hodnotit a je ponechána na Nejvyšším soudu. Zbývají tedy případy, v nichž subsidiarita uplatněna nebyla a obviněný má vůči tomuto přístupu výhrady.

K výkladu subsidiarity trestní represe se vyjadřuje i Evropský soud pro lidská práva ve své rozhodovací činnosti, když na členské státy Úmluvy klade požadavek na efektivní zajištění ochrany základních práv a svobod zaručených Úmluvou, ovšem v různé míře lišící se podle závažnosti zásahu jim přiznává prostor pro uvážení, jak zajistí splnění těchto svých pozitivních závazků, tedy i zda zvolí ochranu cestou kriminalizace, či jiným způsobem. Na jedné straně tak sankce

¹⁸ Srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 2448/08 ze dne 30. 4. 2009, nález sp. zn. II. ÚS 789/06 ze dne 27. 9. 2007, či nález sp. zn. II. ÚS 1098/10 ze dne 4. 8. 2010, nález sp. zn. I. ÚS 541/10 ze dne 28. 4. 2010 a další.

¹⁹ Srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 2523/10 ze dne 10. 2. 2011.

²⁰ Srov. např. nález sp. zn. IV. ÚS 469/02 ze dne 16. 11. 2003.

²¹ Srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 1148/09 ze dne 26. 7. 2012.

²² Srov. nález sp. zn. Pl. ÚS 46/18 nebo II. ÚS 3080/2016.

trestního práva považuje za prostředek *ultima ratio*, na straně druhé ovšem rozeznává i tak závažné zásahy do základních práv jednotlivců, že na ně ze strany státu nemůže být reagováno mírnějšími nástroji než těmi, které nabízí trestní právo.²³ Jinak je ale k aplikační praxi z hlediska subsidiarity trestní represe Evropský soud pro lidská práva poměrně skoupý, a ne zcela konzistentní a z jeho rozhodnutí lze čerpat zkušenosti jen rezervovaně.²⁴

3.2. Vybraná kazuistika Ústavního soudu

Ústavní soud se zásadě subsidiarity trestní represe vyjadřoval především tehdy, když se nejprve zabýval znaky a trestností různých forem **majetkové trestné činnosti** (například krádeže, zpronevěry, podvody prosté, podvody pojistné). Postupně, stejně jako Nejvyšší soud, začal věnovat pozornost i **jiným formám kriminality** (např. neoprávněný zásah do domu, bytu nebo bytového prostoru).²⁵

Pokud jde o takové případy v oblasti trestné činnosti podvodného rázu, Ústavní soud se zabýval ústavností trestního řízení ve věcech, v nichž stěžovatel namítal, že trestný čin podvodu je svou povahou spíše **soukromoprávní než veřejnoprávní delikt**, a že je trestním řízením nepřipustně řešen **soukromoprávní vztah**.

Ústavní soud přijal tuto terminologii za důvodnou, a právě v tomto kontextu se v jeho rozhodnutích začala objevovat slovní spojení jako „**silný soukromoprávní základ, „soukromoprávní vztah“ nebo „subjektivní práva soukromoprávní povahy“**“, která mají být přímým důvodem pro aplikaci zásady subsidiarity trestní represe. Protože odpověď na to, jak přesně souvisejí tato spojení s aplikací zásady, není jednoduchá, pokusil jsem se na konkrétních případech z rozhodovací praxe Ústavního soudu demonstrovat, co se za těmito slovními spojeními skrývá.

Tak například starší rozhodnutí Ústavního soudu,²⁶ týkající se kromě jiného i trestného činu podvodu uvádí, že trestní právo a trestněprávní kvalifikaci určitého jednání, které **má soukromoprávní základ**, jako trestného činu je třeba považovat za *ultima ratio*, tedy za krajní právní prostředek, který má význam především celospolečenský, tj. z hlediska ochrany základních společenských hodnot. V zásadě však nemůže sloužit jako prostředek nahrazující ochranu práv a právních zájmů

²³ Srov. např. rozsudek ESLP ze dne 26. 3. 1985 ve věci X. a Y. proti Nizozemí, stížnost č. 8978/80, bod 24.; rozsudek ESLP ze dne 5. 3. 2009 ve věci Beganović proti Chorvatsku, stížnost č. 38478/05, bod 46.; či rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 12. 11. 2013 ve věci Söderman proti Švédsku, stížnost č. 5786/08, bod 85., rozsudek ESLP ze dne 4. 12. 2003 ve věci M. C. proti Bulharsku, stížnost č. 39272/98, bod 150.; rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 14. 1. 2020 ve věci Beizaras a Levickas proti Litvě, stížnost č. 41288/15, bod 110.; rozsudek ESLP ze dne 1. 6. 2021 ve věci Association Accept a další proti Rumunsku, stížnost č. 19237/16, bod 102.; či rozsudek ESLP ze dne 17. 5. 2022 ve věci Oganezova proti Arménii, stížnosti č. 71367/12 a 72961/12, bod 120.

²⁴ Srov. např. ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. op.cit., s.153n, kde jsou správně vysloveny konkrétní pochybnosti k řadě rozhodnutí z hlediska možnosti jejich zobecnění.

²⁵ Např. náleze sp.zn. II. ÚS 3080/2016.

²⁶ Nález sp. zn. I. ÚS 4/04 ze dne 23.3. 2004, který navazuje na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tz 290/2000 ze dne 24. 1. 2001.

jednotlivce v oblasti soukromoprávních vztahů, v nichž je úkolem především individuální aktivity jednotlivce, aby střežil svá práva, jimž má soudní moc poskytovat ochranu. Je nepřijatelné, aby tuto ochranu aktivně přebíraly orgány činné v trestním řízení, jejichž úkolem je ochrana převážně celospolečenských hodnot, nikoliv přímo konkrétních subjektivních práv jednotlivce, jež svou povahou spočívají v soukromoprávní sféře. Trestní stíhání není proto na místě, jestliže se jednání obviněného pohybovalo výhradně v rovině vztahů občanskoprávních. Určité selhání či nedostatečná účinnost zákonných nástrojů sloužících k faktickému výkonu pravomocných a vykonatelných soudních rozhodnutí nemůže vést k tomu, aby tato opatření byla nahrazována či doplňována prostředky práva trestního. V právním státě je nepřijatelné, aby prostředky trestní represe sloužily k uspokojování subjektivních práv soukromoprávní povahy, nejsou-li vedle toho splněny všechny předpoklady vzniku trestněprávní odpovědnosti, resp. nejsou-li tyto předpoklady zcela nepochybnitelně zjištěny.

Ústavní soud při posuzování trestnosti podvodných jednání vzal při výkladu subsidiarity trestní represe v úvahu i **účelnost trestního stíhání** právě v kontextu se soukromoprávním charakterem některých trestných činů.

Ústavní soud zde ovšem na straně druhé připustil, že toto pojetí zásady neznamená, že by trestní postih některých případů porušení norem soukromého práva byl na místě, když si nelze nepovšimnout, že značná část skutkových podstat obsažených v trestním zákoníku dopadá právě na případy porušení norem soukromého práva.²⁷

Uplatnění subsidiární role trestní represe ve vztahu k majetkovým trestným činům, včetně trestného činu podvodu, lze vysledovat i u poměrně kontroverzního nálezu sp. zn. Pl. ÚS 46/18.

Ústavní soud zde rozhodl, že ustanovení trestního zákoníku, které uvádí, že škodou nikoli nepatrnou se rozumí **škoda dosahující částky nejméně 5 000 Kč**,²⁸ není v rozporu s ústavním pořádkem, resp. s čl. 40 odst. 6 Listiny, přestože dlouhodobý vývoj cen nutně tuto výši ovlivňuje. Přitom uvedl, že v některých případech, kdy škoda způsobená jednáním pachatele jen mírně převyšuje hranici škody nikoli nepatrné, tj. hranici 5 000 Kč, lze vyvození trestní odpovědnosti zabránit aplikací některého z korektivů trestní odpovědnosti, ať již jde o korektiv hmotněprávní v podobě zásady subsidiarity trestní represe podle § 12 odst. 2 trestního zákoníku, anebo o korektiv procesní v podobě možnosti zastavit trestní stíhání pro neúčelnost podle § 172 odst. 2 písm. c) trestního řádu, je-li to odůvodněno ostatními okolnostmi případu.

Tento přístup Ústavního soudu je dalším pokusem o určitou relativizaci majetkových trestných činů ve prospěch zásady subsidiarity trestní represe. Jestli na něčem zatím v teorii i praxi přes zmatky způsobené nejednoznačnou právní úpravou základů trestného činu panuje shoda, pak právě na tom, že při dosažení majetkové hranice (nejde jen o hranici mezi přestupkem a trestným činem, ale i o její násobky) nelze "přímo" korektiv uplatnit, neboť zde zákonodárce hranice trestnosti stanovil

²⁷ Nález sp.zn. III. ÚS 918/23.

²⁸ Ustanovení § 138 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku ve znění v době rozhodování Ústavního soudu.

jednoznačným a nezpochybnitelným způsobem. V konečném důsledku by se taková aplikace mohla „otočit“ proti samotným pachatelům, kteří by si nemohli být jisti, která částka v jejich případě založí trestní odpovědnost, tedy kudy přesně "spodní hranice trestnosti" vede.²⁹

Soukromoprávní povahu skutků u některých trestných činů, projevující se například v **povaze jednání poškozeného**, se zabýval Ústavní soud v dalších rozhodnutích. Při projednávání ústavní stížnosti pod sp. zn. 3355/15 Ústavní soud hodnotil v případě trestného činu podvodu námitku stěžovatelky, že jí bylo upřeno právo na potrestání jen ze zákonem stanovených důvodů, když byla uznána vinnou skutkem, který nemůže být trestným činem pro pohrdání zcela **elementární opatrností na straně poškozených**. Stěžovatelka měla za to, že obecné soudy zcela vybočily z rámce trestněprávní ochrany, když ji postihly za skutek mající čistě občanskoprávní charakter. Stěžovatelka byla přesvědčena, že i pokud by se snad skutek jí vytýkaný skutečně stal a byl by trestným činem, je nutné její trestní odpovědnost hodnotit s ohledem na zcela absurdní lehkomyšlnost poškozených u obou skutků. Podle stěžovatelky bylo přitom třeba uzavřít, že poškození si počínali natolik lehkomyšlně, že kriminalizace jejího postupu by představovala zcela nepřijatelný zásah do ryze soukromoprávních vztahů.

Ústavní soud zde ovšem uzavřel, že stěžovatelka při své trestné činnosti postupovala propracovaným a poměrně sofistikovaným způsobem. Zneužila přitom svého postavení, když se do přízně poškozených vetřela na základě předchozích kontaktů právě ve snaze získat finanční prostředky a v případě jednoho z poškozených zneužila i rodinných vztahů.

Podobně se Ústavní soud vyjádřil ve věci IV. ÚS 3470/22, kde obdobně jako v případě předchozím stěžovatel namítal, že trestní represe proti jednomu účastníkovi soukromoprávního vztahu nemůže nahrazovat **nezbytnou míru opatrnosti** druhého účastníka při ochraně jeho soukromých práv. Stěžovatel měl za to, že ke vzniku škody došlo především v důsledku neopatrnosti poškozené, která předala finanční prostředky v nezanedbatelné výši osobě, již minimálně do doby poskytnutí druhé půjčky vůbec neznala jménem a příjmením, natož aby znala její další údaje, jako např. adresu.

K trestnému činu zde, podobně jako v minulosti Ústavní soud konstatoval, že na straně oklamaneho nelze odhlížet od jeho sumy vědění o rozhodné skutečnosti, tedy od jeho způsobilosti být klamán. Již na tomto místě je však třeba uvést, že tento závěr Ústavní soud původně formuloval v případě podvodu při sjednávání bankovního úvěru (ještě před zavedením speciálního trestného činu úvěrového podvodu) a "oklamáním" subjektem měla být banka, přičemž Ústavní soud měl tehdy pochybnost o tom, zda příslušníci banky byli, či nebyli srozuměni s vysokou rizikovitostí úvěru. Specificky vzhledem k tomu pak v případech trestných činů úvěrového či pojistného podvodu Ústavní soud klade na orgány činné v trestním řízení povinnost důsledně z hlediska úvah o možné aplikaci zásady subsidiarity trestní represe diferencovat mezi podnikatelskými a spotřebitelskými vztahy, jakož i ke kontextu uzavírání příslušných smluv, zejména přihlížet k tomu, zda je

---

²⁹ V podrobnostech srov. odlišné stanovisko soudce Jaroslava Fenýka k nálezu, dostupné in <https://nalus.usoud.cz>

poškozený subjekt podnikatel a profesionál a zda se jeho pracovníci sami nedopustili při uzavírání smlouvy chyb.³⁰

Ústavní soud zde navázal na judikaturu obecných soudů k významu nedostatečné obezřetnosti poškozeného, judikaturu, která dospěla k závěru, že při lehkomyšlnosti a neobezřetnosti poškozených, kteří si při uzavírání smlouvy neověřili rozhodné skutečnosti, ačkoliv tak mohli snadno učinit běžně dostupnými prostředky, nelze ignorovat soukromoprávní stránku věci a uplatnit vůči pachateli trestní represí. Tak tomu bude zejména tehdy, jestliže poškozený poskytuje větší obnosy zcela cizí osobě, o které nic neví, a upustí od jakéhokoliv zjišťování a ověřování relevantních skutečností, přičemž však je třeba rozlišovat, zda poškozený byl profesionálem v oboru finančnictví, či laikem, a jaké reálné možnosti vynaložit určitou míru obezřetnosti daný poškozený měl. Příkladem může být automatická nabídka tzv. předschváleného úvěru finanční institucí, která tak činí bez jakéhokoliv bližšího šetření k aktuálním poměrům osloveného.³¹ Trestní odpovědnost pachatele z pohledu subsidiární úlohy trestní represe není vyloučena, pokud poškozený věřil informacím pocházejícím pouze od pachatele, které neměl možnost si nijak objektivně ověřit či takovou možnost měl jen velmi omezeně. To platí dokonce i tehdy, je-li poškozený podnikatelem, pokud pachatel ztížil jeho možnost vyvarování se omylu např. tím, že neposkytl dostatečný čas k prostudování smlouvy. I v případě poškozeného - podnikatele pak nelze nedostatečnou obezřetnost posuzovat izolovaně, takže trestní odpovědnost pachatele např. nevyklučuje, pokud poškozený sice určitou okolnost objektivně neověřil, ačkoliv tak učinit mohl, přijal ale jiná opatření na ochranu svých zájmů, např. vhodný zajišťovací institut.

Spoluzavinění poškozeného zásadně nemůže trestní odpovědnost pachatele vyloučit, jen zcela výjimečně může vést k přímé aplikaci zásady subsidiarity trestní represe tam, kde má určitá osoba povinnost k obezřetnosti; naopak zneužití neznalosti či nezkušenosti poškozeného či záměrný výběr zvýšeně zranitelné oběti činí kritérium zachování povinnosti obezřetnosti irelevantním.³²

Podle novějšího názoru vyloženého v nálezu sp. zn. II. ÚS 3080/1633 nelze k subsidiaritě trestní represe přistupovat s argumentem, že pokud je daný přečin upraven v trestním zákoníku, pak až na výjimečné případy není pro použití principu subsidiarity trestní represe místo. Z pohledu ústavního práva a výše popsaného principu proporcionality se Ústavní soud nemůže ztotožnit ani s náhledem, podle kterého je třeba zásadně každý protiprávní čin, který vykazuje znaky uvedené v

³⁰ Obdobný závěr učinil Ústavní soud již v nálezu sp. zn. III. ÚS 1748/08 ze dne 17. 4. 2009.

³¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze 12. 6. 2008, sp. zn. 8 Tdo 630/2018, ze dne dne 25. 5. 2010, sp. zn. 7 Tdo 468/2010 nebo ze dne 14. 3. 2013, sp. zn. 11 Tdo 1121/2012, ze dne 21. 8. 2013, sp. zn. 3 Tdo 751/2013, ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 3 Tdo 1416/2013, ze dne 28. 3. 2017, sp. zn. 4 Tdo 85/2017, či ze dne 30. 1. 2019, sp. zn. 3 Tdo 1473/2018 a mnohá další.

³² Srov. např. ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. Komentář. 2. aktualizace. Praha: C. H. Beck, 2022, ISBN 978-80-7400-807-8, nebo DOSTÁLOVÁ, Eliška. Obezřetnost podvedeného ve světle stávající judikatury. In: Státní zastupitelství, 2022, č. 4, s. 22n.

³³ Neoprávněné obsazení budovy objektu „Cibulka“ (tzv. squatting) s následným zásahem Policie ČR a exekutorů v roce 2015.

trestním zákoníku, považovat za trestný čin a opačný názor lze zastávat jen ve výjimečných případech. Tento přístup opomíjí koncept legitimacy v trestním právu, která je založena na tom, že represivní prostředky mohou být použity pouze tehdy, je-li to odůvodněno především v rámci účty k základním právům a jejich ochraně. Trestní právo musí chránit zásadní - legitimní zájmy a hodnoty tam, kde není jiné pomoci. Trestněprávní postih proto může přijít jen v situacích, ve kterých je to nezbytné pro dosažení účelu aplikované normy. Princip subsidiarity trestní represe z toho důvodu nesmí být pouhou výjimkou. Jak již bylo uvedeno výše, ústavněprávní perspektiva naopak vede k závěru, že je možné ho omezit jen s cílem, který je legitimní, a způsobem, který je přiměřený vůči tomuto legitimnímu cíli. Trestněprávní postih proto může přijít jen v situacích, ve kterých je to nezbytné pro dosažení účelu aplikované normy. Princip subsidiarity trestní represe z toho důvodu nesmí být pouhou výjimkou. Jak již bylo uvedeno výše, ústavněprávní perspektiva naopak vede k závěru, že je možné ho omezit jen s cílem, který je legitimní, a způsobem, který je přiměřený vůči tomuto legitimnímu cíli.

V další věci projednávané Ústavním soudem pod sp.zn. III. ÚS 918/23 stěžovatel zdůrazňoval nezbytnost aplikace zásady subsidiarity trestní represe, respektive principu *ultima ratio* proto, že v jeho věci **nebylo efektivní vést trestní řízení**, ale měla být upřednostněna možnost soukromoprávního postihu.

Ústavní soud zde ve shodě s Nejvyšším soudem konstatoval, že subsidiarita trestní represe neznamená, že se trestní odpovědnost neuplatní, jestliže existuje i jiný typ odpovědnosti za protiprávní čin. Zdůraznil, že v projednávané věci je potřeba vzít v potaz délku páchání trestné činnosti, kdy se nejednalo o jednorázový exces, nýbrž o záměrné utvrzování zaměstnavatele v omylu v rozmezí skoro čtyř let, přičemž byla naplněna kvalifikovaná skutková podstata trestného činu podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 3. tr. zák. Dodal, že stěžovatel svému zaměstnavateli poskytl nepravdivé údaje, čímž ho uvedl v omyl, a navíc jej v něm dlouhodobě utvrzoval předkládáním výkazů ke schválení náhrady cestovních výdajů, na jejichž základě mu byly jednotlivé částky proplaceny, čímž se protiprávně obohacoval. Ústavní soud dovodil, že posuzovaný čin stěžovatele vykazuje takový stupeň společenské škodlivosti, který vylučuje věc z dosahu ustanovení § 12 odst. 2 trestního zákoníku.

Závěr

Dosavadní převažující přístup Ústavního soudu k aplikaci zásady subsidiarity trestní represe u tzv. majetkových trestných činů (tedy i trestného činu podvodu) silně připomíná kdysi populární a rozlišované členění na soukromoprávní a veřejnoprávní delikty. To ovšem bylo a dosud i je v různých právních řádech provedeno v závislosti na místní způsob dělení práva na soukromé a veřejné, což činí potíže nejen u nás.³⁴

---

³⁴ Na nebezpečí rozlišování práva na soukromé a veřejné a tím vytvoření normativní hierarchie upozorňovali již představitelé normativní právní školy. Historicky se rozlišování opíralo o různé argumenty (teorie zájmová, mocenská, organická regulační atd.). Dnes snad převažuje teorie rozlišení mezi obecným a zvláštním a z této snad

Aplikační význam tohoto členění však tkví především v oblasti trestního práva procesního – soukromá a veřejná žaloba, a zpravidla nemá vliv na hmotněprávní povahu trestných činů.³⁵ Jistým náznakem podobného náhledu v českém trestním právu je trestní stíhání se souhlasem poškozeného podle § 163 trestního řádu, které obsahuje výčet téměř tří desítek trestných činů, u nichž lze trestní stíhání zahájit nebo v něm pokračovat jen se souhlasem poškozeného.³⁶ Jde zde o chtěný průlom do zásady legality a oficiality učiněný v zájmu ochrany poškozeného, resp. ochrany jeho vztahu k pachateli trestného činu.³⁷ Přestože důvodem zde je osoba poškozeného a její kvalifikovaný vztah k pachateli, nelze odhlédnout od toho, že tento vztah je skutkově a věcně provázen konkrétní skutkovou podstatou, jejíž obsahem jsou dotčeny nejen privátní vztahy a kde shora zmíněný celospolečenský zájem na stíhání patrně ustupuje ze zákona do pozadí před zájmem soukromým. Tam, kde přesto celospolečenský zájem převažuje, zákon současně stanoví z tohoto výčtu výjimky (§ 163a trestního řádu). Má být tento výčet oporou pro rozhodovací činnost obecných soudů ve věcech, charakterizovaných citovanými slovními spojeními Ústavním soudem? A lze vůbec podobný výčet díky nekonečné variabilitě konkrétních trestných aktů takto předvídatelně/ústavně konformně charakterizovat?

---

vyplývá i postoj Ústavního soudu k tomuto členění. Ale ani toto členění není příliš spolehlivé, protože přesahy do obou jistě najdeme například u pracovního práva.

³⁵ Srov. např. STORCH, František. Řízení trestní rakouské. Díl I. Praha: nákladem J. Otty, 1887, s. 10.

³⁶ Trestné činy ublížení na zdraví (§ 146 trestního zákoníku), těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 147 trestního zákoníku), ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 148 trestního zákoníku), neposkytnutí pomoci (§ 150 trestního zákoníku), neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku (§ 151 trestního zákoníku), ohrožení pohlavní nemocí (§ 155 trestního zákoníku), omezování osobní svobody podle § 171 odst. 1, 2 trestního zákoníku, vydírání podle § 175 odst. 1 trestního zákoníku, porušování domovní svobody (§ 178 trestního zákoníku), poškození cizích práv (§ 181 trestního zákoníku), porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 trestního zákoníku), sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 1, 2 trestního zákoníku, krádeže (§ 205 trestního zákoníku), zpronevěry (§ 206 trestního zákoníku), neoprávněného užívání cizí věci (§ 207 trestního zákoníku), neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru (§ 208 trestního zákoníku), podvodu (§ 209 trestního zákoníku), legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1, legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti podle § 217 odst. 2, lichvy (§ 218 trestního zákoníku), zatajení věci (§ 219 trestního zákoníku), porušení povinnosti při správě cizího majetku (§ 220 trestního zákoníku), porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti (§ 221 trestního zákoníku), poškození věřitele (§ 222 trestního zákoníku), poškození cizí věci (§ 228 trestního zákoníku), nebezpečného vyhrožování (§ 353 trestního zákoníku) a nebezpečného pronásledování (§ 354 trestního zákoníku) proti tomu, kdo je ve vztahu k poškozenému osobou, vůči níž by měl poškozený jako svědek právo odepřít výpověď (§ 100 odst. 2), a trestní stíhání pro trestný čin znásilnění podle § 185 odst. 1, 2 trestního zákoníku proti tomu, kdo je nebo v době spáchání činu byl ve vztahu k poškozenému manželem, partnerem nebo druhem, jakož i pro trestný čin opilství (§ 360 trestního zákoníku)...

³⁷ DRAŠTÍK, Antonín; FENYK, Jaroslav a kol. Trestní řád. Komentář. I. Díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017, ISBN 978-7552-600-7, s. 1242-1248.

Přitom Ústavní soud je pro soukromoprávní základ zásady subsidiarity trestní represe nastaven jen parciálně. Svědčí o tom to, že se v jeho postoji pozoruhodně zcela nezračí obecný význam základního práva na pokojné vlastnictví a užívání majetku podle čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod³⁸ resp. čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, na kterou se Ústavní soud ČR jinak velmi často odvolává.³⁹ Je tomu tak proto, že Ústavní soud se v rámci rozhodovací praxe věnuje ochraně tohoto základního práva v souvislosti s trestním právem především v případech, kdy státní moc zasáhla do práv fyzických osob v rámci úkonu trestního řízení (zajištění věci, nakládání s ní, příkazy k prohlídce, procesní práva zúčastněné osoby atd.) a nikoli tam, kde se jednalo o vztahy mezi soukromoprávními subjekty.

Nelze popřít, že v rozhodování Ústavního soudu je čas od času patrná snaha uplatnit postupy, které při aplikaci zásady subsidiarity trestní represe vyvinula judikatura Nejvyššího soudu, takže lze očekávat, že v budoucnu se oba přístupy otcnou ve vzájemném pochopení bez výrazné limitace například jen na soukromoprávní element trestného činu.

Použitá literatura

1. DRAŠTÍK, Antonín; FENYK, Jaroslav a kol. Trestní řád. Komentář. I. Díl. Praha: Wolters Kluwer, 2017, ISBN 978-7552-600-7, s. 1242-1248.
2. FENYK, Jaroslav. Společenská nebezpečnost a materiální protiprávnost jako dvě formy vyjádření jediného materiálního základu trestní odpovědnosti. Trestní právo. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2003, roč. 2003, 9-10. ISSN 1211-2860.
3. FENYK, Jaroslav. Subsidiarita trestní represe - rovnice o mnoha neznámých? Op. cit., s. 12.
4. Nález sp. zn. I. ÚS 4/04 ze dne 23.3. 2004, který navazuje na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tz 290/2000 ze dne 24. 1. 2001.
5. Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. II.ÚS 1152/17, ze dne 11.6.2018
6. Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 69/06 ze dne 12. 10. 2006.
7. Nález sp.zn. III. ÚS 918/23.
8. ROXIN, Claus. Strafrecht Allgemeiner Teil. Band I Grundlagen, Aufbau der Verbrechenslehre. 2. Auflage. München: C.H. Beck, 1994. ISBN 3 406 38269 X. s. 23-25.

Kontaktné údaje autora

prof. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D., DSc.,
Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Veveří 70, 611 80 Brno, Česká republika
emeritní místopředseda Ústavního soudu ČR

---

³⁸ „Každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva.“

³⁹ Srov. k tomu nález Pl. ÚS 3/94 ze dne 12.7. 1994, nejnověji nález III. ÚS 927/23 ze dne 22. 5. 2023

VLASTNICTVÍ, SQUATTING A SUBSIDIARITA TRESTNÍ REPRESE

POSSESSION, SQUATTING AND THE SUBSIDIARITY OF CRIMINAL REPRESSION

Marek Fryšták

Právnická fakulta Brno, Česká republika, katedra Trestního práva

Abstract

Uvedený příspěvek se nejprve věnuje tomu, co je myšleno tím, že vlastnictví zavazuje a jakým konkrétním obsahem je toto právo naplněno a jak by se mělo projevit na chování vlastníka ve vztahu k jeho vlastnictví. S tím samozřejmě úzce souvisí i to, zda má vlastník právo opustit věc ve svém vlastnictví. V případě takto opuštěné věci, resp. nemovitosti je zde reálná šance, že v jejím rámci vznikne squat, kdy bližší vymezení squattingu a souvisejících pojmů je taktéž nezbytné. Otázka squattingu je totiž laickou i odbornou veřejností vnímána jako velmi kontraverzní. Hlavním argumentem proti němu je to, že soukromý majetek je nedotknutelný, a to i tehdy, když jej vlastník nevyužívá. Bude tedy v případě obsazení opuštěné nemovitosti možno jednání squatterů posuzovat jako trestný čin neoprávněný zásah do práv k domu, bytu nebo nebytovému prostoru? Odpověď na tuto otázku je třeba vnímat v kontextu bližšího rozboru a pochopení zásady subsidiarity trestní represe, která bude taktéž předmětem rozboru. V rámci celého příspěvku je zákonité, že podpora všech tvrzení na základě kontextu související judikatury je absolutně nezbytná.

Klíčové slová: *vlastnictví; ochrana vlastnictví; prevenční povinnost; opuštění věci; squatting; subsidiarita trestní represe; neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru*

Abstract

This paper first discusses what is meant by possession being binding and what specific content is fulfilled by this right and how it should be reflected in the owner's behaviour in relation to his property. Closely related to this, of course, is whether the owner has a right to leave the thing in his possession. In the case of such an abandoned thing or property, there is a real chance that a squat will arise within it, where a more detailed definition of squatting and related concepts is also necessary. The issue of squatting is perceived by both the lay and professional public as highly controversial. The main argument against it is that private property is inviolable, even when the owner does not use it. In the case of occupation of abandoned property, will it be possible to treat the actions of squatters as a criminal offence of unauthorised interference with rights to a house, flat or non-residential premises? The answer to this question must be seen in the context of a closer analysis and understanding of the principle of subsidiarity of criminal repression which will also be the subject of analysis. In the context of the whole paper, it is legitimate that the support of all claims based on the context of the related case law is absolutely necessary.

Key words: *possession; protection of possession; duty of prevention; abandonment; squatting; subsidiarity of criminal repression; unlawful interference with the right to a house, apartment or non-residential premises*

Úvod

Otázku squattingu lze považovat z pohledu laické i odborné veřejnosti za otázku velmi kontraverzní. Ve své podstatě je squatting velmi zjednodušeně založen na tom, že dochází k obsazování opuštěných nemovitostí bez vědomí majitele, případně mnohdy proti jeho vůli, čímž dochází ke střetu s vlastnickým právem a právem na jeho ochranu na straně jedné a právem na přiměřené bydlení na straně druhé. Na otázku, zda existuje právo každého na přiměřené bydlení a zda můžeme takovému právu přiřknout hodnotu ústavně garantovaného sociálního práva, vůbec není jednoduchá a jednoznačná. Listina¹ ve svém katalogu neobsahuje právo na přiměřené bydlení. Toto právo lze u nás dovodit z jejich mezinárodních závazků podle čl. 10 Ústavy,² které se jeví rozsahem širší než garance v Listině. Ústavní soud sám vymezil relevantní mezinárodní dokumenty, z nichž vyvěrají chráněná sociální práva.³

Často jsou hledány argumenty pro a proti squattingu. V každém případě ale squatting nepředstavuje fenomén, který bychom mohli jednoduše a jednostranně odsoudit. Problematiku squattingu vnímáme intuitivně jako cosi nelegální či alespoň nesystémové.

Uvedené jsem si plně uvědomil, když jsem na webu narazil na problematiku squatu, k jehož násilnému vyklizení došlo 7. května 2015 Policií České republiky poté, co od zasahujících policistů došlo k pronesení výzvy k opuštění objektu pod hrozbou násilí a jelikož na tuto výzvu nebylo osobami ve squatu Cibulka reagováno, následovalo vyvedení osob, které uvnitř zůstaly. Policejní orgán zde jednal na popud vlastníka objektu, který tvrdil, že se v objektu neoprávněně zdržuje blíže neurčený počet osob.

Fakticky od uvedené doby byla otázka vhodnosti, přiměřenosti, resp. ústavnosti toho policejního zásahu předmětem řady rozhodnutí Ústavního soudu,⁴ který se mimo jiné zabýval i tím, zda odpovídalo zásadě subsidiarity trestní represe trestní stíhání pro trestný čin neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 208 odst. 1 TZ.⁵

¹ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů, dále jen Listina.

² Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, dále jen Ústava.

³ Srov. In ÚS ze dne 23. 11. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 13/94 vyhlášený pod č. 3/1995 Sb.

⁴ Srov. např. In ÚS ze dne 14. 3. 2017, sp. zn. II.ÚS 3173/16, ze dne 23. 5. 2017, sp. zn. II. ÚS 3080/16 nebo ze dne 3. 11. 2020, sp. zn. III. ÚS 2410/18.

⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v znění pozdějších předpisů, dále jen TZ nebo trestní zákoník.

Nechci se v tomto příspěvku věnovat detailnímu rozboru osudu chátrající nemovitosti Cibulka v Praze – Košířích⁶ a squatterství, které je s ní od 90. let minulého století spojováno, ani souvisejícími rozhodnutími Ústavního soudu, ale spíše se chci na tomto základě zamyslet nad squatterstvím v obecné rovině a najít, či spíše předestřít, odpověď na otázku, zda vlastník má právo opustit svoji nemovitost a tuto nechat chátrat a zda by obsazení takové nemovitosti vždy naplňovalo znaky trestného činu.

1. Vlastnictví aneb vlastnictví (skutečně) zavazuje

Vlastnictví (dominium, proprietas) je předpokladem svobody, rozvoje jednotlivce a základem jeho soukromé iniciativy. Vytváří mu tím možnost nést odpovědnost za vlastní rozvoj. Vlastnictví není absolutní a odtržené od společnosti a od práv a postavení jiných osob. Tím má významnou sociální funkci.

Jak vyplývá z čl. 11 odst. 1 Listiny, vlastník má právo svůj majetek držet, užívat, požívat a disponovat s ním, je oprávněn vzdát se své věci, opustit ji, spotřebovat ji nebo ji zničit. Jeho vlastnictví působí vůči všem ostatním, kteří se musí zdržet neodůvodněných zásahů do něj. Vlastník je povinen svůj majetek nezneužívat způsobem, který by způsobil újmu druhým, ale zároveň odpovídá i za škody způsobené svým majetkem.

Čl. 11 odst. 3 Listiny potom upřesňuje, že vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.

Ve zmíněném čl. 11 odst. 3 Listiny následně explicitně zakotvená omezení vlastnického práva pak zohledňují nepopiratelnou skutečnost, že vlastnictví neznamená absolutní svobodu vlastníka při výkonu jednotlivých oprávnění tvořících obsah vlastnického práva, a vlastnické právo tedy není právem absolutním erga omnes, ale naopak, na ústavní úrovni jsou připuštěna jeho omezení, a to zákonem a z důvodu ochrany práv druhých (včetně práva vlastnického) či ochrany veřejného zájmu, kterým je zejména ochrana zdraví, přírody a životního prostředí.⁷

Ústavní soud v souvislosti s tím dále upřesnil, že vlastnictví nemůže sloužit pouze jako panství majitele, resp. vlastníka nad věcí, nýbrž jej (právě jako majitele) současně zavazuje k určitému chování. Vlastnictví ukládá určité povinnosti vlastníkovu a vymezuje prostor, ve kterém se jinak jeho „právní panství nad věcí“ může pohybovat.⁸

Závaznost vlastnictví je spojena s povinností vlastníka nějak jednat nebo se něčeho zdržet. Pro naši potřebu může uvést např. to, že vlastník nevykonává řádně

---

⁶ Jen pro úplnost bych dodal, že nemovitost Cibulka v dubnu 2021 zakoupila Nadace rodiny Vlčkových, kterou založil generální ředitel antivirové firmy Avast Ondřej Vlček spolu s manželkou Katarínou. Nemovitost se po mnoha letech dočká zasloužené přeměny, která jí vrátí předešlou krásu a bude otevřena pro veřejnost. Nemovitost by měla sloužit jako Středisko dětské paliativní péče s lůžkovým hospicem – blíže In <https://nrv.org/cibulka/>.

⁷ Srov. In ÚS ze 4. 2. 2016, sp. zn. II. ÚS 2144/14.

⁸ Srov. In ÚS ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. Pl. ÚS 27/16.

svoje vlastnické právo k nemovitosti a jeho výkon zanedbává tím, že ji opustí, nechá ji zpustnout a zchátrat, kdy u této např. opadáva omítka či hrozí její zřícení (což je zvláště markantní v případě nemovitostí, které požívají určitou formu ochrany podle příslušných právních předpisů - tzv. kulturní památky) a navíc nikterak nezabezpečí, aby do této nemohly vstupovat neoprávněné osoby.⁹

S pravidlem, že vlastnictví zavazuje, má úzkou souvislost zásada bdělosti. Jde o klasické římskoprávní pravidlo *vigilantibus iura scripta sunt*¹⁰ znamenající, že právo patří bdělým, tj. nechť každý stráží svá práva. Podle něho se mocenská ochrana poskytuje jen těm subjektivním právům, jejichž držitelé o ně dbají a aktivně je vykonávají a v případě porušení rádně a včas vymáhají.

Zásada bdělosti je upravena v § 4 OZ,¹¹ na základě kterého se má za to, že každá svépřípravná osoba má rozum průměrného člověka i schopnost užívat jej s běžnou péčí a opatrností a každý to od ní může v právním styku důvodně očekávat. A dále činí-li právní řád určitý následek závislým na něčí vědomosti, má se na mysli vědomost, jakou si důvodně osvojí osoba případu znalá při zvážení okolností, které jí musely být v jejím postavení zřejmé. To platí obdobně, pokud právní řád spojuje určitý následek s existencí pochybnosti. Jinak řečeno, když se tedy nestaráš o svoje vlastnictví, musíš si být vědom odpovědnosti za své jednání.¹²

Zásada bdělosti by se v kontextu § 4 OZ dala vyložit tak, že každý průměrný člověk se svépřípravností má, resp. musí vědět, že má povinnost se o své vlastnictví rádně starat a má povinnost znát právní řád, a tudíž musí vědět, co bude následovat, pokud nebude vlastnictví rádně vykonávat.

Ustanovení § 4 OZ je obecnou normou k prevenční povinnosti upravené v § 2900 OZ.

Prevenční povinnost stanoví, že vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného. Uvedené ustanovení by se dalo vyložit tak, že počíná-li si vlastník tímto způsobem, je zřejmé, že na jeho vlastnictví může, samozřejmě podle okolností, dojít ke vzniku škody.

Obecně tedy podle § 2900 OZ. a násl. má každý povinnost počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví nebo na majetku. Tímto je stanovena obecná povinnost předcházet škodám, tj. chovat se opatrně, škodu nepůsobit, a naopak škodám předcházet a tato povinnost platí pro každého. Kdo se takto opatrně nechová, jedná protiprávně. Pokud jsou splněny i další předpoklady, odpovídá podle § 2900 a

⁹ V tomto případě by se z jeho strany mohlo jednat o zneužití práva, kdy § 8 OZ stanoví, že zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany.

¹⁰ Blíže k uvedené zásadě In ŠEVČÍKOVÁ, H. Lhůty v občanském právu jako projev zásady *vigilantibus iura scripta sunt*. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. 2006, s. 6-7.

¹¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, dále jen OZ nebo občanský zákoník.

¹² Např. odpovědnosti dle §1013 OZ na poli sousedských práv, kdy nesmí docházet ke zneužití na úkor práv jiného vlastníka nebo § 2938 OZ o odpovědnosti při zřízení budovy nebo odloučení její části v důsledku vady budovy nebo nedostatečné údržby.

násl. OZ za škodu, kterou případně způsobí porušením právní povinnosti (tedy třeba právě i porušením obecné prevenční povinnosti dle § 2900 OZ).¹³

Z § 2900 OZ lze dovodit existenci protiprávního činu, i když žádný jiný předpis konkrétní povinnost k určitému chování nestanoví (resp. existuje-li, není pro použití § 2900 OZ místo).¹⁴

Ve vztahu k § 2900 OZ je třeba na místě zmínit i princip *neminem laedere*¹⁵ jako jednu ze základních zásad soukromého práva. Příkaz nikoho nepoškozovat ukládá každému povinnost chovat se tak, aby nepůsobil škodu, k jejímu vzniku nepřispíval a v případě, že ke vzniku škody již došlo, aby nepůsobil ke zvětšení jejího rozsahu. Tato povinnost se nevztahuje pouze na vyvolání vzniku škody, ale i na vyvolání nebezpečí, že ke škodě dojde. V případě, že ke vzniku škody dojde, má být v souladu s principem *neminem laedere* a zásadou rovnosti subjektů občanskoprávních vztahů poškozenému poskytnuta plná náhrada.¹⁶ Otázka náhrady škody je pak upravena v § 2911 OZ.

Pro úplnost je třeba doplnit, že ochranu vlastnictví a faktický výkon vlastnického práva najdeme primárně v § 1011 a násl. OZ upravujících tzv. sousedská práva. Pro zpracovávané téma je důležitý § 1012 OZ, který stanoví, že vlastník má právo se svým vlastnictvím v mezích právního řádu libovolně nakládat a jiné osoby z toho vyloučit. Zakazuje se mu však nad míru přiměřenou poměrům závažně rušit práva jiných osob, jakož i vykonávat takové činy, jejichž hlavním účelem je jiné osoby obtěžovat nebo poškodit.

Ustanovení § 1012 OZ je reálným projevem zásady dle čl. 11 odst. 3 Listiny, že vlastnictví zavazuje. A navíc taktéž upravuje obsah vlastnického práva. Vlastnické právo je chápáno jako soubor následujících dílčích práv, a to právo věc držet (*ius possidendi*), právo věc užívat a požívat její plody a užitky (*ius utendi et fruendi*) a právo s věcí nakládat (*ius disponendi*), což představuje tzv. triádu vlastnického práva.

2. Má vlastník právo opustit svoji věc?

Nyní se musíme zamyslet nad tím, zda vlastník má právo pustit svoji věc a pokud tak učiní, jaké to pro něj bude mít následky.

Právo opustit věc (*ius derelinquendi*) je součástí obsahu vlastnického práva a jeho podstatou je projev vůle vlastníka (byť i konkludentní) nadále nebýt vlastníkem věci. Samotné fyzické opuštění věci takový právní následek nemůže vyvolat, není-li výrazem vůle zaměřené na zánik vlastnického práva.

Animus derelinquendi nelze dovozovat pouze z toho, že se dědicové *de facto* neujali vlastnického práva k nemovitostem, tzn. nezmocnili žádnou osobu k výkonu správy nemovitostí, aniž by bylo najisto postaveno, že obsahem jejich vůle byl zánik

¹³ Srov. In OS Hradec Králové ze dne 21. 12. 2017, sp. zn. 20 C 365/2016.

¹⁴ Srov. In NS ze dne 27.3.2019, sp. zn. 4 Tdo 206/2019.

¹⁵ Uvedené by se dalo volně přeložit jako „nikomu neškodit, nikoho nepoškozovat, nerušit práva druhého“.

¹⁶ K uvedenému blíže In PRYNGL, Š. Zásada *neminem laedere* a její uplatnění v české občanském právu. Diplomová práce. Masarykova univerzity, Právnická fakulta. 2020, 64 s.

vlastnického práva, zejména s přihlédnutím k tomu, že k údajnému opuštění mělo dojít před rokem 1989, v období totalitního režimu, který se vyznačoval despektem k soukromému vlastnictví. Princip demokratického právního státu, jak má na mysli čl. 1 odst. 1 Ústavy, vyžaduje, aby státní orgány spolehlivě zjišťovaly, zda vůle vlastníka skutečně směřuje k derelikci jeho majetku. Paralelně však každý vlastník nese – v duchu parémie „vlastnictví zavazuje“ – odpovědnost za výkon vlastnického práva (tedy i za řádnou správu svého majetku).¹⁷

Otázka, zda se vlastník věci choval či jednal takovým určitým způsobem, z něhož by bylo možno usoudit na jeho vůli věc opustit, je otázkou skutkovou.¹⁸

V uvedené souvislosti lze doplnit, že skutečnost, zda účastník právního vztahu (v úmyslu dosáhnout určitého cíle) jednal konkrétním způsobem, něco svými činy či nečinností projevoval – konal či nekonal, něčeho se zdržoval či něco trpěl (např. zda něco napsal, něco zničil, na něco nereagoval, něčemu přihlížel), je otázkou skutkovou, a nikoli právní. Proto také otázka, zda se vlastník věci choval či jednal takovým určitým způsobem, z něhož by bylo možno usoudit na jeho vůli věc opustit, je otázkou skutkovou.¹⁹

V této souvislosti z § 1050 odst. 2 OZ vyplývá, že nevykonává-li vlastník vlastnické právo k nemovité věci po dobu deseti let, má se za to, že ji opustil.

Podmínka nevykonávání vlastnického práva je dosti komplikovaná. Z čistě gramatického hlediska výkladu je tato podmínka těžko zjistitelná, prokazatelná a navíc zpochybnitelná. Je-li jedním z oprávnění vlastníka držba věci, zápis v příslušném veřejném seznamu (katastru nemovitostí) má nejen dopady do sféry materiální publicity.

Nevykonávání vlastnického práva je navíc pojmem poměrně vágním. Vlastnické právo je sice subjektivně vymezeno v § 1012 OZ, výčet vlastnických oprávnění zde uvedený ale není úplný a ve svém součtu vlastnictví nezakládá. Podle citovaného ustanovení má vlastník právo se svým vlastnictvím v mezích právního řádu libovolně nakládat a jiné osoby z toho vyloučit. Občanský zákoník neupravuje ani pojem výkonu vlastnického práva. Tomu klade pouze některé limity. Vlastník nemovitosti má některé veřejnoprávní povinnosti – placení daní a v některých případech i další, speciální povinnosti vyplývající např. ze zákona o státní památkové péči, lesní zákona či vodního zákona, jejichž neplnění je porušováním konkrétního zákona. Nejedná se ovšem o nevykonávání vlastnického práva.²⁰

Opuštěná nemovitá věc připadá dle § 1045 odst. 2 OZ do vlastnictví státu. To však automaticky neznamená, že by se takovou nemovitost mohl automaticky přivlastnit stát, a to nejen díky vágnosti pojmu „nevykonává“, ale i skutečnosti, že vlastník např. k nemovitosti plní své veřejnosprávní povinnosti – viz výše.²¹

¹⁷ Srov. In ÚS ze dne 26. 4. 2005, sp. zn. I. ÚS 696/02.

¹⁸ Srov. In NS ze dne 25. 11. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1434/97.

¹⁹ Výše uvedené rozhodnutí NS ze dne 25. 11. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1434/97 bylo následně potvrzeno In ÚS ze dne 22. 3. 2000, sp. zn. I. ÚS 68/2000.

²⁰ THÖNDEL, A. Domněnka vlastnického práva. Komentář, § 1050.ASPI. Právní stav komentáře k 31. 12. 2021.

²¹ Blíže v širších souvislostech In TÉGL, P. a MENZER, F. K domněnce opuštění nemovité věci dle § 1050 odst. 2 o. z. a jejím právním následkům. Advokátní deník. 8. 6. 2021.

3. Vymezení pojmu squatting

Pokud se v našich úvahách posuneme dále, je třeba vymezit význam pojmu squatting.

Pojem squatting je původem z angličtiny. Má různé významy, které tento pojem postupně dostával v souvislosti s jeho užíváním v průběhu času. To se měnilo v závislosti na aktuálních společenských poměrech té které doby. Sloveso „to squat“ znamená posadit se na bobek, sedět na bobku nebo takže usadit se bezprávně, což nepochybně souvisí se vznikem tohoto pojmu vůbec. Podstatné jméno squat znamená tedy analogicky sezení na bobku, dřep, ale také malé ložisko rudy (což s dnešním významem pojmu vůbec nesouvisí). Odvozené podstatné jméno squatter se v americkém jazykovém úzu používá pro označení nezákonného osadníka, farmaře. Z britské angličtiny se překládá jako samozvaný nájemník nebo také australský pěstitel ovcí.²²

Nový sémantický význam dostal pojem squat až v návaznosti na hromadný a opakovaný jev samozvaného obsazování cizích nemovitostí v úmyslu si je přivlastnit. Ve shodě se současnou tendencí vymezujeme squatting poněkud volněji, a sice jako svémocné obsazení nemovitosti bez souhlasu jejího vlastníka (nebo jiného oprávněného uživatele) v úmyslu užívat ji po relativně dlouhou dobu. Squatterem rozumíme osobu, která obývá obsazený dům (jinak squat) bez souhlasu jeho vlastníka anebo se o takový čin alespoň pokusí.²³

Pokud již hovoříme o otázce squattingu, najdeme nějaké argumenty pro a proti jeho existenci?²⁴

Mezi argumenty svědčící pro by mohlo být to, že squatting **poutá pozornost veřejnosti ke zchátralým stavbám a tím vytváří tlak na městskou správu, aby zoufalý stav budov začala řešit, squateři udržují objekty v provozuschopném provizorním stavu a sama existence squatů rozvíjí sociální a kulturní život ve městě a mohou tak z nich vnikat kulturní centra.**

Hlavním argumentem proti squattingu vychází z toho, že soukromý majetek je nedotknutelný, a to i tehdy, když jej vlastník nevyužívá.

<https://advokatnidenik.cz/2021/06/08/k-domnence-opusteni-nemovite-veci-dle-%C2%A7-1050-odst-2-o-z-a-jejim-pravnim-nasledkum/>.

²² POLDAUF, I.; CAHA, J.; KOPECKA, A. et al. Anglicko – český, česko – anglický slovník. 10. přep. vyd. Čelákovice: Nakladatelství WD Publications, 1998. s. 510 nebo CHROMÝ, J. Sqauting na český způsob v trestněprávních souvislostech. Trestní právo. Rok 2011, č. 9 s. 14.

²³ CHROMÝ, J. Sqauting na český způsob v trestněprávních souvislostech. Trestní právo. 2011, č. 9. s. 14-15.

²⁴ DOLEŽAL, J. GREFOR, M. 5 důvodů pro a proti: Máme tolerovat squatting? 31. 5. 2015, blíže In <https://www.reflex.cz/clanek/zpravy/64348/5-duvodu-pro-a-proti-mame-tolerovat-squatting.html>

4. Subsidiarita trestní represe a trestní právo jako ultima ratio²⁵

Stěžejní otázkou tohoto příspěvku je, zda by squatting měl být postihován prostředky trestního práva a pokud ano, tak jakými? Pojdme se nejprve podívat na zásadu subsidiarity trestní represe a s ní související princip trestního práva jako ultima ratio, které s hledáním odpovědi na tuto otázku úzce souvisí.

V 12 odst. 2 TZ je vyjádřena v návaznosti na zásadu zákonnosti v § 12 odst. 1 TZ zásada subsidiarity trestní represe slovy: „Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.“

V historii trestního práva hmotného byla tato myšlenka, jejíž podstatou je, že *trestněprávní řešení je nejzazší (subsidiární) prostředek k ochraně právního řádu*, traktována výrazně v dílech našich největších právníků v oboru trestního práva.²⁶

Proto *legitimitu trestněprávních zásahů* může odůvodnit výlučně *nutností ochrany elementárních právních hodnot před činy zvláště škodlivými pro společnost* s tím, že neexistuje jiné řešení, než trestněprávní a že pasivita státu by mohla vést ke svémoci či svépomoci občanů a k chaosu. Na tom se obecně shodují i představitelé dnešní právní teorie a praxe, kteří uznávají, že ze zásady subsidiarity trestní represe plyne, že trestněprávní řešení představuje *krajní prostředek (ultima ratio) pro zákonodárce, ale i pro soudce*, státní zástupce a policii, když postulát *ultima ratio* má nepochybně význam i pro interpretaci trestněprávních norem a plyne z něho, že **trestnými činy mohou být pouze závažnější případy protisociálních jednání.**²⁷

V liberálním demokratickém právním státě je třeba státní zásahy v rámci kriminální politiky uplatňovat přiměřeně a maximálně zdrženlivě, a to zejména při realizaci trestního postihu, kdy s ohledem na závažnost trestní sankce, která je nezřídká způsobilá ohrozit sociální existenci dotčené osoby, je nutno zajistit, aby trestní právo bylo použito teprve tehdy, kdy ostatní sociálně politické a právní prostředky nejsou dostatečně účinné nebo selhávají. Toto pojetí, které v obecné poloze řeší vztah hierarchie odpovědností (civilní, disciplinární, správní a trestní), včetně vztahu k přestupkům a jiným správním deliktům (tzv. správnímu trestání), právě vyústilo do zakotvení zásady subsidiarity trestní represe do textu trestního zákoníku, což má nepochybně za cíl posílit její praktické využití při aplikaci konkrétních trestněprávních norem.²⁸

²⁵ O zásadě subsidiarity trestní represe blíže In FENYK, J. Subsidiarita trestní represe – rovnice o mnoha neznámých? Státní zastupitelství. 2013, č. 1, s. 8 a násl., resp. KRATOCHVÍL. V. Příklad, trestný čin, společenská škodlivost a vina v trestním právu (o zásadě subsidiarity trestní represe trochu jinak). právník. 2015, č. 7. s. 537-559.

²⁶ MÍŘIČKA, A. Trestní právo hmotné. Část obecná i zvláštní. Nákladem spolku československých právníků „Všehrd“, Praha 1934, s.12

²⁷ NOVOTNÝ, O. Znovu k návrhu nového trestního kodexu. Trestní právo, 2005, č. 3, s. 2 nebo shodně PIPEK, J. Formální pojetí trestného činu a princip oportunity. Trestněprávní revue, 2004, č. 11, s. 311.

²⁸ ŠÁMAL, P. K pojmů trestného činu a souvisejícím otázkám v novém trestním zákoníku, Trestněprávní revue, 2009, č. 5, s. 132.

V moderním demokratickém a právním státě hraje trestní právo proto vždy pouze podpůrnou (sekundární) roli. To znamená, že ochrana zájmů, kterou zajišťují trestní zákony, je primárně svěřena jiným právním odvětvím a jejich vlastním právním mechanismům. V některých případech však tyto mechanismy již nepostačují k ochraně těchto zájmů beze zbytku, a je proto nutné nasadit ty nejsilnější prostředky, jaké právní řád zná. Proto prostředky trestního práva označujeme jako *ultima ratio* či *ultimum remedium* (poslední, konečné řešení či poslední, konečný prostředek nápravy). Vrátime-li se k tomu, že trestní právo hraje vždy „vedlejší roli“, neznamená to, že by tato role byla nevýznamná. Naopak, lze říci s trochou nadsázky, že trestní právo v právním řádu působí jako *deus ex machina*, tedy zasahuje do děje, v němž jinak nevystupuje, tehdy, nedokáže-li si s nástrahami hlavní hrdina poradit jen vynaložením vlastních sil.²⁹

Tím je naznačen i vztah trestního práva k jiným právním odvětvím při plnění své subsidiární role. Tento vztah je v zásadě dvojitý. Buď půjde o vztah komplementarity jako v našem příkladu, tj. obtočí vedle sebe uplatnění prostředků jak občanského, tak trestního práva, které se vzájemně doplňují (pachatel ponese občanskoprávní odpovědnost, v jejímž rámci bude povinen reparovat poškozenému vzniklou škodu, a současně trestní odpovědnost, v jejímž rámci bude povinen strpět trest), nebo o vztah konzumpce, v němž se bude moci uplatnit pouze trestní právo (nedojde-li k nesprávné aplikaci, kvůli níž by byla uplatněna s následkem věci rozsouzené odpovědnost podle jiného právního odvětví, ačkoli mělo být uplatněno trestní právo). Vztah konzumpce je typický pro trestní a správní právo v těch případech, v nichž je určitý čin do určité intenzity postižitelný toliko jako přestupek či jiný správní delikt a od určité intenzity již jako trestný čin.³⁰

Samozejmě, že problematika subsidiarity trestní represe má odraz i řadě rozhodnutí Ústavního soudu.

Dle Ústavního soudu trestní právo a trestněprávní kvalifikaci určitého jednání, které má soukromoprávní základ, jako trestného činu je třeba považovat za *ultima ratio*, tedy za krajní právní prostředek, který má význam především celospolečenský, tj. z hlediska ochrany základních společenských hodnot. V zásadě však nemůže sloužit jako prostředek nahrazující ochranu práv a právních zájmů jednotlivce v oblasti soukromoprávních vztahů, kde závisí především na individuální aktivitě jednotlivce, aby střežil svá práva, jimž má soudní moc poskytovat ochranu. Je však nepřijatelné, aby tuto ochranu aktivně přebíraly orgány činné v trestním řízení, jejichž úkolem je ochrana převážně celospolečenských hodnot, nikoliv přímo konkrétních subjektivních práv jednotlivce, jež svou povahou spočívají v soukromoprávní sféře. Ústavní soud k tomu dodává, že je v právním státě nepřijatelné, aby prostředky trestní represe sloužily k uspokojování subjektivních práv soukromoprávní povahy, nejsou-li vedle toho splněny všechny předpoklady

---

²⁹ ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. díl. 1. vyd. Praha: C. H. BECK, 2021. s. 151.

³⁰ ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. díl. 1. vyd. Praha: C. H. BECK, 2021. s. 151-152.

vzniku trestněprávní odpovědnosti, resp. nejsou-li tyto předpoklady zcela nezpochybnitelně zjištěny.³¹

Ústavní soud obiter dictum podotýká, že uznávaným principem právního státu je chápání trestní represe jako prostředku ultima ratio. Z tohoto principu vyplývá, že ochrana majetkových vztahů má být v první řadě uplatňována prostředky občanského a obchodního práva a teprve tam, kde je taková ochrana neúčinná a kde porušení občanskoprávních vztahů svou intenzitou dosahuje zákonem předpokládaného stupně společenské nebezpečnosti, je namístě uvažovat o trestní odpovědnosti. Zadržení cizí věci za účelem zajištění své pohledávky nelze pokládat bez dalšího za přisvojení si cizí věci a za zpronevěru ve smyslu § 248 trestního zákona, a to ani v případě, že by nebyly splněny všechny podmínky zadržovacího práva podle občanského zákoníku. Účastníci občanskoprávního vztahu, mezi nimiž existuje spor ohledně splnění podmínek zadržovacího práva, mají dostatek možností, jak vyřešit tento spor prostředky občanského práva a cestou občanského soudního řízení. Princip subsidiarity trestní represe vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě, tj. především v těch případech, kde jiné právní prostředky selhávají nebo nejsou efektivní.³²

Zásadu subsidiarity trestní represe (trestní postih jako prostředek ultima ratio) ve smyslu § 12 odst. 2 TZ nelze chápat tak, že trestní odpovědnost je vyloučena, když poškozená nebo jiná oprávněná osoba, na jejíž úkor byl trestný čin spáchán, se domáhala nápravy protiprávního stavu prostředky civilního práva, tedy že paralelně uplatňovala jiný druh odpovědnosti za protiprávní jednání, např. odpovědnost občanskoprávní. Proto není vyloučeno souběžné uplatnění trestní odpovědnosti spolu s jiným druhem odpovědnosti, který nevytváří překážku věci rozhodnuté s účinkem ne bis in idem. To platí tím spíše, jestliže pachatel vědomě zneužil prostředky civilního práva k tomu, aby se na úkor oprávněné osoby obohatil nebo si zajistil jiné výhody, a to způsobem škody či jiné újmy. Trestní odpovědnost by byla vyloučena pouze v situacích, kdy uplatněním jiného druhu odpovědnosti lze dosáhnout splnění všech funkcí odpovědnosti a další represe již není nutná.³³

V uvedených souvislostech nelze opomenout ani princip proporcionality, který ustálená judikatura Ústavního soudu považuje za výraz demokratického právního státu ve smyslu čl. 1 odst. 1 Ústavy. Z jeho podstaty plyne, že stát může omezovat základní práva osob jen v míře nezbytné pro dosažení účelu aplikované zákonné normy.³⁴ Právě toto ustanovení Ústavy je spolu s čl. 4 odst. 4 Listiny a zejména čl. 39 Listiny základem pro ústavněprávní chápání trestního práva jako krajního prostředku, který by neměl být použit tam, kde je věc možné řešit například soukromoprávně. Lze z nich proto dovozovat základní právo každého nebýt trestán, pokud lze účinně využít dostupných prostředků jiných právních odvětví.³⁵

³¹ Srov. In ÚS ze dne 23. 3. 2004, sp. zn. I. ÚS 4/04.

³² Srov. In ÚS ze dne 22. 12. 2004, sp. zn. II. ÚS 372/03; obdobně In NS ze dne 28. 7. 2005, sp. zn. 8 Tdo 897/2005.

³³ Srov. In NS ze dne 10. 8. 2016, sp. zn. 8 Tdo 803/2016.

³⁴ Srov. In ÚS ze dne 31. 7. 2006 sp. zn. IV ÚS227/05.

³⁵ Srov. In Wagnerová, E. a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2012. s. 805

5. Neoprávněný zásah do práv k domu, bytu nebo nebytovému prostoru

Squatting může nepříznivě zasahovat různé právní statky chráněné trestním zákoníkem, od něhož se odvíjí příslušná právní kvalifikace. Samozřejmě, že pokud je podstatou squattingu obsazování nemovitosti bez souhlasu vlastníka či jiného oprávněného uživatele, tak trestní právo hodnotí neoprávněný zásah do práv k domu, bytu nebo nebytovému prostoru jako nedovolené musí, resp. měl by něj reagovat.³⁶ Uvedená reakce státu prostředky trestního práva by však měla být v souladu se zásadou subsidiarity trestní represe, která byla blíže popisována výše.

Trestný čin neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru představuje druhý ze skupiny majetkových trestných činů tzv. *furtum usus*, přičemž v daném případě se jedná o „krádež užitku“ taxativně určených nemovitých věcí. V § 208 TZ jsou upraveny dvě základní skutkové podstaty. První základní skutková podstata (§ 208 odst. 1 TZ) chrání vlastnictví opuštěných (resp. neužívaných) nemovitostí nebo jejich částí před jejich protiprávním obsazením nebo užíváním, přičemž neoprávněné obsazování (popřípadě i užívání) opuštěných nemovitých věcí se často pojí právě s fenoménem tzv. squattingu. Právě s touto základní skutkovou podstatou budeme pracovat pro potřeby tohoto příspěvku.

Jen pro úplnost, druhá základní skutková podstata (§ 208 odst. 2 TZ) naproti tomu užívání nemovitostí v situacích, kdy pachatel tohoto trestného činu neoprávněně brání oprávněné osobě v jejich nerušeném užívání. Této základní skutkové podstatě pozornost věnovat nebudu, jelikož přímo nesouvisí s tématem squattingu.

Objektem základní skutkové podstaty trestného činu zakotvené v § 208 odst. 1 TZ je vlastnické právo k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru, a to především výkon jeho dílčích oprávnění spočívajících v právu nemovitou věc užívat, popřípadě i požívat její užitky (*ius utendi et fruendi* – právo věc užívat, resp. požívat) a podle vlastního uvážení s ní nakládat (*ius disponendi* – právo s věcí volně disponovat³⁷). Objektem daného trestného činu naproti tomu není domovní svoboda, která je chráněna § 178 TZ.

V souvislosti s tímto trestným činem je třeba se blíže podívat na pojem protiprávního obsazení a protiprávního užívání a jejich definiční znaky.

Protiprávním obsazením se rozumí vniknutí a setrvání v domě, bytě nebo nebytovém prostoru jiného bez právního důvodu.

---

³⁶ Blíže o squattingu, jeho příčinách a trestněprávních souvislostech In CHROMÝ, J. Squatting na český způsob v trestněprávních souvislostech. Trestní právo. 2011, č. 9. s. 14-23.

³⁷ Právo s věcí libovolně nakládat v mezích právního řádu lze chápat v užším i širším slova smyslu. V užším slova smyslu znamená *ius disponendi* právo disponovat s věcí formou zcizení věci nebo zřízení zástavního práva k věci. V širším pojetí nezahrnuje toto právo jen dispozici s věcí, ale také další práva v negativním smyslu jako právo věc neužívat, věc zničit nebo opustit. Právo s věcí nakládat vlastníkovu umožňuje, aby pozbyl své vlastnické právo zcela nebo částečně. Vlastníku v souvislosti s *ius disponendi* vzniká právo dočasně se vzdát na omezenou dobu součástí věci nebo svého oprávnění s věcí disponovat. In HURDÍK, J. a kol. Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 205–209.

Za obsazení ve smyslu § 208 odst. 1 TZ se zřetelem k principu ultima ratio zpravidla nelze považovat velmi krátkodobý stav (kupříkladu přespání), nýbrž se musí jednat o delší (byť přechodné) obsazení domu, bytu nebo nebytového prostoru (popřípadě pouze jejich části), který vlastníka (případně oprávněného uživatele) uvedených objektů vylučuje z výkonu jeho práv spočívajících zejména v užívání nebo nakládání s nemovitou věcí (v jejím pronájmu, rekonstrukci, zničení atp.). Protiprávní obsazení domu, bytu nebo nebytového prostoru bude spočívat typicky v nastěhování pachatele (a eventuálním vytvoření tzv. squatu), popřípadě v nastěhování různých věcí (nábytku, zboží, strojů atd.) do příslušných objektů.³⁸

V případě protiprávního obsazení nemovitých věcí by se s ohledem na princip ultima ratio mělo jednat o jejich dlouhodobější (vícedenní) protiprávní užívání. Na neoprávněnost užívání uvedených objektů nemá vliv případné vykonávací řízení a za předpokladu neexistence právního sporu ohledně trvání práva k užívání domu, bytu nebo nebytového prostoru ani jiné souběžně vedené občanskoprávní řízení.³⁹

Pokud tedy obvinění úmyslně, opakovaně a dlouhodobě odmítají umožnit vstup oprávněnému vlastníku do jeho nemovitosti, odmítají respektovat předběžné opatření soudu a jiná soudní rozhodnutí, není pochyb o tom, že neoprávněně brání oprávněné osobě v užívání domu. Jak uvedl již nalézací soud v odůvodnění svého rozhodnutí, skutečnost, že tak činí opakovaně, dlouhodobě, vědomě, úmyslně a při nerespektování soudních rozhodnutí a práv oprávněného vlastníka svědčí o tom, že jejich jednání přesahuje stupeň nepatrnosti společenské škodlivosti a je nutné je považovat za trestné.⁴⁰

Protiprávním užíváním domu, bytu nebo nebytového prostoru je setrvání v domě, bytě nebo nebytovém prostoru jiného bez právního důvodu. Pachatel trestného činu podle § 208 odst. 1 TZ tak v případě protiprávního užívání domu, bytu nebo nebytového prostoru na rozdíl od jeho protiprávního obsazení původně tuto nemovitou věc užíval po právu, typicky na základě nájemní nebo jiné smlouvy (popřípadě na základě konkludentního souhlasu vlastníka nemovitosti⁴¹), ale i z jiných právních důvodů (například manželství).

Navzdory skutečnosti, že v případě trestného činu podle § 208 odst. 1 TZ se jedná o typově méně společensky škodlivé jednání mající soukromoprávní základ, trestní postih pro jeho spáchání není podmíněn neúspěšným použitím jiných, mimotrestních opatření k tomu, aby byl odstraněn protiprávní stav.⁴²

Závěr

Je tedy možné, aby osoba, která neoprávněně obsadí opuštěnou nemovitost byla automaticky orgány činnými v trestním řízení stíhána pro výše popsany trestný čin? Jak vyplynulo z celého textu, tak automatický by tento postup být neměl.

---

³⁸ ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 2. díl. 1. vyd. Praha: C. H. BECK, 20201. s. 1681.

³⁹ Srov. In NS ze dne 19. 9. 2012, sp. zn. 4 Tdo 1038/2012.

⁴⁰ Srov. In NS ze dne 19. 9. 2012, sp. zn. 4 Tdo 1038/2012.

⁴¹ Srov. In NS ze dne 10. 12. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1532/2014.

⁴² Srov. In NS ze dne 8. 11. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1252/2014.

S ohledem na vše výše uvedené, s přihlédnutím ke zmiňované judikatuře Ústavního soudu, lze dovodit obecný závěr, že dojde k porušení principu subsidiarity trestní represe, pokud v konkrétních skutkových okolnostech trestní věci není dostatečně zdůvodněno, proč nepostačuje využít jiných právních prostředků (jako je např. podání žaloby na vyklizení nemovitosti). Je třeba mnohem konkrétněji při zohlednění všech relevantních skutečností zdůvodnit, proč bylo opravdu nutné tuto věc řešit prostředky trestního práva. A pokud již dojde k omezení principu subsidiarity trestní represe, je třeba toto pečlivě zdůvodnit.

Použitá literatura

1. DOLEŽAL, J. GREFOR, M. 5 důvodů pro a proti: Máme tolerovat squatting? 31. 5. 2015, online
2. FENYK, J. Subsidiarita trestní represe – rovnice o mnoha neznámých? Státní zastupitelství. 2013, č. 1
3. HURDÍK, J. a kol. Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014
4. CHROMÝ, J. Squatting na český způsob v trestněprávních souvislostech. Trestní právo. 2011, č. 9
5. KRATOCHVÍL, V. Případ, trestný čin, společenská škodlivost a vina v trestním právu (o zásadě subsidiarity trestní represe trochu jinak). právník. 2015, č. 7
6. MIŘÍČKA, A. Trestní právo hmotné. Část obecná i zvláštní. Nákladem spolku československých právníků „Všehrd“, Praha 1934
7. NOVOTNÝ, O. Znovu k návrhu nového trestního kodexu. Trestní právo, 2005, č. 3
8. POLDAUF, I.; CAHA, J.; KOPECKA, A. et al. Anglicko – český, česko – anglický slovník. 10. přep. vyd. Čelákovice: Nakladatelství WD Publicitions, 1998
9. PIPEK, J. Formální pojetí trestného činu a princip oportunitity. Trestněprávní revue, 2004, č. 11
10. PRYNGL, Š. Zásada neminem laedere a její uplatnění v české občanském právu. Diplomová práce. Masarykova univerzity, Právnická fakulta. 2020
11. TÉGL, P. a MENZER, F. K domněnce opuštění nemovité věci dle § 1050 odst. 2 o. z. a jejím právním následkům. Advokátní deník. 8. 6. 2021, online
12. ŠÁMAL, P. K pojmům trestného činu a souvisejícím otázkám v novém trestním zákoníku, Trestněprávní revue, 2009, č. 5
13. ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. díl. 1. vyd. Praha: C. H. BECK, 2021
14. ŠEVČÍKOVÁ, H. Lhůty v občanském právu jako projev zásady vigilantibus iura scripta sunt. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. 2006
15. THÖNDEL, A. Domněnka vlastnického práva. Komentář, § 1050.ASPI. Právní stav komentáře k 31. 12. 2021
16. Wagnerová, E. a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2012

Kontakní údaje autora

prof. JUDr. Marek Fryšták, PhD.,
Právnická fakulta Masarykovy univerzity, katedra trestního práva,
Veveří 70, 611 80 Brno, Česká republika
e-mail: Marek.Frystak@law.muni.cz

PROCESNÉ POSTUPY OCHRANY VLASTNÍCKYCH PRÁV POŠKODENÉHO V TRESTNOM KONANÍ¹

PROCEDURAL MEASURES FOR THE PROTECTION OF THE PROPERTY RIGHTS OF THE INJURED PARTY IN CRIMINAL PROCEEDINGS

Ivan Šimovček

Právnická fakulta, Trnavská univerzita v Trnave

Abstrakt

Hodnota slobody patrí medzi základné sociálne ideály. Každý má právo na slobodu a osobnú bezpečnosť. Rovnako každý má právo vlastniť svoj oprávnené nadobudnutý majetok, užívať ho, nakladať s ním a odkázať ho. Možno povedať, že trestno-právne postupy ochrany vlastníckeho práva sú zakotvené vo viacerých ustanoveniach slovenského trestného práva procesného. Rozsah týchto procesných postupov využívaných na ochranu vlastníckych práv poškodených možno považovať za dostatočný.

Kľúčové slová: *Sloboda, vlastnícke právo, ochrana, poškodený, trestné konanie.*

Abstract

The value of freedom is one of the basic social ideals. Everyone has the right to freedom and personal security. Likewise, everyone has the right to own their legitimately acquired property, use it, dispose of, it and bequeath it. It can be said that criminal-law procedures for the protection of property rights are embedded in several provisions of the Slovak procedural criminal law. The scope of these procedural procedures used to protect the property rights of the injured parties can be considered sufficient.

Key Words: *Freedom, property right, protection, victim, criminal proceedings.*

Úvod

Sloboda patrí k základným duchovným hodnotám, ktoré sa prejavili vo významných zmluvách o ľudských právach v rámci Európskej únie, ku ktorým zaradujeme Zmluvu o Európskej únii (ďalej len ZEU), Zmluvu o fungovaní Európskej únie (ďalej len ZFEÚ)², Chartu základných práv Európskej únie (ďalej len Charta), ktorá je súčasťou právneho poriadku Európskej únie a najmä Dohovor o ochrane ľudských práv a slobôd³.

---

¹ Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-19-0050.

² Konsolidované znenie Zmluvy o Európskej únii a Zmluvy o fungovaní Európskej únie, Ú. v. EÚ C 83, 30.3.2010, s. 1 – 388

³ Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd a Protokolov na tento Dohovor nadväzujúcich, Oznámenie MZV č. 209/1992 Z. z. v znení oznámenia 102/1999 Z. z.

Druhá hlava Charty upravuje všeobecne slobody. Z relevantných trestnoprávných ustanovení Charty možno spomenúť aj článok č. 17 upravujúci vlastnícke právo v tom zmysle, že „každý má právo vlastniť svoj oprávnené nadobudnutý majetok, užívať ho, nakladať s ním a odkázať ho. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku, s výnimkou verejného záujmu, v prípadoch a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon, pričom musí byť včas vyplatená spravodlivá náhrada. Užívanie majetku môže byť upravené zákonom v nevyhnutnej miere v súlade so všeobecným záujmom“⁴.

Základnými slobodami sa rozumejú práva ktoré majú občania Európskej únie podľa ZFEÚ, ide o práva na voľný pohyb osôb, tovaru, služieb a kapitálu (čl. 26 ZFEÚ).⁵ V Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd v znení protokolov⁶ možno v súvislosti s témou príspevku spomenúť **hodnotu vlastníctva**, ktorý upravil ochranu majetku nasledovne: „Každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva. Tieto ustanovenia nebránia právu štátov prijímať zákony, ktoré považujú za nevyhnutné, aby upravili užívanie majetku v súlade so všeobecným záujmom a zabezpečili platenie daní a iných poplatkov alebo pokút.“⁷

1. Uplatnenie procesných postupov na ochranu vlastníckych práv poškodeného

Uplatnenie procesných postupov na ochranu vlastníckych práv poškodeného vychádza z jeho právneho postavenia, t. j. rozsahu jeho procesných práv v trestnom konaní. V súčasnosti platná legislatíva v Slovenskej republike priznáva poškodenému široký okruh procesných práv. Procesné práva poškodeného na ochranu jeho vlastníckych práv sa zabezpečujú celým radom procesných postupov v trestnom konaní.

Subjektom trestného stíhania je poškodený od okamihu začatia trestného stíhania, t. j. zvyčajne od podania trestného oznámenia. Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „TP“) obsahuje ustanovenia prostredníctvom ktorých možno dospieť k výkladu, kto nemôže byť poškodeným, hoci *expressis verbis* negatívne vymedzenie poškodeného neupravuje.⁸

Pozornosť obetiam trestných činov venuje i Európska Únia. Medzi najvýznamnejšie dokumenty možno zaradiť Smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov. Podstatou uvedenej smernice

⁴ Charta základných práv Európskej únie, *Ú. v. EÚ C 83, 30.3.2010, s. 389–403*

⁵ KLIP, A. *European Criminal Law: An Integrative Approach*. 2nd edition. Intersentia 2012, s. 8

⁶ Oznámenie FMZV č. 209/1992 Zb.

⁷ Dodatkový protokol k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. článok 1. In: Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd a Protokolov na tento Dohovor nadväzujúcich. Oznámenie F MZV č. 209/1992 Zb. v znení oznámenia 102/1999 Z. z.

⁸ ČENTĚŠ, J. a kolektív: *Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná časť*. Heuréka. Šamorín. 2012. s. 167.

je, že obeť trestných činov Európskej Únie by mali mať právo na spravodlivé a primerané odškodnenie za ujmu, ktorú utrpeli bez ohľadu na to, kde v Európskom spoločenstve bol trestný čin spáchaný.

Smernica predovšetkým upravuje prístup k odškodneniu, a to takým spôsobom, aby administratíva spojená so žiadosťou obeť o odškodnenie, čo najmenej obeť zaťažovala. Členské štáty museli zaistiť, aby obeť mohla podať žiadosť o odškodnenie v členskom štáte bydliska, aj keď bol trestný čin spáchaný v inom členskom štáte. Za týmto účelom boli členské štáty povinné určiť jeden alebo viac orgánov príslušných k prijatiu žiadosti (tzv. asistenčné orgány) a k rozhodovaniu o žiadostiach tzv. rozhodujúce orgány.

Členské štáty boli povinné uviesť v účinnosť právne a správne predpisy nevyhnutné pre dosiahnutie súladu s citovanou smernicou s výnimkou čl. 12 ods. 2 do 1.1.2006. Správa komisie ES zo dňa 20.4.2009 konštatuje celkom uspokojivú situáciu pri uplatňovaní smernice. Nedostatky vidí v tom, že málo potencionálnych žiadateľov má vedomosť o svojich právach a že nie vždy sú dodržané jazykové požiadavky.⁹ Celkovo možno konštatovať, že Smernica uložila členským, štátom povinnosť zabezpečiť existenciu národných mechanizmov odškodňovania obeť. Slovensko túto povinnosť splnilo zriadením Úradu pre správu zaisteného majetku ako správcu zaisteného majetku¹⁰, ktorý správu zaistených nástrojov trestnej činnosti a výnosov z trestnej činnosti vykonáva, aj keď neboli zaistené podľa zákona o zaistení ale v zmysle príslušných ustanovení Trestného poriadku.

Slovenské trestné právo venuje problematike oprávnených práv poškodeného – obeť v trestnom konaní najmä pod vplyvom európskej legislatívy patričnú pozornosť, ktorá sa prejavila v prijatí osobitného zákona o obetiach trestných činov¹¹ a následnej novelizácii viacerých ustanovení platného slovenského Trestného poriadku. Daná novelizácia zakotvila základnú zásadu ochrany a podpory poškodených trestným činom, ktorú treba zohľadniť a aplikovať pri výklade jednotlivých ustanovení Trestného poriadku. Orgány činné v trestnom konaní a súd sú povinné umožniť poškodenému plné uplatnenie jeho práv, o ktorých ho treba riadne, vhodným spôsobom a zrozumiteľne poučiť. Trestné konanie sa musí viesť s potrebnou ohľaduplnosťou k poškodenému s prihliadnutím na jeho osobnú situáciu a okamžité potreby, vek, pohlavie, vospelosť, prípadné zdravotné postihnutie a zároveň plne rešpektovať jeho fyzickú, mentálnu a morálnu integritu¹².

Procesné postupy na ochranu vlastníckeho práva poškodeného vychádzajú z ustanovení upravujúcich zaistenie nároku poškodeného na náhradu škody spôsobenej trestným činom (§ 50 a nasl. TP).

Nárok poškodeného až do pravdepodobnej výšky škody možno zaistiť na majetku obvineného, na majetkových právach obvineného v právnickej osobe, v ktorej má obvinený majetkovú účasť, na majetkových právach právnickej osoby, v

⁹ GRIVNA, T.: Vliv europeizace na procesní postavení poškozeného a oběti v trestním řízení. In: Harmonizácia procesných práv v trestnom konaní v členských štátoch Európskej únie. Trnava. 2009. s. 83-85.

¹⁰ § 10 zákona č. 312/2020 Z. z.

¹¹ Zákon č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov.

¹² § 2 ods. 21 Trestného poriadku (zákon č. 301/2005 Z. z.).

ktorej obvinený má majetkovú účasť, alebo je štatutárnym orgánom, členom štatutárneho orgánu, členom iného orgánu, prokuristom, vedúcim organizačnej zložky podniku, ktorý je zapísaný do obchodného registra, alebo vedúcim podniku zahraničnej osoby, ktorý je zapísaný do obchodného registra, ak je na podklade zistených skutočností dostatočne odôvodnený záver, že trestný čin, za ktorý je trestne stíhaný obvinený, bol spáchaný v mene alebo v prospech tejto právnickej osoby, na majetkových právach právnickej osoby, v ktorej má priamu alebo nepriamu majetkovú účasť právnická osoba, v ktorej obvinený má majetkovú účasť, alebo je štatutárnym orgánom, členom štatutárneho orgánu, členom iného orgánu, prokuristom, vedúcim organizačnej zložky podniku, ktorý je zapísaný do obchodného registra, alebo vedúcim podniku zahraničnej osoby, ktorý je zapísaný do obchodného registra ak je na podklade zistených skutočností dostatočne odôvodnený záver, že trestný čin, za ktorý je trestne stíhaný obvinený, bol spáchaný v mene alebo v prospech tejto právnickej osoby, na ostatných majetkových právach obvineného.

O zaistení rozhoduje súd na návrh prokurátora alebo poškodeného, v prípravnom konaní prokurátor na návrh poškodeného; v prípravnom konaní môže prokurátor nárok zaistiť aj bez návrhu poškodeného, ak si to vyžaduje ochrana jeho záujmov, najmä ak hrozí nebezpečenstvo z omeškania.

Poškodeného treba o zaistení jeho nároku vždy upovedomiť s upozornením na dôvody, pre ktoré sa zaistenie podľa § 51 ods. 1 zruší.

Od 1. januára 2021 nadobudol účinnosť zákon č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku, ktorým sa vykonala transpozícia Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/42/EÚ o zaistení a konfiškácii prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti v Európskej únii. Daný zákon výrazným spôsobom novelizoval ustanovenia upravené v 2. a 4. hlave Trestného poriadku (ďalej len "TP")¹³ týkajúce sa zaisťovacích úkonov realizovaných v trestnom konaní. V rámci novelizácie Trestného poriadku išlo najmä o rozšírenie inštitútov slúžiacich na zaistenie majetku určeného na páchanie trestných činov (nástrojov trestnej činnosti) alebo majetku, ktorý je výnosom z trestnej činnosti, kde môžeme zaradiť zaistenie nehnuteľnosti, zaistenie majetkovej účasti v právnickej osobe, zaistenie inej majetkovej hodnoty, zaistenie virtuálnej meny, zaistenie náhradnej hodnoty a zaistenie hnuťelnej veci. Rovnako sa upravili niektoré osobitné formy právnej pomoci, a to zaistenie a odovzdanie veci (§ 550 TP), zaistenie a vrátenie peňažných prostriedkov na účte v banke alebo pobočke zahraničnej banky (§ 550a TP) a zaistenie majetku (t. j. dočasné obmedzenie práva nakladať s majetkom, ak sú splnené zákonné predpoklady na jeho odňatie dotknutej osoby¹⁴), veci alebo inej majetkovej hodnoty (§ 551 TP).¹⁵

---

¹³ Zákon č. 301/2005 Z. z.

¹⁴ ZÁHORA, J.: Výkon rozhodnutia o zaistení majetku podľa zákona č. 312/2020 Z. z.. Justičná revue 73, 2021, č. 10, s. 1140-1141

¹⁵ ZÁHORA, J., BÁLEŠOVÁ, J. 2021. Zákon o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku. Komentár. 1. vydanie. Bratislava: WOLTERS KLUWER SR s. r. o., 2021, s. 16

Zaistením majetku treba rozumieť dočasné obmedzenie práva nakladať s majetkom, ak sú splnené zákonné predpoklady na jeho odňatie dotknutej osoby. Nejde teda o konečné rozhodnutie vo význame konfiškácie (t. j. trest prepadnutia majetku alebo prepadnutia veci, či ochranné opatrenie zhabania veci alebo časti majetku), aj keď môže byť využívané práve na dosiahnutie konfiškácie majetku.

Z hľadiska ochrany vlastníckych práv poškodeného treba poukázať najmä na **preukazovanie pôvodu majetku**.

Pri preukazovaní pôvodu majetku môže prokurátor podať na súd návrh na vydanie neodkladného opatrenia, aby odporca nenakladal s určitým majetkom v hodnote uvedenej prokurátorom.¹⁶ Uznesenie o neodkladnom opatrení súd zašle stranám najneskôr do troch dní od jeho vyhotovenia. Ak je uznesenie, ktorým bolo nariadené neodkladné opatrenie, podkladom na zápis do osobitného registra, je súd povinný odoslať uznesenie v uvedenej lehote aj príslušnému orgánu, ktorý osobitný register vedie. Neodkladné opatrenie je vykonateľné doručením, ak osobitný predpis neustanovuje inak.¹⁷

Pred vykonaním zaistenia majetku, môže príslušný orgán vykonať **výsluch dotknutej osoby**. Účelom tohto výsluchu je zistenie rozsahu a umiestnenia majetku dotknutej osoby (§ 6 zákona o zaistení). Orgán vykonávajúci zaistenie majetku môže povinnú osobu vyzvať aby predložila **písomné vyhlásenie o majetku**. Ustanovenie § 6 ods. 2 zákona o zaistení vymedzuje okruh skutočností, ktoré majú byť uvedené vo vyhlásení majetku. V prípade nesplnenia tejto povinnosti môže príslušný orgán uložiť dotknutej osobe poriadkovú pokutu (§ 18 ods. 4 zákona o zaistení). Okrem zisťovania majetku podliehajúceho zaisteniu vyhlásením dotknutej osoby príslušný orgán má povinnosť zisťovať majetok aj z **úradných evidencií majetku**. Pôjde predovšetkým o kataster nehnuteľností,¹⁸ obchodný register,¹⁹ register právnických osôb,²⁰ evidenciu cenných papierov²¹, evidenciu vozidiel,²² alebo register partnerov verejného sektora.²³

Orgán, ktorý vydal rozhodnutie o zaistení majetku, má povinnosť vykonať všetky potrebné úkony. Zákon o zaistení v § 3 ods. 1 zdôrazňuje, že povinnosť vykonať tieto úkony má aj vtedy, ak takéto rozhodnutie nie je právoplatné, ale je vykonateľné. Pôjde predovšetkým o prípady, keď zákon proti rozhodnutiu o zaistení majetku pripúšťa opravný prostriedok, ale mu nepriznáva odkladný účinok.

¹⁶ § 8 ods. 3 zákona č. 101/2010 Z. z. o preukazovaní pôvodu majetku.

¹⁷ Bližšie § 324 a nasl. zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok.

¹⁸ Zákon č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon).

¹⁹ Zákon č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

²⁰ Zákon č. 272/2015 Z. z. o registri právnických osôb, podnikateľov a orgánov verejnej moci a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

²¹ § 10 ods. 4 zákona č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o cenných papieroch)

²² § 111 zákona č. 8/2009 Z. z. o cestnej premávke a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

²³ § 3 zákona č. 315/2016 Z. z. o registri partnerov verejného sektora a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Príslušný orgán upovedomí o rozhodnutí o zaistení majetku osoby a orgány, o ktorých je mu známe, že majú k zaistenému majetku predkupné právo alebo iné vecné právo alebo vedú konanie, v ktorom bol obmedzený výkon práva so zaisteným majetkom nakladať. Orgán, ktorý rozhodol o zaistení majetku má aj notifikačnú povinnosť vo vzťahu k orgánom štátu, ktoré vedú evidenciu majetku.²⁴ Vo vzťahu k zaistenému majetku, v § 3 ods. 4 zákona o zaistení je explicitne vymedzená absolútna neplatnosť právneho úkonu, ktorý bol vykonaný bez predchádzajúceho písomného súhlasu príslušného orgánu a ktorého cieľom bol prevod práva k zaistenému majetku alebo vznik práva k zaistenému majetku.²⁵

2. Vylúčenie majetku zo zaistenia

Zaistiť nemožno nárok, ktorý nemožno v trestnom konaní uplatniť. Na zaistenie nároku nemožno použiť veci, ktoré nemožno podľa občianskoprávných predpisov postihnúť výkonom súdneho rozhodnutia, ani pohľadávky obvineného na výplatu odmeny z pracovného pomeru alebo obdobného pomeru, pohľadávky na výplatu výživného a na výplatu dávok z nemocenského poistenia a dávok sociálneho zabezpečenia.

Zákon o zaistení pri vymedzení majetku, ktorý môže byť zaistený vychádza z koncepcie ktorá vymedzuje majetok ktorý nemožno postihnúť exekúciou. Cieľom takejto právnej úpravy je predovšetkým ponechať dotknutej osobe a jeho rodine nevyhnutné minimum slúžiace na uspokojovanie ich základných potrieb.²⁶ Zákon o zaistení upravuje dva režimy vylúčenia majetku zo zaistenia – vylúčenie ex lege a vylúčenie na návrh.

Zo zákona je zo zaistenia vylúčený majetok, ktorý nemožno postihnúť exekúciou. Exekúciou nemožno postihnúť majetok alebo práva, ktoré podľa tohto zákona alebo podľa osobitných predpisov nepodliehajú exekúcii alebo sú z exekúcie vylúčené, alebo na ktoré je exekúcia neprípustná.²⁷ Pravidlá pre vylúčenie vecí z exekúcie sú vymedzené v § 114 a nasl. Exekučného poriadku.

Okrem Exekučného poriadku špeciálne prepisy vymedzujú ďalší majetok, ktorý nemožno postihnúť exekúciou. Uvedené predpisy používajú nasledujúce konštrukcie: „nemôžu byť postihnuté výkonom rozhodnutia“ alebo „nemožno postihnúť exekúciou“.²⁸

²⁴ Napr. § 11 zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon), zákon č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o cenných papieroch) v znení neskorších predpisov, zákon č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri.

²⁵ Porovnaj ZÁHORA, J., BÁLEŠOVÁ, J. *Zákon o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku. Komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021, s. 16.

²⁶ TREŠLOVÁ, L., ŠKROBÁK, I. *Zákon o výkone zajištění majetku a věci v trestním řízení. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 17.

²⁷ Porovnaj § 61q zákona č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok).

²⁸ Napr. § 72 zákona č. 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarmi, § 21 ods. 2 zákona č. 319/2002 Z. z. o obrane Slovenskej republiky, § 8 ods. 10 zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy.

Podľa § 92 ods. 11 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách exekúcií nepodliehajú finančné prostriedky zaplatené prijímateľom sociálnej služby ako úhrada za sociálnu službu alebo poskytnutý finančný príspevok podľa citovaného zákona.

Okrem zákonného vylúčenia vecí zo zaistenia možno vylúčiť vec zo zaistenia aj na návrh, a to buď dotknutej osoby alebo osoby, o ktorej výživu a výchovu je dotknutá osoba povinná sa starať alebo tretích strán. Ustanovenie dáva možnosť zohľadniť jednak špecifické potreby dotknutej osoby alebo osôb, ktoré sú na výživu dotknutej osoby odkázané, a umožňuje zo zaistenia vylúčiť veci vo vlastníctve inej osoby ako dotknutej osoby. Dotknutá osoba alebo osoba, o ktorej výchovu alebo výživu je dotknutá osoba povinná sa starať (napr. manželka, dieťa, rodič), môže navrhnúť, aby zo zaistenia boli vylúčené aj iné veci. Môže ísť o veci, ku ktorým má povinná osoba citový vzťah, napríklad nejaké ocenenia, medaily, trofeje a pod., ale aj o iné veci, ktoré dotknutá osoba, resp. uvedené osoby potrebujú na uspokojovanie základných životných potrieb, napríklad motorové vozidlo, ktoré sa používa na dopravu vyživovaného dieťa do vzdialenej školy a nie je iná alternatíva dopravy, peňažné prostriedky na úhradu školského vyživovanej osoby a pod.²⁹ O tom či uvedené veci budú vylúčené zo zaistenia rozhodne príslušný orgán vykonávajúci zaistenie.

Tretia strana, ktorá namieta svoje vlastnícke právo k veciam, ktoré boli zaistené, môže žiadať o vylúčenie týchto vecí zo zaistenia. O vylúčení vecí zo zaistenia rozhodne príslušný orgán, pokiaľ nezistí skutočnosti, ktoré by dôvodnosť tohto návrhu vážne spochybňovali. V opačnom prípade návrh zamietne. Orgán rozhodujúci o takejto žiadosti je povinný rozhodnúť do desiatich dní odo dňa jej doručenia. Voči rozhodnutiam o vylúčení vecí z výkonu rozhodnutia je prípustný opravný prostriedok. Podanie opravného prostriedku má odkladný účinok.

Na účely zistenia a zaistenia hnutelných vecí pre uspokojenie nároku poškodeného na náhradu škody možno nariadiť a vykonať **osobnú prehliadku, domovú prehliadku a prehliadku iných priestorov a pozemkov (§ 99 a nasl.TP)**. Domovú prehliadku možno vykonať okrem iného, ak je potrebné vykonať zaistenie hnutelných vecí na uspokojenie nároku poškodeného na náhradu škody.

Prehliadky možno nariadiť na účely riadneho výkonu rozhodnutia o zaistení majetku a špecifikáciu vecí, ktoré podliehajú zaisteniu, na miestach, kde je možné predpokladať, že sa tam nachádza majetok dotknutej osoby. Dôvodom na nariadenie uvedených prehliadok je zistenie a zaistenie hnutelných vecí dotknutej osoby, ktoré podliehajú výkonu rozhodnutia o zaistení majetku. Pred nariadením uvedených prehliadok musí byť vydané rozhodnutie o zaistení majetku. Orgánom oprávneným na nariadenie osobnej prehliadky je orgán verejnej moci, ktorý vydal rozhodnutie o zaistení majetku. Prehliadku bytu alebo iných priestorov slúžiacich na bývanie môže na návrh príslušného orgánu nariadiť súd. Dôvodom na vykonanie takejto prehliadky je, že je možné predpokladať, resp. existuje dôvodné podozrenie, že sa v uvedených priestoroch nachádza majetok dotknutej osoby, ktorý má byť zaistený.

---

²⁹ Porovnaj TREŠLOVÁ, L., ŠKROBÁK, I. Zákon o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 21.

Príslušný orgán spíše majetok, ktorý podlieha zaisteniu a vyhotoví zápisnicu o vykonaní prehliadky. V súpise je potrebné uviesť dostatočne presný opis prevzatej veci (v prípade potreby aj identifikačné znaky, resp. výrobné číslo), aby nemohla byť zamenená s inou vecou. K súpisu majetku možno pridať aj ďalšie osoby na účely identifikácie alebo ocenenia vecí, napríklad znalca. Príslušný orgán upovedomí dotknutú osobu a jej manžela alebo inú blízku osobu dotknutej osoby o tom, ktoré hnutelné veci boli do súpisu zaradené.³⁰

3. Zaisťovanie cenných papierov

Pri zaisťovaní majetkových hodnôt, ktoré sú vo forme cenných papierov a postupuje podľa § 96TP.

V prípade zaknihovaného cenného papieru môže predseda senátu a v prípravnom konaní prokurátor vydať príkaz na registráciu pozastavenia práva nakladať s cenným papierom. Príkaz sa doručí tomu, kto registruje zaknihované cenné papiere, a po vykonaní príkazu aj majiteľovi zaknihovaných cenných papierov.

Cenným papierom sa rozumie peniazmi oceniteľný zápis v zákonom ustanovenej podobe a forme, s ktorým sú spojené práva podľa zákona o cenných papierov³¹ a práva podľa osobitných zákonov³², najmä oprávnenie požadovať určité majetkové plnenie alebo vykonávať určité práva voči zákonom určeným osobám. Zaknihovaný cenný papier musí byť zapísaný v príslušnej evidencii, ktorou je evidencia vedená centrálnym depozitárom alebo zahraničným centrálnym depozitárom, pri podielových listoch podielových fondov aj samostatná evidencia zaknihovaných podielových listov podielového fondu vedená správcovskou spoločnosťou a depozitárom podielového fondu, prípadne centrálny depozitár³³.

Pri akciách investičných fondov s premenlivým základným imaním existuje tiež aj samostatná evidencia zaknihovaných akcií investičného fondu s premenlivým základným imaním vedená správcovskou spoločnosťou a depozitárom investičného fondu s premenlivým základným imaním podľa osobitného predpisu³⁴. Na základe žiadosti emitenta môže túto evidenciu viesť aj centrálny depozitár.

4. Zaisťovanie peňažných prostriedkov

Trestný poriadok má na zaisťovanie peňažných prostriedkov špeciálnu právnu úpravu (§ 95 a nasl.TP). Sú tu dve možné formy.

³⁰ ZÁHORA, J., BÁLEŠOVÁ, J. *Zákon o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku. Komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021, s. 29.

³¹ Zák. č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o cenných papieroch)

³² Napríklad zákon č. 530/1990 Zb. o dlhopisoch v znení neskorších predpisov, § 155 až 159 Obchodného zákonníka v znení neskorších predpisov, zákon č. 191/1950 Zb. zákon zmenkový a šekový.

³³ § 10 ods. 4 zák. č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o cenných papieroch).

³⁴ § 40 ods. 5 zákona č. 594/2003 Z. z. o kolektívnom investovaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zaisťovanie **hotovostných** peňažných prostriedkov prichádza do úvahy predovšetkým v prípade, ak pri zisťovaní majetku podliehajúceho zaisteniu, napríklad pri výsluchu dotknutej osoby alebo pri zisťovaní a zaisťovaní hnutelných vecí pri osobnej prehliadke, prehliadke bytu alebo iných priestorov slúžiacich na bývanie alebo prehliadke iných priestorov a pozemkov, sa nájdu takéto prostriedky. Pri hotovostných platobných prostriedkoch v eurách sa zaisťujú len hotové peniaze nad sumu 165 eur. Exekúcii nepodliehajú peniaze v hotovosti do uvedenej sumy vzhľadom na to, že ide o sumu, ktorú povinný môže potrebovať v najbližšom období nielen pre svoje potreby, ale aj potreby svojej rodiny (porovnaj § 115 ods. 2 Exekučného poriadku). Orgán vykonávajúci zaistenie preberie zaistené peňažné prostriedky do úschovy.

Zaisťovanie peňažných prostriedkov na **účte v banke**. Oprávnenou osobou na vydanie príkazu na zaistenie peňažných prostriedkov na účte v banke alebo pobočke zahraničnej banky je príslušný orgán, ktorý vydal rozhodnutie o zaistení majetku. Zaistenie by sa nemalo vzťahovať na peňažné prostriedky, ktoré sú potrebné na uspokojovanie nevyhnutných životných potrieb obvineného alebo osoby, ktorej boli zaistené, a na uspokojovanie životných potrieb osoby, o ktorej výchovu a výživu je obvinený alebo osoba, ktorej boli peňažné prostriedky zaistené, povinný sa podľa zákona starať (§ 95 ods. 4 TP). So zaistenými peňažnými prostriedkami možno nakladať len po predchádzajúcom písomnom súhlase príslušného orgánu.

5. Zaistenie virtuálnej meny (§ 96d TP)

Virtuálna mena sa zaisťuje príkazom na zaistenie virtuálnej meny. Virtuálnu menu možno považovať za digitálny nositeľ hodnoty, ktorá nie je vydávaná ani zaručená centrálnou bankou ani orgánom verejnej moci, nie je nevyhnutne naviazaná na menu etablovanú v súlade so zákonom, a ktorá nemá právny status meny ani peňazí, ale je akceptovaná fyzickými alebo právnickými osobami ako výmenný prostriedok, ktorý možno elektronicky prevádzať, uchovávať a elektronicky s ním obchodovať³⁵.

6. Zaistenie nehnuteľností

Nehnuteľnosťami sú pozemky a stavby spojené so zemou pevným základom (§ 119 ods. 2 Občianskeho zákonníka). Pri zaisťovaní nehnuteľnosti v rámci trestného konania sa postupuje podľa § 96a TP.

Ak sa príslušný orgán dozvie, že dotknutá osoba je vlastníkom nehnuteľnosti, na ktorú sa má vzťahovať alebo vzťahuje rozhodnutie o zaistení majetku, overí túto skutočnosť v katastri nehnuteľností. Pred zaistením nehnuteľnosti možno nariadiť ohliadku tejto nehnuteľnosti s cieľom overenia stavu nehnuteľnosti a posúdenia účelnosti jej zaistenia (§ 96b TP). Dotknutá osoba je povinná umožniť a strpieť takúto ohliadku. Rozhodnutie o zaistení hnutelnej veci je verejnou listinou

---

³⁵ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/843 z 30. mája 2018, ktorou sa mení smernica (EÚ) 2015/849 o predchádzaní využívaniu finančného systému na účely prania špinavých peňazí alebo financovania terorizmu a smernice 2009/138/ES a 2013/36/EÚ (Text s významom pre EHP). Dostupné na www.epi.sk/eurlex-rule/32018L0843.htm

spôsobilou na zápis práva do katastra nehnuteľností.³⁶ Príslušný orgán štátnej správy na úseku katastra nehnuteľností zapíše bezodkladne na základe príkazu na zaistenie nehnuteľnosti poznámku v katastri nehnuteľností. Poznámka vyjadruje skutočnosti, ktoré obmedzujú oprávnenie vlastníka nakladať s nehnuteľnosťou (§ 38 katastrálneho zákona).

Ak pominuli dôvody na zaistenie nehnuteľnosti, zaistenie sa zruší. Ak pominuli dôvody na zaistenie nehnuteľnosti v určenom rozsahu, zaistenie sa obmedzí. O zrušení a obmedzení zaistenia nehnuteľnosti rozhodne príslušný orgán. Okresný úrad zruší poznámku na návrh toho, kto podal návrh na jej zápis (§ 39 ods. 1 zák. 162/1995 Z. z.).

Záver

Uplatnenie procesných postupov na ochranu vlastníckych práv poškodeného vychádza z jeho právneho postavenia, t. j. rozsahu jeho procesných práv v trestnom konaní. V súčasnosti platná legislatíva v Slovenskej republike priznáva poškodenému široký okruh procesných práv. Procesné práva poškodeného na ochranu jeho vlastníckych práv sa zabezpečujú celým radom procesných postupov v trestnom konaní. Súčasný rozsah týchto procesných postupov využívaných na ochranu vlastníckych práv poškodených možno považovať za dostatočný.

Použitá literatúra

1. ČENTĚŠ, J. a kolektív: Trestné právo procesné. Všeobecná a osobitná časť. Heuréka. Šamorín. 2012.
2. GRÍVNA, T.: Vliv europeizace na procesní postavení poškozeného a oběti v trestním řízení. In: Harmonizácia procesných práv v trestnom konaní v členských štátoch Európskej únie. Trnava. 2009. s. 83-85.
3. KLIP, A. European Criminal Law: An Integrative Approach. 2nd edition. Intersentia 2012, s. 8
4. TREŠLOVÁ, L., ŠKROBÁK, I. Zákon o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018.
5. ZÁHORA, J.: Výkon rozhodnutia o zaistení majetku podľa zákona č. 312/2020 Z. z.. Justičná revue 73, 2021, č. 10, s. 1140-1141
6. ZÁHORA, J., BÁLEŠOVÁ, J. 2021. Zákon o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku. Komentár. 1. vydanie. Bratislava: WOLTERS KLUWER SR s. r. o., 2021.

Kontaktné údaje autora

prof. JUDr. Ivan Šimovček, CSc.
profesor trestného práva
Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta
e- mail: ivan.simovcek@truni.sk

---

³⁶ K náležitostiam pozri § 42 ods. 2 zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon).

TREST PREPADNUTIA VECI VS. OCHRANA VLASTNÍCKEHO PRÁVA¹

FORFEITURE OF PROPERTY VS. PROTECTION OF THE RIGHT TO PROPERTY

Jozef Záhora

Fakulta práva Paneurópskej vysokej školy

Abstrakt

Trest prepadnutia majetku podstatne zasahuje do vlastnickeho práva. Ospravedlniteľnosť zásahu do tohto základného ľudského práva, sa zvykne zdôvodňovať verejným záujmom na prijatie opatrení, ktoré sú potrebné na umožnenie konfiškácie nástrojov a ziskov trestnej činnosti. Autor poukazuje na trendy rozhodovacej činnosti ESĽP vo vzťahu k ochrane vlastníctva zo zameraním na obligatórne uloženie trestu prepadnutia majetku.

Kľúčové slová: *prepádnutie majetku, konfiškácia majetku, vlastnícke právo, výnos trestnej činnosti.*

Abstract

The penalty of forfeiture of property seriously interferes with the right to property. The justifiability of interference with this fundamental human right tends to be justified by the public interest of taking the measures necessary to enable the confiscation of instrumentalities and the proceeds of crime. The author points to trends in the case-law of the ECtHR in relation to the protection of property, focusing on the mandatory imposition of the penalty of forfeiture of property.

Keywords: *forfeiture of property, confiscation of property, right to property, proceeds of crime.*

Úvod

Trest prepadnutia majetku predstavuje výnimku z ústavnej ochrany vlastníckeho práva v zmysle čl. 20 Ústavy Slovenskej republiky² (*d'alej len „Ústava“*), resp. čl. 1 Dodatkového protokolu³ k Európskemu dohovoru⁴ (*d'alej len „Protokol“*). Podľa čl. 20 Ústavy, *„Každý má právo vlastniť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva.“* Podstata trestu

---

¹ Práca bola vypracovaná v rámci projektu VEGA *„Implementácia európskych nástrojov proti praniu špinavých peňazí a na konfiškáciu príjmov z trestnej činnosti v podmienkach Slovenskej republiky“* č. 1/0162/21.

² Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov.

³ Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Paris, 20/03/1952, European Treaty Series - No. 9.

⁴ Oznámenie FM ZV č. 209/1992 Zb.

prepadnutia majetku spočíva v prechode vlastníctva celého majetku odsúdeného na štát úradným výrokom.

Trest prepadnutia majetku možno podľa § 58 Trestného zákona č. 300/2005 Z. z. (*d'alej len „Trestný zákon“*) páchatel'ovi – **fyzickej osobe** uložiť:

1. **fakultatívne**, t. j. trest prepadnutia majetku **môže** súd vzhľadom na okolnosti spáchaného trestného činu a pomery páchatel'a uložiť, ak páchatel'a odsudzuje na trest odňatia slobody na doživotie alebo ak ho odsudzuje na nepodmienečný trest odňatia slobody za obzvlášť závažný zločin, ktorým páchatel' získal alebo sa snažil získať majetkový prospech veľkého rozsahu alebo ktorým spôsobil škodu veľkého rozsahu (§ 58 ods. 1 Trestného zákona),

2. **obligatórne**, t. j. trest prepadnutia majetku súd **uloží**:

a) ak odsudzuje páchatel'a za trestné činy taxatívne uvedené v § 58 ods. 2 Trestného zákona a páchatel' nadobudol majetok aspoň v **značnom rozsahu** trestnou činnosťou alebo z výnosu z trestnej činnosti,

b) ak odsudzuje páchatel'a za trestné činy taxatívne uvedené v § 58 ods. 3 Trestného zákona. Na rozdiel od podmienok uvedených v § 58 ods. 2 Trestného zákona, v tomto prípade nie je potrebné preukázať, že páchatel' nadobudol majetok trestnou činnosťou.⁵

Okrem fyzických osôb, trest prepadnutia majetku možno uložiť aj **právnickým osobám**. Trest prepadnutia majetku je po treste zrušenia právnickej osoby druhý najprísnejší trest, aký možno právnickej osobe uložiť. Podmienky pre uloženie tohto trestu právnickej osobe sú upravené v § 13 zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb.

Právnickej osobe súd **obligatórne** uloží trest prepadnutia majetku, ak:

a) právnická osoba spáchala trestný čin uvedený v § 58 ods. 2 Trestného zákona, ak nadobudla majetok aspoň v **značnom rozsahu** trestnou činnosťou alebo z príjmov pochádzajúcich z trestnej činnosti alebo

b) ak právnická osoba **spáchala trestný čin** uvedený v § 58 ods. 3 Trestného zákona.⁶

Vzhľadom na to, že obligatórne uloženie trestu prepadnutia majetku postihuje celý majetok, teda aj majetok ktorý páchatel' nenadobudol protiprávne, t. j. majetok, ktorý požíva ústavnoprávnu ochranu v zmysle citovaného čl. 20 Ústavy, v ďalšom texte sa zameriame na ľudskoprávne limity zásahov do vlastníckeho práva pri ukladaní a výkone trestu prepadnutia majetku.

⁵ Bližšie IVOR, J., POLÁK, P., ZÁHORA, J. *Trestné právo hmotné (1. všeobecná časť)*. 2. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer., 2021, s. 402.

⁶ Porovnaj ZÁHORA, J., ŠIMOVČEK, I. *Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb*. 2. aktual. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer., 2019, s. 170.

1. Historické súvislosti

Trest prepadnutia majetku nemám v našich podmienkach takú dlhú históriu ako iné tresty.⁷ Po vzniku Československej republiky v roku 1918 zostali v oblasti trestného práva procesného v platnosti zákony z Rakúsko-Uhorska, konkrétne na území Slovenska platili predpisy uhorské, to bol Trestný zákonník o zločinoch a prečinoch z roku 1878. Uvedený zákon z majetkových trestov obsahoval iba pokutu až do 4000 zlatých.⁸

Možnosť uloženia trestu „zabavenia majetku“ bola do právneho poriadku zavedená zákonom č. 50/1923 Zb. na ochranu republiky. Citovaný zákon v § 29 umožňoval za niektoré trestné činy upravené v tomto zákone (trestné činy proti republike) možnosť vysloviť že určitá časť majetku odsúdeného prepadá v prospech štátu. Predmetný trest sa **nevzťahoval na celý majetok** odsúdeného, ale len na nejakú, presne špecifikovanú časť.

Retributívnym dekrétom prezidenta⁹ bola v čl. 14 zavedená **obligatórna povinnosť** pri odsúdení za zločiny uvedené v tomto dekréte vysloviť aj trest prepadnutia majetku. Tento trest sa mohol vzťahovať na celý majetok odsúdeného alebo len na jeho časť.

Trestný zákon č. 86/1950 Zb. považoval trest prepadnutia majetku za „vedľajší“ trest. Znamená to, že nebolo ho možné uložiť samostatne ale iba popri niektorom „hlavnom“ treste. V zmysle § 47 cit. zákona, tento trest sa obligatórne ukladal, za trestné činy, kde to zákon v osobitnej časti výslovne stanovoval (napr. vlastizrada, sabotáž, vyzvedačstvo, vojnová zrada). Súd tiež mohol tento trest vysloviť aj vtedy, ak odsudzoval páchatel'a za úmyselný trestný čin na trest smrti, na trest doživotného odňatia slobody alebo na trest dočasného odňatia slobody najmenej na tri roky alebo ak prejavil páchatel' trestným činom nepriateľstvo k ľudovodemokratickému poriadku.

Trestný zákon č. 140/1961 Zb. rozšíril možnosť ukladania trestu prepadnutie majetku aj na iné závažné úmyselné trestné činy, ktorými páchatel' získal alebo sa snažil získať majetkový prospech.

Postupne sa vplyvom medzinárodných záväzkov¹⁰ do právneho poriadku doplnili ďalšie možnosti trestu prepadnutia majetku. Rekodifikovaný Trestný zákon v § 58 ods. 2 zaviedol **obligatórnu povinnosť** uložiť trest prepadnutia majetku ak

⁷ Pozri ZÁHORA, J. Dotváranie kritérií pre konfiškáciu majetku judikatúrou ESLP. In: Bárány, E. (ed) *Tvorba a výklad práva v podmienkach právneho pluralizmu*. Praha: Wolters Kluwer., 2021. s. 278.

⁸ Porovnaj WOREL, J., O., ETTEL, J., MILOTA, A. Uherský trestní zákoník. Nákladem Ministerstva spravedlnosti. Praha, 1919, s. 6.

⁹ Dekrét prezidenta republiky č. 16/1945 Zb. o potrestaní nacistických zločincov, zradcov a ich pomáhačov a o mimoriadnych ľudových súdoch.

¹⁰ Napr. čl. 5 Dohovoru Organizácie Spojených národov proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropnými látkami (*oznámenie FMZV č. 462/1991 Zb.*), čl. 2 Dohovoru o praní špinavých peňazí, vyhľadávaní, zhabaní a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti (*oznámenie MZV SR č. 109/2002 Z. z.*), čl. 12 Dohovoru Organizácie Spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu (*oznámenie MZV SR č. 621/2003 Z. z.*), čl. 31 Dohovoru Organizácie Spojených národov proti korupcii (*oznámenie MZV SR č. 434/2006 Z. z.*).

odsudzuje páchatel'a za taxatívne uvedené trestné činy ak je preukázané, že páchatel' nadobudol majetok alebo jeho časť z nelegálnych príjmov. Prijaté opatrenia mali zamedziť, aby majetok nadobudnutý z nelegálnych príjmov alebo výnos z tohto majetku mohol slúžiť na ďalšiu protiprávnu činnosť alebo slúžiť na získavanie nenáležitých výhod.

Následne v roku 2011 bolo ustanovenie o prepadnutí majetku v Trestnom zákone doplnené a revidované.¹¹ Uvedené legislatívne zmeny boli vykonané v súvislosti s dvomi základnými skutočnosťami. Prvou bolo prijatie novely ústavy¹² s účinnosťou od januára 2011, ktorá výslovne do čl. 20 doplnila vetu „*Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva.*“ Druhým dôvodom bola ratifikácia Dohovoru Rady Európy o praní špinavých peňazí, vyhľadávaní, zaistení a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti a o financovaní terorizmu.¹³ V zmysle čl. 3 ods. 3 cit. dohovoru bolo stanovené pravidlo že *Strany môžu ustanoviť povinnú konfiškáciu vo vzťahu k trestným činom, ktoré podliehajú režimu konfiškácie. Strany môžu do tohto ustanovenia zahrnúť najmä trestné činy prania špinavých peňazí, obchodovania s drogami, obchodovania s ľuďmi a iné závažné trestné činy.* Čiže z uvedeného ustanovenia vyplývala pre členský štát **možnosť** a nie povinnosť „*ustanoviť povinnú konfiškáciu*“.

Citovaná novela Trestného zákona z roku 2011 zaviedla dve formy obligatórneho uloženia trestu prepadnutia majetku:

1. V § 58 ods. 2 Trestného zákona sa stanovila obligatórna povinnosť súdu uložiť trest prepadnutia majetku ak odsudzuje páchatel'a za taxatívne uvedené trestné činy a páchatel' nadobudol majetok aspoň v **značnom rozsahu** (najmenej 26 600 eur) trestnou činnosťou alebo je výnosom trestnej činnosti,
2. v § 58 ods. 3 Trestného zákona súd obligatórne uloží trest prepadnutia majetku ak odsudzuje páchatel'a **za trestné činy taxatívne uvedené** v § 58 ods. 3 Trestného zákona.

Súdna prax sa s podmienkami pre obligatórne ukládanie niektorých trestov celkom nestotožnila.

Napríklad v Ústavný súd¹⁴ posudzujúcu „obligatórne“ ukládanie trestu v rámci asperačnej zásady zdôraznil, že zákonná úprava trestania musí byť v súlade s (i ústavným súdom stabilne presadzovanou) požiadavkou materiálneho právneho štátu, ktorého neoddeliteľnou súčasťou je i prípustnosť zásahov do základných práv a slobôd len spôsobom a v miere, ktoré obstoja v **teste proporcionality**. Súd v konkrétnej veci dodáva, že nemožno považovať za akceptovateľnú právnu úpravu, v zmysle ktorej sú súdy povinné asperačnú zásadu použiť bez ohľadu na to, či – so

¹¹ Zákon č. 262/2011 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

¹² Ústavný zákon č. 100/2010 Z. z. ktorým sa dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov.

¹³ Dohovor Rady Európy o praní špinavých peňazí, vyhľadávaní, zaistení a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti a o financovaní terorizmu (*oznámenie MZV SR č. 91/2009 Z. z.*).

¹⁴ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 106/2011 z 28. novembra 2012.

zreteľom na individuálne zvláštnosti konkrétnych trestných činov, osobné vlastnosti a pomery páchatel'a – je jej uplatnenie nevyhnutné.

Krajský súd v Trenčíne¹⁵ zdôrazňuje, že „ukladanie trestu prepadnutia majetku musí byť v príčinnej súvislosti so spáchaním konkrétneho trestného činu obžalovaným. Pritom pre stanovenie druhu a výmery trestu je aj v takom prípade limitujúcou požiadavka **primeranosti trestu** posudzovaná aj v zmysle proporcionality, t.j. aj z hľadiska dostatočne dôležitého cieľa sledovaného týmto trestom sledovaného účelu (§ 34 ods. 1, ods. 3 Trestného zákona). Ustanovenie § 58 ods. 1, 2 a 3 Trestného zákona treba vykladať v ich vzájomných súvislostiach a postupnosti, pričom v ustanoveniach § 58 ods. 1 a 2 Trestného zákona sa ako podmienka pre uloženie trestu prepadnutia majetku vyžaduje preukázanie vzťahu medzi páchanou trestnou činnosťou a majetkom páchatel'a. Z teleologického a logického výkladu ustanovenia o treste prepadnutia majetku vyplýva, že takýto vzťah **musí byť prítomný** aj pri ukladaní trestu prepadnutia majetku podľa § 58 ods. 3 Trestného zákona. Bez splnenia tejto požiadavky by sa síce uložený trest prepadnutia majetku podľa § 58 ods. 3 Trestného zákona mohol javiť ako zákonný, **ale nie ako primeraný a spravodlivý.**“

Krajský súd v Bratislave¹⁶ uvádza „že si uvedomuje, že trest prepadnutia majetku postihuje celý majetok obžalovaného vrátane majetku nadobudnutého pred spáchaním trestného činu, a preto sa môže zdať uloženie takého druhu trestu prísny.“¹⁷ V danej veci Najvyšší súd¹⁸ „len na okraj poznamenáva, že ustanovenie § 58 ods. 2 Tr. zák. by mohlo byť v rozpore s ochranou majetku podľa v čl. 17 Dohovoru základných ľudských práv Európskej únie, ktorý v podstate zachováva štruktúru čl. 1 Protokol č. 1. (Užívanie - zbavenie - úprava užívania majetku).“ V posudzovanom prípade aj vzhľadom na skutočnosť, že finančnú čiastku (majetok) získanú posudzovanou trestnou činnosťou obvinený už skôr vrátil štátu a obligatorne uloženým trestom prepadnutia majetku bol tak postihnutý len majetok obvineného, u ktorého v tejto trestnej veci nebolo preukázané, že ho nadobudol trestným činom. Záverom Najvyšší súd konštatuje, „že posudzovanie či vnútroštátna norma (§ 58 Tr. zák.) je, alebo nie je v súlade s medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná, nie je vo vecnej príslušnosti všeobecných súdov, a to v žiadnom štádiu súdneho konania. Teda, ani súdu - senátu v dovolacom konaní a ani kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky. Táto právomoc patrí len Ústavnému súdu Slovenskej republiky.“

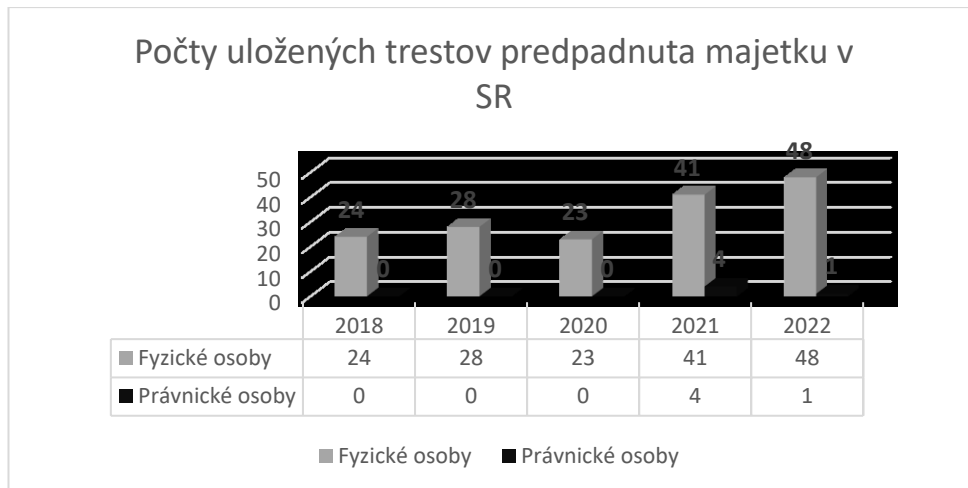
¹⁵ Uznesenie Krajského súdu v Trenčíne, sp. zn. 23 To 174/2014 z 8. januára 2015, publikované v časopise Zo súdnej praxe pod číslom 37/2018.

¹⁶ Rozsudok Krajského súdu v Bratislave, sp. zn. 2To/3/2019 zo dňa 14.3.2019

¹⁷ Bližšie LORKO, J.; MIKUŠ, Š. *Kazuistika - trest prepadnutia majetku v kontexte vlastníckeho práva*. In: *Notitiae iudiciales Academiae collegii aedilium in Bratislava*. Roč. 6, č. 1/2020, s. 94 a nasl.

¹⁸ Uznesenie najvyššieho súdu SR, sp. zn. 6Tdo/59/2019 z 25. marca 2020.

Na Ústavný súd bol v roku 2021 podaný návrh skupiny poslancov na vyslovenie nesúladu ustanovení § 58 ods. 2 a 3 zákona Trestného zákona¹⁹ s Ústavou.

Zdroj: Ministerstvo spravodlivosti SR

2. Medzinárodné záväzky

Povinnosť konfiškovať majetok pochádzajúci z trestnej činnosti vyplýva z viacerých medzinárodných dohovorov. Dohovory Organizácie Spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu²⁰ a proti korupcii²¹ obsahujú ustanovenia, v ktorých sa požaduje, aby štáty, ktoré sú ich zmluvnými stranami: i) umožnili vyhľadanie, zaistenie a konfiškáciu nezákonne nadobudnutého majetku na svojom území; a ii) vymieňali si informácie a spolupracovali v rámci procesu vymáhania majetku. Tieto dohovory majú takmer univerzálne uplatnenie, keďže boli ratifikované vo viac než 185 krajinách.

Varšavský dohovor Rady Európy o praní špinavých peňazí, vyhľadávaní, zaistení a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti a o financovaní terorizmu²² je ďalšou dôležitou medzinárodnou zmluvou. Umožňuje zaistenie a konfiškáciu majetku a medzinárodnú spoluprácu pri vymáhaní majetku. Tento dohovor bol ratifikovaný väčšinou členských štátov Rady Európy.

Okrem toho existujú aj ďalšie staršie uplatniteľné medzinárodné zmluvy napr. Dohovor Organizácie Spojených národov proti nedovolenému obchodu s

¹⁹ Návrh na vyslovenie nesúladu ustanovení § 58 ods. 2 a 3 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov s čl. 1. ods. 1, čl. 13 ods. 4. čl. 16 ods. 2, čl. 20 ods. 1 a čl. 50 ods. 1 ústavy, s čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, a s čl. 17 ods. 1 v spojení s čl. 52 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie, dátum podania 10. februára 2021, zaevidovaný pod sp. zn. Rvp 282/2021.

²⁰ Oznámenie MZV SR č. 621/2003 Z. z.

²¹ Oznámenie MZV SR č. 434/2006 Z. z.

²² Oznámenie MZV SR č. 91/2009 Z. z.

omamnými a psychotropnými látkami²³, Trestnoprávny dohovor o korupcii,²⁴ či Dohovor o praní špinavých peňazí, vyhľadávani, zhabani a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti²⁵

Naposledy spomínaný dohovor o praní špinavých peňazí, vyhľadávani, zaistení a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti a o financovaní terorizmu sleduje zamedzenie kumulovania ziskov a ďalšiemu používaniu prostriedkov získaných zo závažnej trestnej činnosti.

Dôvodom na vymedzenie rozsahu trestných činov podliehajúcich obligatórnemu ukladaniu trestu prepadnutia majetku je plnenie záväzku vyplývajúceho predovšetkým z rámcového rozhodnutia Rady o konfiškácii príjmov, nástrojov a majetku z trestnej činnosti,²⁶ ktoré v čl. 3 upravuje konfiškačné trestné činy odkazom na ďalšie rámcové rozhodnutia.

3. Ochrana vlastníckeho práva

Najvýznamnejším medzinárodným nástrojom v európskom systéme ochrany ľudských práv je Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd²⁷ (*d'alej len „Európsky dohovor“*), ktorý v čl. 1 dodatkového protokolu²⁸ (*d'alej len „Protokol“*), garantuje právo na pokojné užívanie vlastníckeho práva. Dodatkovým protokolom č. 11²⁹ bol pred uvedený článok doplnený názov Ochrana majetku (*Protection of property*).³⁰

Právo na ochranu majetku v zmysle cit. článku Protokolu garantuje každému právo na pokojné užívanie svojho majetku. Toto právo je garantované každej fyzickej a právnickej osôb. Je to jediné právo Európskeho dohovoru a jeho protokolov, kde je formálna ochrana explicitne garantovaná aj právnickým osobám.³¹

Citovaný článok Protokolu pozostáva z troch základných pravidiel:³²

²³ Oznámenie FM ZV č. 462/1991 Zb.

²⁴ Oznámenie MZV SR č. 375/2002 Z. z.

²⁵ Oznámenie MZV SR č. 109/2002 Z. z.

²⁶ Rámcové rozhodnutie Rady 2005/212/SVV z 24. februára 2005 o konfiškácii príjmov, nástrojov a majetku z trestnej činnosti, *Ú. v. EÚ L 68, 15.3.2005, s. 49 – 51.*

²⁷ Oznámenie FM ZV č. 209/1992 Zb.

²⁸ Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Paris, 20/03/1952, European Treaty Series - No. 9.

²⁹ Protocol No. 11 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, restructuring the control machinery established thereby, Strasbourg, 11/05/1994, European Treaty Series - No. 155.

³⁰ Bližšie ZÁHORA, J. Dotváranie kritérií pre konfiškáciu majetku judikatúrou EŠLP. In: Bárány, E. (ed) *Tvorba a výklad práva v podmienkach právneho pluralizmu*. Praha: Wolters Kluwer., 2021. s. 268.

³¹ Porovnaj SCHABAS, W., A.: *The European Convention on Human Rights A Commentary* (Oxford Commentaries on International Law). Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 969.

³² DIJK, V., P. et al.: *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, 5th Edition. Cambridge – Antwerp – Portland: Intersentia, 2018, s. 852.

1. prvé pravidlo, ktoré má všeobecnú povahu, vyhlasuje zásadu **pokojného užívania majetku** a je stanovené v prvej vete prvého odseku,
2. druhé pravidlo pripúšťa **pozbavenie majetku** ktoré však podlieha určitým podmienkam a nachádza sa v druhej vete toho istého odseku,³³
3. tretie pravidlo, ktoré je obsiahnuté v druhom odseku, uznáva okrem iného právo štátov na **kontrolu užívania majetku** v súlade so všeobecným záujmom prijímaním takých zákonov, ktoré považujú za nevyhnutné na určitý účel.³⁴

Pri skúmaní porušenia čl. 1 Protokolu v judikatúre Európsky súd pre ľudské práva (*d'alej len „ESLP“ alebo „Súd“*) postupuje od špecifického ku všeobecnému. Samotný test uvedeného článku sa vykonáva najprv skúmaním o aký typ zásahu ide (2 pravidlo), následne sa posudzuje „kontrola užívania majetku“ (3. pravidlo) a nakoniec kategória pokojného užívania majetku (1. pravidlo).³⁵ Znamená to, že Súd musí stanoviť, či posledné dve pravidlá sú aplikovateľné predtým, ako posúdi, či bolo dodržané prvé pravidlo.³⁶

Z judikatúry ESLP pri posudzovaní citovaného článku vyplývajú nasledovné zásady:³⁷

- a) zásada **legality**,
- b) zásada **legitímneho cieľa** vo všeobecnom záujme,
- c) zásada **„spravodlivej rovnováhy“**.

Ad a) Článok 1 Protokolu hlavne a predovšetkým požaduje, aby zásah orgánu verejnej moci do výkonu práva na pokojné užívanie majetku bol v súlade so zákonom. Konkrétne druhý odsek tohoto článku zmluvným štátom priznáva právo upraviť užívanie majetku pod podmienkou, že toto právo má vykonávané prijímaním zákonov. V tejto súvislosti Súd spresnil, že pojem „zákon“, ktorý sa používa v čl. 1 Protokolu, zodpovedá pojmu zákon, ktorý je uvedený v iných článkoch Európskeho dohovoru a zahŕňa právo tak legislatívneho, ako aj judikatúrneho pôvodu (*case-law*).³⁸ Zásada zákonnosti navyše predpokladá, že normy vnútroštátneho práva budú dostatočne dostupné, presné a ich aplikácia bude predvídateľná.³⁹ Pokiaľ ide o požiadavku, aby bol zásah predpísaný zákonom, Súd rozhodol, že existencia právneho základu vo vnútroštátnom práve sama osebe nestačí na splnenie zásady zákonnosti. Právna úprava musí mať právny základ určitú kvalitu, konkrétne musí

³³ Rozsudok ESLP vo veci Khodorkovskiy and Lebedev v. Rusko z 25 júla 2013, č. sťažností 11082/06 a 13772/05, bod. 869.

³⁴ Rozsudok Veľkej komory ESLP vo veci Iatridis v. Grécko z 25. marca 1999, č. sťažnosti 31107/96, bod. 58.

³⁵ Porovnaj KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M.: Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 1245.

³⁶ Rozsudok ESLP vo veci Sporrang and Lönnroth v, Švédsko z 22.septembra 1982, č. sťažností 7151/75; 7152/75, bod 62.

³⁷ Rozsudok Veľkej komory ESLP vo veci Hutten-Czapska v. Polsko z 19 júna 2006, č. sťažnosti 35014/97, bod 162 a nasl.

³⁸ Rozsudok ESLP vo veci Špaček, s.r.o. v. Česká republika z 9. novembra 1999, č. sťažnosti 26449/95, bod 54.

³⁹ Rozsudok Veľkej komory ESLP vo veci Broniowski v. Polsko z 22. júna 2004, č. sťažnosti 31443/96, bod 147.

byť v súlade s právnym štátom a musí poskytovať záruky proti svojvôli.⁴⁰ Súd uviedol, že ak trestný čin, pre ktorý bola sťažovateľovi nariadená konfiškácia, nebol ustanovený zákonom v zmysle článku 7 Európskeho dohovoru, takýto zásah bol arbitrárný.⁴¹

Ad b) Každý zásah do výkonu práv alebo užívania slobôd priznaných Európskym dohovorom musí sledovať **legitímny cieľ**.⁴² Z dôvodu bezprostrednej znalosti konkrétnej spoločnosti a jej potrieb sú vnútroštátne orgány schopné, v zásade lepšie ako sudca medzinárodného súdu posúdiť čo je vo všeobecnom či verejnom záujme. V tomto smere v prvom rade prislúcha vnútroštátnym orgánom aby sa ako prvé vyslovili k existencii verejného záujmu, ktorý by odôvodňoval prijatie opatrení v oblasti obmedzenia výkonu vlastníckeho práva. Rovnako ako aj v ostatných oblastiach, na ktoré sa vzťahuje Európsky dohovor, aj tu majú vnútroštátne orgány určitý priestor na uváženie.

Ad c) Zásah do vlastníckeho práva musí nie len sledovať, fakticky i principiálne, „*legitímny cieľ*“ vo „*všeobecnom záujme*“, ale rovnako musí existovať vzťah priemernosti medzi použitými prostriedkami a cieľom prijatého opatrenia, vrátane opatrenia úpravy užívania majetku jednotlivca. Táto požiadavka je vyjadrená pojmom „**spravodlivej rovnováhy**“ (*fair balance*), ktorú je potrebné dodržiavať medzi požiadavkami všeobecného záujmu spoločnosti a potrebami ochrany základných práv jednotlivca. V každej posudzovanej veci týkajúcej sa údajného porušenia tohoto článku Súd musí overiť, či z dôvodu zásahu zo strany štátu musela dotknutá osoba niesť nepriemerné a prílišné bremeno.⁴³

Uvedený článok však nemožno vykladať tak, že ukladá zmluvným štátom všeobecnú povinnosť vrátiť majetok, ktorý im bol prevedený pred ratifikáciou Európskeho dohovoru. Tento článok tiež neukladá žiadne obmedzenia na slobodu zmluvných štátov určiť rozsah reštitúcií majetku a zvoliť si podmienky, za ktorých súhlasia s obnovením vlastníckych práv bývalých vlastníkov.⁴⁴

---

⁴⁰ Rozsudok ESELP vo veci Markus v. Lotyšsko z 11. júna 2020, č. sťažnosti 17483/10, bod 66.

⁴¹ Rozsudok ESELP vo veci Varvara v. Taliansko z 29. októbra 2013, č. sťažnosti 17475/09, bod 85.

⁴² Porovnaj BIRKETT, D., J.: Asset Freezing at the European and Inter-American Courts of Human Rights: Lessons for the International Criminal Court, the United Nations Security Council and States. In. Human Rights Law Review, Volume 20, Issue 3/2020, s. 514.

⁴³ Rozsudok ESELP vo veci James a ďalší v. Spojené kráľovstvo, z 21. februára 1986, č. sťažnosti 8793/79, bod 50.

⁴⁴ Rozhodnutie ESELP vo veci Jantner v. Slovenská republika z 04. marca 2003, č. sťažnosti 39050/97, bod 34.

4. Zbavenie majetku

Najzávažnejšie obmedzenie práva na pokojné užívanie majetku verejnými autoritami je upravené v druhej vete prvého odseku čl. 1 Protokolu, ktorá umožňuje zbavenie majetku vo verejnom záujme a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.

Aj v tomto prípade ide o „terminologickú“ nejednotnosť. Zatiaľ čo citované ustanovenie hovorí o „**verejnom záujme**“ v angličtine „*in the public interest*“ (vo francúzštine: „*pour cause d'utilité publique*“), v druhom odseku však umožňuje štátom prijímať zákony, ktoré považujú za nevyhnutné, aby upravili užívanie majetku „*v súlade so všeobecným záujmom*“, v angličtine „*in accordance with the general interest*“ (vo francúzštine: „*conformément à l'intérêt général*“).

Zbavením majetku sa v zmysle rozhodovacej činnosti ESĽP sa rozumie jednak formálne (právne) zbavenie vlastníckeho titulu (vyvlastnenie), ale aj situácie faktické, ktoré majú rovnaký dôsledok (de facto vyvlastnenie). Zbavenie majetku, či už právne alebo faktické musí byť trvalé: Dočasné zbavenie majetku vykonané z akýchkoľvek dôvodov, ktorému chýba aspekt trvalosti, nie je zbavením majetku v zmysle čl. 1 Protokolu.⁴⁵

Strata majetku v dôsledku protiprávneho konania, a to aj v prípade ak ide o trvalú stratu (napr. konfiškácia, prepadnutia veci) nie je ESĽP považovaná za „zbavenie majetku“ ale za „úpravu užívania majetku“. Súd vychádza z názoru, že určujúcim faktorom pre podobné prípady konfiškácie majetku alebo veci, je predchádzajúce porušenie pravidiel týkajúcich sa jeho (legálneho) užívania. Zbavenie majetku v tomto prípade nie je primárnym cieľom právnych predpisov ale iba následkom ich porušenia.

Vo vzťahu ku všeobecným zásadám medzinárodného práva Súd uvádza, že pokiaľ ide o konfiškáciu výnosov z trestnej činnosti existujú spoločné európske a dokonca univerzálne právne normy, ktoré podporujú:

1. konfiškáciu majetku súvisiaceho so závažnými trestnými činmi, ako je korupcia, pranie špinavých peňazí, trestné činy súvisiace s drogami atď., bez predchádzajúceho odsúdenia za trestný čin,
2. dôkazné bremeno zákonného pôvodu majetku, o ktorom sa predpokladá, že bol neoprávnene nadobudnutý, možno legitímne presunúť na sťažovateľov v netrestnom konaní o konfiškáciu vrátane občianskoprávneho proti veci (*in rem*),
3. konfiškačné opatrenia sa môžu uplatniť nielen na priame výnosy z trestnej činnosti, ale aj na majetok vrátane akýchkoľvek príjmov a iných nepriamych výhod získaných konverziou alebo transformáciou priamych výnosov z trestnej činnosti alebo ich zmiešaním s iným, prípadne zákonným majetkom,
4. konfiškačné opatrenia môžu byť uplatnené nielen na osoby priamo podozrivé z trestných činov, ale aj na akékoľvek tretie osoby, ktoré majú vlastnícke práva bez požadovania dobrej viery s cieľom zatajiť ich protiprávnu úlohu pri zhromažďovaní predmetného majetku.

---

⁴⁵ Porovnaj KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M.: Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1265.

V tejto súvislosti Súd zdôrazňuje, že členským štátom musí byť poskytnutá veľká miera voľnosti, pokiaľ ide o to, čo predstavuje vhodný spôsob uplatňovania opatrení na kontrolu využívania majetku, ako je konfiškácia všetkých druhov výnosov z trestnej činnosti.⁴⁶

5. Kontrola užívania majetku

Druhý odsek čl. 1 Protokolu umožňuje vnútroštátnym orgánom takmer neobmedzené oprávnenie prijímať zákony, ktoré považujú za nevyhnutné, aby upravili užívanie majetku v súlade so všeobecným záujmom.⁴⁷

Prepadnutie a konfiškácia majetku sa Súdom všeobecne považujú za kontrolu užívania majetku, čo sa má posudzovať podľa článku 1 druhého odseku Protokolu a to aj napriek zjavnej skutočnosti, že vedú k „zbaveniu majetku“.⁴⁸ Na druhej strane konfiškácia nástrojov trestného činu, ktorá sa týka majetku tretích osôb Súd považoval za „zbavenie majetku“.⁴⁹

ESLP zdôrazňuje, že keď konfiškácia nasleduje po odsúdení, a teda predstavuje trestnú sankciu, takýto zásah patrí do pôsobnosti článku 1 druhého odseku Protokolu, ktorý okrem iného umožňuje zmluvným štátom kontrolovať užívanie majetku na zabezpečenie poplatkov alebo trestov.⁵⁰ Toto ustanovenie sa musí vykladať so všeobecnou zásadou uvedenou v prvej vete prvého odseku, ktorá vyžaduje existenciu primeraného vzťahu proporcionality medzi použitými prostriedkami a cieľom, ktorý sa má realizovať.⁵¹

V prípadoch, keď bolo opatrenie na konfiškáciu uložené nezávisle od existencie odsúdenia za trestný čin, ale skôr v dôsledku samostatného „civilného“ konania, Súd tiež skonštatoval, že toto opatrenie, aj keď zahŕňa neodvolateľné prepadnutie majetku, predstavuje kontrolu používania majetku v zmysle tohto článku a aj v týchto prípadoch opatrenie tiež muselo byť primerané cieľu, ktorý sa má dosiahnuť.⁵²

ESLP rozhodol, že uplatňovanie dočasných opatrení v rámci súdneho konania zamerané na zabezpečenie možnej konfiškácie majetku bolo vo „všeobecnom záujme“.⁵³

---

⁴⁶ Rozsudok Veľkej komory EŠLP vo veci Gogitidze a ďalší v. Gruzínsko z 12. mája 2015, č. sťažnosti 36862/05, bod. 105.

⁴⁷ Porovnaj DIJK, V., P., et al.: *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, 5th Edition. Cambridge – Antwerp – Portland: Intersentia, 2018, s. 876.

⁴⁸ Rozsudok EŠLP vo veci AGOSI v. Spojené kráľovstvo z 24. októbra 1986, č. sťažnosti 9118/80, bod 51.

⁴⁹ Rozsudok Veľkej komory EŠLP vo veci Andonoski v. Bývala Juhoslovanská republika Macedónsko zo 17. septembra 2015, č. sťažnosti 16225/08, bod 36.

⁵⁰ V slovenskom preklade textu predmetného ustanovenia je „*penalties*“ preložené ako „*pokúť*“.

⁵¹ Rozsudok EŠLP vo veci Balsamo v. San Marino z 8. októbra 2019, č. sťažností 20319/17 and 21414/17, bod 81.

⁵² Rozsudok Veľkej komory EŠLP vo veci Gogitidze a ďalší v. Gruzínsko z 12. mája 2015, č. sťažnosti 36862/05, bod. 94.

⁵³ Rozsudok Veľkej komory EŠLP vo veci Džinić v. Chorvátsko zo dňa 17. mája 2016, č. sťažnosti 38359/13, bod 65.

Súd poznamenáva, že dočasné príkazy na zaistenie majetku sťažovateľa na náhradu škody, trvale nezabavujú majetku sťažovateľa, ale predbežne mu bránia v jeho používaní a nakladaní s ním, s cieľom zabezpečiť možné priznanie náhrady škody. Je to teda porovnateľné so zaistením majetku pre súdne konanie, ktoré sa zvyčajne týka kontroly používania majetku, a spadá teda do rozsahu pôsobnosti článku 1 druhého odseku Protokolu. Aj v tomto prípade musí Súd zistiť, či takéto opatrenie bolo zákonné a „v súlade so všeobecným záujmom“ a či existoval primeraný vzťah proporcionality medzi použitými prostriedkami a cieľom, ktorý sa mal realizovať.⁵⁴ Súd tiež posudzuje aj dĺžku obdobia, počas ktorého dočasné obmedzenia zostali v platnosti.⁵⁵

6. Proporcionalita

Existencia spravodlivej rovnováhy je jednou z podmienok, ktoré musí štát splniť, ak chce svoj zásah do pokojného užívania vlastníctva ospravedlniť. Do roku 1982 štrasburské orgány ochrany práva skúmali v rámci ochrany vlastníckeho práva garantovaného článkom 1 Protokolu len legalitu a legitimitu zásahov štátu do tohto práva. Po prijatí rozhodnutia *Sporrong a Lönnroth v. Švédsko*⁵⁶ sa preskúvanie opodstatnenosti týchto zásahov rozšírilo aj o proporcionality – hľadanie „spravodlivej rovnováhy“ (*fair balance*) medzi záujmami spoločnosti a záujmami jednotlivca, do vlastníckeho práva ktorého štát zasahuje. Hľadanie tejto rovnováhy je obsiahnuté v celom Dohovore a takisto sa odráža v štruktúre článku 1 Protokolu.⁵⁷

Zmluvná strana má pri hľadaní spravodlivej rovnováhy široký priestor pre vlastné uváženie. Prieskum ESLP sa pri posudzovaní tohto článku spravidla obmedzuje na požiadavku racionality (zásah bol zjavne bez rozumného základu), teda absenciu zjavnej neprimeranosti.⁵⁸

Pri prieskume berie Súd do úvahy množstvo faktorov. Neexistuje pevný zoznam takýchto faktorov. Líšia sa od prípadu k prípadu, v závislosti od skutočností prípadu a povahy dotknutého zásahu. Podľa judikatúry Súdu, medzi hlavné faktory významné pre posúdenie toho, či napadnuté opatrenie rešpektuje požadovanú spravodlivú rovnováhu, a najmä či neúmerne zaťažuje žalobcov patrí povaha zásahu, sledovaný cieľ, podstata zásahu do vlastníckych práv a správanie sa sťažovateľa a zasahujúcich štátnych orgánov.⁵⁹

Snaha o zachovanie spravodlivej rovnováhy sa odráža v štruktúre celého článku 1 Protokolu a teda aj v jeho druhej vete, ktorú je potrebné interpretovať vo

⁵⁴ Rozsudok ESLP vo veci *Karahasanoğlu v. Turecko* zo 16. marca 2021, č. sťažnosti 21392/08, bod 148 a nasl.

⁵⁵ Rozsudok ESLP vo veci *Forminster Enterprises Limited v. Česká republika* z 9. októbra 2008, č. sťažnosti 38238/04, bod 77.

⁵⁶ Rozsudok ESLP vo veci *Sporrong and Lönnroth v. Švédsko* z 22. septembra 1982, č. sťažností 7151/75; 7152/75, bod 69.

⁵⁷ Bližšie SVÁK, J.: *Ochrana ľudských práv (z pohľadu judikatúry a doktríny štrasburských orgánov ochrany práv)*. Žilina: Poradca podnikateľa, 2003. s. 735.

⁵⁸ Rozsudok ESLP vo veci *Benet Czech, spol. s r.o. v. Česká republika* z 21. októbra 2010, č. sťažnosti 31555/05, bod 36.

⁵⁹ Rozsudok ESLP vo veci *Karahasanoğlu v. Turecko* zo 16. marca 2021, č. sťažnosti 21392/08, bod 149.

svetle princípov obsiahnutých v prvej vete. Osobitne musí existovať rozumný pomer medzi použitými prostriedkami a cieľom, ktorý sleduje každé opatrenie, ktoré zbavuje osobu jej majetku. Rovnováha medzi požiadavkami všeobecného záujmu a imperatívom ochrany základných práv je teda narušená, ak dotknutá osoba bola nútená niesť „nepriemerné bremeno“.⁶⁰

Aj napriek tomu, že článok 1 Protokolu neobsahuje výslovné procesné požiadavky, je vykladaný v tom zmysle, že osobám ktorým sa opatrením zasahuje do ich „majetku“ musí byť poskytnutá primeraná možnosť predložiť svoj prípad zodpovedným orgánom na účely spochybnenia týchto opatrení, prípadne sa odvoláva na nezákonnosť alebo svojvoľné a neprimerané konanie.⁶¹ V prípadoch, keď sťažovatelia nemali možnosť účinne napadnúť opatrenie, Súd zistil, že znášali neprimerané bremeno.⁶² V jednotlivých posudzovaných prípadoch konfiškácie Súd prikladal dôležitost' ďalším procesným zárukám, napríklad ich kontradiktórnosti,⁶³ možnosti strany predložiť listinné a ústne dôkazy,⁶⁴ možnosti byť zastúpený súkromným právnikom,⁶⁵ možnosti strany vyvrátiť tvrdenie o kriminálnom pôvode aktív,⁶⁶ možnosti vlastného uváženia sudcu neuplatniť ustanovenia o konfiškácii, ak sa domnieva, že by ich uplatnenie viedlo k vážnemu riziku nespravodlivosti (*serious risk of injustice*).⁶⁷

Obdobný názor zastáva Súd na priemernosť v rámci aplikácie druhého odseku čl. 1 Protokolu.

Podľa judikatúry EŠLP medzi hlavné kritériá pri posudzovaní, či napadnuté opatrenie zachovalo požadovanú spravodlivú rovnováhu a či ním nie je na sťažovateľa kladené nepriemerné bremeno, patrí charakter zásahu, sledovaný cieľ, povaha dotknutých majetkových práv a správanie sa sťažovateľa a orgánov zasahujúceho zmluvného štátu.⁶⁸

Pri posudzovaní primeranosti konfiškácie by sa mali zohľadniť nasledujúce faktory: možnosť použitia menej obmedzujúcich alternatívnych opatrení a miera

---

⁶⁰ Rozsudok EŠLP vo veci Pincová and Pinc v. Česká republika z 5. novembra 2002, č. sťažnosti 36548/97, bod 52.

⁶¹ Rozsudok Veľkej komory EŠLP vo veci G.I.E.M. S.r.l. a ďalší v. Taliansko z 28. júna 2018, č. sťažnosti 1828/06, bod 302.

⁶² Rozsudok Veľkej komory EŠLP vo veci Hentrich v. Francúzsko z 22. septembra 1994, č. sťažnosti 13616/88, bod 49.

⁶³ Rozhodnutie EŠLP vo veci Yildirim v. Taliansko zo dňa 10. apríla 2003, č. sťažnosti 38602/02.

⁶⁴ Rozsudok EŠLP vo veci Grayson a Barnham v. the Spojené kráľovstvo z 23. septembra 2008, č. sťažností 19955/05 a 15085/06, bod 45.

⁶⁵ Rozhodnutie EŠLP vo veci Butler v. Spojené kráľovstvo z 27. júna 2002, č. sťažnosti 41661/98.

⁶⁶ Rozsudok EŠLP vo veci Geerings v. Holandsko z 1. marca 2007, č. sťažnosti 30810/03, bod 44.

⁶⁷ Rozsudok EŠLP vo veci Phillips v. Spojené kráľovstvo z 5. júla 2001, č. sťažnosti 41087/98, bod 43.

⁶⁸ Rozsudok Veľkej komory EŠLP v veci Forminster Enterprises Limited v. Česká republika z 9. októbra 2008, č. sťažnosti 38238/04, bod 75.

zavinenia alebo nedbanlivosti zo strany sťažovateľov alebo prinajmenšom vzťah medzi ich správaním a príslušným trestným činom.⁶⁹

Napríklad v prípade spoločností JGK Statyba⁷⁰ sa porušenie zakladalo nielen na skutočnosti, že zaistenie majetku platilo viac ako desať rokov, ale aj na skutočnosti, že vnútroštátne súdy nezvažovali žiadne alternatívne a menej reštriktívne opatrenia. V prípade Džinić⁷¹ zaistovacie opatrenia trvali dva a pol roka v rámci trestného konania, Súd uznal opatrenie za neprimerané, pretože hodnota zaisteného majetku takmer deväťkrát vyššia, ako bol výnos údajne získaný spáchaním trestného činu.

Pokiaľ ide o primeranosť trestnej sankcie vo vzťahu ku konfiškácii majetku, táto by mala zodpovedať závažnosti zásahu a závažnosti trestného činu, ktorý je trestaný.⁷² Konanie o prepadnutí majetku na základe postupov, ktoré boli v súlade s príslušnými medzinárodnými normami, neporušuje potrebnú spravodlivú rovnováhu.⁷³

Osobitnou kategóriu je **obligatórna konfiškácia majetku**. Právne poriadky niektorých štátov v stanovených prípadoch umožňujú vykonávať povinnú konfiškáciu majetku. **Súd rozhodol, že povinná konfiškácia majetku zbavila dotknuté osoby možnosti namietať uloženie tohto trestu s akoukoľvek a vyhlídkou na úspech.**⁷⁴

Pri posudzovaní zásahu do vlastníckeho práva konfiškáciou majetku patriaceho „tretej osobe“ Súd zdôrazňuje, že pokiaľ konfiškácia mala právny základ vo vnútroštátnom práve je presvedčený že konfiškácia bola vykonaná za podmienok, ktoré ustanovuje zákon. Súd sa ďalej domnieva, že konfiškácia majetku získaného trestnou činnosťou je v súlade so všeobecným záujmom. V prípad Veits v. Estónsko⁷⁵ konštatuje, že sťažovateľ nebol obvinený ani odsúdený za trestný čin súvisiaci so zhabaným majetkom a v čase spáchania trestných činov bol maloletý. Ako však stanovili vnútroštátne súdy, predmetný byt - v ktorom sťažovateľ nebyval – získala sťažovateľova matka a stará mama trestným činom a bol na neho bezplatne prevedený. Súd sa domnieva, že vnútroštátne pravidlá, podľa ktorých môže byť takýto majetok skonfiškovaný, nepredstavujú neprimeraný zásah do vlastníckych práv žalobcu. Nadobúdateľ takéhoto majetku získaného trestným činom sa nemôže spoliehať na *bona fide* vlastníctvo.

⁶⁹ Rozsudok Veľkej komory EŠLP vo veci G.I.E.M. S.r.l. a ďalší v. Taliansko z 28. júna 2018, č. sťažnosti 1828/06, bod 301.

⁷⁰ Rozsudok Veľkej komory EŠLP vo veci JGK Statyba Ltd a Guselnikovas v. Litva z 5. novembra 2013, č. sťažnosti 3330/12, bod 130 a nasl.

⁷¹ Rozsudok Veľkej komory EŠLP vo veci Džinić v. Chorvátsko zo dňa 17. mája 2016, č. sťažnosti 38359/13, bod 70 a nasl.

⁷² Rozsudok EŠLP vo veci Markus v. Lotyšsko z 11. júna 2020, č. sťažnosti 17483/10, bod 67.

⁷³ Rozsudok Veľkej komory EŠLP vo veci Gogitidze a ďalší v. Gruzínsko z 12. mája 2015, č. sťažnosti 36862/05, bod. 114.

⁷⁴ Rozsudok Veľkej komory EŠLP vo veci Andonoski v. Bývala Juhoslovanská republika Macedónsko zo 17. septembra 2015, č. sťažnosti 16225/08, bod 38.

⁷⁵ Rozsudok EŠLP vo veci Veits v. Estónsko z 15. januára 2015, č. sťažnosti 12951/11, bod 73 a nasl.

Záver

Vzhľadom na uvádzajú judikatúru EŠLP a všeobecných súdov možno vyvodit' nasledovné závery. Právna úprava uloženia trestu prepadnutia majetku vyvoláva určité **pochybnosti** o jej súlade s ochranou vlastníckeho práva. Ustanovenie § 58 Trestného zákona je vnútorne rozporuplné, predovšetkým vo vzťahu k obligatórnemu uloženiu trestu prepadnutia majetku v zmysle ods. 2 a 3 cit. ustanovenia. Z toho vyplýva, že citeľnosť zásahu uložením trestu prepadnutia majetku je veľmi individuálna, nakoľko je priamo úmerná majetkovým pomerom osoby, ktorej bol takýto trest uložený.⁷⁶

Podľa judikatúry EŠLP, zo zásady „**spravodlivej rovnováhy**“ vyplýva, že zásah do vlastníckeho práva musí nie len sledovať, fakticky i principiálne legitímny cieľ vo všeobecnom záujme, ale zároveň musí existovať vzťah primeranosti medzi použitými prostriedkami a cieľom akéhokoľvek opatrenia, ktoré prijal štát (úprava užívania, zbavenia majetku jednotlivca). V každej veci údajného porušenia vyššie citovaného článku musí preto EŠLP overovať, či z dôvodu zásahu zo strany štátu musela dotknutá osoba niesť neprimerané a prílišné bremeno.

Aplikáciou uvedených zásad na právnu úpravu trestu prepadnutia majetku možno vyvodit' nasledovné tézy:⁷⁷

1. **Obligatórne ukladanie trestu prepadnutia majetku nie je kompatibilné s ochranou vlastníckeho práva v zmysle čl. 1 Protokolu.** V prípade, Markus v. Lotyšsko⁷⁸ keď EŠLP posudzoval obligatórne (compulsory) uloženie trestu prepadnutia majetku, Súd poznamenal, že konfiškácia sa vzťahovala na všetky nehnuteľnosti vo vlastníctve sťažovateľa bez ohľadu na spôsob ich nadobudnutia a akýkoľvek vzťah k akémukoľvek trestnému činu. Pokiaľ ide o povinnú povahu trestu prepadnutia majetku, Súd zopakoval, že povinná konfiškácia majetku **zbavila dotknuté osoby možnosti namietat' uloženie tohto trestu** s akoukoľvek a vyhlídkou na úspech.⁷⁹ V prípadoch, keď sťažovatelia nemali možnosť účinne napadnúť opatrenie o uložení trestu prepadnutia majetku, Súd zistil, že znášali neprimerané bremeno.⁸⁰
2. **Konfiškácia celého majetku, teda aj toho, ktorý nebol získaný v súvislosti s trestným činom nemusí byť proporcionálna.** Existencia spravodlivej rovnováhy je jednou z podmienok, ktoré musí štát splniť, ak chce svoj zásah do pokojného užívania vlastníctva ospravedlniť. Osobitne musí existovať **rozumný pomer** medzi použitými prostriedkami a cieľom, ktorý sleduje

⁷⁶ Porovnaj aj odôvodnenie Uznesenia najvyššieho súdu SR, sp. zn. 6Tdo/59/2019 z 25. marca 2020.

⁷⁷ Bližšie ZÁHORA, J. Dotváranie kritérií pre konfiškáciu majetku judikatúrou EŠLP. In: Bárány, E. (ed) *Tvorba a výklad práva v podmienkach právneho pluralizmu*. Praha: Wolters Kluwer., 2021. s. 282.

⁷⁸ Rozsudok EŠLP vo veci Markus v. Lotyšsko z 11. júna 2020, č. sťažnosti 17483/10, bod 70 a nasl.

⁷⁹ Rozsudok Veľkej komory EŠLP vo veci Andonoski v. Bývala Juhoslovanská republika Macedónsko zo 17 septembra 2015, č. sťažnosti 16225/08, bod 38.

⁸⁰ Rozsudok Veľkej komory EŠLP vo veci Hentrich v. Francúzsko z 22. septembra 1994, č. sťažnosti 13616/88, bod 49.

každé opatrenie zbavuje osobu jej majetku. Rovnováha medzi požiadavkami všeobecného záujmu a imperatívom ochrany základných práv je teda narušená, ak dotknutá osoba bola nútená niesť „nepriemerné bremeno“.⁸¹ Pokiaľ ide o primeranosť trestnej sankcie vo vzťahu ku konfiškácii majetku, táto by mala zodpovedať závažnosti zásahu a závažnosti trestného činu, ktorý je trestaný.⁸² V prípade Džinić⁸³, Súd uznal opatrenie za neprimerané, pretože hodnota zaisteného majetku takmer deväťkrát vyššia, ako bol výnos údajne získaný spáchaním trestného činu.

K obdobným záverom došiel aj taliansky Ústavný súd⁸⁴ ktorý vyhlásil za protiústavný článok 187 legislatívneho dekrétu č. 58 z roku 1998, ktorý stanovoval povinnú konfiškáciu výnosov z trestného činu a nástrojov použitých na jeho spáchanie. Ústavný súd takéto opatrenie považoval za neprimerané z pohľadu ústavného práva obžalovaného na ochranu vlastníctva.⁸⁵ Súd zdôraznil, že zákon je protiústavný a že nie je v súlade s ústavnými požiadavkami, že tresty, ktoré musia smerovať k prevýchove a musia byť prispôsobené individuálnym okolnostiam prípadu.⁸⁶

---

⁸¹ Rozsudok EŠLP vo veci Pincová and Pinc v. Česká republika z 5. novembra 2002, č. sťažnosti 36548/97, bod 52.

⁸² Rozsudok EŠLP vo veci Markus v. Lotyšsko z 11. júna 2020, č. sťažnosti 17483/10, bod 67.

⁸³ Rozsudok Veľkej komory EŠLP vo veci Džinić v. Chorvátsko zo dňa 17. mája 2016, č. sťažnosti 38359/13, bod 76.

⁸⁴ N. 112 SENTENZA 6 marzo - 10 maggio 2019.

⁸⁵ Bližšie *Italy: Mandatory Confiscation in Security Violation Ruled Unconstitutional* [online] [cit. 13.5.2023] dostupné < <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2019-08-16/italy-mandatory-confiscation-in-security-violation-ruled-unconstitutional/>>.

⁸⁶ Preklad rozsudku je dostupný online <https://www.cortecostituzionale.it/documenti/download/doc/recent_judgments/S_112_2019_EN.pdf>

Na riešenie uvedenej problematiky bolo v Slovenskej republike predložené viacero legislatívnych návrhov - návrh poslanca Tarabu⁸⁷, návrh poslanca Vetráka⁸⁸, návrh poslanca Svrčka⁸⁹, či vládny návrh novely Trestného zákona.⁹⁰

Máme za to, že trest prepadnutia majetku, predovšetkým jeho obligatórna forma, nezodpovedá požiadavkám ochrany vlastníckeho práva. Účel trestu prepadnutia majetku je možné účinnejšie a šetrnejšie dosiahnuť aj prostredníctvom iných sankcií (napr. peňažný trest, trest prepadnutia veci, ochranné opatrenie zhabanie časti majetku), ktoré páchatel'a postihnú miernejšie a zároveň je pri nich minimalizovaný vplyv na rodinu páchatel'a a jemu blízke osoby.

Použitá literatúra

1. BIRKETT, D., J. *Asset Freezing at the European and Inter-American Courts of Human Rights: Lessons for the International Criminal Court, the United Nations Security Council and States*. In: Human Rights Law Review, Volume 20, Issue 3/2020, s. 502–525, ISSN 1461-7781.
2. DIJK, V., P., et al. *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights, 5th Edition*. Cambridge – Antwerp – Portland: Intersentia, 2018. 1230 s., ISBN: 978-1780684932.
3. IVOR, J., POLÁK, P., ZÁHORA, J. *Trestné právo hmotné (I. všeobecná časť). 2. dopl. vyd.* Bratislava: Wolters Kluwer., 2021. 558 s. ISBN 978-80-571-0407-0.
4. KMEC, J., KOSAŘ, D., KRATOCHVÍL, J., BOBEK, M. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, 1696 s., ISBN 978-80-7400-365-3.
5. ĽORKO, J.; MIKUŠ, Š. *Kazuistika - trest prepadnutia majetku v kontexte vlastníckeho práva*. In: Notitiae iudiciales Academiae collegii aedilium in Bratislava. Roč. 6, č. 1/2020, s. 87-100. ISSN 2453-6954.

---

⁸⁷ Návrh poslanca Národnej rady Slovenskej republiky Tomáša TARABU na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, parlamentná tlač 1246, dátum doručenia 30. septembra 2022

⁸⁸ Návrh poslanca Národnej rady Slovenskej republiky Milana VETRÁKA na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov, č. parlamentnej tlače 1322, dátum doručenia 11. novembra 2022.

⁸⁹ Návrh poslanca Národnej rady Slovenskej republiky Miloša SVRČEKA na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, parlamentná tlač 1400, dátum doručenia 13. januára 2023

⁹⁰ Vládny návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, parlamentná tlač č. 1528, dátum doručenia 30. marca 2023.

6. SCHABAS, W., A. *The European Convention on Human Rights A Commentary (Oxford Commentaries on International Law)*. Oxford: Oxford University Press, 2015, 1440 s., ISBN 978-0199594061.
7. SVÁK, J. *Ochrana ľudských práv (z pohľadu judikatúry a doktríny štrasburských orgánov ochrany práv)*. Žilina: Poradca podnikateľa, 2003. 934 s. ISBN 80-88931-19-3.
8. WOREL, J., O., ETTTEL, J., MILOTA, A. *Uherský trestní zákoník*. Nákladem Ministerstva spravodlnosti. Praha, 1919, 174 s.
9. ZÁHORA, J., ŠIMOVČEK, I. *Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb*. 2. aktual. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer., 2019. 284 s. ISBN 978-80-571-0039-3.
10. ZÁHORA, J. Dotváranie kritérií pre konfiškáciu majetku judikatúrou ESĽP. In: Bárány, E. (ed) *Tvorba a výklad práva v podmienkach právneho pluralizmu*. Praha: Wolters Kluwer., 2021. s. 264-285. ISBN 978-80-7676-231-2.

Kontaktné údaje autora

prof. JUDr. Jozef Záhora, PhD.

profesor

Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva

e-mail: jozef.zahora@panerouni.com

telefón: +421 248 208 865

MAJETKOVÁ KRIMINALITA, AKO DRUH KRIMINALITY, KTORÝ POŠKODZUJE A OHROZUJE VLASTNÍCKE PRÁVA¹

PROPERTY CRIME, AS A TYPE OF CRIME THAT HARMS AND THREATENS PROPERTY RIGHTS

Peter Polák

Ústav verejného práva Fakulty práva PEVŠ

Abstrakt

Obsah príspevku je zameraný na analýzu vývoja a súčasného stavu majetkovej kriminality v Slovenskej republike v rokoch 1993 až 2022 z pohľadu kriminologických aspektov. Podstatu tvoria informácie o jednotlivých ukazovateľoch majetkovej kriminality tak, ako sa v sledovanom období vyvíjali. V závere príspevku je naznačená krátkodobá predikcia vývoja majetkovej kriminality.

Kľúčové slová: majetková kriminalita, kriminologické aspekty majetkovej kriminality, krátkodobá predikcia majetkovej kriminality

Abstract

The content of the paper is focused on the analysis of the development and current state of property crime in the Slovak Republic between 1993 and 2022 in terms of criminological aspects. The essence consists of information on the individual indicators of property crime as they have evolved in the period under review. The paper concludes with a short-term prediction of the development of property crime.

Keywords: property crime, criminological aspects of property crime, short-term prediction of property crime

Úvod

Podľa právneho poriadku Slovenskej republiky patrí medzi základné ľudské práva aj vlastnícke právo. Je to aj preto, že vlastnícke právo je vzhľadom na svoju povahu jedným zo základných predpokladov ľudskej existencie, ako aj predpokladom rozvoja ľudskej spoločnosti. Preto je opodstatnená aj potreba všestrannej ochrany tohto práva, počnúc medzinárodnými právnymi aktmi ako sú Všeobecná deklarácia ľudských práv², či Listina základných práv a slobôd³, alebo Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a slobôd⁴. Početnosť nielen medzinárodnej, ale i národnej právnej úpravy ochrany inštitútu vlastníckeho práva

¹ Tento príspevok je podporovaný Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-16-0521

² Všeobecná deklarácia ľudských práv, vyhlásená Valným zhromaždením OSN dňa 10.12.1948

³ Ústavný zákon č. 23/1991 Zb. zo dňa 9. januára 1991, ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd (LZPS).

⁴ Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a slobôd, Oznámenie FMZV č. 209/1992 Zb.

potvrďuje aj viacero zákonov právneho poriadku z rôznych právnych odvetví, predovšetkým možno spomenúť Občiansky zákonník⁵, Obchodný zákonník⁶, Zákon o priestupkoch⁷, Trestný zákon⁸, Trestný poriadok⁹, či Zákon o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon)¹⁰. Tento základný výpočet predpisov možno rozšíriť o ďalšie právne predpisy. Pri vymedzení právnej úpravy ochrany vlastníckeho práva treba spomenúť aj Ústavu Slovenskej republiky.¹¹ Podľa ustanovenia § 20 ods. 1 Ústavy SR: „*má každý právo vlastniť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva.* Ide o ústavou všeobecne zakotvené právo, ktoré právny poriadok bližšie špecifikuje prostredníctvom jednotlivých právnych predpisov.

Vlastnícke právo a jeho ochrana má interdisciplinárny dosah. Je predmetom skúmania nielen právnych disciplín, ale napríklad aj sociológie, psychológie a kriminológie. Tvorí aj významnú časť diskusie odbornej, ale aj laickej verejnosti.

Medzi druhy kriminality, ktoré najväčšou mierou ohrozujú a poškodzujú vlastnícke práva, patrí aj majetková kriminalita. Preto je obsah príspevku zameraný na analýzu vývoja a súčasného stavu majetkovej kriminality v Slovenskej republike v rokoch 1993 až 2022, a to z pohľadu kriminologických aspektov. Podstatu tvoria informácie o jednotlivých ukazovateľoch majetkovej kriminality tak, ako sa v sledovanom období vyvíjali. V závere príspevku je naznačená aj krátkodobá predikcia vývoja majetkovej kriminality.

1. Vývoj a stav majetkovej kriminality na území Slovenskej republiky v rokoch 1993 až 2022

Majetková kriminalita je kriminologický pojem, ktorého obsahom a rozsahom sú kriminálne činy uvedené v Trestnom zákone ako trestné činy proti majetku (štvrtá hlava, spolu 30 trestných činov od § 212 do § 249). Napriek tomu je v nasledujúcom texte používaná kriminologická terminológia, ktorá nie je vždy totožná s terminológiou trestnoprávnou. Vyplýva to zo skutočnosti, že hodnotenie vývoja a stavu majetkovej kriminality vychádza zo štatistiky Policajného zboru, ktorá z taktických dôvodov používa členenie, ktoré sa detailne nezhoduje s členením a terminológiou používanou Trestným zákonom. Navyše, niektoré z činov považovaných v kriminológii za majetkové (a v policajných štatistikách sú ako majetkové trestné činy evidované) nie sú v trestnom práve považované za trestné činy proti majetku (napr. porušovanie domovej slobody § 194 Trestného zákona). V texte príspevku je venovaná prioritne pozornosť trestným činom, ktoré v roku 2022 vykazovali najvyššiu početnosť. Najpočetnejšie majetkové trestné činy znázorňuje

---

⁵ Občiansky zákonník, zákon č. 40/1964 Zb

⁶ Obchodný zákonník, zákon č. 513/1991 Zb.

⁷ Zákon o priestupkoch, zákon č. 372/1991 Zb.

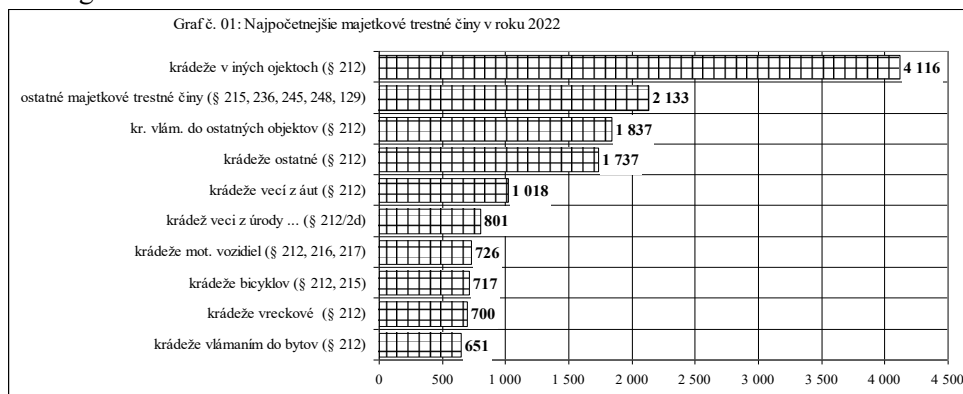
⁸ Trestný zákon, zákon č. 300/2005 Z.z.

⁹ Trestný poriadok, zákon č. 301/2005 Z.z.

¹⁰ Zákon o územnom plánovaní a stavebnom poriadku, zákon č. 50/1976 Zb., ktorý od 1.4.2024 nahradí zákon o územnom plánovaní č. 200/2022 Z.z.

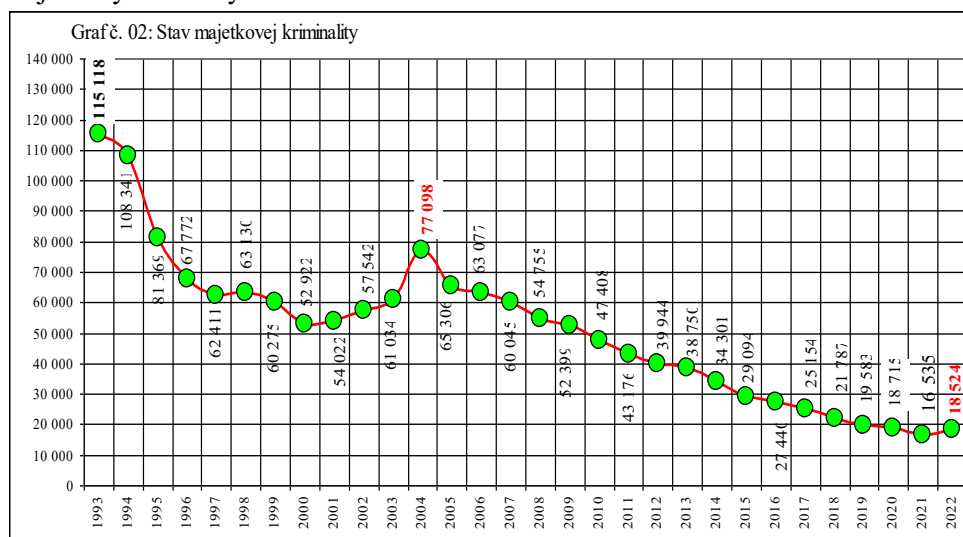
¹¹ Ústava Slovenskej republiky, Ústava č. 460/1992 Zb

graf č. 1.

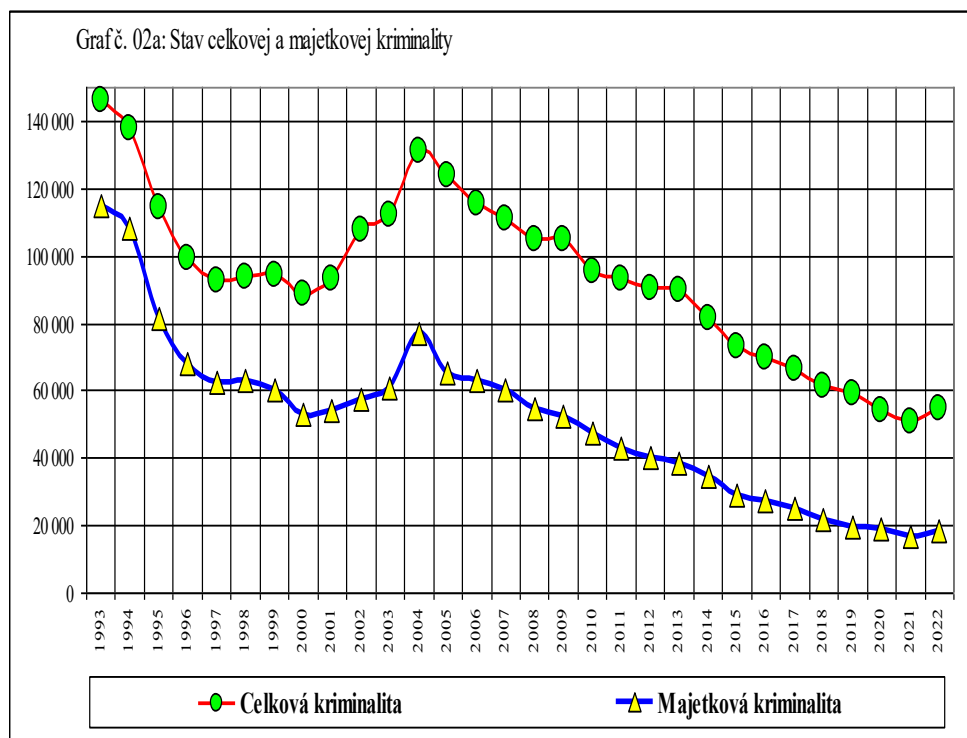
Z textu grafu vyplýva, že najpočetnejšími evidovanými majetkovými trestnými činmi boli v roku 2022 krádeže, vykonané rôznym spôsobom a v rôznych objektoch. Najčastejšie išlo o krádeže v iných objektoch, ktorými sa rozumie najmä rekreačné chaty, chalupy, pivničné priestory, ubytovne a hotely (4116). Skupinu druhých najpočetnejších majetkových trestných činov tvoria také trestné činy neoprávnené užívanie cudzej veci, neoprávnené používanie cudzieho motorového vozidla, zatajenie veci, poškodzovanie cudzej veci a zneužívanie vlastníctva – vrátane poškodzovania kultúrnej pamiatky a archeologického dedičstva (2133). Nasledujú krádeže do ostatných objektov, ako sú najmä predajne a sklady (1837) a ostatné krádeže (1737), ako napríklad krádeže tovaru v predajniach. Poradie a druh zvyšných trestných činov krádeže je zrejmý z grafu.

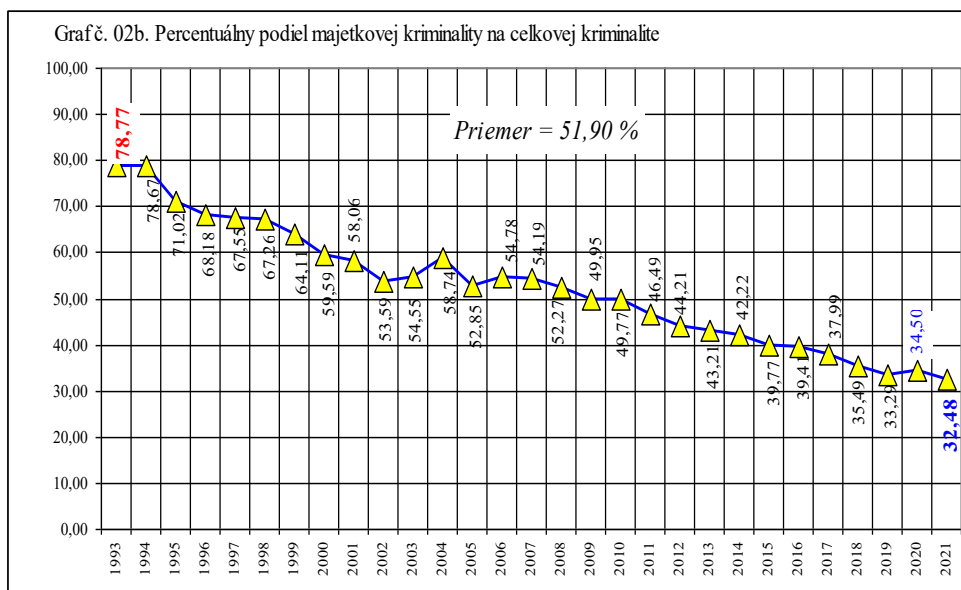
Zaujímavé a zároveň aj z pohľadu skúmanej problematiky zásadné údaje poskytuje graf č. 2, ktorý obsahuje vývoj stavu celkového počtu evidovaných majetkových trestných činov v rokoch 1993 až 2022.

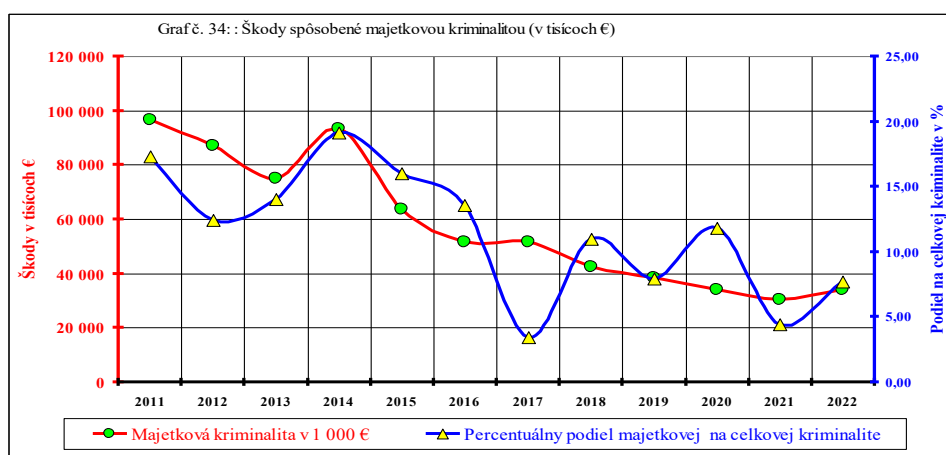
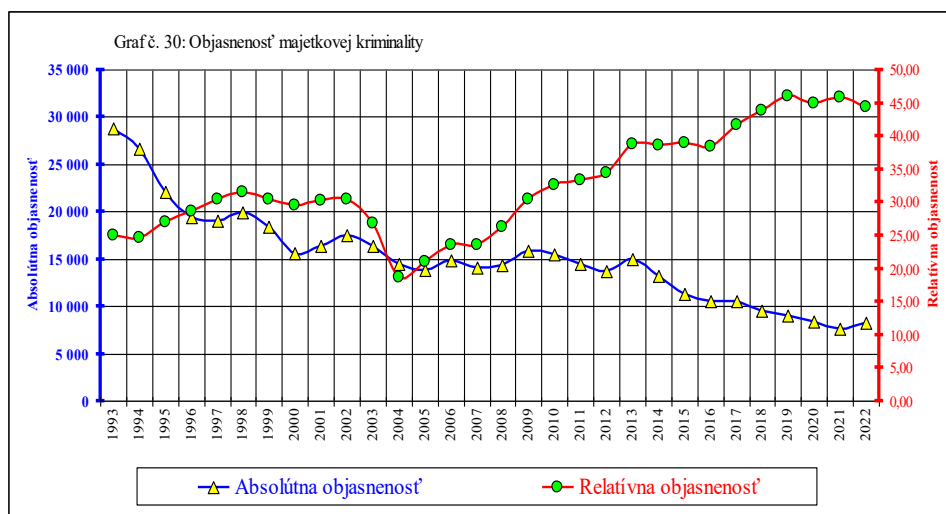
Z grafu vyplýva, že v rokoch 1994 až 1996 došlo k prudkému poklesu stavu majetkovej kriminality, a to z počiatočného počtu 115118 trestných činov na 63130 trestných činov. V rokoch 1997 a 2000 bol zaevidovaný mierny pokles stavu, ktorý v rokoch 2001 až 2004 vystriedal mierny nárast, pričom v roku 2004 bol zaznamenaný stav 77098 majetkovej kriminality. Od tohto roku až do roku 2021 bol zaznamenaný neustály pomerne významný pokles nápadu, ktorý sa zastavil v roku 2021 na počte 16535 majetkových trestných činov. Rok 2022 sa vyznačuje miernym nárastom s evidovaným počtom trestných činov 18524. V tejto súvislosti by bolo vhodné poznať aj príčiny (dôvody) poklesu alebo nárastu stavu majetkovej kriminality v skúmanom období. Tieto však možno len predpokladať, pričom pre objektívne hodnotenie chýbajú poznatky založené na vedeckých metódach skúmania, najmä na poznatkoch získaných výskumnou činnosťou.

Graf 2a dokumentuje pozoruhodnú, no v podstate objektívnu skutočnosť, kedy stav majetkovej kriminality v sledovaných rokoch kopíruje svojím poklesom alebo vzostupom stav celkovej kriminality. Plastickejšiu informáciu o vzťahu medzi celkovou kriminalitou a majetkovou kriminalitou poskytuje graf č. 2b, podľa ktorého sa podiel majetkovej kriminality na celkovej kriminalite znižuje, a to z počiatočného podielu 78,77 % v roku 1993 na podiel 32,48 % v roku 2021. Napriek tomu zostáva majetková kriminalita najpočetnejším druhom kriminality, a tak teda možno tvrdiť, že vzhľadom na jej charakter patrí k tým druhom kriminality najviac ohrozuje a porušuje vlastnícke práva. Osobitne sa to týka najmä vlastníckych práv fyzických osôb.

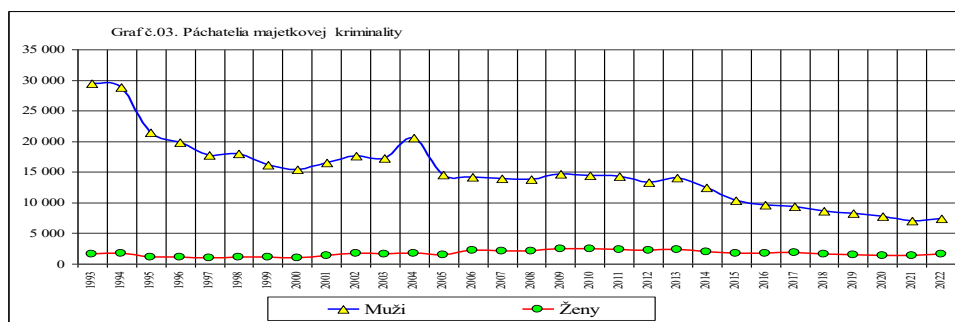

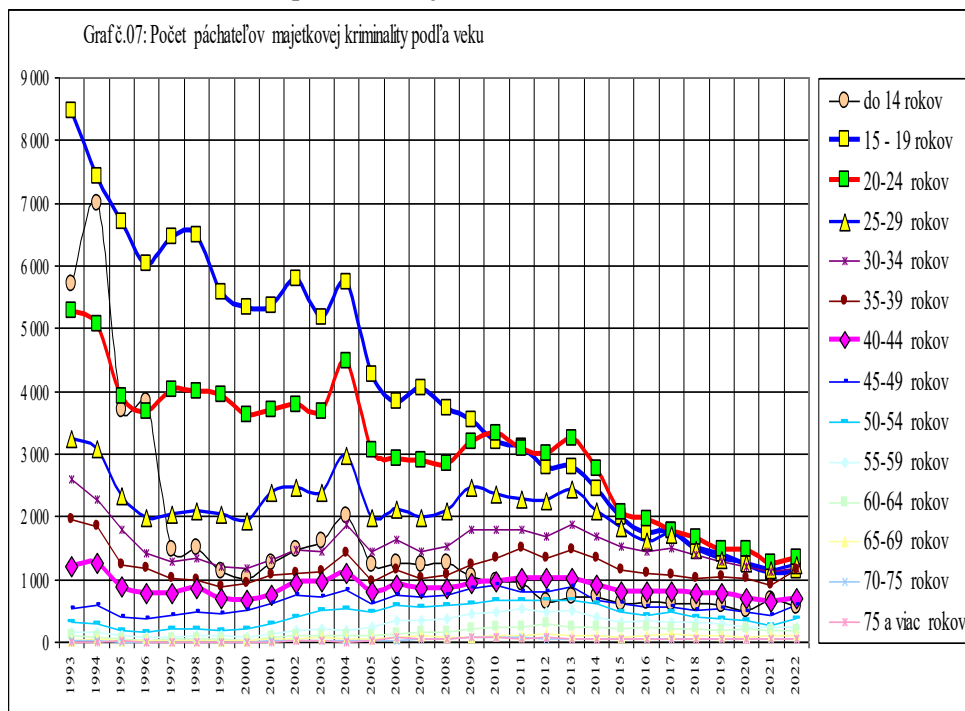
Dôležitým kriminologickým ukazovateľom kriminality ako celku, ale aj jej jednotlivých druhov, je objasnenosť kriminality. Objasnenosť kriminality vyjadruje počet registrovaných trestných činov, ktorých páchatelia sú polícii známi (spravidla ide o osoby, ktorým bolo pre spáchanie registrovaného trestného činu vznesené obvinenie podľa § 206 Trestného poriadku). Udáva sa jednak v absolútnych hodnotách (absolútna objasnenosť), ako absolútny počet trestných činov so známym páchatelom, ale aj v relatívnych hodnotách, ako percentuálny podiel registrovaných trestných činov so známym páchatelom na celkovom počte registrovaných trestných činov. Údaje uvedené v grafe č. 30 uvádzajú jednak vývoj absolútnej objasnenosti majetkovej kriminality v rokoch 1993 až 2022, ako aj vývoj relatívnej objasnenosti majetkovej kriminality v období tých istých rokov. Vhodnejšiu predstavu o tomto ukazovateľovi kriminality poskytuje relatívna objasnenosť. Možno teda konštatovať, že objasnenosť majetkovej kriminality má v posledných rokoch narastajúci trend a blíži sa k 50 percentnej objasnenosti. Aj napriek tomu by bolo vhodné dôslednejšie skúmať dôvody pomerne nízkej objasnenosti majetkovej kriminality. Na porovnanie, priemerná objasnenosť celkovej kriminality za posledné roky osciluje medzi 55 až 60 percentami.

Tak, ako to vyplýva z údajov predchádzajúceho grafu č. 34, percentuálny podiel škôd spôsobených majetkovou kriminalitou na škodách spôsobených celkovou kriminalitou, má za posledných desať rokov zostupnú tendenciu. Pokiaľ v roku 2011 podiel škôd spôsobených majetkovou kriminalitou na škodách spôsobených celkovou kriminalitou predstavoval asi 17,5 %, v roku 2022 sa tento podiel pohyboval okolo hodnoty 10 %. Zostup percentuálneho podielu škôd majetkovej kriminality na škodách spôsobených celkovou kriminalitou nebol podľa spomínaného grafu v hodnotených rokoch plynulý a zaznamenal tak poklesy, ako aj nárasty.

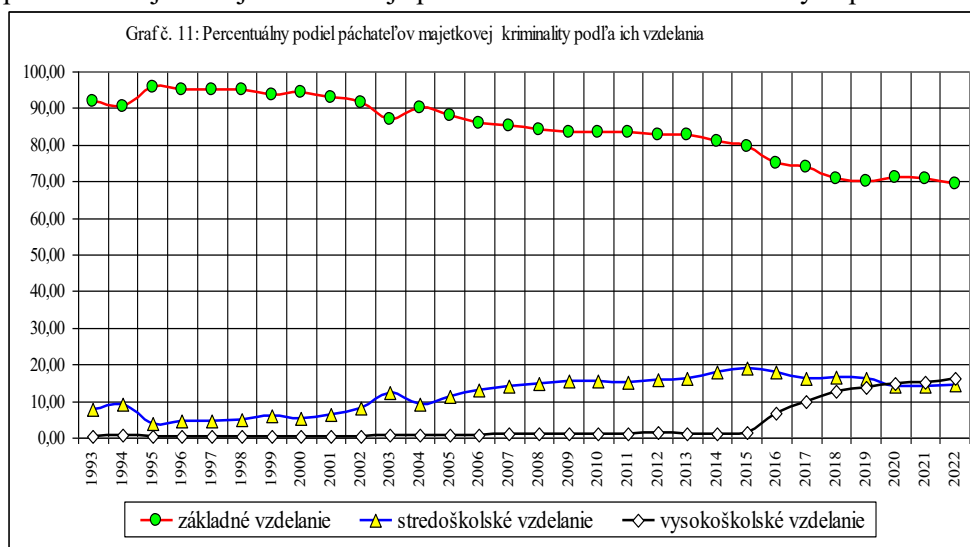

Zaujímavý je aj údaj o podiely mužov a žien, ako páchatel'ov majetkovej kriminality – predchádzajúci graf. Je z neho zrejmé, že pokiaľ počet páchatel'ov – mužov sa v priebehu skúmaného obdobia znižoval, počet páchateliek- žien mierne stúpala. Zatiaľ čo na konci sledovaného obdobia počet mužov páchatel'ov osciluje okolo 7500 osôb, u žien páchateliek je to asi 1500.

Z grafu č. 07 vyplýva veková skladba páchatel'ov majetkovej kriminality, pričom táto zachytáva vývoj tohto ukazovateľa od roku 1993 do roku 2022. Dá sa povedať, že sa menili počty jednotlivých vekových kategórií páchatel'ov majetkovej kriminality, a to v priamej závislosti od vzostupu alebo poklesu stavu majetkovej kriminality. Nezmenená však zostala skladba a poradie vekových kategórií páchatel'ov,, ktorí sa podieľali na páchaní tohto druhu kriminality. Z grafu je zrejmé, že najpočetnejšiu skupinu páchatel'ov majetkovej kriminality v skúmanom období

spočiatku tvorili páchatelia vo veku 15 až 19 rokov, ďalej páchatelia vo veku 20 až 24 rokov a páchatelia vo veku 25 až 29 rokov. Ide teda o páchatel'ov produktívnom veku. V posledných desiatich rokoch došlo k zmene v poradí spomínaných troch vekových kategórií tak, že na prvom mieste sú páchatelia vo veku 20 až 24 rokov, na druhom veková kategória 25 až 29 ročných, pričom páchatelia vo veku 15 až 19 sa posunuli až na tretie miesto. Zaujímavé je aj to, že k zásadnému zníženiu v porovnaní s rokom 1993 došlo v posledných rokoch sledovaného obdobia k zásadnému poklesu počtu 14 ročných a mladších ako 14 ročných. V súčasnosti ich podiel na majetkovej kriminalite je približne na úrovni 50 až 60 ročných páchatel'ov.

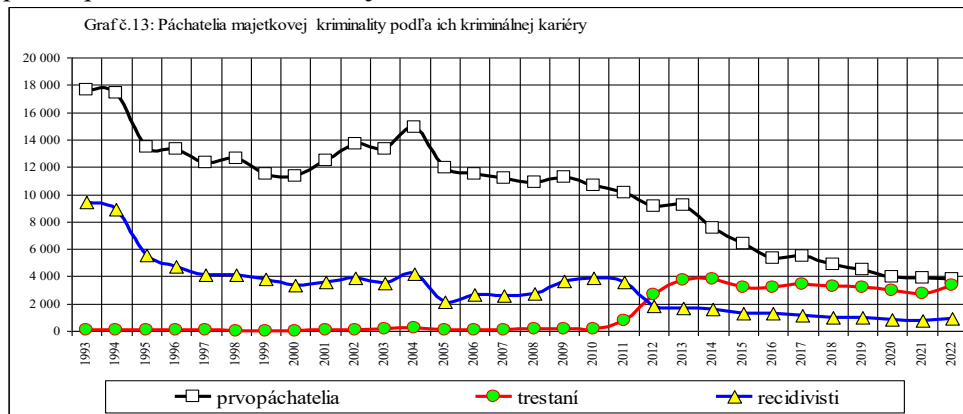

Z charakteru majetkovej kriminality, najmä z prevažujúcich spôsobov jej páchania je zrejme, že z hľadiska vzdelania prevažujú páchatelia zo základným vzdelaním (graf č. 11). Takéto vzdelanie má v posledných rokoch skúmaného obdobia asi tak 70 % páchatel'ov. Evidentne je to podmienené aj tým, že minimálne základné vzdelanie má každý. V tejto súvislosti však za pozornosť stojí to, že v posledných rokoch skúmaného obdobia sa o zvyšnú časť páchatel'ov skoro rovnakou mierou delia páchatelia so stredoškolským a vysokoškolským vzdelaním, pričom od roku 2015 je zaznamenaný zreteľný nárast podielu páchatel'ov s vysokoškolským vzdelaním.

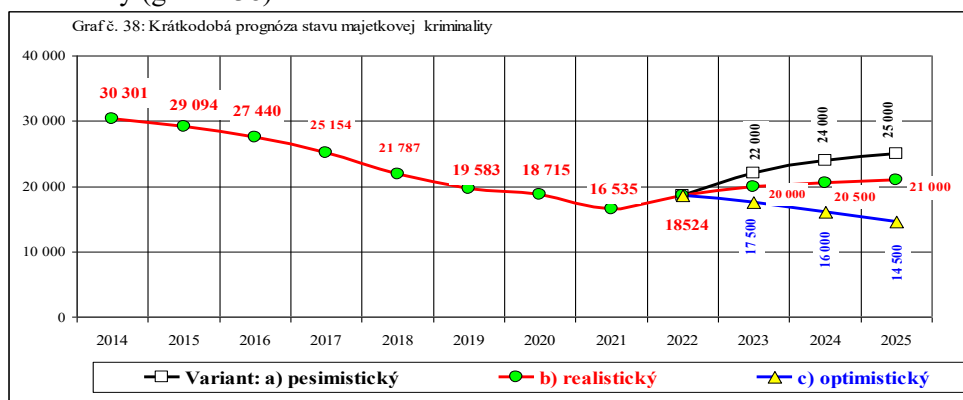
Dôležitú vypovedaciu hodnotu majú aj štatistické údaje o páchatel'och majetkovej kriminality podľa ich kriminálnej kariéry. Z tohto pohľadu najpočetnejšou skupinou páchatel'ov zastávajú stále takzvaní prvopáchatelia. K zmene poradia však došlo u trestaných páchatel'och, ktorými sa rozumejú páchatelia, ktorí už boli raz potrestaní za majetkový trestný čin, a u páchatel'ov recidivistov, za ktorých považujú páchatelia už viac krát potrestaní za akúkoľvek trestnú činnosť. Pokiaľ na počiatku sledovaného obdobia (rok 1993) mali jednoznačne väčší podiel na majetkovej kriminalite páchatelia recidivisti, tak po roku 2012 došlo k zmene podielu tak, že väčší podiel na majetkovej kriminalite pripadá na trestaných páchatel'ov. Dokonca v roku 2022 je zaznamenaný údaj, z ktorého vyplýva, že počet

prvopáchateľov je len o málo vyšší ako počet trestaných páchatel'ov. Naproti tomu podiel páchatel'ov recidivistov je zreteľne nižší.

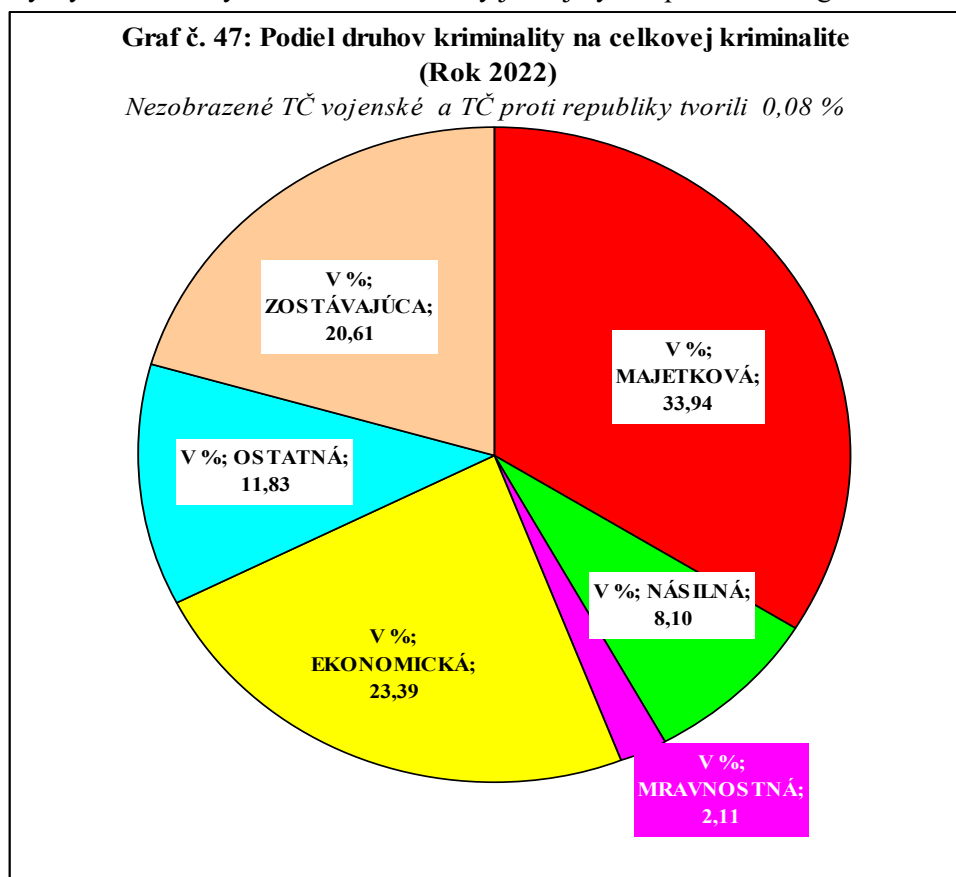
Na základe štatistických údajov o vývoji majetkovej kriminality a ich analýzy prostredníctvom prognostickej metódy extrapolácie (prognostická metóda založená na predpoklade, že na prognózovaný fenomén vplývajú minulé, súčasné alebo útlmové faktory aj v budúcnosti) možno pri takzvanom realistickom variante predpokladať v rokoch 2023, 2024 a 2025 pomerne značný nárast stavu majetkovej kriminality zo súčasných 18524 trestných činov až na asi 21000 trestných činov. Pesimistický variant pri použití tejto prognostickej metódy počíta s oveľa väčším nárastom stavu a opačne, optimistický variant, s poklesom nárastu stavu majetkovej kriminality (graf č. 38).

Pravdepodobnosť vyplnenia realistického variantu prognózy vývoja majetkovej kriminality je 60 %, pesimistického 25 % a optimistického 15 %.

Významnú vypovedaciu hodnotu z hľadiska kriminologického posúdenia vplyvu majetkovej kriminality na kriminalitu ako celok majú štatistické údaje o podiely jednotlivých druhov kriminality na celkovej kriminalite v roku 2022, tak ako vyplývajú z grafu č. 47. Z týchto údajov jednoznačne vyplýva, že majetková kriminalita má zo sledovaných druhov kriminality najväčší podiel na celkovej kriminalite. Konkrétne v roku 2022 tento podiel činil skoro 34 %. Zaujímavo pôsobí

aj skutočnosť, že na druhom mieste z hľadiska podielu na celkovej kriminalite je ekonomická kriminalita, a to konkrétne 23,39 %, ktorá taktiež vzhľadom na svoj charakter významne ohrozuje a porušuje vlastnícke práva, vrátane vlastníckych práv štátu a jeho inštitúcií, ako aj vlastníckych práv iných právnických osôb. Podiel zvyšných sledovaných druhov kriminality je zrejmý zo spomínaného grafu.

Z názvov zvyšných druhov kriminality uvedených v grafe č. 47 je zrejmé o akú kriminalitu ide. Vhodné je však upresniť, že pod pojmom zostávajúca kriminalita sa rozumejú najmä trestné činy ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289, zanedbanie povinnej výživy podľa § 207 a trestné činy spáchané v súvislosti s cestnými dopravnými nehodami podľa § 149, 157, 158, 245, 284, 285 a 288 Trestného zákona. Pod pojmom ostatná kriminalita sa rozumejú trestné činy ohrozovania mravnej výchovy mládeže - § 211, nedovolennej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi podľa § 172, 173 a 174 a výtržníctva podľa § 364 Trestného zákona.

Záver

Z prezentovaných analýz kriminologických ukazovateľov majetkovej kriminality, ktoré vychádzajú z údajov relevantnej štatistiky kriminality Policajného zboru, sú zrejmé určité kvantitatívne údaje o tomto skúmanom negatívnom fenoméne. Z týchto údajov vyplývajú informácie o vývoji majetkovej kriminality z pohľadu nárastu ale aj poklesu, o jej objasnenosti, o páchatel'och kriminality, ako aj informácie o vzťahu k celkovej kriminalite, prípadne k iným druhom kriminality. Všetky tieto údaje a ich vypovedacia hodnota však vychádzajú len zo štatistiky registrovanej kriminality, takže skutočný stav informácií o skúmanej problematike vzhľadom na latentnú časť majetkovej kriminality nie je známy. Napriek tomu vypovedacia hodnota údajov vyplývajúca z analýzy registrovanej majetkovej kriminality je dostatočná pre prijímanie aspoň základných záverov a adekvátnych opatrení. Ďalším problémom, na ktorý treba upozorniť je to, že všetky zistené údaje o jednotlivých ukazovateľoch majetkovej kriminality sú len kvantitatívneho charakteru. Inak povedané, zo zistených údajov vyplývajú určité kvantitatívne fakty bez uvedenia kvalitatívnej stránky, teda najmä prečo sú výsledky skúmania také aké sú, prečo je to jednoducho tak. Napríklad doslovne prichádzajú do úvahy otázky, čo je príčinou poklesu stavu majetkovej kriminality po roku 1993, prečo v posledných rokoch badať mierny vzostup stavu tohto druhu kriminality, prečo objasnenosť majetkovej kriminality nedosahuje ani 50 %, prečo prevládajú určité spôsoby a druhy páchania majetkovej kriminality, a iné ďalšie súvisiace otázky. Na tieto otázky nepoznáme objektívne odpovede a môžeme ich do určitej miery len predpokladať. Táto situácia ovplyvňuje aj charakter prijímaných opatrení zameraných na kontrolu majetkovej kriminality. Systémové riešenie tohto problému spočíva len v možnostiach získania objektívnych údajov o jednotlivých aspektoch majetkovej kriminality na základe adekvátne metodologicky zameraných kriminologických a sociologických výskumoch, vykonávaných na profesionálnej úrovni. Jedným z predpokladov takéhoto riešenia je aj existencia patričnej inštitúcie, teda inštitúcie, ktorá by sa zaoberala výskumom kriminality na profesionálnej úrovni. Splnenie tejto požiadavky je však vzhľadom na súčasnú situáciu v spoločnosti nereálne.

Použitá literatúra:

1. Holc, K., Polák, P., Tittlová, M.: Vývoj a súčasnosť kriminality v Slovenskej republike, Praha: Wolters Kluwer, 2022, ISBN 978-80-7676-434-7, 192 s.
2. Polák, P., Tittlová, M.: Kompendium kriminológie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, ISBN 978-80-8168-847-8, 87 s.

Kontaktné údaje autora

prof. JUDr. Peter Polák, PhD

vedúci ústavu Verejného práva, profesor

Fakulta Práva Paneurópskej vysokej školy v Bratislave

Tomášikova 20, 821 02 Bratislava

e- mail: peter.polak@paneurouni.com

telefón: 00421905472555

OCHRANA MAJETKOVÝCH PRÁV NUTNOU OBRANOU A OPRÁVNENÝM POUŽITÍM ZBRANE

PROTECTION OF PROPERTY RIGHTS BY SELFE DEFENSE AND THE LEGITIMATE USE OF A WEAPON

Margita Prokeinová

Právnická fakulta UK v Bratislave

Abstrakt

Autorka v článku upriamuje pozornosť na ochranu majetkových práv okolnosťami vylučujúcimi protiprávnosť činu, a to konkrétne nutnou obranou a oprávneným použitím zbrane. Pri týchto inštitútoch musia byť dodržané zákonné podmienky pri ich uplatnení, aby osoba brániaca majetok nebola braná na trestnú zodpovednosť.

Kľúčové slová: *ochrana majetkových práv, majetok, okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu, nutná obrana, oprávnené použitie zbrane.*

Abstract

In the article, the author draws attention to the protection of property rights by circumstances excluding the illegality of the act, namely by necessary defense and the legitimate use of a weapon. With these institutes, the legal conditions must be observed when applying them, so that the person defending the property is not held criminally liable.

Keywords: *protection of property rights, property, circumstances excluding the illegality of the act, selfe defense, legitimate use of a weapon.*

Úvod

Nutná obrana a oprávnené použitie zbrane sú upravené v § 25 a § 26 Tr. zák. a spadajú pod okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu, ktoré sú upravené v prvej hlave v štvrtom oddieli všeobecnej časti Trestného zákona.¹ Medzi ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu patria aj krajná núdza, dovolené riziko, výkon práva a povinnosti, súhlas poškodeného a plnenie úlohy agenta. Trestný zákon dáva priestor určitým okolnostiam, povaha ktorých dovoľuje, resp. umožňuje vylúčiť protiprávnosť činu (rozpor páchatel'ovho konania s normami trestného práva). Bez tohto zákonného znaku jednoducho nemožno hovoriť o trestnom čine, aj keď sú prítomné všetky jeho ostatné znaky – objekt, objektívna stránka, subjekt, subjektívna stránka. Na základe toho ide o činy inak trestné. Ochrana spoločnosti zabezpečuje štát, avšak nie je možné, aby prostredníctvom svojich orgánov ochránil život, zdravie, majetok a ostatné práva a právom chránené záujmy každého jednotlivca.

---

¹ Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“ alebo „Tr. zák.“).

Preto dáva možnosť, aby sa v prípade potreby každý mohol beztrestne ochrániť pred viktimáciou.

1. Ochrana majetkových práv nutnou obranou

Ako už bolo v úvode uvedené nutná obrana je upravená v § 25 Tr. zák., z ktorého vyplývajú pre tento inštitút tieto podmienky:

- musí ísť o odvracanie útoku, ktorý priamo hrozí alebo trvá,
- útok musí byť namierený na záujem chránený Trestným zákonom,
- nutná obrana nesmie byť celkom zjavne neprimeraná útoku, najmä k jeho spôsobu, miestu a času, okolnostiam vzťahujúcim sa k osobe útočníka alebo k osobe obrancu (to neplatí, ak napadnutý pri svojej obrane konal v silnom rozrušení spôsobenom útokom, najmä v dôsledku zmätku, strachu alebo zľaknutia),
- obrana musí smerovať proti útočníkovi,
- obrana musí prebiehať súčasne s útokom,
- konať v nutnej obrane je oprávnený ktokoľvek, nielen ten, kto bol sám bezprostredne ohrozený, resp. napadnutý.

V súvislosti s útokom treba poznamenať, že ten môže byť vyvolaný len ľudským konaním. Útok môže síce smerovať aj od zvierat, ak je však poštvané človekom. V takomto prípade je zviera len živým nástrojom, resp. prostriedkom na útok. Dôležité je mať na pamäti, že aj keď je útok ešte len v štádiu priamej hrozby (napríklad útočník sa ide zahnať na úder), ten kto má byť napadnutý, v tom okamihu môže už začať s obranou. Zväčša býva krátky časový úsek medzi samotnou priamou hrozbou útoku a realizáciou útoku, takže obranca by mal v tomto rozhraní čo najskôr konať. Týmto má obranca šancu zneškodniť útočníka skôr, ako stihne naňho reálne zaútočiť. V prípade, že už došlo k samotnému útok, ktorý určitý čas prebiehal a potom definitívne skončil, nemožno sa už voči nemu brániť, lebo už pominul dôvod nutnej obrany.² Išlo by už o protiútok pôvodne napadnutej osoby, a to nemožno považovať za konanie v nutnej obrane. Od definitívneho skončenia útoku treba odlišovať prerušený útok (napr. napadnutá osoba sa bráni, podarí sa jej zhodiť útočníka na zem, ktorý je chvíľu pasívny). To však ale automaticky nemusí znamenať, že s útokom skončil. Ak z jeho správania vyplýva, že mieni pokračovať vo svojom útok (snaží sa postaviť a stále má agresívne prejavy), treba to považovať za stále trvajúci útok, proti ktorému sa môže obranca naďalej brániť. V súvislosti s

---

² Po definitívnom ukončení útoku už síce nemožno konať v rámci nutnej obrany, avšak je možné využiť procesný inštitút „Zadržanie a obmedzenie osobnej slobody podozrivej osoby“ v zmysle § 85 ods. 2 TP. Citované ustanovenie je v tomto znení: Osobnú slobodu osoby, ktorá bola pristihnutá pri trestnom čine alebo bezprostredne po ňom, môže obmedziť ktokoľvek, ak je to potrebné na zistenie jej totožnosti, zabránenie útoku, zabezpečenie dôkazov alebo na zabránenie ďalšiemu páchaniu trestnej činnosti. Je však povinný takú osobu bezodkladne odovzdať útvaru Policajného zboru, útvaru Vojenskej polície alebo útvaru Colnej správy“. V prípade, že pri zásahu by takáto osoba obnovila svoj útok, zasahujúca osoba môže opätovne postupovať v medziach ustanovenia § 25 TZ o nutnej obrane.

krádežou alebo lúpežou³ treba poznamenať, že ak útočník uteká s korisťou, útok na majetkové vzťahy stále trvá a skončí sa až vtedy, keď sa útočník dostane zo sféry prenasledovania. Ak teda obranca stretne pôvodného útočníka napríklad na druhý deň, už nemôže proti nemu konať v nutnej obrane.⁴ Z praktického hľadiska to môžeme priblížiť situáciou, keď by napríklad útočník napadol osobu v parku vo večerných hodinách za účelom zmocnenia sa nejakej cudzej veci, s ktorou sa dal následne na útek, napadnutá osoba je oprávnená brániť si svoj majetok, a teda konať v nutnej obrane napriek tomu, že útočník sa vzdáva, pretože útok na majetok stále trvá. Netreba sa teda dať zmiatť takouto situáciou, napadnutá osoba má stále právo konať v nutnej obrane i napriek tomu, že sa útočník od nej vzdáva, pretože má u seba jej majetok, ktorý je taktiež objektom ochrany. V takýchto prípadoch podmienka trvania útoku musí byť sprevádzaná tesnou časovou i miestnou súvislosťou s útokom. Ak nemožno dostupnými dôkazmi celkom bezpečne zistiť, či útok na záujem chránený Trestným zákonom bol definitívne skončený alebo nie, je nutné vychádzať z trestno-procesnej zásady *in dubio pro reo* (v pochybnostiach v prospech obvineného) a urobiť záver, že v dobe obrany útok trval.⁵ V prípade zistenia, že konaním páchatel'a pri odvracaní útoku neboli celkom splnené podmienky nutnej obrany, prihliada sa na to, ako na poľahčujúcu okolnosť podľa § 36 ods. i) Tr. zák. Trestná zodpovednosť páchatel'a ostáva zachovaná, ale na základe toho, že sa takáto skutočnosť považuje za poľahčujúcu okolnosť, bude to mať priaznivejší vplyv pri ukladaní druhu trestu a jeho výmery.

Špecifickosť nutnej obrany spočíva v tom, že v nej neplatia princípy subsidiarity ani proporcionality, na rozdiel od krajnej núdze. To znamená, že nutná obrana poskytuje širší priestor na svoje využitie, čo má svoje opodstatnenie, pretože inak by sa minula svojmu účelu. Obranca nie je obmedzený tým, že by musel v rámci subsidiarity zvoliť napríklad útek pred útokom. Môže sa tak rozhodnúť, ale nie je to jeho povinnosť. Osoba má teda právo výberu, či sa útoku vyhne inak, než použitím obrany alebo sa rozhodne brániť, lebo nikto nie je povinný ustupovať pred neoprávneným útokom na záujem chránený Trestným zákonom. Obranca nie je obmedzený ani princípom proporcionality. Ak by tomu tak bolo, nemal by takmer žiadnu šancu ubrániť seba, resp. majetok voči útočníkovi. Predpokladom úspešnej obrany je intenzívnejšie konanie napadnutého alebo použitie účinnejších prostriedkov, ako použil útočník. Škoda spôsobená v obrane môže byť väčšia ako škoda, ktorú útočník spôsobil napadnutému alebo ktorá hrozila z jeho útoku. Nesmie však byť medzi nimi celkom zjavný (hrubý, očividný) nepomer. Porovnávanie škôd má byť iba podporným kritériom k určeniu primeranosti obrany. Toto porovnanie by

---

³ Trestný čin lúpeže podľa § 188 Tr. zák. patrí síce podľa druhového objektu medzi trestné činy proti slobode podľa prvého dielu II. hlavy osobitnej časti Trestného zákona, ale okrem ochrany osobnej slobody sú zároveň chránené aj majetkové práva, pretože páchatel' za použitia násillia alebo hrozby bezprostredného násillia má v úmysle zmocniť sa cudzej veci. Skutková podstata tohto trestného činu je naplnená aj vtedy, ak sa páchatel'ovi napokon nepodarí zmocniť sa cudzej veci.

⁴ BURDA, E., ČENTÉŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. Trestný zákon. Všeobecná časť. Komentár. I. diel. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 187.

⁵ R 36/1991.

sa malo uskutočniť nielen na základe objektívnych skutočností, ale aj na základe subjektívnych skutočností – ako sám napadnutý vnímal celú vzniknutú situáciu.⁶ Primeranosť obrany je nutné hodnotiť s ohľadom na všetky okolnosti prípadu. Pri podmienke, že obrana nesmie byť celkom zjavne neprimeraná útoku, platí výnimka. To znamená, že o nutnú obranu pôjde aj vtedy, ak obrana bola celkom zjavne neprimeraná útoku, a to z dôvodu, keď osoba odvracajúca útok konala v silnom rozrušení spôsobenom útokom, najmä v dôsledku zmätku, strachu alebo zľaknutia, čo je uvedené demonštratívne (§ 25 ods. 3 Tr. zák.).

Pri trestných činoch proti majetku podľa IV. hlavy osobitnej časti Trestného zákona je nutná obrana bežná proti fyzickému odcudzeniu vecí. Pri zložitejších majetkových trestných činoch sa vyskytuje zriedkavo, ale nie je vylúčená. Príkladom môže byť obmedzenie osobnej slobody podvodníka, ak útok ešte trvá.⁷

2. Ochrana majetkových práv oprávneným použitím zbrane

Oprávnené použitie zbrane veľmi úzko nadväzuje na nutnú obranu, čo vyplýva z jeho ustanovenia § 26 Tr. zák.:

- zbraň musí byť použitá v súlade so zákonom, aby to nebol trestný čin,
- o trestný čin tiež nepôjde, ak niekto použije zbraň proti inému vo svojom obydli na ochranu života, zdravia alebo majetku, v prípade neoprávneného vniknutia osoby do obydli alebo jej neoprávneného zotrvania v ňom a nejde o nutnú obranu,
- v tomto prípade však nemôže byť voči takejto osobe úmyselne spôsobená smrť.

Na myslí sa má iba zbraň v technickom slova zmysle,⁸ ako je najmä:

- strelná zbraň (napr. pištoľ, puška, brokovnica),
- bodná zbraň (napr. bodák, útočný nôž),
- sečná zbraň (napr. meč, šabl'a) alebo
- hromadne účinná zbraň (napr. granát, trhavina).

V zmysle § 26 ods. 2 Tr. zák. je miesto použitia zbrane obligatórne dané zákonom a môže ním byť len obydlie. Obydlím sa rozumie dom, byt alebo iné priestory slúžiace na bývanie vrátane priestorov a pozemkov k nim patriacich, ak sú ako súčasť obydli uzavreté (§ 122 ods. 5 Tr. zák.).

Zbraň použitá v súlade so zákonom nie je trestným činom súvisí s tým, že niektoré povolania si vyžadujú nosenie zbrane. Týka sa to napríklad príslušníkov Policajného zboru, príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže, príslušníkov Slovenskej informačnej služby, príslušníkov Národného bezpečnostného úradu, členov lesnej stráže, členov poľovnej stráže atď.) a ich použitie za dodržania podmienok stanovených v jednotlivých ustanoveniach príslušných právnych predpisov, zjednodušene povedané v súlade so zákonom sa preto nepovažuje za

⁶ FICO, R. Nutná obrana. Tlač Ludoprint, a. s., Trenčianske tlačiarne a papierne, 2001, s. 34-35.

⁷ BURDA, E., ČENTÉŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. Trestný zákon. Všeobecná časť. Komentár. I. diel. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 175.

⁸ Zákonodarca by nepoužil pojem „použitie zbrane v súlade so zákonom“, ak by mal na mysli zbraň v širšom slova zmysle podľa § 122 ods. 3 Tr. zák., pretože použitie napríklad kameňa alebo palice neupravuje žiaden zákon.

trestný čin. Náš právny systém zahŕňa množstvo osobitných zákonov, ktoré riešia základné otázky ohľadom zbraní, predovšetkým čo spadá pod pojem zbraň, kto ju môže použiť, za akých podmienok a akým spôsobom.⁹

Ustanovenie § 26 ods. 2 Tr. zák. predstavuje už rozšírené podmienky využitia oprávneného použitia zbrane. To znamená, že zbraň možno použiť v súlade so zákonom i proti inému vo svojom obydli na ochranu života, zdravia alebo majetku, ak osoba do obydli neoprávnene vnikne alebo v ňom neoprávnene zotrúva, pokiaľ nejde o nutnú obranu. Platí však podmienka, že voči takejto osobe nemôže byť úmyselne spôsobená smrť. Ak dôjde k neobľadlivostnému usmrteniu, táto podmienka nie je z teoretického hľadiska porušená (napríklad ochraňujúca osoba chce narušiteľa postreliť do nôh, ale nepresným mierením ho zasiahne do brušnej dutiny, následkom čoho dôjde k úmrtiu narušiteľa), pretože zákon vylučuje úmyselné spôsobenie smrti. V prípade neoprávneného vniknutia osoby do obydli alebo jej neoprávneného zotrúvania v ňom treba mať na zreteli, že táto skutočnosť sama o sebe nezakladá dôvod použitia zbrane proti tejto osobe. Jej použitie prichádza do úvahy až vtedy, keď daná osoba ohrozuje, resp. útočí na život, zdravie alebo majetok osoby nachádzajúcej sa v jej obydli.

Na ilustráciu môžeme uviesť reálny prípad zo života, ktorý bol aj medializovaný. Pavel N. sa vlámal do domu herca Milana Kňazka a jeho manželky v januári 2017 krátko pred druhou hodinou rannou. Použil skrutkovač, aby sa dostal cez okno dovnútra a z peňaženiek rodiny ukradol 45 a 145 eur. Po schodoch sa presunul do šatníka na poschodí, kde odcudzil prsteň zo žltého kovu, hodinky, približne 173-tisíc českých korún, 30-tisíc maďarských forintov a 1 250 amerických dolárov. Kňazko sa však v noci zobudil a chcel sa prezliecť. Všimol si svetlo a zlodeja postrelil legálne držanou zbraňou do nohy. Potom zavolať políciu. Hoci sa muž snažil uniknúť, policajti ho následne chytili ešte v záhrade.¹⁰ Konanie Milana Kňazka bolo vyhodnotené ako oprávnené použitie zbrane v zmysle § 26 ods. 2 Tr. zák. Treba poznamenať, že ide o ojedinelý prípad uplatnenia tohto ustanovenia v aplikačnej praxi.

Konanie osoby nachádzajúcej sa vo svojom obydli môže mať aj charakter nutnej obrany použitej voči osobe, ktorá útočí na jej život, zdravie alebo majetok. Vyvstáva nám teda otázka, kedy vlastne pôjde o oprávnené použitie zbrane a kedy o nutnú obranu? Oprávnené použitie zbrane sa využíva v prípadoch, ak intenzita útoku na predmetné chránené záujmy je menšia ako v prípadoch nutnej obrany. Ak je intenzita útoku vysoká, výrazná a jednoducho vytvára sa u napadnutého dôvodná obava o jeho život, zdravie a majetok, jeho konanie môže nadobudnúť dimenzie nutnej obrany na základe čoho môže spôsobiť útočníkovi aj úmyselne smrť vzhľadom na dané okolnosti situácie.

---

⁹ BURDA, E., ČENTÉŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. Trestný zákon. Všeobecná časť. Komentár. I. diel. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 206.

¹⁰ Zlodejovi, ktorý sa vlámal do Kňazkovho domu, vymerali trest. Herec na rozsudok reagoval vulgárne. [online]. [cit. 19. 06. 2023]. Dostupné na: <https://bratislava.dnes24.sk/zlodejovi-ktery-sa-vlamal-do-knazkovho-domu-vymerali-trest-herc-na-rozsudok-reagoval-vulgarnе-272740>

V prípade, že konaním páchatel'a neboli celkom splnené podmienky oprávneného použitia zbrane, prihliada sa na to, ako na poľahčujúcu okolnosť podľa § 36 ods. i) TZ. Trestná zodpovednosť páchatel'a ostáva zachovaná, ale na základe toho, že sa takáto skutočnosť považuje za poľahčujúcu okolnosť, bude to mať priaznivejší vplyv pri ukladaní druhu trestu a jeho výmery. Ak aj dôjde k vybočeniu z medzí oprávneného použitia zbrane, takáto skutočnosť nevylučuje splnenie podmienok nutnej obrany, resp. ďalších okolností vylučujúcich protiprávnosť činu.

Oprávnené použitie zbrane upravoval aj predchádzajúci Trestný zákon,¹¹ pričom rekodifikovaný Trestný zákon rozšíril podmienky jeho využitia, ktoré sú obsiahnuté v § 26 ods. 2 Tr. zák. Na margo toho sa domnievame, že **nebolo potrebné rozširovať ustanovenie § 26 Tr. zák. o ods. 2, pretože ho možno pokryť nutnou obranou**. K nutnej obrane môže dôjsť tiež v obydlí za použitia zbrane v technickom slova zmysle za účelom ochrany života, zdravia alebo majetku. Treba mať však stále na zreteli primeranosť obrany, ktorá nesmie byť celkom zjavne neprimeraná útoku, najmä k jeho spôsobu, miestu a času, okolnostiam vzťahujúcim sa k osobe útočníka alebo k osobe obrancu (to neplatí, ak napadnutý pri svojej obrane konal v silnom rozrušení spôsobenom útokom, najmä v dôsledku zmätku, strachu alebo zľaknutia - § 25 ods. 3 Tr. zák.). Mimochodom český Trestní zákoník¹² v § 32 upravuje oprávnené použitie zbrane len v jednej vete: „Trestný čin nespáchá, kto použije zbraně v mezích stanovených jiným právním předpisem.“

Záver

Majetkové práva sú zaručené základným zákonom najvyššej právnej sily Ústavou SR.¹³ V čl. 20 ods. 1 Ústavy SR sa uvádza, že každý má právo vlastníť majetok, pričom vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva. Ochrana majetkových práv je zabezpečená Trestným zákonom, podľa druhového objektu sú v štvrtej hlave jeho osobitnej časti upravené trestné činy proti majetku, kde patria napríklad krádež, podvod, sprenevera, poškodzovanie cudzej veci atď.). Trestný zákon upravuje aj inštitúty, ktorými môže fyzická osoba beztrestne chrániť či už život, zdravie, majetok alebo iný záujem chránený Trestným zákonom. Ide o okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu. V článku sme sa zamerali konkrétne na ochranu majetkových práv nutnou obranou a oprávneným použitím zbrane.

Nutná obrana je úplne bežnou a pre človeka jednou z najprirodzenejších pohnútok použiť ju aj na ochranu súkromného majetku i majetku spoločnosti. Keď sú napríklad páchané trestné činy krádeže, lúpeže, neoprávnené používanie cudzieho motorového vozidla, kedy obranca chce zabrániť tomu, aby vozidlo niekto vzal bez jeho súhlasu a ďalšie obdobné trestné činy, je pre majiteľa prípadne i držiteľa veci prirodzené, že sa postaví na odpor útočníkovi – páchatel'ovi trestného činu, ak si na

¹¹ V § 15 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov – „*Trestný čin nespácha, kto použije zbraň v medziach splnomocnenia príslušných zákonných predpisov.*“

¹² Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník v znení pozdějších předpisů.

¹³ Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (ďalej len Ústava SR).

to, samozrejme, trífne. Majetok možno chrániť aj ďalšou okolnosťou vylučujúcu protiprávnosť činu – oprávneným použitím zbrane, ktoré úzko súvisí s nutnou obranou. Oprávnené použitie zbrane sa využíva v prípadoch, ak intenzita útoku na chránené záujmy (život, zdravie, majetok) je menšia ako v prípadoch nutnej obrany. V texte sme vyjadrili názor, že nie je nevyhnutná právna úprava oprávneného použitia zbrane podľa § 26 ods. 2 Tr. zák., pretože i k nutnej obrane môže dôjsť v obydlí za použitia zbrane (v technickom slova zmysle) za účelom ochrany života, zdravia alebo majetku.

Použitá literatúra

1. BURDA, E., ČENTÉŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. Trestný zákon. Všeobecná časť. Komentár. I. diel. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010, 1106 s. ISBN 978-80-7400-324-0
2. FICO, R. Nutná obrana. Tlač Ludoprint, a. s., Trenčianske tlačiarne a papierne, 2001, 124 s. ISBN 80-968329-3-X
3. Zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov
4. Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov
5. Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov
6. Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov
7. Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník v znení pozdějších předpisů
8. R 36/1991
9. Zlodějovi, který sa vlámal do Kňazkovho domu, vymerali trest. Herec na rozsudok reagoval vulgárne. [online]. [cit. 19. 06. 2023]. Dostupné na: <https://bratislava.dnes24.sk/zlodějovi-ktory-sa-vlamal-do-knazkovho-domu-vymerali-trest-herec-na-rozsudok-reagoval-vulgárne-272740>

Kontaktné údaje autora

prof. JUDr. Margita Prokeínová, PhD.

Profesorka v študijnom odbore trestné právo

Právnická fakulta UK, Šafárikovo nám. 6, P. O. BOX 313, 810 00 Bratislava

e-mail: margita.prokeinova@flaw.uniba.sk

telefón: +421 2 9012 2006

PRÁVNE ASPEKTY ZAISTOVANIA MAJETKU A SPRÁVA ZAISTENÉHO A SKONFIŠKOVANÉHO MAJETKU¹

LEGAL ASPECTS OF SEIZURE ASSETS AND MANAGEMENT OF SEIZED AND CONFISCATED ASSETS

Tomáš Strémy

Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Veronika Marková

Akadémia Policajného zboru v Bratislave

Abstrakt

Zaistenie, resp. zabezpečenie zaistenia z trestnej činnosti alebo inej veci, sú nárokmi poškodeného, za splnenia podmienok upravených v Trestnom poriadku, (zákon č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov, ďalej len ako „Trestný poriadok“), ktoré sú potrebné pre umožnenie zákonného odobratia (odčerpania) výnosu z trestnej činnosti alebo inej veci uložením príslušného trestu alebo ochranného opatrenia, aby nedošlo k zmareniu alebo sťaženiu výkonu trestu alebo ochranného opatrenia, prípadne uspokojenia nároku poškodeného. Zaistenie majetku slúži účelu, aby obvinení (páchatelia) alebo iné osoby neodstránili výnos z trestnej činnosti z dosahu orgánov činných v trestnom konaní a súdov.^{2 3}

Kľúčové slová: *zaistovanie majetku, správa zaisteného majetku, trestná činnosť, výnos z trestnej činnosti*

Abstract

Seizure or securing the seizure of the proceeds of crime or other property are claims of the victim, under the conditions regulated in the Criminal Procedure Code (Act No. 301/2005 Coll., as amended, hereinafter referred to as the "Criminal Procedure Code"), which are necessary to enable the lawful withdrawal (siphoning off) of the proceeds of crime or other property through the imposition of an appropriate penalty or protective measure, so as not to frustrate or impede the execution of the penalty or protective measure, or the satisfaction of the victim's claim. The seizure of property serves the purpose of preventing the accused (perpetrators) or other persons from removing the proceeds of crime from the reach of law enforcement authorities and the courts.

---

¹ Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-19-0102 „Efektívnosť prípravného konania - skúmanie, hodnotenie, kritériá a vplyv legislatívnych zmien.“.

² KURILOVSKÁ, L., KORDÍK, M.: Zaistenie vecí a majetku. In: *Právny obzor*, roč. 103, 2020, č. 1, s. 29 – 41. Dostupné online: <http://www.pravnyobzor.sk/12020/po12020-kurilovska-kordik-seizure-of-items-and-property.pdf?fbclid=IwAR1MRFCZkHi-Vru9N4tgaab1SBmoBLfgoYON5zpXjT6FAdcQGizwPPoFRK0>

³ Zákon č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (Trestný poriadok).

Key words: *seizure assets, management of seized assets, criminal activity, proceeds from criminal activity*

Úvod

Postup pri zaistení, resp. zabezpečení zaistenia výnosu z trestnej činnosti alebo iných vecí upravujú ustanovenia Trestného poriadku. Problematika zaistenia vecí je okrem Trestného poriadku upravená aj v **zákone č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov** (ďalej len zákon o zaistení majetku). Zákon o zaistení majetku rozšíril katalóg inštitútov pre zaistenie výnosov pochádzajúcich z trestnej činnosti, jednak zavedením zaistovacích inštitútov používaných mimo trestného konania, ale aj novelizáciou Trestného poriadku (nová úprava štvrtého dielu prvej časti štvrtej hlavy Trestného poriadku – “Zaistenie nástrojov trestnej činnosti a výnosov z trestnej činnosti“), ktorou bolo zavedených viacero nových zaistovacích inštitútov, ktoré sa využívajú v rámci trestného konania.⁴

Z dôvodovej správy k návrhu zákona o zaistení majetku⁵: „*Návrh zákona bol vypracovaný na základe Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky v časti Trestná politika a väzenstvo, ktoré v tejto časti naplňa. Návrhom zákona sa zároveň vykonáva úplná transpozícia Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/42/EÚ z 3. apríla 2014 o zaistení a konfiškácii prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti v Európskej únii*“ (Ú. v. EÚ L 127, 29. 4. 2014).

Návrhom zákona sa sleduje, aby v oblasti odčerpávania výnosov z trestnej činnosti bolo zabezpečené efektívne vyhľadávanie, zaistenie a odnímanie týchto výnosov, pričom by sa mali zaviesť jasné pravidlá aj pre správu zaisteného majetku a nakladania s ním. Aj keď nosnou právnou normou je samotný zákon, ktorý je uvedený v čl. I tohto zákona, je týmto zákonom vykonávaná novelizácia viacerých právnych noriem, medzi ktoré zaraďujeme aj všetky príslušné trestnoprávne normy. Príslušná úprava zákona je teda nasledovná:

- Čl. I - samotný zákon, ktorým sa zavádza režim správy majetku zaisteného najmä v trestnom konaní. Uvedený zákon je, ako už bolo uvádzané, nosnou právnou úpravou, ktorou sa sleduje úprava výkonu rozhodnutí o zaistení majetku vydaných v trestnom konaní, pri preukazovaní pôvodu majetku, ako aj pri vykonávaní medzinárodných sankcií. Zároveň je zákonom prijatý aj systém, ktorým sa zabezpečuje aj správa zaisteného majetku, pričom na tieto účely sa za správu majetku považuje súhrn všetkých činností, ktorými sa vykonávajú oprávnenia a povinnosti Úradu pre správu zaisteného majetku. Cieľom tejto právnej úpravy je zaviesť režim správy majetku zaisteného

---

⁴ JANČEK, M., 2021. Zaistenie majetku pochádzajúceho z trestnej činnosti. In: Študentská vedecká odborná činnosť 2021: Zborník príspevkov. Dostupné online: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/SVOC/Aktuality/Studentska_vedecka_odborna_cinnost_2021_-_Zbornik_prispevkov_-_final.pdf

⁵ NR SR – Dôvodová správa k návrhu zákona o zaistení majetku. Dostupné online: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=467945>

najmä v trestnom konaní, pričom táto právna úprava sa bude používať aj v rámci iných procesov (napr. daňové konanie, výkon medzinárodných sankcií, či preukazovanie pôvodu majetku). Návrh zákona upravuje štátne orgány, ktoré budú zodpovedné za správu zaisteného majetku, práva a povinnosti osôb dotknutých zaistením majetku a správcu zaisteného.

- Čl. II - novelizácia zákona č. 300/2005 Z. z. - novelizáciou sa zavádzajú viaceré ustanovenia, ktoré súvisia so samotným znením obsahu zákona v zmysle čl. I - napr. nový druh ochranného opatrenia - zhabanie časti majetku - § 83a, ale zároveň sa týmto zákonom zavádzajú nové trestné činy - ohýbanie práva (pôvodné znenie zákona bolo zneužitie práva), poskytovanie a prijímanie nenáležitej výhody, upravujú sa viaceré trestné činy - trestný čin neoprávneného vyrobenia a používania platobného prostriedku, legalizácia výnosu z trestnej činnosti a trestný čin nepriamej korupcie. Zároveň sa zavádzajú aj nové pojmy, ktoré súvisia s už uvedenými inštitútmi, predovšetkým nový pojem – výnos z trestnej činnosti.⁶
- Čl. III - novelizácia zákona č. 301/2005 Z. z. - novela Trestného poriadku sa v tomto smere zameriava priamo na inštitúty, ktoré sa dotýkajú obsahu zákona uvedeného v čl. I, čiže inštitúty, ktoré sa dotýkajú zaistovania vecí, ktoré sú dôležité pre trestné konanie, kde dochádza azda k najvýraznejšiemu rozšíreniu a upraveniu týchto inštitútov. V rámci novelizácie Trestného poriadku sa návrh zákona zameriava primárne na rozšírenie inštitútov slúžiacich na zaistenie majetku určeného na páchanie trestných činov alebo ktorý je výnosom z trestnej činnosti (zaistenie nehnuteľnosti, zaistenie obchodného podielu, zaistenie inej majetkovej hodnoty, zaistenie náhradnej hodnoty).
- Čl. XVI - novelizácia zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb, ktorá taktiež súvisí s transpozíciou smerníc.⁷

V ďalších článkoch V a VI sa novelizujú predpisy týkajúce sa prokuratúry a postavenia prokurátorov na účely zabezpečenia implementácie nariadenia Rady (EÚ) 2017/1939, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca na účely zriadenia Európskej prokuratúry. V čl. VII dochádza k novelizácii zákona č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o cenných papieroch) v znení neskorších predpisov, ktorou sa upravuje zabránenie zmarenia zaistenia zaknihovaných cenných papierov v prípadoch ich

⁶ MARKOVÁ, V., 2021. Stručný exkurz k aktuálnym otázkam trestného práva v kontexte zmien z roku 2020. (Úvodný referát ku konferencii). In: MARKOVA, V., STRÉMY, L., eds., 2021. *Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi. Zborník príspevkov z 9. roč. interdisciplinárnej celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, s. 8.

⁷ Predovšetkým Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/42/EÚ z 3. apríla 2014 o zaistení a konfiškácii prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti v Európskej únii, Smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1673 z 23. októbra 2018 o boji proti praniu špinavých peňazí prostredníctvom trestného práva, Smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/713 zo 17. apríla 2019 o boji proti podvodom s bezhotovostnými platobnými prostriedkami a proti ich falšovaniu a pozmeňovaniu, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/413/SVV.

zmeny na listinnú podobu. Zmena zákona č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (čl. VIII) nadväzuje na nový zaisťovací inštitút v Trestnom poriadku, ktorým je zaistenie majetkovej účasti v právnickej osobe. V čl. X sa novelizuje zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov s cieľom zlepšiť právnu úpravu vo vzťahu k výkonu trestu prepadnutia majetku, ktorého realizáciu zabezpečuje práve konkurzný súd. V čl. XI a čl. XVII sa vykonáva implementácia nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1805 o vzájomnom uznávaní príkazov na zaistenie a príkazov na konfiškáciu. Novelizácia zákona č. 330/2007 Z. z. o registri trestov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (čl. XIII) má za cieľ vyriešiť prístup Európskej prokuratúry k odpisom z registra trestov, a teda súvisí s implementáciou príslušného nariadenia.

Z dôvodovej správy ďalej možno uviesť, že: „Cieľom návrhu zákona je vytvorenie a zavedenie režimu správy majetku, ktorý bol zaistený v trestnom konaní, daňovom konaní, prípadne v iných procesoch v rámci verejnej správy. Navrhovaná právna úprava vymedzuje štátne orgány, ktoré sú zodpovedné za správu zaisteného majetku, správcu zaisteného majetku a rovnako stanovuje práva a povinnosti osôb dotknutých rozhodnutím o zaistení majetku. Do právneho poriadku Slovenskej republiky sa zavádzajú nové zaisťovacie inštitúty (napr. zaistenie nehnuteľnosti, zaistenie obchodného podielu), ktoré sú upravené v Trestnom poriadku. Od návrhu zákona sa očakáva efektívnejší prístup štátnych orgánov pri zmrazovaní majetku tam, kde je to nevyhnutné na dosiahnutie účelu najmä trestného konania.“⁸

Zákon o zaistení majetku upravuje postup príslušných orgánov pri zaisťovaní majetku (ustanovenia § 3 až 9), a správu zaisteného majetku (ustanovenia § 10 až 17). Ako vyplýva z ustanovenia § 1 ods. 3, postup príslušných orgánov pri zaisťovaní majetku upravuje zákon o zaistení majetku, ak osobitný predpis neustanovuje inak – platí teda, že zákon o zaistení majetku sa použije subsidiárne k ustanoveniam o zaistení majetku obsiahnutých v Trestnom poriadku. Rovnako je možné zákon využiť aj v prípade, ak ide o postup pri zaistení nároku poškodeného, čo je v Trestnom poriadku upravené v rámci § 50. Na účely zabezpečenia výkonu trestu prepadnutia majetku, výkonu trestu prepadnutia veci alebo ochranného opatrenia na zhabanie veci alebo časti veci je potrebné postupovať podľa § 425, resp. podľa § 428 Trestného poriadku a podľa § 461 ods. 2 a podľa § 461a Trestného poriadku.

Na účely nároku poškodeného alebo na účely prepadnutia alebo zhabania patrí právomoc vydávať rozhodnutie (uznesenie) o zaistení majetku, veci alebo rozhodnutie o zhabaní veci výlučne prokurátorovi v prípravnom konaní alebo súdu – policajt ako orgán činný v trestnom konaní nevydáva žiadne rozhodnutie (uznesenie) o zaistení majetku, veci alebo rozhodnutie o zhabaní veci. Policajt ako orgán činný v trestnom konaní má právomoc poskytovať súčinnosť pri faktickom, reálnom výkone zaistenia zaistenej alebo zhabanej veci alebo majetku, pričom sa postupuje primerane podľa § 50 ods. 2 a 3, § 94 až 96g Trestného poriadku.

---

⁸ NR SR – Dôvodová správa k návrhu zákona o zaistení majetku. Dostupné online: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=482301>

Pre účely zaistenia výnosov z trestnej činnosti je potrebné, aby bol výnos z trestnej činnosti presne vymedzený, čím sa zákonodarcovia rozhodli tento pojem upraviť spolu aj novou skutkovou podstatou trestného činu legalizácie výnosu z trestne činnosti, pričom tento pojem (výnos) súvisí aj s novo zavádzaným ochranným opatrením Zhabanie časti majetku. Právna úprava v tomto smere vychádza z čl. 2 smernice 2014/42/EÚ, kde je pojem vymedzený „ako akýkoľvek hospodársky prospech pochádzajúci priamo alebo nepriamo z trestnej činnosti; môže pozostávať z majetku v akejkolvek podobe a zahŕňajú všetky následné opätovné investície alebo premenu priamych príjmov a akýkoľvek majetkový prospech.“ Výnosom z trestnej činnosti sa podľa navrhovaného znenia rozumie akýkoľvek ekonomický, resp. majetkový prospech plynúci zo spáchania trestného činu. Môže ísť o výnos, resp. vec akéhokoľvek druhu, či už vo finančnom vyjadrení alebo ako hnutelná vec alebo nehnuteľná, právne dokumenty potvrdzujúce vlastnícke právo k určitej veci, alebo podiel na tomto vlastníctve a pod. Za výnos sa považuje aj vec, ktorá bola získaná ako odmena za trestný čin, rovnako aj vec, ktorá bola nadobudnutá za vec, ktorá bola získaná trestným činom. Súčasne za výnos sa považujú aj plody a úžitky veci, ktoré majú pôvod alebo spojenie s trestnou činnosťou. Týmto spôsobom sa teda odstránil problém absencie žiaducej a nevyhnutnej definície výnosu pre účely trestného konania, čo už dlhšie naznačovala odborná verejnosť, ako aj orgány aplikujúce právo. Zdôraznenie potreby riešenia tohto problému sa uviedlo rovnako aj do predmetu zákona (301/2005 Z. z.), kde sa okrem základných prvkov trestného konania, ako je nevyhnutnosť náležitého zistenia trestných činov a ich páchatel'ov, uvádza aj nevyhnutnosť odňatia výnosov z trestnej činnosti. Spôsob, akým sa upravila definícia výnosu z trestnej činnosti však zároveň poukázala na problém určitej duplicity pri trestnom čine podielníctva a legalizácie príjmov z trestnej činnosti, v dôsledku čoho došlo k zlúčeniu týchto dvoch trestných činov do jedného – legalizácie výnosu z trestnej činnosti - § 233 - § 234 Trestného zákona.

Pri identifikácii toho, že aký je význam inštitútov zaistenia výnosov z trestnej činnosti je možné konštatovať, že ide o výrazný legislatívny a aplikačný posun z hľadiska procesu vymáhania majetku a jednotlivé nové inštitúty znamenajú faktické naplnenie cieľov finančného vyšetrovania, ktoré sa už v minulosti síce rozvíjalo, ale právny základ zostával v rovnakej, nezmennej rovine so zameraním na zisťovanie výnosu z trestnej činnosti. Finančné vyšetrovanie je totiž základný právny nástroj, ktorý zabezpečuje identifikáciu výnosu prostredníctvom zisťovania majetkového profilu pri trestnom čine legalizácie výnosu z trestnej činnosti. Finančné vyšetrovanie sa vykonáva, ak trestnou činnosťou bol získaný majetkový prospech, ktorý je výnosom z trestnej činnosti aspoň vo väčšom rozsahu alebo je dôvodné podozrenie, že majetkový prospech môže byť výnosom z trestnej činnosti. Bez ohľadu na výšku škody sa finančné vyšetrovanie, ako nástroj identifikácie výnosov vykonáva vtedy, ak sa predpokladá, že je možné uložiť trest prepadnutia majetku alebo ochranné opatrenie zhabanie časti majetku, prípadne na základe pokynu prokurátor alebo príslušného súdu.⁹ Ak je práve finančné vyšetrovanie vykonávané dostatočným spôsobom, následné zaisťovacie úkony a konfiškácia zaručuje, že

---

⁹ Nariadenie MVSR o postupe v boji proti legalizácii výnosov z trestnej činnosti.

výnosy z trestnej činnosti budú odňaté zákonným spôsobom, čím sa chráni predovšetkým ekonomika štátu.

1. Inštitúty zaistenia majetku¹⁰

Inštitúty zaistenia majetku patria medzi výrazné zásahy do vlastníckeho práva osoby. Zaistenie v týchto prípadoch má len formu predbežného opatrenia pre budúce možné uloženie trestu, či ochranného opatrenia. V zmysle Smernice 2014/42/EU patrí práve predbežné zaistenie a následná možnosť konfiškácie výrazný právny nástroj, ktorým je možné bojovať proti najzavážnejším, prevažne organizovaným formám trestnej činnosti, pri ktorých boli získané výnosy. Bolo identifikované, že podozrivé alebo obvineného osoby ukrývajú svoj majetok počas trvania trestného konania a príkazy na konfiškáciu nebolo možné vykonať a po príslušnom výkone trestov s týmto majetkom môžu ďalej nakladať. Preto bolo potrebné právnu úpravu nastaviť tak, aby bolo možné majetok na konfiškáciu identifikovať a zároveň právnu úpravou nastaviť príslušné právne nástroje na dočasné obmedzenie vlastníckeho práva s príslušnou správou. Takto zaistený majetok by totiž mal byť v správe, pre účely následnej konfiškácie, aby nebola ohrozená jeho ekonomická hodnota až do rozhodnutia príslušného súdu o konfiškácii. Príslušným orgánom na zaistenie majetku je orgán verejnej moci, ktorý vydá príkaz. Je však zároveň nevyhnutné zachovať určitú prednosť niektorých inštitútov zaistenia vecí, či iných výnosov z trestnej činnosti, pričom je stanovené, že prednosť v zaisťovaní má zaistenie vecí pre účely dokazovania, pričom však tento dôvod zaistenia je možné v priebehu trestného konania zmeniť uznesením. O zmene dôvodu zaistenia nie je potrebné rozhodovať, ak sú splnené podmienky na uloženie trestu prepadnutia majetku, trestu prepadnutia veci, ochranného opatrenia zhabania veci alebo ochranného opatrenia zhabania časti majetku a táto vec je zaistená na účely dokazovania. Inštitúty zaistenia majetku majú v rámci trestného konania zmysle predovšetkým vtedy, ak sú zaisťované v čo najskoršom možnom štádiu trestného konania, k čomu môže prispieť práve finančné vyšetrovanie, ktoré ich môže identifikovať. V praxi sa zaisťovacie inštitúty realizujú spravidla po vznesení obvinenia, čo môže niekedy znamenať, že môže dôjsť k zmareniu zaistenia výnosu, nakoľko existuje stále dlhšia časová medzera medzi identifikovaním a zaistením.

Súčasnú možnosť Trestného poriadku v oblasti zaisťovania výnosov z trestnej činnosti boli v roku 2020 rozšírené (zákon č. 312/2020 Z. z.) o nové inštitúty, pričom pri ich využívaní stále platí zásada primeranosti a zdržanlivosti, nakoľko sa týmito zásahmi zasahuje o práv a oprávnených záujmov vlastníkov majetku. Je preto potrebné, aby každý jeden zásah do týchto práv bol dostatočným spôsobom podporený zistením skutočnosti, ktoré budú dokazovať to, že príslušný majetok je výnosom z trestnej činnosti. Inak sa príslušný zaisťovací inštitút nemôže použiť.

Príslušné inštitúty, ktoré je možné pre zaistenie výnosov z trestnej činnosti využiť sú predovšetkým nasledovné:

- **Zaistenie peňažných prostriedkov** - § 95–95b – uvedený inštitút sa využije *„ak skutočnosti nasvedčujú tomu, že peňažné prostriedky na účte v banke alebo pobočke zahraničnej banky alebo iné peňažné prostriedky sú nástrojom*

¹⁰ Zákon č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (Trestný poriadok).

*trestnej činnosti alebo výnosom z trestnej činnosti, môže predseda senátu a v prípravnom konaní prokurátor vydať príkaz, aby peňažné prostriedky boli zaistené. Príkaz na zaistenie podľa prvej vety sa môže týkať aj peňažných prostriedkov dodatočne došlých na tento účet vrátane príslušenstva, ak sa dôvod zaistenia vzťahuje aj na ne.*¹¹

- **Zaistenie zaknihovaných cenných papierov** - § 96 - „*ak zistené skutočnosti nasvedčujú tomu, že zaknihovaný cenný papier je nástrojom trestnej činnosti alebo výnosom z trestnej činnosti, môže predseda senátu a v prípravnom konaní prokurátor vydať príkaz na registráciu pozastavenia práva nakladať s cenným papierom.*”¹²
- **zaistenie nehnuteľnosti** - § 96a, obhliadku nehnuteľnosti - § 96b - „*ak zistené skutočnosti nasvedčujú tomu, že nehnuteľnosť je nástrojom trestnej činnosti alebo výnosom z trestnej činnosti, môže predseda senátu a v prípravnom konaní prokurátor vydať príkaz na zaistenie nehnuteľnosti.*”¹³
- **zaistenie majetkovej účasti v právnickej osobe** § 96c - „*ak zistené skutočnosti nasvedčujú tomu, že majetková účasť v právnickej osobe (ďalej len „majetková účasť“) je nástrojom trestnej činnosti alebo výnosom z trestnej činnosti, môže predseda senátu a v prípravnom konaní prokurátor vydať príkaz na zaistenie majetkovej účasti.*”¹⁴
- **zaistenie virtuálnej meny** - § 96d - „*ak zistené skutočnosti nasvedčujú tomu, že virtuálna mena je nástrojom trestnej činnosti alebo výnosom z trestnej činnosti, môže predseda senátu a v prípravnom konaní prokurátor vydať príkaz na zaistenie virtuálnej meny.*”
- **zaistenie inej majetkovej hodnoty** - § 96e - „*ak zistené skutočnosti nasvedčujú tomu, že iná majetková hodnota, ktorou je majetkové právo alebo iná peniazmi ocniteľná hodnota, je nástrojom trestnej činnosti alebo výnosom z trestnej činnosti, môže predseda senátu a v prípravnom konaní prokurátor vydať príkaz na zaistenie inej majetkovej hodnoty.*”
- **zaistenie hnutelnej veci** - § 96f - „*ak zistené skutočnosti nasvedčujú tomu, že hnutelná vec je nástrojom trestnej činnosti alebo výnosom z trestnej činnosti, môže predseda senátu a v prípravnom konaní prokurátor vydať príkaz na zaistenie hnutelnej veci. Na postup pri zaistení hnutelnej veci sa použije § 96e.*”
- **zaistenie náhradnej hodnoty** - § 96g - „*ak nie je možné zaistiť hnutelnú vec, peňažné prostriedky, zaknihované cenné papiere, nehnuteľnosť, virtuálnu menu, inú majetkovú hodnotu alebo majetkovú účasť, ktoré sú nástrojom trestnej činnosti alebo výnosom z trestnej činnosti, môže predseda senátu a pred začatím trestného stihania a v prípravnom konaní prokurátor vydať príkaz na zaistenie náhradnej hodnoty, ktorá zodpovedá aspoň sčasti ich hodnote; pritom sa postupuje rovnako podľa príslušných ustanovení upravujúcich jej vydanie, odňatie alebo zaistenie.*”

¹¹ § 95 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (Trestný poriadok).

¹² § 96 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (Trestný poriadok).

¹³ § 96a ods. 1 zákona č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (Trestný poriadok).

¹⁴ § 96c ods. 1 zákona č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (Trestný poriadok).

- **zaistenie nároku poškodeného** - § 50 - „zaistenie nároku poškodeného na náhradu škody spôsobenej trestným činom, pričom ho možno zaistiť na majetku, majetkových právach obvineného alebo majetku právnických osôb, ku ktorým má obvinený právny vzťah taxatívne vymedzený v písm. c) a d). Ako si možno všimnúť, tento inštitút je možné využiť iba vo vzťahu k obvinenej osobe, teda až po vznesení obvinenia voči tejto osobe.“¹⁵

Okrem týchto je však môže využiť aj inštitúty, ktoré sú primárne v TP upravené, ako inštitúty zaistenia vecí na účely dokazovania, ale v konečnom dôsledku môžu aj tieto slúžiť na následné použitie príslušných konfiškáčnych trestov, či ochranných opatrení ako je vydanie veci, odňatie veci, či jednotlivé prehliadky.

Jednotlivé zaist'ovacie inštitúty je možné v prípadnom konaní alebo v rámci postupu pred začatím trestného stíhania na základe príkazu prokurátora (v postupe pred začatím trestného stíhania potvrdené aj sudcom pre prípravné konanie), pričom je vždy nevyhnutné v príkaze uviesť príslušnú identifikáciu majetku, ktorý má byť predmetom zaistenia (osobitne pri každom jednom inštitúte samozrejme rôznym spôsobom v závislosti od predmetu zaistenia). Ak príslušné zákonné požiadavky na zaistenie nie sú uvedené, vlastník má právo, aby svoje vlastnícke právo chránil prostredníctvom žiadosti o zrušenie alebo obmedzenie zaistenia. Správu zaisteného majetku zaisťuje Úrad pre správu zaisteného majetku.

Zaistenie majetku, vecí alebo iných majetkových hodnôt zaistených môže trvať po nevyhnutný čas, v úhrne najviac 5 rokov. Táto lehota sa však môže predĺžiť, ak pre obtiažnosť veci alebo z iných závažných dôvodov nebolo možné trestné stíhanie skončiť a zrušením zaistenia hrozí, že bude zmarené alebo podstatne sťažené dosiahnutie účelu trestného konania. Vyžaduje sa následné predĺženie uznesením zo strany sudcu pre prípravné konanie v prípravnom konaní a predsedu senátu v konaní pred súdom najviac o 7 mesiacov, a to aj opakovane. Návrh na predĺženie lehoty je potrebné podať najneskôr 20 pracovných dní.

Vo všetkých pohľadom však stále platia základné pravidlá, ktoré vychádzajú zo zásady primeranosti a zdržanlivosti, ktoré určujú, že zásahy môžu trvať len obmedzený čas a v prípade, že zaistenie pre účely trestného konania už nie je potrebné, zaistenie sa zruší.

2. Inštitúty konfiškácie majetku ¹⁶

V trestnom konaní platí, že majetok je možné konfiškovať len na základe rozhodnutia súdu, k čomu slúžia predovšetkým tresty a ochranné opatrenia. Pre účely prípadnej konfiškácie, ak je obvinený stíhaný pre trestný čin, za ktorý vzhladom na povahu a závažnosť činu a na pomery obvineného treba očakávať takéto typy ukladania trestov a ochranných opatrení TP umožňuje využívať inštitúty ako je:

- Zaistenie výkonu trestu prepadnutia majetku - § 425 TP.

¹⁵ ŠANTA, J., 2016. Zaistenie nároku poškodeného v prípravnom konaní podľa § 50 Trestného poriadku. In: *Prípravné konanie, možnosti a perspektívy*. Zborník príspevkov z celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 21. apríla 2016. Praha: Leges, s. 199.

¹⁶ Zákon č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (Trestný zákon)

- Zaistenie výkonu trestu prepadnutia veci - § 428 ods. 2 TP.
- Zaistenie výkonu zhabania veci - § 461 TP.
- Zaistenie výkonu zhabania časti majetku - § 461a TP.

Pre účely konfiškácie platí tiež, že je potrebné, aby už predtým zaistený majetok bol príslušným spôsobom identifikovaný, ale zároveň v rámci uloženia trestu prepadnutia majetku nie je potrebné jednotlivé časti majetku opisovať a pri uložení trestu prepadnutia majetku sa ani do rozsudku neuvádza výpočet jednotlivých položiek majetku obvineného, pretože podľa § 423 Trestného poriadku rozsudku o uložení trestu prepadnutia majetku nasleduje vyhlásenie konkurzu na majetok obvineného, nakoľko trest postihuje celý majetok a nie len jeho nejakú časť (inak je to pri posudzovaní nároku poškodeného na náhradu škody, kde sa zaisťuje majetok len do pravdepodobnej výšky škody).¹⁷

Všeobecne je možné teda skonštatovať, že zaistenie výnosov z trestnej činnosti predchádza samotnej konfiškácii, ktorá následne vyplýva z odsudzujúceho rozsudku súdu, ktorým sa ukladajú tresty postihujúce tieto výnosy. Ak je však predmetom trestného konania aj zaisťovanie nároku poškodeného, je prioritou, aby sa cez zaisťovanie výnosov z trestnej činnosti riešil tento záujem.

Následná konfiškácia majetku spočíva teda v ukladaní nasledovných trestov a ochranných opatrení:

- § 58 Trestného zákona – **Trest prepadnutia majetku** – V zmysle § 58 ods. 1, „*trest prepadnutia majetku môže súd uložiť vzhľadom na okolnosti spáchaného trestného činu a pomery páchatel'a, ak páchatel'a odsudzuje na trest odňatia slobody na doživotie alebo ak ho odsudzuje na nepodmienečný trest odňatia slobody za obzvlášť závažný zločin, ktorým páchatel' získal alebo sa snažil získať majetkový prospech veľkého rozsahu alebo ktorým spôsobil škodu veľkého rozsahu.*”
- § 60 Trestného zákona – **Trest prepadnutia veci** – V zmysle § 60 ods. 1 a 2, „*súd uloží trest prepadnutia veci, a) ktorá bola použitá na spáchanie trestného činu, b) ktorá bola určená na spáchanie trestného činu, alebo c) ktorá je výnosom z trestnej činnosti. Ak vec je nedosiahnuteľná alebo neidentifikovateľná, alebo je zmiešaná s majetkom páchatel'a alebo s majetkom inej osoby získaným v súlade so zákonom, môže súd uložiť prepadnutie veci takej hodnoty, ktorá zodpovedá hodnote tejto veci.*”
- § 56 Trestného zákona – **Peňažný trest** – V zmysle § 56 ods. 1, „*peňažný trest môže súd uložiť od 160 eur do 331 930 eur páchatel'ovi úmyselného trestného činu, ktorým získal alebo sa snažil získať majetkový prospech.*” Ide o jeden z najvyužívanejších inštitútov na konečné odčerpanie výnosov z trestnej činnosti v podmienkach SR. „*Špecifikom SR je pomerne frekventované ukládanie peňažného trestu, ktorým sa de facto odoberá hodnota získaného prospechu z trestnej činnosti bez povinnosti justičných orgánov identifikovať (a dokazovať) konkrétne veci, ktoré boli trestnou činnosťou získané resp. za takéto veci nadobudnuté.*“ Hlavnou výhodou je jednoduchosť použitia tohto

¹⁷ III. ÚS 267/2022-18

inštitútu, kedy nie je potrebné, aby majetok, ktorý predstavuje výnosy z trestnej činnosti, bol identifikovaný.”¹⁸

- § 83 Trestného zákona – **Zhabanie veci** – cieľom v tomto prípade, že, aby veci, ktoré sú výnosom z trestnej činnosti, bolo možné postihnúť príslušnou konfiškáciou, ak je v rámci trestného konania identifikovaná situácia, že vec patrí osobe, ktorú nie je možné trestne stíhať alebo odsúdiť, prípadne nepatrí páchatel’ovi trestného činu a je výnosom z trestnej činnosti, prípadne aj z iného dôvodu, ktorý vyplýva z § 83. Zároveň aj v tomto prípade platí pravidlo, že primárne je potrebné uspokojiť nárok poškodeného na náhradu škody, čiže ak by jeho uspokojenie bolo zhabaním veci znemožnené, toto ochranné opatrenie sa nepoužije.
- § 83a Trestného zákona – **Zhabanie časti majetku** – Zhabanie časti majetku predstavuje nové ochranné opatrenie, ktorého zavádzanie vychádza z princípu, že štát je povinný zhabať akýkoľvek majetok, ktorý bol získaný trestnou činnosťou, čím sa má zabezpečiť ochrana pred recidívou páchatel’ov a súčasne odradiť potencionálnych páchatel’ov trestnej činnosti. V dôsledku toho sa páchatel’om nevyplatí páchať trestnú činnosť, nakoľko všetky ich príjmy, ktoré z nej vyplynuli budú konfiškované. Ide o rozšírenie podmienok základnej konfiškácie v určitom tzv. rozšírenom režime, kedy je súd presvedčený, že majetok pochádza z trestnej činnosti. Súd musí zväžiť konkrétne okolnosti veci vrátane skutočností a dostupných dôkazov, na základe ktorých možno vydať rozhodnutie o rozšírení konfiškácie.¹⁹ Cieľom inštitútu je konfiškácia (zhabanie) časti majetku, u ktorého je veľký a odôvodnený predpoklad nelegálneho pôvodu, čím sa má predchádzať ďalšiemu páchaniu trestnej činnosti a súčasne k zhabaniu časti majetku pravdepodobne pochádzajúceho z neodhalenej trestnej činnosti. Uvedené opatrenie nemá charakter trestu za páchaný trestný čin, ale smeruje *pro futuro*. Aby zhabané výnosy nemohli v budúcnosti slúžiť na financovanie pokračovania v trestnej činnosti a rovnako tak, aby sa preventívne odradila budúca potencionálna trestná činnosť. Pritom nie je viazaná na osobu páchatel’a, pretože zhabanie sa môže vzťahovať aj na majetok, ktorý mu priamo nepatrí, ale bol nejakým spôsobom prevedený na osoby uvedené v ods. 2.²⁰ Prostredníctvom tohto ochranného opatrenia by sa zároveň mali postihovať prípady, keď nie sú žiadne dôkazy svedčiace o tom, že majetok bol nadobudnutý legálnym spôsobom vo vymedzenom časovom období

¹⁸ JANČEK, M., 2021. Zaisťovanie majetku pochádzajúceho z trestnej činnosti. In: Študentská vedecká odborná činnosť 2021: Zborník príspevkov. Dostupné online: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/SVOC/Aktuality/Studentska_vedecka_odborna_cinnost_2021_-_Zbornik_prispevkov_-_final.pdf

¹⁹ NR SR – Dôvodová správa k návrhu zákona o zaistení majetku. Dostupné online: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=482301>

²⁰ JANČEK, M., 2021. Zaisťovanie majetku pochádzajúceho z trestnej činnosti. In: Študentská vedecká odborná činnosť 2021: Zborník príspevkov. Dostupné online: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/SVOC/Aktuality/Studentska_vedecka_odborna_cinnost_2021_-_Zbornik_prispevkov_-_final.pdf

súvisiacom s páchaním trestného činu, za ktorý bola osoba odsúdená a s ohľadom na všetky skutočnosti má súd za to, že takáto časť majetku pochádza z neodhalenej trestnej činnosti. Ustanovenie zároveň uvádza pojem „hrubý nepomer“, ktorý zákonodarca nevymedzil priamo v zákone, čo ale môže spôsobovať aplikačné problémy a je možné, že sa v budúcnosti bude riešiť judikatúrou, zatiaľ je však jeho posudzovanie je zverené do výlučnej právomoci súdov a je možné prostredníctvom tohto pojmu zohľadniť konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu.

Právna úprava vzťahujúca sa na zaistenie výnosov z trestnej činnosti však nie je obsiahnutá len v Trestnom zákone alebo v Trestnom poriadku, ale zároveň existujú aj inštitúty, ktoré slúžia taktiež na ochranu spoločnosti pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti v zmysle osobitného zákona č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v zmysle ktorého je nevyhnutné zabezpečiť u povinnej osoby, aby zadržala neobvyklú obchodnú operáciu, pričom nejde o využívanie inštitútov trestného práva, ale práve tohto osobitného zákona. Jednotlivé činnosti následne realizuje Finančná spravodajská jednotka, ktorá oboznamuje s nezákonnou činnosťou orgány činné v trestnom konaní. Zadržanie prostriedkov sa teda realizuje mimo zaistovacích inštitútov Trestného poriadku.

3. Úrad pre správu zaisteného majetku

V rámci zaisteného majetku je nevyhnutné, okrem jeho vlastného zaistenia zabezpečiť aj jeho príslušnú úschovu, ktorej cieľom má byť to, aby sa výnos z trestnej činnosti počas doby zaistenia nezmenil. Všetko, čo môže byť v trestnom konaní zaistené ako výnos je potrebné riadne uschovať, až do prípadne konfiškácie. Veci, ktoré podliehajú skaze však majú tendenciu strácať na svojej hodnote a následne účelom správy zaistenia by malo byť zabezpečenie toho, aby sa účinky skazy minimalizovali. Je vhodné a účelné, aby straty, ktoré by mohli vzniknúť v rámci správy majetku boli minimalizované, resp., aby nedošlo k poklesu hodnoty spravovaného majetku. Je vhodné totiž pre účely trestného konania, ako aj pre samotné zaistenie výnosov z trestnej činnosti, aby tieto boli zaistené v rovnakej výške, z pohľadu ich hodnoty, čo samozrejme súvisí aj so samotným predmetom zaistenia. Iný charakter v rámci správy budú mať hnutelné, či nehnuteľné veci, ako napr. virtuálna mena. Rovnako je potrebné riešiť aj skutočnosť vzťahujúcu sa na to, koľko finančných prostriedkov bude treba na príslušnú správu majetku vynaložiť, aby takáto správa neprekročila hodnotu výnosu. Účelom správy zaisteného majetku je zabrániť, aby došlo bezdôvodne k zníženiu hodnoty zaisteného majetku alebo k jeho zmenšeniu, a zabezpečiť, aby sa hodnota zaisteného majetku očakávaným spôsobom zvýšila.²¹

Pre tieto účely zriadený **Úrad pre správu zaisteného majetku**, ktorý zodpovedá za túto správu, pričom začiatok správy sa viaže na doručenie vykonateľného príkazu. Úrad spravuje majetok, ktorý bol zaistený v trestnom konaní, v daňovom konaní alebo pri preukazovaní pôvodu majetku podľa osobitného

---

²¹ § 11 zákona č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

predpisu a pri výkone medzinárodných sankcií. Kompetencie úradu upravuje zákon č. 312/2020 z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Úrad pri výkone správy je povinný konať tak, aby zabránil zníženiu hodnoty alebo zmenšeniu zaisteného majetku, pričom úrad hradí náklady potrebné na riadny výkon správy. Úrad riadi a za jeho činnosť zodpovedá riaditeľ, ktorého do funkcie menuje minister spravodlivosti. Funkčné obdobie riaditeľa je päť rokov. Prvým riaditeľom úradu je Mgr. Ján Kmeť PhD., ktorý bol do funkcie riaditeľa menovaný ministerkou spravodlivosti po úspešnom výberom konaní dňa 11.05.2021 s účinnosťou od 14.05.2021.²²

Správa majetku je následne závislá od typu zaisteného výnosu pričom správu môže zabezpečovať samotný úrad alebo iná poverená osoba alebo zmluvný správca. Ak ide o zaistenú hnutel'nú vec, ktorú má v držbe príslušný orgán, úrad začína vykonávať správu takejto hnutel'nej veci až jej prevzatím, o čom sa vyhotoví zápisnica o prevzatí veci; ak je to vhodné, vyhotoví sa aj fotodokumentácia alebo audiovizuálny záznam k prevzatiu veci.

Úrad vykonáva v potrebnom rozsahu práva povinnosti, ktoré sú spojené so zaisteným majetkom, pričom ich vykonáva podľa povahy zaisteného majetku. Úrad zároveň zodpovedá za škodu spôsobenú pri výkone správy zaisteného majetku ním alebo osobami, prostredníctvom ktorých zabezpečil plnenie svojich úloh, tomu, komu bola škoda spôsobená v súvislosti s výkonom tejto činnosti; tejto zodpovednosti sa zbaví, ak preukáže, že sa škode nemohlo zabrániť ani pri vynaložení odbornej starostlivosti, ktorú je možné od neho spravodlivo požadovať.

Pri samotnej správe je úrad povinný na účel zabránenia zníženia hodnoty alebo zmenšenia zaisteného majetku najmä:

- včas uplatniť nárok na náhradu škody a nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia,
- priebežne sledovať, či dlžníci včas a riadne plnia svoje záväzky k zaistenému majetku, uzatvárať dohody o splátkach, včas uplatňovať a vymáhať právo, ktoré inak patrí vlastníčkovi zaisteného majetku alebo inej osobe oprávnenej s majetkom nakladať a zamedzovať premlčaniu alebo zániku týchto práv,
- dovolávať sa neplatnosti právneho úkonu urobeného dotknutou osobou v rozpore s rozhodnutím o zaistení majetku,
- odporovať právnomu úkonu tretej osoby, ktorý ukracuje uspokojenie vymáhateľnej pohľadávky dotknutej osoby viažucej sa k zaistenému majetku.²³

---

²² Informácie o Úrade pre správu zaisteného majetku – stránka Ministerstva spravodlivosti – Úrad pre správu zaisteného majetku. Dostupné online: <https://www.justice.gov.sk/ministerstvo/urad-pre-spravu-zaisteneho-majetku/>, zákon o zaisťovaní majetku <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2020/312/20210801>

²³ § 13 zákona č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Ak sa jedná o hnutelnú vec je úrad povinný túto vec chrániť pred poškodením, zničením, stratou, odcudzením alebo iným znehodnotením a je povinný vykonať potrebné úkony k uchovaniu jej hodnoty.

Samotná správa je následne naviazaná aj na vedenie príslušnej evidencie až do doby ukončenia samotnej správy.

Zaistený majetok je možné v rámci samotnej správy aj predať. Predaj zaisteného majetku má však svoje zákonné limity medzi ktoré môžeme zaradiť nasledovné:

- nejde o nehnuteľnosti, byty a nebytové priestory.
- predaj môže byť realizovaný len so súhlasom dotknutej osoby a príslušného orgánu okrem prípadov:
  - o ak zaistený majetok podľahne rýchlej skaze alebo inej ťažko odvrátiteľnej škode,
  - o zaistený majetok bude rýchlo strácať na hodnote, alebo
  - o so správou zaisteného majetku budú dlhodobo spojené neprimerané náklady v pomere k hodnote zaisteného majetku, dotknutá osoba napriek výzve úradu nezloží peňažnú zábezpeku na ich úhradu a tento zaistený majetok nemá osobitný význam pre dotknutú osobu.²⁴

Určenie ceny pri predaji majetku je stanovené postupom podľa osobitných zákonov²⁵ prípadne postupom, ktorý je nastavený v zmluvných podmienkach zmluvného správcu. O predaji úrad vydá rozhodnutie, ktoré sa doručuje dotknutej osobe. Peňažné prostriedky získané predajom sa zložia do úschovy úradu. Ak sa rozhodnutie o zaistení zruší, úrad vráti majetok dotknutej osobe, ak došlo k predaju, vrátia sa peňažné prostriedky.

Úrad pri svojej činnosti zabezpečuje správu rôzneho druhu zaisteného majetku, najčastejšie sú to nehnuteľnosti a hnutelné veci. Medzi zaistenými nehnuteľnosťami sa nachádzajú byty, rodinné domy, nebytové priestory a pozemky. Pri hnutelných veciach ide najmä o osobné automobily. Úrad tiež spravuje i majetkové práva v podobe zaistených obchodných podielov v obchodných spoločnostiach a finančný majetok v podobe cenných papierov a peňazí na účtoch v bankových inštitúciách. V rámci prvého roku fungovania úradu boli získané pre účely skladovania vlastné osobitné priestory, pričom ich agenda v rámci správy sa neustále rozširuje. Najväčšie podiely majetku má úrad vo svojej správe najmä v súvislosti so stíhaním drogových trestných činov, daňových podvodov a trestných činov korupcie.

V roku 2022 mal úrad v správe tri reštaurácie i chemické laboratórium. Okrem iného spravuje 91 osobných automobilov, 36 rodinných domov či 41 bytov. Úrad má v správe aj desať rekreačných chat, šesť hospodárskych budov, 16 garáží či pozemky prislúchajúce k nehnuteľnostiam alebo samostatné pozemky. V správe má aj 14 nákladiakov, desať motocyklov, dve štvorkolky, prívesy, hodinky i šperky. Z

²⁴ § 17 zákona č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

²⁵ Zákon č. 527/2002 Z. z. o dobrovoľných dražbách a o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov.

finančného majetku spravuje okrem iného 33 finančných prostriedkov na bežnom účte, 765 dlhopisov, štyri akcie a 30 obchodných podielov.²⁶

Úrad spravuje majetok, ktorý bol zaistený v trestnom konaní, v daňovom konaní alebo pri preukazovaní pôvodu majetku a pri výkone medzinárodných sankcií. Je povinný konať tak, aby zabránil zníženiu hodnoty alebo zmenšeniu zaisteného majetku, pričom hradí náklady potrebné na riadny výkon správy.

Úrad tiež rozvíja medzinárodnú spoluprácu, najmä výmenu skúseností, ktoré súvisia so správou zaisteného majetku.

Záver

Efektívnosť úkonov, ktoré sa realizujú v rámci trestného konania je závislá od viacerých faktorov. Ak by sme rozoberali aj samotné úkony, ktorými sa zaisťujú výnosy z trestnej činnosti je nevyhnutné konštatovať, že okrem legislatívneho vymedzenia odnímania týchto výnosov a ich následnej konfiškácie príslušnými súdmi, je nevyhnutné zabezpečiť, aby sa v tejto oblasti realizovala aj príslušná správa majetku tak, aby výkon konfiškácie splnil účel, pre ktorý bol realizovaný, a zároveň, aby bol dosiahnutý účel trestného konania vyjadrený v predmete Trestného poriadku – aby výnosy z trestnej činnosti boli odňaté. Príslušná legislatíva však musí zohľadňovať všetky ďalšie aspekty trestného konania, ako je aj napr. nárok poškodeného na náhradu škody, ktorý je tiež nevyhnutné zabezpečiť do trestného konania realizáciou príslušných zaisťovacích úkonov.

Zaistenie majetku spôsobuje, že vlastník majetku je dočasne pozbavený disponovať s majetkom, čo predstavuje výrazný zásah do jeho vlastníckych práv, no zároveň ide o nevyhnutný prostriedok na realizáciu účelu trestného konania – odňatie výnosov z trestnej činnosti. Zaistenie môže mať viacero foriem, ktorých využitie je závislé od typu vedeného trestného konania, pričom sa ale vždy kladie dôraz na zásadu primeranosti a zdržanlivosti, keďže zásah do vlastníckeho práva predstavuje jeden z najvýraznejších zásahov, ktoré sa v trestnom konaní vykonávajú. Je vždy potrebné rešpektovať vlastnícke právo a právo vlastníka s majetkom disponovať, hlavne ak ide o oprávnené nadobudnutý majetok, čo v prípadoch páchania trestnej činnosti je niekedy ťažké oddeliť. V tejto súvislosti je dôležitou súčasťou práve finančné vyšetrovanie, ktoré má smerovať k zisteniu všetkých nevyhnutných informácií pre príslušné zaistenie majetku. Za každých okolností ide o dočasné zaistenie, ktoré smeruje k následnej konfiškácii, ale vlastníkovi sa ponecháva zákonná možnosť v rámci uplatňovania svojho práva na obhajobu, aby podával žiadosti na obmedzenie, či zrušenie zaistenia svojho majetku. Je preto nevyhnutné pre orgány činné v trestnom konaní a súdy, aby zaisťovanie majetku nebolo nad rámec spravodlivosti a dosiahnutiu účelu trestného konania. Taktiež je nevyhnutné, aby majetok, ktorý bol dočasne zaistený nestrácal na svojej hodnote, čo platí aj pre následnú konfiškáciu a rovnako aj pre prípad zrušenia zaistenia. Za tým účelom sa prijali aj vhodné legislatívne opatrenia, ktoré vytvorili Úrad pre správu zaisteného

---

²⁶ TASR. Zaisteného majetku pribúda, úrad pre jeho správu vidí výzvu v elektronizácii. Dostupné online: <https://www.trend.sk/spravy/zaisteneho-majetku-pribuda-urad-pre-jeho-spravu-vidi-vyzvu-elektronizacii>

majetku, ktorý má sledovať to, aby zaistený majetok nestrácal na svojej hodnote, ale práve naopak, aby sa jeho hodnota zvyšovala očakávaným spôsobom.

Použitá literatúra:

1. JANČEK, M., 2021. Zaist'ovanie majetku pochádzajúceho z trestnej činnosti. In: Študentská vedecká odborná činnosť 2021: Zborník príspevkov. Dostupné online:
https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/SVOC/Aktuality/Studentska_vedecka_odborna_cinnost_2021_-_Zbornik_prispevkov_-_final.pdf
2. KURILOVSKÁ, L., KORDÍK, M.: Zaistenie vecí a majetku. In: *Právny obzor*, roč. 103, 2020, č. 1, s. 29 – 41. Dostupné online:
<http://www.pravnyobzor.sk/12020/po12020-kurilovska-kordik-seizure-of-items-and-property.pdf?fbclid=IwAR1MRFCZkHi-Vru9N4tgaab1SBmoBLfgoYON5zpXjT6FAdeQGIZwPPoFRK0>
3. MARKOVÁ, V., 2021. Stručný exkurz k aktuálnym otázkam trestného práva v kontexte zmien z roku 2020. (Úvodný referát ku konferencii). In: MARKOVA, V., STRÉMY, L., eds., 2021. *Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi. Zborník príspevkov z 9. roč. interdisciplinárnej celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, s. 8. (7 – 27). ISBN 978 80-8054-909-1.
4. ŠANTA, J., 2016. Zaistenie nároku poškodeného v prípravnom konaní podľa § 50 Trestného poriadku. In. *Prípravné konanie, možnosti a perspektívy*. Zborník príspevkov z celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 21. apríla 2016. Praha: Leges, s. 199 (197-207). ISBN 978-80-7502-153-3
5. Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/42/EÚ z 3. apríla 2014 o zaistení a konfiškácii prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti v Európskej únii,
6. Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1673 z 23. októbra 2018 o boji proti praniu špinavých peňazí prostredníctvom trestného práva,
7. Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/713 zo 17. apríla 2019 o boji proti podvodom s bezhotovostnými platobnými prostriedkami a proti ich falšovaniu a pozmeňovaniu, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/413/SVV.
8. Zákon č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (Trestný zákon)
9. Zákon č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (Trestný poriadok).
10. Zákon č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
11. NR SR – Dôvodová správa k návrhu zákona o zaistení majetku. Dostupné online:
<https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=467945>
12. Nariadenie MV SR o postupe v boji proti legalizácii výnosov z trestnej činnosti.
13. www.justice.gov.sk

14. TASR. Zaisteného majetku pribúda, úrad pre jeho správu vidí výzvu v elektronizácii online . <https://www.trend.sk/spravy/zaisteneho-majetku-pribuda-urad-pre-jeho-spravu-vidi-vyzvu-elektronizacii>

Kontaktné údaje autorov

prof. JUDr. Tomáš Strémy, PhD.,
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky
Univerzita Komenského v Bratislave
Právnická fakulta
Šafárikovo nám. 6, P.O.Box 313
810 00 Bratislava 1
Slovenská republika

doc. JUDr. Veronika Marková, PhD.
Katedra trestného práva
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Sklabinská 1
835 17 Bratislava

PRIZMA ULTIMÁTNEJ APLIKÁCIE NORIEM TRESTNÉHO PRÁVA

PRISM OF ULTIMATIVE APPLICATION OF CRIMINAL LAW NORMS

Ondrej Laciak

*Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Slovenská advokátska komora*

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá aplikáciou noriem trestného práva cez prizmu zásady ultima ratio, ktorá je nosnou zásadou v právnom štáte. Príspevok skúma hmotnoprávne, ako aj procesnoprávne aspekty ultimatívnej aplikácie noriem trestného práva, v prípadoch, keď nie je možné aplikovať právne normy iných právnych odvetví.

Kľúčové slová: *právna norma, trestné práva, ultima ratio.*

Abstract

The article deals with the application of criminal law norms through the prism of the ultima ratio principle, which is a basic principle in the rule of law. The article examines the substantive and procedural aspects of the ultimatum application of criminal law norms, in cases when it is not possible to apply the legal norms of other legal fields.

Key words: *legal norm, criminal law, ultima ratio.*

Úvod

Trestné právo je prostriedkom ultima ratio – krajným prostriedkom. Trestnoprávne normy sa teda majú aplikovať v spoločnosti výnimočne a len v krajnom prípade. Trestné právo je v demokratických štátoch ponímané ako najkrajnejší prostriedok riešenia (ultima ratio), ktorým je uskutočňovaná právna regulácia spoločnosti. Použitie prostriedkov trestného práva (tak hmotného, ako aj procesného) predstavuje najzávažnejších zásah do práv jednotlivca, a preto musia byť používané zdržanlivo a to len v prípadoch, v ktorých prostriedky iných právnych odvetví (napr. správneho, finančného, občianskeho, či obchodného práva, atď.) zlyhali alebo ide o tak závažný zásah do spoločnosťou chráneného zájmu, že aplikácia trestnoprávnych noriem vypláva zo samotnej závažnosti, v minulosti výstižnejšie legálne používaný termín – spoločenskej nebezpečnosti. Trestné právo by nemalo primárne riešiť nároky z právnych vzťahov, a keď tak len vtedy, ak všetko ostatné zlyhá a aj to musí vyplývať z okolností prípadu, a nie je to možné paušalizovať. Trestné právo je ultima ratio, a jeho právne normy nie je možné aplikovať tam, kde sa majú aplikovať právne normy iných právnych odvetví, ako sú právne normy a súvzťažné inštitúty správneho práva, občianskeho práva, obchodného práva, pracovného práva alebo práva iného netrestnoprávneho charakteru. Trestné právo a trestné konanie, (a teda in concreto aj podávanie

trestných oznámení), má byť uplatňované ako posledný prostriedok k postihu najzávažnejších prípadov porušenia práva a tam, kde prostriedky iných právnych odvetví už nie sú možné alebo účinné (subsidiarita trestnoprávnej represie).¹

1. Ultima ratio v legislatíve, rozhodovacej činnosti súdov a aplikačnej praxi

Zásada ultima ratio musí byť reflektovaná aj v platnej legislatíve, v opačnom prípade sa dostavuje konflikt medzi prirodzeným právom a jeho princípmi a pozitívnym právom. Zákonodarca ani v rámci boja s kriminalitou nesmie opúšťať základné dlhodobé konštanty moderného demokratického právneho štátu rešpektujúceho a chrániaceho základné ľudské práva a slobody (vrátane základných ľudských práv a slobôd páchatel'a trestného činu), a to predovšetkým požiadavku primeranosti, zásadu pomocnej úlohy trestného práva a poňatie trestného práva ako prostriedku ultima ratio, ako aj princíp humanity trestného práva. (viď k tomu aj PL. ÚS 106/2011).

Trestné právo a trestnoprávna kvalifikácia určitého konania ako trestného činu, ktoré má súkromnoprávny základ, je treba považovať za „ultima ratio“, teda za krajný právny prostriedok, ktorý má význam predovšetkým celospoločenský, t.j. z hľadiska ochrany základných spoločenských hodnôt. V zásade však nemôže slúžiť ako prostriedok nahrádzajúci ochranu práv a právnych záujmov jednotlivca v oblasti súkromnoprávnych vzťahov, kde závisí predovšetkým na individuálnej aktivite jednotlivca, aby strážil svoje práva, ktorým má súdna moc poskytovať ochranu. Je však neprijateľné, aby túto ochranu aktívne preberali orgány činné v trestnom konaní, ktorých úlohou je ochrana prevažne celospoločenských hodnôt, nie konkrétnych subjektívnych práv jednotlivca, ktoré svojou povahou spočívajú v súkromnoprávnej sfére. Ústavný súd k tomu dodáva, že v právnom štáte je neprípustné aby prostriedky trestnej represie slúžili k uspokojovaniu subjektívnych práv súkromnoprávnej povahy, ak nie sú splnené všetky predpoklady vzniku trestnoprávnej zodpovednosti, resp. nie sú tieto predpoklady nespochybniteľne zistené.² Trestnoprávna represia nemôže slúžiť ako prostriedok nahrádzajúci individuálnu aktivitu jednotlivca, od ktorého sa primárne pre sféru súkromnoprávnych vzťahov očakáva a vyžaduje, aby si strážil svoje práva.

Ako problematické možno vnímať, že interpretácia zásady ultima ratio je rôznorodá, alebo prinajmenšom sa modifikovane interpretuje. A to tak teóriou, ako aj v aplikačnej praxi, zo strany súdov. Spektrum právnych názorov v niektorých rozhodnutiach je v skutku zaujímavé. Najvyšší súd Slovenskej republiky judikoval vo vzťahu k zásade ultima ratio právnu vetu obsiahnutú v rozhodnutí R 96/2014 nasledovne: „Pri posudzovaní trestnosti činu zásadu „ultima ratio“ možno uplatniť jedine prostredníctvom materiálneho korektívu v rozsahu § 10 ods. 2 Trestného zákona – zák. č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (nejde o prečin, ak

¹ K tejto téme pozri napríklad aj: Čentík, T.: Kde sú hranice aplikácie princípu ultima ratio v trestnom práve?, publikované dňa 19.04.2014 na www.ulpianus.sk; Syrový, I.: Medze princípu ultima ratio v trestnom práve, Justičná revue, 65, 2013, č. 8-9, s. 1131 – 1139; Šamko, P.: Princíp ultima ratio? Významné interpretačné pravidlo alebo prehnaný súdny aktivizmus bez opory v zákone a judikatúre?, Justičná revue, 65, 2013, č. 2, s. 174 – 183.

² Pozri aj nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 29. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 469/02

vzhľadom na spôsob vykonania činu a jeho následky, okolnosti, za ktorých bol čin spáchaný, mieru zavinenia a pohnútku páchatel'a je jeho závažnosť nepatrná), teda v zmysle platnej a účinnej zákonnej úpravy len pri prečinoch.“³ Z takto formulovaných právnych názorom a záverom trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sa nemôžem stotožniť, pretože nezohľadňuje princípy právneho poriadku Slovenskej republiky, ktorý je postavený na pilieroch kontinentálneho práva (tradície rímskeho práva). Zásada ultima ratio nemôže byť v žiadnom prípade vnímaná výhradne cez ustanovenia zákona (pozitívnu právnu normu), ale je potrebné túto zásadu chápať v širších súvislostiach. Upínanie sa len na materiálny korektív pri prečinoch, ako to naznačuje právny názor Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, nie je celkom správne poňatie zásady ultima ratio. Na druhej strane pri čisto formálnom chápaní platného práva je možno dospieť aj k takému výkladu, ktorý by v aplikačnej praxi bol jednoznačnejší, ale nie správny. Dovolím si konštatovať, že pri takomto výklade ide o právny pozitivismus. Ako pokrokovejšie možno považovať rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 12. júla 2016 1TdoV 10/2015, ktoré v rámci odôvodnenia obsahuje širšie právne úvahy o zásade ultima ratio a jej možnej aplikácii, ale i v rámci tohto rozhodnutia sa v princípe Najvyšší súd Slovenskej republiky zásadne neodklonil od rozhodnutia R 96/2014. No na druhej strane predmetné rozhodnutie, hoci limitované právnou doktrínou nastolenou rozhodnutím R 96/2014, možno označiť ako racionálne dôsledne rozpracované. Na obhajobu stanoviska Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, možno ale zasa uviesť, že zákonodárca nenapomáha príliš k možnosti pre vnútroštátne najvyššie súdne authority pre extenzívnejší výklad. Trendom posledných rokov je prijímať neustále novelizácie Trestného zákona a dopĺňanie nových a nových skutkových podstát, ktoré svojou povahou sú častokrát správnymi deliktami, ale ich legislatívnym zaradením do Osobitnej časti Trestného zákona sú formálne kategorizované ako trestný čin, hoci ich materiálnosť (spoločenská nebezpečnosť) by mala byť riešená právnymi normami správneho práva.⁴ Časť týchto nových skutkových podstát je nevyhnutnosť plynúce z povinnosti transponovať právo Európskej Únie, no na strane druhej, je veľa nových skutkových podstát, ktoré boli prijaté na základe poslaneckých či ministerských návrhov, ktoré mali čisto politický kontext, ale následky sú pre systematickosť slovenského právneho poriadku zásadné.

Ústavný súd Slovenskej republiky v rozhodnutí IV. ÚS 55/2009 právny názor na zásadu ultima ratio formuloval tak, že trestnoprávnu kvalifikáciu určitého konania (ktoré má súkromnoprávny základ) ako trestného činu treba preto považovať za ultima ratio, teda za krajný právny prostriedok, ktorý má, ako už bolo uvedené, význam v prvom rade z hľadiska ochrany základných spoločenských hodnôt. Spravidla ním však nemožno suplovať ochranu práv a právnych záujmov fyzických osôb alebo právnických osôb v oblasti súkromnoprávnych vzťahov, kde je kladený dôraz najmä na ich individuálnu aktivitu v tom zmysle, aby sa starali o svoje práva, ktorým má poskytovať ochranu súdna moc. Zaujímavú interpretáciu zásady ultima

---

³ R 96/2014

⁴ Pozri k tomu aj LACIAK, O.: Právo na obhajobu a jeho podoby v trestnom konaní. - 1. vyd. - Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2019, s. 73-76.

ratio vyjadril Ústavný súd Slovenskej republiky aj v náleze I.ÚS 316/2011, v ktorom konštatoval, že trestné právo je prostriedkom ultima ratio (ide o poslednú a najkrajnejšiu možnosť), čo sa podľa právnej teórie, ako aj súdnej praxe chápe aj ako zásada pomocnej úlohy trestnej represie (zásada subsidiarity). Podľa tejto zásady má byť trestné právo použité len ako najkrajnejší prostriedok a len pri typovo najzávažnejších porušeníach spoločenských vzťahov, záujmov a hodnôt, teda len tam, kde iné možnosti, hlavne prostriedky ostatných právnych odvetví, nie sú dostatočné, teda už boli vyčerpané, sú neúčinné alebo zjavne nie sú vhodné. V oblasti aplikácie a interpretácie trestného práva potom – z takto chápaného prostriedku ultima ratio – musia byť akcentované právne princípy a zásady, ktoré primárne súvisia s posudzovaním trestnosti činu, napr. zásada nullum crimen, nulla poena sine lege (pozri čl. 49 Ústavy) či zásada in dubio pro reo (pozri čl. 50 ods. 2 Ústavy).

Za zmienku zaiste stojí aj časť odôvodnenia uznesenia Ústavného súdu Slovenskej republiky I. US 15/2012: „*V tomto kontexte je potrebné konštatovať, že trestné konanie začaté na podklade trestného oznámenia neúspešného účastníka občianskeho súdneho konania, nie je ďalším opravným prostriedkom, za pomoci ktorého by bolo možné zvrátiť jeho neúspešný výsledok, tak ako tomu nasvedčuje postoj sťažovateľky v trestnom oznámení a následne i v podanej sťažnosti. Pri posudzovaní a vyhodnocovaní naplnenia zákonných znakov skutkovej podstaty trestného činu je nevyhnutné vychádzať aj z princípu ultima ratio trestného práva, v zmysle ktorého majú inštitúty trestného práva slúžiť len ako hraničný prostriedok na ochranu predovšetkým celospoločenských hodnôt, v žiadnom prípade nemá nahrádzať individuálnu aktivitu jednotlivca, ktorá má smerovať k ochrane jeho súkromných práv a záujmov.*“

V zmysle nálezu Ústavného súdu Českej republiky I. ÚS 558/01, právny poriadok, aj keď je vnútorne diferencovaný, tvorí jednotu a ako s takým je nutné s ním zaobchádzať pri aplikácii jednotlivých ustanovení a inštitútov. Preto pokiaľ ide o naplnenie objektívnych znakov trestného činu pri použití princípu trestnoprávnej represie ako posledného prostriedku – “ultima ratio” – nemôže byť ignorovaná obchodnoprávna stránka veci.

V tejto súvislosti je vhodné odcitovať aj nález Ústavného súdu Českej republiky IV.ÚS 469/04 zo dňa 2. 6. 2005: „*Při trestněprávním posuzování jednání, které má z občanskoprávního pohledu podobu sporu o existenci užívacího práva, nutno na věc primárně nahlížet z pohledu práva občanského a zvažovat, zda jsou dány podmínky pro nasazení krajního právního prostředku - trestního práva. Za ústavně souladný lze z hlediska ustanovení čl. 36 odst. 1 a násl. Listiny označit jen takový aplikační postup soudu, který jasně a přesvědčivě vyloučí, že stíhané jednání, označené jako protiprávní svémoc, by např. nemohlo být v civilním řízení posouzeno jako výkon práva. Ústavní soud opakovaně upozorňuje na ústavní aspekty trestního práva jako prostředku "ultima ratio" [srov. například nález ze dne 8. 11. 2001 sp. zn. IV. ÚS 564/2000, Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu (dále jen "Sb. n. u."), svazek 24, nález č. 169, str. 255, nález ze dne 25. 11. 2003 sp. zn. I. ÚS 558/01, Sb. n. u., svazek 31, nález č. 136, str. 205, nález ze dne 2. 3. 2004 sp. zn. I. ÚS 180/03, Sb. n. u., svazek 32, nález č. 32, str. 293, či nález ze dne 29. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 469/02, Sb. n. u., svazek 33, nález č. 61, str. 113].*

*Z ústavného hľadiska totiž žiadny súd nemôže prehlížiť zjevnou skutočnosť, že nástroje, pomocí nichž sa realizuje trestnoprávna ochrana, omezuji základní práva či svobody a jen dôsledné respektování principu "ultima ratio" (chápaného z ústavného hľadiska) zaručuje, že takové omezení bude možno ještě považovat za proporcionální s účelem sledovaným trestním řízením (ve smyslu čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky a čl. 4 odst. 4 Listiny). Účastníci občanskoprávního vztahu, mezi nimiž je spor ohledně splnění podmínek zániku užívacího práva, mají dostatek možností jak vyřešit tento spor prostředky občanského práva. Princip subsidiarity trestní represe přitom vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě, tj. především v těch případech, kde jiné právní prostředky selhávají nebo nejsou efektivní. Trestní postih má místo pouze tam, kde jiné prostředky ochrany práv fyzických a právnických osob jsou vyčerpány nebo jsou neúčinné či nevhodné.*⁵

Podľa rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky (sp. zn.: 5 Tdo 897/2005) porušenie ustanovenia zmluvy jednou z jej zmluvných strán nie je možné považovať bez ďalšieho za podvodné konanie v zmysle §250 ods. 1 Trestného zákona (podľa slovenského Trestného zákona § 221). Princíp subsidiarity trestnej represie totiž vyžaduje, aby štát uplatňoval prostriedky trestného práva zdržanlivo, to znamená predovšetkým tam, kde iné právne prostriedky zlyhávajú alebo nie sú efektívne.

Pre komplexnosť je vhodné uviesť aj judikované právne závery Európskeho súdu pre ľudské práva⁶ najmä v prípadoch Kokkinakis vs. Grécko a Catoni vs. Francúzsko. Európsky súd pre ľudské práva konštatoval, že pravidlá liberálneho demokratického právneho štátu vyžadujú, aby vina páchatel'a bola autoritatívne konštatovaná len ohľadne takého konania, o ktorom mohol páchatel' v dobe keď sa ho dopúšťať dôvodne predpokladať, že ide o konanie trestné, a to s ohľadom na obsah vtedy účinného zákona, alebo tam kde je to treba, s ohľadom na ustálenú a všeobecne dostupnú judikatúru všeobecných súdov. Vo rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva Kokkinakis vs. Grécko súd poukazuje na to, že článok 7 ods. 1 Dohovoru sa neobmedzuje na zákaz retrospektívnej aplikácie trestného práva (reatroaktivity) v neprospech obvineného. Vo všeobecnosti zakotvuje aj zásadu, že iba zákon môže definovať trestný čin a uložiť trest (nullum crimen, nulla poena sine lege) a zásadu, že trestné právo nesmie byť extenzívne konštruované v neprospech obvineného, napr. analógiou; z toho vyplýva, že trestný čin musí byť v zákone jasne definovaný. Táto podmienka je splnená, ak jednotlivec môže zo znenia príslušného ustanovenia a v prípade potreby aj s pomocou jeho výkladu súdov vedieť, za aké činy a opomenutia bude trestne zodpovedný.⁷ V ďalšom rozhodnutí súd konštatuje, že keď hovoríme o „práve“, článok 7 Dohovoru sa odvoláva na ten istý pojem, na ktorý sa Dohovor odvoláva na inom mieste pri používaní tohto pojmu, pojem, ktorý zahŕňa

⁵ Pozri k tomu bližšie Hassan, J.: K subsidiarite trestnoprávnej represie

<http://www.pravnelisty.sk/rozhodnutia/a60-k-subsiarite-trestnopravnej-represie>

⁶ Rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Kokkinakis vs, Grécko (14307/88 § 52) a Catoni vs. Francúzsko (17862/91 §29).

⁷ Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Kokkinakis vs, Grécko (14307/88 § 52)

*písané (pozitívne) právo, ako aj judikatúru a zahŕňa kvalitatívne požiadavky, najmä prístupnosti a predvídateľnosti.*⁸

Väčšina náhľadov na ultimátnu aplikáciu noriem trestného práva je zameraná na hmotnoprávne hľadisko. Je potrebné ale vnímať a vziať do úvahy aj trestnoprocesný aspekt, ktorý reflektuje zásadu ultima ratio. V aplikačnej praxi je častým javom, že sa nároky z obchodnoprávných vzťahov snažia riešiť podnikatelia podávaním trestných oznámení. Rovnaký postup volia tiež podnikatelia, ktorí inštitút trestného oznámenia využívajú v snahe odstaviť konkurenciu. Naznačené skupiny oznamovateľov považujú trestné oznámenie, a teda trestné konanie za niečo bežné a podnety na jeho začatie za štandardné právne podanie. V istom percente trestných oznámení podnikateľov podaných na svojho obchodného partnera, alebo iného podnikateľa, s ktorým majú právny spor alebo je im priamou konkurenciou, je podanie trestného oznámenia forma, akou sa oznamovatelia snažia dostať k informáciám alebo dokumentom, ktoré si príslušný orgán činný v trestnom konaní (zväčša policajt) vyžiada od subjektu, na ktorý je podané trestné oznámenie. Aj keď v takýchto prípadoch je trestné oznámenie podľa § 197 ods. 1 písm. d) zákona č. 301/2005 Z. z. Trestného poriadku (ďalej len „Trestný poriadok“) odmietnuté, následne v civilnom konaní, takýto oznamovatelia požiadajú súd o pripojenie trestného spisu k súdnemu spisu, pričom v trestný spis obsahuje veľakrát informácie a dokumenty, ku ktorým by sa za iných okolností nedostali. Je možné sa stretnúť aj so špekulatívnosťou oznamovateľov – podnikateľov, keď je podané trestné oznámenie s cieľom vyhnúť sa povinnosti zaplataenia súdneho poplatku v civilnom konaní, keďže za trestné oznámenie sa súdny poplatok neplatí. Nie je nevídané, že podnikatelia pri riešení peňažných nárokov podajú trestné oznámenia s odôvodnením, že bol spáchaný trestný čin podvodu, pričom majú za cieľ len zaplataenie sporných nárokov zo stany subjektu, na ktorý podajú trestné oznámenie, a pritom žalobu na civilný súd nepodajú. Sú podnikatelia, ktorí formu podania trestného oznámenia považujú za jednoduchšiu cestu ako vymôcť spornú pohľadávku, napríklad aj len preto, že sa „druhá strana“ naľakala toho, že bola vypočutá o podanom trestnom oznámení. V tomto kontexte je na mieste uviesť príklad, ak by sa nejaký obchodný partner vyslovene vyhrážal podaním trestného oznámenia, ak nebude uhradená faktúra, pohľadávka, atď. V tejto súvislosti Najvyšší súd Slovenskej republiky vo viacerých rozsudkoch konštatoval (napr. R 27/1982), že takéto vyhrážanie podaním trestného oznámenia, či už opodstatneného alebo nie, napĺňa skutkovú podstatu trestného činu vydierania.⁹

Istým špecifikom z hľadiska trestnoprocesných noriem v reflexii aj zásady ultima ratio je právo obete na účinné vyšetrovanie. Teda akoby právny nárok obete trestného činu, aby tento bol náležite vyšetrený. Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze I. ÚS 431/2019 konštatoval, že obeť trestného činu, prípadne poškodený, má v rámci ochrany práv a hodnôt garantovaných čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky právo na účinné a efektívne vyšetrovanie, najmä ak je v stávke podozrenie z takej závažnej

⁸ Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Catoni vs. Francúzsko (17862/91 §29).

⁹ Podľa § 189 Trestného zákona

činnosti, akou je domáce násilie. Účinnosť vyšetrovania pritom závisí najmä od jeho dôkladnosti, rýchlosti, nezávislosti a nestrannosti. Rýchlosť vyšetrovania je podstatným prvkom účinného vyšetrovania, pretože signalizuje záujem orgánov činných v trestnom konaní na riadnom vyšetrení a ukončení celého prípadu. Naopak, neprímerane zdĺhavé vyšetrovanie môže signalizovať určitú akceptáciu a toleranciu k páchaniu trestnej činnosti a nepôsobí preventívne ani voči verejnosti a ostatným potenciálnym páchatelom trestných činov, a preto takýto postup príslušných orgánov nemožno označiť za naplnenie požiadavky účinného vyšetrovania. Na druhej strane Ústavný súd Slovenskej republiky už viackrát uviedol, že orgány činné v trestnom konaní sú povinné trestné oznámenie oznamovateľa trestného činu riadne prešetriť a rozhodnúť o ňom. Sťažovateľ ako oznamovateľ trestného činu má zákonné právo domáhať sa len toho, aby sa s jeho oznámením či sťažnosťou kompetentný orgán riadne zaoberal. Nemá však nárok na to, aby výsledok konania zodpovedal jeho predstave (II. ÚS 428/2017). Ústavný súd už v minulosti v rámci svojej rozhodovacej činnosti uviedol, že pozitívny záväzok štátu zabezpečiť efektívne rešpektovanie súkromia a rodinného života v zmysle čl. 19 ods. 2 ústavy a čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (Dohovor) môže implikovať požiadavku účinnej trestnoprávnej ochrany, najmä v prípade aktov dotýkajúcich sa telesnej a duševnej integrity jedinca a ďalších základných hodnôt a esenciálnych aspektov súkromného života. Pozitívny záväzok štátu v tomto smere môže zahŕňať aj požiadavku efektivity trestného vyšetrovania (rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva zo dňa 4. 12. 2003 vo veci M. C. proti Bulharsku, sťažnosť č. 39272/98) (III. ÚS 194/06). Účinnosť vyšetrenia závisí najmä od jeho dôkladnosti, rýchlosti, nezávislosti a nestrannosti. V zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. prípad Ulusoy proti Turecku, sťažnosť č. 54969/09) čl. 8 ods. 1 Dohovoru v sebe nesie jednak hmotnoprávnu stránku, výsledkom ktorej má byť poskytnutie reálnej a účinnej ochrany práva podľa čl. 8 ods. 1 Dohovoru zo strany štátu, t. j. prijatie účinných opatrení aj trestnoprávnej povahy, ktorých účinok nebude iluzórny. Druhý aspekt tvorí procesná stránka čl. 8 ods. 1 Dohovoru, ktorú tvorí právo na účinné, resp. efektívne vyšetrovanie. Požiadavka účinného vyšetrovania znamená, že štát je povinný aj vo sfére vzťahov medzi jednotlivcami navzájom prijať primerané opatrenia na účinný postup proti závažným trestným činom.¹⁰ Pozitívny záväzok štátu viesť účinné vyšetrovanie sa vzťahuje len na veľmi závažné zásahy do samotnej podstaty tohto práva („where fundamental values and essential aspects of private life are at stake“ – pozri rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci X a Y proti Holandsku z 26. 3. 1985, č. 8978/80, bod 27; ďalej napr. rozsudok vo veci Söderman proti Švédsku z 12. 11. 2013, č. 5786/08, body 82 a 85). Takými sú predovšetkým vážne zásahy do fyzickej či psychickej integrity, ako sú napríklad prípady domáceho násillia (rozhodnutie vo veci M. T. a S. T. proti Slovensku z 29. 5. 2012, č. 59968/07, body 58 a 64), sexuálneho násillia (pohlavné zneužívanie či znásillnenie, pozri napr. rozsudok vo veci X a Y proti Holandsku z 26. 3. 1985, č. 8978/80, bod 27), či fyzického násillia voči skupinám vyžadujúcim špeciálnu

---

¹⁰ Pozri bod 52 a 53 Nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. I. ÚS 431/2019 z 26. mája 2020.

ochranu, ako sú napr. deti (rozsudok vo veci Remetin proti Chorvátsku z 11. 12. 2012, č. 29525/10, bod 91) (podobne II. ÚS 182/2017, III. ÚS 173/2018).¹¹

Obdobný pohľad na účinné vyšetovanie vyjadril aj Ústavný súd Českej republiky v náleze sp. zn. III. ÚS 1412/20 zo 6. októbra 2020, v ktorom konštatuje, že právo na účinné vyšetovanie nenáleží poškodenému v trestnom konaní o akomkoľvek trestnom čine, ale len v prípadoch najzávažnejších, ktoré sú svojimi následkami porovnateľné so zásahom do práva na život, ako je napr. obchodovanie s ľuďmi. Naopak u prečinov je zákrok ústavného súdu možný len výnimočne v úplne extrémnych prípadoch flagrantných pochybení s mimoriadne intenzívnymi pretrvávajúcimi následkami pre poškodeného. V týchto súvislostiach je zároveň potrebné prihliadať na to, či poškodený má možnosť podania občianskoprávnej žaloby voči domnelým páchatelom, ktorá by mala reálnu šancu na úspech vedúcu k ochráneniu jeho práv. Ak tomu tak je, bude zásah ústavného súdu možný len v úplne mimoriadnych situáciách aj pri závažnejších trestných činoch, hoci je zároveň potrebné doplniť, že nie u niektorých trestných činov najzávažnejších (v rovine všeobecného práva spravidla zodpovedajúcich kategórii zvlášť závažných zločinov), u ktorých by bola ich závažnosť natoľko vysoká, že by sa ich riešenie iba prostriedkami civilného práva, hoci by boli k dispozícii, javilo hrubo nedostatočné.¹²

Záver

Zásada ultima ratio aplikácie trestnoprávných noriem musí byť reflektovaná aj v platnej legislatíve, v opačnom prípade sa dostavuje konflikt medzi prirodzeným právom a jeho princípmi a pozitívnym právom. Takáto situácia potom vnútroštátne súdy dostáva do právnej dilemy, čo vedie častokrát k rozpačitým rozhodnutiam. Hoci orgány činné v trestnom konaní a súdy zásadu ultima ratio uplatňujú v nemalej miere, no jeho aplikácia by pri extenzívnejšej interpretácii tejto zásady bola pre právny poriadok užitočnejšia. Zaiste by aj zákonné vymedzenie zásady ultima ratio v Trestnom zákone prinieslo jednoznačnosť do interpretácie a aplikácie tejto zásady v slovenskom právnom poriadku, a nepochybne by to prinieslo aj väčšiu právnu istotu, ktorá je aj jedným zo základných princípov právneho štátu. Jedným z riešení de lege ferenda je aj návrat k tzv. spoločenskej nebezpečnosti trestného činu, ktorá by sa skúmala pri všetkých kategóriách trestných činov (prečin, zločin aj obzvlášť závažný zločin) a nie len pri prečinoch, kde sa podľa súčasne platného a účinného Trestného zákona skúma závažnosť činu, ktorá je materiálnym korektívom, a teda hranicou, kedy sa normy trestného práva aplikujú.

---

¹¹ Pozri bod 55 Nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. I. ÚS 431/2019 z 26. mája 2020.

¹² Pozri nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. sp. zn. I. ÚS 3196/12 zo dňa 12. 8. 2014, bod 19.].

Použitá literatúra:

1. Čentík, T.: Kde sú hranice aplikácie princípu ultima ratio v trestnom práve?, publikované dňa 19.04.2014 na www.ulpianus.sk,
2. Hassan, J.: K subsidiarite trestnoprávnej represie. Publikované na <http://www.pravnelisty.sk/rozhodnutia/a60-k-subsiarite-trestnopravnej-represie>
3. LACIAK, O.: Právo na obhajobu a jeho podoby v trestnom konaní. - 1. vyd. - Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2019.
4. STRÉMY, T., KURILOVSKÁ, L. a kol. Trestný zákon. Komentár. I. zväzok. 1. vydanie. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2022, 904 s. ISBN 978-80-7676-429-3.
5. Syrový, I.: Medze princípu ultima ratio v trestnom práve, Justičná revue, 65, 2013, č. 8-9, s. 1131 – 1139
6. Šamko, P.: Princíp ultima ratio? Významné interpretačné pravidlo alebo prehnaný súdny aktivizmus bez opory v zákone a judikatúre?, Justičná revue, 65, 2013, č. 2, s. 174 – 183

Kontaktné údaje autora

Doc. JUDr. Ondrej Laciak, PhD.
Slovenská advokátska komora
Kolárska 4, Bratislava
laciak@sak.sk

Univerzita Komenského v Bratislave
Právnická fakulta
Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky
Šafárikovo nám. č. 6, P. O. BOX 313, 810 00 Bratislava 1
Slovenská republika
ondrej.laciak@flaw.uniba.sk

JE NUTNÉ CHRÁNIT MAJETEK PROSTŘEDKY TRESTNÍHO PRÁVA ZA KAŽDÝCH OKOLNOSTÍ?¹

IS IT NECESSARY TO PROTECT PROPERTY THROUGH CRIMINAL LAW IN EVERY CIRCUMSTANCES?

Jana Tlapák Navrátilová
Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Praha

Ingrid Galovcová
Fakulta bezpečnostně právní, Policejní akademie České republiky v Praze

Abstrakt

Příspěvek se zaměřuje na vybrané majetkové trestné činy, u nichž pro vznik trestní odpovědnosti není vyžadován vznik škody ani ve výši nikoliv nepatrné. Autorky se zamýšlí nad nutností kriminalizace speciální recidivy u krádeže a fenoménu sprejství v situacích, kdy způsobená škoda nedosáhne hranice škody nikoliv nepatrné. Upozorňují na odlišný přístup ke speciální recidivě i ke stanovení výše škody v rámci majetkových trestných činů. Zdůrazňují potřebu respektovat zásadu subsidiarity trestní represe a princip ultima ratio již v procesu trestněprávní normotvorby.

Klíčová slova: majetkové trestné činy, škoda, recidiva krádeže, poškození cizí věci, sprejství, subsidiarita trestní represe

Abstract

The paper focuses on selected property crimes for which criminal liability does not require the occurrence of damage, even in an amount that is not insignificant. The authors reflect on the necessity of criminalizing special recidivism in case of theft and the phenomenon of spray-painting in situations where the damage caused does not reach the limit of not insignificant damage. They draw attention to a different approach to special recidivism and to determining the amount of damage in property crimes. They emphasize the need to respect the principle of subsidiarity of criminal repression and the principle of ultima ratio already in the process of criminal legislation.

Keywords: property crimes, damage, recidivism in case of theft, damage to another's property, spray-painting, subsidiarity of criminal repression

Úvod

Tématem, kterým se chceme zabývat, je otázka zda skutečně všechna jednání, která jsou postihována podle trestního zákona, je nutné kriminalizovat. Mohli

---

¹ Příspěvek je zpracovaný v rámci DVÚ Policejní akademie ČR v Praze pod názvem „Možnosti využití nových technologií s důrazem na zefektivnění a urychlení činnosti orgánů činných v trestním řízení a dalších subjektů“

bychom určitě vybrat víc ustanovení, ať už zanedbání povinné výživy či některá ustanovení týkající se hospodářské soutěže. Vzhledem k tomu, že tématem konference je ochrana majetku prostředky trestního práva, soustředily jsme se pouze na majetkové trestné činy a chceme se zamyslet nad tím, zda je vhodné a potřebné, aby trestní právo postihovalo některá jednání, byť jimi není způsobena škoda ani nikoliv nepatrná.

Pokud se podíváme na samotnou hranici škody, je nutné si uvědomit, že přístupů k jejímu stanovení a to zda vůbec nějaká minimální hranice škody existuje, je vícero a je to komplexní otázka trestního práva hmotného, kriminologie a především trestní politiky. Hranice škody jako pojmový znak skutkové podstaty trestného činu je často v trestněprávní teorii diskutována, ať už z pohledu její výše či její existence. Nemůžeme popřít, že obě řešení mají své výhody, v případě stanovení hranice škody se jedná o stabilní a předvídatelné řešení, zatímco pokud stanovena není, je to flexibilnější a lépe reflektuje ekonomický vývoj ve společnosti. Pokud bychom se chtěli inspirovat zahraniční úpravou, tak pro odlišné řešení nemusíme chodit daleko, neboť v samotném Německu není dolní hranice stanovena vůbec. Podle Fenyka se jedná o „signál“ zákonodárce vyslaný ve vztahu k pachatelům ve smyslu preventivním, neboli "krást se nesmí". Současně se dává najevo poškozenému, že i při menší škodě je dostatečně preventivně chráněn.² S argumentem, že opačný přístup by mohl vést ke stimulaci pachatele ve směru jeho snížené obavy z postihu či dokonce o možnosti zahlcení správných orgánů přestupky³, nelze než souhlasit, ale je nutné v této souvislosti zdůraznit, že přístup zákonodárce by měl být stejný. V našem příspěvku se tedy budeme zabývat otázkou, zda je důvod, aby u některých majetkových činů nebyla stanovena nejnižší hranice, zatímco u jiných (většiny) ano.

1. Nepatrná výše škody na majetku a trestní odpovědnost za majetkový trestný čin

Škoda, tj. následek, který se projevil v majetkové sféře poškozeného, je u majetkových deliktů významným kritériem pro stanovení intenzity zásahu do chráněných zájmů a s tím související škodlivosti jednání postihovaného jako trestný čin. V úpravě majetkových trestných činů v páté hlavě zvláštní části však nalezneme i skutkové podstaty, u nichž, navzdory jejich zaměření na ochranu cizího majetku, limit způsobené škody není určujícím znakem pro vznik trestní odpovědnosti, a trestní represe je tak uplatňována i v situacích, kdy výše škody je nepatrnou a z materiálního hlediska zanedbatelnou, přičemž ani samotný způsob jednání pachatele nevykazuje tak specifické znaky, které by nutnost trestněprávní represe i bez ohledu na výši škody odůvodňovaly. Těmito ustanoveními jsou krádež podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku a poškození cizí věci podle § 228 odst. 2 trestního zákoníku, u nichž je ochrana poskytovaná i majetkovým hodnotám v zanedbatelné výši. Obohacovací ani poškozující jednání v těchto případech není vázáno na dosažení

---

² Odlišné stanovisko soudce Jaroslava Fenyka k odůvodnění nálezu Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 46/2018.

³ Tamtéž.

určitého limitu škody a skutkovou podstatu lze naplnit, i když způsobená škoda bude nepatrnou, tj. nedosáhne výše 10 000 Kč (§ 138 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku).

Absence konkrétní minimální hranice výše škody u těchto majetkových trestných činů sice zdánlivě vytváří prostor pro zvažování aplikace materiálního korektivu trestného činu v podobě zvažování jeho společenské škodlivosti a uplatnění subsidiarity trestní represe, když tak „rozostřuje“ hranici mezi typově běžným jednáním proti majetkovým zájmům, na nějž daná skutková podstata míří a jednáním, u něhož v konkrétním případě společenská škodlivost běžně se vyskytujícím případům neodpovídá, avšak s ohledem na další znaky skutkové podstaty, u nichž způsob vyjádření neposkytuje přílišný prostor pro pochybnosti o spodní hranici trestnosti, může být uplatnění subsidiarity trestní represe problematické. Absence pojmového znaku minimální hranice škody dle našeho názoru klade zvýšené nároky na zákonodárce při zvažování samotné potřeby trestněprávní represe stran jednání, proti nimž ochrana majetkových zájmů prostřednictvím trestního práva směřuje. Posouzení významu chráněného právního statku je základním kritériem pro zhodnocení potřeby jeho ochrany i prostředky trestního práva. Již Mířička ve své učebnici trestního práva z roku 1934 u zamyšlení se nad otázkou, které právní statky „*sluší chrániti trestní hrozbou*“ zdůrazňoval požadavek, že „*trestní moc státu nemá býti přepínána, nýbrž jí užíváno jen potud, pokud je toho nutně potřebí (ekonomie trestní hrozby)*“⁴. I když je věcí zákonodárce a jeho trestní politiky, zda určitá jednání zaměřené na ochranu individuálních majetkových zájmů považuje za tak škodlivá, že je nutné je trestněprávně postihovat i v situacích, kdy způsobená škoda je nepatrná, potřeba trestní represe má být již při zákonodárné činnosti limitována zásadou subsidiarity trestní represe. Musil uplatnění subsidiarity trestní represe označuje jako kriminálně politickou směrnicí pro zákonodárce, jejíž uplatnění by se mělo promítat zejména do úvah o rozsahu kriminalizace.⁵ Současně však stran přístupu zákonodárce ke kriminalizaci jednání v rekodifikovaném trestním zákoníku vyslovil pochybnost o tom, zda závažnost některých trestných činů je skutečně tak vysoká, aby vyžadovala kriminalizaci. V této souvislosti přitom velmi výstižně poukazuje na nutnost přesvědčivého zdůvodnění nezbytnosti kriminalizace, aby její důvody byly dostatečně transparentní, byla s nimi obeznámena veřejnost a mohlo tak být příp. dosaženo i společenského konsenzu. Vychází přitom z uznávané zásady trestněprávní normotvorby *in dubio pro libertate*.⁶ Lze jen souhlasit s jeho závěry o tom, že „*čeští zákonodárci by každopádně neměli opustit dlouhodobé konstanty trestní politiky moderního státu – totiž zásadu pomocné role trestního práva a pojetí trestního práva jako prostředku ultima ratio*“⁷. Domníváme se, že u majetkových trestných činů, na které se zaměřuje náš příspěvek, tento požadavek zákonodárcem respektován nebyl.

---

⁴ MÍŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné. Část obecná i zvláštní*. Praha: Všehrd, 1934, s.12.

⁵ MUSIL, Jan. Respektuje český zákonodárce princip subsidiarity trestní represe? *Kriminalistika*, roč. XXXX/2007, č. 3, s. 167.

⁶ Tamtéž, s. 169.

⁷ Tamtéž, s. 171.

2. Speciální recidiva u majetkových trestných činů

U části majetkových trestných činů představuje speciální recidiva znak skutkové podstaty. Za okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby je považována u zpronevěry (§ 206 odst. 2 trestního zákoníku), podvodu (§ 209 odst. 2 trestního zákoníku), pojistného podvodu (§ 210 odst. 3 trestního zákoníku), úvěrového podvodu (§ 211 odst. 3 trestního zákoníku), dotačního podvodu (§ 212 odst. 3 trestního zákoníku), ale i u provozování nepoctivých her a sázek (§ 213 odst. 2 trestního zákoníku). Zatím co u těchto trestných činů odsouzení nebo potrestání v posledních třech letech je znakem kvalifikovaných skutkových podstat a stává se relevantním až v situaci, kdy jsou naplněny znaky základní skutkové podstaty, u trestného činu krádeže je situace odlišná. Speciální recidiva u krádeže je koncipovaná i jako znak základní skutkové podstaty (§ 205 odst. 2 trestního zákoníku) a v určitých případech se tak stává okolností podmiňující vznik trestní odpovědnosti.

Podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku: „*Kdo si присvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.*“ Po přijetí rekodifikovaného trestního zákoníku se v aplikační praxi stalo sporným, jak této skutkové podstatě přistupovat, jestli je základní (samostatnou) nebo kvalifikovanou (nesamostatnou) když, s ohledem na legislativní techniku použitou při konstrukci § 205 trestního zákoníku, bylo toto určení problematickým. K odstranění interpretačních nejasností v otázce vzájemného vztahu skutkových podstat uvedených v § 205 odst. 1 a § 205 odst. 2 trestního zákoníku přispělo rozhodnutí velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu Nejvyšší soudu, který ustanovení § 205 odst. 2 trestního zákoníku označil za „*zvláštní skutkovou podstatu, která v sobě spojuje základní a současně kvalifikovanou skutkovou podstatu ve vztahu k odstavci 1*“.⁸ V situaci, kdy si pachatel přisvojí věc tím, že se jí zmocní, aniž by naplnil některou z dalších podmínek uvedených v § 205 odst. 1 trestního zákoníku, avšak splňuje znak recidivy, tj. byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, je jeho jednání kvalifikováno podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku jako samostatné základní skutkové podstaty, tj. trestní odpovědnost za majetkový trestný čin je dovozována bez toho, že by byl vyžadovaný vznik škody alespoň ve výši nikoliv nepatrné. Výše způsobené škody tak nepředstavuje znak skutkové podstaty trestného činu a trestní represe je uplatňována na základě okolnosti vázané na pachatele trestného činu.

Speciální recidiva u krádeže však nejen, že představuje samostatnou podmínku vzniku trestní odpovědnosti, příp. přitěžující okolnost přistupující ke znakům uvedeným v prvním odstavci, ale dle rozhodovací praxe soudů je i okolností, jež zpravidla vylučuje možnost uplatnění subsidiarity trestní represe.⁹ I když uplatnění materiálního korektivu trestného činu v podobě subsidiarity trestní represe nelze řešit v obecné poloze¹⁰ a je nutné ji zvažovat v konkrétním případě s ohledem

⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 11. 2011, sp. zn. 15 Tdo 706/2011, publ. pod č. 33/2012 Sb.NS.

⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 6. 2018, sp. zn. 3 Tdo 561/2018; usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. 4 Tdo 1250/2013.

¹⁰ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1634/2014.

na individuální okolnosti, v situaci, kdy hranici trestní odpovědnosti vytváří naplnění znaku recidivy, je prostor pro její uplatnění prakticky vyloučený. Naplnění tohoto znaku je totiž založeno na existenci objektivní skutečnosti (odsouzení nebo potrestání pachatele v posledních třech letech) a není tedy znakem, který by bylo možné, při přisvojení si cizí věci zmocněním se jí, naplnit v různé intenzitě. Nepřichází tak v úvahu situace, kdy by posuzovaný skutek neodpovídal běžně se vyskytujícím trestným činům dané skutkové podstaty, a to ani v situaci, kdy by způsobená škoda byla zanedbatelnou. Zákonná úprava přečinu dle § 205 odst. 2 trestního zákoníku tak v zásadě odpovídá čistě formálnímu pojmání trestního činu bez možnosti uplatnění jeho materiální korekce. Tento stav je dle našeho názoru důsledkem nerespektování požadavku subsidiarity trestní represe již v procesu normotvorby.

Není pochybnost o tom, že recidiva představuje okolnost, která má význam při hodnocení společenské škodlivosti protiprávního jednání a z ní plynoucí potřeby přijetí adekvátní trestněprávní reakce. Otázkou však zůstává, proč u majetkových trestných činů zákonodárce uplatnil rozdílný přístup k významu speciální recidivy při jejím vyjádření v rámci skutkových podstat? Samotný předpoklad vzniku trestní odpovědnosti představuje speciální recidiva toliko při krádeži. U dalších majetkových trestných činů je speciální recidiva znakem kvalifikované skutkové podstaty. Důvody, které zákonodárce k volbě této úpravy vedly, nejsou zřejmé. V důvodové zprávě nacházíme toliko konstatování, že „*recidiva ve formě odsouzení nebo potrestání v posledních třech letech je pak znakem přísněji trestné samostatné skutkové podstaty krádeže*“¹¹. Co však zákonodárce k zakotvení této samostatné skutkové podstaty vedlo a jak se vypořádal s otázkou nezbytnosti trestněprávní represe bez ohledu na výši způsobené škody, resp. nutností odlišného přístupu k speciální recidivě než je tomu u dalších majetkových trestných činů, důvodová zpráva neuvádí.

Potřeba uplatnění trestní represe by měla vycházet ze samotné povahy jednání a významu chráněného zájmu, přihlížeje na intenzitu jeho ohrožení nebo porušení, nikoliv z okolností charakterizujících pachatele. Z hlediska ochrany majetkových zájmu je primárním intenzita jejich porušení projevující se zejména ve výši způsobené škody či obohacení se pachatele, nebo povaze jednání, jímž k ohrožení či porušení chráněného zájmu došlo. Rozlišení okruhu pachatelů z hlediska jejich delikvence v minulosti má určitě význam při posuzování okolností zvyšujících závažnost trestné činnosti a potřebu odlišného přístupu, který umožňuje odlišnou kvalifikaci s ohledem na všechny relevantní okolnosti spáchaného skutku, avšak dle našeho názoru by neměla být rozhodnou podmínkou pro vznik trestní odpovědnosti samotné, jak tomu je u krádeže dle § 205 odst. 2 trestního zákoníku. Legislativně vhodnějším a zásadám trestněprávní normotvorby odpovídajícím řešením by *de lege ferenda* bylo sjednocení přístupu k speciální recidivě u majetkových trestných činů, tj. modifikaci skutkové podstaty § 205 odst. 2 trestního zákoníku tak, aby představovala „pouze“ kvalifikovanou skutkovou podstatu, v níž by speciální recidiva byla zvlášť přitěžující okolností, nikoliv však samostatnou podmínkou vzniku trestní odpovědnosti.

---

¹¹ Důvodová zpráva k zák. 40/2009 Sb.

3. Sprejerství a potřeba jeho trestněprávního postihu

Poškození cizí věci podle § 228 odst. 2 trestního zákoníku postihuje jednání, jímž pachatel poškodí cizí věc tím, že ji postříká, pomaluje či popíše barvou nebo jinou látkou. Výše způsobené škody přitom jako znak skutkové podstaty stanovena není. Potřeba kriminalizace jednání postihovaného skutkovou podstatou dle § 228 odst. 2 Trestního zákoníku, je zdůvodňovaná snahou o eliminaci sprejerství, jakožto nežádoucího společenského jevu, jímž dochází k poškozování majetku, avšak výše způsobené škody často nemusí dosahovat hranici škody nikoliv nepatrné a nebylo by tak možné v takovýchto případech dovést trestní odpovědnost za poškození cizí věci dle § 228 odst. 1 trestního zákoníku. Paradoxně tak právě skutečnost, že u konkrétního typu poškozujícího jednání dochází ke způsobení toliko nepatrné škody, je důvodem pro existenci samostatné skutkové podstaty postihující kazuisticky určené konkrétní jednání porušující zájem na ochranu majetku. Ochrana majetkových zájmů prostředky trestního práva je tak poskytovaná i před poškozujícím jednáním, jehož následek lze považovat za bagatelní a snadno napravitelný.

Je však skutečně sprejerství vždy delikventním chováním, které si vyžaduje postih podle trestného práva? Lze trestněprávní politiku, v rámci níž je kriminalizováno sprejerství bez ohledu na výši škody považovat za racionální a vedoucí k eliminaci tohoto nežádoucího jevu?

Trestněprávní represe má mít místo jen tam, kde jiné prostředky ochrany práv fyzických a právnických osob jsou nedostatečné, neúčinné nebo nevhodné¹². Na přiměřenost vzniku trestněprávní odpovědnosti, jako prostředku *ultima ratio* k dosažení žádoucího způsobu chování jednotlivců ve společnosti, je nezbytné nahlížet i z hlediska následků způsobených nežádoucími jednáními. U majetkových trestných činů, tj. úpravou trestněprávní odpovědnosti spojené se zásahem do majetkových práv jiných subjektů, má být rozhodným kritériem pro určení hranice mezi nutností trestněprávní odpovědnosti a jinou deliktní odpovědností právě výše způsobené škody, v níž se odráží intenzita zásahu do zájmu na ochranu majetku jiného. Pokud však škoda není znakem majetkového trestného činu, jen stěží lze přiměřenost uplatňování trestněprávní odpovědnosti za majetkový trestný čin dovést.

Relevantní argument pro kriminalizaci sprejerství by mohl představovat zájem na ochraně i dalších, nikoliv pouze majetkových práv. Komentářová literatura i rozhodovací praxe soudů rozšiřuje ochranu poskytovanou skutkovou podstatou dle § 228 odst. 2 trestního zákoníku i na další (nemajetkové) hodnoty, např. estetické, či zájem na ochraně kulturních statků.¹³ Právě absence stanovení výše škody jako znaku skutkové podstaty vedla Ústavní soud k závěru, že „*objektem, nikoliv však hlavním, jsou rovněž další nemateriální hodnoty, resp. ochrana hodnot estetických*

¹² Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. Tpjn 301/2012, publikované pod č. 26/2013 Sb. rozh. tr..

¹³ Viz např. JELÍNEK, Jirí. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 8. aktualizované vydání*. Praha: Leges, 2020, s. 367; usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2003, sp. zn. Pl. ÚS 4/03, publ. pod č. 5/2003 Sb.ÚS

či ochrana kulturních statků v převážně urbánních částech životního prostředí¹⁴. Tento závěr vyslovil v souvislosti s rozhodováním o návrhu na zrušení ustanovení § 257b odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, tj. úpravy postihující sprejerství v předchozím trestním zákoně. Rozpor s ústavním pořádkem však neshledal a k navrhovanému zrušení nepřistoupil, když konstatoval, že daná skutková podstata „je výrazem přesvědčení zákonodárce o zvýšené společenské nebezpečnosti již samotného způsobu poškození cizí věci. Rozhodnutí zákonodárce formulovat takovou skutkovou podstatu je součástí trestněprávní politiky státu. Přesto že se Ústavní soud domnívá, že zmnožování skutkových podstat v trestním zákoně a jejich nesystematická diferenciaci, která reaguje na zvýšenou intenzitu výskytu určitého nepochybně společensky nebezpečného jednání, nejsou samy o sobě zárukou efektivního postihu takového jednání, je si vědom toho, že snahou zákonodárce, jak ostatně vyplývá také z důvodové zprávy k návrhu zákona č. 139/2001 Sb., bylo zvýraznění preventivní či odstrašující funkce trestního postihu, než posílení funkce represivní¹⁵. I když lze souhlasit s názorem, že je věcí zákonodárce, jakou trestní politiku uplatňuje a u jakých materiálně protiprávních jednání se rozhodne stanovit i jejich formální protiprávnost, označit je za trestná a uplatňovat u nich trestněprávní postih, jeho diskrece nemůže být bezbřehá, ale je limitována základními principy a zásadami v trestním právu uplatňovanými, princip *ultima ratio* nevyjímaje. Snaha o prevenci nebo odstrašení, může být v trestním právu legitimní pouze ve spojení s existencí ochranné funkce, vyžadující si zavedení trestní represe až jako poslední možnosti zajištění ochrany hodnot a právních statků před nežádoucími jevy. Ochrana majetkových zájmů, ale případně i nemajetkových hodnot, které jsou shledávány jako objekt poškození cizí věci dle § 228 odst. 2 trestního zákoníku, by dle našeho názoru neměla být závislá na samotném způsobu poškozujícího jednání, ale na intenzitě, jakou je objekt zasažen. Podmínkou vzniku trestní odpovědnosti se však v případě přečinu poškození cizí věci podle § 228 odst. 2 trestního zákoníku stává právě konkrétní způsob poškozujícího jednání, nikoliv jeho intenzita, resp. intenzita porušení chráněného zájmu. Zatím co např. poškození fasády budovy „vrytím“ nápisu by trestním nebylo, pokud by nebyla způsobena škoda nikoliv nepatrná, napsání stejného nápisu barvou by již trestněprávní odpovědnost zakládalo.

Sprejerství bylo jako samostatný trestný čin dle § 257b zák. 140/1961 Sb. postihováno již před rekodifikací trestního práva hmotného, přičemž nutnost trestněprávního postihu tohoto jevu bez ohledu na výši škody byla při přijímání novely č. 139/2001 Sb., účinné od 1. 7. 2001, zdůvodňovaná snahou o „zjednodušení dokazování spáchání trestného činu, zrychlení soudního řízení a možnost okamžitého potrestání¹⁶. Procesní efektivita se tak stala motivací pro kriminalizaci určitého jednání, aniž by byla v rámci legislativního procesu zvažována materiální potřeba ochrany zájmů prostředky trestního práva. Důvodová zpráva dokonce jako motivaci k zavedení trestněprávní represe uvádí, že se „zjednoduší prokazování tohoto

¹⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2003, sp. zn. Pl. ÚS 4/03, publ. pod č. 5/2003 Sb.ÚS.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 139/2001 Sb.

*trestného činu, neboť v případě zadržení pachatele při činu odpadne složité dokazování, v jaké míře se pachatel poškození účastnil či jak vysokou škodu svým jednáním způsobil*¹⁷. Současný trestní zákoník, předchozí úpravu postihující sprejství bez ohledu na výši způsobené škody převzal a podřadil takovému jednání pod samostatnou skutkovou podstatu v rámci trestného činu poškozování cizí věci. Důvody, které k tomu vedly, však nejsou jasné. Nestanovení limitu výše způsobené škody by mohlo představovat způsob jak zjednodušit dokazování této trestné činnosti v situacích, kdy by platilo formálního pojmání trestného činu. Formální pojmání je však modifikováno materiálním korektivem, proto v konkrétním případě bude nutné zohlednit nejen výši způsobené škody, ale rozsah a charakter, případně nevratnost poškození či obtížnou odstranitelnost pomalování, formu jednání (pachatelství, spolupachatelství, účastenství) a další kritéria pro posouzení společenské škodlivosti. Dokazování tak je nutné zaměřit i na zjištění těchto rozhodných skutečností, čímž kýžený účel zákonodárce prezentovaný v minulosti ztrácí na svém významu. Nadto nelze akceptovat, aby procesní důvody byly relevantním argumentem pro kriminalizaci určitého nežádoucího společenského jevu.

I když tedy sprejství lze označit za čin společensky nežádoucí, je nutné se zamýšlet, zda v situaci, kdy v jeho důsledku nevznikne škoda na majetku ani nikoliv nepatrná, je žádoucí řešit tento jev prostředky trestního práva. Obzvláště když značný podíl na tomto nežádoucím jednání mají děti mladší 15 let, tj. osoby trestně neodpovědné. Trestněprávní regulace tak ani nemůže představovat efektivní prostředek eliminace sprejství, když z velké části na něj, vzhledem k věku aktérů, nedopadá. Podle zprávy IKSP z celkem 291 případů sprejství v roce 2020 spáchaných mladými lidmi do 18 let bylo 100 skutků spáchaných mladistvými a 181 skutků trestně neodpovědnými dětmi do 15 let¹⁸.

Nahlížení na sprejství v devadesátých letech minulého století, které vedlo ke kriminalizaci tohoto jednání a jeho vnímání společností se postupně mění. I když může být pořád vnímáno jako vandalizmus útočící na majetkové, estetické či kulturní hodnoty, některé jeho projevy jsou vnímány i jako uznávané formy uměleckého projevu.¹⁹ Odborná veřejnost též poukazuje na specifika určité subkultury sprejerů, u níž právě riziko trestněprávního postihu je motivací jednání, které je chápáno jako vyhranění se vůči většinové společnosti, jejím pravidlům a autoritám, a nemá tak ani zájem o legalizaci sprejství.²⁰ Ideová rebelie dospívajících mladých lidí, pubertální vzdor autoritám, touha po svobodě, chuť dělat věci zakázané, potřeba v něčem vyniknout či potřeba získat uznání druhých představují podle Urbana hlavní motivační faktory sprejerů, přičemž tyto potřeby

---

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ SCHEINOST, Miroslav a kol. Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2020. IKSP, Praha, 2021 s. 66. ISBN 978-80-7338-196-7.[online].[cit. 20230612] Dostupné z: http://www.ok.cz/iksp/docs/470_Analyza_trendu_kriminality_v_Ceske_republice_v_roce_2020.pdf

¹⁹ CHROMÝ, Jakub. Sprejství jako trestný čin: teorie a praxe v České republice. *Trestní právo*, roč. 2010, č. 9, s. 22.

²⁰ Tamtéž, s. 22.

úzce souvisí s faktorem ilegality a nebezpečnosti.²¹ Jen stěží tak lze právě trestněprávní represi považovat za efektivní nástroj, kterým by bylo možné sprejerství eliminovat. Pokud trestní politika státu je založena na neustále probíhajících dvou souběžných protikladných procesech kriminalizace a dekriminalizace (jak ji zjednodušeně, ale příléhavě charakterizoval Musil)²², je nejvyšší čas se zamyslet, jestli od zavedení trestněprávního postihu sprejerství i při způsobení škody toliko nepatrné nedošlo ke změně vnímání škodlivosti tohoto jevu a nahlížení na efektivitu přístupu k tomuto specifickému jednání mládeže, kterým by na pomyslných miskách vah převážil zájem na dekriminalizaci.

Záver

I když vymezení deliktního jednání, které je nezbytné kriminalizovat jako trestný čin je výsledkem trestní politiky státu odrážející se v jeho normotvorbě, tato nemá odrážet pouze politickou vůli, ale i respektovat základní východiska pro uplatňování trestní represe a přesvědčivě zdůvodnit nezbytnost kriminalizace určitého jednání jako trestného činu. Domníváme se, že v případě skutkových podstat krádeže podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku a poškození cizí věci podle § 228 odst. 2 trestního zákoníku, při absenci znaku způsobené škody ve výši alespoň nikoliv nepatrné tento požadavek nebyl zohledněn.

Použitá literatura

1. CHROMÝ, Jakub. Sprejerství jako trestný čin: teorie a praxe v České republice. *Trestní právo*, roč. 2010, č. 9, s. 16-22. ISSN 1211-2860.
2. JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2020, 1360 s.
3. MÍŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné. Část obecná i zvláštní*. Praha: Všehrad, 1934.
4. MUSIL, Jan. Respektuje český zákonodárce princip subsidiarity trestní represe? *Kriminalistika*, roč. XXXX/2007, č. 3. ISSN 1210-9150.
5. SCHEINOST, Miroslav a kol. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2020*. IKSP, Praha, 2021 s. 66. ISBN 978-80-7338-196-7.[online].[cit. 20230612] Dostupné z: http://www.ok.cz/iksp/docs/470_Analyza_trendu_kriminality_v_Ceske_republice_v_roce_2020.pdf
6. URBAN, Lukáš. O porozumění motivaci writerů coby předpokladu efektivní prevence sprejerství. *Bezpečnostní teorie a praxe*, roč. 2016, č. 1. ISSN 1211-2461
7. Nález Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 46/2018.
8. Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. Tpjn 301/2012, publikované pod č. 26/2013 Sb. rozh. tr.

---

²¹ URBAN, Lukáš. O porozumění motivaci writerů coby předpokladu efektivní prevence sprejerství. *Bezpečnostní teorie a praxe*, roč. 2016, č. 1, s. 92-93.

²² MUSIL, Jan. Respektuje český zákonodárce princip subsidiarity trestní represe? *Kriminalistika*, roč. XXXX/2007, č. 3, s. 162.

9. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 11. 2011, sp. zn. 15 Tdo 706/2011, publ. pod č. 33/2012 Sb.NS.
10. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 6. 2018, sp. zn. 3 Tdo 561/2018.
11. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. 4 Tdo 1250/2013.
12. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1634/2014.
13. Usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2003, sp. zn. Pl. ÚS 4/03, publ. pod č. 5/2003 Sb.ÚS
14. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
15. Důvodová zpráva k zák. 40/2009 Sb.
16. Důvodová zpráva k zákonu č. 139/2001 Sb.

Kontaktné údaje autorov

doc. JUDr. et Mgr. Jana Tlapák Navrátilová, Ph.D.
docentka na Katedře trestního práva
Právnická fakulta, Univerzita Karlova, Praha
novakoja@prf.cuni.cz
+420 221 005 434

doc. JUDr. Ingrid Galovcová, Ph.D.
docentka na Katedře trestního práva
Fakulta bezpečnostně právní, Policejní akademie ČR v Praze
galovcova@polac.cz
+420 974 828 234

TRESTNÍ PRÁVO A NĚKTERÉ JEHO SOUKROMOPRÁVNÍ SOUVISLOSTI

CRIMINAL LAW AND SOME OF ITS PRIVATE LAW CONTEXTS

Jiří Mulák

Katedra trestního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy

Abstrakt

Tento příspěvek¹ se zabývá některými soukromoprávními souvislostmi trestního práva, které je představitelem práva veřejného. Autor se zamýšlí nad zásadou subsidiarity trestní represe, ochrannou funkcí trestního práva (problematika trestním právem chráněného zájmu), svolením poškozeného, postavením poškozeného v trestním řízení, včetně jeho možnosti být subjektem tzv. adhezního řízení a možností ovlivnit trestní stíhání (trestní stíhání se souhlasem poškozeného). Posledním institutem, kterým se zabývá je dohoda o vině a trestu.

Klíčové slová: *trestní právo, zásada subsidiarity trestní represe, ochranná funkce trestního práva, svolení poškozeného, poškozený, trestní stíhání se souhlasem poškozeného, dohoda o vině a trestu*

Abstract

This paper deals with some private law contexts of criminal law, which is a representative of public law. The author reflects on the principle of subsidiarity of criminal repression, the protective function of criminal law (the issue of the interest protected by criminal law), the consent of the victim, the position of the victim in criminal proceedings, including the possibility of being a subject of the so-called adhesion proceedings and the possibility to influence the criminal prosecution (criminal prosecution with the consent of the victim). The last institute dealt with is the agreement on guilt and punishment.

Keywords: *criminal law, principle of subsidiarity of criminal repression, protective function of criminal law, victim's consent, victim, prosecution with victim's consent, plea bargain*

Úvod

Trestní právo je důležitým oborem práva veřejného. Týká se to obou jeho subsystémů, tedy jak práva hmotného (materiálního), tak i práva procesního (formálního). Přesto lze identifikovat některé instituty, ve kterých je - při určitém náhledu - patrná soukromoprávní souvislost. Pro účely této stati jsem vybral tyto: zásada subsidiarity trestní represe, ochranná funkce trestního práva (problematika objektu trestného činu), svolení poškozeného (jako jedna z okolností vylučující protiprávnost), možnosti poškozeného být subjektem adhezního řízení, institut

---

¹ Tento příspěvek je výstupem projektu Cooperatio – vědní oblast Law (LAWS), který je řešen na Právnické fakultě UK.

trestního stíhání se souhlasem poškozeného a konečně dohodu o vině a trestu, která představuje jeden ze způsobů konsenzuálního způsobu vyřízení trestních věcí (a jeden z projevů privatizace trestního řízení kontinentálního modelu). Cílem příspěvku není podat vyčerpávající výklad všech zkoumaných institutů.

1. Zásada subsidiarity trestní represe

Zásada subsidiarity trestní represe² představuje jeden ze svorníků trestní a mimotrestní úpravy, neboť vyjadřuje myšlenku, že trestní právo má fragmentární charakter a stojí v hierarchii právní odpovědnosti nejvýše (trestní postih je nejpřísnější). Tato zásada tvoří spolu se zásadami zákonnosti (*nullum crimen sine lege*) a odpovědnosti za zavinění (*nullum crimen sine culpa*) páteř zásad trestního práva hmotného. O zásadě subsidiarity trestní represe, která vychází principu trestního práva jako *ultima ratio (ultimum remedium) a principu proporcionality*, lze uvažovat v rovině legislativní (tj. při úvahách zákonodárce, které jednání lze nebo je vhodné kriminalizovat či naopak dekriminalizovat),³ dále v rovině interpretační a aplikační (při řešení konkrétní trestní věci, kdy může dojít i k přímé aplikaci této zásady).

V českém právním řádu je vyjádřena v ustanovení § 12 odst. 2 tr. zákoníku, podle kterého „*Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.*“ Ze slovenské perspektivy lze uvést ustanovení § 10 odst. 2 slovenského tr. zákona: „*Nejde o přečin, ak vzhľadom na spôsob vykonania činu a jeho následky, okolnosti, za ktorých bol čin spáchaný, mieru zavinenia a pohnútku páchatel'a je jeho závažnosť nepatrná.*“ Srovnáme-li obě ustanovení, rozpoznáme několik odlišností. Ze systematického hlediska česká právní úprava podřazuje zásadu subsidiarity trestní represe pod „základy trestní odpovědnosti“, upravuje ji společně se zásadou zákonnosti (§ 12 odst. 1 tr. zákoníku)⁴ a mimo definici trestného činu (§ 13 tr. zákoníku). Slovenský přístup inkorporuje prvky zásady subsidiarity trestní represe do ustanovení o přečinu (§ 10 odst. 2 slovenského tr. zákona), což je jeden z druhů trestných činů (§ 9 slovenského tr. zákona). Česká právní úprava pracuje s termínem „*společenská škodlivost*“;⁵ přičemž společenská škodlivost není blíže definována, ale vychází se z ustanovení § 39 odst. 2 tr. zákoníku,⁶ které říká, že „*Povaha a závažnost trestného činu jsou určovány zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen,*

² K této zásadě obsáhle: Jelínek, J., Mulák, J. Zásada subsidiarity trestní represe (doktrinální, normativní a judiciální pohled) – český pohled. In: Grívna, T., Mulák, J. a kol. Symbióza trestního práva a kriminologie – k odkazu prof. Oto Novotného. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 13 an.

³ Např. zanedbání povinné výživy (§ 196 odst. 1 tr. zákoníku), pomluva (§ 184 odst. 1 tr. zákoníku) či recidiva krádeže (§ 205 odst. 2 tr. zákoníku) jako možní „adepti“ pro dekriminalizaci (úplnou či částečnou).

⁴ Srov. též čl. 39 Listiny základních práv a svobod.

⁵ Slovenská právní úprava pracuje s termínem „*nepatrné závažnosti*.“

⁶ Jedná se o ustanovení z obecných zásad pro ukládání trestů (stanovení druhu a výměry trestů).

způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou, záměrem nebo cílem.“

Ve vztahu k zásadě subsidiarity trestní represe lze připomenout stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu k výkladu ustanovení § 12 odst. 2 tr. zákoníku o zásadě subsidiarity trestní represe, včetně výkladu pojmu společenská škodlivost činu a výkladu aplikace principu „ultima ratio“.⁷

Zásada subsidiarity trestní represe představuje tzv. hmotněprávní korektiv rozsahu trestního bezpráví,⁸ přičemž stojí mimo formální definici trestného činu podle § 13 odst. 1 tr. zákoníku: „Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.“ V této souvislosti je potřeba uvést, že předchází trestní zákon (účinný do 31. prosince 2009) stanovoval v § 3, že „trestným činem je pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v tomto zákoně“ (odst. 1), kdy „čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, není trestným činem, i když jinak vykazuje znaky trestného činu“ (odst. 2). Důležité bylo rovněž ustanovení § 88 odst. 1 tr. zákona: „K okolnosti, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby, se přihlédne jen tehdy, jestliže pro svou závažnost podstatně zvyšuje stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost.“ Uvedené ustanovení (či jeho obdoba) v trestním zákoníku při řešení některých trestních kauz chybí, neboť existující ustanovení § 58 tr. zákoníku o mimořádném snížení trestu odnětí svobody, je chápáno jako ustanovení výjimečné.⁹

2. Ochranná funkce trestního práva a problematika objektu trestného činu

Trestní právo plní několik funkcí (ochranná, preventivní, represivní, regulativní).¹⁰ V kontextu zkoumané problematiky je potřeba se zmínit alespoň o funkci ochranné, byť je potřeba reflektovat určitou provázanost, nikoliv izolovanost výše uvedených funkcí (např. kontrola kriminality vystihuje vyváženost preventivní a represivní funkce trestního práva,¹¹ zásada subsidiarity trestní represe je kombinací ochranné a represivní funkce). Probíraná funkce je svým způsobem determinující,¹² neboť základní funkcí trestního práva je ochrana společnosti před kriminalitou. Každý právní řád chrání určité zájmy (či hodnoty), které lze označit právem chráněné

⁷ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2013, sp. zn. Tpjn 301/2012 (R 26/2013).

⁸ Procesním korektivem jsou pak prvky principu oportunity ve smyslu § 172 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku. Je však potřebné se zamýšlet na důvodem existence dvou korektivů (zvláště za situace, kdy jsou vystaveny na téměř totožných důvodech).

⁹ Mulák, J. Mimořádné snížení trestu odnětí svobody. In: Jelínek, J. a kol. Deset let od přijetí českého trestního zákoníku. Praha: Leges, 2019, s. 194-213; Mulák, J. Mimořádné snížení a mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody. In: Romža, S. (ed.) IV. KOŠICKÉ DNI TRESTNÉHO PRÁVA „Privatizácia výkonu trestu odňatia slobody, sci-fi alebo jediná možnosť?“. Košice: UPJŠ, 2020, s. 314-332.

¹⁰ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. Praha: Leges, 2022, s. 31 an.

¹¹ Mulák, J. Kontrola kriminality. Prevence kriminality. In: Jelínek, J. a kol. Kriminologie. Praha: Leges, 2021, s. 263 an.

¹² Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. Praha: Leges, 2022, s. 31 – 32.

zájmy (statky). Trestní právo chrání společnost a určený okruh společenských vztahů před společensky nejzávažnějšími útoky fyzických osob, případně i právnických osob v jurisdikcích, kde je zakotvena trestní odpovědnost právnických osob.¹³ Vychází se z myšlenky, že trestní právo je nejpřísnější prostředek (trestní represe stojí v hierarchii právní odpovědnosti nejvýše), který má stát k dispozici k ochraně taxativně vymezených zájmů (fragmentární charakter trestního práva), doplňuje ochranu poskytovanou normami jiných odvětví práva, nastupuje tam, kde se uplatnění odpovědnosti mimotrestní ukáže jako neúčinné (subsidiární charakter trestního práva).

S ochrannou funkcí trestního práva souvisí problematika objektu trestného činu.¹⁴ Podle stupně obecnosti můžeme klasifikovat objekty na obecné (rodové), druhové (skupinové), jež jsou základem systematiky zvláštní části trestního zákoníku, a individuální. Je to právě individuální objekt trestného činu, který je - vedle subjektu (pachatele), subjektivní stránky (zavinění) a objektivní stránky (jednání, následek, příčinná souvislost mezi nimi) - obligatorním znakem skutkové podstaty trestného činu, neboť i on má určující a odlišovací potenciál jednotlivých trestných činů, nikoliv však takový jako objektivní stránka trestného činu. Souvislost mezi objektem a objektivní stránkou lze spatřovat v tom, že následek představuje porušení či ohrožení objektu trestného činu.¹⁵

Správná identifikace zasaženého individuálního objektu¹⁶ je pak nezbytnou podmínkou pro správnou právní kvalifikaci trestného činu (resp. trestných činů v případě souběhu) a rovněž i pro určení konkrétní společenské škodlivosti (závažnosti). Situace je o to složitější, neboť ne všechny trestné činy mají explicitně vyjádřený individuální objekt (je nutné jej dovozovat interpretačně).¹⁷ navíc jsou i trestné činy, které mají dva či více objektů, které mohou být stanoveny alternativně (postačí zasažení jen jednoho) či kumulativně (je nezbytné zasáhnout všechny). Každopádně platí, že jednání, které nenarušuje ani neohrožuje žádné chráněné hodnoty, nemůže být trestné.

Z hlediska probíraného tématu se lze zmínit specificky některé trestné činy proti majetku,¹⁸ kdy některé z nich mají silný soukromoprávní základ. Jde zejména

---

¹³ Trestní odpovědnost právnických osob je vystavěna tzv. konceptu přičitatelnosti (§ 8 odst. 1, 2 ztopo).

¹⁴ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. Praha: Leges, 2022, s. 174 an.

¹⁵ V tomto pohledu klasifikujeme trestné činy poruchové a trestné činy ohrožovací.

¹⁶ V nauce se ještě rozeznává individuální objekt trestného činu v rovině obecné a individuální objekt trestného činu v rovině konkrétní. Z jiného úhlu pohledu lze rozeznávat objekty hlavní (primární, bezprostřední) a vedlejší (sekundární, odvozené). Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. Praha: Leges, 2022, s. 179 - 180.

¹⁷ Za pomoci doktrinnálního (komentářová literatura), jazykového (je-li alespoň naznačen), logického, systematického (kam je trestný čin zařazen), historického (důvodová zpráva), případně i teleologického výkladu (koruna výkladu).

¹⁸ Podrobně k nim Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. Praha: Leges, 2022, s. 666 an.

o trestný čin krádeže (§ 205 tr. zákoníku),¹⁹ zpronevěry (§ 206 tr. zákoníku),²⁰ neoprávněného užívání cizí věci (§ 207 tr. zákoníku),²¹ neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru (§ 208 tr. zákoníku),²² podvodu (§ 209 tr. zákoníku),²³ lichvy (§ 218 tr. zákoníku),²⁴ zatajení věci (§ 219 tr. zákoníku),²⁵ porušení povinnosti při správě cizího majetku (§ 220 tr. zákoníku), porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti (§ 221 tr. zákoníku),²⁶ poškození cizí věci (§ 228 tr. zákoníku),²⁷ zneužívání vlastnictví (§ 229 tr. zákoníku).²⁸

3. Svolení poškozeného – okolnost vylučující protiprávnost

Jednou z typizovaných²⁹ okolností vylučujících protiprávnost je tzv. svolení poškozeného.³⁰ Uvedená okolnost vylučující protiprávnost vychází ze starořímské zásady „*volenti non fit iniuria*“ (v překladu „*svolujícímú/tomu, kdo souhlasí, se neděje křivda*“).³¹ Trestného činu se nemůže dopustit ten, kdo jedná ve shodě s její projevenou nebo důvodně předpokládanou vůlí. V návaznosti na předchozí kapitolu tak odpadá individuální objekt trestného činu (v konkrétní rovině), protože tento byl spáchán se souhlasem (jediného) nositele chráněného zájmu, který představuje daný objekt.³²

---

¹⁹ Objektem jsou vlastnictví věci, držba věci, ale i jen faktické držení věci ve smyslu disponování s ní.

²⁰ Objektem je vlastnictví věci, resp. vlastnické nebo obdobné majetkové právo k věci.

²¹ Objektem je především vlastnické právo k věci (včetně držby).

²² Objektem je vlastnictví domu, bytu nebo nebytového prostoru, zejména pokud jde o výkon některých oprávnění s jejich vlastnictvím spojených, a to především o oprávnění je užívat a disponovat s nimi (odst. 1), resp. zájem na ochraně nerušeného užívání domu, bytu nebo nebytového prostoru oprávněnou osobou (odst. 2).

²³ Objektem je cizí majetek (bez ohledu na povahu, druh či formu vlastnictví).

²⁴ Objektem je svobodná dispozice s majetkem (majetková sféra jako celek; vč. správného rozhodování v majetkových záležitostech i samotný majetek).

²⁵ Objektem je vlastnické právo k věci (včetně držby).

²⁶ V obou případech objektem jsou majetková práva (odvozeně/nepřímě je chráněn i zvláštní vztah důvěry mezi osobami).

²⁷ Objektem je vlastnické právo (vč. držby) ke hmotné věci (výjimečně též k věci nehmotné). V odstavci 1 § 228 tr. zákoníku jsou chráněny neporušenost cizí věci a její použitelnost; v případě tzv. sprejerství (odst. 2) jsou chráněny neporušenost povrchu hmotné věci a její vzhled, rovněž i její použitelnost.

²⁸ Objektem je důležitý kulturní nebo jiný důležitý obecný zájem chráněný zvláštními právními předpisy.

²⁹ Vedle tzv. typizovaných (zákonem upravených) existují i tzv. netypizované (výkon práv a povinností, výkon přikázané činnosti). Jde však o analogii přípustnou (neboť je ve prospěch pachatele).

³⁰ Srov. Klapal, V. Svolení poškozeného jako okolnost vylučující protiprávnost. Trestněprávní revue, 2005, č. 10 či Lukášová, M. Institut svolení poškozeného a jeho uplatnění nejen v judikatuře. Trestněprávní revue, 2019, č. 3.

³¹ Vyjádřeno v Digestech, kn. 47., tit. 10 (de injuriis), L. 1., § 5,

³² Solnař, V., Fenyk, J., Cisařová, D., Vanduchová, M. Systém českého trestního práva. Část druhá. Základy trestní odpovědnosti. Praha: Novatrix, 2009, s. 144 – 146.

Svolení (souhlas) poškozeného³³ vylučuje naplnění objektivní stránky některých trestných činů.³⁴ Některé skutkové podstaty trestných činů přímo ve svých znacích vyjadřují, že jednání se děje proti vůli poškozeného. Nelze tedy uvažovat o donucení tam, kde poškozený s jednáním dobrovolně, vážně, určitě, srozumitelně souhlasí, pokud nebyl souhlas dán omylem či osobou, která není k tomu způsobilá.³⁵ Stejně tak dobrovolný a nevyhlákaný souhlas vylučuje možnost omylu.³⁶

Podle § 30 odst. 1 tr. zákoníku „*trestný čin nespáchá, kdo jedná na základě svolení osoby, jejíž zájmy, o nichž tato osoba může bez omezení oprávněně rozhodovat, jsou činem dotčeny.*“ Svolení poškozeného může vylučovat protiprávnost pouze v případě, je-li poškozený oprávněn vzdát se určitého konkrétního zájmu. Proto je svolení poškozeného např. vyloučeno u trestných činů proti životnímu prostředí nebo proti pořádku ve věcech veřejných, neboť jde o trestné činy bez konkrétního (bezprostředního) poškozeného (tzv. *victimless crime*). Naopak bude nabývat na významu u trestných činů majetkových.

Požadavky na svolení (z hlediska časového a obsahového) upravuje § 30 odst. 2 tr. zákoníku. Nežádá se výslovné svolení, musí však zásadně existovat v okamžiku činu (předem nebo současně s ním). Dodatečný souhlas (určitá forma ratihabice) je sice výjimečně možný, ovšem za podmínky - mohl-li jednající důvodně předpokládat, že oprávněná osoba, která nebyla při činu přítomna, by tento souhlas jinak udělila vzhledem k okolnostem případu a svým poměrům a oprávněná osoba svolení po spáchání činu skutečně udělí (§ 30 odst. 2 tr. zákoníku). Podmínkou kvalitativního rázu je vyjádření poškozeného, které je vážné, dobrovolné (bez donucení, svobodné), určité a srozumitelné, tedy prosté omylu a informované.³⁷

Udělené svolení je možné odvolat, nicméně k němu však musí dojít včas (před nebo v průběhu jednání), aby osoba, které bylo svolení uděleno, mohla své jednání ještě ukončit. Odvolání svolení musí být jednoznačné (nesmí vzbuzovat pochybnosti; v případě pochybností, nutné vykládat ve prospěch osoby, již bylo uděleno). S výjimkou případů svolení k lékařským zákrokům, které jsou v době činu v souladu s právním rádem a (kumulativně) poznatky lékařské vědy a praxe (tzv. postup *lege artis/de lege artis medicinae*), nelze za svolení poškozeného považovat souhlas k ublížení na zdraví nebo usmrcení (§ 30 odst. 3 tr. zákoníku).

³³ Podrobně a aktuálně ke svolení poškozeného viz Grivna, T. § 30 In. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. I. Díl. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 688 – 698.

³⁴ Především trestné činy majetkové. Dále pak ty, o kterých osoba, jejíž zájmy mohou být trestným činem dotčeny, může neomezeně a oprávněně rozhodovat.

³⁵ Příkladem trestný čin vydírání (§ 175 odst. 1 tr. zákoníku) či trestný čin znásilnění (§ 185 odst. 1 tr. zákoníku).

³⁶ Typicky trestný čin poškození cizích práv (§ 181 odst. 1 tr. zákoníku; tzv. „nemajetkový podvod“), podvodu (§ 209 odst. 1 tr. zákoníku) či zatajení věci (§ 219 odst. 1 tr. zákoníku).

³⁷ Domnívá-li se mylně pachatel, že poškozený dal svůj souhlas, není trestně odpovědný za úmyslný trestný čin. Podle okolností může být odpovědný za trestný čin nedbalostní. Může být ovšem i beztrestný. V tomto případě platí, že skutkový omyl pozitivní o okolnostech vylučujících protiprávnost má stejný význam jako skutkový omyl negativní o znacích trestného činu, tj. je vyloučeno úmyslné zavinění, není však vyloučena odpovědnost za nevědomou nedbalost.

4. Poškozený, adhezní řízení a souhlas poškozeného s trestním stíháním

K problematice poškozeného je potřeba říci, že se trvale od roku 1989 rozšiřuje katalog jeho práv, včetně možnosti podávat opravné prostředky a být účasten institutu narovnání (§ 309 tr. zákoníku), byť *de lege lata* nemá možnost podat odpor proti trestnímu příkazu. Hovoříme tak o fenoménu emancipace původně vedlejší trestně-procesních vztahů, přičemž patrně nikdy poškozený nedosáhne úrovně ochrany práv, které jsou přiznány obviněnému.

V této souvislosti bylo významné přijetí zákona o obětech trestných činů (2013), přičemž doprovodným zákonem byla do výčtu základních zásad trestního řízení zakotvena zásada zvláštního a šetrného přístupu k poškozenému. Ta je vyjádřena v § 2 odst. 15 tr. řádu: „*Orgány činné v trestním řízení jsou povinny v každém období řízení umožnit poškozenému plné uplatnění jeho práv, o kterých je třeba ho podle zákona vhodným způsobem a srozumitelně poučit, aby mohl dosáhnout uspokojení svých nároků; řízení musí vést s potřebnou ohleduplností k poškozenému a při šetření jeho osobnosti.*“ Obdobné ustanovení nalezneme i v § 2 odst. 21 slovenského tr. řádu.

Definici poškozeného nacházíme v ustanovení § 43 odst. 1 tr. řádu, je potřeba zmínit i negativní vymezení (§ 43 odst. 2 tr. řádu). Oprávnění poškozeného nemůže vykonávat ten, kdo je v trestním řízení stíhán jako spoluobviněný (§ 44 odst. 1 tr. řádu). Poškozený je subjektem trestního řízení, neboť v trestním řízení vystupuje vlastním jménem a trestně-procesní zákon mu za tímto účelem přiznává určitá práva a stanoví určité povinnosti. Za určitých okolností je i stranou trestního řízení (§ 12 odst. 6 tr. řádu).

Předmětem trestního řízení v širším smyslu³⁸ je rozhodnout o nároku poškozeného na náhradu škody a nemajetkové újmy v penězích způsobené trestným činem nebo vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem, pokud byl tento nárok včas a řádně uplatněn. Tím se dostáváme k otázce adhezního řízení, tj. možnosti přiznání soukromoprávního nároku v rámci trestního řízení.

Uvedené nachází reflexi v § 43 odst. 3 tr. řádu: „*Poškozený je oprávněn také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, jež byla poškozenému trestným činem způsobena, nebo vydat bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na jeho úkor trestným činem získal. Návrh je třeba učinit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování (§ 206 odst. 2); je-li sjednána dohoda o vině a trestu, je třeba návrh učinit nejpozději při prvním jednání o takové dohodě (§ 175a odst. 2).*“

Z návrhu poškozeného musí být patrné, z jakých důvodů a v jaké výši se nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy uplatňuje nebo z jakých důvodů a v jakém rozsahu se uplatňuje nárok na vydání bezdůvodného obohacení. Důvod a výši škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení je poškozený povinen doložit. O těchto právech a povinnostech musí být poškozený poučen.

Trestní řád pamatuje na situace, které jsou důvodem k nepřipuštění řádně a včas podaného návrhu, předně uplatňuje-li práva poškozeného osoba, které toto právo zřejmě nepřísluší, vysloví soud usnesením, že onu osobu jako poškozeného k hlavnímu líčení nepřipouští. Takové rozhodnutí nebrání uplatnění nároku na náhradu

³⁸ Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. Praha: Leges, 2023, s. 28 – 29.

škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení před příslušným orgánem (§ 206 odst. 3 tr. řádu). Stejně tak postupuje soud (§ 206 odst. 4), brání-li účasti poškozeného okolnosti uvedené v § 44 odst. 2 tr. řádu (otázka společného zmocněnce) a 3 (tj. situace, že již bylo o nároku již rozhodnuto v občanskoprávním nebo v jiném příslušném řízení).

Způsoby rozhodnutí v adhezním řízení upravují ustanovení § 228 a § 229 tr. řádu. Trestní soud tedy může požadovaný nárok zcela přiznat, nebo zčásti přiznat a (ve zbytku) částečně odkázat na občanskoprávní či jiné řízení, nebo zcela odkázat na občanskoprávní či jiné řízení. V ustanovení § 229 tr. řádu najdeme tři důvody, kdy soud odkáže na řízení ve věcech občanskoprávních. Předně, není-li podle výsledků dokazování pro vyslovení povinnosti k náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo k vydání bezdůvodného obohacení podklad nebo bylo-li by pro takové rozhodnutí třeba provádět další dokazování, jež by podstatně protáhlo trestní řízení (odst. 1), nebo i tehdy jestliže soud obžalovaného obžaloby pro takový skutek zproští (odst. 2). Uplatněný nárok nelze nikdy zamítnout (ani částečně zamítnout), protože jednak trestní řád takový postup (způsob rozhodnutí) nezná a případné rozhodnutí by založilo otázku věci rozsouzené (*res iudicata*) pro civilní řízení. Případný odkazující výrok žádnou překážku věci meritorně rozsouzené nezakládá.

Trestní stíhání se souhlasem poškozeného představuje výjimku ze zásady oficiality (§ 2 odst. 4 tr. řádu) a procesní legality (§ 2 odst. 3 tr. řádu). Nacházíme jej v ustanovení § 163 odst. 1 tr. řádu, přičemž trestní stíhání pro taxativně vyjmenované trestné činy, je-li zde určitý kvalifikovaný vztah,³⁹ lze zahájit a v již zahájeném trestním stíhání pokračovat pouze se souhlasem poškozeného. Je-li poškozených jedním skutkem několik, postačí souhlas byť jen jednoho z nich. Absence

³⁹ Konkrétně pro trestné činy ublížení na zdraví (§ 146 tr. zákoníku), těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 147 tr. zákoníku), ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 148 tr. zákoníku), neposkytnutí pomoci (§ 150 tr. zákoníku), neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku (§ 151 tr. zákoníku), ohrožení pohlavní nemocí (§ 155 tr. zákoníku), omezování osobní svobody podle § 171 odst. 1, 2 tr. zákoníku, vydírání podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku, porušování domovní svobody (§ 178 tr. zákoníku), poškození cizích práv (§ 181 tr. zákoníku), porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 tr. zákoníku), sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 1, 2 tr. zákoníku, krádeže (§ 205 tr. zákoníku), zpronevěry (§ 206 tr. zákoníku), neoprávněného užívání cizí věci (§ 207 tr. zákoníku), neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru (§ 208 tr. zákoníku), podvodu (§ 209 tr. zákoníku), legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 tr. zákoníku, legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti podle § 217 odst. 2 tr. zákoníku, lichvy (§ 218 tr. zákoníku), zatajení věci (§ 219 tr. zákoníku), porušení povinnosti při správě cizího majetku (§ 220 tr. zákoníku), porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti (§ 221 tr. zákoníku), poškození věřitele (§ 222 tr. zákoníku), poškození cizí věci (§ 228 tr. zákoníku), nebezpečného vyhrožování (§ 353 tr. zákoníku) a nebezpečného pronásledování (§ 354 tr. zákoníku) proti tomu, kdo je ve vztahu k poškozenému osobou, vůči níž by měl poškozený jako svědek právo odepřít výpověď (§ 100 odst. 2 tr. řádu), a trestní stíhání pro trestný čin znásilnění podle § 185 odst. 1, 2 tr. zákoníku proti tomu, kdo je nebo v době spáchání činu byl ve vztahu k poškozenému manželem, partnerem nebo druhem, jakož i pro trestný čin opilství (§ 360 odst. 1 tr. zákoníku), pokud jinak vykazuje znaky skutkové podstaty některého z těchto trestných činů.

požadovaného souhlasu je jedním z důvodů nepřipustnosti trestního stíhání (§ 11 tr. řádu). Je nezbytné odlišovat hmotněprávní institut svolení poškozeného (§ 30 tr. zákoníku)⁴⁰ a procesní institut trestního stíhání se souhlasem poškozeného pro určité trestné činy (§ 163 tr. řádu).⁴¹

Absenci souhlasu je však možné překonat za situace (§ 163a tr. řádu), pokud a) byla takovým činem způsobena smrt, b) poškozený není schopen dát souhlas pro duševní chorobu nebo poruchu, pro kterou byla jeho svéprávnost omezena,; c) poškozeným je osoba mladší 15 let, d) z okolností je zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůžkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností.

Český trestní řád *de lege lata* nezná institut soukromé či subsidiární žaloby.⁴² Ani ustanovení čl. 80 Ústavy ČR podle mého názoru nebrání přijetí jiné než „veřejné žaloby“, nicméně je otázkou, pro jaké trestné činy by bylo možné podání soukromé či subsidiární žaloby. Současný stav je takový, že žalobní monopol má veřejná žaloba (§ 2 odst. 8 tr. řádu). Poškozený tak může trestní stíhání iniciovat (např. podáním trestního oznámení) a za určitých okolností jej může i ovlivnit (§ 163, § 163a tr. řádu).⁴³

5. Dohoda o vině a trestu

Institut dohody o prohlášení viny a přijetí trestu („dohoda o vině a trestu“) byl do českého trestního práva zaveden s účinností od 1. července 2012 zákonem č. 193/2012 Sb. Dohoda o vině a trestu je typickým angloamerickým institutem, který má potenciál zrychlit a zefektivnit trestní řízení, nicméně koliduje (resp. může kolidovat) s některými základními zásadami trestního řízení⁴⁴ kontinentálního modelu (nejčastěji se v této souvislosti uvádí tzv. zásada materiální pravdy, tj. zjištění skutkového stavu bez důvodných okolností).⁴⁵ Je sporné, zda lze dohodu o

⁴⁰ Jde o okolnost vylučující protiprávnost, resp. trestnost (čin není trestným činem).

⁴¹ V aplikační praxi však mohou nastat případy, kdy svolení poškozeného nebude možné aplikovat (např. svolení k užívání cizí věci ve smyslu § 207 tr. zákoníku bylo dáno až po činu a nebyly splněny podmínky § 30 odst. 2 tr. zákoníku), avšak trestní stíhání pro takový čin nepřipustné (§ 11 tr. řádu), neboť nebyl dán souhlas poškozeného s trestním stíháním, převzato z Grívna, T. § 30 In. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. I. Díl. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 688 – 698.

⁴² Srov. Grívna, T. Soukromá žaloba v trestním řízení. Praha: Karolinum, 2006.

⁴³ Pro širší kontext je potřeba uvést i problematiku práva na účinné vyšetřování.

⁴⁴ Na mnoha místech Mulák, J. Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces. Praha: Leges, 2019, s. 85, 87, 124, 165, 178, 197, 214, 308, 312.

⁴⁵ Srov. v této souvislosti článek J. Musila, který sumarizoval důvody proti dohodě o vině a trestu (dohody o vině a trestu postrádají oporu v trestním právu hmotném; obviněný a orgány činné v trestním řízení nejsou „smluvními stranami“, nedisponují oprávněním uzavírat dohody o vině a trestu; cílem trestního procesu je materiální spravedlnost, nikoliv „procedurální spravedlnost“; nerovnost občanů před zákonem vzniklá dvěma odlišnými formami řízení; problém věrohodnosti doznání; v trestním řízení neplatí zásada „*tomu, kdo souhlasí, se neděje křivda*“ (volenti non fit iniuria); doznání v dohadovací praxi postrádá sociálně etický rozměr (pokání, lítost) – jde jen o chladný kalkul ztrát a zisků; nerespektování dalších zásad trestního řízení (zásady materiální pravdy, zásady volného

vině a trestu zařadit mezi tzv. odklony, nicméně ji lze označit jako jeden ze způsobů konsenzuálního vyřízení trestních věcí a jeden z projevů tzv. privatizace trestního řízení.⁴⁶

Podstata dohody o vině a trestu spočívá v dohodě mezi státním zástupcem a obviněným, která obsahuje popis skutku, o němž obviněný prohlásí, že jej spáchal, a výměru a druh trestu stanovený dle zákona (tr. zákoníku), kterou schvaluje soud.⁴⁷ Dohoda o vině a trestu může (fakultativně) obsahovat i dohodu poškozeného a obviněného o výši náhrady škody způsobené trestným činem. Platí však, že dosažení dohody v otázce náhrady škody není obligatorní podmínkou uzavření dohody o vině a trestu. Státní zástupce a obviněný mohou dohodu uzavřít (resp. soud schválit) i v případě, že s tímto postupem poškozený nesouhlasí.⁴⁸

Poměrně výraznou změnu přinesla s účinností od 1. října 2020 novela provedená zákonem č. 333/2020 Sb.,⁴⁹ která mj. podstatným způsobem posílila úlohu dohody o vině a trestu v českém trestním procesu. Konkrétně totiž rozšířila její aplikovatelnost, tedy možnost sjednat dohodu o vině a trestu i v řízení o zvlášť závažném zločinu (§ 14 odst. 3 tr. zákoníku), možnost jejího sjednání v řízení před soudem a kalibrovala její obligatorní zvažování (resp. obligatorní zjišťování zájmu uzavřít dohodu o vině a trestu). Dohodu o vině a trestu lze sjednat v řízení o všech trestných činech s výjimkou řízení proti uprchlému (§ 175a odst. 8 tr. řádu) a řízení proti mladistvému před dovršením osmnáctého roku věku (§ 63 odst. 1 zsm).

Sjednání dohody o vině a trestu má dva zásadní procesní důsledky. Obviněný se uzavřením dohody vzdává práva na meritorní projednání věci ve veřejném⁵⁰ a kontradiktorním⁵¹ řízení před soudem, neboť není prováděno dokazování a rovněž

---

hodnocení důkazů, zásady veřejnosti, ústnosti a bezprostřednosti); nebezpečí sociální nespravedlnosti, vznik „třídní justice“; „trh se spravedlností“ - ztráta důvěry v justici) – Musil, J. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*, 2008, č. 1, s. 4–26.

⁴⁶ Pipek, J. Oficiální nebo dalekosáhle privatizované trestní řízení. *Právník*, 2000, č. 12, s. 1144-1181.

⁴⁷ Dohodu o vině a trestu lze uzavřít za splnění těchto obligatorních podmínek: skutkový stav věci byl v přípravném řízení dostatečně zjištěn, obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán (nejde o doznání), na základě opatřených důkazů není důvodných pochyb o pravdivosti prohlášení obviněného; bylo dosaženo shody ohledně trestu, přičemž druh, výměra a způsob výkonu trestu musí být v souladu s trestním zákoníkem. Řízení o dohodě o vině a trestu má dvě procesní fáze, a to fázi sjednávání dohody (§ 175a tr. řádu), přičemž může být sjednána jak v řízení přípravném, tak v řízení před soudem, a fázi rozhodování soudu o návrhu na její schválení (§ 314o až 314s tr. řádu).

⁴⁸ Vždy je však nutné zohlednit též zájem poškozeného, což míří především na ochotu státního zástupce (představitele veřejného zájmu) takovou dohodu sjednávat (neboť na ni není právní nárok, nelze ji vynutit).

⁴⁹ Mulák, J., Provazník, J. Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 11, s. 37 – 46; Mulák, J., Provazník, J. Praktické dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. *Bulletin advokacie*, 2022, č. 1-2, s. 11 – 21.

⁵⁰ Čl. 6 odst. 1 EÚLP.

⁵¹ Čl. 6 odst. 3 písm. d) EÚLP.

se – do značné míry - vzdává i práva na odvolání ve věcech trestních,⁵² neboť dalším procesním důsledkem je zúžení zákonných důvodů podání odvolání proti odsuzujícímu rozsudku, kterým je tato dohoda schvalována. Obviněný může proti takovému rozsudku sice podat odvolání, avšak jen za předpokladu, že rozsudek není v souladu s uzavřenou dohodou, jejíž schválení státní zástupce soudu navrhl (§ 245 odst. 1 věty druhé tr. řádu).

Problematickou se dohoda o vině a trestu jeví zejména v tzv. skupinových věcech (presumpce nevinny) a také tehdy, představuje-li nabízený benefit prvek určitého donucení (vynucené doznání pod příslibem výrazně sníženého trestu; nemo tenetur se ipsum accusare).

Záver

Cílem tohto příspěvku bylo pojednat o některých soukromoprávních souvislostech trestného práva. Jako první byla zkoumána zásada subsidiarity trestní represe, která tvoří páteř základních zásad trestního práva hmotného. Dále bylo pojednáno o ochranné funkci trestního práva, která souvisí jak se zásadou subsidiarity trestní represe, tak s problematikou objektu trestného činu. Určité soukromoprávní souvislosti byly identifikovány i jedné z okolností vylučující protiprávnost (trestní odpovědnost), konkrétně u svolení poškozeného. Na to bylo plynule navázáno pojednáním o poškozeném, jeho postavení v trestním řízení, možnost být subjektem tzv. adhezního řízení (tedy žádat, aby trestní soud v odsuzujícím rozsudku mu přiznal soukromoprávní nárok – náhradu škody, nemajetkovou újmu a bezdůvodné obohacení) a v určitých situacích ovlivnit trestní stíhání (trestní stíhání se souhlasem poškozeného). Posledním institutem je dohoda o vině a trestu.

Použitá literatúra

1. Gřivna, T. Soukromá žaloba v trestním řízení. Praha: Karolinum, 2006.
2. Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. Praha: Leges, 2022.
3. Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. Praha: Leges, 2023.
4. Jelínek, J., Mulák, J. Zásada subsidiarity trestní represe (doktrinální, normativní a judiciální pohled) – český pohled. In: Gřivna, T., Mulák, J. a kol. Symbióza trestního práva a kriminologie – k odkazu prof. Oto Novotného. Praha: Wolters Kluwer, 2022
5. Klapal, V. Svolení poškozeného jako okolnost vylučující protiprávnost. Trestněprávní revue, 2005, č. 10.
6. Lukášová, M. Institut svolení poškozeného a jeho uplatnění nejen v judikatuře. Trestněprávní revue, 2019, č. 3.
7. Mulák, J. Mimořádné snížení a mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody. In: Romža, S. (ed.) IV. KOŠICKÉ DNI TRESTNÉHO PRÁVA „Privatizácia výkonu trestu odňatia slobody, sci-fi alebo jediná možnosť?“. Košice: UPJŠ, 2020.

---

⁵² Čl. 2 odst. 1 Protokolu č. 7 k EÚLP.

8. Mulák, J. Mimořádné snížení trestu odnětí svobody. In: Jelínek, J. a kol. Deset let od přijetí českého trestního zákoníku. Praha: Leges, 2019.
9. Mulák, J. Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces. Praha: Leges, 2019,
10. Mulák, J., Provazník, J. Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení. Bulletin advokacie, 2021, č. 11.
11. Mulák, J., Provazník, J. Praktické dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. Bulletin advokacie, 2022, č. 1-2.
12. Musil, J. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. Kriminalistika, 2008, č. 1.
13. Pipek, J. Oficiální nebo dalekosáhle privatizované trestní řízení. Právník, 2000, č. 12.
14. Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D., Vanduchová, M. Systém českého trestního práva. Část druhá. Základy trestní odpovědnosti. Praha: Novatrix, 2009.
15. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. I. Díl. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023.

Kontaktné údaje autora

JUDr. Jiří Mulák, Ph.D.

odborný asistent katedry trestního práva

Právnická fakulta Univerzity Karlovy

mulakj@prf.cuni.cz

VYBRANÉ ASPEKTY TRESTNÉHO ČINU MACHINÁCIÍ PRI VEREJNOM OBSTARÁVANÍ A VEREJNEJ DRAŽBE

SELECTED ASPECTS OF THE CRIMINAL OFFENSE OF MACHINING IN PUBLIC PROCUREMENT AND PUBLIC AUCTION

Jaroslav Klátik, Adrián Vaško
Právnická fakulta UMB v Banskej Bystrici

Abstrakt

Autori sa v príspevku zaoberajú niektorými aspektmi trestného činu machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe. Zaoberajú sa základnými princípmi verejného obstarávania a vybranými súdnymi rozhodnutiami. Zo súdnej praxe vyplýva, že sa zisťuje skutkový stav najmä v tom, či konaním obžalovaných prezentovaných v obžalobe možno zistiť naplnenie takmer všetkých znakov skutkovej podstaty tohto trestného činu – objekt, objektívna stránka i subjekt. Často v konaniach obžalovaných absentuje ďalší nevyhnutný znak skutkovej podstaty trestného činu, a to subjektívna stránka – vo forme úmyselného zavinenia.

Kľúčové slová: *trestný čin, machinácia, dražba, verejné obstarávanie, princíp transparentnosti, princíp proporcionality, škoda, súťažiteľ*

Abstract:

In the contribution, the authors deal with some aspects of the criminal offense of machinations in public procurement and public auction. They deal with the basic principles of public procurement and selected court decisions. It is clear from court practice that the factual situation is established, in particular, whether the actions of the defendants presented in the indictment reveal the fulfillment of almost all the elements of the factual nature of this crime - the object, the objective side and the subject. Often, in the proceedings of the defendants, another essential feature of the criminal offense is absent, namely the subjective side - in the form of intentional fault.

Keywords: *Offence, Mechanization, auction, procurement, principle of transparency, principle of proportionality, damage, competitor*

Úvod

Trestné činy súvisiace s verejným obstarávaním sú v posledných rokoch na území Slovenskej republiky podstatne závažným druhom majetkovej kriminality a zároveň súčasťou organizovaných skupín. Verejné obstarávanie, ktoré predstavuje základ využívania a čerpania verejných finančných prostriedkov pre všeobecný záujem, je dôležitým nástrojom dnešnej ekonomiky na uspokojovanie verejných potrieb občanov. Zneužívanie verejného obstarávania na dosiahnutie vyššieho zisku má však aj iné následky. Možno sem zaradiť umelé navyšovanie trhových cien, vznik kartelových dohôd medzi spoločnosťami, korupciu. Spáchanie trestného činu machinácie vo verejnom obstarávaní a verejnej dražbe je často premyslená a

technologicky zabezpečené tak, aby bolo čo najmenej odhaliteľné. Do úvahy v tomto kontexte je predovšetkým brať dva osobitné zákony:

- Zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý upravuje zadávanie zákaziek na dodanie tovaru, zákaziek na uskutočnenie stavebných prác, zákaziek na poskytnutie služieb, súťaž návrhov, zadávanie koncesií na stavebné práce, zadávanie koncesií na služby a správu vo verejnom obstarávaní (ďalej aj „ZVO“);
- Zákon č. 527/2002 Z. z. o dobrovoľných dražbách a o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov, ktorý upravuje dobrovoľné dražby, kontrolu Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky nad dodržiavaním podmienok organizovania a priebehu dražieb a vznik, trvanie a zánik niektorých právnych vzťahov s tým súvisiacich.

Dražbou je verejné konanie, ktorého účelom je prechod vlastníckeho práva alebo iného práva k predmetu dražby, konané na základe návrhu navrhovateľa, pri ktorom sa licitátor obracia na vopred neurčený okruh osôb prítomných na vopred určenom mieste s výzvou na podávanie ponúk a pri ktorom na osobu, ktorá urobí najvyššiu ponuku, prejde príklepom licitátora vlastnícke alebo iné právo k predmetu dražby, alebo verejné konanie, ktoré bolo licitátorom ukončené z dôvodu, že nebolo urobené ani najnižšie podanie. Priamo trestný čin „Machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe“ je zakotvený v §§ 266 – 268, pričom najvyššou trestnou sadzbou je podľa § 266 ods. 3 Tr. zák. až 12 rokov, pokiaľ páchatel' v súvislosti s verejným obstarávaním alebo verejnou dražbou v úmysle spôsobiť inému škodu alebo zadovážiť sebe alebo inému prospech koná v rozpore so všeobecne záväzným právnym predpisom o verejnom obstarávaní alebo verejnej dražbe alebo dojedná niektorému súťažiteľovi alebo účastníkovi verejnej dražby prednosť alebo výhodnejšie podmienky na úkor iných súťažiteľov alebo účastníkov verejnej dražby a spôsobí ním škodu veľkého rozsahu, alebo spácha trestný čin ako člen nebezpečného zoskupenia.

Úvodom tiež možno spomenúť, že Vládou Slovenskej republiky bola uznesením č. UV-5753/2020 zo dňa 11.3.2020, dňom 12.3.2020 vyhlásená mimoriadna situácia z dôvodu pandémie vírusu COVID-19. Mnohí boli vystavení situácii, v ktorej museli nielen zabezpečovať mimoriadne komodity mimoriadne rýchlo, zároveň museli aj improvizovať pri nových, ale aj bežiacich verejných obstarávaníach tak, aby sme celú túto situáciu zvládli, v súlade so zákonom č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a za dodržania podmienok mimoriadnej situácie. V prípade, ak u verejného obstarávateľa zákazka naplní finančný limit nadlimitnej zákazky, je oprávnený uplatniť priame rokovacie konanie podľa § 81 písm. c) zákona o verejnom obstarávaní, ak: " *zákazka na dodanie tovaru, na uskutočnenie stavebných prác alebo na poskytnutie služby sa zadáva z dôvodu mimoriadnej udalosti nespôsobenej verejným obstarávateľom, ktorú nemohol predvídať, a vzhľadom na vzniknutú časovú tieseň nemožno uskutočniť verejnú súťaž, užšiu súťaž ani rokovacie konanie so zverejnením.*" Dňa 27.3.2020 nadobudol účinnosť zákon č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením

nebezpečnej nákazlivej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, tzv. "lex korona" zo dňa 25.3.2020. Týmto zákonom sa v § 11 ods. 2 zákona o verejnom obstarávaní rozširuje okruh prípadov, kedy nie je povinnosťou uzatvárať zmluvy, rámcové dohody a koncesné zmluvy s uchádzačmi a ich subdodávateľmi, ktorí sú zapísaní do registra partnerov verejného sektora, a to v čase núdzového stavu alebo mimoriadnej udalosti, v prípade využitia priameho rokovacieho konania pri mimoriadnej udalosti a pri zákazkách s nízkou hodnotou. V predmetnom tzv. "lex korona" neboli osobitne riešené lehoty vo verejnom obstarávaní.

1.Verejné obstarávanie počas mimoriadnej situácie a základné princípy verejného obstarávania

Využitie mimoriadnej udalosti je bezpochyby možné uplatniť len vtedy, keď potrebujeme z dôvodu vyhlásenia mimoriadnej situácie zabezpečiť tovary, stavebné práce alebo služby, ktoré nám v tejto súvislosti vyplynuli a sú nevyhnutné na zabezpečenie alebo odvrátenie mimoriadnej udalosti, t.j. keď verejný obstarávateľ alebo obstarávateľ potrebuje okamžite zabezpečiť nevyhnutné zdravotnícke pomôcky, zdravotnícke vybavenie, osobné ochranné pomôcky (napr. rúška, respirátory, rukavice, okuliare a pod.), zdravotnícke vybavenie (napr. pľúcne ventilátory), resp. rôzne druhy dezinfekcie, ale aj zabezpečiť rôzne služby, ktoré z dôvodu mimoriadnej situácie pre verejného obstarávateľa/obstarávateľa vznikli. Predmetná výnimka využitia mimoriadnej udalosti priamym rokovacím konaním sa však nesmie uplatniť v prípade vyhlásenia nadlimitných a podlimitných zákaziek počas mimoriadnej udalosti, ktoré však priamo neslúžia na zabezpečenie, resp. odvrátenie mimoriadnej udalosti a s tým súvisiaceho zásobovania, resp. súvisiacich služieb. Počas vyhlásenej mimoriadnej situácie v dôsledku zákazu alebo obmedzenia vstupov do budov, využívaním práce z domu, tzv. "home office", je potrebné v pripravovaných verejných obstarávaníach k ich vyhláseniu už počítať s priebehom otvárania a vyhodnocovania ponúk bez osobnej účasti uchádzačov a komisie, či už využitím elektronickej aukcie, alebo v prípade využitia verejného otvárania ponúk je potrebné už priamo do oznámenia o vyhlásení verejného obstarávania/výzvy na predkladanie ponúk uviesť podmienky a spôsob účasti na otváraní ponúk za tejto mimoriadnej situácie. Rozsah trestného činu machinácií pri verejnom obstarávaní sa má zdefinovať ako zmluvná cena kontrahovaná v rámci zmluvného vzťahu, ktorý je výsledkom verejného obstarávania. Alternatívne, ak by nebolo možné z rôznych dôvodov vychádzať zo zmluvnej ceny, rozsahom trestného činu by bola predpokladaná hodnota zákazky, koncesie alebo súťaže návrhov a pri verejnej dražbe hodnota predmetu dražby. Ak by nebolo možné určiť rozsah ani takto, bolo by podľa návrhu možné určiť predpokladanú hodnotu na základe odborného vyjadrenia alebo znaleckého posudku. Tu je potrebné uviesť, že od 19. 01. 2021 bolo prijatých k tomuto zákonu o verejnom obstarávaní až 12 noviel zákona, posledná novela je zákon č. 395/2021 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony s platnosťou od 05. 11. 2021 a s účinnosťou od 31. 03. 2024. Pokiaľ môžeme definovať pojem verejné

obstarávanie, tak to je dôležitým nástrojom pre naplnenie potrieb všeobecného záujmu verejnosti. Je spôsobom používania verejných výdavkov z dôvodu, že má zabezpečovať práce, tovar a služby, ktoré využívajú občania, ako napríklad diaľnice, cyklotrasy, prístroje v nemocniciach, služby verejnej dopravy. Verejné obstarávanie predstavuje významnú časť HDP členských štátov EÚ, viac ako 14% celkového HDP, a nosí významnú úlohu v hospodárskom raste, sociálnom pokroku a plnenia cieľa štátu poskytovať občanom kvalitné služby. Je vo verejnom záujme občanov aby videli, že verejné financie sa vynakladajú čo najviac šetrne, zodpovedne, transparentne a spravodlivo.¹ Základný hmotnoprávny predpis, ktorý upravuje mechanizmus verejného obstarávania je v Slovenskej republike ako sme už v úvode uviedli zákon č. 343/2015 Z. z o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Tento zákon upravuje zadávanie zákaziek na dodanie tovaru, zákaziek na uskutočnenie stavebných prác, zákaziek na poskytnutie služieb, súťaž návrhov, zadávanie koncesíí na stavebné práce, zadávanie koncesíí na služby a správu vo verejnom obstarávaní. Na Slovensku bol prvý krát Zákon o verejnom obstarávaní upravený v postkomunistickej krajine v jednoduchej forme, kde ako odporúčaný bol Model Law UNESCO z roku 1993. Tento osobitný zákon č. 343/2015 Z. z. je od vzniku Slovenskej republiky v poradí už piatym na úpravu tohto inštitútu. Prvý krát boli teda uplatňované predpisy zo zákona č. 263/1993 Z. z. o verejnom obstarávaní tovarov, služieb a verejných prác. V tejto právnej úprave, ktorá bola pomerne jednoduchá boli zahrnuté najmä zásady verejného obstarávania ako transparentnosť a nediskriminácia. Ďalšou bola právna úprava zákonom č. 263/1999 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov, kde už bolo možné vidieť vplyv pravidiel z Európskeho spoločenstva v tejto oblasti. Avšak s nástupom praxe vo verejnom obstarávaní sa začali objavovať aj rôzne problémy, na ktoré bolo reagované novou reguláciou, a to zákonom č. 523/2003 Z. z. Náležité smernice Európskej únie, z ktorých vychádzal tuzemský zákon boli: smernica 2004/17/ES o koordinácii postupov obstarávania subjektov pôsobiacich v odvetviach vodného hospodárstva, energetiky, dopravy a poštových služieb a smernica 2004/18/ES o koordinácii postupov pri zadávaní verejných zákaziek na práce, verejných zákaziek na dodávku tovaru a verejných zákaziek na služby. Mnohé zmeny priniesla aj skutočnosť vstupu Slovenskej republiky do Európskej únie, do ktorej sme vstúpili dňa 01.05.2004. EÚ mala rovnako svoje vlastné požiadavky, ktoré mali byť transponované do legislatívy Slovenskej republiky. Preto bol prijatý zákon č. 25/2006 Z. z. platný od 25. 01. 2006, ktorý bol obohatený o postupy obstarávania vo vybraných odvetviach, ako vodné hospodárstvo a energetika. Ako posledným a doteraz aktuálnym zákonom bol Zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní, ktorý reguluje zákazky na dodanie tovaru, uskutočnenie stavebných prác a na služby.² Zákon o verejnom obstarávaní je aj v

---

¹ Úradný vestník Európskej únie 2021/C91/01.

² BLÁŠKO, D. 2021. Právne rozpravy on-screen III. (Sekcia verejného práva): Odhaľovanie počítačovej kriminality pri verejnom obstarávaní a ochrane hospodárskej súťaže. In Zborník UMB. Právnická fakulta Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici. ISBN 978-80-557-1932-0, str. 113 a 114

súčasnosti považovaný za dynamický, a to za jeden z najčastejšie a najrýchlejšie meniacich sa zákonov v Slovenskej republike.

Pokiaľ ide o základné princípy verejného obstarávania, tak ako ktorýkoľvek iný sektor, aj verejné obstarávanie je založené na vlastných zásadách a princípoch špecifických na zaručenie správnosti mechanizmu jeho fungovania a spravodlivosti pre zmluvné strany vo verejnom obstarávaní. Verejné obstarávanie sa o tieto princípy opiera a považuje ich za základný kameň svojej existencie. To je možné pozorovať pri rozhodnutiach Rady Úradu pre verejné obstarávanie, ktorá dbá na zásady podľa zákona, tak ako bude nižšie uvedené pri konkrétnych zásadách. Slovenská republika sa vstupom do EÚ zaviazala dodržiavať zásady, ktoré vyplývajú zo Zmluvy o fungovaní EÚ, najmä zásadu voľného pohybu tovaru, slobodu usadiť sa, slobodne poskytovať služby a ďalšie. Zo zásad vyplývajú aj ďalšie zásady ako nediskriminácia, transparentnosť. Tieto piliere pri trhovej ekonomike pomáhajú k tomu aby sa v EÚ verejné finančné prostriedky používali efektívne a hospodárne. Verejný obstarávateľ alebo obstarávateľ musia dodržiavať základné princípy práva EÚ, ktoré sú vymedzené v tomto zákone v ustanovení § 10 ods. 2 tak, že, cit.: „Verejný obstarávateľ a obstarávateľ musia dodržať princíp rovnakého zaobchádzania, princíp nediskriminácie hospodárskych subjektov, princíp transparentnosti, princíp proporcionality a princíp hospodárnosti a efektívnosti.“ Tu je dôležité brať do úvahy aj princíp rovnakého zaobchádzania, ktorý vo svojej podstate znamená, že obstarávateľ má pristupovať vo svojom princípe rovnakým spôsobom voči všetkým uchádzačom alebo záujemcom o súťaž. To vyúsťuje do myšlienky, že obstarávateľ takto nesmie jedného uchádzača akokoľvek zvýhodňovať priamym či nepriamym spôsobom voči ostatným uchádzačom.³ Náležitá praktická skúsenosť je vyhodnocovanie ponúk alebo žiadostí o účasť tak, že u jedného uchádzača sa splnenie podmienok účasti bude vyhodnocovať detailne a pozorne a u iného zase iba povrchno a z formálneho hľadiska. Ďalší nemenej dôležitý princíp je princíp transparentnosti. Podľa § 9 (základné povinnosti verejného obstarávateľa a obstarávateľa) ods. 2 ZVO (teraz ods. 4) pri zadávaní zákaziek sa musí uplatňovať princíp rovnakého zaobchádzania, princíp nediskriminácie uchádzačov alebo záujemcov, princíp transparentnosti a princíp hospodárnosti a efektívnosti. Transparentnosť procesu zadávania verejných zákaziek je nielen podmienkou existencie účinnej konkurencie medzi dodávateľmi, ale aj predpokladom účelného vynakladania verejných prostriedkov. V rozpore s touto zásadou a teda aj so ZVO je akékoľvek konanie obstarávateľa, ktoré by robilo verejné obstarávanie nečitateľné, nekontrolovateľné alebo horšie kontrolovateľné. Najvyšší správny súd ČR v rozsudku č. j. 5 Afs 131/2007-131 zo dňa 12.05.2008 skonštatoval, že k porušeniu zásady transparentnosti môže dôjsť vtedy, pokiaľ sa v postupe obstarávateľa vyskytujú také prvky, ktoré by obstarávanie urobili nekontrolovateľným, resp. horšie kontrolovateľným, nečitateľným, neprehľadným alebo ktoré by vzbudzovali pochybnosti o pravých dôvodoch jednotlivých krokov obstarávateľa. Tento záver je v plnom súlade s výkladom tejto zásady zo strany Súdneho dvora EÚ. Napr. stanovisko generálnej advokátky Stix-Hackl vo veci Coname, cit. v bode (42), ktoré zhŕňa doterajšiu judikatúru Súdneho dvora, uvádza,

³ Rozhodnutie rady ÚVO č. 10875-9000/2018, str. 30-31

že transparentnosť podľa smerníc obsahuje viac než samotné aspekty spojené s publicitou konkrétnych verejných súťaží (bod 88). Okrem toho princíp transparentnosti predstavuje hlavnú zásadu pre celé verejné obstarávanie. S ohľadom na práve uvedené možno uzavrieť, že podmienkou dodržania zásady transparentnosti je priebeh verejného obstarávania takým spôsobom, ktorý sa navonok javí ako férový a riadny. Motívy jednotlivých osôb participujúcich na výbere uchádzačov o zákazku (či by išlo o motívy plne zákonné, dané len neschopnosťou navonok pôsobiť férovo a riadne, event. nezákonné alebo dokonca kriminálne) sú v tomto ohľade pre posúdenie porušenia zásady transparentnosti irelevantné. Porušenie zásady transparentnosti nastáva nezávisle na tom, či sa podarí preukázať konkrétne porušenie niektorej zákonnej povinnosti (rozsudok NSS ČR č. j. 1 Afs 45/2010-159 zo dňa 15.09.2010).⁴ Cieľom zásady transparentnosti v procese verejného obstarávania je zaručiť, aby sa postup uskutočnil transparentným, predvídateľným a preskúmateľným spôsobom v súlade s podmienkami uvedenými v súťažných podkladoch alebo oznámení o vyhlásení obstarávania čím sa zabráni svojvoľnému konaniu verejného obstarávateľa, pričom sa zachová spravodlivosť voči všetkým zúčastneným stranám. K porušeniu zásady transparentnosti môže dôjsť vtedy, pokiaľ sa v postupe obstarávateľa vyskytujú také prvky, ktoré by obstarávanie urobili nekontrolovateľným, resp. horšie kontrolovateľným, nečitateľným, neprehľadným alebo ktoré by vzbudzovali pochybnosti o pravých dôvodoch jednotlivých krokov obstarávateľa. Tento záver je v plnom súlade s výkladom tejto zásady zo strany Súdneho dvora EÚ. Napr. stanovisko generálnej advokátky Stix-Hackl vo veci Coname, cit. v bode (42), ktoré zhŕňa doterajšiu judikatúru Súdneho dvora, uvádza, že transparentnosť podľa smerníc obsahuje viac než samotné aspekty spojené s publicitou konkrétnych verejných súťaží (bod 88). Okrem toho princíp transparentnosti predstavuje hlavnú zásadu pre celé verejné obstarávanie. S ohľadom na práve uvedené možno uzavrieť, že podmienkou dodržania zásady transparentnosti je priebeh verejného obstarávania takým spôsobom, ktorý sa navonok javí ako férový a riadny. Motívy jednotlivých osôb participujúcich na výbere uchádzačov o zákazku (či by išlo o motívy plne zákonné, dané len neschopnosťou navonok pôsobiť férovo a riadne, event. nezákonné alebo dokonca kriminálne) sú v tomto ohľade pre posúdenie porušenia zásady transparentnosti irelevantné.⁵ Porušenie zásady transparentnosti nastáva nezávisle na tom, či sa podarí preukázať konkrétne porušenie niektorej zákonnej povinnosti (rozsudok NSS ČR č. j. 1 Afs 45/2010-159 zo dňa 15.09.2010).⁶ Princíp proporcionality znamená, že koncept proporcionality vo verejnom obstarávaní má byť požiadavkou na primerané uplatňovanie požiadaviek zákona, napríklad v prípade nejasností v ponuke by verejný obstarávateľ alebo obstarávateľ nemal ponuku okamžite vylúčiť, ale mal by požiadať o vysvetlenie nezrovnalostí a rozhodnúť o vylúčení ponuky výlučne na základe presvedčivo zisteného skutkového stavu.⁷ Cieľom princípu hospodárnosti a efektívnosti je zaručiť, aby sa pri výbere uchádzača dosiahol čo najlepší pomer ceny

⁴ Bližšie Rozsudok Krajského súdu Bratislava zo dňa 08. 02. 2012, sp. zn. 2S/250/2009.

⁵ Dôvodová správa k zákonu č.343/2015 Z.z. o verejnom obstarávaní, k §10.

⁶ Bližšie Rozsudok Krajského súdu Bratislava zo dňa 28. 09. 2011, sp. zn. 2S/366/2010.

⁷ Rozhodnutie Rady Úradu pre verejné obstarávanie č. 14345-9000/2018, s. 50-51.

a kvality, pričom hospodárne a efektívne obstarávanie tovarov a služieb znamená zabezpečiť čo najväčší počet ponúk, a teda čo najširšiu hospodársku súťaž s čo najmenšími nákladmi a administratívnym stresom. Aby sa takéto kritériá naplnili, je potrebné zabezpečiť, aby sa verejné prostriedky využívali čo najefektívnejšie.⁸ Podmienky účasti musia byť primerané, nediskriminačné, transparentné, jasné a primerané. Musia byť tiež vždy opísané v súvislosti s predmetom zákazky, čo zahŕňa povahu zmluvy, jej zložitost', význam a účel. Dané vyplývajú z princípov verejného obstarávania. Všetky podmienky účasti vo verejnej súťaži musia byť uvedené v oznámení o vyhlásení verejnej súťaže, vo Vestníku verejného obstarávania.⁹

2. Trestnoprávne aspekty trestného činu machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe

Finančná spravodajská jednotka, Kriminálny úrad finančnej správy zodpovedajú za odhaľovanie a objasňovanie obzvlášť závažnej ekonomickej trestnej činnosti v oblasti daní, finančného trhu, bankového sektora a nezákonných finančných operácií v Slovenskej republike. Hlavnými oblasťami záujmu organizácie sú daňové a colné podvody, úverové podvody, veriteľské podvody a konkurzné podvody. Okrem toho má na starosti identifikáciu a zhromažďovanie dôkazov o praní špinavých peňazí z najzávažnejších, najmä organizovaných druhov trestnej činnosti.¹⁰ V súlade so zákonom č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa berie do úvahy aj úprava práva a povinnosti právnických osôb a fyzických osôb pri predchádzaní a odhaľovaní legalizácie príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu. Pokiaľ ide o Kriminálny úrad finančnej správy plní úlohy centrálnej koordinačnej jednotky a ďalšie úlohy vyplývajúce z medzinárodných zmlúv vo vymedzenej oblasti, používa informačné systémy finančnej správy, v ktorých zhromažďuje, spracúva, uchováva, odovzdáva, využíva, ochraňuje a vyraduje informácie a osobné údaje o osobách, ktoré porušili daňové predpisy alebo colné predpisy, alebo je dôvodné podozrenie, že porušujú daňové predpisy alebo colné predpisy, alebo ktoré v oblasti pôsobnosti finančnej správy narušili alebo je dôvodné podozrenie, že narušujú verejný poriadok a ďalšie informácie o takýchto porušeníach daňových predpisov alebo colných predpisov alebo narušeníach verejného poriadku; takéto informácie a osobné údaje poskytnú alebo sprístupní finančnému riaditeľstvu, daňovému úradu alebo colnému úradu v rozsahu potrebnom na plnenie ich úloh, prevádzkuje spoločný automatizovaný informačný systém na colné účely, zodpovedá zaň, určuje údaje, ktoré sa doň vložia,

⁸ Dôvodová správa k zákonu č. 343/2015 Z.z. o verejnom obstarávaní, k § 44 a § 45.

⁹ BURDA, E., ČENTÉŠ, J., KOLESÁR, J. ZÁHORA, J. a kol. Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár. II. Diel. 1.vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 736-73; Pozri aj: BURDA, E. Machinácie pri verejnom obstarávaní (Zadání veřejné zakázky) In: Nové jevy v hospodárskej kriminalitě: juristický, kriminalistický a kriminologický pohled: sborník příspěvků z konference. (Fryšták, M.; Žatecká, E. editoři). 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 317.

¹⁰ KLÁTIK, J. kol. Trestné právo hmotné. Osobitná časť. 2. aktualizované vydanie. Plzeň: Aleš Čenek, 2022, s. 120 a nasl.

prijíma opatrenia na zabezpečenie jeho bezpečnosti a bezpečnosti údajov, ktoré sa poskytujú podľa osobitného predpisu, na žiadosť príslušného orgánu členského štátu udeľuje súhlas na poskytnutie údajov, ktoré sám do tohto systému vložil, a na účely predchádzania trestným činom, vyšetrovania a stíhania trestných činov umožňuje priamy prístup do tohto informačného systému príslušnému útvaru, poskytuje informácie v súvislosti s prevádzkovaním spoločného automatizovaného informačného systému na colné účely a zoznam závažných porušení vnútroštátnych predpisov podľa osobitného predpisu, plní a zabezpečuje úlohy v oblasti boja proti nedovolenému dovozu, vývozu a tranzitu omamných látok, psychotropných látok, ich prekurzorov, látok s anabolickým alebo iným hormonálnym účinkom, chránených rastlín, chránených živočíchov a exemplárov druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín, proti nedovolenej preprave jadrových materiálov, rádioaktívnych látok, vysoko rizikových chemických látok a vysoko rizikových biologických agensov a toxínov, ak si to vyžaduje zistenie osôb, ktoré sa akýmkoľvek spôsobom podieľajú na trestných činoch páchaných na úseku omamných látok, psychotropných látok, ich prekurzorov, látok s anabolickým alebo iným hormonálnym účinkom a chránených rastlín, chránených živočíchov a exemplárov druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín, nedovolenej prepravy jadrových materiálov, rádioaktívnych látok, vysoko rizikových chemických látok a vysoko rizikových biologických agensov a toxínov v súvislosti s ich dovozom, vývozom alebo tranzitom, vykonáva colný dohľad po dohode s orgánmi iných štátov utajeným sprievodom dodávky alebo iným utajeným spôsobom sledovania, ak je odôvodnený predpoklad, že zásielka obsahuje omamné látky, psychotropné látky, ich prekurzory, látky s anabolickým alebo iným hormonálnym účinkom, tabak, tabakové výrobky, chránené druhy rastlín, chránené živočíchov a exempláre druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín, na ktoré nebolo vydané príslušné povolenie, alebo inú vec, na ktorej držbu je potrebné povolenie, tovar, pri ktorom je podozrenie, že došlo k porušeniu daňových predpisov alebo colných predpisov, veci určené na spáchanie trestného činu alebo veci pochádzajúce z trestného činu alebo ak tak ustanovuje medzinárodná zmluva v záujme zistenia osôb, ktoré majú účasť na nakladaní s touto zásielkou; ak majú takto získané informácie slúžiť ako dôkaz v trestnom konaní, postupuje sa na základe právnej úpravy medzinárodnej spolupráce justičných orgánov v trestných veciach, vykonáva cezhraničné sledovanie a cezhraničné prenasledovanie v rozsahu a za podmienok ustanovených medzinárodnou zmluvou, plní a zabezpečuje úlohy v oblasti odhaľovania trestných činov spáchaných v súvislosti s porušením daňových predpisov v oblasti dane z pridanej hodnoty a spotrebných daní alebo colných predpisov a zisťovania ich páchatel'ov, plní a zabezpečuje úlohy v oblasti vyšetrovania a skráteného vyšetrovania trestných činov spáchaných v súvislosti s porušením daňových predpisov v oblasti dane z pridanej hodnoty pri dovoze a spotrebných daní alebo colných predpisov a zisťovania ich páchatel'ov, zabezpečuje súčinnosť vo vymedzenej oblasti s orgánmi štátnej správy pri plnení úloh podľa osobitných predpisov, pátra po osobách, ktoré porušili daňové predpisy alebo colné predpisy, zisťuje a zamedzuje porušovanie daňových predpisov alebo colných predpisov, plní úlohy pri prevencii, úradnom zisťovaní a potláčaní porušovania

colných predpisov, zabezpečuje bezpečnosť prepravy zaisteného tovaru, vykonáva sprievod zaistených alebo predvádzaných osôb podozrivých zo spáchania trestného činu, informuje Európsku komisiu v rozsahu a za podmienok ustanovených osobitným predpisom vo veciach patriacich do jeho pôsobnosti.

Pokiaľ ide o českú právnu úpravu, tak podľa Zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „český TZ“) tak v ustanovení § 256 je zakotvený trestný čin „Zjednaní výhody pri zadání veřejné zákazky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě“ z jednej skutkovej podstaty s nasledovnými prívlastkami. Prvou je poskytnutie prednostného zaobchádzania alebo lepších podmienok dodávateľovi, konkurentovi alebo uchádzačovi na úkor iných dodávateľov alebo konkurentov. Ďalej je uvedené, že ide o postup, ktorý sa musí vykonať v súvislosti so zadáním veřejnej zákazky, veřejnou sůťažou alebo veřejnou dražbou. Ak ide o veřejné zákazky, t. j. veřejné obstarávání, tak sa postupuje podľa nasledovných právnych ustanovení: Zákona č. 134/2016 Sb. o zadávání veřejných zakázek v znení neskorších predpisov, prípadne podľa Zákona č. 26/2000 Sb. o veřejných dražbách v znení neskorších predpisov a podľa § 1772 a nasledovných Zákona č. 89/2012 Sb. Občanský zákonník v znení neskorších predpisov. Ďalej subjektívna stránka trestného činu vyžaduje úmyselné zavinenie s jasne vyjadrením motívom, avšak k naplneniu samotnej skutkovej podstaty nemusí prísť k spôsobeniu škody či získaním prospechu.¹¹ Ďalším trestným činom v Českej republike, ktorý súvisí s machináciami vo veřejnom obstarávání je podľa § 257 českého TZ „Pletichy při zadání veřejné zákazky a při veřejné soutěži“ s tým, že sa postihujú machinácie pri zadávání veřejných zakázek s konaniami podobne ako v Slovenskej republike. Hlavne ide o prinútenie iného aby sa zdržal účasti vo veřejnej zákazke pod hrozbou násilia či ťažkej ujmy; sľúbenie, poskytnutie aj ponúknutie (ale aj žiadanie a prijatie) majetkového či iného prospechu osobe za to, že sa v procese veřejného obstarávania nezúčastní, konanie, ktoré vedie k zadaniu veřejnej zákazky za neprímerane vysokú alebo inak nevýhodnú cenu v súlade s dohodou uzavretou s iným uchádzačom alebo uchádzačmi [§ 257 ods. 1 písm. d) TZ], čo postačuje na uzavretie dohôd, ktoré sú zakázané podľa Zákona o ochrane hospodárskej sůťaže.¹² Pokiaľ ide o protisůťažné správanie subjektov v procese veřejného obstarávania, tak veřejné obstarávání, ktoré je hybnou silou tlaku konkurencie pri ponúknutí najlepšej možnej ceny za zákazku v najlepšej možnej kvalite je zároveň aj vhodným miestom pre koordináciu postupov uchádzačov tak, aby získali čo najlepšiu možnú ponuku pre seba samých. Ak je tento postup koordinovaným, tak obstarávání tovarov, služieb a stavebných prác sa stáva neefektívnym a neekonomickým. Porušuje sa ZOHS a vzniká tzv. kolúzia. Kolúziou rozumieme koordináciu zúčastnených subjektov takým spôsobom, že spolupracujú pri určovaní výhercu sůťaže medzi sebou, miesto toho aby podávali ponuky samostatne. Kolúzia vzniká kvôli opakovanému sa stretávaniu účastníkov vo veřejných obstarávaniach s podobnými predmetmi zákazky. Zásadný princíp veřejného obstarávania, ako už bolo spomenuté, je transparentnosť. Vďaka transparentnosti je umožnená veřejná kontrola, ale zároveň umožňuje subjektom

¹¹ Bižšie: Uznesenie Nejvyššího soudu ČR zo dňa 23. 11. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1475/2015, publikované ako R 14/2018.

¹² Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákonník, § 257 v znení neskorších predpisov

sledovať ich konkurenciu, spájať sa s ňou a na zdanie vytvoriť konkurenčné súťažné ponuky.¹³ Ďalšou formou machinácie je tzv. „bid rigging“ kde sa konkurenti vopred dohodnú, kto podá najlepšiu a víťaznú ponuku na daný predmet zákazky a ostatné spoločnosti pošlú svoju ponuku iba formálne s nevýhodnejšou cenou. Všetky formy majú spoločné to, že ide o dohodu medzi konkurentmi, kde je už vopred určený úspešný uchádzač na danú zákazku. Tým dochádza k faktickému obmedzovaniu a zrušeniu hospodárskej súťaže. Prejavuje sa najmä ako:

- Nepredloženie alebo stiahnutie ponuky – nastáva ak sa jeden alebo viacerí konkurenti, ktorí majú predložiť alebo už predložili ponuku, dohodnú, že sa vzdajú predloženia ponuky alebo stiahnu už predloženú ponuku. Týmto postupom zabezpečia, aby ponuka vopred určeného konkurenta bola úspešná.
- Formálne podanie ponuky - vzniká vtedy, keď sa viacerí súperia dohodnú na formálnom predložení ponúk, ktoré sú vyššie cenovo a celkovo nevýhodnejšie ako vybraná víťazná ponuka. Tieto ponuky sa nepodávajú s úmyslom prekonať konkurenciu, ale skôr s cieľom vyzeráť konkurencieschopne, aby sa zamaskovali nadmerné ceny. Toto je veľmi typický prípad manipulácie s ponukami,.
- Striedanie ponúk - ponuky predkladajú všetci členovia kartelu, ale predkladanie víťaznej ponuky sa strieda. Podmienky striedania sa môžu líšiť, napríklad konkurenti sa môžu striedať na základe objemu zákaziek, ktoré im boli pridelené, alebo im môže byť pridelený objem zákaziek, ktorý je úmerný veľkosti každej spoločnosti.
- Subdodávky - sú typickou metódou manipulácie s ponukami. Víťazný uchádzač ponúkne protiponuku na subdodávky alebo zákazky na dodávky súperom, ktorí súhlasia s tým, že nepodajú ponuku alebo predložia ponuku, ktorá nemá šancu na prijatie. Vzhľadom na to, že nie je dôležité, kto zákazku získa, narúša to *de facto* koncepciu hospodárskej súťaže vo verejnom obstarávaní.
- Rozdelenie „koristi“ - môže mať rôzne podoby, napríklad vzdanie sa ponuky za odplatu. V takom prípade je vybraný víťaz povinný zaplatiť poplatok.¹⁴ Prípadne vopred určený víťaz súhlasí s požiadavkou, že uhradí ostatným uchádzačom náklady na podanie ponuky. Predložená cena bude zahŕňať aj tieto náklady.¹⁵

Pokiaľ ide o podozrivé konania v stanovení cien, tak pre odhaľovanie kartelových dohôd slúži poznať aj vzorce pri stanovení podozrivých cien. Tieto zvláštne spôsoby stanovenia cien môžu byť výsledkom toho, že cenová ponuka daného uchádzača nie je jeho voľba, ale uchádzač podáva napríklad aby formálnu kryciu ponuku, tak ako bolo vysvetlené už vyššie. Absentuje faktický cieľ predložiť plnohodnotnú ponuku s reálne nacenými jednotlivými položkami. Príprava ponuky je časovo aj finančne nákladná a administratívne zaťažujúca pre zamestnancov uchádzača a pre to pri takýchto predkladaných ponukách je možné

---

¹³ ZMIJ, M.: Vymedzenie skutkovej podstaty deliktu v súťažnom práve z hľadiska zásad správneho trestania a súťažného práva Európskej únie – analýza judikatúry súdov SR; Justičná revue, 65, 2013, č. 2, s. 151 – 173.

¹⁴ Protimonopolný úrad Slovenskej republiky: Indície protisúťažného správania podnikateľov v procese verejného obstarávania, s. 4 a nasl.

¹⁵ KASENČÁKOVÁ, L. 07/2016 Hra o tendre alebo kartelové dohody vo verejnom obstarávaní (Bid rigging). Protimonopolný úrad SR, odbor kartelov, s. 6.

vidieť, že sa uchádzač, ktorý formálne predkladá ponuku, iba inšpiruje pripravenými dokumentami od dopredu určeného víťazného uchádzača.¹⁶ Podozrivé konania v predkladanej súťažnej dokumentácii sa prejavujú v tom, že aj v predložených dokumentáciách uchádzačov je možné nájsť stopy, že ich konanie bolo skordinované. Tieto stopy smerujú k okolnosti, že subjekty pri zhotovovaní vlastnej dokumentácie vychádzali z už vypracovanej dokumentácie svojho konkurenta, alebo že všetky predkladané ponuky pripravovala jedna osoba, alebo že boli pripravené vo vzájomnej spolupráci. Tieto znaky sú ukazovateľom, že uchádzači sa v súťažiach často stretávajú a pravidelne koordinujú svoje správanie a preto sú menej opatrní a robia drobné chyby, ako napríklad:

- dokumenty sú napísané rovnakým písmom, rukopisom, majú rovnakú formu alebo sú zhotovené rovnakými kancelárskymi potrebami (papier, atrament a iné), obsahujú rovnaké chyby, či už drobné pravopisné chyby (tvorené kopírovaním toho istého dokumentu) alebo tlačiarenské chyby (tonerové čiary z tlače a iné) alebo matematické chyby (zlé výpočty),
- v elektronickej podobe dokumentu stojí, že bol zhotovený jednou a tou istou osobou
- zhodné nepravidelnosti a náhody, ako zoradenie dokumentov s prehodenými stranami, chybné číslovanie strán, obálky od viacerých uchádzačov majú podobné poštové pečiatky alebo boli poslané z jednej poštovej pobočky,
- na podacích lístkoch je rovnaký rukopis alebo sú ponuky posielané z jedného e-mailu alebo naraz cez jedného kuriéra, dokumenty obsahujú veľký počet opráv na poslednú chvíľu, ako napríklad škrtnutie, gumovanie a iné, viditeľné chyby ako ponechanie hlavičky konkurenta (s obchodným názvom, sídlom alebo inými údajmi) vo svojej dokumentácii.¹⁷

Rôzne zvláštne správanie konkurentov je možné považovať za indíciu o koordinácii ich postupov, jedná sa najmä o písomné alebo ústne dôkazy, ktoré naznačujú, že konkurenti medzi sebou komunikovali o ponukách a cenách a výsledkom takejto komunikácie bolo dosiahnutie dohody, uchádzači sa pravidelne stretávajú pred podávaním ponúk, uchádzač vyžiadal súťažné podklady pre seba aj konkurenta a predkladá ponuku za seba aj za konkurenta, súťaže sa zúčastňuje spoločnosť, ktorá nie je schopná úspešne plniť predmet zo zmluvy, vyhlásenia, ktoré ukazujú na to, že daná podaná ponuka je iba formálna krycia ponuka alebo vyhlásenia, že v danej oblasti sa určité firmy nezúčastňujú súťaží alebo, že táto oblasť „patrí“ konkrétnemu podnikateľovi.¹⁸ Zo súdnej praxe je zrejmé, že trestný čin machinácií vo verejnom obstarávaní je pomerne úzko spätý so skoro každým verejným obstarávaním. Prevláda akási spoločenská mienka o tom, že každé obstarávanie je aj tak „dopredu vyhraté“. Z dôvodu týchto manipulácií je nutné poznať pre orgány činné v trestnom konaní najčastejšie spôsoby spáchania daného

---

¹⁶ Protimonopolný úrad Slovenskej republiky: Kartelové dohody vo verejnom obstarávaní, Bratislava, 2010. str. 11

¹⁷ KASENČÁKOVÁ, L. 07/2016 Hra o tendre alebo kartelové dohody vo verejnom obstarávaní (Bid rigging). Protimonopolný úrad SR, odbor kartelov. s. 8.

¹⁸ Protimonopolný úrad Slovenskej republiky: Indície protisúťažného správania podnikateľov v procese verejného obstarávania, str. 8-9.

trestného činu. Z kriminalistického pohľadu môžeme určiť, že ide o rôzne spôsoby. Jeden súťažiaci je zvýhodnený spôsobom, akým sú stanovené podmienky účasti alebo predmet zákazky. Ide o veľmi typickú praktiku, ktorá sa vyznačuje tým, že podmienky účasti alebo opis predmetu zákazky sú vopred stanovené tak, že zvýhodňujú jedného súťažiteľa pred ostatnými. Vzhľadom na účasť uchádzačov v takomto procese je do určitej miery ťažké preukázať spáchanie takéhoto trestného činu; napriek tomu je jednoduché zistenie nevýhodných podmienok pomerne ľahko preukázateľné, pretože podmienky sú zverejnené v súťažných podkladoch alebo výzve na predkladanie ponúk. Po prvé, verejný obstarávateľ často požaduje veľmi špecifický tovar alebo služby na určitej úrovni kvality, a ak sú menej kvalitné, sú pre verejného obstarávateľa buď nepoužiteľné, alebo málo užitočné. Preto je za takýchto okolností nevyhnutné umožniť presnejšie špecifikácie v celom procese verejného obstarávania. Druhá záležitosť súvisí s predchádzajúcou komunikáciou medzi verejným obstarávateľom a uchádzačom o podrobnostiach predmetu zákazky a ďalších podmienkach. Takáto komunikácia je podľa judikatúry Súdneho dvora Európskej únie povolená, čo nemusí nevyhnutne znamenať porušenie zákonov upravujúcich verejné obstarávanie. Verejný obstarávateľ často pozná len výsledok, ktorý chce dosiahnuť, keď ide o technické špecifikácie, nehovoriac o presných prostriedkoch na ich opis. Napriek tomu je nezákonná komunikácia, ktorej výsledkom sú otvorene diskriminačné podmienky účasti. Manipulácie pri predkladaní, otváraní a vyhodnocovaní predložených ponúk - v prípade oznámenia nepravdivých údajov v ponuke v procese posudzovania ponúk a následnej zámene ponúk - ide o pomerne nesofistikovanú a pre páchatel'ov nebezpečnú činnosť, ktorá môže byť v prípade adekvátneho záujmu ostatných súťažiacich veľmi rýchlo odhalená, keďže otváranie ponúk je verejnou záležitosťou. Na druhej strane môže byť mimoriadne náročné dokázať, že verejná súťaž bola predčasne otvorená "tajným" spôsobom pred verejným otvorením obálok. Môže byť náročné posúdiť, či je umelé rozdelenie zmluvy prijateľné, alebo naopak, či ide o protiprávne konanie. Umelé rozdelenie zákazky je pomerne typickým javom, ktorý sa vyskytuje na splnenie požiadaviek jednoduchších techník verejného obstarávania. Keďže sú však tieto informácie ľahko dostupné, získanie náznaku, že k takémuto správaniu môže dochádzať, by nemalo byť príliš znepokojujúce. V Slovenskej republike sa zisťuje predovšetkým z kontrolných akcií Úradu pre verejné obstarávanie, ktoré by mali slúžiť na podanie trestného oznámenia v prípade podozrenia z trestného činu. Úplné a neodôvodnené vynechanie postupu obstarávania alebo jeho nesprávne jednoduchšou alternatívou. Vzhľadom na to, ako jednoducho sa dá dokázať, sa tento typ trestného činu nevyskytuje tak často ako kedysi. Obce s nedostatočne kvalifikovanými úradníkmi pre verejné obstarávanie majú tendenciu mať viac prípadov, hoci v týchto situáciách môže byť náročné preukázať, že trestný čin bol úmyselný.

Nie je snád' priestor v tomto našom príspevku rozoberať každé súdne rozhodnutie, ktoré sa týka spáchania trestného činu machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe. V priemere za jednotlivé roky je preukázaných približne 40 trestných vecí. Je možné avšak predpokladať, že latencia trestného činu machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe je vysoká. Z rozsudkov súdov

Slovenskej republiky možno do istej miery vytvoriť ucelený prehľad o problematike trestného činu machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe. Tak napríklad rozhodnutie Najvyššieho súdu SR (ďalej aj „NS SR“), sp. zn. 1Tost21/2013 zo dňa 6. novembra 2013, kde NS SR sa stotožňuje s názorom, že celú hodnotu zákazky, ktorá bola predmetom trestného činu podľa § 266 ods. 3 písm. a) Trestného zákona, nemožno považovať za škodu alebo prospech ako podmienku určenia, či bol spáchaný trestný čin podľa § 266 ods. 3 písm. a) Trestného zákona. Do úvahy možno brať len rozsah škody alebo prospechu, ktorý zodpovedá výške zisku iného subjektu. Tento zisk by mohol predstavovať určitú časť celkového objemu zákazky. Pri určovaní výšky skutočnej škody, ktorá predstavuje majetkovú hodnotu, o ktorú sa zmenšil majetok iného (alebo zväčšil v prípade prospechu), alebo zisk, na ktorý by druhá strana mala nárok alebo ktorý by mohla odôvodnene očakávať za daných okolností a vzhľadom na svoje pomery, sa musí použiť výška škody alebo výška prospechu, a nie celková suma zákazky.¹⁹ Ďalším je rozsudok NS SR, sp. zn. 2 Sžo 69/2008 zo dňa 11. februára 2009, ktorý jedná o princípoch verejného obstarávania tak, že princíp rovnakého zaobchádzania stanovuje, že všetci žiadatelia alebo uchádzači musia dostať informácie rovnakým spôsobom, v rovnakom čase a s rovnakým predmetom. Podľa zásady nediskriminácie sa nesmú stanoviť žiadne kritériá, ktoré by zvýhodňovali jedného žiadateľa alebo uchádzača oproti iným bez toho, aby mali objektívnu súvislosť s rozsahom a plnením zákazky. V záujme spätnej kontroly zásada transparentnosti nariaďuje vypracovať a písomne zdokumentovať presné postupy procesu. Ekonomická výhodnosť ponuky súvisí s princípom hospodárnosti a časová záťaž obstarávania súvisí s princípom efektívnosti.²⁰ Nasledujúcim rozsudkom je uznesenie NS SR, sp. zn. 4 To 2/2016 zo dňa 23. novembra 2017, kde vyplýva, že na to, aby bolo možné konštatovať trestný čin machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe, musí existovať viac ako jeden súťažiteľ, ktorý sa skutočne zúčastnil verejného obstarávania alebo verejnej dražby. Zvýhodnené alebo výhodnejšie podmienky pre jedného zo súťažiteľov je objektívne možné dohodnúť len vtedy, ak sa na súťaži zúčastnia aspoň dvaja súťažiteľia. Neexistuje referenčný rámec, v rámci ktorého by bolo možné posúdiť podmienky stanovené pre verejné obstarávanie ako výhodnejšie alebo ako zvýhodňujúce konkrétneho súťažiteľa v situácii, aká nastala v tomto prípade, keď sa verejného obstarávania zúčastnil len jeden súťažiteľ. Bez ohľadu na to, ktoré z alternatívne uvedených konaní (dojednaním prednosti alebo výhodnejších podmienok alebo konanie v rozpore so všeobecne záväzným právnym predpisom o verejnom obstarávaní) malo naplniť objektívnu stránku skutkovej podstaty tohto trestného činu, je predpokladom vzniku trestnej zodpovednosti úmysel spôsobiť inému škodu alebo získať pre seba alebo pre iného prospech. Keďže ide o jednu zo znakov skutkovej podstaty trestného činu, o ktorý ide v tomto prípade, táto okolnosť musí byť preto priamo, jasne a zrozumiteľne vyjadrená vo výrokovej časti rozsudku, ktorým boli obžalovaní odsúdení za tento trestný čin. Presná forma tohto vyjadrenia nie je relevantná.²¹

¹⁹ Bližšie Uznesenie Najvyššieho súdu zo dňa 06. 11. 2013, sp. zn. 1Tost21/2013.

²⁰ Bližšie Rozsudok Najvyššieho súdu SR zo dňa 11. 02. 2009, sp. zn. 2 Sžo 69/2008.

²¹ Bližšie Uznesenie Najvyššieho súdu SR zo dňa 23. 11. 2017, sp. zn. 4 To 2/2016.

Záver

Zo súdnej praxe vyplýva, že sa zisťuje skutkový stav najmä v tom, či konaním obžalovaných prezentovaným v obžalobe možno zistiť naplnenie takmer všetkých znakov skutkovej podstaty tohto trestného činu – objekt, objektívna stránka i subjekt. Často v konaniach obžalovaných absentuje ďalší nevyhnutný znak skutkovej podstaty trestného činu, a to subjektívna stránka – vo forme úmyselného zavinenia. Len náznaky a domnienky na záver o úmyselnom zavinení nepostačujú. Obžalobe na preukázanie úmyselného konania obžalovaných často chýba hoci i len jedna rozhodujúca usvedčujúca výpoveď svedka (alebo spoluobvineného), z ktorej by bolo bez pochybností jasné, že obžalovaní „spolupracovali“ napríklad na „podvodnom“ získaní neoprávnenej výšky odmeny. Ak sa obžalovaní obhajujú ich nepozornosťou „nevšimol som si“, „spoliehal som sa“, nemožno bez riadneho usvedčujúceho dôkazu opaku vysloviť bez rozumných pochybností, že konali úmyselne. Je nesporné, že bez participácie (v tomto prípade ale nevedomej) obžalovaných na neoprávnenom priznaní a následnom vyplatení odmeny nejakej spoločnosti v rozpore s podmienkami verejnej súťaže, by ku skutku nedošlo. Obžalobe sa často v dôsledku dôkaznej núdze, nepodari preukázať úmyselné konanie páchatel'ov a „napojenie“ i na ďalších možných páchatel'ov trestného činu ako rozhodujúci akt vedúci k spáchaniu stíhaného skutku. Aj z toho vyplýva, že dokazovanie tohto trestného činu je veľmi náročné a zdĺhavé. Napriek tomu je v rozpore s generálnou prevenciou, pokiaľ páchatelia uzavru dohodu o vine a treste, s ktorou prokurátor súhlasí. Ak teda prokurátor nezabezpečil a nepredložil súdu rozhodujúci dôkaz o skutočnej a reálnej vedomosti obžalovaných nemožno vylúčiť, resp. možno pripustiť priebeh skutkového deja aj tak, ako to prezentujú obžalovaní „nevšimol som si, spoliehal som sa, neskontroloval som“. Ak možno pripustiť priebeh skutkového deja pre obžalovaných priaznivejši a nemožno bez akýchkoľvek rozumných pochybností vysloviť priebeh skutkového deja pre obžalovaných nepriaznivejši, potom je súd povinný aplikovať zásadu „in dubio pro reo“.²² Pri zločine machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 ods. 1 Tr. zák. sa vyžaduje určitá úroveň organizovanosti páchatel'ov. Z týchto dôvodov je dôležité posúdiť mieru tejto organizovanosti, či sa jedná o prosté spolupáchatel'stvo alebo ide o konanie členov organizovanej skupiny - či ide o spolupáchatel'ov alebo členov organizovanej skupiny. O spolupáchatel'ov podľa § 20 TZ ide vtedy, ak bol trestný čin spáchaný spoločným konaním dvoch alebo viacerých páchatel'ov (spolupáchatelia), zodpovedá každý z nich, ako keby trestný čin spáchal sám. Naproti tomu podľa § 129 ods. 2 TZ organizovanou skupinou sa na účely tohto zákona rozumie spolenie najmenej troch osôb na účel spáchania trestného činu, s určitou del'bou určených úloh medzi jednotlivými členmi skupiny, ktorej činnosť sa v dôsledku toho vyznačuje plánovitosťou a koordinovanosťou, čo zvyšuje pravdepodobnosť úspešného spáchania trestného činu. Zločin machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 ods. 1 TZ nemožno spáchať bez súčinnosti minimálne s ďalšími dvomi osobami, bez dohovoru s nimi, rozdelenia úloh, bez plánovania

²² Bližšie Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 25.01.2017, sp. zn. 6 To 3/2016.

týchto úloh a postupov a súčinnosti páchatel'ov. Potom možno páchatel'ovi tohto trestného činu pričítať závažnejší spôsob konania (na rozdiel od spolupáchatel'stva, ktoré vyžaduje na spáchanie trestného činu prvý odsek) uvedený v § 266 ods. 2, písm. e) TZ v spojení s § 138, písm. i) TZ až vtedy, ak bude preukázané, že takáto organizovaná skupina na rozdiel od spolupáchatel'ov konala nielen v zoskupení viac ako troch osôb, ktoré si spolu delili úlohy, plánovali vzájomnú činnosť, ale že sa určitým spôsobom špecializovali na určité činnosti pri páchaní trestnej činnosti, túto páchali pravidelne a po dlhší čas - nešlo o ojedinelé konanie, ako v prerokúvanom prípade formulovala skutok samotná obžaloba. Zjednodušene by sa dalo povedať, že spolupáchatelia sú spravidla laici, ktorí sa vopred na páchanie trestnej činnosti detailne a cielene nepripravujú a k jej páchaniu pristupujú viac-menej náhodne (nevylučujúc určité špeciálne znalosti toho ktorého spolupáchatel'a), kdežto organizovaná skupina je stála a sformovaná skupina osôb, ktorá dlhší čas cielene pácha určitý druh trestnej činnosti, ťažiac zo špecializácie jednotlivých jej členov.²³ V prípade trestných činov machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe by mohlo byť možné odstrániť potrebu zložitého znaleckého dokazovania škody. V záujme dosiahnutia lepšej ochrany verejných prostriedkov sa predkladané novely zákona budú nestále zameriavať na odstránenie aplikačných problémov pri sankcionovaní machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe, ako aj na zvýšenie účinnosti sankcionovania zneužívania pravidiel verejného obstarávania a nekalých praktík vo verejnom obstarávaní. Za rozsah trestného činu machinácie vo verejnom obstarávaní sa má považovať zmluvná cena dohodnutá v rámci zmluvného dojednania vyplývajúceho z verejného obstarávania. Zadávanie zákaziek, koncesí a súťaží, ktoré sú vyňaté z pôsobnosti zákona o verejnom obstarávaní a pri ktorých došlo k poškodeniu verejných financií, bude tiež novou skutkovou podstatou trestného činu machinácie pri verejnom obstarávaní a dražbe.²⁴

Použitá literatúra

1. BLAŠKO, D. 2021. Právne rozpravy on-screen III. (Sekcia verejného práva): Odhaľovanie počítačovej kriminality pri verejnom obstarávaní a ochrane hospodárskej súťaže. In Zborník UMB. Právnická fakulta Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici. ISBN 978-80-557-1932-0 Dostupné na internete: <https://www.epi.sk/odborny-clanok/pravne-rozpravy-on-screen-iii-sekcia-verejneho-prava.htm#onscreenVS8>
2. BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J. ZÁHORA, J. a kol. 2011. Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár. II. Diel. 1.vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011. 1608 s. ISBN 978-80-7400-394-3.
3. BURDA, E. 2014. Machinácie pri verejnom obstarávaní (Zadání veřejné zakázky) In Nové jevy v hospodářské kriminalitě: juristický, kriminalistický a kriminologický pohled: sborník příspěvků z konference. (Fryšták, M.; Žatecká,

²³ Bližšie Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 15.08.2017, sp. zn. 2To/9/2016.

²⁴ Dôvodová správa k návrhu skupiny poslancov Národnej rady Slovenskej republiky na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (tlač 857).

- E. editoři). 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. 317 s. ISBN 978-80-210-7515-3.
4. KASENČÁKOVÁ, L. 07/2016 Hra o tendre alebo kartelové dohody vo verejnom obstarávaní (Bid rigging). Protimonopolný úrad SR, odbor kartelov. Dostupné na internete: https://www.antimon.gov.sk/data/files/716_kartelove-dohody-vo-verejnom-obstaravani_kasencakova.pdf?csrt=7164261680632277433
  5. KLÁTIK, J. kol. 2022. Trestné právo hmotné. Osobitná časť. 2. aktualizované vydanie. Plzeň: Aleš Čenek, 2022, 418 s., ISBN 978-80-738-726-9.
  6. ZMIJ, M. 2013. Vymedzenie skutkovej podstaty deliktu v súťažnom práve z hľadiska zásad správneho trestania a súťažného práva Európskej únie – analýza judikatúry súdov SR. In: Justičná revue, 65, 2013, č. 2, s. 151 – 173, ISSN 1335-6461.
  7. Úradný vestník Európskej únie č. 2021/C91/01
  8. Rozhodnutie rady ÚVO č. 10875-9000/2018, str. 30-31
  9. Rozhodnutie Rady Úradu pre verejné obstarávanie č. 14345-9000/2018, str. 50-51
  10. Uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky zo dňa 23. 11. 2015, sp. zn. 5 Tdo 1475/2015.
  11. Protimonopolný úrad Slovenskej republiky: Indície protisúťažného správania podnikateľov v procese verejného obstarávania, str. 4-6.
  12. Protimonopolný úrad Slovenskej republiky: Kartelové dohody vo verejnom obstarávaní, Bratislava, 2010. str. 11.
  13. Protimonopolný úrad Slovenskej republiky: Indície protisúťažného správania podnikateľov v procese verejného obstarávania, str. 8-9.
  14. Rozsudok Krajského súdu Bratislava zo dňa 08. 02. 2012, sp. zn. 2S/250/2009.
  15. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 11. 02. 2009, sp. zn. 2 Sžo 69/2008.
  16. Rozsudok Krajského súdu Bratislava zo dňa 28. 09. 2011, sp. zn. 2S/366/2010.
  17. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 06. 11. 2013, sp. zn. 1Tost21/2013.
  18. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 23. 11. 2017, sp. zn. 4 To 2/2016.
  19. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 25. 01. 2017, sp. zn. 6 To 3/2016.
  20. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 15. 08. 2017, sp. zn. 2To/9/2016.
  21. Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon
  22. Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákonník
  23. Dôvodová správa k návrhu skupiny poslancov Národnej rady Slovenskej republiky na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (tlač 857)
  24. Dôvodová správa §§ 10, 44 – 45 zákona č.343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní.

Kontaktné údaje autorov

prof. JUDr. Jaroslav Klátik, PhD.

Právnická fakulta UMB v Banskej Bystrici

Katedra trestného práva kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín

Komenského 20, 974 01 Banská Bystrica

Slovenská republika

Tel: 0484463159

E-mail: jaroslav.klatik@umb.sk

doc. JUDr. Adrián Vaško, PhD.

Právnická fakulta UMB v Banskej Bystrici

Katedra trestného práva kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín

Komenského 20, 974 01 Banská Bystrica

Slovenská republika

Tel: 0484463164

E-mail: adrian.vasko@umb.sk

**UPLATNITEĽNOSŤ VNÚTROŠTÁTNEJ PRÁVNEJ ÚPRAVY,
KTORÁ USTANOVUJE KONFIŠKÁCIU NEZÁKONNE
NADOBUDNUTÉHO MAJETKU BEZ ODSÚDENIA V TRESTNOM
KONANÍ: ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA EÚ VO VECI C-319/19 –
KOMISIA PRE BOJ PROTI KORUPCII PROTI Z. V. A INÝM**

*APPLICABILITY OF NATIONAL LEGISLATION PROVIDING FOR THE
CONFISCATION OF ILLEGALLY OBTAINED ASSETS IN THE ABSENCE
OF A CONVICTION IN CRIMINAL PROCEEDINGS: JUDGMENT OF
THE COURT OF JUSTICE OF THE EU IN CASE C-319/19 –
COMMISSION FOR THE FIGHT AGAINST CORRUPTION VERSUS Z. V.
AND OTHERS*

Jaroslav Ivor, Libor Klimek

Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá otázkou uplatniteľnosti vnútroštátnej právnej úpravy, ktorá ustanovuje konfiškáciu nezákonne nadobudnutého majetku bez odsúdenia v trestnom konaní, a to vo svetle rozsudku Súdneho dvora EÚ vo veci C-319/19 – Komisia pre boj proti korupcii proti Z. V. a iným. Je rozdelený do štyroch sekcií. Prvá sekcia stručne poukazuje na návrh na začatie konania. Druhá sekcia je zameraná na skutkový stav a prejudiciálne otázky. Tretia sekcia prezentuje analýzu Súdneho dvora. Posledná štvrtá sekcia obsahuje výrok rozhodnutia.

Kľúčové slová: *vnútroštátna právna úprava, konfiškácia, nezákonne nadobudnutý majetok, smernica 2014/42/EÚ o konfiškácii, Súdny dvor EÚ, rozhodnutie vo veci C-319/19 – Komisia pre boj proti korupcii proti Z. V. a iným*

Abstract:

The contribution deals with the applicability of national legislation providing for the confiscation of illegally obtained assets in the absence of a conviction in criminal proceedings in the light of the judgment of the Court of Justice of the EU in Case C-319/19 – Commission for the fight against corruption versus Z. V. and others. It is divided into four sections. The first section briefly discusses the request for a preliminary ruling. The second section focuses on the dispute in the main proceedings and the questions referred for a preliminary ruling. The third section presents the analysis of the Court of Justice. The last fourth section contains the rulings of the decision.

Key words: *national legislation, confiscation, illegally obtained assets, Directive 2014/42/EU on confiscation, Court of Justice of the EU, judgment in Case C-319/19 – Commission for the fight against corruption versus Z. V. and others*

---

* Príspevok bol vypracovaný v rámci projektu VEGA č. 1/0004/20 „Zavedenie vzájomného uznávania justičných rozhodnutí v trestných veciach do právneho poriadku Slovenskej republiky“.

1. Úvod a návrh na začatie konania

Na úrovni EÚ bola prijatá smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/42/EÚ o zaistení a konfiškácii prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti v EÚ¹ (ďalej len „smernica 2014/42/EÚ o konfiškácii“), ktorá je považovaná za zásadný dokument EÚ, ktorý je uplatniteľný na zaistenie a konfiškáciu prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti v EÚ.² Cieľom tejto smernice je uľahčiť vnútroštátnym orgánom konfiškáciu a vymáhanie príjmov a prostriedkov z trestnej činnosti v EÚ.³ Za týmto účelom touto smernicou sa ustanovujú „*minimálne pravidlá pre zaistenie majetku na účely prípadnej následnej konfiškácie a pre konfiškáciu majetku v trestných veciach*“⁴, a to v členských štátoch EÚ. Na strane druhej, touto smernicou „*nie sú dotknuté konania, ktoré môžu členské štáty použiť na konfiškáciu daného majetku*“⁵. K smernici bola Súdny dvorom vypracovaná taktiež judikatúra Súdneho dvora EÚ, a to: vo veci C-234/18, *Komisia pre boj proti korupcii proti B. P. a iným*⁶, v spojených veciach C-845/19 a C-863/19, *D. R. a T. S.*⁷, vo veci C-319/19, *Komisia pre boj proti korupcii proti Z. V. a iným*⁸ a vo veci C-505/20, *R. R. a J. G.*⁹.

Pokiaľ ide o vo vec C-319/19 – *Komisia pre boj proti korupcii proti Z. V. a iným*, návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu smernice

---

¹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/42/EÚ z 3. apríla 2014 o zaistení a konfiškácii prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti v Európskej únii. Úradný vestník EÚ, L 127/39, 29. apríl 2014. Pokiaľ ide o právny poriadok Slovenskej republiky, ustanovenia smernice boli zavedené (implementované) napr. do: Trestného zákona č. 300/2005 Z. z., Trestného poriadku č. 301/2005 Z. z., zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb, zákona č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku. Pokiaľ ide o iné členské štáty EÚ, bližšie pozri: *Vnútroštátne vykonávacie opatrenia oznámené členskými štátmi, ktoré sa vzťahujú na Smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2014/42/EÚ z 3. apríla 2014 o zaistení a konfiškácii prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti v Európskej únii* [online] – dostupné na <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/NIM/?uri=CELEX:32014L0042>> [2023-04-29].

² TURKSEN, U. *Countering Tax Crime in the European Union: Benchmarking the OECD's Ten Global Principles*. Hart Publishing: Oxford – New York – Dublin, 2021, s. 16; LIGETI, K. – SIMONATO, M. (eds.). *Chasing Criminal Money: Challenges and Perspectives on Asset Recovery in the EU*. Bloomsbury Publishing: London – New York – Sydney – Delhi, 2017, eBook.

³ *Zaistenie a konfiškácia príjmov z trestnej činnosti* [online] – dostupné na <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/LSU/?uri=CELEX:32014L0042>> [2023-04-29].

⁴ Čl. 1 ods. 1 Smernice 2014/42/EÚ o konfiškácii.

⁵ Čl. 1 ods. 2 Smernice 2014/42/EÚ o konfiškácii.

⁶ Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 19. marca 2020 vo veci C-234/18, *Komisia pre boj proti korupcii proti B. P. a iným*.

⁷ Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 21. októbra 2021 v spojených veciach C-845/19 a C-863/19, *D. R. a T. S.*

⁸ Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 28. októbra 2021 vo veci C-319/19, *Komisia pre boj proti korupcii proti Z. V. a iným*.

⁹ Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 12. mája 2022 vo veci C-505/20, *R. R. a J. G.*

2014/42/EÚ o konfiškácii“, ako aj čl. 17 a 48 Charty základných práv EÚ¹⁰. Tento návrh bol predložený v rámci sporu medzi bulharskou Komisiou pre boj proti korupcii a pre konfiškáciu nezákonne nadobudnutého majetku (*Komisija za protivodejstvie na korupcijata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imušttestvo*; ďalej len „Komisia pre boj proti korupcii“) na jednej strane, a na strane druhej Z. V., A. X. a spoločnosťou Medicínske centrum dermatológie a estetickej medicíny PRIMA DERM OOD (*Medicinski centar po dermatologija i estetična medicina PRIMA DERM OOD*), a to vo veci návrhu na konfiškáciu majetku údajne nezákonne nadobudnutého paňou Z. V. a členmi jej rodiny.

2. Skutkový stav a prejudiciálne otázky

Bulharská Krajská vojenská prokuratúra v Sofii (*Voенно окръжна прокуратура – София*) oznámila 5. mája 2015 Komisii pre boj proti korupcii skutočnosť, že proti Z. V. bolo začaté trestné stíhanie pre trestný čin podľa § 282 ods. 2 prvej vety bulharského Trestného zákona (*Nakazatelen kodeks*) v spojení s § 282 ods. 1 tohto zákona. Je konkrétne stíhaná za to, že od 29. novembra 2004 do 10. septembra 2014 ako vedúca zamestnankyňa oddelenia dermatológie, venerológie a alergiológie Akadémie vojenskej medicíny v Sofii prekročila svoje oprávnenia tým, že vykonala úkony nad rámec právomocí, ktoré mala na základe svojej funkcie, s cieľom získať majetkovú výhodu pre seba samu alebo pre spoločnosť DERMA PRIM-MK OOD, v ktorej mala väčšinovú majetkovú účasť.

Proti Z. V. prebieha(lo) trestné konanie na Vojenskom súde Sofia. Na základe oznámenia Vojenskej prokuratúry v Sofii začala Komisia pre boj proti korupcii vyšetrovanie voči Z. V. v súlade s § 22 bulharského zákona o konfiškácii nezákonne nadobudnutého majetku v prospech štátu (*Zakon za otnemane v polza na dăržavata na nezakonno pridobito imušttestvo*) z roku 2012 (ďalej len „zákon o konfiškácii majetku z roku 2012“). Na záver vyšetrovania táto komisia konštatovala, že medzi majetkom Z. V. a jej manželä na jednej strane a ich príjmami na druhej strane existuje značný nepomer. V dôsledku toho podala 18. januára 2017 na vnútroštátny súd návrh, aby bol v prospech štátu skonfiškovaný majetok, ktorý protiprávne nadobudla Z. V. a fyzické a právnické osoby považované za prepojené so Z. V. alebo pod jej kontrolou.

Na žiadosť Komisie pre boj proti korupcii vnútroštátny súd nariadil zabezpečovacie opatrenie týkajúce sa majetku, o ktorého konfiškáciu sa žiada. Odporcovia vo veci samej poukazujú na neprípustnosť tohto návrhu, pričom sa odvolávajú na nesúlady zákona o konfiškácii majetku z roku 2012 so smernicou 2014/42/EÚ o konfiškácii. Tvrdia, že táto smernica sa uplatňuje aj na netrestné veci, pričom nebola správne prebratá do bulharského práva, a to najmä vzhľadom na to, že uvedený zákon nestanovuje procesné záruky pre žalovaných a tretie osoby, na ktoré sa vzťahujú pravidlá týkajúce sa ukladania zabezpečovacích opatrení alebo konfiškácie nezákonne nadobudnutého majetku.

¹⁰ Charta základných práv EÚ. Úradný vestník EÚ, C 83/389, 30. marec 2010. Bližšie pozri: PEERS, S. – HERVEY, T. – KENNER, J. – WARD, A. (eds.) *The EU Charter of Fundamental Rights: A Commentary*. Bloomsbury Publishing: Oxford, 2014, 1865 strán.

Vnútroštátny súd v prvom rade spresňuje, že zákon o konfiškácii majetku vo svojom § 2 výslovne stanovoval, že priebeh konania o konfiškácii začatého na občianskom súde nezávisí od trestného konania vedeného voči osobe, ktorej sa týka vyšetrovanie, alebo voči osobám s ňou spojeným, prípadne ňou kontrolovaným. Podľa vnútroštátnej judikatúry je totiž samotná existencia obvinenia z trestnej činnosti voči určitej osobe dostatočnou podmienkou na začatie vyšetrovania tejto osoby. Konanie začaté podľa tohto zákona teda prebieha nezávisle od otázky, či bola vyšetrovaná osoba právoplatne odsúdená v trestnom konaní. Vnútroštátny súd ďalej zdôrazňuje, že zákonom o konfiškácii majetku z roku 2012 došlo k preneseniu dôkazného bremena. Podľa neho totiž stačí, aby Komisia pre boj proti korupcii uviedla, že má dôvodné podozrenie, že majetok bol nadobudnutý nezákonne. Vnútroštátny zákonodarca tým podľa vnútroštátneho súdu vytvoril domnienku protiprávnosti nadobudnutia majetku, ktorého pôvod nie je zistený alebo nebol preukázaný, a zaviedol pojem „*nepomer v majetku*“ ako jediný a rozhodujúci dôkaz existencie nezákonne nadobudnutého majetku. Predmetom konfiškácie teda podľa jeho názoru nie je len majetok pochádzajúci z trestnej činnosti alebo zo závažného administratívneho deliktu, ale aj akýkoľvek majetok, ktorého pôvod nie je zistený alebo preukázaný. Napokon podľa tohto súdu, aj keď sa má návrh na konfiškáciu majetku riešiť podľa občianskeho práva procesného, opatrenie konfiškácie nezákonne nadobudnutého majetku je vzhľadom na svoju povahu trestnoprávnym opatrením, ktoré patrí do pôsobnosti smernice 2014/42/EÚ o konfiškácii.

Keďže však zákon o konfiškácii majetku nestanovuje minimálne záruky požadované smernicou 2014/42/EÚ o konfiškácii, je podľa neho v rozpore s touto smernicou. Okrem toho, podľa jeho názoru je tiež neprimerané dôkazné bremeno zaťažujúce dotknutú osobu v rozpore s čl. 48 Charty základných práv EÚ.

Vzhľadom na to, že vnútroštátny súd mal určité pochybnosti o výklade niektorých ustanovení smernice 2014/42/EÚ o konfiškácii, Mestský súd Sofia (*Sofijski gradski sad*) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru EÚ tieto prejudiciálne otázky:¹¹

1. Je opatrenie konfiškácie nezákonne nadobudnutého majetku trestnoprávnym opatrením v zmysle smernice 2014/42/EÚ o konfiškácii alebo občianskoprávnym opatrením, ak:
  - a) účelom konfiškácie majetku je podľa vnútroštátneho zákona všeobecná prevencia možnosti nezákonne nadobudnúť majetok a nakladať s ním, pričom však konfiškácia nie je podmienená spáchaním trestného činu ani iného protiprávneho konania, ani existenciou priamej alebo nepriamej súvislosti medzi protiprávnym konaním a nadobudnutým majetkom;
  - b) konfiškácia hrozí nielen individuálne určenému majetku, ale aj (i) celému majetku vyšetrovanej osoby, (ii) majetkovým právam tretích osôb (fyzických a právnických osôb), ktoré vyšetrovaná osoba nadobudla odplatne alebo

---

¹¹ Návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Mestský súd Sofia (Bulharsko) 17. apríla 2019 – Komisia pre boj proti korupcii a pre konfiškáciu nezákonne nadobudnutého majetku proti Z. V., A. X. a Medicínske centrum dermatológie a estetickej medicíny PRIMA DERM OOD (vec C-319/19).

- bezodplatne, a (iii) vlastníckym právam zmluvných partnerov vyšetrovanej osoby a tretích osôb;
- c) jedinou podmienkou konfiškácie je zavedenie nevyvrátiteľnej domnienky nezákonnosti celého majetku, ktorého zákonný pôvod nie je zistený (bez predchádzajúcej definície významu výrazu „zákonný alebo nezákonný pôvod“);
  - d) redefinuje sa zákonnosť nadobudnutého majetku pre všetky dotknuté osoby (vyšetrovaná osoba, tretie osoby a ich bývalí zmluvní partneri), a to spätne za obdobie predchádzajúcich desiatich rokov, v prípade, ak neexistuje dôkaz o pôvode nadobudnutia majetku vyšetrovanej osoby, ktorého existencia nebola právnou povinnosťou v čase nadobudnutia konkrétneho majetkového práva?
2. Majú sa minimálne štandardy stanovené v čl. 8 smernice 2014/42/EÚ o konfiškácii, pokiaľ ide o práva garantované vlastníkom a tretím osobám, vykladať v tom zmysle, že nebránia tomu, aby vnútroštátne právo a judikatúra stanovili konfiškáciu bez splnenia podmienok upravených na tento účel v čl. 4, 5 a 6 smernice, keď bolo trestné konanie proti dotknutej osobe zastavené z dôvodu, že nedošlo k spáchaniu trestného činu (podľa konštatovania súdu), alebo keď bola dotknutá osoba oslobodená z dôvodu, že nedošlo k spáchaniu trestného činu?
3. Konkrétne, má sa čl. 8 smernice 2014/42/EÚ o konfiškácii vykladať v tom zmysle, že záruky priznané touto smernicou voči právam odsúdenej osoby, ktorej majetok je predmetom konfiškácie, sa majú uplatniť aj v prípade, o aký ide v prejednávanej veci, v rámci konania, ktoré prebieha súbežne a nezávisle od trestného konania?
4. Majú sa prezumpcia nevinny zakotvená v čl. 48 ods. 1 Charty základných práv EÚ, požiadavka rešpektovania práva na obhajobu stanovená v čl. 48 ods. 2 a zásada efektivity vykladať v tom zmysle, že nebránia takej vnútroštátnej právnej úprave, o akú ide vo veci samej, ktorá:
- a) zavádza domnienku, že majetok, ktorého pôvod nie je zistený alebo preukázaný, pochádza z trestnej činnosti (§ 1 ods. 2 zákona o konfiškácii majetku);
  - b) zavádza domnienku dôvodného podozrenia, že majetok bol nadobudnutý nezákonne (§ 21 ods. 2 zákona o konfiškácii majetku);
  - c) prenáša dôkazné bremeno preukázania pôvodu majetku a prostriedkov použitých na jeho nadobudnutie nielen vo vzťahu k vyšetrovanej osobe, ale aj vo vzťahu k tretím osobám, ktoré nemusia preukazovať pôvod vlastného majetku, ale majetku svojho predchodcu, a to dokonca aj vtedy, ak bol tento majetok nadobudnutý bezodplatne;
  - d) zavádza „nepomer v majetku“ ako jediný a rozhodujúci dôkaz existencie nezákonne nadobudnutého majetku;
  - e) prenáša dôkazné bremeno vo vzťahu k všetkým dotknutým osobám a nie len vo vzťahu k odsúdenej osobe, a to pred odsúdením poslednej uvedenej a nezávisle od neho;
  - f) umožňuje uplatnenie metódy právneho a ekonomického určenia a analýzy, z ktorej vychádza domnienka nezákonnej povahy dotknutého majetku, ako aj jeho hodnota, pričom táto domnienka je záväzná pre súd, ktorý vydáva

rozhodnutie a ktorý nemôže vykonať neobmedzené preskúmanie obsahu a uplatnenia metódy?

5. Má sa čl. 5 ods. 1 smernice 2014/42/EÚ o konfiškácii vykladať v tom zmysle, že nebráni tomu, aby vnútroštátny zákon nahradil dôvodné podozrenie (na základe okolností prípadu preskúmaných súdom), že majetok bol získaný trestnou činnosťou, domnienkou nezákonného pôvodu majetkového prírastku založenou iba na konštatovaní, že tento prírastok je vyšší ako hodnota uvedená vo vnútroštátnom zákone (napríklad 75000 eur počas desiatich rokov)?
6. Má sa právo vlastníť majetok ako všeobecná zásada práva EÚ, zakotvená v čl. 17 Charty základných práv EÚ, vykladať v tom zmysle, že nebráni takej vnútroštátnej právnej úprave, o akú ide vo veci samej, ktorá:
  - a) zavádza nevyvrátiteľnú domnienku týkajúcu sa obsahu a rozsahu nezákonne nadobudnutého majetku (§ 63 ods. 2 zákona o konfiškácii majetku);
  - b) zavádza nevyvrátiteľnú domnienku neplatnosti nadobúdacích a dispozičných úkonov (§ 65 zákona o konfiškácii majetku) alebo
  - c) obmedzuje práva tretích osôb, ktoré majú alebo uplatňujú samostatné práva k majetku, ktorý je predmetom konfiškácie prostredníctvom postupu oznamovania vecí týmto tretím osobám v súlade s § 76 ods. 1 zákona o konfiškácii majetku?
7. Majú ustanovenia čl. 6 ods. 2 a čl. 8 ods. 1 až 10 smernice 2014/42/EÚ o konfiškácii priamy účinok v rozsahu, v akom stanovujú záruky a ustanovenia o ochrane osôb dotknutých konfiškáciou alebo tretích osôb konajúcich v dobrej viere?

3. Posúdenie otázok Súdnym dvorom

Prvá otázka

Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má smernica 2014/42/EÚ o konfiškácii vykladať v tom zmysle, že sa uplatňuje na právnu úpravu členského štátu, ktorá stanovuje, že vnútroštátny súd nariadi konfiškáciu nezákonne nadobudnutého majetku v rámci alebo v nadväznosti na konanie, ktoré sa netýka zistenia jedného alebo viacerých trestných činov.

Smernica 2014/42/EÚ o konfiškácii neupravuje konfiškáciu nástrojov a príjmov pochádzajúcich z nezákonných činností, ktoré nariadi súd členského štátu v rámci alebo v nadväznosti na konanie, ktoré sa netýka zistenia jedného alebo viacerých trestných činov (pozri analogicky rozsudok Súdného dvora EÚ vo veci, C-234/18, *Komisia pre boj proti korupcii proti B. P. a ostatným*, bod 57). Takáto konfiškácia sa totiž vymyká z minimálnych pravidiel, ktoré táto smernica stanovuje v súlade s jej čl. 1 ods. 1, a jej právna úprava teda patrí do právomoci členských štátov uvedenej v odôvodnení č. 22 uvedenej smernice, a to stanoviť vo svojom vnútroštátnom práve širšie právomoci.¹²

V prejednávanej veci sa zdá, že konanie o konfiškácii prebiehajúce pred vnútroštátnym súdom má občianskoprávnu povahu a že vo vnútroštátnom práve koexistuje s režimom trestnoprávnej konfiškácie. Je pravda, že podľa § 22 ods. 1

---

¹² Rozsudok [...] vo veci C-319/19 – *Komisia pre boj proti korupcii proti Z. V. a iným*, bod 37.

zákona o konfiškácii majetku z roku 2012 takéto konanie začne Komisia pre boj proti korupcii, ak je táto inštitúcia informovaná o skutočnosti, že určitá osoba je obvinená zo spáchania určitých trestných činov. Z informácií v spise, ktoré má Súdny dvor k dispozícii, však vyplýva, že podľa ustanovení tohto zákona sa toto konanie, ktoré sa zameriava výlučne na majetok, v súvislosti s ktorým sa tvrdí, že bol nadobudnutý nezákonne, hneď ako začne, vedie nezávisle od prípadného trestného konania začatého proti údajnému páchatel'ovi predmetných trestných činov, ako aj od výsledku takéhoto konania, najmä od jeho prípadného odsúdenia (rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veci, C-234/18, *Komisia pre boj proti korupcii proti B. P. a ostatným*, bod 57, bod 60).¹³

Za týchto podmienok je potrebné konštatovať, že rozhodnutie, ktoré má vnútroštátny súd prijať vo veci samej, nepatrí do rámca konania ani nenadväzuje na konanie, ktoré sa týka jedného alebo viacerých trestných činov. Okrem toho, konfiškácia, ktorú môže súd nariadiť po preskúmaní návrhu, ktorý mu bol predložený, nezávisí od odsúdenia dotknutej osoby v trestnom konaní. Toto konanie teda nepatrí do pôsobnosti smernice 2014/42/EÚ o konfiškácii (pozri analogicky rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veci, C-234/18, *Komisia pre boj proti korupcii proti B. P. a ostatným*, bod 57, bod 61).¹⁴

Posúdenie druhej, tretej, piatej a siedmej otázky

Vzhľadom na odpoveď na prvú otázku nie je potrebné odpovedať na druhú, tretiu, piatu a siedmu otázku.¹⁵

Posúdenie štvrtej a šiestej otázky

Svojou štvrtou a šiestou otázkou, ktoré je potrebné preskúmať spoločne, vnútroštátny súd žiada Súdny dvor o výklad Charty základných práv EÚ, konkrétne jej čl. 17 a 48.

Podľa čl. 51 ods. 1 Charty základných práv EÚ sú jej ustanovenia určené pre členské štáty výlučne vtedy, ak vykonávajú právo EÚ, pričom podľa ustálenej judikatúry pojem „vykonanie práva Únie“ v zmysle uvedeného ustanovenia predpokladá existenciu súvisu medzi aktom práva EÚ a dotknutým vnútroštátnym opatrením, ktorý presahuje podobnosť dotknutých oblastí alebo nepriame vplyvy jednej oblasti na inú, s prihliadnutím na kritériá posúdenia vymedzené Súdny dvorom (rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veci C-485/19, *Profi Credit Slovakia*, bod 37 a citovaná judikatúra).¹⁶

---

¹³ Rozsudok [...] vo veci C-319/19 – *Komisia pre boj proti korupcii proti Z. V. a iným*, bod 38.

¹⁴ Rozsudok [...] vo veci C-319/19 – *Komisia pre boj proti korupcii proti Z. V. a iným*, bod 39.

¹⁵ Rozsudok [...] vo veci C-319/19 – *Komisia pre boj proti korupcii proti Z. V. a iným*, bod 42.

¹⁶ Rozsudok [...] vo veci C-319/19 – *Komisia pre boj proti korupcii proti Z. V. a iným*, bod 44.

V prejednávanej veci konanie o konfiškácii, o ktoré ide vo veci samej, nepatrí do pôsobnosti smernice 2014/42/EÚ, takže bulharskú právnu úpravu upravujúcu toto konanie nemožno považovať za právnu úpravu vykonávajúcu právo EÚ.¹⁷

Za týchto podmienok, keďže Charta základných práv EÚ nie je uplatniteľná na spor vo veci samej, Súdny dvor nemá právomoc odpovedať na štvrtú a šiestu otázku (pozri v tomto zmysle uznesenie vo veci C-256/19, *S.A.D. Maler und Anstreicher*, body 32 až 34 a citovanú judikatúru).¹⁸

4. Výrok rozhodnutia

Súdny dvor EÚ vo výroku rozhodnutia vo veci C-319/19 – *Komisia pre boj proti korupcii proti Z. V. a iným*, judikoval, že smernica 2014/42/EÚ o konfiškácii, t. j. smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/42/EÚ o zaistení a konfiškácii prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti v EÚ, sa má vykladať v tom zmysle, že sa neuplatňuje na právnu úpravu členského štátu EÚ, ktorá stanovuje, že vnútroštátny súd nariadi konfiškáciu nezákonne nadobudnutého majetku v rámci alebo v nadväznosti na konanie, ktoré sa netýka zistenia jedného alebo viacerých trestných činov.¹⁹

Použitá literatúra

1. KLIMEK, L. (ed.) *Judikatúra Súdneho dvora EÚ za roky 2018 až 2022 vo veciach trestných*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2023 (v čase konania konferencie v redakčných úpravách)
2. LIGETI, K. – SIMONATO, M. (eds.). *Chasing Criminal Money: Challenges and Perspectives on Asset Recovery in the EU*. Bloomsbury Publishing: London – New York – Sydney – Delhi, 2017, eBook
3. Návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Mestský súd Sofia (Bulharsko) 17. apríla 2019 – *Komisia pre boj proti korupcii a pre konfiškáciu nezákonne nadobudnutého majetku proti Z. V., A. X. a Medicínske centrum dermatológie a estetickej medicíny PRIMA DERM OOD* (vec C-319/19)
4. Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 28. októbra 2021 vo veci C-319/19, *Komisia pre boj proti korupcii proti Z. V. a ostatným*
5. Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/42/EÚ z 3. apríla 2014 o zaistení a konfiškácii prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti v Európskej únii. Úradný vestník EÚ, L 127/39, 29. apríl 2014
6. TURKSEN, U. *Countering Tax Crime in the European Union: Benchmarking the OECD's Ten Global Principles*. Hart Publishing: Oxford – New York – Dublin, 2021, 336 strán
7. *Vnútroštátne vykonávacie opatrenia oznámené členskými štátmi, ktoré sa vzťahujú na Smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2014/42/EÚ z 3. apríla*

¹⁷ Rozsudok [...] vo veci C-319/19 – *Komisia pre boj proti korupcii proti Z. V. a iným*, bod 45.

¹⁸ Rozsudok [...] vo veci C-319/19 – *Komisia pre boj proti korupcii proti Z. V. a iným*, bod 46.

¹⁹ Rozsudok [...] vo veci C-319/19 – *Komisia pre boj proti korupcii proti Z. V. a iným*, výrok.

2014 o zaistení a konfiškácii prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti v Európskej únii [online] – dostupné na <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/NIM/?uri=CELEX:32014L0042>> [2023-04-29]

8. *Zaistenie a konfiškácia príjmov z trestnej činnosti* [online] – dostupné na <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/LSU/?uri=CELEX:32014L0042>> [2023-04-29]

Kontaktné údaje autorov

Dr. h. c. prof. JUDr. Jaroslav Ivor, DrSc.

profesor

Katedra trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín

Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Komenského 20, 974 01 Banská Bystrica

e-mail:Jaroslav.Ivor@umb.sk

doc. JUDr. et PhDr. mult. Libor Klimek, PhD., Dr. h. c.

docent

Katedra trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín

Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Komenského 20, 974 01 Banská Bystrica, Slovenská republika

e-mail:Libor.Klimek@umb.sk

host'ujúci profesor

Ústav európskeho práva, medzinárodného práva a verejného práva

Právnická fakulta Lipskej univerzity

Burgstraße 27, 041 09, Lipsko, Nemecko

advokát so zameraním na trestné právo

Kozia 7, 811 03, Bratislava – Staré Mesto, Slovenská republika

Libor.Klimek@TrPravo.sk

www.TrPravo.sk

PODMIENKY A LIMITY UPLATNENIA PROSTRIEDKOV NA ZAISTENIE VECÍ DÔLEŽITÝCH PRE TRESTNÉ KONANIE V PRIESTOROCH VÝKONU ADVOKÁCIE¹

CONDITIONS AND LIMITS FOR THE USE OF MEANS OF SECURING IMPORTANT THINGS FOR CRIMINAL PROCEEDINGS IN THE PLACES OF PRACTICE OF ADVOCACY

Eva Szabová

Právnická fakulta, Trnavská univerzita v Trnave

Abstrakt

Predložený príspevok je venovaný téme, ktorú možno v oblasti trestného práva označiť nielen za značne aktuálnu a diskutovanú ale aj za mimoriadne citlivú. Ide o problematiku uplatňovania zaisťovacích prostriedkov v priestoroch výkonu advokácie. Aj napriek tomu, že nedávno prijatá novela Trestného poriadku vyznieva dojemom vyriešenia problémov, ktoré sa v tejto súvislosti v podmienkach Slovenskej republiky vyskytovali, opak je pravdou. Technologický vývoj totiž so sebou priniesol ďalšiu zásadnú výzvu, ktorej musí aplikačná prax aktuálne čeliť. Ide o problém previazaný so zaisťovaním elektronických údajov uložených zo strany advokáta na externých úložiskách. S týmto problémom sa aktuálne vysporadúva jednak Európsky súd pre ľudské práva, ktorého snahou je formulovanie minimálnych pravidiel pre zaisťovanie predmetných údajov v trestnom konaní a rovnako aj Európska únia, ktorá prišla s novým právnym aktom, ktorý postupy zaisťovania elektronických údajov umiestnených za hranicami jedného štátu zásadne zjednodušuje. Príspevok podrobí analýze obe naznačené roviny skúmanej tematiky.

Kľúčové slová: *Povinnosť mlčanlivosti, zaistenie elektronických údajov, Cloud Act, priestor výkonu advokácie, filtrovanie zaistených údajov, prehliadka advokátskej kancelárie.*

Abstract

The submitted contribution is dedicated to a topic that can be described as not only very current and discussed in the field of criminal law, but also extremely sensitive. It concerns the issue of the application of means of securing things in the places of the practice of advocacy. Despite the fact that the recently adopted amendment to the Criminal Procedural Code gives the impression of solving the problems that arose in this context in the conditions of the Slovak Republic, the opposite is true. Technological development has brought with it another fundamental challenge that application practice must currently face. This is a problem related to securing electronic data stored by the lawyer on external storage. This problem is currently being dealt with both by the European Court of Human Rights, whose effort is to formulate minimum rules for securing the relevant data in criminal proceedings, and also by the European Union, which has come up with a

---

¹ Tento príspevok bol vytvorený v rámci riešenia projektu APVV-19-0050.

new legal act that simplify the procedures for securing electronic data located outside the borders of one state. The paper will analyze both indicated levels of the researched topic.

Keywords: *Obligation of confidentiality, seizure of electronic data, Cloud Act, area of practice of advocacy, filtering of seized data, inspection of the law office.*

Úvod

V rámci výkonu advokácie je aktuálne s ohľadom na technologický vývoj absolútne bežným javom, že advokát uchováva veškeré údaje, ktoré súvisia s výkonom advokácie, a ktoré teda jednoznačne podliehajú ochrane plynúcej z advokátskeho tajomstva, v elektronickej podobe. Inak povedané aktuálne je absolútnym štandardom ukladanie listín, resp. údajov buď priamo na dátové úložisko umiestnené v kancelárii či inom priestore advokáta alebo na úložisko, ktoré je prevádzkované poskytovateľom elektronickej služieb napríklad vo forme cloudu. Vychádzajúc z uvedeného sa bude príspevok venovať práve otázkam súvisiacim s možnosťami a spôsobom zaisťovania elektronickej údajov podliehajúcich povinnosti mlčanlivosti advokáta v trestnom konaní.

V tomto kontexte je potrebné v prvom rade poukázať na základnú informáciu, od ktorej sa bude odvíjať analýza uplatňovania zaisťovacích prostriedkov vo vzťahu k elektronickej dátam advokáta. Ide o informáciu, podľa ktorej je potrebné pojem „priestor výkonu advokácie“ chápať extenzívne. Týmto priestorom je teda potrebné rozumieť každý priestor, ktorý súvisí s výkonom advokácie a v ktorom sa preto vyskytujú informácie o klientoch v akejkoľvek podobe. K predmetnému konštatovaniu dospel aj Najvyšší súd Českej republiky, ktorý konkretizoval, že priestorom výkonu advokácie je potrebné rozumieť akékoľvek miesto vzťahujúce sa k výkonu advokácie, v ktorom je možné ukladať, spracovávať a využívať informácie o klientoch, na ktoré sa vzťahuje povinnosť mlčanlivosti advokáta. Môže teda ísť o rôzne elektronickej úložiská dát, či už ide o webové stránky advokáta, vlastné dátové úložiská advokáta nenachádzajúce sa v miestach bežného výkonu advokácie alebo úložisko prevádzkované osobou odlišnou od advokáta, umožňujúce diaľkový prístup pomocou internetovej siete (napr. rôzne typy tzv. hostingov, cloudov, serverov).²

Predmetná informácia dotýkajúca sa výkladu pojmu „priestor výkonu advokácie“ je zásadná z dôvodu existencie osobitného ochranného režimu, ktorý sa uplatňuje v prípade zaisťovania vecí v advokátskom priestore. Tento osobitný režim je upravený v ustanovení § 106a slovenského Trestného poriadku a obdobne v ustanovení § 85b českého Trestného rádu. Vychádzajúc z vyššie uvedeného je potrebné predmetný režim použiť aj v prípade zaisťovania elektronickej dát advokáta umiestnených nielen priamo v priestore advokátskej kancelárie ale aj kdekoľvek mimo tohto priestoru. Dôležité v tomto ohľade totiž nie je miesto, kde sa informácia nachádza, ale dôležitý je vlastník informácie, ktorým je advokát. V tomto ohľade možno len doplniť, že tento výklad sa absolútne zhoduje s technickým poňatím cloudov, ktoré hovorí o tom, že cloud nie je miesto, ale je to skôr určitá schopnosť, ako nakladať s údajmi a informáciami.

---

² Rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp. zn. Tpjn 306/2014 ze dne 25.06.2015

V súvislosti s analyzovanou rovinou trestného práva vyvstávajú v oblasti aplikačnej praxe dva zásadné problémy:

1. prvým problémom je špecifikácia spôsobu zaistenia a filtrácie údajov, ktoré sú ukladané zo strany advokáta na externých úložiskách, a
2. druhým problémom je spôsob riešenia situácie, kedy sú údaje, ktoré treba zaistiť, uložené u zahraničného poskytovateľa elektronických služieb, napríklad na cloudovom úložisku zahraničného providera.

1. Spôsob filtrácie zaistených dát advokáta

Pokiaľ ide o spôsob zaistovania údajov podliehajúcich povinnosti mlčanlivosti advokáta na prvom mieste je potrebné poukázať na to, ako na predmetný problém nahliada Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“). V tejto súvislosti je nevyhnutné podotknúť, že zaistovacie inštitúty predstavujú zásah do práva každého na rešpektovanie súkromného a rodinného života, obydlia a komunikácie, ktoré je zaručené v článku 8 EDLP. Z uvedeného dôvodu dochádza zo strany ESLP veľmi často práve k posudzovaniu súladnosti vykonaných prehliadok v priestoroch výkonu advokácie s predmetným článkom Dohovoru. V tejto súvislosti však ESLP vo svojich rozhodnutiach na prvom mieste zdôrazňuje, že „prenasledovanie a šikanovanie členov právnickej profesie zasahuje do samotného jadra systému dohovoru. Z uvedeného dôvodu musia prehliadky domov alebo kancelárií advokátov podliehať obzvlášť prísnej kontrole a režimu.“³ Aj z uvedeného dôvodu ESLP pri skúmaní súladnosti vykonaných prehliadok v priestoroch výkonu advokácie s Dohovorom kladie na prvé miesto konkretizáciu príkazu, prostredníctvom ktorého dochádza k výkonu predmetných prehliadok. Štandardne sa zdôrazňuje potreba špecifikácie údajov, ktoré majú byť v rámci prehliadky zaistené ako aj potreba konkretizácie osoby, ktorá je vlastníkom uvedených dát.⁴ Ďalšou zásadnou otázkou, ktorú ESLP v prípade vykonaných prehliadok advokátskych priestorov skúma, je otázka, či toto opatrenie bolo v demokratickej spoločnosti skutočne nevyhnutné. Za účelom jej zodpovedania ESLP zisťuje, či boli podľa vnútroštátneho práva dostupné účinné záruky proti zneužitiu alebo svojvôli moci a ako tieto záruky fungovali v konkrétnych skúmaných prípadoch. Aspekty, ktoré ESLP berie v tejto súvislosti do úvahy, sú závažnosť trestného činu, v súvislosti s ktorým bola prehliadka vykonaná, skutočnosť, či táto bola vykonaná na základe príkazu vydaného sudcom alebo iným subjektom, skutočnosť, či bola prehliadka po jej vykonaní podrobená súdnej kontrole, skutočnosť, či bol príkaz založený na dôvodnom podozrení a či bol jeho rozsah primerane obmedzený. Súd musí tiež preskúmať spôsob, akým bola prehliadka vykonaná, vrátane toho, či bola vykonaná v prítomnosti nezávislého pozorovateľa, alebo či boli k dispozícii iné osobitné záruky, prostredníctvom ktorých sa zabezpečilo, že materiál, na ktorý sa vzťahuje

³ Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Xavier Da Silveira v. France, no. 43757/05, § 41, 21 January 2010

Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Leotsakos v. Greece, no. 30958/13, § 42, 4 October 2018

⁴ Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Aliyev v. Azerbaijan, nos. 68762/14 and 71200/14, § 184, 20 September 2018

povinnosť mlčanlivosti advokáta, zaistený nebol. Ďalším aspektom, ktorý ESĽP posudzuje v prípade vykonaných prehliadok advokátskych priestorov, je skutočnosť, ktorá je na vnútroštátnej úrovni osobitne prehliadaná. Ide o posúdenie možných dôsledkov vykonanej prehliadky na prácu a povesť osôb dotknutých touto prehliadkou, a teda konkrétne na povesť advokátov.⁵

Pokiaľ nazrieme už v konkrétnejších rysoch na aktuálnu rozhodovacia činnosť ESĽP vo vzťahu k spôsobu zaisťovania elektronických údajov advokáta, možno z relevantnej judikatúry ESĽP vyvodit' niekoľko zásadných požiadaviek, ktoré ESĽP formuluje ako minimálne požiadavky, ktoré by mali byť zo strany vnútroštátnych orgánov rešpektované pri vykonávaní prehliadok advokátskych priestorov, resp. pri zaisťovaní elektronických dát, ktorých vlastníkom je advokát. Ide teda o akési pravidlá, na ktorých by malo stáť filtrovanie zaistených údajov advokátov, aby bola zachovaná ochrana plynúca z advokátskeho tajomstva a aby bol súčasne rešpektovaný aj čl. 8 EDP. Predmetné požiadavky možno zhrnúť nasledovne:

1. povinnosť uviesť do príkazu, že údaje budú skúmané prostredníctvom metódy kľúčových slov⁶,
2. výber kľúčových slov nemožno ponechať na úvahe príslušných orgánov,
3. advokát má mať garantované právo na prítomnosť pri filtrácii zaistených údajov,
4. advokát má mať garantované právo napadnúť spôsob filtrácie zaistených údajov, resp. výber kľúčových slov použitých pri filtrácii⁷.

Predmetné minimálne pravidlá boli v najzásadnejšej miere formulované v nedávnom rozhodnutí prijatom zo strany ESĽP vo veci Sargava v. Estónsko z roku 2021⁸. ESĽP v tomto prípade riešil síce situáciu, kedy bola vyhotovená kópia dát z pevných diskov umiestnených priamo v priestoroch výkonu advokácie, ktoré boli následne skúmané, ale v prípade zaistenia údajov umiestnených na externých úložiskách poskytovateľov elektronických služieb je podstata veci obdobná. ESĽP v tomto prípade konštatoval, že vnútroštátna právna úprava musí poskytovať určité minimálne záruky, prostredníctvom ktorých sa zabezpečí, že zaistenie dát patriacich advokátovi bude v plnom rozsahu v súlade s článkom 8 EDP. V prvom rade judikoval, že už samotný príkaz, prostredníctvom ktorého dochádza k zaisteniu údajov, musí špecifikovať metódu skúmania údajov, a teda, že údaje budú skúmané formou filtrácie za pomoci kľúčových slov. V druhom rade podľa ESĽP musí právna úprava špecifikovať postup filtrácie obsahu zaistených údajov. Samotná filtrácia, konkrétnejšie výber kľúčových slov nemôže byť totiž ponechaný na ľubovôli orgánov činných v trestnom konaní. Zo slov ESĽP možno vyvodit', že vnútroštátna právna úprava by mala nastaviť minimálne pravidlá, podľa ktorých by sa kľúčové slová vyberali, aby sa predišlo ich príliš širokému nastaveniu, ako to bolo vo veci

---

⁵ Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Agora a ostatní v. Rusko, no. 28539/10

⁶ Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Sérvalo & Associados – Sociedade de Advogados, RL a i. v. Portugalsko, č. 27013/10, September 2015

⁷ Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Robathin v. Austria, no. 30457/06, § 50, 3 July 2012

⁸ Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Sargava proti Estónsku, 698/19, November 2021

Sargava v. Estónko. Právna úprava by tiež mala koncipovať prostriedok, ktorým bude môcť advokát namietat' výber kľúčových slov. V neposlednom rade ESLP zdôraznil, že vnútroštátna právna úprava by mala zakotvovať aj právo na prítomnosť advokáta pri filtrácii zaistených údajov. V tejto súvislosti ESLP koncipoval aj požiadavku na konkretizáciu právnej úpravy, pokiaľ ide o spôsob, akým by mohol prítomný advokát namietat' zásah do profesného tajomstva.

Vychádzajúc z vyššie uvedeného možno vysloviť, že by bolo žiaduce zaradiť do Trestného poriadku ustanovenie, ktoré by reagovalo na predmetné požiadavky ESLP, minimálne pokiaľ ide o prítomnosť advokáta pri následnom filtrovaní skopirovaných, resp. stiahnutých údajov a špecifikáciu spôsobu výberu kľúčových slov. Aktuálne platná právna úprava totiž nekorešponduje s požiadavkami formulovanými zo strany ESLP vo veci Sargava v. Estónsko.

2. Spôsob zaist'ovania elektronických dát advokáta umiestnených u zahraničných providerov

Druhá otázka, ktorá je previazaná so zaist'ovaním elektronických údajov advokátov, súvisí so situáciou, kedy sa uložené údaje nachádzajú na serveroch, resp. cloudových úložiskách v inom štáte ako je štát, v ktorom sa vedie trestné konanie, pričom poskytovateľ príslušnej služby je subjekt založený mimo Slovenskej republiky, prípadne aj mimo EÚ. V tejto súvislosti možno len konkretizovať, že aktuálne sa veľmi často využívajú napríklad cloudové služby, ktoré poskytujú spoločnosti Google či IBM. Podľa štatistických údajov EÚ sa pritom elektronické dôkazy nachádzajú u takýchto zahraničných providerov až v dvoch tretinách prípadov, v ktorých vznikla potreba zaistenia tohto typu dôkazu. Počet žiadostí adresovaných najväčším poskytovateľom služieb, akými sú Facebook, Google, Microsoft, Twitter a Apple pritom narástol v období od roku 2013 do roku 2016 o 70%. Samozrejme, že zaist'ovanie elektronických dôkazov od daných spoločností nie je vylúčené. V týchto prípadoch totiž môže byť využitý Európsky vyšetrovací príkaz alebo úkon vzájomnej právnej pomoci - proces zaistenia elektronického dôkazu týmto spôsobom však trvá 120 dní až 10 mesiacov a priechodnosť týchto úkonov nie je až tak priaznivá ako by bolo žiaduce.⁹

Za účelom zjednodušenia procesu zaist'ovania elektronických dôkazov prijal Európsky parlament a Rada 12. júla 2023 nariadenie o európskych príkazoch na predloženie elektronických dôkazov a európskych príkazoch na uchovanie elektronických dôkazov v trestnom konaní a na výkon trestu odňatia slobody v nadväznosti na trestné konanie¹⁰ (ďalej len „nariadenie“). Hlavnou myšlienkou nariadenia je nahradenie štandardných mechanizmov justičnej spolupráce, ktorá prebieha medzi dvomi justičnými orgánmi členských štátov EÚ. Nariadenie je totiž postavené na myšlienke priameho styku medzi justičným orgánom jedného štátu a

⁹ European Commission - Fact Sheet. Frequently Asked Questions: New EU rules to obtain electronic evidence. Brussels, 17 April 2018. MEMO/18/3345, s. 1

¹⁰ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/1543 z 12. júla 2023 o európskych príkazoch na predloženie elektronických dôkazov a európskych príkazoch na uchovanie elektronických dôkazov v trestnom konaní a na výkon trestu odňatia slobody v nadväznosti na trestné konanie

providerom pôsobiacim v inom členskom štáte. Veľmi zjednodušene povedané na jeho základe môže prísť k zaisteniu elektronického dôkazu štátom X v štáte Y bez toho, aby sa o tom vôbec štát Y dozvedel. Tento systém kopíruje kontroverzný počin USA, ktorý má podobu právneho aktu označovaného ako CLOUD Act. Tento dokument je zásadne kritizovaný práve z dôvodu nahradenia právneho styku medzi justičnými orgánmi priamym stykom medzi justičným orgánom USA a providerom umiestneným kdekoľvek na svete. Poukazuje sa totiž na to, že USA si týmto spôsobom rozširuje svoju pôsobnosť mimo vlastného teritória. V tejto súvislosti možno len okrajovo spomenúť, že k predmetnému kontroverznému aktu už pristúpila Veľká Británia¹¹, pričom dohoda o jej pristúpení je v plnej účinnosti od 3. októbra 2022. V období od nadobudnutia účinnosti predmetnej dohody do mája 2023 je pritom evidovaných 3000 žiadostí o priame poskytnutie elektronických údajov od providerov a to tak zo strany amerických ako aj britských justičných orgánov.¹² Obdobná prístupová dohoda je uzatvorená aj medzi USA a Austráliou a rokovania o pristúpení ku Cloud Act už prebiehajú aj na úrovni Európskej únie.

Nasledujúca časť príspevku nebude venovaná komplexnej analýze novo prijatého nariadenia Európskeho parlamentu a Rady. Príspevok sa z dôvodu tematického zamerania bude sústreďovať výlučne na spôsob, akým pristupuje predmetné nariadenie k ochrane profesného, a teda aj advokátskeho tajomstva v rámci zaisťovania elektronických údajov u zahraničných poskytovateľov elektronických služieb.

2.1 Nariadenie EP a Rady o európskych príkazoch na predloženie elektronických dôkazov a európskych príkazoch na uchovanie elektronických dôkazov v trestnom konaní a na výkon trestu odňatia slobody v nadväznosti na trestné konanie

Za účelom lepšieho pochopenia prezentovaných problémov je však na prvom mieste potrebné aspoň v stručnosti ozrejmiť základné skutočnosti viažuce sa k zaisťovaniu elektronických dôkazov prostredníctvom predmetného nariadenia. V prvom rade je vhodné načrtnúť rozdiel medzi dvomi typmi príkazov, po ktorých budú môcť príslušné vnútroštátne orgány podľa nariadenia siahnuť. Pokiaľ ide o európsky príkaz na predloženie elektronických dôkazov návrh nariadenia ho definuje ako rozhodnutie, ktorým sa nariaďuje predloženie elektronických dôkazov, ktoré vydal alebo potvrdil justičný orgán členského štátu a ktoré je adresované určenej prevádzkarni alebo právnenému zástupcovi poskytovateľa služieb, ktorý ponúka služby v EÚ, ak sa táto určená prevádzkareň alebo právny zástupca nachádza v inom členskom štáte viazanom týmto nariadením.¹³ Na strane druhej európsky

---

¹¹ Agreement on Access to Electronic Data for the Purpose of Countering Serious Crime (CS USA No. 6/2019)

¹² Údaj získaný z: <https://www.allenoverly.com/en-gb/global/news-and-insights/publications/direct-access-data-gathering-in-us-uk-criminal-investigations>

¹³ čl. 3 ods. 1 Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/1543 z 12. júla 2023 o európskych príkazoch na predloženie elektronických dôkazov a európskych príkazoch na uchovanie elektronických dôkazov v trestnom konaní a na výkon trestu odňatia slobody v nadväznosti na trestné konanie

príkaz na uchovanie údajov má akýsi preventívny charakter. Slúži totiž na zabránenie odstránenia, vymazania alebo zmeny relevantných údajov v situáciách, v ktorých dosiahnutie predloženia týchto údajov môže trvať dlhší čas. Ide totiž o rozhodnutie, ktorým sa nariaďuje uchovanie elektronických dôkazov na účely následnej žiadosti o predloženie dôkazov, a ktoré vydal alebo potvrdil justičný orgán členského štátu a ktoré je adresované určenej prevádzkarni alebo právnenému zástupcovi poskytovateľa služieb, ktorý ponúka služby v EÚ, ak sa táto určená prevádzkareň alebo právny zástupca nachádza v inom členskom štáte viazanom týmto nariadením.¹⁴ Predmetný príkaz tak bude nasledovaný buď vykonaním úkonu vzájomnej právnej pomoci, európskym vyšetrovacím príkazom alebo európskym príkazom na predloženie dôkazov.

Pokiaľ ide o údaje, na ktoré budú predmetné príkazy aplikovateľné, z obsahu nariadenia je možné v tomto ohľade vyvodit' dva základné predpoklady:

- a) údaje sú údajmi uloženými – ide o údaje, ktorými budú poskytovatelia služieb disponovať v čase prijatia osvedčenia o európskom príkaze na predloženie alebo uchovanie dôkazov. Inak povedané prostredníctvom predmetných dôkazov nebude možné získať údaje uložené v budúcnosti od momentu prijatia osvedčenia o príkaze; a
- b) údaje spadajú do jednej zo štyroch kategórií údajov koncipovaných nariadením.
Nariadenie totiž rozdeľuje údaje do štyroch konkrétnych skupín a to na:
  1. údaje o účastníkovi, ktorými sú akékoľvek údaje, ktoré má poskytovateľ služieb k dispozícii v súvislosti s predplatným jeho služieb, a ktoré sa týkajú:
    - a) totožnosti účastníka alebo zákazníka, ako je poskytnuté meno, dátum narodenia, poštová adresa alebo geografická adresa, fakturačné údaje a platobné údaje, telefónne číslo alebo e-mailová adresa;
    - b) typu služby a jej trvania vrátane technických údajov a údajov identifikujúcich súvisiace technické opatrenia alebo rozhrania, ktoré používa účastník alebo zákazník alebo ktoré sa im poskytujú v okamihu prvej registrácie alebo aktivácie, a údajov súvisiacich s overovaním používania služby s výnimkou hesiel alebo iných prostriedkov overenia používaných namiesto hesla, ktoré poskytuje používateľ alebo ktoré boli vytvorené na žiadosť používateľa
  2. údaje požadované výlučne na účely identifikácie používateľa, ktorými sú IP adresy a v prípade potreby príslušné zdrojové porty a časová pečiatka, konkrétne dátum a čas alebo technické ekvivalenty týchto identifikátorov a súvisiace informácie, ak ich požadujú orgány presadzovania práva alebo justičné orgány výlučne na účely identifikácie používateľa v rámci konkrétneho vyšetrovania trestného činu
  3. prevádzkové údaje, ktorými sú údaje, ktoré sa týkajú poskytovania služby ponúkanej poskytovateľom služieb a ktoré slúžia na poskytnutie kontextu alebo doplňujúcich informácií o takejto službe a vytvárajú sa a spracúvajú sa informačným systémom poskytovateľa služieb, napríklad zdroj a miesto určenia

---

¹⁴ čl. 3 ods. 2 Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/1543 z 12. júla 2023 o európskych príkazoch na predloženie elektronických dôkazov a európskych príkazoch na uchovanie elektronických dôkazov v trestnom konaní a na výkon trestu odňatia slobody v nadväznosti na trestné konanie

správy alebo iného druhu interakcie, umiestnenie zariadenia, dátum, čas, trvanie, veľkosť, trasa, formát, použitý protokol a druh kompresie, a iné metaúdaje z elektronických komunikácií, iné ako údaje o účastníkovi, a údaje týkajúce sa začatia a ukončenia relácie prístupu používateľa k službe, ako je dátum a čas použitia, prihlásenie do služby a odhlásenie zo služby

4. obsahové údaje, ktorými sú údaje uložené v digitálnej podobe ako text, hlas, video, obrázky alebo zvuk, ktoré sú iné ako údaje o účastníkovi alebo prevádzkové údaje.¹⁵

Dalšou základnou skutočnosťou, ktorú je nevyhnutné v súvislosti s nariadením aspoň v stručnosti ozrejmiť je mechanizmus vydania vyššie popísaných príkazov a spôsob ich vykonania zo strany dotknutého providera. Predmetný mechanizmus možno veľmi zjednodušene popísať v nasledujúcich krokoch¹⁶:

1. Vydanie európskeho príkazu na predloženie dôkazov (ďalej len „EPPD“ alebo „príkaz“) justičným orgánom členského štátu A.
2. Vydanie osvedčenia o EPPD rovnakým justičným orgánom členského štátu A (čl. 7).
3. Zaslanie osvedčenia o EPPD, a to priamo poskytovateľovi služieb, ktorý má status prevádzkovateľa (čl. 9), pričom ním je konkrétne:
  - b) určená prevádzkareň alebo
  - c) právny zástupca dotknutého poskytovateľa služieb.
4. Zaslanie osvedčenia o EPPD orgánu štátu, kde sa EPPD bude vykonávať, pričom v tomto prípade možno hovoriť o notifikačnej povinnosti (čl. 8).
5. Zaslanie požadovaných údajov zo strany poskytovateľa služieb priamo orgánu vydávajúceho štátu.
6. Vymožiteľnosť vykonania EPPD zo strany poskytovateľa služieb = peňažná sankcia do výšky 2 % celkového celosvetového ročného obratu poskytovateľa služieb za predchádzajúci finančný rok (čl. 15 ods. 1).

V súvislosti so subjektom, ktorému sa zasiela osvedčenie o EPPD (krok č. 3), je potrebné uviesť, že na účel jeho špecifikácie prijal Európsky parlament a Rada súčasne s analyzovaným nariadením aj Smernicu, ktorou sa stanovujú harmonizované pravidlá určovania určených prevádzkarní a vymenúvania právnych zástupcov na účely zhromažďovania dôkazov v trestnom konaní¹⁷. V tomto kontexte je vhodné ozrejmiť, že na základe článku 3 predmetnej smernice má každý poskytovateľ služieb, ktorý svoje služby ponúka v EÚ, povinnosť pod hrozbou

---

¹⁵ čl. 3 ods. 9 až 12 Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/1543 z 12. júla 2023 o európskych príkazoch na predloženie elektronických dôkazov a európskych príkazoch na uchovanie elektronických dôkazov v trestnom konaní a na výkon trestu odňatia slobody v nadväznosti na trestné konanie

¹⁶ Vzhľadom na obdobný postup vydávania a vykonania európskeho príkazu na predloženie elektronických dôkazov a európskeho príkazu na uchovanie elektronických dôkazov bude príspevok pracovať v nasledujúcej časti výlučne s pojmom európsky príkaz na predloženie elektronických dôkazov.

¹⁷ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/1544 z 12. júla 2023, ktorou sa stanovujú harmonizované pravidlá určovania určených prevádzkarní a vymenúvania právnych zástupcov na účely zhromažďovania dôkazov v trestnom konaní

sankcie určiť aspoň jedného adresáta na prijímanie a vybavovanie príkazov a rozhodnutí slúžiacich na získavanie elektronických dôkazov v trestnom konaní. Smernica pritom rozlišuje dve kategórie týchto adresátov a to určenú prevádzkareň a právneho zástupcu. Diferenciačné kritérium v tomto ohľade tvorí aspekt teritoriálneho usadenia poskytovateľa služieb. V prípade, že ide o poskytovateľa služieb s právnou subjektivitou, ktorý je usadený v EÚ, určuje na účel doručovania príkazov podľa nariadenia jednu alebo viac určených prevádzkarní. V prípade, kedy poskytovateľ služieb, nie je usadený v EÚ, má povinnosť vymenovať na tento účel tzv. právneho zástupcu. Príkazy vydané na základe nariadenia budú následne zasielané výlučne takto určeným prevádzkarniam alebo právnym zástupcom.¹⁸

Jedinou výnimkou, kedy je možné príkaz zaslať ktorejkoľvek inej prevádzkarni alebo právnemu zástupcovi poskytovateľa služieb, je situácia, kedy určená prevádzkareň alebo určený právny zástupca na základe zaslaného osvedčenia o EPPD nekoná, a teda je pasívny, pričom súčasne ide o prípad označený vydávajúcim štátom ako naliehavý.¹⁹

Pokiaľ ide o vysvetlenie vyššie popísaného mechanizmu potrebné je uviesť, že tento je uplatniteľný na situáciu, ktorá nemá charakter tzv. naliehavého prípadu v zmysle článku 3 ods. 18 nariadenia. Takýmto prípadom sa pritom rozumie situácia, keď je bezprostredne ohrozený život, fyzická integrita alebo bezpečnosť osoby alebo kritická infraštruktúra vymedzená článku 2 písm. a) smernice 2008/114/ES, ak by narušenie alebo zničenie takejto kritickej infraštruktúry viedlo k bezprostrednému ohrozeniu života, fyzickej integrity alebo bezpečnosti osoby, vrátane vážneho ohrozenia poskytovania základných dodávok pre obyvateľstvo alebo výkonu základných funkcií štátu. Uvedená skutočnosť je zásadná z toho dôvodu, že v prípade, kedy je situácia zo strany vydávajúceho štátu vyhodnotená a označená ako naliehavá, nedochádza k aktivizovaniu tzv. notifikačnej povinnosti, a teda vykonávajúci štát v tomto prípade nemá žiadnu vedomosť o tom, že prišlo k poskytnutiu elektronických dôkazov, ktoré sa nachádzajú v úložisku na jeho území. Táto skutočnosť bude bližšie vysvetlená v ďalšej časti príspevku.

---

¹⁸ čl. 3 ods. 3 Smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/1544 z 12. júla 2023, ktorou sa stanovujú harmonizované pravidlá určovania určených prevádzkarní a vymenúvania právnych zástupcov na účely zhromažďovania dôkazov v trestnom konaní

¹⁹ čl. 7 ods. 2 Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/1543 z 12. júla 2023 o európskych príkazoch na predloženie elektronických dôkazov a európskych príkazoch na uchovanie elektronických dôkazov v trestnom konaní a na výkon trestu odňatia slobody v nadväznosti na trestné konanie

2.2 Novo prijaté nariadenie a spôsob ochrany profesného tajomstva

Nasledujúca časť príspevku bude zameraná na identifikáciu tých ustanovení nariadenia, prostredníctvom ktorých Európska únia garantuje ochranu profesného a teda aj advokátskeho tajomstva v rámci zaistovania elektronických dôkazov prostredníctvom EPPD. Cieľom tejto časti príspevku bude kritická analýza predmetných ustanovení a zodpovedanie otázky, či v ich kontexte možno hovoriť o skutočných zárukách ochrany profesného tajomstva alebo len o zárukách pôsobiacich takzvané na oko.

Prvá ochrana profesného tajomstva obsiahnutá v analyzovanom nariadení je koncipovaná v článku 5 ods. 10, ktorý upravuje zákaz vydania EPPD. Predmetný článok ustanovuje: „Vydávajúci orgán nevydá európsky príkaz na predloženie dôkazov, ak zistí, že požadované prevádzkové údaje okrem údajov požadovaných výlučne na účely identifikácie používateľa alebo obsahové údaje sú chránené imunitami alebo výsadami udelenými podľa práva vykonávajúceho štátu alebo že tieto údaje v uvedenom štáte podliehajú pravidlám o určení a obmedzení trestnej zodpovednosti týkajúcim sa slobody tlače a slobody prejavu v iných médiách.“ V zmysle citovaného článku tak pôjde o prípad, kedy vydávajúci orgán zistí, že údaje, ktoré by mali byť predmetom jeho príkazu, podliehajú povinnosti mlčanlivosti advokáta. Tento zákaz vyznieva na prvé počutie ako významná záruka ochrany profesného, resp. advokátskeho tajomstva, avšak pri podrobnejšom nazretí na jeho podstatu možno dospieť ku konštatovaniu, že tento zákaz je veľmi jednoducho obíditeľný. V praxi je absolútne štandardnou situáciou, kedy sa u advokáta zaistuje súbor údajov, pričom pri ich zaistovaní ešte nie je zrejmé, ktoré údaje budú zo zaistenia vylúčené z dôvodu ich pokrytia povinnosťou mlčanlivosti advokáta. Práve v tejto situácii by sa mal využiť postup filtrácie zaistených údajov podľa kľúčových slov vykonaný za prítomnosti dotknutého advokáta, a teda postup, ktorý bol judikovaný zo strany ESJP v prípade *Sargava v. Estónsko*. Avšak pokiaľ ide o nariadenie, tak zákaz vydania príkazu sa evidentne na túto situáciu nevzťahuje. V prípade, kedy nemožno vopred určiť, či požadované údaje podliehajú profesnému tajomstvu, nedochádza pochopiteľne ani k aktivovaniu zákazu na vydanie EPPD.

Ďalšia ochrana profesného tajomstva je obsiahnutá v článku 12 nariadenia. Toto ustanovenie formuluje dôvody na odmietnutie vykonania EPPD, po ktorých môže siahnuť vykonávajúci štát. V tejto súvislosti stojí za zmienku, že v pôvodnom návrhu nariadenia, ktoré bolo koncipované ešte v roku 2018, sa vôbec s možnosťou namietat' vykonanie EPPD zo strany vykonávajúceho štátu nepočítalo. Doplnenie dôvodov na odmietnutie vykonania EPPD bolo spôsobené značnou kritikou nariadenia, ktorá nadobudla svoje zhmotnenie napríklad v dokumente koncipovanom Radou advokátskych komôr Európy (CCBE)²⁰. Článok 12 ods. 1 upravuje nasledovné štyri dôvody pre odmietnutie vykonania EPPD:

- a) požadované údaje sú chránené imunitami alebo výsadami udelenými podľa práva vykonávajúceho štátu, ktoré bránia výkonu alebo vykonaniu príkazu, alebo na požadované údaje sa vzťahujú pravidlá určovania alebo obmedzenia trestnej

---

²⁰ CCBE position on the Commission proposal for a Regulation on European Production and Preservation Orders for electronic evidence in criminal matters

- zodpovednosti, ktoré sa týkajú slobody tlače alebo slobody prejavu v iných médiách, čo bráni výkonu alebo vykonaniu príkazu,
- b) vo výnimočných situáciách existujú závažné dôvody domnievať sa na základe konkrétnych a objektívnych dôkazov, že vykonanie príkazu by vzhľadom na osobitné okolnosti prípadu viedlo k zjavnému porušeniu príslušného základného práva stanoveného v článku 6 Zmluvy o EÚ a v Charte EÚ,
  - c) vykonanie príkazu by bolo v rozpore so zásadou *ne bis in idem*,
  - d) skutok, pre ktorý sa príkaz vydal, nie je trestný podľa práva vykonávajúceho štátu, s výnimkou trestného činu, ktorý je uvedený v zozname kategórií trestných činov stanovených v prílohe IV, označeného vydávajúcim orgánom v osvedčení o EPPD, ak sa vo vydávajúcom štáte trestá odňatím slobody alebo ochranným opatrením spojeným s obmedzením osobnej slobody s hornou hranicou trestnej sadzby najmenej tri roky.

Počín spočívajúci v zakotvení týchto štyroch možností na odmietnutie vykonania EPPD však nie je až tak úctyhodným ako by sa to mohlo zdať na prvý pohľad. Smerodajným je v tomto kontexte znenie návrhu článku 12 ods. 1 nariadenia. Vykonávajúci štát totiž v jeho zmysle disponuje právom na odmietnutie vykonania EPPD len v prípade, kedy vzniká vydávajúcemu štátu povinnosť uskutočniť oznámenie o vydaní takéhoto príkazu. Táto notifikačná povinnosť, ktorá je upravená v článku 8 nariadenia, však neplatí pre vydávajúci štát absolútne. Nevzniká v prípade, ktorý je charakterizovaný dvomi kumulatívne danými podmienkami:

1. trestný čin bol spáchaný na území vydávajúceho štátu, je tam páchaný alebo je pravdepodobnosť, že bude spáchaný a
2. osoba, ktorej údaje za zaisťujú, má pobyt vo vydávajúcom štáte²¹.

Za predpokladu existencie takejto situácie nemá vydávajúci štát povinnosť upovedomiť vykonávajúci štát o vydaní EPPD, a teda vykonávajúci štát nemá absolútne žiadnu vedomosť o zaslaní elektronických dôkazov vydávajúcemu štátu. Inak povedané keď niet notifikácie, tak niet ani možnosti zabrániť odoslaniu požadovaných údajov zo strany vykonávajúceho štátu formou vyslovenia dôvodu odmietnutia vykonania príkazu. V tomto prípade totiž dochádza len ku komunikácii medzi príslušným orgánom vydávajúceho štátu a poskytovateľom služieb vo vykonávajúcim štáte.

Pre účel komplexnosti výkladu nemožno nespomenúť, že dokonca aj v prípade, kedy sa notifikácia zo strany vydávajúceho štátu vykonáva, neexistuje 100%-ná záruka, že sa vydávajúci štát nedostane k žiadaným údajom, pretože je daný niektorý z dôvodov na odmietnutie vykonania EPPD, ktorý by mohol namietat' vykonávajúci štát. Uvedené konštatovanie vychádza primárne zo znenia článku 8 ods. 4 nariadenia, podľa ktorého sa s notifikáciou vykonanou zo strany vydávajúceho štátu spája suspenzívny, a teda odkladný účinok. Tento odkladný účinok má za následok odklad splnenia povinnosti zo strany poskytovateľa služieb, ktorý obdržal

---

²¹ čl. 8 ods. 2 Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/1543 z 12. júla 2023 o európskych príkazoch na predloženie elektronických dôkazov a európskych príkazoch na uchovanie elektronických dôkazov v trestnom konaní a na výkon trestu odňatia slobody v nadväznosti na trestné konanie

osvedčenie o EPPD, a teda odklad zaslania požadovaných údajov. Tento odklad trvá do okamihu, kedy vykonávajúci štát doručí poskytovateľovi služieb informáciu, že neuplatňuje dôvod na odmietnutie vykonania príkazu. Poskytovateľ služieb je až v tomto okamihu oprávnený poskytnúť požadované údaje vydávajúcemu štátu. Tento mechanizmus však neplatí bezvýnimočne. V prípade, kedy vydávajúci štát označí v príkaze, resp. v osvedčení o EPPD, že ide o urgentnú, naliehavú vec, popísaný suspenzívny účinok sa neuplatňuje. Poskytovateľ služieb v tomto prípade musí poskytnúť požadované údaje bez toho, aby bol oboznámený s výsledkom posúdenia veci zo strany vykonávajúceho štátu. Lehota na zaslanie požadovaných údajov v prípade naliehavej situácie je totiž 8 hodín od doručenia príkazu, pričom lehota na posúdenie veci vykonávajúcim štátom je 96 hodín od doručenia príkazu.

V tomto ohľade sa natíska otázka, aký zmysel má vykonávanie posúdenia veci zo strany vykonávajúceho štátu v prípadoch označených ako naliehavé. Článok 10 ods. 4 v tejto súvislosti ustanovuje, že v prípade, kedy vykonávajúci orgán uplatní dôvod odmietnutia až po tom, ako žiadané údaje boli zaslané vydávajúcemu štátu, vydávajúci orgán vymaže alebo inak obmedzí použitie údajov, alebo v prípade, že vykonávajúci orgán stanovil podmienky, vydávajúci orgán pri použití údajov tieto podmienky dodrží. Čo však vyznieva pomerne paradoxne je tá skutočnosť, že nariadenie mlčí o vymožitelnosti splnenia tejto povinnosti na strane vydávajúceho štátu, resp. o možnosti následnej kontroly jej splnenia zo strany vykonávajúceho štátu. Inak povedané v okamihu, kedy sa žiadané údaje dostanú do rúk vydávajúceho štátu, nakladanie s nimi je už fakticky len v réžii tohto štátu.

Ďalšia otázka, ktorá súvisí s popísanou situáciou, sa dotýka možnosti namietat' vykonanie EPPD priamo zo strany poskytovateľa služieb, ktorému bolo doručené osvedčenie o EPPD. Nariadenie reaguje aj na túto otázku, ale rieši ju opätovne veľmi povrchno. Článok 10 ods. 5 totiž koncipuje právo poskytovateľa služieb, ktorému bol adresovaný príkaz, namietat' vykonanie EPPD z dôvodu podozrenia na porušenie profesného tajomstva. Toto právo poskytovateľa služieb vyznieva ako mimoriadne opodstatnené a to osobitne v prípadoch, kedy sa nevykonáva notifikácia vo vzťahu k vykonávajúcemu štátu. Pokiaľ však nahliadneme na predmetné právo z praktického hľadiska, narážame na jeden zásadný aplikačný problém. Poskytovatelia služieb totiž nepoznajú ani povahu a ani obsah ukladaných informácií a údajov. Ťažko si preto predstaviť, ako by mal poskytovateľ služieb dospieť k zisteniu, že žiadané údaje nachádzajúce sa napríklad na cloude prevádzkovanom týmto poskytovateľom podliehajú povinnosti mlčanlivosti. Polemizovať možno aj o zmysle tohto práva poskytovateľa služieb, pretože keď ho uplatní v situácii, kedy nebola uskutočnená notifikácia, tak vykonávajúci štát nemá právo namietat' výkon EPPD na základe niektorého dôvodu na odmietnutie vykonania. Článok 10 ods. 5 druhá časť totiž uvádza, že keď vykonávajúci orgán nebol informovaný o vydaní príkazu na základe notifikačnej povinnosti, vydávajúci orgán zohľadní námietky poskytovateľa služieb a z vlastnej iniciatívy alebo na žiadosť vykonávajúceho orgánu rozhodne, či stiahne, upraví alebo zachová európsky príkaz na predloženie dôkazov. A teda aj v prípade, kedy by poskytovateľ služieb namietal vykonanie EPPD, je na voľnej úvahe vydávajúceho štátu, akým spôsobom bude ďalej

postupovať, pričom možnosť trvať na vykonaní EPPD nie je v zmysle citovaného ustanovenia ničím podmienená.

Za účelom aspoň čiastočného sfunkčnenia predmetnému systému kontroly možno uvažovať o vytvorení istého mechanizmu na overenie totožnosti advokátov. Pragmatickou cestou by bolo požadovať od poskytovateľov služieb, aby advokátom ponúkli možnosť uviesť, že vykonávajú advokátsku činnosť, pričom by sa súčasne zaviedol systém overenia tejto informácie napríklad podobne ako je tomu v rámci projektu FAL2 slúžiacemu na identifikáciu advokátov. Tento nástroj sa používa aj v kontexte systému e-CODEX.

Ďalší problém nedostatočnej ochrany profesného tajomstva nového nariadenia súvisí s informačnou povinnosťou vydávajúceho štátu vo vzťahu k dotknutej osobe, ktorej údaje sa zaistujú, teda napríklad vo vzťahu k dotknutému advokátovi. Nariadenie sa k tejto otázke postavilo veľmi šalamúnsky. Na jednej strane totiž vo svojom článku 13 ods. 1 koncipuje informačnú povinnosť vydávajúceho štátu voči dotknutej osobe, ale na strane druhej formuluje pomerne abstrakte vyznievajúce výnimky, a teda prípady, kedy príslušný vydávajúci orgán nemusí informovanie dotknutého subjektu vykonať. Ide o situácie, kedy:

- a) by splnenie informačnej povinnosti mohlo zmariť zaistenie údajov, vyšetrovanie alebo trestné konanie,
- b) je potrebné zabrániť ohrozeniu predchádzania trestným činom, ich vyšetrovania, odhaľovania alebo stíhania alebo výkonu trestných sankcií,
- c) vyžaduje si to ochrana verejnej bezpečnosti,
- d) vyžaduje si to ochrana národnej bezpečnosti,
- e) vyžaduje si to ochrana práv a slobôd iných.

Predmetné výnimky vyznievajú pomerne všeobecne a ich napasovanie na konkrétny prípad by nemalo byť pre príslušný vydávajúci orgán v zásade žiadnou komplikovanou úlohou. Uvedené platí o to viac, že nariadenie uvádza, že v prípade uplatnenia niektorej z vyššie uvedených výnimiek, príslušný orgán uvedie do príkazu „krátke zdôvodnenie“, prečo po nevykonaní informačnej povinnosti siahol. V tejto súvislosti je vhodné doplniť, že nariadenie neobsahuje v tomto ohľade žiadne špecifické pravidlá, ktoré by sa vzťahovali na informačnú povinnosť v prípade, že sa žiadajú údaje, ktoré uložila osoba vykonávajúca advokáciu, a teda je predpoklad, že niektoré z nich môžu byť pokryté advokátskym tajomstvom. V tomto ohľade sa otvára aj otázka, do akej miery je táto právna úprava v súlade s právom advokáta na prítomnosť pri filtrovaní údajov, ktoré bolo koncipované zo strany ESLP vo veci Sargava v. Estónsko, keď uvážime, že dotknutý advokát nebude vedieť dokonca ani o tom, že k zaisteniu predmetných údajov vôbec prišlo.

V tejto súvislosti možno len súhlasiť s asociáciou obhajcov EÚ, ktorí v súvislosti s týmto článkom predložili návrh na jeho pozmenenie a to takým spôsobom, že každé obmedzenie informačnej povinnosti by malo byť odsúhlasené nezávislým súdnym orgánom a dostatočne odôvodnené prostredníctvom konkrétnych dôkazov a spisu.

Záver

Problematika uplatňovania zaisťovacích prostriedkov v priestoroch výkonu advokácie vykazuje atribút značnej citlivosti a to aj napriek nedávnej novele Trestného poriadku, ktorá mala za cieľ prostredníctvom novo vytvoreného osobitného režimu vyriešiť problémy, ktoré vyvstávali predovšetkým v rámci vykonávania prehliadok advokátskych kancelárií. Aktuálny vývoj však naznačuje, že doplnenie ustanovenia § 106a Trestného poriadku nebude ani zďaleka postačujúcim riešením. Technologický vývoj, ktorého sme aktuálne svedkami v každej oblasti spoločenského či profesného života, prináša okrem mimoriadnych výhod aj značné komplikácie pri zaisťovaní dôkazov potrebných pre trestné konanie. Zásadný problém vzniká osobitne v prípade, kedy je potrebné zaistiť elektronické dáta uložené zo strany advokáta na externých úložiskách prevádzkovaných externými poskytovateľmi elektronických služieb. Dôvodom je tá skutočnosť, že predmetné dáta sú v prevažnej miere pokryté povinnosťou mlčanlivosti advokáta. Otázka, ako odfiltrovať tieto údaje od údajov, ktoré je možné zo strany príslušných orgánov zaistiť a použiť v trestnom konaní, je mimoriadne zložitá. K jej zodpovedaniu pristúpil Európsky súd pre ľudské práva, a to prostredníctvom prelomového rozhodnutia prijatého v roku 2021 vo veci *Sargava v. Estónsko*. V predmetnej veci vyslovil ESĽP niekoľko minimálnych pravidiel, ktorých rešpektovanie je nevyhnutné pre konštatovanie súladnosti vykonaného zaistenia elektronických údajov advokáta s článkom 8 EĽP. V kontexte týchto požiadaviek, ktoré sa dotýkajú, okrem iného, práva advokáta na prítomnosť pri následnej filtrácii zaistených údajov alebo požiadavky na koncipovanie vnútroštátnej právnej úpravy, ktorá špecifikuje spôsob výberu tzv. kľúčových slov, vyvstáva potreba ďalšej novelizácie Trestného poriadku, keďže aktuálne nemožno vysloviť súladnosť platnej a účinnej právnej úpravy dotýkajúcej sa zaisťovania údajov advokátov v trestnom konaní s predmetnými požiadavkami ESĽP.

Osobitne problematickým pri zaisťovaní elektronických dôkazov advokátov sa v rámci aplikačnej praxe ukazuje adresovanie príslušných príkazov providerom, ktorých úložiská sú umiestnené v inom členskom štáte EÚ. Za účelom vyriešenia problémov s tým spojených prijal Európsky parlament a Rada v júli 2023 nariadenie o európskych príkazoch na predloženie elektronických dôkazov a európskych príkazoch na uchovanie elektronických dôkazov v trestnom konaní a na výkon trestu odňatia slobody v nadväznosti na trestné konanie. Cieľom predmetného nariadenia je nahradenie štandardného styku medzi justičnými orgánmi dvoch členských štátov EÚ priamym stykom medzi justičným orgánom jedného členského štátu EÚ a providerom nachádzajúcim sa v inom členskom štáte EÚ. Uvedené nariadenie je bezpochyby prelomové, keďže ním zavedené postupy mimoriadne zjednodušia cezhraničné zaisťovanie elektronických dôkazov, avšak na strane druhej ho možno označiť aj za pomerne kontroverzné pokiaľ ide o ochranu advokátskeho, resp. všeobecne profesného tajomstva. V nariadení sa totiž vyskytuje niekoľko ustanovení, ktoré umožnia prelomiť advokátske tajomstvo. V tejto súvislosti tak vyvstáva otázka, do akej miery budú členské štáty ochotné vykonať transpozíciu predmetného nariadenia.

Použitá literatúra

1. Agreement on Access to Electronic Data for the Purpose of Countering Serious Crime (CS USA No. 6/2019)
2. CCBE position on the Commission proposal for a Regulation on European Production and Preservation Orders for electronic evidence in criminal matters
3. European Commission - Fact Sheet. Frequently Asked Questions: New EU rules to obtain electronic evidence. Brussels, 17 April 2018. MEMO/18/3345
4. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/1543 z 12. júla 2023 o európskych príkazoch na predloženie elektronických dôkazov a európskych príkazoch na uchovanie elektronických dôkazov v trestnom konaní a na výkon trestu odňatia slobody v nadväznosti na trestné konanie
5. Rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp. zn. Tpjn 306/2014 ze dne 25.06.2015
6. Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Xavier Da Silveira v. France, no. 43757/05, 21 January 2010
7. Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Leotsakos v. Greece, no. 30958/13, 4 October 2018
8. Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Aliyev v. Azerbaijan, nos. 68762/14 and 71200/14, 20 September 2018
9. Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Agora a ostatní v. Rusko no. 28539/10
10. Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Sérvulo & Associados – Sociedade de Advogados, RL a i. v. Portugalsko, č. 27013/10, September 2015
11. Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Robathin v. Austria, no. 30457/06, 3 July 2012
12. Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Sargava proti Estónsku, 698/19, November 2021
13. Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/1544 z 12. júla 2023, ktorou sa stanovujú harmonizované pravidlá určovania určených prevádzkarní a vymenúvania právnych zástupcov na účely zhromažďovania dôkazov v trestnom konaní

Kontaktné údaje autora

doc. JUDr. Eva Szabová, PhD.
Katedra trestného práva a kriminológie
Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave
Hornopotočná 23
918 43 Trnava

NIEKOĽKO ÚVAH K PRÁVNEJ ÚPRAVE POSTIHU LEGALIZÁCIE VÝNOSU Z TRESTNEJ ČINNOSTI

SOME CONSIDERATIONS ON THE LEGAL ADJUSTMENT OF THE PUNISHMENT OF THE LEGALIZED PROCEEDS FROM CRIMINAL ACTIVITIES¹

Marcela Tittlová

Ústav verejného práva Fakulty práva, Paneurópska vysoká škola

Juraj Chylo

prokurátor oddelenia dozoru v trestnom konaní, Krajská prokuratúra Bratislava

Abstrakt

Odrazom záväzkov, ktoré Slovenskej republiky plynú z členstva v EÚ sú aj požiadavky na transponovanie smerníc ako sekundárneho práva z hľadiska cieľa, ktorý sa nimi sleduje, do slovenského právneho poriadku. Hoci takýmto spôsobom sú vytvárané minimálne spoločné štandardy trestnoprávneho postihu, nie vždy možno transpozíciu z hľadiska obsahu hodnotiť pozitívne či systematicky. Predmetom kritiky predkladaného príspevku je transponovaná a aktuálne platná a účinná právna úprava legalizácie výnosu z trestnej činnosti a to z hľadiska systematiky, rozsahu, vecnej správnosti a v konečnom dôsledku aj z hľadiska podstaty a možností postihu legalizácie ako takej.

Kľúčové slová: *príjmy z trestnej činnosti, výnos z trestnej činnosti, pranie špinavých peňazí, predikatívne trestné činy, legalizácia, legalizačný moment, možnosti trestnoprávneho postihu.*

Abstract

The requirements for the transposition of the directives as a secondary law in terms of the goal pursued by them into the Slovak legal order are also a reflection of the Slovak Republic's obligations arising from its membership in the EU. Although minimum common standards of criminal punishment are created in this way, it is not always possible to evaluate the transposition positively or systematically in terms of content. The subject of criticism of the submitted contribution is the transposed legal regulation of the legalization of proceeds from criminal activity, in terms of systematics, scope, substantive correctness, and ultimately also in terms of the essence and possible penalties for legalization as such.

Key words: *income from criminal activity, income from criminal activity, money laundering, predicate crimes, legalization, legalization moment, possibilities of criminal punishment.*

---

¹ The contribution was elaborated as a part of the research project No. APVV-16-0521

Úvod

Trestné právo prameniace z formálnych prameňov práva by malo reagovať aj na materiálne pramene práva, teda na konkrétne v spoločnosti sa vyskytujúce javy či už majúce povahu trestnej činnosti, alebo s trestnou činnosťou súvisiace. Pozitívne je potrebné hodnotiť reakciu zákonodarcu na potreby spojené so zaisťovaním príjmov/výnosu z trestnej činnosti, ako aj na potreby odnímania výnosov z trestnej činnosti, ktoré sú hnacím motorom trestnej činnosti. Prospešnosť trestnej činnosti a objem profitu z nej sú silne pôsobiacimi kriminogénnymi faktormi, ktorých obmedzovanie má význam z hľadiska kontroly kriminality. Okrem iného je nutné vhodne, primerane a účinne reagovať na rozmanité formy protiprávneho konania, ktoré majú povahu legalizácie príjmov/výnosov z trestnej činnosti. Takéto konania umožňuje slovenská trestnoprávna úprava postihovať ako trestné činy a k dôslednej kriminalizácii tzv. prania špinavých peňazí, alebo inak v našej terminológii, legalizácie príjmov/výnosov z trestnej činnosti Slovenskú republiku zaväzujú aj povinnosti vyplývajúce z členstva v EÚ.

Sme svedkami toho, ako sa v našich podmienkach pravidelne, „na poslednú chvíľu“, alebo dokonca aj úplne na hranici transpozície doby a po nej preberajú do slovenského právneho poriadku záväzky plynúce z členstva EÚ. Odhliadnuc od toho, či na poslednú chvíľu alebo s dostatočným predstihom, transpozície týchto záväzkov sú často pomerne nešťastným riešením, sú systematicky i formulačne sporné, z hľadiska sledovaného cieľa nedôsledné a napriek pozitívnemu zámeru vytvorenia minimálneho štandardu, vytvárajú v právnej úprave viac aplikačných problémov a nedorozumení. Veľmi podobne je možné uvažovať o transpozícii Smernice Európskeho Parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1673 z 23.10.2018 o boji proti praniu špinavých peňazí prostriedkami trestného práva zákonom č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku, kde práve v čl. II dochádza aj k úprave ustanovení Trestného zákona z hľadiska trestnoprávných možností postihu legalizácie príjmov/výnosu z trestnej činnosti. Zameriame sa na systematické, obsahové a vecné aspekty v širších súvislostiach, ako aj cielene na právnu úpravu skutkovej podstaty trestného činu legalizácie príjmov/výnosu z trestnej činnosti a na dôsledky, ktoré táto transpozícia priniesla.

1. Požiadavky plynúce zo Smernice Európskeho Parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1673 z 23.10.2018 o boji proti praniu špinavých peňazí prostriedkami trestného práva

Prijatie zákona č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku je nutným odrazom členstva Slovenskej republiky v rámci EÚ, konkrétne takto bola (o. i.) realizovaná transpozícia smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1673 z 23. októbra 2018 o boji proti praniu špinavých peňazí prostredníctvom trestného práva do nášho právneho poriadku (ďalej len „Smernica“). V zmysle bodu 1, *pranie špinavých peňazí a súvisiace financovanie terorizmu a organizovanej trestnej činnosti sú na úrovni Únie naďalej závažnými problémami, ktoré narúšajú integritu, stabilitu a povest' finančného sektora a ohrozujú vnútorný trh a vnútornú bezpečnosť Únie. V snahe riešiť uvedené problémy a doplniť a posilniť uplatňovanie smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ)*

2015/849 je cieľom tejto smernice bojovať proti praniu špinavých peňazí prostredníctvom trestného práva a umožniť efektívnejšiu a rýchlejšiu cezhraničnú spoluprácu príslušných orgánov.²

Požiadavky na kriminalizáciu prania špinavých peňazí vyplývajú aj z rámcového rozhodnutia Rady 2001/500/SVV, avšak uvedený nástroj sa nejavil ako dostačujúci z dôvodu, že nie je dostatočne komplexný, nie je koherentný na účely kriminalizácie takéhoto konania (prania špinavých peňazí) a prebiehajúce procesy na úrovni členských štátov je potrebné preto podporiť vhodnejším nástrojom.

Keďže pranie špinavých peňazí (podľa našej terminológie legalizácia) je naviazané na inú trestnú činnosť, ktorá má pre pranie špinavých peňazí predikatívnu povahu, je potrebné, aby členské štáty dostatočne jednotne v rámci EÚ vymedzovali tieto trestné činy. Smernica zavádza výpočet trestných činov, ktoré by sa mali vo všetkých členských štátoch považovať za predikatívne trestné činy vo vzťahu k praniu špinavých peňazí a rovnako tak návod pre členské štáty, akým spôsobom formulovať výpočet (okruh) trestných činov a určenie kategórií trestných činov, ktoré budú mať takúto predikatívnu povahu.

Obsah smernice zaväzuje členské štáty ku kriminalizácii úmyselného prania špinavých peňazí, teda takého konania páchatel'a, ktorý si je vedomý (*vie*) pôvodu peňazí resp. všeobecnejšie majetku v trestnej činnosti a to bez ohľadu na skutočnosť, či ide o majetok priamo alebo nepriamo pochádzajúci z trestnej činnosti. Explicitne v tejto súvislosti odkazuje Smernica na široké vymedzenie pojmu „príjmy“ tak ako vyplýva zo smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/42/EÚ³.

Na účely posúdenia vedomosti páchatel'a o priamom/nepriamom pôvodne majetku v trestnej činnosti je potrebné zohľadniť osobitné okolnosti ako je pomer/nepomer zárobkov/príjmov k majetku páchatel'a, ako aj časovú nadväznosť a časové súvislosti (trestná činnosť → nadobudnutie majetku).

Smernica stanovuje minimálne štandardy pre rozsah a povahu kriminalizácie s cieľom vytvorenia jednotného spoločného základu vo všetkých členských štátoch EÚ. Jednak ako nástroj sekundárneho práva je záväzná z hľadiska účelu, zároveň členským štátom sa vytvára priestor pre prísnejší postih prania špinavých peňazí, prípadne o jeho zachovanie, ak už v ich právnych úpravách takýto model existoval (t. j. Smernica nevytvára základ resp. dôvod na zmierňovanie právnej úpravy). Pod túto možnosť iného či prísnejšieho postihu legalizácie spadajú aj formulácia nedbanlivostných trestných činov majúcich povahu prania špinavých peňazí, prípadne zavedenie možnosti spáchania trestného činu z hrubej nedbanlivosti.

Smernica zjednocuje postih prania špinavých peňazí, hoci len vytvorením spoločného minimálneho základu v právnych úpravách, a to aj určením minimálnej hornej hranice trestu odňatia slobody, ktorý by sa mal vo všetkých štátoch zachovať alebo novo zaviesť. Horná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody by mala byť minimálne 4 roky, opätovne s možnosťou prijať alebo v platnosti ponechať aj

² SMERNICA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) 2018/1673 z 23. októbra 2018 o boji proti praniu špinavých peňazí prostredníctvom trestného práva, bod 1

³ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/42/EÚ z 3. apríla 2014 o zaistení a konfiškácii prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti v Európskej únii (Ú. v. EÚ L 127, 29.4.2014) s. 39

prísnejšiu vnútroštátnu úpravu. V každom prípade by však mala vnútroštátna právna úprava vytvárať priestor pre dostatočnú individualizáciu trestného postihu.

Hnacou silou trestnej činnosti sú nepochybne finančné stimuly a benefity, takže ich zaistenie a konfiškácia sú nie len prirodzeným dôsledkom páchania trestnej činnosti, ale aj jedným z nástrojov, akým sa umožňuje potláčať významný kriminogénny faktor vo vzťahu k praniu špinavých peňazí. V tomto smere ide o jeden z najvýznamnejších nástrojov, nakoľko právna úprava dostatočne formulujúca podmienky pre odňatie prospechu/výnosu (ktorý je spravidla primárnym dôvodom páchania trestnej činnosti tejto povahy) a hlavne jej uplatňovanie v praxi, vytvára právnu klímu, v ktorej sa páchanie trestného činu páchatel'ovi neoplatí (nakoľko okrem trestného postihu dôjde aj k odňatiu profitu z trestnej činnosti).

Smernica 2014/42/EÚ stanovuje minimálne pravidlá pre zaistenie a konfiškáciu prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti. Členské štáty by mali zväziť aj zavedenie možnosti konfiškácie v prípadoch, keď trestné konanie nie je možné začať alebo uzavrieť, vrátane prípadov, keď páchatel' zomrel.

V súlade s čl. 3 Smernice majú členské štáty prijať opatrenia smerujúce k tomu, aby bolo podľa ich vnútroštátnej úpravy možné postihnúť ako trestný čin úmyselné konanie páchatel'a, ktorého podstatou je:

- a.) zmena povahy alebo prevod majetku s vedomím, že takýto majetok pochádza z trestnej činnosti, s cieľom zatajiť alebo zakryť nezákonný pôvod majetku alebo pomôcť akejkoľvek osobe, ktorá je zapojená do páchania takejto činnosti, aby sa vyhla právnym dôsledkom svojho konania,
- b.) zatajenie alebo zakrytie pravej povahy, zdroja, miesta, rozmiestnenia, pohybu majetku, práv na majetok alebo vlastníctva majetku s vedomím, že takýto majetok pochádza z trestnej činnosti,
- c.) nadobudnutie, držba alebo používanie majetku s vedomím, že v čase nadobudnutia tento majetok pochádzal z trestnej činnosti.

Trestnoprávne sa má dať postihovať aj konanie páchatel'a, ktorý tušil alebo mal vedieť, že majetok má pôvod v trestnej činnosti. Trestnoprávne by sa mali dať postihovať aj všetky formy pomoci (napomáhanie), podnecovanie i navádzanie na páchanie tejto trestnej činnosti (čl. 4). Za uvedené konania by mali členské štáty formulovať primerané, účinné a odrádzajúce tresty, horná hranica trestu odňatia slobody by mala byť stanovená minimálne na 4 roky. Členské štáty majú možnosť zaviesť a uplatňovať aj ďalšie postihy (dodatočné postihy) páchatel'ov trestných činov majúcich povahu prania špinavých peňazí (čl. 5). Smernica požaduje aj zavedenie trestnej zodpovednosti právnických osôb za takéto konania (čl. 7).

2. Transpozícia Smernice do právneho poriadku Slovenskej republiky

Zákonom o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku č. 312/2020 Z. z. v účinnom znení došlo v našich právnych podmienkach okrem iného k novelizácii Trestného zákona č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej len „TZ“ alebo „Trestný zákon“). S účinnosťou od 01.01.2021 došlo k zmene v obsahu kategórie majetkových trestných činov, ktoré majú povahu koristenia z trestnej činnosti (inej osoby) a to tým spôsobom, že skutková podstata pôvodného trestného činu podielníctva (§ 231 a § 232 TZ) a trestného činu

legalizácie príjmov z trestnej činnosti (§ 233 TZ) sa zlúčila do jedného trestného činu, ktorý tvorí viacero skutkových podstát. Doplnené bolo nové ustanovenie § 233a TZ, ktoré je tiež odrazom inkorporácie oboch skutkových podstát (podielníctva a legalizácie príjmov z trestnej činnosti do jedného trestného činu).

V súčasnosti sa teda uvedený trestný čin pozostáva z viacerých základných a na nich nadväzujúcich skutkových podstát (§ 233 TZ, § 233a TZ § 234 TZ). Zároveň uvedená novelizácia zahŕňala aj terminologickú úpravu, kedy došlo k zmene zaužívanej terminológie vo vzťahu k spojeniu „legalizácia príjmu z trestnej činnosti“, pričom od účinnosti tohto zákona ide už o „legalizáciu výnosu z trestnej činnosti“. K uvedenej zmene došlo aj napriek tomu, že Smernica vyslovene odkazuje na široko vymedzený pojem „príjmy“ z trestnej činnosti a explicitne odkazuje v tomto smere na smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2014/42/EÚ. Podľa čl. 2 ods. 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/42/EÚ sa pod pojmom „príjmy“ rozumie *akýkoľvek hospodársky prospech pochádzajúci priamo alebo nepriamo z trestnej činnosti; môžu pozostávať z majetku v akejkoľvek podobe a zahŕňajú všetky následné opätovné investície alebo premenu priamych príjmov a akýkoľvek majetkový prospech*.⁴

Odhladnuc od explicitne používaného a široko vymedzeného pojmu „príjmy“, zákonom č. 312/2020 Z. z. došlo k naznačenému premenovaniu skutkovej podstaty podľa § 233 a nasl. TZ, k zlúčeniu so skutkovou podstatou podielníctva (ustanovenia § 231 TZ a 232 TZ boli vynechané), doplnila sa nedbanlivostná forma v podobe nového ustanovenia § 233a TZ a nadväzne na nové označenie „legalizácia výnosu z trestnej činnosti“ sa legálne vymedzil pojem „výnos z trestnej činnosti“. Nadviazal síce na pôvodné vymedzenie príjmov z trestnej činnosti, no podľa § 130 ods. 9 TZ sa výnosom z trestnej činnosti sa rozumie:

- a.) vec, ktorá bola získaná trestným činom,
- b.) vec, ktorá bola získaná ako odmena za trestný čin,
- c.) vec, ktorá bola nadobudnutá, hoci aj len sčasti za vec, ktorá bola získaná trestným činom alebo ako odmena zaň,
- d.) vec, na ktorú bola hoci aj len sčasti premenená vec, ktorá bola získaná trestným činom alebo ako odmena zaň, alebo
- e.) plody a úžitky týchto vecí.

Nadväzne došlo aj k čiastočnej zmene (úprave) podmienok pre ukladanie ochranného opatrenia zhabania veci podľa § 83 TZ. Ustanovenie § 83 ods. 1 písm. c.) a d.) TZ bolo upravené spôsobom, že podľa písm. c.) ide o vec, ktorá nepatrí páchatel'ovi a je výnosom z trestnej činnosti (nadväzne na vymedzenie výnosu podľa § 130 ods. 9 TZ) a podľa písm. d) ide o vec, ktorá nepatrí páchatel'ovi a bola určená alebo použitá na spáchanie trestného činu.

Zaviedlo sa nové ustanovenie § 83a TZ, ktoré upravuje nové ochranné opatrenie zhabanie časti majetku. Kým uloženie ochranného opatrenia zhabania veci podľa § 83 TZ vo vzťahu k veci resp. veciam, ktoré nepatria páchatel'ovi a sú výnosom z trestnej činnosti, je formulované ako obligatórne (podľa znenia „súd

⁴ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/42/EÚ z 3. apríla 2014 o zaistení a konfiškácii prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti v Európskej únii (Ú. v. EÚ L 127, 29.4.2014, str. 39), čl. 2 ods. 1

uloží“), uloženie ochranného opatrenia podľa § 83a TZ je fakultatívne. Fakultatívne ukládanie tohto ochranného opatrenia je možné páchatel'ovi, ktorého odsudzuje za úmyselný trestný čin, za ktorý tento zákon ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby najmenej štyri roky alebo taxatívne vymedzený okruh trestných činov, kde trestný čin podľa § 233 TZ a § 233a TZ zahrnuté v ods. 1 nie sú. Rozhodujúca je preto len trestná sadzba stíhaného trestného činu, kedy uloženie ochranného opatrenia je možné v prípade, ak ide o trestný čin s hornou hranicou trestnej sadzby najmenej 4 roky. Podmienkou bude, že páchatel' sa takto snažil získať alebo získal (pre seba alebo iného) majetkový prospech a istá časť majetku je podľa názoru súdu výnosom z trestnej činnosti na základe *preukázania, že hodnota majetku, ktorú páchatel' nadobudol alebo previedol na inú osobu v čase najviac päť rokov pred páchaním takéhoto trestného činu, v čase jeho páchania alebo po jeho spáchaní je v hrubom nepomere k príjmom páchatel'a nadobudnutým v súlade so zákonom alebo na základe iných skutočností odôvodňujúcich takýto záver*. Hoci sa týmto spôsobom zákonodarca snažil pokryť všetky možné alternatívy páchania trestnej činnosti, kedy medzi konaním a výnosom z tohto konania môže byť časový rozstup, trestnoprávne pokrytie výnosov z trestnej činnosti je na mieste, ak výnosy nadväzujú na páchanú trestnú činnosť smerom do budúcnosti (trestná činnosť → výnos z trestnej činnosti). Z uvedeného dôvodu sa javí ako polemická možnosť postihu časti majetku, ktorú páchatel', „nadobudol“ alebo previedol na inú osobu v čase najviac 5 rokov pred páchaním trestného činu. Hrubý nepomer majetku a príjmov nepochybne evokuje otázky smerujúce k pôvodu majetku, ktorý môže byť výnosom inej trestnej činnosti, no časovo je potrebné ho toto „nadobudnutie“ viazať k nejakej (inej) trestnej činnosti a posúdiť ho nadväzne na takéto možné protiprávne konanie (iné). Preukazovanie kauzálnej súvislosti k protiprávnemu konaniu je pritom základom pre možné trestnoprávne uchopenie takýchto prostriedkov/majetku a možno predpokladať, že aplikácie nebude často jednoduché.

Podľa Dôvodovej správy k zákonu č. 312/2020 Z. z. je cieľom navrhovaného ochranného opatrenia je konfiškácia (zhabanie) časti majetku, u ktorého možno (vzhľadom na naznačený majetkový nepomer) predpokladať, že má nelegálny pôvod. Takto sa má zabrániť pokračovaniu a ďalšiemu páchaniu trestnej činnosti a zároveň má dôjsť k zhabaniu časti majetku pravdepodobne pochádzajúceho z *neodhalenej trestnej činnosti*.⁵ Uvedené opatrenie nemá charakter trestu za páchaný trestný čin, ale smeruje *pro futuro*. Možno si len klásť otázku, že ak ochranné opatrenie je (trestno)právnym následkom trestného činu alebo činu inak trestného, akým legálnym spôsobom možno uložiť ochranné opatrenie za trestnú činnosť, ktorá nebola odhalená a trestnoprávne postihnutá zákonným procesným postupom. Osobitne je táto úvaha relevantná vo vzťahu k naznačenému spätnému posudzovaniu príjmov/majetku z pred času spáchania činu a to v časovo obmedzenom období t.j. 5 rokov spätne.

Podľa § 83a ods. 2 TZ fakultatívne môže súd uložiť zhabanie časti majetku, aby by mohol byť zhabaný podľa predošlého odseku a páchatel' tejto majetok:

---

⁵ Dôvodová správa k zákonu č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku. Všeobecná časť, bod 16

- a.) previedol alebo nechal previesť na inú osobu bezplatne alebo za nápadne výhodných podmienok a táto osoba vedela alebo mohla a mala vedieť, že na ňu takýto majetok previedol, aby sa vyhol peňažnému trestu podľa § 56, trestu prepadnutia majetku podľa § 58, trestu prepadnutia veci podľa § 60 alebo uloženiu zhabania veci podľa § 83, alebo že tento majetok bol získaný v rozpore so zákonom,
- b.) previedol alebo nechal previesť na blízku osobu,
- c.) previedol alebo nechal previesť na právnickú osobu, v ktorej má sám alebo v spojení s blízkymi osobami väčšinou majetkovú účasť, väčšinový podiel na hlasovacích právach alebo rozhodujúci vplyv na riadení, a takýto majetok páchatel' bezplatne alebo za nápadne výhodných podmienok užíva, alebo
- d.) nadobudol do bezpodielového spoluvlastníctva manželov alebo tento majetok sa nachádzal v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov, ktoré bolo vyporiadané dohodou a patrí manželovi páchatel'a.

Súd je povinný pri uložení ochranného opatrenia zhabania časti majetku určiť veci, ktoré podliehajú zhabaniu. Ak bol preukázaný hrubý nepomer medzi hodnotou majetku a príjmami páchatel'a nadobudnutými v súlade so zákonom v sledovanom období, môže súd určiť akékoľvek veci patriace páchatel'ovi v hodnote až do výšky preukázaného hrubého nepomeru (§ 83a ods. 3 TZ). Takto možno postihnúť aj plody a úžitky veci, ktoré prináležia osobe, ktorej bola takáto vec zhabaná.

Nad uvedenými úpravami možno kriticky polemizovať. Nie je to po prvýkrát, čo sme svedkami nie celkom systematického resp. aj úplne nesystematického postupu slovenského zákonodarcu. Ak teda došlo k vypusteniu dvoch skutkových podstat pôvodného podielníctva podľa § 231 TZ a 232 TZ, a k zmene skutkovej podstaty podľa § 233 TZ, je len otázkou legislatívnej techniky a systematiky osobitnej časti Trestného zákona, prečo bolo nevyhnutne potrebné formulovať nové ustanovenie § 233a TZ a prečo nemohli byť využité predošlé „uvolnené“ ustanovenia v Trestnom zákone, kedy by v konečnom dôsledku novo formulovaná skutková podstata zahrnula jedno paragrafové ustanovenie (§ 231 TZ) a do nasledujúceho uvoľneného by bolo včlenené terajšie znenie § 233a TZ. Týmto postupom by logicky došlo k vypusteniu jediného ustanovenia z Trestného zákona a nebolo by potrebné dopĺňať ustanovenie podľa § 233a TZ do osobitnej časti Trestného zákona (do IV. hlavy). Hoci nejde o teoretický či aplikačný problém, už tu sa ale naskytá úvaha o tom, či by nebolo vhodné niekedy využiť jednoduchšie a zároveň systematickejšie postupy pri novelizácii. Predsa len zlúčenie podielníctva a legalizácie sa v tomto momente realizovalo spôsobom inkorporácie do skutkovej podstaty legalizácie, ale rovnako tak mohla byť legalizácia inkorporovaná do podielníctva s úpravou názvu.

Čo považujeme za podstatnejší problém legislatívnej činnosti je, že zákonom č. 312/2020 Z. z. nedošlo k dôslednej zmene. Hoci Smernica priamo požaduje zavedenie nástrojov postihu právnických osôb, terminologická úprava v podobe zmeny „príjmov“ na „výnosy“ a už do Zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb v znení neskorších predpisov (ďalej len „ZoTrZPO“) nepremietla. Ustanovenie § 3 ZoTrZPO sústavne upravuje ako jeden z taxatívne vypočítaných trestných činov, za ktoré sa dá vyvodzovať trestná

zodpovednosť právnickej osoby, trestný čin legalizácie príjmov z trestnej činnosti podľa § 233 až § 234 TZ. Hoci priamo v XV článku zákon č. 312/2020 Z. z. upravuje aj ustanovenia ZoTrZPO, upravuje ich nedôsledne. Článok XV bod 2 zákona č. 312/2020 Z. z. uvádza, že, „v § 3 sa za slová „podľa § 213,“ vkladajú slová „neoprávnené vyrobenie a používanie platobného prostriedku podľa § 219,“, vypúšťajú sa slová „podielníctvo podľa § 231 a 232,“ slová „§ 233 a 234“ sa nahrádzajú slovami „§ 233 až 234“ a za slová „podľa § 336“ sa vkladajú slová „prijatie a poskytnutie nenáležitej výhody podľa § 336c a 336d“. Týmto zákonodarca cielil doplniť do § 3 ZoTrZPO možnosti postihu právnickej osoby za všetky trestné činy legalizácie (t. j. za § 233 TZ, 233a TZ a § 234 TZ), čo plynie z formulácie „§ 233 TZ až § 234 TZ“, pozabudol však na zmenu terminológie, kedy sa legalizácia príjmov mení na legalizáciu výnosu z trestnej činnosti. Naskytá sa tak úvaha o tom, či je možné voči právnickej osobe vyvodzovať trestnú zodpovednosť za taký trestný čin, ktorý z hľadiska názvu v Trestnom zákone upravený nie je a to v kontexte potreby jasného a presného (exaktného) vymedzenia podmienok pre vyvodzovanie trestnej zodpovednosti za určité konanie, ďalej ako vykladať pri právnickej osobe „príjmy z trestnej činnosti“, nakoľko Trestný zákon obsahuje len výklad výnosu z trestnej činnosti v § 130 ods. 9 TZ (nie výklad obsahu „príjem“) a či sa za rozhodujúce má považovať paragrafové vymedzenie bez ohľadu na všetky naznačené nepresnosti. V kontexte týchto úvah sa relevantnou stáva požiadavka, že len Trestný zákon môže stanovovať, aké konanie je trestným činom, kedy znaky skutkovej podstaty musia byť vymedzené jasne a jednoznačne tak, aby bolo zrejmé, aké konanie je trestným činom.

Na druhej strane, zákonodarcovi nemožno vyčítať zavedenie nedbanlivostnej formy legalizácie, nakoľko hoci Smernica vyslovene formuluje postih úmyselných foriem konania páchatel'a, vytvára pre členské štáty aj priestor pre prísnejší postih (pre jeho ponechanie v platnosti alebo pre prijatie takejto úpravy) a to aj pri nedbanlivostnej forme konania. Navyše čl. 3 Smernice vyslovene uvádza, že *trestnoprávne sa má dať postihovať aj konanie páchatel'a, ktorý tušil alebo mal vedieť, že majetok má pôvod v trestnej činnosti*.

Uvedená formulácia priamo nasvedčuje trestnoprávnemu vymedzeniu nedbanlivosti v našom právnom prostredí. Okrem úmyselného zavinenia (vedel a chcel; chcel a možno predpokladať nadväzne na vôľovú zložku, že je prítomná aj rozumová zložka – vedel), je možné trestný čin spáchať aj z nedbanlivosti (vedel a spoliehal sa bez primeraných okolností; nevedel, ale vedieť mal a mohol), pod čo je možné subsumovať formuláciu „tušil“ alebo „mal vedieť“. Hoci teda Smernica priamo pracuje s úmyselným zavinením a umožňuje členským štátom postihovať aj nedbanlivostné konania, sama tieto nedbanlivostné formy zavinenia čiastočne v čl. 4 naznačuje uvedenými formuláciami, ktoré sú v kontexte našej trestnoprávnej úpravy obsahom nedbanlivostného zavinenia. Vzhľadom na absenciu hrubej nedbanlivosti v trestnoprávnej úprave, na túto možnosť zákonodarca nereflektoval, avšak v iných právnych úpravách môže byť aj takáto alternatívna relevantná.

Nie pozitívne sa možno vyjadrovať o úprave označenia resp. názvu skutkovej podstaty „legalizácia výnosu z trestnej činnosti“, keď tento pojem nevyužíva Smernica a vyslovene odkazuje na širokú definíciu „príjmov“, ktoré boli v slovenskej

trestnej úprave nahradené pojmom „výnos“, „výnosy“. O nesúlade označenia trestného činu s úpravou obsiahnutou v ZoTrZPO, ako sme vyššie naznačili, ani nehovoriac.

Uvedenou definíciou „výnosu“ v zmysle § 130 ods. 9 TZ sa podľa dôvodovej správy⁶ zabezpečí zaistenie ako aj prípadné prepadnutie, resp. zhabanie plodov a úžitkov vecí, ktoré pochádzajú z trestnej činnosti, tak ako to vyžaduje uvedená Smernica. Výnosom z trestnej činnosti sa podľa navrhovaného znenia rozumie akýkoľvek ekonomický, resp. majetkový prospech plynúci zo spáchania trestného činu. Môže ísť o výnos, resp. vec akéhokoľvek druhu, či už vo finančnom vyjadrení alebo ako huteľná vec alebo nehnuteľná, právne dokumenty potvrdzujúce vlastnícke právo k určitej veci, alebo podiel na tomto vlastníctve a pod. Za výnos sa považuje aj vec, ktorá bola získaná ako odmena za trestný čin, rovnako aj vec, ktorá bola nadobudnutá za vec, ktorá bola získaná trestným činom. Súčasne za výnos sa považujú aj plody a úžitky veci, ktorá má pôvod alebo spojenie s trestnou činnosťou. Je možné skonštatovať, že vo všeobecnosti prišlo k ustanoveniu abscentujúcej definície výnosu z trestnej činnosti.

S uvedeným tvrdením vo vzťahu k zmene pomenovania a zavedeniu „výnosu“ v zmysle § 130 ods. 9 TZ (a jeho legálnej definície) nemožno podľa nás celkom súhlasiť a to nie len z dôvodu, že Smernica takúto formuláciu a odôvodnenie neobsahuje, ale aj z dôvodu, že či už ide o výnos alebo o príjem z trestnej činnosti, trestnou činnosťou nie je možné nadobúdať vlastnícke právo k prostriedkom či majetku. V kontexte uvedenej úvahy, prepadnutie veci sa v tejto súvislosti ukladať nebude dať. Týmto trestom je možné postihovať veci vo vlastníctve páchatel'a. A vzhľadom na to, že trestnou činnosťou nie je možné nadobudnúť vlastnícke právo, uloženie trestu prepadnutia veci podľa 60 TZ nie je v tejto súvislosti možné. Potom treba za nelogickú považovať takú zmenu, kedy síce podľa § 60 ods. 4 TZ môže byť trest prepadnutia veci uložený len v prípade, ak ide o veci patria páchatel'ovi, no § 60 ods. 1 písm. c.) TZ umožňuje postihnúť týmto trestom aj veci, ktoré sú výnosom z trestnej činnosti. Ak teda tvrdíme, že trestnou činnosťou sa vlastníctvo nadobúdať nedá a prepadnutie veci postihuje len veci vo vlastníctve páchatel'a, táto zmena nemôže byť hodnotená pozitívne.⁷

V prípade výnosov bude potrebné aplikovať subsidiárne ustanovenie o použití ochranného opatrenia podľa § 83 TZ a nadväzne podľa § 83a TZ. Odôvodnenie terminologickej zmeny sa javí ako neopodstatnené a v zásade aj zbytočné. Terminologické zmeny zrejme nikdy bez ďalšieho neboli spôsobilé riešiť problémy právnej úpravy z hľadiska obsahu a uplatňovania. Uvedený efekt resp. označovaný dôvod legislatívnych zmien (príjmy → výnos) by bolo možné dosiahnuť aj precíziou existujúceho ustanovenia (pojem „príjmy“) nadväzne na teoreticko-

---

⁶ Dôvodová správa k zákonu č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku. Všeobecná časť, bod 20 a 21

⁷ Ide o ustanovenie zákona č. 312/2020 Z. z., ktorý v čl. II upravuje ustanovenia Trestného zákona, konkrétne v bode 13 ide o doplnenie § 60 ods. 1 novým písmenom c.), ktorým sa umožňuje trestom prepadnutia veci postihovať aj veci, ktoré sú výnosom z trestnej činnosti

právne súvislosti možností ukladania trestu prepadnutia veci a subsidiárneho ochranného opatrenia podľa § 83 TZ a §83a TZ.

Podľa nášho názoru treba venovať pozornosť aj bodu 5 Smernice, ktorý požaduje, aby v členských štátoch EÚ boli dostatočne jednotne vymedzené trestné činy, ktoré majú k legalizácii predikatívnu povahu. Uvedené ustanovenie vyslovene požaduje, aby „*vymedzenie trestných činností, ktoré sú predikatívnymi trestnými činmi pre pranie špinavých peňazí, by malo byť dostatočne jednotné vo všetkých členských štátoch. Členské štáty by mali zabezpečiť, aby sa všetky trestné činy, ktoré sa trestajú odňatím slobody stanoveným v tejto smernici považovali za predikatívne trestné činy pre pranie špinavých peňazí. Okrem toho by členské štáty v prípadoch, keď to uplatňovanie uvedených trestných sadziieb ešte neumožňuje, mali zahrnúť škálu trestných činov do každej z kategórií trestných činov uvedených v tejto smernici. V uvedenom prípade by mali mať členské štáty možnosť rozhodnúť o tom, ako vymedziť škálu trestných činov v rámci každej kategórie. V prípadoch, keď kategória trestných činov, ako je napríklad terorizmus alebo trestné činy proti životnému prostrediu, zahŕňajú trestné činy stanovené v právnych aktoch Únie, táto smernica by mala odkazovať na uvedené právne akty. Členské štáty by však mali považovať akýkoľvek trestný čin stanovený v uvedených právnych aktoch za predikatívny trestný čin pre pranie špinavých peňazí. Akákoľvek trestne postihnutelná účasť na páchaní predikatívneho trestného činu kriminalizovaná v súlade s vnútroštátnym právom, by sa na účely tejto smernice mala tiež považovať za trestnú činnosť.*⁸

Nie sme zástancami prístupu *numerus clausus* vo vzťahu k vymedzeniu trestných činov predikatívnej povahy, čím by došlo len k neželanému ohraničeniu okruhu trestných činov, predsa len však bod 5 Smernice zavádza požiadavku na minimálne jednotné vymedzenia okruhu predikatívnych trestných činov a to priamo alebo pomocou konkrétneho vymedzenia a odkazu na kategórie trestných činov. Je tak otázne, akým spôsobom sa Slovenská republika vysporiadala s touto požiadavkou z hľadiska konkrétneho cieľa, ktorý bod 5 Smernice formuluje. Nepochybne pôjde o tradičné skutkové podstaty majúce povahu predikatívnych trestných činov, otázkou je však najmä šírka minimálneho jednotného vymedzenia vo všetkých členských štátoch, ktoré transpozíciou priamo učené neboli. V najširšom kontexte akýsi návod môže poskytovať naše novo formulované ustanovenie § 130 ods. 9 TZ, no v konkrétnom vyjadrení sú výnosy z trestnej činnosti taktiež len naviazané na „trestnú činnosť“ bližšie neurčenej povahy, druhu (chráneného objektu) či závažnosti. Podľa nášho názoru tak ostáva otvorenou aj otázka akým spôsobom bola Smernica transponovaná z hľadiska vytvorenia tohto minimálneho spoločného základu, ku ktorému mala vo všetkých členských štátoch smerovať.

---

⁸ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1673 z 23. októbra 2018 o boji proti praniu špinavých peňazí prostredníctvom trestného práva a iné do nášho právneho poriadku, bod 5

3.K právnej úprave legalizácie výnosu z trestnej činnosti

Pôvodná skutková podstata legalizácie príjmov z trestnej činnosti bola nastavená, pre účely vyvodzovania trestnej zodpovednosti, na splnenie podmienky osobitného úmyslu, t. j. v *úmysle zatajiť existenciu príjmu alebo veci pochádzajúcej z trestnej činnosti, zakryť ich pôvod v trestnej činnosti, ich určenie či použitie na spáchanie trestného činu, zmariť ich zaistenie na účely trestného konania alebo ich prepadnutie alebo zhabanie*. Konanie páchatel'a je trestnoprávne relevantné v prípadoch, kedy je možné na jeho strane identifikovať priamo alebo podľa konkrétnych okolností popísať úmysel zatajiť to, že príjmy alebo veci pochádzajú z trestnej činnosti, že v nej majú pôvod t. j. ide o úmyselné konanie smerujúce k zatajeniu pôvodu príjmov, vecí v trestnej činnosti, smerujúce k zakrytiu pôvodu, určenia alebo použitia na spáchanie trestného činu, zmarenie ich zaistenia na účely ukladania relevantných trestnoprávných sankcií (prepadnutia veci, alebo zhabania veci ako ochranného opatrenia).

Po nadobudnutí účinnosti predmetnej novely Trestného zákona sa trestného činu legalizácie výnosu z trestnej činnosti dopustí ten, kto:

- a.) nadobudne, prechováva alebo užíva vec, ktorá je výnosom z trestnej činnosti spáchanej inou osobou na území Slovenskej republiky alebo v cudzine (základná skutková podstata; tzn. v podstate ide o bývalý trestný čin podielníctva, kedy podielníkom môže byť len osoba odlišná od páchatel'a predikatívneho trestného činu), a toto konanie je z hľadiska závažnosti prečinom postihovaným trestom odňatia slobody na 2 až 5 rokov
- b.) alebo ten, kto (druhá základná skutková podstata, postihovaná rovnako trestom odňatia slobody na 2 až 5 rokov podľa ustanovenia § 232 ods. 2 TZ)
  - ukryje, na seba alebo iného prevedie vec, ktorá je výnosom z trestnej činnosti spáchanej na území Slovenskej republiky alebo v cudzine,
  - zmení povahu veci, ktorá je výnosom z trestnej činnosti spáchanej na území Slovenskej republiky alebo v cudzine, založí ju alebo s ňou inak nakladá v úmysle umožniť sebe alebo inému uniknúť trestnému stíhaniu, trestu alebo ochrannému opatreniu alebo ich výkonu, alebo
  - zatají existenciu veci, ktorá je výnosom z trestnej činnosti spáchanej na území Slovenskej republiky alebo v cudzine, najmä tým, že zatají jej pôvod v trestnej činnosti, jej umiestnenie alebo vlastnícke právo alebo iné právo k nej.

Je teda zrejmé, že zákonodarca vypustil z predmetnej formulácie formálnych znakov skutkovej podstaty trestného činu legalizácie výnosov z trestnej činnosti ako podmienku pre vyvodzovanie trestnej zodpovednosti konanie, kedy by páchatel' vykonával činnosť – nakladal s majetkom v *úmysle zatajiť existenciu príjmu alebo veci pochádzajúcej z trestnej činnosti*.

Uvedený (vyššie popísaný) úmysel (ako povinný znak skutkovej podstaty trestného činu) konať tak, aby páchatel' zatajil existenciu príjmu alebo veci pochádzajúcej z trestnej činnosti, úmysel zakryť ich pôvod v trestnej činnosti, ich určenie či použitie na spáchanie trestného činu, zmariť ich zaistenie na účely trestného konania alebo ich prepadnutie alebo zhabanie bol v novej úprave nahradený len čiastočne úmyslom *zmeny povahy veci* alebo jej založením alebo iným nakladaním s vecou pochádzajúcou z trestnej činnosti v úmysle umožniť sebe alebo

inému uniknúť trestnému stíhaniu, trestu alebo ochrannému opatreniu alebo ich výkonu, eventuálne v zatajení existencie takejto veci u nás alebo v cudzine (zatajienie pôvodu v trestnej činnosti, jej umiestnenia alebo vlastníckeho či iného práva k nej).

S výnimkou prvého odseku, v rámci ktorého je subjekt špeciálny – teda ktorákolvek trestne zodpovedná osoba s výnimkou páchatel'a predikatívneho trestného činu, páchatel'om trestného činu legalizácie výnosu z trestnej činnosti môže byť ktokoľvek t. j. všeobecný subjekt ako akákoľvek trestne zodpovedná fyzická osoba a v súlade s § 3 ZoTrZPO sa za trestný čin „prania špinavých peňazí“ v podobe skutkovej podstaty legalizácia príjmu z trestnej činnosti (nie teda legalizácie výnosu z trestnej činnosti) dá vyvodzovať aj trestná zodpovednosť právnickej osobe na podklade princípu pričítateľnosti. O terminologickej nepresnosti a otázkach spojených s výkladom sme polemizovali v predošlej časti.

Už v úvode je možné polemizovať o tom, či skutočne je možné, aby sa trestného činu podľa § 233 ods. 1 písm. a.) TZ mohol dopustiť špeciálny subjekt v podobe osoby, ktorá nie je páchatel'om predikatívneho trestného činu. Je nepochybné, že ide o osobu spĺňajúcu podmienky trestnej zodpovednosti (vek, pričetnosť; oboje v čase skutku) a ide o osobu odlišnú od páchatel'a predikatívneho trestného činu. Ak by sme mali uvažovať o špeciálnom subjekte, tento by mal spĺňať špeciálnu vlastnosť, ktorou sa odlišuje od páchatel'a ako všeobecného subjektu. S výnimkou, že nejde o páchatel'a predikatívneho trestného činu t. j. ide o inú osobu, u tejto nie je vidieť žiadnu špeciálnu vlastnosť, ktorá by zakladala dôvod označovať tento subjekt ako špeciálny. Možno preto polemizovať o tom, či to, že „nejde o páchatel'a predikatívneho trestného činu“ je takouto špeciálnou vlastnosťou. Ide totiž o osobu, ktorá nemá určitú špeciálnu vlastnosť a nie že by ju mala na to, aby sa dala považovať za jej nositeľ'a.

Naznačené negatívne vymedzenie smeruje k tomu, že ide o všeobecný subjekt t. j. je to akákoľvek trestne zodpovedná fyzická osoba s výnimkou páchatel'a predikatívneho trestného činu. Páchatel'om rovnako tak v súlade s § 3 ZoTrZPO a nadväzne na požiadavky v § 4 môže byť aj právnická osoba pri všetkých trestných činoch podľa § 233 TZ – § 234 TZ s už naznačenou polemikou vyššie.

Objektom tohto trestného činu je záujem spoločnosti na ochrane spoločnosti pred legalizáciou výnosov z trestnej činnosti.

Subjektívna stránka skutkovej podstaty trestného činu legalizácie výnosov trestnej činnosti vyžaduje *úmyselné zavinenie*, teda vedomostnú zložku o pôvode veci/majetku a konaniu (teda ako výnosu z trestnej činnosti) a vôľovú zložku k určitému základu v podobe pôvodu veci/majetku a trestnoprávne relevantnému konaniu. Trestnoprávna úprava vychádza z konštrukcie skutkových podstát v zmysle ktorých, ak sa vyžaduje pre spáchanie trestného činu (v tomto prípade § 233 TZ) úmyselné zavinenie, postačuje aj úmysel nepriamy v podobe kombinácie vedomosti (rozumová zložka) a minimálne uzrozumenia (vôľová zložka v nižšej kvalite). Tu prirodzene uvažujeme o ustanovení § 233 TZ, nakoľko slovenský zákonodarca pristúpil aj k trestnoprávnemu postihu nedbanlivostného konania v podobe novo zavedenej skutkovej podstaty podľa § 233a TZ, kde nedbanlivostné zavinenie sa zakladá na inej konštrukcii a prítomnosti rozumovej a vôľovej zložky.

Z dôvodovej správy k predmetnej novelizácii je možné vyčítať, že okrem úmyselného zavinenia k úmyslu páchatel'a pristupuje aj motív spáchania činu, ktorým je umožniť sebe alebo inej osobe uniknúť trestnému stíhaniu, trestu alebo ochrannému opatreniu alebo ich výkonu.⁹

Domnievame sa, že formulácia skutkovej podstaty v zmysle § 233 TZ v jej doslovnom výklade je toho aj odrazom a dôkazom, že v tomto je dôvodová správa minimálne nepresná, keďže tento osobitný úmysel, či motív, je, ako sme už uviedli, len pri eventualite konania páchatel'a spočívajúceho v zmene povahy veci alebo ak ide o založenie alebo iné nakladanie s vecou pochádzajúcou z trestnej činnosti. Na druhej strane, ukrytie, na seba alebo iného prevedenie veci, ktorá je výnosom z trestnej činnosti, nevyžaduje žiadnu osobitnú pohnútku. Nemožno ju tak vzťahovať k celému ustanoveniu, ako to neprávne alebo minimálne nepresne či nedôsledne konštatuje dôvodová správa vo vzťahu k celému ustanoveniu.

Problematickou sa javí trestná zodpovednosť páchatel'a predikatívneho trestného činu, t. j. primárneho trestného činu a jeho súčasná trestná zodpovednosť pri nakladaní s výnosom z trestného činu bez úmyslu zatajiť existenciu príjmu alebo veci pochádzajúcej z trestnej činnosti, teda tzv. legalizačného momentu. Už vyššie sme naznačili záujem EÚ vytvoriť minimálny základ resp. katalóg predikatívnych trestných činov resp. trestných činov, ktoré by sa za predikatívne považovali v rámci celej EÚ a to, akým spôsobom sa (ne)vysporiadal zákonodarca s touto požiadavkou (čo do cieľa) formulovanou Smernicou. Vo vzťahu k predikatívnej trestnej činnosti a trestnej zodpovednosti zaň, v minulosti spočíval výkladový problém v určení akým konaním páchatel'a končí predikatívny trestný čin a kedy už začína legalizácia príjmov z trestnej činnosti. Otázka určenia a ohraničenia skutku sa javí ako kľúčová aj pre vymedzenie trestných činov s ich povinnými aspektami odlišnými od povinných znakov skutkovej podstaty (v tomto prípade určite z hľadiska času či miesta). Na jednej strane sa za legalizáciu príjmu/výnosu z trestnej činnosti považovala akákoľvek následná dispozícia s príjmom z trestnej činnosti, na druhej strane sa za trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti považovala až tá dispozícia s príjmom z trestnej činnosti, ktorá by bola spôsobilá zatajiť existenciu príjmu z trestnej činnosti alebo veci, zakryť ich pôvod v trestnej činnosti, ich určenie či použitie na spáchanie trestného činu, teda existencia legalizačného momentu presne tak, ako to vyžadovalo pôvodné ustanovenie § 233 TZ účinného do 31.12.2020.

Do účinnosti predmetnej novelizácie bolo sporné, ako nahliadať na jednotlivé konania páchatel'a a ako uchopiť ich (trestno)právnou kvalifikáciu. V zmysle veľmi extenzívneho a prevažujúceho výkladu sa za legalizáciu považovala každá následná dispozícia s vecami (príjmom), ktoré majú pôvod v trestnej činnosti a ktorá sa uskutočňuje po spáchaní predikatívneho trestného činu. Išlo o bežné prípady získania prospechu trestnou činnosťou a následnú dispozíciu s nimi napr. v podobe uloženia na bankový účet (a s tým spojenú otázku, či ide ešte o súčasť pôvodného skutku, alebo už ako počiatok legalizácie a práve v prospech tejto druhej alternatívy sa vyslovovala aplikačná prax). Reštriktívny výklad sa opiera o poznatok, že nie každé

---

⁹ Dôvodová správa k zákonu č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku. Všeobecná časť, bod 43

nakladanie s prostriedkami získanými trestnou činnosťou, nakoľko táto dispozícia resp. nakladanie musí spĺňať požiadavku, že takto dôjde k zatajeniu príjmu z trestnej činnosti, k zakrytiu pôvodu v trestnej činnosti. Uvedené navyše musí byť pokryté zavinením, teda páchatel' koná – nakladá (disponuje) s vecami majúcimi pôvod v trestnej činnosti tak, že chce zatajiť tento príjem, chce zakryť pôvod prostriedkov v trestnej činnosti. A k tomuto zrejme ukladanie peňažných prostriedkov na bankový účet, ale ani mnohé iné konania nesmerujú, lebo nie je zrejmé, ako by sa takto mal zakryť či zatajiť ich pravý pôvod (a samotné uloženie na bankový účet ani nie je na to spôsobilé). Legalizácia by mala spočívať v spôsoboch nakladania, ktoré sú schopné vrátiť prostriedky do obehu v navonok legálnej podobe, čomu má predchádzať akýsi medzistupeň (konkrétne konanie) a až toto sa dá posudzovať ako legalizácia.¹⁰ Už pôvodná úprava umožňovala takúto polemiku a dovolíme si povedať, že úprava po prijatí zákona č. 312/2020 Z. z. túto situáciu ešte zhoršila.

Hoci v tomto momente, t. j. pri legalizácii, je nutne potrebné uvažovať o viacčinnom súbehu a v spojení s tým sa vynára požiadavka na vymedzenie dvoch skutkov s ich časovými, miestnymi a vecnými aspektmi, ktoré musia zodpovedať aspoň vyššej miere konkretizácie vyžadovanej minimálne pre vznesenie obvinenia, zásadným a javí problém určiť časovú hranicu, kedy končí jeden skutok v podobe predikatívneho trestného činu a kedy začína skutok majúci povahu legalizácie príjmu/aktuálne už výnosu z trestnej činnosti.

Len pre vysvetlenie, legalizáciu výnosov z trestnej činnosti je možné pomenovať aj ako „pranie špinavých peňazí“ a toto synonymické pomenovanie nie je náhodné. Výraz „pranie“ v naznačenom spojení evokuje a aj fakticky je požadované, aby medzi príjmom získaným z trestnej činnosti a jeho premenou na legálny majetok existoval medzistupeň, tzn. samotná legalizácia, resp. „vypranie“ peňazí pochádzajúcich z trestnej činnosti, ktorým sa zmývajú znaky protiprávnosti z nelegálneho majetku a tento sa očisťuje o prvok nelegálnosti pred očami širokej verejnosti a javí ako bežný, ako legálny, ako nepoznačený predošlou trestnou činnosťou a pôvodom v trestnej činnosti. Inak povedané, samotný príjem s trestnej činnosti, alebo výnos z nej podľa novej úpravy predstavuje východisko jedného ukončeného skutku pre možné páchanie/spáchanie iného skutku v podobe legalizácie. Bez uvedeného momentu a konania len ťažko možno uvažovať o možnom vyvodzovaní trestnej zodpovednosti za takéto konanie.

Stotožňujeme sa s názorom, že bez legalizačného momentu by nemal byť skutok manipulácie s výnosom z trestnej činnosti (teda bez snahy o zakrytie pôvodu tohto výnosu), považovaný za samostatný skutok právne kvalifikovaný ako trestný čin legalizácie výnosu z trestnej činnosti. Je však možné postulovať záver, že aj páchatel' predikatívneho trestného činu, teda trestného činu zdrojového, na ktorom môže (aj nemusí) legalizácia vyrastať, sa mohol dopustiť trestného činu legalizácie príjmov z trestnej činnosti, ak by sa následne v ďalšom konaní (t. j. ďalším skutkom), po dokonaní zdrojového (predikatívneho) trestného činu (predaj drog, krádeže, etc.)

---

¹⁰ Šamko, P.: Legalizácia výnosov z trestnej činnosti a princíp ne bis in idem a zákaz sebaobviňovania. Zdroj: <http://www.pravnelisty.sk/rozhodnutia/a1020-legalizacia-vynosov-z-trestnej-cinnosti-a-princip-ne-bis-in-idem-a-zakaz-sebaobvinovania>, zo dňa 22.06.2023

vykonával úkony smerujúce k zakrytiu pôvodu príjmu v trestnej činnosti. Aj v kontexte uvedeného sa javí ako dôležité vymedzenie povahy (druhov a okruhu) predikatívnych trestných činov, kedy pri väčšine trestných činov je odlišiteľné jedno konanie v podobe jedného skutku (jedného trestného činu) od iného konania ako druhého skutku (druhého trestného činu), no zároveň sú aj také skutkové podstaty, kde sa viac či menej ako reálne javí, že obe konania môžu splyvať do jedného a teda postih a aj čo i len vyvodzovanie trestnej zodpovednosti za legalizáciu je v rozpore so zásadou *ne bis in idem*. Prirodzene vždy bude závisieť od konkrétnych okolností a konania páchatel'a, najmä od povahy trestnej činnosti a jej formulácie v Trestnom zákone (z hľadiska objektívnej stránky), kedy niekedy môže ísť o dva samostatné skutky, inokedy je možné, aby predmetné konanie splyvalo do jedného, alebo sa aspoň takto navonok javilo. V prípade postihu legalizácie by preto základom mali byť identifikované dve konania resp. dva samostatné skutky, kde legalizácia vyrastá nadväzne na predikatívnom trestnom čine a sme za to, že konanie bez úmyslu zatajiť, zakryť pôvod prostriedkov v trestnej činnosti, by nemalo byť postihované ako legalizácia.

Tento problém je možné prezentovať na reálnom prípade Národnej centrály osobitných druhov kriminality už po nadobudnutí účinnosti Zákona o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku č. 312/2020 Z. z. v aktuálnom znení, kedy štatutárny orgán právnickej osoby, konateľ spoločnosti s ručením obmedzeným, si previedol neoprávnene peniaze z bankového účtu predmetnej spoločnosti vo výške viac ako 135 tisíc EUR na svoj bankový účet a následne s týmito peniazmi ďalej nakladal, pričom z jeho konania nevyplýval úmysel zatajiť pôvod týchto peňazí, skôr uhrádzanie svojich dlhov a ich používanie pre svoju potrebu. V takomto prípade bolo vznesené obvinenie konateľovi, kvôli rozsahu trestnej činnosti pre obzvlášť závažný zločin sprenevery podľa § 213 ods. 1, ods. 4 písm. a) TZ a súčasne pre obzvlášť závažný zločin legalizácie výnosu z trestnej činnosti podľa § 233 ods. 2 písm. a), ods. 5 písm. a), b) TZ, teda prevedenie (zverenej) veci na iného na seba v rozpore s účelom zverenia a následne prevedenie veci, ktorá je výnosom z trestnej činnosti (sprenevery) spáchanej na území Slovenskej republiky vo veľkom rozsahu a vo vzťahu k veci pochádzajúcej z obzvlášť závažného zločinu. V uvedenom prípade vyšetrovateľ PZ kladie za vinu obvinenému nielen spáchanie prvotného trestného činu, ale i legalizácie výnosu z trestnej činnosti bez toho, aby obvinený pri nakladaní s výnosom z trestnej činnosti *mal úmysel zatajiť pôvod týchto peňazí*. Je otázkou, či takýmto právnym posúdením konania nedochádza k postihovaniu konania páchatel'a „dva krát v tej istej veci“, resp. či je súbeh uvedených trestných činov legálny. Uvedené má význam napríklad pri ukladaní trestov, keď za obzvlášť závažný zločin sprenevery hrozí páchatel'ovi trest odňatia slobody v trvaní 10 až 15 rokov, pričom za obzvlášť závažný zločin legalizácie výnosu z trestnej činnosti hrozí trest odňatia slobody v trvaní 12 až 20 rokov.

Okrem primárneho problému je možné naznačiť aj to, že zákonodarca tu hrozbou menej prísneho postihu chráni primárny objekt a pri ochrane sekundárneho volí cestu hrozby postihom prísnejším. Inak povedané, trestné právo chráni primárny objekt hrozbou menej prísneho trestu (ochranu vlastníckeho práva pri sprenevere) v

porovnaní s ochranou sekundárneho objektu formou hrozby uloženia prísnejšieho trestu (ochrana spoločnosti pred legalizáciou výnosov z trestnej činnosti). Aj z pomeru primárneho a sekundárnej ochrany pritom plynie, že tá sekundárna by sa mala uplatniť v prípade, ak nie je možné uplatniť nástroje smerujúce k aplikácii primárnej ochrany (a postihu) a teda sekundárne ustanovenie by malo byť v tomto prípade len akési doplnkové, majúce povahu postihu aplikujúceho sa len vtedy, kedy nie je možné účinne uplatniť ochranu prostredníctvom primárneho ustanovenia. Treba povedať, že bez predikatívneho trestného činu by nikdy legalizácia výnosu z trestnej činnosti nevznikla a teda zdrojovým trestným činom (primárnym) bude vždy predikatívny trestný čin a na tento by mala cieľiť trestnoprávna úprava nástrojmi ochrany, represie a aj prevencie.

V tomto kontexte Šamko uvádza, že *legalizácia výnosov z trestnej činnosti ako nový (ďalší) skutok nemôže byť teda nikdy súčasťou zdrojového trestného činu, t. j. súčasťou znakov skutkovej podstaty zdrojového trestného činu. Napríklad, ak páchatel' kontaktuje mailom daňové subjekty a vystupuje ako správca dane, ktorý im oznamuje nové čísla bankových účtov, na ktoré majú hradiť svoje daňové povinnosti a ktoré predtým založil prostredníctvom tzv. bieleho koňa a následne daňové subjekty v omyle zašlú na tieto bankové účty finančné prostriedky, pôjde o dokonanie trestného činu podvodu a preto samotné založenie bankového účtu, na ktorý prišli finančné prostriedky zaslané daňovými subjektmi, sa nemôže považovať za trestný čin legalizácie výnosov z trestnej činnosti, pretože ide o súčasť zdrojového podvodného trestného činu, t. j. o podvodné konanie (bez ktorého by neboli naplnené všetky znaky skutkovej podstaty trestného činu podvodu) a nie o nadväzujúce konanie, ktoré by sa už odohralo až po naplnení všetkých znakov skutkovej podstaty zdrojového podvodného trestného činu. Ak by však páchatel' trestného činu podvodu následne tieto došlé finančné prostriedky preposlal na ďalšie a ďalšie bankové účty (prípadné aj zahraničné), išlo by už o nové (ďalšie) konanie, ktoré by už mohlo zakladať podozrenie zo spáchania trestného činu legalizácie výnosov z trestnej činnosti.*¹¹

Konkurencia trestných činov je z pohľadu stíhania aj postihu zásadnou otázkou. O súbeh trestných činov ide, ak ten istý páchatel' spácha dva alebo viac trestných činov pred tým, ako bol za niektorý z nich odsúdený súdom prvého stupňa a pokiaľ nezanikla trestnosť niektorého z nich.¹² Súbehy sa delia na jednočinný a viacčinný (oba môžu byť rovnorodé alebo rôznorodé). V uvedenej kazuistike pôjde o viacčinný súbeh rovnorodý, teda páchatel' viacerými skutkami spáchal viac trestných činov proti rovnakému druhovému objektu. Je nutné skonštatovať, že zdanlivý viacčinný súbeh, teda vylúčenie viacčinného súbehu nejestvuje a teda, páchatel' sa môže dopustiť ako predikatívneho trestného činu, tak i trestného činu legalizácie výnosu z trestnej činnosti len následnou manipuláciou s výnosom z trestnej činnosti bez snahy zakryť pôvod výnosu v trestnej činnosti.

¹¹ Šamko, P.: Legalizácia výnosov z trestnej činnosti a princíp ne bis in idem a zákaz sebaobviňovania. Zdroj: <http://www.pravnelisty.sk/rozhodnutia/a1020-legalizacia-vynosov-z-trestnej-cinnosti-a-princip-ne-bis-in-idem-a-zakaz-sebaobvinovania>, zo dňa 22.06.2023

¹² Ivor, J., Záhora, J.: Repetitóriium trestného práva. V. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021, s. 56

Otvára sa priestor pre diskusiu ohľadom právnej kvalifikácie práve v uvedenom prípade, kedy legalizácia predpokladá, ako sme uviedli, dva skutky (predikatívny a následne legalizujúci). Skutková podstata trestného činu sprenevery pozostáva z trestnoprávne relevantného konania, kedy si páchatel' prisvojí cudziu vec, ktorá mu bola zverená, a spôsobí tak na cudzom majetku škodu malú. Východiskovo treba uviesť, že ide o páchatel'a, ktorému je na konkrétny účel vec zverená a tento ju použije v rozpore s účelom zverenia tak, že zvráti jej možnosť prinávratenia pôvodnému účelu, čím spôsobuje na cudzom majetku škodu malú (k tomu § 125 TZ). Povahou sprenevery vo vzťahu k zvereným veciam je konanie páchatel'a, ktorý ich použije v rozpore s účelom zverenia a hoci mu boli zverené tieto veci na určitý účel a nakladanie určitým spôsobom, páchatel' ich použije inak a to tak, že si ich privlastní. V tomto prípade výklad spojenia „privlastní si“ je pomerne široký a zákonodarca k nemu neposkytuje zužujúci výklad. Privlastnenie môže mať povahu rôzneho konania. Privlastnenie je potrebné vykladať aj tak, že páchatel' jemu zverené prostriedky nepoužije spôsobom pôvodne určeným a dohodnutým, ale prevedie ich na sebe resp. sebe, čo je znak skutkovej podstaty podľa § 233 ods. 2 písm. a.) TZ. V prípade § 233 ods. 1 TZ ide o konanie inej osoby, ako tej, ktorá sa dopustila predikatívneho trestného činu, no v prípade ods. 2 môže ísť aj o konanie tej istej osoby, kedy by legalizácia mala zakladať následnú dispozíciu po spáchaní trestného činu.

V prípade sprenevery jednak ide o prostriedky určené na konkrétny účel, páchatel' ich použije v rozpore s účelom zverenia a privlastní si ich spôsobom, že ich sebe (napr. na účet) prevedie, čím sa dopustí trestného činu sprenevery (prisvojil si prostriedky jemu zverené) a súčasne ich sebe v rozpore s účelom zverenia previedol na účet, hoci má vedomosť o tom, že ich mal použiť inak a použitím v rozpore s týmto účelom zverenia. Aktuálne ustanovenie § 233 ods. 2 písm. a.) TZ zahŕňa totožnú formuláciu konania, ktoré sa inak vyžaduje aj pre naplnenie skutkovej podstaty trestného činu sprenevery. Jedným skutkom by potenciálne mohol páchatel' naplniť obe skutkové podstaty trestného činu a teda za jedno konanie, ktoré je nutné pre naplnenie trestného činu sprenevery by sa takto postihoval aj za druhý trestný čin, kde sa práve otvára úvaha o potrebe vylúčenia postihu podľa zásady *ne bis in idem*. Obdobne bude znak prisvojenia si cudzej veci povinným znakom trestného činu krádeže (prisvojí si cudziu vec, tým že sa jej zmocní). V takomto prípade bude potrebné uvažovať o jednočinnom súbehu, a teda rozlíšenie primárneho trestného činu ako predikatívneho a následného konania možné nie je.

Veľmi podobne sa otvára otázka pri sprenevere a možnom súbehu s trestným činom legalizácie podľa § 233 ods. 2 písm. c.) TZ, kedy páchatel' si prisvojuje cudziu vec v rozpore s účelom zverenia a jej existenciu a pôvod v trestnej činnosti zatajuje privlastnením (ako dôsledok trestného činu). To, že si vec páchatel' privlastní evokuje, že sa bude správať ako by bola jeho a teda nutne bude vykazovať znaky zatajovania pravej povahy a pôvodu veci (bude sa správať tak, ako by nemala pôvod v trestnej činnosti, ale bola jeho vlastná), čo znova naznačuje jednému konaniu, ktoré by mohlo vyvodzovať znaky oboch trestných činov. Aj tu je preto potrebné veľmi starostlivo posúdiť primárny trestný čin a to, aké konanie napĺňa znaky tejto skutkovej podstaty a následné konanie majúce povahu legalizácie.

Odhliadnuc od uvedených úvah, bez nároku na správne a konkrétne riešenie, treba uzavrieť, že predikatívny trestný čin by mal byť skutkovo vymedzený náležitostiami skutku a nadväzne naň by malo dôjsť k inému tzv. legalizujúcemu konaniu, ktoré zakladá možný druhý skutok. Postih oboch je teda možný na princípe súbehu viac skutkov. Aj tu a otvára polemika o správnosti prísnejšieho postihu sekundárneho konania v porovnaní s konaním primárnym.

4. Ku komparácii vymedzenia legalizácie výnosov/príjmov z trestnej činnosti

Pre komplexnosť posúdenia legalizácie výnosov z trestnej činnosti v trestnoprávnom zmysle – vymedzení je nutné poukázať aj na definíciu legalizácie podľa § 2 zákona č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu v znení neskorších predpisov, podľa ktorého sa legalizáciou rozumie úmyselné konanie, ktoré spočíva v

- a.) zmene povahy majetku alebo prevode majetku s vedomím, že tento majetok pochádza z trestnej činnosti alebo z účasti na trestnej činnosti, *s cieľom utajenia alebo zakrytia nezákonného pôvodu majetku* alebo s cieľom napomáhania osobe, ktorá sa podieľa na páchaní takejto trestnej činnosti, aby sa vyhla právnym dôsledkom svojho konania,
- b.) utajení alebo zakrytí pôvodu alebo povahy majetku, umiestnenia alebo premiestnenia majetku, vlastníckeho práva alebo iného práva k majetku s vedomím, že tento majetok pochádza z trestnej činnosti alebo z účasti na trestnej činnosti,
- c.) nadobudnutí, držbe, užívaní a požívaní majetku s vedomím, že tento majetok pochádza z trestnej činnosti alebo z účasti na trestnej činnosti,
- d.) účasti na konaní podľa písmen a) až c), a to aj vo forme spolčenia, napomáhania, podnecovania a navádzania, ako aj v pokuse o takéto konanie.

Taktiež, ako sme naznačili v úvodných častiach, je nutné poukázať aj na čl. 4 bod 1 Smernice podľa ktorého členské štáty prijímú potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby nasledujúce konanie, ak je spáchané úmyselne, bolo postihnutelné ako trestný čin:

- a.) zmena povahy alebo prevod majetku *s vedomím, že takýto majetok pochádza z trestnej činnosti, s cieľom zatajiť alebo zakryť nezákonný pôvod majetku alebo pomôcť akejkoľvek osobe, ktorá je zapojená do páchania takejto činnosti, aby sa vyhla právnym dôsledkom svojho konania;*
- b.) zatajenie alebo zakrytie pravej povahy, zdroja, miesta, rozmiestnenia, pohybu majetku, práv na majetok alebo vlastníctva majetku s vedomím, že takýto majetok pochádza z trestnej činnosti;
- c.) nadobudnutie, držba alebo používanie majetku s vedomím, že v čase nadobudnutia tento majetok pochádzal z trestnej činnosti.

Má význam poukazovať na nedôslednosť novelizačných činností zákonodarcu, kedy úpravy týkajúce sa pojmov v jednom právnom predpise nesledujú systematicky aj úpravy v nadväzných právnych predpisoch. K uvedenému sme sa vyjadrili už v úvodnej časti. Nejde však o nič nezvyčajné pri slovenskom zákonodarcovi, že zmeny inkorporuje len do právneho predpisu, s ktorým práve pracuje a na všetky súvisiace úplne pozabudne tak, ako sme prezentovali na príklade

viacerých právnych predpisov. Nebolo by to prvýkrát, čo k takémuto javu u nás došlo. Bez toho, aby sme uvedené banalizovali, opakovane sa tieto nedostatky vytýkajú, opakovane sa ich zákonodarca dopúšťa a len ťažko možno povedať, že si sa z predošlých pochybení nejakým spôsobom poučil.

Čo považujeme zásadnejšie je to, že podľa nášho názoru definícia legalizácie uvedenej v Trestnom zákone ide nad rámec smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1673 o boji proti praniu špinavých peňazí prostredníctvom trestného práva, podľa ktorého členské štáty mali prijať potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby úmyselné (aj nedbanlivostné) konanie bolo postihnuteľné ako trestný čin, nakoľko človek s vedomosťou o pôvode majetku v trestnej činnosti je osobou odlišnou od páchatel'a predikatívneho trestného činu.

Súčasne porovnaním definície legalizácie v Trestnom zákone a v Zákone o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu č. 297/2008 Z. z. v znení neskorších predpisov je možné vysloviť záver, že tieto definície sú vo vzájomnom rozpore, pričom podľa definície legalizácie výnosov z trestnej činnosti uvedenej v Trestnom zákone je za legalizáciu výnosu z trestnej činnosti možné považovať akúkoľvek ďalšiu dispozíciu s výnosom z trestnej činnosti.

Pre porovnanie s právnou úpravou skutkovej podstaty trestného činu legalizácie výnosov z trestnej činnosti v Českej republike, ktorá bola oproti pôvodným ustanoveniam novelizovaná uvádzame, že trestného činu legalizácie výnosov z trestnej činnosti sa v Českej republike dopustí ten,

- a.) kto ukryje, na seba alebo iného prevedie, prechováva alebo užíva vec, ktorá je výnosom z trestnej činnosti spáchanej na území Českej republiky alebo v cudzine *inou osobou*,
- b.) kto takú vec premení *v úmysle inej osobe*, aby unikla trestnému stíhaniu, trestu alebo ochrannému opatreniu alebo ich výkonu, alebo kto sa k spáchaniu takýchto trestných činov uvedených v bode A) a B) spolčí, alebo
- c.) kto zastiera pôvod veci, ktorá je výnosom z trestnej činnosti spáchanej na území Českej republiky alebo v cudzine najmä tým, že zakrýva, utajuje jej skutočnú povahu, umiestnenie, pohyb, nakladanie s ňou, nakladanie s ňou, vlastnícke alebo iné právo k nej, ale kto inak usiluje, aby bolo podstatne sťažené alebo znemožnené zistenie jej pôvodu, ale sa k spáchaniu takého trestného činu spolčí, pričom maximálnou trestnou sadzbou pre páchatel'a trestného činu legalizácie výnosov z trestnej činnosti je 3 až 10 rokov, alebo prepadnutím majetku.

Je teda zrejmé, že napriek novelizácii skutkovej podstaty trestného činu legalizácie výnosov z trestnej činnosti v Českej republike, nedošlo k vypusteniu, ako *conditio sine qua non* pre naplnenie znakov tejto skutkovej podstaty, legalizačného momentu, tzn. konanie spôsobilé zatajiť pôvod veci ako výnosu z trestnej činnosti tým, že by utajoval jej skutočnú povahu, umiestnenie, pohyb, nakladanie s ňou, vlastnícke či iné právo k nej, alebo aby bolo podstatne sťažené alebo znemožnené zistenie pôvodu veci z trestnej činnosti tak, ako to vidieť v našej slovenskej trestnoprávnej úprave. Samotné ukrytie veci, ktorá je výnosom z trestnej činnosti, jej prevedenie na seba či iného, pre naplnenie znakov skutkovej podstaty trestného činu legalizácie výnosu z trestnej činnosti nepostačuje.

Jedným z riešení naznačeného problému by bolo opätovné zavedenie legalizačného momentu do skutkovej podstaty trestného činu legalizácie výnosu z trestnej činnosti podľa § 233 Trestného zákona, prípadne, menej vhodnou alternatívou by sa javilo prijatie právnej úpravy trestania pre trestný čin legalizácie výnosu z trestnej činnosti zhodná s právnou úpravou trestania v Českej republike, podľa ktorej by súd pri určení druhu a trestu a jeho výmery za trestný čin legalizácie výnosov z trestnej činnosti prihliadol tiež k výške trestnej sadzby určenej na trestný čin, z ktorého pochádza výnos z trestnej činnosti, teda predikatívny trestný čin, pokiaľ by Trestný zákon stanovoval na tento trestný čin miernejší trest.

Záver

V rámci predloženého spracovania sme poukázali na viaceré problémy, ktoré vyvolali transpozičné počiny slovenského zákonodarcu a pre ktoré je možné polemizovať o tom, či Smernicou sledovaný účel v podobe jasnej, presnej a dostatočne účinnej kriminalizácie prania špinavých peňazí bol u nás dosiahnutý. S mnohými otázkami sa bude musieť vysporiadať aplikačná prax a pre rozmanitosť právnych názorov a argumentácie bude v konečnom dôsledku potrebné aby sa s týmto javmi vysporiadala aj legislatíva. Okrem systematickej a dôslednej legislatívnej činnosti je nutné zamerať sa aj na vecnú a obsahovú stránku úprav v kontexte sledovaného cieľa. Tým nepochybne bolo vyvolať ešte väčší pluralizmus právnych názorov, praktických postupov a podporovať či umocniť aplikačné problémy, ktoré existovali aj pred transpozíciou Smernice, hoci tak, ako sme naznačili, k tomuto viaceré nové a upravované ustanovenia môžu viesť.

Použitá literatúra

1. Dôvodová správa k zákonu č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku. Všeobecná časť, bod 16, 20, 21, 43
2. Ivor, J., Záhora, J.: Repetitórium trestného práva. V. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021. ISBN: 978-80-571-0322-6.
3. Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1673 z 23. októbra 2018 o boji proti praniu špinavých peňazí prostredníctvom trestného práva a iné do nášho právneho poriadku.
4. Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/42/EÚ z 3. apríla 2014 o zaistení a konfiškácii prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti v Európskej únii (Ú. v. EÚ L 127, 29.4.2014, s. 39).
5. Šamko, P.: Legalizácia výnosov z trestnej činnosti a princíp ne bis in idem a zákaz sebaobviňovania. Zdroj: <http://www.pravnelisty.sk/rozhodnutia/a1020-legalizacia-vynosov-z-trestnej-cinnosti-a-princip-ne-bis-in-idem-a-zakaz-sebaobvinovania>, zo dňa 22.06.2023.
6. Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.
7. Zákon č. 312/2020 Z.z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku.
8. Zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb v znení neskorších predpisov.

Kontaktné údaje autorov

Doc. PhDr. JUDr. Marcela Tittlová, PhD., LL.M.

Ústav verejného práva Fakulty práva, Paneurópska vysoká škola

Tomášikova 20

821 05 Bratislava

marcela.tittlova@paneurouni.com

JUDr. Juraj Chylo, PhD.

prokurátor oddelenia dozoru v trestnom konaní, Krajská prokuratúra Bratislava

Vajnorská 47

831 03 Bratislava

j.chylo@gmail.com

KRÁDEŽ SPOJENÁ S NÁSILÍM

THEFT LINKED TO VIOLENCE

Vladimír Pelc

Univerzita Karlova, Právnická fakulta

Abstrakt

Příspěvek se zabývá problematikou krádeží spojených s násilím. V českém a slovenském trestním kodexu se jako trestný čin krádeže díky společné historické tradici postihuje jednání pachatele, kterým se zmocnil cizí věci v úmyslu nakládat s ní jako s věcí vlastní a bezprostředně poté použil násilí, aby si ji uchoval. Taková krádež je sice trestnou bez ohledu na výši způsobené škody, avšak jedná se pouze o přečin v základní skutkové podstatě postihovaný trestem odnětí svobody ve výši maximálně dvou let. Dosud se otázkou, zda-li je takový postih adekvátní vzhledem k závažnosti jednání a jeho následkům, v české a slovenské (i dříve československé) žádné z autorů podrobněji nezaobíral.

Klíčová slova: *krádež, furtum, loupež, rapina, násilí*

Abstract

The paper deals with the issue of theft associated with violence. In the Czech and Slovak Criminal Code, the common historical tradition makes the offence of theft a criminal offence whereby the perpetrator takes possession of another's property with the intention of treating it as his own and immediately afterwards uses violence to keep it. While such theft is punishable regardless of the amount of damage caused, it is only a misdemeanour in the basic offence punishable by a maximum sentence of two years. So far, the question of whether such a punishment is adequate in view of the seriousness of the act and its consequences has not been dealt with in detail in Czech and Slovak (and formerly Czechoslovak) literature.

Keywords: *theft, furtum, robbery, rapine, violence*

Úvodem k předmětu příspěvku

Tématem předloženého příspěvku je trestný čin krádeže (*furtum*) se zaměřením na případy, v nichž dojde k použití násilí nebo hrozby bezprostředního násilí poté, co se pachatel již zmocnil cizí věci v úmyslu nakládat s ní jako s věcí vlastní. Tyto případy lze označovat jako násilné krádeže či přesněji jako krádeže spojené s násilím. Jedná se podle mého názoru o nejvýstižnější pojmenování popsání jevu, které budu v textu nadále používat. Činím tak s vědomím toho, že jako krádež spojená s násilím bývá definována loupež (*rapina*).¹

Záměrně jsem si vybral problém, který se diametrálním způsobem liší od jiných (*mainstreamových*) problémů spojených s majetkovou kriminalitou, pro něž

---

¹ Srov. Kincl, J. *Dicta et regulae iuris aneb právnické mudrosloví latinské*. Praha: Univerzita Karlova, 1990, str. 237.

je charakteristické, že právní úprava postihuje kriminalitu poměrně přísně. Právními teoretiky, kriminology a částí odborné praxe bývá zpravidla zdůrazňována potřeba dekriminální. U krádeží spojených s násilím je situace zcela opačná. Ačkoli se v právní nauce na tento problém nijak soustavněji neupozorňuje, česká a slovenská právní úprava těchto jednání vzbuzuje čas od času u laické veřejnosti údiv či dokonce pobouření, neboť pachatelé násilných krádeží jsou postihováni řádově mírněji než pachatelé loupeží, tedy jednání na první pohled srovnatelného.

1. Poznámky k historickému vývoji

Loupežné jednání, resp. jakékoli použití násilí při majetkovém deliktu, bylo vždy považováno za okolnost podstatně zvyšující závažnost činu. Jedná se o okolnost, která ve společnosti vzbuzovala enormní strach a velké obavy nejen o majetek, ale i o zdraví a vlastní život. Navíc jde o okolnost, jež svědčí o násilné povaze pachatele, což bylo od pradávna zohledňováno z hlediska přísnosti jeho postihu. Některé trestní kodexy dokonce přísněji postihovaly a postihují i okolnost, že pachatel má při majetkovém trestném činu zbraň, kterou je připraven použít, bude-li třeba.

Úpravu krádeže nalézáme již v zákoně dvanácti desek, kde byla rozlišována krádež spáchaná v noci a krádež spáchaná ve dne. Nočního zloděje bylo možno usmrtit vždy toho, kdo kradl ve dne bylo možno usmrtit za předpokladu, že se bránil zadržení se zbraní v ruce. Přísný postih byl však poměrně záhy zmírněn a pachatelé krádeží byli postihováni stejně přísně jako pachatelé jiných deliktů. Krádež bývá považována za nejstarší a nejčastěji páchaný delikt. Krádež zpočátku představovala delikt zcela univerzální, který zahrnoval i jiné útoky na majetek člověka (neoprávněné užívání cizí věci – později tzv. *furtum usus*, zpronevěra, podvod, ale i loupež).²

Už od 1. století př. n. l. se v římském právu začalo postupně rozlišovat mezi krádeží a dalšími případy zásahu do majetkových práv, které dnes považujeme za podvod, zpronevěru či loupež. Mezi krádeží a loupeží se začalo rozlišovat pravděpodobně v roce 76 př. n. l., kdy byla zavedena prétorská žaloba *actio vi bonorum raptorum*, na základě ediktu, který vydal prétor M. Terentius Lucullus.³ Prostřednictvím této žaloby docházelo k vymáhání odpovědnosti za čin, při němž byla vlastníkově protiprávně odňata věc za použití násilí, ozbrojenými nebo sročenými lidmi. *Actio vi bonorum raptorum* si konkurovala s původní *actio furti*.⁴ Postupně se tedy začala rozlišovat nejenom podstata a závažnost jednání, jímž

² Podrobněji viz Skřejpek, M. Mimořádné zločiny. In: Právní rozhledy č. 14/2007, str. 507 a násl.

³ Heyrovský, L. Dějiny a systém soukromého práva římského. Díl první. Praha: Nakladatelství J. Otto, 1910, str. 306.

⁴ Více viz Sommer, O. Učebnice soukromého práva římského. Díl II. Právo majetkové. Praha: Nákladem spolku čsl. Právníků „Všehrd“, 1946, str. 103. K výši náhrady škody podle *Actio vi bonorum raptorum* srov. Skřejpek, M. Římské soukromé právo. Systém a instituce. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, str. 212.

pachatel odejme cizí movitou věc, ale i nebezpečnost osoby pachatele násilné a nenásilné krádeže. Gaius označoval lupiče jako nestoudného zloděje.⁵

Ačkoli klasické rozlišení, které známe již z římského práva, na krádež (*furtum*) a loupež (*rapina*), se v právu stále vyskytuje, některé trestní zákoníky používají pojem násilí ve smyslu užití fyzické síly i v souvislosti s krádeží. To je i případ české a slovenské právní úpravy. Případ, v němž bezprostředně po činu si pachatel pokusí uchovat věc násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí, se právně kvalifikuje jako trestný čin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. c) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále též „český trestní kodex“) a trestný čin krádeže podle § 212 odst. 1 písm. c) zákona č. 300/2005 Z.z., trestný zákon (dále též „slovenský trestní kodex“). V obou kodexech se jedná o základní skutkovou podstatu, jejíž naplnění se trestá trestní sazbou až na dvě léta. Takové jednání je „pouhým“ přečinem.

Nutno říci, že česká a slovenská úprava je v tomto ohledu z hlediska mezinárodního srovnání naprostou výjimkou a jednání, které spočívá v použití násilí k „ochránění“ ukradené věci, je hodnoceno nezvykle mírně. Kořeny tohoto přístupu nalezneme v zákoně č. 86/1950 Sb., trestní zákon (dále též „trestní kodex z roku 1950“), který zjednodušil dřívější sofistikovanější úpravu obsaženou v zákoně č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích (dále též „trestní kodex z roku 1852“). Současná česká a slovenská právní úprava pak vychází ze zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dále též „trestní kodex z roku 1961“).

Trestní kodex z roku 1852, který byl účinný až do roku 1950, postihoval krádež spojenou s násilím v rámci trestného činu krádeže ve smyslu § 171, podle nějž: „Kdo pro svůj užitek cizí movitou věc z držení někoho jiného bez jeho přivolení odejme, dopustí se krádeže.“ Krádež byla považována za přestupek se základní trestní sazbou trestu odnětí svobody od šesti měsíců do jednoho roku (§ 178 trestního kodexu z roku 1852). Zločinem se stávala z důvodu výše škody, nebezpečnější povahy skutku, zvláštní vlastnosti pachatele nebo vlastnosti ukradené věci (§ 172 trestního kodexu z roku 1852),⁶ který byl postihován přísněji (srov. § 179 a 180 trestního kodexu z roku 1852). Krádeže spojené s násilím byly považovány za zločin z důvodu nebezpečnější povahy skutku. Podle zákona šlo o případ, když pachatel užil při krádeži (a rovněž při odnášení věci) skutečné násilí nebo nebezpečné pohrůžky, aby kradené věci zůstaly v jeho detenci [srov. § 174 Ib) trestního kodexu z roku 1852]. Motivem pachatele nemohl být pouhý útok na osobu, která jej pronásledovala.⁷ Násilné krádeže byly trestány těžkým žalářem od pěti do deseti let (§ 179 trestního kodexu z roku 1852). Zákon za zločin považoval i krádež se zbraní [srov. § 174 Ib) trestního kodexu z roku 1852], přičemž se muselo jednat o zbraň v technickém slova smyslu a pachatel musel mít úmysl ji eventuálně použít třeba jen k zastrašení.⁸

⁵ Kincl, J. Gaius: Učebnice práva ve čtyřech knihách. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, str. 239.

⁶ Podle uvedeného ustanovení platilo: „Krádež stává se zločinem buď podle částky, nebo z povahy činu, nebo z vlastnosti věci odňaté, nebo z vlastnosti pachatelovy.“

⁷ Solnař, V. Trestní právo hmotné. Část zvláštní. Praha: Nákladem knihovny sborníku věd právních a státních, 1948, str. 67.

⁸ Kallab, J. Trestní právo hmotné. Část obecná i zvláštní. Praha: Melantrich, 1935, str. 232.

Z hlediska odlišení závažnosti různých druhů krádeží komunistický zákonodárce nepřevzal propracovanou právní úpravu z trestního kodexu z roku 1852. V rámci právníkové dvouletky byl přijat trestní kodex z roku 1950. Podle jeho § 247 odst. 1 platilo: „Kdo se zmocní cizí věci v úmyslu nakládat s ní jako s vlastní, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“ V rámci kvalifikovaných skutkových podstat pak uváděl dvě zvlášť přitěžující okolnosti (okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby) spočívající ve spáchání krádeže se zbraní, anebo v tom, že se pachatel pokusil bezprostředně po takovém činu uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí [srov. § 247 odst. 2 písm. b) a c) trestního kodexu z roku 1950]. Za tyto činy hrozil pachatelům trest odnětí svobody v rozpětí od jednoho roku do deseti let. Dá se tedy říci, že tehdejší právní úprava obsažená v trestním kodexu z roku 1950 sice nebyla natolik propracovaná jako právní úprava předešlá, vynikala však jednoduchostí, označovala případy násilných krádeží za více závažné a umožňovala orgánům činným v trestním řízení při ukládání trestu více zohlednit konkrétní okolnosti případu.

Zásadní změnu pro posuzování krádeží spojených s násilím znamenal trestní kodex z roku 1961. Tento zákon přinesl novou definici krádeže, které se dopustí ten, kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní. To by nebylo to nejhorší. Tehdejší zákonodárce sice při formulaci krádeže spojené s násilím vyšel zcela z trestního kodexu z roku 1950 [srov. § 247 odst. 1 písm. c) trestního kodexu z roku 1961], avšak zcela nepochopitelně a bez jakéhokoli zdůvodnění zařadil případy násilných krádeží, v nichž je násilí užito poté, co se pachatel zmocnil cizí věci, mezi základní skutkové podstaty, jejichž naplnění se trestá odnětím svobody jen do dvou let. Zdůvodnění nelze nalézt v důvodové zprávě k trestnímu kodexu z roku 1961 ani jej nelze vypořádat jiným způsobem z informací o tehdejších legislativních procesech.

Podle mého názoru se jedná o evidentní legislativní chybu. Takto nesmyslně mírnou právní úpravu totiž ve vztahu k násilným krádežím zákonodárce nezakotvil v případě podobného trestného činu, který postihoval majetkové útoky na tzv. socialistické vlastnictví. V rámci trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 považoval situaci, v níž se pachatel pokusil věc uchovat násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí, za zvlášť přitěžující okolnost a v případě naplnění této kvalifikované skutkové podstaty ji sankcionoval trestem odnětí svobody od tří do deseti let [srov. § 132 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. d) trestního kodexu z roku 1961 ve znění účinném od 1. ledna 1962 do 30. června 1990]. Trestní kodex z roku 2009 na koncepci trestného činu krádeže ve vztahu k násilným krádežím nic nezměnil.

2. Závažnost násilných krádeží a jejich charakteristika

Krádež spojená s násilím má podobu *vis compulsiva*, které bývá někdy definováno jako násilí psychické.⁹ Nejde však o násilí, jež by se realizovalo psychickými (duševními) prostředky (psychický nátlak, vydírání apod.), ale o použití fyzické síly (fyzické násilí), které působí na psychiku člověka. Pohrůžka

---

⁹ Kincl, J. *Dicta et regulae iuris aneb právníkové mudrosloví latinské*. Praha: Univerzita Karlova, 1990, str. 284.

násilím, které má být vykonáno okamžitě (ihned), pokud se napadená osoba nepodrobí vůli útočnicka, bývá zpravidla vyjádřena výslovně, ačkoli k jejímu naplnění postačí i jednání konkludentní.¹⁰ Oběť je podrobena nátlaku a donucována k tomu, aby nekladla (dále) odpor. *Vis compulsiva* nastává typicky i v případě trestného činu loupeže.

Prostředky nátlaku mohou být například bití, chvaty, škrcení nebo namíření zbraně. Individuálním objektem trestného činu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. c) českého trestního kodexu a trestného činu krádeže podle § 212 odst. 1 písm. c) slovenského trestního kodexu je tedy nejenom zájem na ochraně majetku, ale rovněž svoboda rozhodování, která má osobní povahu. Z hlediska rozsahu zasažených hodnot (právních statků, zájmů) je situace zcela totožná jako v případě loupeže.

Rovněž konstrukce skutkové podstaty násilné krádeže podle českého a slovenského trestního kodexu je podobná konstrukci skutkové podstaty trestného činu loupeže, pouze s tím rozdílem, že v případě krádeže spojené s násilím se pachatel movité věci již zmocnil. Podobně jako v případě loupeže i v případě krádeže spojené s násilím nezáleží na hodnotě věci ani na intenzitě použitého násilí. Přitom platí, že okolnost, zda je násilí páčáno před či po zmocnění se cizí věci, může být závislá na náhodě, na schopnostech oběti (držení kabelky) nebo na schopnostech pachatele (náhlé vytržení kabelky bez toho, aby s ní pachatel cloumal).¹¹ Ani jedna z uvedených okolností však nemá zásadní vliv na závažnost jednání pachatele a následky, resp. účinky, které se u napadené osoby projevují.¹²

Z výše uvedeného vyplývá, že krádež spojená s násilím přes své zařazení mezi trestné činy proti majetku patří bez jakýchkoli pochybností do rámce tzv. násilné kriminality.¹³ Násilná krádež se podobá loupeži jak z hlediska způsobu provedení činu, tak z hlediska dopadů na oběť trestného činu. Rovněž profil pachatele zpravidla odpovídá násilnému typu delikventa nebezpečnému pro společnost.¹⁴ Pachatelé násilných krádeží se však dopouštějí pouze přečinů s horní hranicí trestní sazby dvě léta. Z toho důvodu za takové situace v zásadě nepřipadá v úvahu aplikace institutu vazby jako nástroje k ochraně společnosti.¹⁵

¹⁰ Srov. zprávu trestního kolegia Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 11. února 1979, č. j. Tpjf 33/79, č. 1/1980 Sb. rozh. tr.

¹¹ Platí, že neočekávané vytrhnutí věci z ruky ještě není násilím ve smyslu trestného činu loupeže. Za takové násilí by však bylo možno považovat takové počínání pachatele, při kterém překonává odpor napadeného tím, že s věcí cloumá. Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR z 23. září 1971, sp. zn. 1 To 121/71, č. 19/1972 Sb. rozh. tr. Tyto závěry jsou součástí ustálené rozhodovací praxe. Z novějších rozhodnutí srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. listopadu 2012, sp. zn. 7 Tdo 1254/2012.

¹² Typickými příklady jsou přepadení žen a krádeže kabelek. Pokud pachatel použije násilí před zmocněním se kabelky nebo při tom, jedná se o zvláště závažný zločin loupeže. Pokud je pachatel připraven použít násilí v případě, že jej oběť dostihne a bude se s ním o kabelku přetahovat, půjde o pouhý přečin, i když by násilí bylo třeba větší intenzity.

¹³ K definici násilné kriminality viz Staňková, L., Šcerba, F., Vichlenda, M. Násilná kriminalita. Praha: Leges, 2015, str. 17 a násl.

¹⁴ K typologii pachatelů násilné trestné činnosti srov. Tittlová, M. Pachatelé násilné kriminality. In: Jelínek, J. a kol. Kriminologie. Praha: Leges, 2021, str. 304–306.

¹⁵ Srov. § 68 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

Vyšší typovou závažnost krádeží spojených s násilím poté, co se pachatel zmocnil cizí věci, avšak je například následně pronásledován, potvrzuje i srovnání se zahraničními právními úpravami. Ty hrozí pachatelům násilných krádeží přísnými tresty, včetně dlouhých trestů odnětí svobody. Koncepte jsou přitom různé. Některé právní úpravy obsahují speciální trestné činy postihující takové situace,¹⁶ jiné považují takové jednání přímo za trestný čin loupeže.¹⁷

3. Závěr a návrhy *de lege ferenda*

Z dosavadního zkoumání vyplývá, že česká a slovenská právní úprava zcela bezdůvodně privileguje krádeže spojené s násilím oproti klasickým loupežím, při nichž je násilí použito předtím, než se pachatel zmocní cizí věci, s níž má úmysl nakládat jako s věcí vlastní. Postih takových jednání je příliš mírný. Právní kvalifikace a s tím související přísnost postihu často závisí na náhodě a neodvívá se od závažnosti činu či nebezpečnosti pachatele.

Obecně jsem zastáncem dekriminalizace (ve vztahu k české i slovenské právní úpravě) a depenalizace (zejm. ve vztahu ke slovenské právní úpravě). V případě krádeží spojených s násilím či pohrůzkou bezprostředního násilí se domnívám, že by mělo dojít k podstatnému zpřísnění trestního postihu. Pro zachování rovnosti před zákonem by měla být trestní sazba trestu odnětí svobody podle českého práva v rozpětí dvou až deseti let, stejně jako je tomu u trestného činu loupeže (srov. § 173 odst. 1 českého trestního kodexu).

Existují v zásadě tři možné legislativně-technické postupy, jak dosáhnout zamýšleného výsledku. První způsob, který by nejvíce odpovídal historické tradici, spočívá ve vytvoření nové zvlášť přitěžující okolnosti. Problémem (avšak spíše psychologickým) by se mohlo zdát, že kvalifikovaná skutková podstata s rozpětím trestní sazby od dvou do deseti let se v ustanovení § 205 českého trestního kodexu nevyskytuje. Druhou cestou by mohlo být vytvoření samostatného trestného činu po vzoru současného Rakouska. Třetí možnost spočívá v zahrnutí takového jednání pod trestný čin loupeže například po vzoru Švýcarska. Takový koncept by podle mého názoru neodporoval současnému pojetí vývojových stadií podle českého práva.

Použitá literatura

1. Heyrovský, L. Dějiny a systém soukromého práva římského. Díl první. Praha: Nakladatelství J. Otto, 1910. ISBN:
2. Jelínek, J. a kol. Kriminologie. Praha: Leges, 2021. ISBN: 978-80-7502-499-2
3. Kallab, J. Trestní právo hmotné. Část obecná i zvláštní. Praha: Melantrich, 1935.

¹⁶ Srov. § 131 rakouského trestního kodexu, který obsahuje trestný čin krádeže s následným užitím násilí nebo pohrůžky proti tělu nebo životu.

¹⁷ Srov. čl. 140 odst. 1 švýcarského trestního kodexu (Loupež): „Kdo násilím proti osobě nebo za použití pohrůžky bezprostředního nebezpečí pro tělo nebo život nebo poté, co dotčeného učinil neschopným odporu, spáchá krádež, trestá se trestem odnětí svobody až na deset let nebo peněžitým trestem nikoliv pod 180 denních sazeb. Kdo, **přistižen při krádeži, spáchá nátlakové jednání podle odstavce 1, aby si odcizenou věc uchoval**, bude potrestán stejným trestem.“ (zvýrazněno autorem příspěvku).

4. Kincl, J. *Dicta et regulae iuris aneb právnické mudrosloví latinské*. Praha: Univerzita Karlova, 1990. ISBN: 80-7066-316-2
5. Kincl, J. *Gaius: Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. ISBN: 978-80-7380-054-3
6. Skřejpek, M. *Mimořádné zločiny*. In: *Právní rozhledy* č. 14/2007, str. 507–516.
7. Skřejpek, M. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. ISBN: 978-80-7380-566-1
8. Solnař, V. *Trestní právo hmotné. Část zvláštní*. Praha: Nákladem knihovny sborníku věd právních a státních, 1948.
9. Staňková, L., Šcerba, F., Vichlenda, M. *Násilná kriminalita*. Praha: Leges, 2015. ISBN: 978-80-7502-069-7

Kontaktné údaje autora

doc. JUDr. Bc. Vladimír Pelc, PhD.

Univerzita Karlova

Právnická fakulta

e-mail: pelc@prf.cuni.cz

NAJAKTUÁLNEJŠIA PRÁVNA ÚPRAVA A TRENDY PÁCHANIA TRESTNEJ ČINNOSTI SPOJENEJ S VIRTUÁLNYMI MENAMI¹

CONTEMPORARY LEGISLATION AND TRENDS OF COMMITTING CRIME RELATED TO VIRTUAL CURRENCIES

Ján Šanta

Úrad špeciálnej prokuratúry GP SR Bratislava

Ivo Šanta

Finančný analytik, konzultant v oblasti kryptomien

Abstrakt:

V predkladanom príspevku sa jeho autori zameriavajú na viaceré aspekty virtuálnych mien. Prvým z nich je úplne aktuálna právna úprava Európskej únie a jej dopad na legislatívu v Slovenskej republike, ako aj náčrt právnej úpravy v USA a v iných štátoch. Druhým aspektom virtuálnych mien je trestná činnosť s nimi spojená evidovaná už aj v Slovenskej republike a v Českej republike, ktorá je však neporovnateľne menšia ako takáto trestná činnosť páchaná najmä v USA alebo inde vo svete. Práve uvádzaná právna úprava, ktorá sa vyznačuje väčšou reguláciou tohto odvetvia, by mala prispieť aj k eliminácii tejto trestnej činnosti.

Kľúčové slová: virtuálne meny, bitcoin, právna regulácia, dane, trestná činnosť, podvod, skrátenie dane

Abstract:

In the given article, the authors focus on several aspects of virtual currencies, with the first one being full contemporary legislation of European Union and its impact on legislation in Slovak Republic as well as outline of legislation in the USA and other countries. The article also includes second aspect of virtual currencies, crime related to virtual currencies recorded in Slovak and Czech Republic, significantly smaller than in the USA or other areas of the world. The mentioned legislation, which puts emphasis on stronger regulations of the sector should contribute to the elimination of the analyzed crime.

Key words: virtual currencies, bitcoin, legislation, taxes, crime, fraud, tax evasion

Úvod

Výrazný vzostup bitcoinu a ďalších virtuálnych mien (ďalej aj „kryptomeny“) v posledných rokoch vytvoril nové výzvy pre vlády a centrálné banky, ktoré vyvíjajú čoraz intenzívnejšie aktivity smerujúce k ich regulácii. V priebehu niekoľkých rokov sa kryptomeny zmenili z pôvodných digitálnych noviniiek na biliónové technológie

---

¹ Táto práca bola vytvorená v rámci riešenia projektu Vega č. 1/0162/21: Implementácia európskych nástrojov proti praniu špinavých peňazí a na konfiškáciu príjmov z trestnej činnosti v podmienkach Slovenskej republiky

s potenciálom výrazne ovplyvniť globálny finančný systém. Pre ich zástancov sú kryptomeny určitou demokratizačnou silou, ktorá oslabuje význam peňazi a kontroly centrálnych bánk. Kritici naopak tvrdia, že práve nedostatočná právna regulácia umožňuje mnohým páchatelom rôznej trestnej činnosti, ako aj zločineckým skupinám alebo teroristickým skupinám páchať rozsiahlu trestnú činnosť², že v dôsledku vysokej volatility majú nekontrolovateľnú hodnotu a napr. tiež, že spotrebujú vysoké množstvo elektrickej energie.

V niektorých prípadoch sa tak môže diať aj preto, že právne normy týkajúce sa používania kryptomien sa v jednotlivých krajinách líšia. Niektoré ich úplne zakazujú, iné obmedzujú a niektoré ich v širokom rozsahu prijímajú ako zákonné platidlo. Z hľadiska napr. daňového zaťaženia, v Slovenskej republike kryptomeny podliehajú vysokému zdaneniu. **Zisky z kryptomien totiž podliehajú nielen dani z príjmu (19 % alebo 25 % v prípade zisku nad 37 981,94 eur), ale aj zdravotnému odvodu (14 %)**, to znamená, minimálne 33 %.³ Navyše, zdaňovať je potrebné každú jednu transakciu. **Predmetom zdanenia zisku z kryptomien je akákoľvek výmena kryptomeny za iné aktívum.** Je až paradoxné, že ak napr. daňový subjekt zaplatí za kávu bitcoinom (napríklad kartou od Binance), tak ak v momente platby bol bitcoin na vyššej cene ako keď ho daňový subjekt kúpil, transakcia je predmetom zdanenia. To platí, aj keď je predávaná jedna kryptomena a kupovaná je za ňu druhá (problematiku zdaňovania virtuálnych mien a z nej plynúcu potencionálnu daňovú trestnú činnosť popisujeme v ďalšom texte).

V legislatívnom procese však boli zaznamenané viaceré aktivity smerujúce k tomu, aby sa daňovo-odvodová záťaž v súvislosti s predajom a ďalším nakladaním s virtuálnymi menami znížila, čo by malo zjednodušiť ich používanie.

Vyplynulo to z novely zákona o dani z príjmov, ktorú do Národnej rady SR predložila v priebehu tohto roka skupina poslancov. Návrh si v zmysle dôvodovej správy kládol za cieľ významným spôsobom uľahčiť investovanie a sporenie bežným občanom, a to aj v rámci dlhodobého investičného sporenia, či pripravovaného celoeurópskeho dôchodkového sporenia, keďže súčasné zdaňovanie príjmov z cenných papierov je vo významnom rozpore s cieľom podporovať dobrovoľné formy sporenia na dôchodok. Daňové zaťaženie príjmov fyzických osôb z predaja virtuálnej meny by sa malo znížiť na základe tzv. časového testu. Pri jej predaji, po uplynutí jedného roka od nadobudnutia, sa navrhuje príjem zdaňovať zníženou 7 % sadzbou dane. V prípade predaja virtuálnej meny do jedného roka sa príjmy zahrnú do základu dane spolu s ostatnými príjmami. Obdobná úprava sa má vzťahovať aj na príjmy z predaja kapitálového majetku plynúceho od subjektov kolektívneho investovania.

---

² ŠANTA, J. - ŠANTA, I. – ŠIROKÝ, T. K niektorej aktuálnej trestnej činnosti spojenej s virtuálnymi menami, *Justičná revue*, roč. 74, 2022, č. 4, s. 498

³ ŠANTA, J. - ŠANTA, I. Ekonomické a právne prieniky virtuálnych mien, In. *Košické dni trestného práva 2022*, VI. ročník, Hodnotové smerovanie trestného práva, Zborník vedeckých príspevkov z celoštátnej interdisciplinárnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konajúcej sa dňa 22.-23.06.2022 organizovanej Katedrou trestného práva Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach, s. 559

Účelom zmeny ďalšieho zákona, a to zákona o zdravotnom poistení, je oslobodiť fyzické osoby od povinnosti platenia odvodov na zdravotné poistenie z príjmu z predaja virtuálnej meny, ak virtuálna mena nebola súčasťou ich obchodného majetku, a to bez ohľadu na tzv. časový test.

Novelou zákona o cenných papieroch by sa zase mala zdvojnásobiť maximálna výška prostriedkov, ktorú možno v rámci dlhodobého investičného sporenia investovať za jeden kalendárny rok. Suma sa má zvýšiť z doterajších 3 000 eur na 6 000 eur.

Prostredníctvom novely zákona o kolektívnom investovaní sa má rozšíriť okruh investorov, ktorí môžu investovať do alternatívnych investičných fondov a zvýšiť podiel majetku, ktorý môžu mať takéto fondy od kvalifikovaných investorov, z doterajších 20 % na 40 %.

Uvedenými zmenami by malo zároveň dôjsť k zvýšeniu počtu kvalifikovaných investorov, ktorých môže medzi investorov prijať alternatívny investičný fond.⁴

Naopak, napr. v Spolkovej republike Nemecko, sa na kryptomeny vzťahuje nulová daň v prípade, ak daňovník držal kryptomeny dlhšie ako jeden rok. V prípade ťažby kryptomien alebo stakingu však takáto činnosť podlieha progresívnym daniam. Ak však občan iného štátu nakúpil kryptomeny a chce ich predat' s nulovou daňou, musí sa na nemeckom území zdržiavať minimálne šesť mesiacov a kryptomeny držať viac ako jeden rok.

Podľa štúdie spoločnosti Divly sídliacej vo Švédsku sa odhaduje, že len 0,53% kryptomenových investorov zaplatilo v roku 2022 daň z príjmu zo zisku z predaja kryptomien. Zistila to na základe štúdie rôznych daňových priznaní v sledovaných krajinách. Na popredných miestach sú daňoví poplatníci vo Fínsku a Austrálii, pričom napr. Spojené štáty americké sa umiestnili až na 10. mieste. Vo Fínsku zaplatilo daň 4,09% investorov, v Austrálii 3,65% a v USA 1,62% držiteľov kryptomien. Na konci tohto rebríčka boli investori z Indie, Indonézie či Filipín.⁵

V priebehu roka 2023 asi 114 krajín, vrátane Spojených štátov amerických a Číny, plánuje zavedenie vlastných digitálnych mien centrálnej banky (CBDC), aby tak v podstate mohli konkurovať kryptomenám. Konkrétne Čína pracuje na vývoji digitálneho juana už od roku 2014 a obdobné aktivity od tohto času vyvíjajú aj Spojené štáty americké z toho dôvodu, aby dolár nestratil svetovú nadvládu v medzinárodných zúčtovaniach. Záujem o CBDC sa zintenzívnil v roku 2019, keď Facebook (Meta) oznámil, že vytvorí vlastnú digitálnu menu s názvom Libra, ktorá pre svojich používateľov potencionálne ponúka aj platobnú možnosť. Tento návrh však európski ministri financií neodsúhlasili.

Ďalšou z legislatívnych aktivít v Európe je vytvoriť digitálne euro. Ide o snahu krajín vytlačiť digitálnu menu, ako centrálnu menu používanú na transakcie, aby mohli konkurovať dobre známym kryptomenám. Jedným zo spôsobov implementácie CBDC by bolo, ak by občania mali účty priamo v centrálnej banke.

---

⁴ <https://kryptomagazin.sk/pozor-na-tuto-chybu-vacsina-kryptomenovych-investorov-sa-vyhyba-plateniu-dani/>

⁵ <https://www.kryptonovinky.sk/kryptonovinky-7-4-kolko-ludi-zaplatilo-v-roku-2022-dan-z-kryptomien/>

To by mohlo jednotlivým štátom poskytnúť nové výkonné spôsoby riadenia ekonomiky. Vzniklo by tak síce bezpečné digitálne aktívum, spájalo by sa ale určite s niektorými rizikami, akými sú určitý zásah do súkromia a kybernetické riziko.

V týchto súvislostiach je potrebné pripomenúť, že v novembri 2021 cena jedného bitcoinu dosiahla viac ako 60 000 dolárov, pričom nielen bitcoin, ale kryptomeny vo všeobecnosti je možné charakterizovať mimoriadne vysokou volatilitou po väčšinu času svojej existencie, o to viac počas trvania býčieho (rastúceho) trhu. Od tohto vrcholu bol zaznamenaný jeho pokles spojený najmä globálnym ekonomickým spomalením, ale napriek tomu je možné u bitcoinu pozorovať krátkodobú stúpajúcu tendenciu, trvajúcu od januára 2023. Okrem toho má bitcoin čoraz viac užívateľov a niektoré podniky a e-shopy umožňujú platbu v týchto aktívach v širokom rozsahu.⁶

Pri skúmaní konkrétnych možností využitia bitcoinu je možné konštatovať, že okrem kúpy napr. automobilov, šperkov a mnohých ďalších hnutelných, ale aj nehnuteľných vecí, jednu z najlákavejších možností predstavuje investovanie do predpredajov (vo väčšine prípadov sa jedná o ICO, existujú však aj exotickejšie a riskantnejšie formy, ako napr. IDO, IFO, IAO, ILO) kryptomien. Väčšina tokenov v predpredaji sa dá vo svojej základnej forme zakúpiť práve prostredníctvom bitcoinu, či iných najznámejších kryptomien ako Ethereum a USDT. Predpredaje kryptomien predstavujú obľúbený spôsob zbierania prostriedkov na realizáciu začínajúceho projektu fungujúcom na blockchaine. Počas predpredaja začínajúce spoločnosti predajú časť z tokenov projektu investorom a investori tak prispievajú do vývoja a realizácie projektu. Ďalšiu z výhod predpredaja predstavuje tiež to, že tokeny možno vtedy zakúpiť za zvýhodnenú cenu. Okrem toho, ak projekt uspeje, investori môžu dosiahnuť zisky pohybujúce sa v 10,100 v ojedinelých prípadoch dokonca aj 1000 násobkoch investovaného kapitálu. Nové predpredaje kryptomien sa uskutočňujú v zásade každý mesiac, pričom je potrebné pamätať na skutočnosť, že vo veľkom množstve prípadov sa jedná o málo ambiciózne projekty s absenciou dlhodobej vízie alebo až o podvody.

Pre niektoré krajiny dlhodobo bojujúce s problémami vysokej inflácie, slabej meny a zlyhávajúcou monetárnou politikou sa atraktívnou alternatívou stal práve bitcoin. V roku 2021 prijal El Salvador bitcoin ako zákonné platidlo, a tým sa stal dokonca prvou krajinou s takýmto platidlom, hoci tento krok⁷ sa stretol so zmiešanými, avšak prevažne pozitívnymi reakciami zo strany verejného, ale aj súkromného sektora, a ako historicky druhá krajina ho v apríli 2022 nasledovala Stredoafrická republika. Intenzívne zákonodarne snahy v tomto smere je možné pozorovať aj v Paraguaji, Venezuele, Brazílii a ďalších krajinách.

Obľúbenosť kryptomien, najmä bitcoinu, do značnej miery vyplýva z ich decentralizovanej povahy. Dajú sa totiž prevádzať pomerne rýchlo a anonymne, bez potreby intervencie banky, ktorá by mohla takúto transakciu zablokovať či účtovať poplatky. Nakoľko je bitcoin ako digitálne aktívum najznámejšia a najobľúbenejšia

---

⁶ [www/cointelegraph.com](http://www.cointelegraph.com)

⁷ ŠANTA, J. - ŠANTA, I., Virtuálne meny a ich všeobecný právny aspekt v Slovenskej republike, In. Grivna a kol. (eds.) Vliv nových technologií na trestní právo, Praha: Auditorium 2022, s. 174

kryptomena, niektorí ho považujú za uchovávateľa hodnoty a tiež za prostriedok boja proti inflácii, oveľa výhodnejším v porovnaní s bankovým sektorom. Ďalším z množstva argumentov zástancov kryptomien je poukazovanie nimi na situáciu, podľa ktorej, kým v nedávnom čase krízy bola bankám poskytovaná pomoc, bitcoin zaznamenal relatívne prudký percentuálny nárast, ktorý ukazuje na jeho silu a čoraz väčšiu dôveru investorov. Napr. kým sa 10. marca 2023 bitcoin pohyboval v hodnote približne 20 000 USD, o pár týždňov neskôr prekonal hranicu 30 000 USD. Zrejme aj v dôsledku týchto výhod a ich obľúbenosti sa kryptomeny stávajú terčom útokov a predmetom, ako aj prostriedkom rôznej, aj ďalej zmieňovanej, trestnej činnosti.⁸

Ako to už bolo naznačené, digitálna mena vo vysokej miere konkuruje kryptomenám a snaží sa jej zavedením nájsť určitý kompromis, ktorý by bol najvhodnejší pre regulátorov.⁹

Okrem toho čoraz intenzívnejšie sú aj snahy o možnú „dedolarizáciu“, s ktorou je spájaný aj BRICS. Ide o zoskupenie krajín, ktoré plánujú v globálnom obchode nahradiť dolár, a ktoré majú vo svojom pláne vytvoriť jednotnú svetovú rezervnú menu. Patria tu také krajiny ako Brazília, Rusko, India, Čína a Juhoafrická republika, ktorých konečným cieľom je vytvoriť konkurencieschopnosť na svetovom trhu.

To sú len niektoré z aktivít na svetovom finančnom trhu, ktoré by mohli ohroziť existenciu klasických fiat mien a nahradiť ich inými, napr. naznačenými alternatívami.

1. Aktuálne tendencie právnej úpravy virtuálnych mien v Európskej únii, USA a iných štátoch

Dňa 20. 4. 2023 Európsky parlament (EP) prevažnou väčšinou hlasov (za hlasovalo 517 europoslancov, 38 ich bolo proti a 18 sa hlasovania zdržalo) schválil nariadenie označované ako MiCA (Markets in Crypto-assets)¹⁰, teda pravidlá regulácie kryptomenových trhov, ktorý je tak prvým ucelenejším súborom predpisov pre kryptografické odvetvia na svete. EP schválil aj ďalšie opatrenia, ktoré sa v sektore kryptomien zameriavajú na boj proti praniu špinavých peňazí, hoci niektorí z poslancov takúto právnu úpravu kritizujú, pretože presadzovali väčšiu mieru anonymity. Tieto pravidlá vstúpia do platnosti od polovice budúceho roka. EÚ by tak mala získať konkurenčnú výhodu. Vďaka uvedenej regulácii MiCA tak získalo európske odvetvie kryptoaktív regulačnú transparentnosť, ktorú mnohé krajiny nemajú.

Okrem toho má MiCA zabrániť podvodom, ako aj inej trestnej činnosti a neočakávaným úpadkom, z ktorých najznámejší sa týkal druhej najväčšej kryptoburzy FTX. Ďalším dôvodom sú silnejúce obavy z obchádzania sankcií a podpory medzinárodného zločinu. Na základe tejto právnej úpravy Európska únia

⁸ ŠANTA, J. - ŠANTA, I. Riziká investovania do virtuálnych mien z ekonomického a trestnoprávneho hľadiska, *Justičná revue*, roč. 74, 2022, č. 3, s. 378

⁹ ŠANTA, J. - ŠANTA, I. Procesnoprávne aspekty trestnej činnosti s virtuálnymi menami, *Justičná revue*, roč. 74, 2022, č. 10, s. 1163

¹⁰ NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY o trhoch s kryptoaktívami a o zmene smernice (EÚ) 2019/1937

začne od kryptospoločností požadovať najmä to, aby získali licenciu od centrálnych bánk, aby kryptotransakcie už neboli anonymné, aby mohla rozhodnúť o ich existencii a aby mali kapitálové rezervy a zverejnili svoju energetickú spotrebu. Takto získané oprávnenie potom umožní podnikanie v kryptosektore vo všetkých štátoch EÚ. Regulátori skontrolujú, či kryptospoločnosti dodržiavajú pravidlá, napr., či majú adekvátny manažment rizika. Niektoré z týchto pravidiel na vnútroštátnej úrovni schválili členské štáty EÚ, vrátane Slovenskej republiky, už skôr. Európsky orgán pre cenné papiere (ESMA) tiež získa právomoc obmedziť alebo zakázať platformy operujúce na území Európskej únie.

Prínosom takejto právnej úpravy pre verejnosť spočíva v odlíšení transparentne podnikajúcich spoločností od spoločností, ktoré takto nepodnikajú. V uvedenej regulácii možno vidieť priestor aj pre lepšiu spoluprácu s bankami, ktoré na jednej strane môžu začať využívať infraštruktúru kryptomien a na druhej strane môžu tiež lepšie poskytovať platobné služby spoločnostiam podnikajúcim v tomto sektore, akými sú bankové účty alebo poistenie v EÚ. V konečnom dôsledku tak spotrebiteľia budú chránení voči podvodom a inej trestnej činnosti a sektor poškodený kolapsom kryptoburzy FTX si môže zase získať opätovnú dôveru investorov, ktorí tak budú mať všetky informácie, ktoré potrebujú pre takéto investovanie, a riziká okolo kryptoaktív budú monitorované. Pre niektoré spoločnosti však môže nová regulácia znamenať aj koniec ich podnikania. Totiž malé spoločnosti pôsobiace na malom trhu, bez veľkého kapitálu, nemusia vyhovieť novým pravidlám, pretože si nebudú môcť dovoliť vytvoriť povinnú rezervu či zaplatiť poplatky za licenciu a pod.¹¹

V súvislosti s touto právnou úpravou je potrebné poukázať aj na niektoré nedostatky tejto legislatívy, ktoré môžu znamenať až to, že MiCA v skutočnosti nebude schopná zabrániť podobným krízam. Takýmito nedostatkami je napr. zistenie, že kryptopôžičky či tokeny NFT zatiaľ Európska únia nie je schopná regulovať. Bude však regulovať aj takzvané stablecoiny, teda kryptomeny, ktoré sa snažia kopírovať hodnotu stabilnejších aktív, ako je napr. americký dolár. Spoločnosti, ktoré obchodujú s týmito menami, si budú musieť udržiavať aj lokálne kapitálové rezervy.

Sumarizujúci predmet úpravy tohto nariadenia možno uviesť, že ním sú

- a) požiadavky na transparentnosť a zverejňovanie informácií v súvislosti s emisiou kryptoaktív a ich prijímaním na obchodovanie,
- b) udeľovanie povolení poskytovateľom služieb kryptoaktív, emitentom tokenov krytých aktívami a emitentom tokenov elektronických peňazí a dohľad nad nimi,
- c) činnosť, organizáciu a správu emitentov tokenov krytých aktívami, emitentov tokenov elektronických peňazí a poskytovateľov služieb kryptoaktív,
- d) pravidlá ochrany spotrebiteľov vzťahujúce sa na emisiu kryptoaktív, obchodovanie s nimi a ich výmenu a úschovu;
- e) opatrenia na zabránenie zneužívaniu trhu s cieľom zabezpečiť integritu trhov s kryptoaktívami.

---

¹¹ ŠANTA, J. - ŠANTA, I. K niektorým legislatívnym a ekonomickým aspektom virtuálnych mien v legislatíve Európskej únie a Slovenskej republiky, *Justičná revue*, roč. 74, 2022, č. 2, s. 178

Okrem toho, napriek snahe nastoliť jasné pravidlá, môže nová legislatíva poskytnúť dostatok priestoru na rôzne interpretácie aj pri ich zavádzaní do praxe na národných úrovniach. Podstatným preto je, akým spôsobom budú túto právnu úpravu aplikovať orgány zodpovedné za dohľad nad jej dodržiavaním. Takýmto orgánom v SR je Národná banka Slovenska.

V máji 2022 bol EP a Radou prijatý finálny text Nariadenia DLT a väčšina jeho ustanovení sa bude uplatňovať od 23. marca 2023.¹² Nariadenie DLT ponúkne dočasný súbor výnimiek z finančnej regulácie práva EÚ a umožní testovať technológie DLT pri určitých činnostiach súvisiacich s obchodovaním, zúčtovaním a vyrovnaním. Nariadenie DLT má umožniť vývoj kryptoaktív, ktoré sa kvalifikujú ako finančné nástroje a má zachovať vysokú úroveň ochrany investorov, integrity trhu, finančnej stability a taktiež predchádzať regulačnej arbitráži zavedením primeraných záruk na zabezpečenie ochrany investorov a jasne vymedziť zodpovednosť voči klientom za všetky straty v dôsledku prevádzkových zlyhaní. Z hľadiska vecnej pôsobnosti Nariadenie DLT ustanovuje obmedzenia pre finančné nástroje prijaté na obchodovanie alebo zaznamenané v trhovej infraštruktúre DLT a požiadavky na trhové infraštruktúry DLT. Predmetom Nariadenia DLT je aj dohľad a spolupráca medzi prevádzkovateľmi trhových infraštruktúr DLT, príslušnými orgánmi dohľadu a orgánom ESMA. Z hľadiska terminológie Nariadenie DLT definuje významný pojem „DLT finančný nástroj“, pričom ide o finančný nástroj, ktorý je emitovaný, zaznamenávaný, prevádzaný a uchovávaný s použitím technológie distribuovanej databázy transakcií.

Na konci roka 2022 bol prijatý EP a Radou finálny text Nariadenia DORA.¹³ Uplatňovať sa bude od 17. januára 2025. Pozitívom je, že do tohto dátumu má celý finančný sektor dostatok času na uvedenie svojich systémov a zmluvných vzťahov do súladu s Nariadením DORA. Vecná pôsobnosť Nariadenia DORA je zameraná na požiadavky bezpečnosti sietí a informačných systémov, zmluvných dojednaní medzi externými poskytovateľmi IKT služieb a finančnými subjektmi, dozor nad externými poskytovateľmi kritických IKT služieb a pravidlá spolupráce medzi príslušnými orgánmi. Osobný rozsah pôsobnosti Nariadenia DORA má zahŕňať takmer celý finančný sektor. Treba však dodať, že Nariadenie DORA vzhľadom na široký rozsah osobnej pôsobnosti počíta s aplikáciou zásady primeranosti, t. j. každý finančný subjekt vyhoví požiadavkám len v takom rozsahu, ktorý je primeraný pre jeho podnikanie. Dodržiavanie DORA bude od finančných subjektov jednoznačne vyžadovať ciele proces implementácie pre zabezpečenie compliance aj vo svetle už súčasného dodržiavania iných podobných povinností a požiadaviek, ako sú MiFID II a usmernení EBA o outsourcingu.¹⁴

Regulovanie kryptoaktív sa tak v Európe stáva prehľadnejšie ako v Spojených štátoch amerických, ktoré, v niektorých prípadoch, namiesto jasnejších pravidiel

---

¹² Distributed Ledger Technology

¹³ DORA (Digital Operational Resilience Act) je nariadenie EÚ, ktoré ukladá povinným subjektom z finančného sektora prijatie opatrení, ktoré zabezpečia vysokú úroveň digitálnej prevádzkovej odolnosti.

¹⁴ ŠIMKO, L. Regulácia kryptoaktív v práve EÚ, *Justičná revue*, roč. 75, 2023, č. 6-7, s. 978

investovania, reguluje toto odvetvie prevažne donucovacími opatreniami. Dôkazom toho je napr. Americká komisia pre deriváty (US Commodity Futures Trading Commission – CFTC), ktorá v marci 2023 podala žalobu na najväčšiu kryptoburzu Binance za to, že sa podľa CFTC nezaregistrovala v USA ako burza a svoj model podnikania definovala tak, aby obišla registračné požiadavky. Z uvedeného dôvodu americké a ďalšie kryptospoločnosti kriticky reagujú v tom slova zmysle, že **čoraz nejasnejšie** pravidlá a za týchto okolností **vynucovanie povinnosti od nich** zo strany amerických regulátorov vedie k nerovnému konkurenčnému boju. Konkrétne burza Bittrex a mnohé ďalšie hroziacim odchodom z amerického kryptomenového trhu reagovali na rôzne kroky SEC (Americká komisia pre cenné papiere a burzu) z posledného obdobia, ktorá prinútila napr. konkurenčnú burzu **Kraken** ukončiť staking službu a zrejme chystá žalobu v rovnakej veci aj voči najväčšej burze v USA **Coinbase**. SEC vedie vyšetrovanie aj voči newyorskej spoločnosti **Paxos**. Z uvedeného dôvodu v USA prevláda názor, že nielen Európska únia, ale aj **Austrália, Japonsko, Veľká Británia** alebo **Singapur** sú s jasnými reguláciami pre kryptomeny v porovnaní s USA značne v popredí.¹⁵

Inými slovami, mnohí americkí predstavitelia, na čele s prezidentom Joe Bidenom, sa intenzívne snažia **dostať pod kontrolu všetky spoločnosti zaoberajúce sa kryptomenami**. Tvrdia totiž, že v kryptopriemysle sa dejú nekalé praktiky a ich povinnosťou je zasiahnuť. Celý minulý rok preto pracovala skupina poradcov amerického prezidenta na vypracovaní **plánu na reguláciu kryptomien**, ktorej finálna podoba bola do Senátu predložená začiatkom tohto roka. Ak tento návrh bude v Senáte schválený je pravdepodobné, že **opatrenia a pokuty voči kryptomenovým spoločnostiam sa zniekoľkonásobia**.

Zatiaľ čo v sa v USA takto sprísňujú pravidlá, aby si zachovali svoj tradičný finančný systém, **viaceré ázijské krajiny postupujú opačne**. Konkrétne v Honk Kongu vznikol **fond ProDigital Future**, ktorý združuje kryptomenové investície vo **výške 100 miliónov dolárov**. Zameraný je na podporu projektov Web3.0, ako aj viacerých metaverse projektov, ktoré sľubujú v budúcnosti perspektívne zisky. Združuje tak investorov z viacerých krajín a svoje pôsobenie nelimituje iba na domáci trh, pretože sa postupne snaží rozširovať svoje aktivity na austrálskom, americkom i európskom trhu. Honkongská **vláda pripravuje regulačné zákony pre oblasť kryptomien**, čo by malo ešte viac upevniť presvedčenie investorov podieľať sa na aktivitách fondu i na ďalšom rozširovaní záujmu širokej verejnosti o kryptomeny v tomto štáte.¹⁶

2. Virtuálne meny a ich zdaňovanie v Slovenskej republike

Okrem ďalej uvedených, najmä trestných činov podvodov podľa § 221 Trestného zákona, kryptomenovými obchodmi možno spáchať aj niektorý z daňových trestných činov, najmä trestný čin skrátenia dane podľa § 276 Trestného zákona. Z uvedeného dôvodu uvádzame niektoré príklady a ďalšie skutočnosti vyplývajúce zo zákona o dani z príjmov č. 595/2003 Z. z. v platnom znení (ďalej aj „ZDP“). Pre účely tohto príspevku základnými pojmami upravenými v citovanom

¹⁵ www/oitelegraph.com

¹⁶ shutterstock.com/CryptoFX

zákone sú daňovník, ktorým sa rozumie fyzická osoba alebo právnická osoba, predmetom dane príjem (výnos) z činnosti daňovníka a z nakladania s majetkom daňovníka (okrem osobitne vymedzeného predmetu dane) a príjmom peňažné plnenie a nepeňažné plnenie dosiahnuté aj zámenou, ocenené cenami bežne používanými v mieste a v čase plnenia alebo spotreby, a to podľa druhu, kvality, prípadne miery opotrebenia predmetného plnenia, ak tento zákon neustanovuje inak.

Povinnosť podať daňové priznanie a zdaňovať zisk z kryptomien má daňovník iba vtedy, ak vykazuje zisk za posledný kalendárny rok. Predmetom zdanenia je aj prípad, ak bola rozmenená digitálna mena na inú digitálnu menu alebo do stablecoinu. Právnická osoba musí zaplatiť iba daň zo zisku. V prípade, že niekto obchoduje alebo podniká v oblasti kryptomien ako fyzická osoba a živnostník, týka sa ho povinnosť zaplatiť aj zdravotné odvody.

Podľa Metodického usmernenia Ministerstva financií SR č. MF/10386/2018-721 k postupu zdaňovania virtuálnych mien (ďalej aj „Usmernenie MF SR“), ktoré je zverejnené vo Finančnom spravodajcovi, je príjem (výnos) plynúci z predaja virtuálnej meny predmetom dane, ktorý nie je od dane oslobodený a preto je považovaný za zdaniteľný príjem podľa zákona o dani z príjmov. Za predaj virtuálnej meny sa na účely zdanenia podľa tohto usmernenia považuje akákoľvek výmena, napr. výmena virtuálnej meny za majetok alebo výmena virtuálnej meny za poskytnutie služby alebo jej odplatný prevod, a to aj výmena za inú virtuálnu menu. Z predmetného ustanovenia vyplýva, že u daňovníka, ktorý zisťuje základ dane podľa § 17 ods.1 ZDP, je príjem dosiahnutý z predaja virtuálnej meny zdaniteľným príjmom podľa § 2 písm. h) ZDP, na ktorý možno nahliadať primerane ako na príjem plynúci z finančného majetku. Uvedený daňovník pri zisťovaní základu dane alebo daňovej straty vychádza z výsledku hospodárenia zisteného z účtovníctva alebo z rozdielu príjmov a výdavkov. Takto zistený výsledok hospodárenia alebo rozdiel príjmov a výdavkov sa transformuje na základ dane prostredníctvom § 17 až 29 ZDP. V takomto prípade sa rovnako zdaňuje zisk, prípadne platia odvody v závislosti od formy podnikania. Do nákladov je možné v obchodných prípadoch započítať náklady, vynaložené na získanie bitcoinu, prípadne iných kryptomien.

Aj s poukazom na uvedené, v Slovenskej republike nie je možné vyhnúť sa v uvedených prípadoch plateniu dani v súvislosti s nakladaním s kryptomenami. Možná je však tzv. daňová optimalizácia, ktorá môže výrazne ovplyvniť výšku dane. **Nie je však možné v žiadnom prípade znížiť daň až na 0 %.**

Možnosťou je aj vycestovať do zahraničia, kde sú daňové sadzby nižšie alebo až nulové. Treba však brať do úvahy, že do daného štátu je nevyhnutné presťahovať sa fyzicky a nie len virtuálne. Vyžaduje sa, aby daňovník strávil aspoň 51 % času počas roka v danom štáte, v ktorom chce platiť daň z kryptomien. Vycestovať do cudziny je však riešením iba pre niekoho. Treba brať do úvahy aj to, že výdavky s tým spojené, t. j. náklady na cestu, kúpu nového bytu alebo prenájmu v zahraničí a celkové náklady môžu byť ešte väčšie, ako by bola úspora na daniach, preto pri sumách v objeme niekoľko tisíc EUR nie je výhodným takéto riešenie.

Kryptomenové transakcie sú z hľadiska daňových povinností stále relatívne novou témou, preto rôzne štáty k tejto problematike pristupujú veľmi odlišne a pri plnení si tejto daňovej povinnosti je nevyhnutné, tak ako v Slovenskej republike,

prístupovať k nej komplexne. Celý systém výpočtu dane však vo všeobecnosti funguje na princípe rozdielu medzi nákupnou a predajnou cenou.

Ako jeden z príkladov možno uviesť situáciu, že daňovník nakúpil bitcoin 01. 01. 2022 v hodnote 10 000 dolárov s kapitálom 10 000 USD, čiže má jeden bitcoin. Na konci roka predá bitcoin, keď ten bude mať hodnotu 20 000 USD. Rozdiel je teda 10 000 USD, čo je zdaniteľný zisk, ktorý musí daňovník zdaňovať štátu. K tomu možno zohľadniť, že napr. daňovník má vyšší obrat za posledných 12 kalendárnych mesiacoch ako 49 790 eur, čím by daň bola 21 %. To znamená, že 2 100 EUR je daň, ktorú musí daňovník zaplatiť štátu. Do výdavkov možno započítať napr. transakčný poplatok, poplatok burze, prípadne ďalšie poplatky. Na druhej strane, pokiaľ niekto iba nakupuje kryptomeny, nemusí platiť napr. uvádzanú 21 % daň, a to z toho dôvodu, že vždy sa posudzuje, aký je zisk. Môže teda nastať aj situácia, že daňovník je v strate. Vtedy do úvahy vôbec neprichádza zdanenie kryptomien. V situácii, že sa aj podarilo dosiahnuť zisk, ale evidované sú vysoké poplatky na transakciách alebo poplatkoch, ktoré daňovníka dostávajú v konečnom hľadisku do straty, rovnako nie je aktuálne riešiť ako a z čoho zaplatiť daň. Pokiaľ ale došlo k navýšeniu, napr. obchodného alebo investičného kapitálu, potom nedochádza k oslobodeniu od dane a daň sa musí zaplatiť. Ak je kryptomena nakúpená na spoločnosť alebo podnikateľa, potom musí byť tento majetok vedený v účtovníctve. Povinnosť, či niekto bude alebo nebude platiť daň sa posudzuje podľa toho, či zrealizoval už prvý obchod. Rovnako platí, že pokiaľ napr. niekto uzatvorí obchody alebo nakúpi inú kryptomenu s realizovaným rozdielom v podobe zisku, potom z tejto transakcie bude musieť zaplatiť daň. Otáznym je niekedy aj to, ako posudzovať stratové obchody. V princípe platí pravidlo, ktoré v praxi môže byť náročnejšie na použitie. Pokiaľ má niekto napr. 600 obchodov/transakcií v zisku a 400 v mínuse, je možné stratu odpočítať od ziskových obchodov. Príkladom je situácia, že napr. 600 obchodov zarobilo 20 000 eur, 400 obchodov za posledné zdaňovacie obdobie bolo v strate 10 000 eur. Celkový profit, ktorý sa bude musieť zdaňovať teda nie je 20 000 eur, ale iba $20\,000 - 10\,000 = 10\,000$ eur. Poplatky na burze a určité presuny transakcií boli v hodnote napr. 500 EUR a teda celkovo zisk, z ktorého bude nevyhnutné vychádzať, je 9 500 EUR.

Kryptomeny sú, hoci zatiaľ v obmedzenom rozsahu, legálnym platidlom a používajú sa už vo viacerých obchodoch. Pokiaľ niekto iba nakúpil tovar za kryptomeny, ktorých hodnota buď klesla alebo sa pohybovala na rovnakej cene, potom sa daň za nákup tovaru cez kryptomeny neplatí na konci roka. Pokiaľ ale niekto podľa vyššie uvedenej kalkulácie zarobil 9 500 eur a kúpil tovar za 500 eur, naďalej platí, že celých 9 500 eur bude musieť zdaňovať. To, že nakúpi tovar, nezohráva žiadnu úlohu. V podstate proces je nasledovný – daňovník vyberie kryptomeny v hodnote 500 EUR, tie musí najprv zdaňovať (platí sa všetko naraz na začiatku ďalšieho roka), následne až po zdanení príjmu si môže kúpiť tovar. Nakúpiť tovar zo zisku a vyhnúť sa tak plateniu daní je už konaním nad rámec zákona a ide o krátenie daní.

Konkrétnymi sadzbami dane sú 15 %, ak výnosy neprevyšujú sumu 49 790,00 eur, 19 % ak základ dane nepresahuje sumu 41 445,46 eur a zároveň výnosy nie sú vyššie ako 49 790,00 eur a 25 % ak základ dane presahuje sumu 41 445,46 eur a výnosy prekročia sumu 49 790,00 eur. Právnická osoba v tomto prípade neplatí

zdravotné odvody, naďalej je však povinnosťou platiť daň. Sadzba je nasledovná - 15 %, ak zisk nepresiahol sumu 49 790 eur a 21 %, ak zisk presiahol sumu 49 790 eur. V tejto súvislosti treba zohľadniť aj to, ako je s takýmito financiami naložené, t. j., či budú vyberané systémom pravidelnej výplaty, alebo iba raz na konci obdobia, kedy sa štátu zaplatia iba dividendy. Dividendy sú vo výške 7 % sadzby. Vo väčšine prípadov sú najoptimálnejším spôsobom, ako si vyplatiť peniaze zo spoločnosti. Niekedy to však môže byť iba subjektívny pohľad, pretože vždy záleží na zámeroch obchodnej spoločnosti.

Nákup a predaj virtuálnych mien je v rámci Európy oslobodený od DPH. V prípade nákupu tovaru alebo služieb už treba DPH zohľadniť. Konkrétne, ak chce daňový subjekt iba obchodovať, napr. na burze Binance, nemusí mať povinne živnosť alebo obchodnú spoločnosť. Toto rozhodnutie je iba na dobrovoľnej báze, teda akým spôsobom sa zvolí riešenie daňovej optimalizácie. Ak si napr. niekto vo svojom obchode zvolí možnosť platby aj cez kryptomeny, vzniká mu povinnosť si založiť živnosť.¹⁷

Dodržiavanie týchto postupov a ustanovení je zárukou riadneho plnenia si daňových povinností daňovník, čím z jeho strany nebude do úvahy prichádzať spáchanie žiadneho z daňových trestných činov. V prípade opaku však hrozí spáchanie uvedeného trestného činu skrátenia dane podľa § 276 Trestného zákona.

3. Aktuálna trestná činnosť súvisiaca s virtuálnymi menami páchaná v Slovenskej a Českej republike

Aj v Slovenskej republike sú čoraz častejšie evidované podvodné ponuky, ktoré napr. zneužívajú meno spoločnosti Binance. Podvodníci predstierajú, že sú zástupcovia zákaznickeho servisu spoločnosti Binance a snažia sa od potencionálnych poškodených vylákať peniaze pod príslubom ponuky falošných investícií alebo podvodných súťaží. Najväčšia svetová kryptomenová burza Binance preto vydala upozornenie pred takýmito podvodnými konaniami a ich páchatelmi, ktorí zneužívajú jej meno a **ponukou falošných investícií už v niektorých prípadoch aj vylákali tisíce eur**. Páchatelia operujú s pojmami ako umelá inteligencia, 'machine learning' alebo obchodovania pomocou algoritmov. **Nezaujatého investora sa im takto podarí presvedčiť o svojej erudovanosti. Následne takýmto spôsobom sofistikovane pripravujú poškodených o všetky vložené prostriedky** tým, že investorom sľubujú nerealisticky vysoké alebo garantované výnosy. Obete takýchto podvodov sú často kontaktované na sociálnych sieťach, cez e-mail alebo telefonicky. Páchatelia sa s pomocou nátlakových techník pokúšajú od poškodených vylákať citlivé údaje, získať prístup k účtom alebo aj priamo vylákať finančné prostriedky. **Používajú techniky, ktoré sú známe z televízneho nakupovania, teda napr. že časovo obmedzená ponuka platí len nasledujúcich desať minút a pod.** Ďalšou používanou taktikou je zneužitie strachu poškodených o vlastné finančné prostriedky. **Tým sú zasielané podvodné e-maily, ktoré sa tvária ako oficiálna správa od spoločnosti Binance.** V nich páchatelia poškodených informujú, že ich finančné prostriedky alebo celý účet budú zmrazené v prípade, ak neprijmú potrebné opatrenia, napr. zloženie zálohy slúžiacej k

¹⁷ shutterstock.com/ARMMY PICCA

fiktívnemu "odblokovaníu" prostriedkov. Aj samotná spoločnosť Binance, v rámci prijatých preventívnych opatrení informovala, že podvody spojené s kryptomenami sú častým problémom nielen v Slovenskej republike, ale aj celosvetovo, čoho dôkazom je údaj, že táto spoločnosť spolupracovala už viac ako v 47.000 prípadoch s orgánmi činnými v trestnom konaní z celého sveta, čo v praxi predstavuje počet žiadostí o spoluprácu práve pre prípad rôznych podvodov v množstve aj niekoľko týždne.

Najaktuálnejšími prípadmi podvodného konania súvisiaceho s kryptomenami z apríla 2023 je prípad dvoch poškodených z nitrianskeho regiónu so spôsobenou škodou vo výške takmer 55.000 eur, ktorí si na základe podvodného návodu páchatel'a získali bankový úver a takto získanú sumu vložili do kryptomatu. V prvom prípade poškodenému fiktívny pracovník banky telefonicky oznámil, že má schválený úver na svojom bankovom účte. Ten však zároveň oznámil volajúcemu, že muselo ísť o omyl a že v tejto banke účet nemá. Prezradil však, kde má skutočný účet. Následne páchatel' poškodeného informoval o tom, že jeho účet v banke bol napadnutý. Tvrdil, že niekto použil jeho občiansky preukaz a na jeho meno založil iný účet. Páchatel' zároveň tvrdil, že je potrebné získať úver, pretože po tom, ako banka začne vo veci napadnutých účtov konať, budú peniaze klienta zablokované. Poškodený ponuku od údajného pracovníka banky prijal a ďalej postupoval podľa jeho inštrukcií, teda získal úver, pričom navštívil aj pobočku banky. Pred jej pracovníkmi sa však na pokyn volajúceho o zablokovanom účte nezmienil. Vybral peniaze a prostredníctvom kryptomatu vložil cez QR kód 20.000 eur do kryptomeny. Medzitým mu volal páchatel', ktorý sa predstavil ako policajt a volaného utvrdzoval v tom, že vo veci už koná aj polícia v Nitre. Následne mali poškodenému prichádzať správy o tom, že jeho úver sa už spláca a postupne mu z kryptomenového účtu zostal nulový zostatok. Obdobným spôsobom došlo k spáchaniu trestného činu podvodu podľa § 221 Trestného zákona aj v druhom prípade so škodou 34.500 eur, ktoré mu banka poskytla ako úver.

V ďalšom prípade podvodu páchatel', vystupujúci ako finančný poradca, komunikoval s poškodenou zo Sniny pod zámienkou investovania finančných prostriedkov do obchodu s komoditami a kryptomenami. V období od októbra 2022 do februára 2023 páchatel' postupne od poškodenej vylákal minimálne 3 580 eur, ktoré poškodená na účet určený jej páchatel'om zaslala v štyroch platbách.

V podmienkach Slovenskej republiky už boli evidované aj staršie prípady trestnej činnosti sporej s kryptomenami. Išlo napr. o konanie páchatel'a, ktorý prostredníctvom sociálnej siete vylákal od poškodeného finančnú sumu vo výške 2 300 € pod zámienkou predaja hardvérového zariadenia určeného na ťažbu kryptomien. Poškodený uhradil predmetnú sumu prostredníctvom internetbankingu zo svojho bankového účtu na účet páchatel'a, avšak následne už k odovzdaniu hardvéru nedošlo. Páchatel' teda na škodu cudzieho majetku seba obohatil tým, že poškodeného uviedol do omylu ohľadom splnenia si zmluvnej povinnosti, a teda aj uvedeným konaním páchatel'a bola naplnená skutková podstata prečinu podvodu podľa § 221 ods. 1 Trestného zákona.¹⁸

---

¹⁸ Dostupné na: <https://www.minv.sk/?aktuality-presov&sprava=tazba-kryptomeny>

V praxi možné stretnúť sa tiež s prípadmi telefonických hovorov z neznámych čísel, pričom sa volajúci prezentuje pod falošnou identitou a žiada od volanej osoby pod rôznymi zámienkami zaplatať určitú peňažnú čiastku alebo vykonať inú činnosť v podobe inštalácie na prvý pohľad bezpečnej aplikácie. Vzhľadom na skutočnosť, že vynaliezavosť páchatel'ov je v tomto smere takpovediac bezhraničná, vyskytujú sa i prípady, kedy páchatel' navedie volanú osobu, aby si stiahla do svojho mobilného či počítačového zariadenia určitý softvérový program (napr. TeamViewer, AnyDesk), ktorý páchatel'ovi poskytne vzdialený prístup do zariadenia volanej osoby. Takto nadobudnutý prístup môže páchatel' následne využiť napríklad na vytvorenie účtov na kryptomenových burzách alebo zmenárňach v mene volanej osoby a z jej zariadenia pre zaslanie, resp. preposlanie finančných prostriedkov.¹⁹ Takýmto postupom sa páchatel' nielenže dopúšťa trestného činu podvodu tak, ako v predchádzajúcom prípade, ale aj významne sťažuje postup orgánov činných v trestnom konaní a súdov pri objasňovaní takejto trestnej činnosti, pretože platí, že čím viac medzičlánkov (v tomto prípade IP adres) sa v danej finančnej operácii vyskytne, tým ťažšie je následné vystopovanie originálneho pôvodu peňazí v takomto finančnom toku zapojených, čo v konečnom dôsledku, okrem sťaženia postupu orgánov činných v trestnom konaní a súdov pri objasňovaní trestnej činnosti, má za následok napríklad aj z pohľadu páchatel'a úspešnejšiu legalizáciu výnosov z trestnej činnosti. Aj napriek určitej miere anonymity poskytovanej pri finančných operáciách s virtuálnymi menami je vzhľadom na súčasný stav IT technológií možné kryptografickou analýzou dať vypátrať konkrétnu IP adresu a vďaka nej aj jej vlastníka. Avšak aj na takýto (na prvý pohľad nie príliš zložitý) postup OČTK je potrebné disponovať aspoň minimálnymi poznatkami o subjektoch uskutočňovanej platobnej operácie – napr. údaje o účte osoby, ktorá platbu prijala, odoslala a pod.

Záverečným príkladom jednej z uvádzaných a zároveň zrejme najzávažnejšou trestnou činnosťou spáchanou v Slovenskej republike v súvislosti s virtuálnymi menami je krádež virtuálnych mien zo slovenskej kryptoburzy neznámymi páchatel'mi za vyše 4,5 milióna eur v noci z 8. na 9. septembra 2020. Digitálna kryptoburza, ktorú v Slovenskej republike vlastní Jozef Brhel a spol. dosahovala priemerné denné obchody na úrovni jedného milióna eur. Táto kryptoburza síce krátko po krádeži vyvíjala určitú činnosť, od apríla 2021 však neinformovala o žiadnych svojich aktivitách a v konečnom dôsledku sa v súčasnosti ocitla v konkurze. Podľa mediálnych informácií hlavným dôvodom na vyhlásenie konkurzu je fakt, že napriek bezpečnému znovuoobnoveniu prevádzky po kybernetickom útoku nevie majiteľ tejto kryptoburzy - spoločnosť Eterbase, a. s. naplniť pôvodný plán zmenárenskej činnosti. Dôvodom je vypovedanie služieb tretích strán v oblasti poskytovania bankových účtov potrebných na výmenu digitálnych aktív, výsledkom čoho je platobná neschopnosť.

Nádejou pre burzu by mohlo byť prípadné vrátenie takto odcudzených aktív. Hoci sa kryptomeny vyznačujú zložitým vystopovaním zmeny vlastníctva, v konečnom dôsledku sa dajú nájsť v systéme vďaka jedinečným identifikátorom. Podľa spoločnosti Eterbase, a. s. sa podarilo vystopovať už 95 percent všetkých

---

¹⁹ Dostupné na: https://www.minv.sk/?falosna_techicka_podpora_IT_spolocnosti

ukradnutých aktív. Väčšina z nich sa nachádza na štyroch veľkých kryptomenových burzách. Napríklad burza Binance hneď po oznámení krádeže informovala, že prípadné prostriedky, ktoré sa k nej dostanú, vráti späť legitímnemu majiteľovi – spoločnosti Eterbase, a.s. Podľa mediálnych výstupov sa podarilo preukázať, že tieto zdroje sa nachádzajú najmä na digitálnych peňaženkách búrz Binance, Huobi a minoritne na peňaženkách búrz HitBTC a ChangeNOW.

Paradoxom je, že hodnota ukradnutých aktív sa v určitom čase niekoľkonásobne zvýšila, keďže od krádeže uplynul viac ako rok. Práve na burze Binance by mala mať spoločnosť Eterbase, a. s. aktíva za 15 miliónov dolárov. Približne rovnaká hodnota by sa mala nachádzať aj na burze Huobi. Spoločnosť Eterbase, a. s. uviedla, že minimálne burza ChangeNOW prisľúbila prostriedky vrátiť a vec je aktuálne v riešení v spolupráci s políciou. Táto spoločnosť tiež informovala, že prijatie prostriedkov potvrdila aj burza Binance. Vec by sa tak mohla riešiť v pôsobnosti prokuratúry s cieľom vrátenia ukradnutých aktív formou právneho styku s cudzinou z minimálne piatich spoločností, ktoré dnes tvoria Binance.com. Burzy Huobi a HitBTC priebežne odmietli spoluprácu s OČTK.²⁰

Aktuálnou informáciou z Českej republiky je, že české banky postupne vypovedajú bankové účty všetkým spoločnostiam, ktoré sa zaoberajú obchodom s kryptomenami. Tým sa tak podľa Českej kryptomenovej asociácie (ČKMA) výrazne komplikuje ich podnikanie, čím hrozí ich presun do zahraničia. Problematika obchodu s virtuálnymi aktívami je totiž v Českej republike hodnotená českými regulátormi - Finančným analytickým úradom a Českou národnou bankou ako jedna z oblastí s vysokou mierou rizikovosti v oblasti legalizácie výnosov pochádzajúcich z trestnej činnosti. Celý bankový sektor má totiž aktuálnu skúsenosť so zneužívaním virtuálnych aktív na legalizáciu výnosov z trestnej činnosti v podobe podvodných kybernetických útokov na ich klientov, čo potvrdzuje zvýšené obavy členských bánk z rizika plynúceho z obchodov s virtuálnymi aktívami a nutnosť zavedenia zodpovedajúcich zvýšených kontrolných postupov. ČKMA sa opakovane pokúšala na formálnej úrovni vyvolať rokovania so všetkými bankami v ČR, avšak bez výsledku. Aktuálne je v rokovaní spoločný postup členov ČKMA voči bankám, ktoré svojím prístupom značne obmedzujú celý kryptomenový trh, hoci ČKMA tvrdí, že kryptomenové spoločnosti povinnosti vyplývajúce zo zákona proti praniu špinavých peňazí (AML zákon) plnia dôsledne. Česká banková asociácia uviedla, že podporuje a víta všetky iniciatívy, vedúce k zjednoteniu legislatívneho prostredia, ktoré umožnia na oboch stranách riziká spojené s virtuálnymi aktívami a ich obchodovaním znížiť na obojstranne akceptovateľnú mieru, k čomu by malo smerovať aj rokovanie na úrovni EÚ.

České kryptomenové zmenárne a burzy sa preto aktuálne sústreďujú predovšetkým na to, aby ich klienti túto zmenu nepocítili a vyhlasujú, že samotných kryptomien, ktoré vlastní používatelia, sa uzavretie bankových účtov nijako nedotkne. Ich korunové zostatky budú prevedené do inej inštitúcie. ČKMA tvrdí, že prípadným odchodom celého kryptopriemyslu do zahraničia by mohlo HDP ČR počas ďalších

---

²⁰ ŠANTA, J., 2022. Virtuálne meny a trestná činnosť. In. MARKOVÁ, V. ed., 2022. Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi. Zborník príspevkov z 10. roč. interdisciplinárnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, s. 113

desiatich rokov stratit' 256 až 362 miliárd korún a potenciál v podobe zhruba viac ako 53-tisíc vytvorených pracovných miest. Hlavné kryptomenové spoločnosti vykázali za minulý rok obrat 53 miliárd korún. Podľa aktuálnych dát je v ČR okolo 400-tisíc držiteľov kryptomien. Štúdia uvádza, že tento počet môže v horizonte desiatich rokov narásť takmer na osemnásobok.

Ďalšími príkladmi podvodného konania z Českej republiky zaznamenanými medzi rokmi 2020 a 2021 sú tieto prípady. Obet'ou prvého prípadu sa stala žena, ktorá po interakcii s internetovou reklamou na kryptomeny bola kontaktovaná páchatel'om predstierajúcim, že zastáva pozíciu jej osobného bankára. Ten ju následne upozornil na údajné neštandardné aktivity na jej účte (pričom k ničomu takému v skutočnosti nedochádzalo) a inštruoval poškodenú, že za účelom zamedzenia zmieňovaných pohybov na účte bude nevyhnutné mu poskytnúť vzdialený prístup k jej účtu. V dôsledku následného konania páchatel'a poškodenej z účtu zmizol takmer milión Kč nachádzajúci sa na účte a ďalší necelý milión pozostávajúci z dvoch úverov, ktoré zaobstaral páchatel' s využitím prístupu k účtu. Druhý prípad je založený na takmer identickej taktike páchatel'a, taktiež vydávajúceho sa osobného bankára, pričom poškodená na jeho pokyny vybrala 300 000 Kč v hotovosti a vložila ich na fiktívny bitcoinový účet. Mierne odlišný prípad predstavuje konanie poškodeného od decembra 2020 do septembra 2021 v domnienke, že cez legitímneho sprostredkovateľa investuje do kryptomien. V dôsledku neschopnosti svoje finančné prostriedky vybrať a speňažiť tak svoju investíciu (pričom v prípade Bitcoinu by sa jednalo o zhodnotenie približne 150%) si poškodený uvedomil, že sa stal obet'ou podvodného konania, v rámci ktorého mu bola spôsobená škoda 1 500 000.²¹

Okrem podvodov s využitím priameho kontaktovania obete sú v našich reáliách rozšírené aj schémy pripomínajúce vyššie zmieňované tzv. giveaway scams, ktoré sú vzhľadom na lokálne špecifiká prispôbené miestnemu segmentu. Presnejšie sa jedná o reklamy objavujúce sa najčastejšie na Facebooku, v ktorých často figurujú fotografie známych osobností ako napr. Jaromír Jágr, v minulosti Petr Kellner, prípadne zahraničných podnikateľských gigantov ako napr. Elon Musk alebo Bill Gates, s cieľom vzbudenia dojmu, že konkrétne osoby propagujú investície do novej kryptomeny s mimoriadnym potenciálom, prípadne do nej sami investujú. Vo väčšine prípadov reklama automaticky presmeruje užívateľa na stránku vyzerajúcu podobne ako populárny spravodajský portál, čo u zainteresovanej obete bez základných znalostí bezpečného prehliadania internetu posilňuje domnienku, že sa jedná o legitímnu investíciu. Za hlavný rozdiel je možné považovať výzvu páchatel'ov k zaslaniu určitej čiastky vo fiat peniazoch na účet, z ktorého môže byť kúpená kryptomena, zatiaľ čo zmieňované giveaway scams sú typické zaslaním určitého množstva kryptomien na konkrétnu adresu s falošným príslubom ich rýchleho zhodnotenia. Priemerná doba existencie uvedenej reklamy na Facebooku neprevyšuje časový horizont niekoľkých dní, avšak vzhľadom na charakteristiky Facebooku nepredstavuje pre páchatel'ov žiadny problém danú

---

²¹ Podvod s investíciami do kryptomeny, <https://www.policie.cz/clanek/podvod-s-investicemi-do-kryptomeny.aspx>

reklamu kupovať opakovane. Okrem Facebooku je možné sa so zmieňovaným typom reklamy zriedkavejšie stretnúť aj na Google, prípadne na iných stránkach.²²

4. Trestná činnosť súvisiaca virtuálnymi menami páchaná vo svete

Správa s názvom Crypto Losses in Q1 2023 (straty v kryptomenách v 1. štvrtroku 2023) skúmala rôzne hackerské podvody a útoky na kryptomeny v prvom štvrtroku tohto roka. Podľa nej Ethereum a BNB Chain boli dvoma najväčšími cieľmi hackerov a podvodníkov. Až 68,8% celkových strát pochádzalo z týchto sietí. Najmä BNB Chain tvoril 41,3% celkových strát z hackerských útokov a podvodov. V BNB Chaine prevládal najmä jeden typ podvodu – tzv. rug pulls. Ide o typ podvodu, pri ktorom developeri získajú finančné prostriedky a potom zatvoria obchod bez toho, aby dodali produkt alebo službu. Spoločnosť Immunefi uviedla, že v prvom štvrtroku sa 73,3% všetkých rug pullov v kryptomenovom ekosystéme odohralo na BNB Chain. Podľa niektorých názorov veľký počet rug pullov v reťazi môže byť spôsobený kultúrou, ktorá podporuje forking open-source kódu. BNB Chain má stále vážny problém s developermi, ktorí používajú forknutý kód. Jeho komunita chýba prístup zameraný na bezpečnosť a priťahuje mnoho používateľov, ktorí hľadajú rýchly spôsob, ako podvodne získať väčšie finančné prostriedky, preto bol v tomto ekosystéme naďalej zaznamenaný najväčší počet exploitov a rug pullov. Napriek rozšírenosti týchto podvodov v reťazi BNB, spoločnosť Immunefi tiež uviedla, že rug pully a iné podvody sú v kryptomenovej komunite oveľa menším problémom ako hacky alebo exploity. Dominantnou príčinou strát aj v 1. štvrtroku 2023 boli práve hacky. Všetky podvody (vrátane rug pullov a iných podvodov) spolu tvorili len 4,3% celkových strát. V prvom štvrtroku 2023 došlo k veľkým hackerským útokom a exploitom, ktoré odčerpali milióny dolárov z decentralizovaných finančných protokolov (DeFi). Boli nimi napr. - 1. februára sa aplikácia na poskytovanie DeFi pôžičiek, BonqDAO, stala obeťou hackerského útoku, pričom takto bola poškodená o sumu 120 miliónov USD v kryptomenách, 17. februára bol hacknutý decentralizovaný agregátor výmen, Dexible so škodou viac ako 2 milióny USD a 13. marca prišla spoločnosť Euler o viac ako 195 miliónov USD v kryptomenách pri najväčšom útoku na DeFi v tomto štvrtroku.²³

Zakladateľ kryptomenovej platformy Celsius, Alex Mashinsky svojimi zlými rozhodnutiami spôsobil k júnu 2022 škody vo výške až niekoľko miliárd dolárov primárne na úkor používateľov platformy. Navyše **za likvidáciu spoločnosti a právne služby uhradil ďalších 144 miliónov amerických dolárov**. Celsius bola v minulosti **investičná platforma**, ktorá cieľila primárne na zhodnotenie vkladov investorov. Aby dokázali splniť všetky záväzky a sľuby, vklady investorov ďalej reinvestovali do ďalších spoločností a stakingu. Najviac osudovým sa im stal projekt UST, teda stablecoin, ktorý ponúkal až 20 % fixné zhodnotenie za rok. V skutočnosti však išlo o tzv. **Ponziho schému**, ktorá po niekoľkých mesiacoch fungovania ukončila svoju činnosť. Investori prišli v dôsledku zlyhaní vedenia spoločnosti

²² Zneužili Jágra i Kellnera. Rekordní bitcoin láká podvodníky, <https://www.penize.cz/kryptomeny/423587-zneužili-jagra-i-kellnera-rekordni-bitcoin-laka-podvodniky>

²³ www.cryptolosses.com // Crypto Losses in Q1 2023 //

Celsius o niekoľko miliónov dolárov. Časť z nich by však investorom mala byť vyplatená.²⁴

Záver

Regulácie digitálnych aktív sú pre kryptomeny hlavnou témou v roku 2023. Spomínaná má MiCA vstúpiť do platnosti až v nasledujúcom roku a jej cieľom je odstrániť regulačné nedostatky vyplývajúce z rozdielov medzi kryptomenami a tradičnými finančnými aktívami. Slovenská republika sa ako člen Európskej únie nevyhne zmenám vyplývajúcim z **nového regulačného rámca MiCA**. Regulačný rámec bude rozdeľovať kryptomenové aktíva do troch skupín, ktorými sú **tokeny s odkazom na aktíva** (ART – stablecoin krytý kombináciou viacerých aktív), **tokeny elektronických peňazí** (EMT – stablecoin viazaný k fiat 1 ku 1), **všeobecná skupina obsahujúca ďalšie kryptomenové aktíva**. MiCA a znej vyplývajúca vnútroštátna právna úprava bude klásť dôraz na krytie stablecoinov a na kapitálové požiadavky na emitentov a emisné limity. **Zameraná bude predovšetkým na stablecoiny a centralizované burzy.** Na druhej strane nepokrýva všetky aspekty webu 3.0. Napríklad NFT ostávajú nedotknuté kvôli množstvu nástrojov, ktoré môžu byť vlastnené. Rovnako sa regulácia nedotkne ani sektoru DeFi. Regulácia kryptomien nie je jediná oblasť digitálnych aktív, na ktorú sa musí Slovenská republika a investori pripraviť. Neminie ich totiž ani **zavedenie** digitálnej meny centrálnej banky (CBDC). Problémom je, že digitálna mena centrálnej banky by mohla slúžiť ako **výrazný nástroj kontroly** obyvateľstva a prísneho dohľadu nad každou transakciou. Zároveň reprezentujú presný opak toho, čo predstavujú kryptomeny, pretože sú plne centralizované. Európa ale nie je lídrom CBDC a digitálne meny sa prevažne zavádzajú v Ázii. Európska únia prostredníctvom regulačného rámca môže stanoviť svetový trend v tejto oblasti, pretože **čoskoro bude existovať komplexný rámec pre kryptomeny**, platný pre najväčšie ekonomiky sveta. Okrem toho sú pripravované aj ďalšie regulácie, ktoré budú nasledovať rámec MiCA. To je dôkaz, že **vstupujeme do novej éry, ktorá zásadne ovplyvní životy každého majiteľa kryptomien v Európe.**

Takáto nová právna úprava je prijímaná aj preto, aby bola prostriedkom predchádzania rôznej trestnej činnosti, predmetom ktorej sú škody vo výške až niekoľko sto miliónov eur spôsobené tým najsofistikovanejším spôsobom.

Použitá literatúra

1. ŠANTA, J., 2022. Virtuálne meny a trestná činnosť. In. MARKOVÁ, V. ed., 2022. Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi. Zborník príspevkov z 10.roč. interdisciplinárnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave,
2. ŠANTA, J. - ŠANTA, I. K niektorým legislatívnym a ekonomickým aspektom virtuálnych mien v legislatíve Európskej únie a Slovenskej republiky, Justičná revue, roč. 74, 2022, č. 2,
3. ŠANTA, J. - ŠANTA, I. Riziká investovania do virtuálnych mien z ekonomického a trestnoprávneho hľadiska, Justičná revue, roč. 74, 2022, č. 3,

---

²⁴ [www// cointelegraph.com//](http://www.cointelegraph.com//)

4. ŠANTA, J. - ŠANTA, I. – ŠIROKÝ.T. K niektorej aktuálnej trestnej činnosti spojenej s virtuálnymi menami, Justičná revue, roč. 74, 2022, č. 4,
5. ŠANTA, J. - ŠANTA, I. Procesnoprávne aspekty trestnej činnosti s virtuálnymi menami, Justičná revue, roč. 74, 2022, č. 10,
6. ŠANTA, J. - ŠANTA, I., Virtuálne meny a ich všeobecný právny aspekt v Slovenskej republike, In. Gřivna a kol. (eds.) Vliv nových technol3gii na trestní právo, Praha: Auditorium 2022,
7. ŠANTA, J. - ŠANTA, I. Ekonomické a právne prieniky virtuálnych mien, In. Košické dni trestného práva 2022, VI. ročník, Hodnotové smerovanie trestného práva, Zborník vedeckých príspevkov z celoštátnej interdisciplinárnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konajúcej sa dňa 22.-23.06.2022 organizovanej Katedrou trestného práva Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach,
8. ŠIMKO, L. Regulácia kryptoaktív v práve EÚ, Justičná revue, roč. 75, 2023, č. 6-7,
9. //www. Crypto Losses in Q1 2023 //,
10. //www. cointelegraph.com//,
11. //www.minv.sk/?aktuality-presov&sprava=tazba-kryptomeny,
12. //www.minv.sk/?falosna_techicka_podpora_IT_spolocnosti,
13. //shutterstock.com/ARMMY PICCA,
14. //www. ointelegraph.com,
15. //shutterstock.com/CryptoFX,
16. //www. cointelegraph.com,
17. //www. kryptomagazin.sk/pozor-na-tuto-chybu-vacsina-kryptomenovych-investorov-sa-vyhyba-plateniu-dani/,
18. //www.kryptonovinky.sk/kryptonovinky-7-4-kolko-ludi-zaplatilo-v-roku-2022-dan-z-kryptomien/,
19. //www.policie.cz/clanek/podvod-s-investicemi-do-kryptomeny.aspx,
20. //www.penize.cz/kryptomeny/423587-zneuzili-jagra-i-kellnera-rekordni-bitcoin-laka-podvodniky

Kontaktné údaje autorov

Ján Šanta, doc. JUDr., PhD., LL.M., MBA
 prokurátor
 Úradu špeciálnej prokuratúry GP SR Bratislava
 e-mail: jan.santa@genpro.gov.sk
 Právnická fakulta TU v Trnave

Ivo Šanta, Mgr., LL.M., MBA
 finančný analytik, konzultant v oblasti kryptomien
 e-mail: ivo.santa1997@gmail.com

PRINCÍP ULTIMA RATIO A OCHRANA VLASTNÍCTVA PROSTRIEDKAMI TRESTNÉHO PRÁVA

THE PRINCIPLE OF ULTIMA RATIO AND PROTECTION OF PROPERTY BY MEASURES OF CRIMINAL LAW

Rastislav Remeta

Krajská prokuratúra Bratislava

Abstrakt

Vlastnícke právo sa v moderných dejinách vyvinulo ako základné prirodzené ľudské právo. Ústavná úprava zakotvuje právo každého vlastniť majetok, pričom vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Ochrana vlastníckeho práva je zabezpečovaná predovšetkým občianskoprávnymi nástrojmi práva súkromného. V prípade ich neúčinnosti, nastupuje subsidiárne ochrana krajným prostriedkom, a to prostriedkami trestného práva ako práva verejného, v súlade s princípom ultima ratio.

Kľúčové slová: *Princíp ultima ratio, ochrana vlastníctva, trestný čin, subsidiarita trestného práva, prostriedky trestného práva.*

Abstract

The right to property has evolved in modern history as a fundamental natural human right. Constitutional law enshrines the right of everyone to own property, with the property right of all owners having the same legal content and protection. The protection of the right to property is ensured primarily by civil law instruments of private law. In the event of their ineffectiveness, protection by measures of last resort, namely by a measure of criminal law as a public law, in accordance with the principle of ultima ratio, is subsidiary.

Keywords: *Principle ultima ratio, protection of property, crime, subsidiarity of criminal law, measures of criminal law.*

Úvod

Vlastnícke právo a právo vlastniť majetok sa vyvinulo ako základné ľudské právo v Deklarácii práv človeka a občana z roku 1789 vo Francúzku. V zmysle Čl. 20 odsek 1 zákona č. 460/1992 Zb. Ústavy SR (ďalej len „Ústava SR“), má každý právo vlastniť majetok a vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu, pričom majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva. Vlastnícke právo je najvýznamnejším vecným právom a jeho definíciu obsahuje priamo zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (ďalej len „Občiansky zákonník“) v ustanovení § 123, podľa ktorého je vlastníkom v medziach zákona oprávnený predmet svojho vlastníctva držať, užívať, požívať jeho plody a užítky a nakladať s ním. Úprava občianskoprávných vzťahov prispieva k naplneniu

občianskych práv a slobôd, najmä ochrany osobnosti a nedotknuteľnosti vlastníctva.¹ Niektoré občianskoprávne vzťahy sú upravené v osobitných právnych predpisoch, predovšetkým v zákone č. 513/1991 Zb. Obchodnom zákonníku (ďalej len „Obchodný zákonník“). Všetci vlastníci majú rovnaké práva a povinnosti a poskytuje sa im rovnaká právna ochrana.² Ústavné právo ani zákon nerozlišuje medzi druhmi a formami vlastníctva. Vlastníkom sa teda poskytuje rovnaká právna ochrana, ktorá sa vzťahuje na hmotnoprávne vzťahy, ako aj pre použitie prostriedkov ochrany v rámci civilného procesu. Ochrana vlastníckeho práva ako základného ľudského práva je zabezpečovaná predovšetkým v civilnom konaní občianskoprávnymi nástrojmi práva súkromného. V prípade ich neúčinnosti, nastupuje subsidiárne ochrana krajným prostriedkom, a to prostriedkami trestného práva ako práva verejného, v súlade s princípom ultima ratio.

1. Vlastnícke právo a jeho občianskoprávna ochrana

Vychádzajúc z ustanovenia § 123 Občianskeho zákonníka, rozumieme vlastníctvom alebo vlastníckym právom, právo ovládať vec, najmä ju držať, užívať, požívať a nakladať s ňou vlastnou mocou, ktorá nie je závislá od žiadnej inej moci kohokoľvek k tej istej veci. Vlastnícke právo má u každého vlastníka rovnaký zákonný obsah a požíva rovnakú ochranu.

Vlastnícke právo vo vzťahu k majetku sa od roku 1989 opäť rozšírilo do sféry súkromnoprávnej ako výraz autonómie a slobody jednotlivca a zároveň ako základ hospodárstva založeného na princípoch sociálne a ekologicky orientovanej trhovej ekonomiky. Teda Čl. 20 Ústavy SR na jednej strane garantuje súkromné vlastníctvo ak zdroj trhovej ekonomiky s jeho ľudskoprávnou ochranou spojenou so súkromím vlastníka a na druhej strane zabezpečuje pre štát nevyhnutný materiálny substrát a finančné zabezpečenie jeho riadneho fungovania. Čl. 20 Ústavy SR je preto potrebné vnímať aj v kontexte Čl. 4 Ústavy SR v spojení s Čl. 20 odsek 2 Ústavy SR, ktorý vymedzuje reality vo výlučnom vlastníctve štátu a Čl. 59 odsek 2 Ústavy SR umožňujúceho daňovú suverenitu štátu.³

Obdobne uvádza aj Ústavný súd SR v náleze z 26. januára 2011 sp. zn. PL. ÚS 19/09 „Ústavnoprávna ochrana slobody vlastníka nie je len ochranou zužujúcou sa na „púhe“ vlastníctvo, resp. majetok. Právo na ochranu vlastníctva, resp. práva na pokojné užívanie majetku je klasickým základným právom, ktoré musí byť vnímané v úzkej súvislosti s ochranou slobodnej sféry a súkromia vlastníka. Vlastnícke právo je súčasťou jadra personálnej autonómie jednotlivca vo vzťahu k verejnej moci.“

Ústavnoprávna ochrana vlastníctva (Čl. 20 odsek 1 Ústavy SR) je premietnutá v Občianskom zákonníku, ktorý je základným nástrojom ochrany vlastníckeho práva a garantuje princíp nedotknuteľnosti vlastníctva (§ 1 odsek 1 Občianskeho zákonníka) a následne proklamuje zásadu rovnakej právnej ochrany všetkých vlastníkov (§ 124 Občianskeho zákonníka). Upravuje tiež ochranu vlastníka proti

¹ Občiansky zákonník. § 1 odsek 1.

² Občiansky zákonník. § 124.

³ OROSZ, Ladislav a SVÁK, Ján a kol. Ústava Slovenskej republiky. Komentár. Zväzok I. Bratislava: Wolters Kluwer SR, s. r. o., 2021, s. 251-252.

tomu, kto do jeho vlastníckeho práva neoprávnene zasahuje (§ 126 odsek 1 Občianskeho zákonníka).

Občianskoprávna ochrana vlastníckeho práva je poskytovaná ako ochrana preventívna alebo ako následná po porušení vlastníckeho práva, v prípade splnenia povinnosti alebo náhrady škody alebo aj poskytnutím primeraného zadost'učinenia.

Občiansky zákonník upravuje viaceré občianskoprávne prostriedky ochrany:

- a) ochranu svojpomocou podľa § 6 Občianskeho zákonníka, najmä v prípade susedských vzťahov,
- b) ochranu poskytovanú obcou (pôvodne orgánom štátnej správy) podľa § 5 Občianskeho zákonníka, najmä pri predbežnej ochrane pokojného stavu v rozsahu § 127 Občianskeho zákonníka,
- c) následnú súdnu ochranu podľa § 126 Občianskeho zákonníka,
- d) ochranu zabezpečovanú žalobami podľa § 126 odsek 1 Občianskeho zákonníka, ktorými sú žaloba na vydanie veci (*actio reivindicatio*) proti tomu, kto ju neoprávnene zadržuje a súčasne odmieta ju vydať, žaloba zapieracia (*actio negatoria*), ktorá smeruje proti iným neoprávneným zásahom do vlastníckeho práva, ktoré vlastníka rušia alebo obmedzujú pri výkone jeho práva vrátane zásahov do susedských práv (§ 127 Občianskeho zákonníka).⁴ Je potrebné pripomenúť aj Čl. 46 odsek 1 Ústavy SR.

Proti tomu, kto právo ohrozí alebo poruší, možno sa domáhať ochrany u orgánu, ktorý je na to povolaný. Ak nie je v zákone ustanovené niečo iné, je týmto orgánom súd.⁵ Ide o ustanovenie, ktoré vymedzuje orgán, na ktorom sa možno domáhať ochrany. Uvedené ustanovenie je potrebné vykladať v spojení so zákonom č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“), ktoré precizuje prostriedky ochrany v konaní pred súdom.

Ak došlo k zrejmemu zásahu do pokojného stavu, možno sa domáhať ochrany na obci. Obec môže predbežne zásah zakázať alebo uložiť, aby bol obnovený predošlý stav. Tým nie je dotknuté právo domáhať sa ochrany na súde (§ 5 Občianskeho zákonníka). Ak hrozí neoprávnený zásah do práva bezprostredne, môže ten, kto je takto ohrozený, primeraným spôsobom zásah sám odvrátiť.⁶ Medzi všeobecné prostriedky ochrany vlastníckeho práva zaraďujeme tie, ktoré spadajú do všeobecného systému subjektívnych práv, a to ochranu poskytovanú prostredníctvom súdu (§ 4), prostredníctvom tzv. predbežnej ochrany obce (§ 5) a svojpomocou (§ 6). Osobitné prostriedky ochrany vlastníckeho práva predstavujú vlastnícke žaloby vymedzené v § 126 odsek 1 Občianskeho zákonníka. Od vlastníckych žalôb s hmotnoprávnym rozmerom najmä v § 126 je potrebné odlišiť aj ďalšie žaloby, napríklad určovacie podľa § 137 písmeno c) CSP, ktoré sa *sui generis* nezaraďujú medzi žaloby na ochranu vlastníckeho práva.⁷

⁴ ČIČ, Milan a kol. Komentár k Ústave Slovenskej republiky. Martin: Matica slovenská, 1997, s. 117.

⁵ Občiansky zákonník. § 4.

⁶ Občiansky zákonník. § 6.

⁷ ŠTEVČEK, Marek, DULAK, Anton, BAJÁNKOVÁ, Jana, FEČÍK, Marián, SEDLAČKO, František, TOMAŠOVIČ, Marek a kol. Občiansky zákonník I. § 1 - 450. 2. vydanie. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 886.

Skôr než prejdeme k ochrane vlastníctva prostriedkami trestného práva, je potrebné pripomenúť, že pri posudzovaní trestnoprávnej zodpovednosti možného páchatel'a je podstatná aj tá skutočnosť, či sa pri majetkovej dispozícii dodržiavala určitá (povinná, obvyklá, bežná, elementárna) miera opatrnosti zo strany vlastníka ako poškodenej osoby v rámci jeho ochrany pred napríklad odcudzením veci, poškodením veci, uvedením do omylu pri kúpnej zmluve a podobne. Zodpovedanie uvedenej otázky v prípade pasivity vlastníka ako poškodenej osoby má význam aj pre prípustnosť a primeranosť možnosti uplatnenia ochrany vlastníctva prostriedkami trestného práva v rámci subsidiarity trestného práva ako prostriedku ultima ratio. V negatívnom prípade by mohla byť poškodená osoba sama zodpovedná za následok a mohla by sa brániť len prostriedkami civilného práva.

Ak teda bola škoda spôsobená aj zavinením poškodeného, znáša škodu pomerne, ak bola škoda spôsobená výlučne jeho zavinením, znáša ju sám (§ 441 Občianskeho zákonníka). Občiansky zákonník v rámci predchádzania hroziacim škodám, konkrétne v ustanovení § 415 upravuje všeobecnú preventívnu povinnosť, že každý je povinný počínať si tak, aby nedochádzalo ku škodám na zdraví, na majetku, na prírode a životnom prostredí. Pri právnických osobách majú preventívne povinnosti konkrétne fyzické osoby, ktoré sú oprávnené a povinné za právnické osoby konať. Subjektom zodpovednosti za škodu spôsobenú porušením preventívnej povinnosti bude sama právnická osoba. Predchádzanie hroziacim škodám bezprostredne súvisí so zodpovednosťou za škodu. Porušenie preventívnych povinností môže byť dôvodom vzniku zodpovednosti za škodu (§ 420 Občianskeho zákonníka) a naopak, dodržanie preventívnych povinností môže byť dôvodom na vylúčenie zodpovednosti za spôsobenú škodu (§ 418 Občianskeho zákonníka).

Porušenie preventívnej povinnosti uvedenej v § 415 Občianskeho zákonníka sa stáva dôvodom vzniku všeobecnej zodpovednosti za škody, pokiaľ sa nedokáže porušenie povinnosti podľa určitého konkrétneho ustanovenia, či už Občianskeho zákonníka alebo iného zákona. Porušením preventívnej povinnosti, ktorým vznikla škoda na zdraví, majetku, na prírode alebo na životnom prostredí, vznikne všeobecná zodpovednosť za škodu (§ 420 Občianskeho zákonníka). Podľa § 420 odsek 1 Občianskeho zákonníka každý zodpovedá za škodu, ktorú spôsobil porušením právnej povinnosti. Občianskoprávna zodpovednosť za škodu môže vzniknúť z porušenia zmluvných alebo iných záväzkových povinností, vtedy ide o tzv. zmluvnú alebo záväzkovú zodpovednosť. Môže vzniknúť aj z porušenia iných povinností zákonom uložených, vtedy ide o tzv. mimozáväzkovú zodpovednosť. Na oba prípady záväzkovej aj mimozáväzkovej zodpovednosti sa vzťahuje ustanovenie § 420 Občianskeho zákonníka o všeobecnej zodpovednosti za škodu.

Pri občianskoprávnej zodpovednosti za škodu vzniká záväzkovoprávny vzťah (medzi poškodeným a tým, kto za škodu zodpovedá) s tým, že poškodený má právo požadovať náhradu škody a ten kto podľa zákona za škodu zodpovedá, má povinnosť škodu nahradiť. Medzi porušením právnej povinnosti (vyplývajúcej zo záväzkovoprávneho vzťahu alebo uloženej priamo zákonom) a spôsobením škody inej osobe, musí byť príčinná súvislosť. Občiansky zákonník nevymedzuje pojem ani formy zavinenia a pri výklade sa v občianskoprávnej praxi vychádza z

vymedzenia týchto foriem v § 15 a 16 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestného zákona (ďalej len „Trestný zákon“).

2. Trestné právo ako prostriedok ultima ratio

Trestné právo ako odvetvie verejného práva je súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky. Trestné právo konkrétne chráni práva a oprávnené záujmy fyzických a právnických osôb, záujmy spoločnosti a ústavné zriadenie (ochrana významných spoločenských vzťahov) pred trestnými činmi, keď určuje čo je trestný čin, upravuje podmienky trestnej zodpovednosti, druhy trestov a ochranných opatrení, ich ukladanie, skutkové podstaty trestných činov a upravuje postup orgánov činných v trestnom konaní a súdu, aby trestné činy boli náležite zistené, ich páchatelia boli podľa zákona spravodlivo potrestaní a výnosy z trestnej činnosti boli odňaté, pričom boli rešpektované základné práva a slobody fyzických a právnických osôb. Pre trestné právo platí princíp jednoty represie a prevencie. Prostriedkami na dosiahnutie účelu trestného práva hmotného sú hrozby trestami, ukladanie a výkon trestov a ochranných opatrení.

Z vyššie uvedeného vyplývajú aj základné funkcie trestného práva, a to funkcie ochranná, regulatívna, preventívna a represívna. Ochranná funkcia trestného práva je krajným prostriedkom právnej ochrany spoločnosti pred závažnými protiprávnymi útokmi fyzických osôb. Trestné právo je najprísnejší štátny prostriedok na ochranu taxatívne vymedzených záujmov a dopĺňa ochranu zabezpečovanú normami iných právnych odvetví. Nastupuje až vtedy, keď sú ostatné právne prostriedky neúčinné a pasivita štátu by mohla viesť k svojvoľnosti a anarchii. Trestné právo tak predstavuje prostriedok poslednej inštancie, respektíve „ultima ratio“. Napríklad trestnoprávna ochrana v ekonomických vzťahoch prichádza do úvahy až vtedy, keď na ochranu týchto záujmov nepostačujú prostriedky práva občianskeho, obchodného alebo správneho. Represívna funkcia trestného práva (zabrániť páchatelovi páchať ďalšiu trestnú činnosť) musí byť interpretovaná v spojitosti s koncepciou akcesorického, či subsidiárneho charakteru trestného práva a je ovplyvňovaná zásadou pomocnej úlohy trestnej represie. Trestné právo disponuje najsilnejšími prostriedkami štátneho donútenia, ktoré značne zasahujú do práv a slobôd občanov a môžu vyvolať aj vedľajšie negatívne účinky, preto legitimitu trestnoprávných zásahov odôvodňuje len nevyhnutnosť ochrany spoločenských záujmov a neexistencia iného právneho riešenia (ultima ratio).⁸ V rámci regulatívnej funkcie trestné právo reguluje významné spoločenské vzťahy napríklad stanovením základov trestnej zodpovednosti a ukladáním trestov a ochranných opatrení. Pri preventívnej funkcii, v rámci individuálnej a generálnej prevencie, má trestné právo zabezpečovať, aby v rámci zásad ukladania trestov tiež odradilo od páchania trestných činov.

S ohľadom na princíp právnej istoty, najmä v oblasti trestného práva s dôrazom na jasnosť a prehľadnosť zákonov je v hmotnoprávnej oblasti nevyhnutné, aby len zákon ustanovil, ktoré konanie je trestným činom a aký trest, prípadne iné ujmy na právach alebo majetku možno uložiť za jeho spáchanie (Čl. 49 Ústavy SR).

---

⁸ IVOR, Jaroslav a kol. Trestné právo hmotné. Všeobecná časť. Druhé, doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: IURA EDITION, s. r. o., 2010, s. 18-19.

Jasná a prehľadná zákonná úprava je nevyhnutná aj v trestnoprocesnej oblasti. V súvislosti s trestným stíhaním a možnosťami zásahov do osobnej slobody Ústava SR v Čl. 17 odsek 2 ustanovuje, že nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť osobnej slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Nikoho nemožno pozbaviť slobody len pre neschopnosť dodržať zmluvný záväzok.

Je potrebné dodať, že podľa zásady proporcionality, pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel. Takéto obmedzenia sa môžu použiť len na stanovený cieľ.⁹ V rámci pojmu a druhov trestného činu definuje Trestný zákon v § 8 trestný čin ako protiprávny čin, ktorého znaky sú uvedené v tomto zákone, ak tento zákon neustanovuje inak. Trestný čin je definovaný primárne ako formálna kategória. Tým, že zákonodarca určité protiprávne konanie označil za najvyššiu formu protiprávneho konania - trestný čin, vyjadril aj určitú spoločenskú nebezpečnosť. Trestný zákon v § 9 ustanovuje prečin a zločin ako druhy trestných činov.

Prečin definuje Trestný zákon v § 10 odsek 1, písmeno a), písmeno b), ako trestný čin spáchaný z nebanlivosti alebo úmyselný trestný čin, za ktorý tento zákon v osobitnej časti ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby neprevyšujúcou päť rokov. Nejde o prečin, ak vzhľadom na spôsob vykonania činu a jeho následky, okolnosti, za ktorých bol čin spáchaný, mieru zavinenia a pohnútku páchatel'a je jeho závažnosť nepatrná.¹⁰ Prečin, ktorého znaky sú uvedené v tomto zákone, nie je trestným činom, ak ho spáchal mladistvý a ak je jeho závažnosť malá (§ 95 odsek 2 Trestného zákona).

Pri prečinoch potom Trestný zákon ustanovuje, že aj pri naplnení znakov skutkovej podstaty trestného činu, ak bude závažnosť činu nepatrná a u mladistvého malá, nepôjde o trestný čin. Ide o výnimku z formálneho chápania kategórie trestného činu, keď v dvoch prípadoch ustanovuje, že pri protiprávnom čine, ktorý formálne napĺňa znaky prečinu, nepôjde o prečin, ak je jeho závažnosť nepatrná a u mladistvých malá. V § 10 odsek 2 a § 95 odsek 2 Trestného zákona potom závažnosť činu predstavuje materiálny korektív.

Trestný zákon predpokladá, že čin, ktorý vykazuje znaky uvedené v osobitnej časti Trestného zákona, je aj protiprávny. Protiprávnosť činu sa musí skúmať pri činoch vykazujúcich znaky prečinov, ale aj zločinov. Znakmi uvedenými v Trestnom zákone sa rozumejú znaky objektívnej a subjektívnej povahy, ktoré tvoria obligatórne znaky skutkovej podstaty trestného činu, a to objekt (chránený záujem), objektívna stránka (konanie aj opomenutie, následok a príčinná súvislosť), subjekt (páchateľ) a subjektívna stránka (zavinenie, niekedy aj pohnútky).

V Českej republike je princíp ultima ratio v kontexte zásady subsidiarity trestnej represie upravený v § 12 odsek 2 zákona č. 40/2009 Sb. trestného zákoníka, podľa ktorého "Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu." Následne je potrebné poukázať na ustanovenie o druhu trestu a jeho výmery v § 39 odsek 2 zákona č. 40/2009 Sb. trestného zákoníka "Povaha a závažnost trestného činu jsou určovány

⁹ Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava SR v znení neskorších predpisov, Čl. 13 odsek 4.

¹⁰ Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, § 10 odsek 2.

zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou, záměrem nebo cílem."

2.1 Uplatnenie princípu ultima ratio v odbornej literatúre

Uplatňovanie princípu ultima ratio, ktorý nie je v právnom poriadku SR výslovne právne upravený, vyvoláva v odbornej verejnosti, ale aj v praxi orgánov činných trestnom konaní a súdov, rozdielne názory. Možnosť uplatnenia súkromnoprávných prostriedkov neznamena, že nejde o trestný čin ak boli naplnené všetky zákonné znaky trestného činu a zákon neustanovuje inak. Nemožno podmieňovať vyvodenie trestnoprávnej zodpovednosti len tým, že uplatnenie súkromnoprávných prostriedkov je neefektívne. V prípade, že trestnoprávny vzťah má súkromnoprávny základ, najmä pri majetkovej a hospodárskej trestnej činnosti, môžu súbežne pôsobiť prostriedky ochrany súkromnoprávne s trestnoprávnymi. Úlohou trestného práva ako práva verejného je napĺňanie jeho funkcií ochranej, regulatívnej, preventívnej a represívnej, čo nie je účelom súkromného práva.

V odbornej literatúre sú známe dva názory.

A) Prvý názor vychádza z konštantnej rozhodovacej činnosti Najvyššieho súdu SR, ktorý na podklade aktuálnej hmotnoprávnej úpravy zákonodarca, pripúšťa prostredníctvom tzv. materiálneho korektívu (§ 10 odsek 2 Trestného zákona) použitie princípu ultima ratio ako interpretačného pravidla pri výklade zákonných znakov v aplikačnej praxi, len pri menej závažných trestných činoch, a to prečinoch.

Konštantná rozhodovacia činnosť Najvyššieho súdu SR od roku 2013 tak pripúšťa prostredníctvom tzv. materiálneho korektívu (§ 10 odsek 2 Trestného zákona) použitie princípu ultima ratio ako výkladového pravidla v aplikačnej praxi, len pri menej závažných trestných činoch, a to prečinoch s ich formálno-materiálnym vymedzením.

Pri zločinoch a obzvlášť závažných zločinoch (ako podkategórii zločinu), ktoré sú prísne formálnymi kategóriami trestných činov, je v prípade formálneho naplnenia všetkých zákonných znakov skutkovej podstaty trestného činu, nevyhnutné ich posúdenie len v zmysle Trestného zákona, a to bez použitia materiálneho korektívu.

Ak v rozhodnutí o prečine je odkaz na § 10 odsek 2 Trestného poriadku, ale absentuje poukaz na konkrétny chýbajúci znak skutkovej podstaty trestného činu, ide o nepreskúmateľné rozhodnutie. Išlo by o rozpor s princípmi právneho štátu (Čl. 1 odsek 1 Ústavy SR) a legality (Čl. 2 odsek 2 Ústavy SR), ak už boli pri zločinoch naplnené všetky formálne znaky uvedené v zákone a nebola s poukazom na princíp ultima ratio vyvodená trestnoprávna zodpovednosť. Limity trestného práva nesmú byť tam, kde sa riešenie nachádza napríklad v občianskom práve (napríklad reparácia formou náhrady škody), lebo trestné právo plní aj ďalšie spomenuté funkcie (napríklad preventívnu a represívnu).¹¹ Pri zločinoch s prísne formálne vymedzenými znakmi je neprípustné vylúčiť vyvodenie trestnoprávnej zodpovednosti s odkazom na ultima ratio, lebo už v definovaní znakov skutkovej

¹¹ SYROVÝ, Ivan. Medze princípu ultima ratio v trestnom práve. Justičná revue. 2013. s. 1138-1139.

podstaty je obsiahnutý taký stupeň závažnosti, ktorý neumožňuje ich posúdiť inak ako podľa trestného práva. Princíp ultima ratio je záväzný nielen pre zákonodarcu, ale je aj interpretačným pravidlom pri prečinoch s ich formálno-materiálnym poňatím, ktoré tak trestné činy odlišuje od priestupkov a iných správnych deliktov.¹²

B) Druhý názor je blízky českej právnej úprave a na rozdiel od rozhodovacej činnosti Najvyššieho súdu SR vzťahuje použitie princípu ultima ratio ako interpretačného pravidla pri výklade zákonných znakov všetkých druhov trestných činov (§ 8 Trestného zákona).

Názor vychádza z princípu právneho štátu (Čl. 1 odsek 1 Ústavy SR) s poukazom na rozhodovacu činnosť Ústavných súdov SR a ČR, ako aj Najvyššieho súdu ČR, pričom princíp ultima ratio je metódou výkladu právnej normy, nie osobitnou právnou normou, preto pre jeho aplikáciu nie je nevyhnutné jeho legislatívne vymedzenie a princíp ultima ratio je aj korektívom nespravodlivosti, keď koriguje výsledky formálnej aplikácie právnych noriem a znemožňuje, aby sa bežné civilné sporové otázky riešili prostriedkami trestného práva.¹³ Obdobne aj Stanovisko Najvyššieho súdu ČR z 30. januára 2013 sp. zn. Tpjn 301/2012 - R 26/2013. Tam, kde na reguláciu postacia prostriedky správneho alebo civilného práva, sú prostriedky trestného práva nielen nadbytočné, ale z pohľadu princípov právneho štátu tiež neprípustné. Zákonodarca síce vymedzuje znaky (skutkové podstaty) trestných činov, ale neurčuje, ktoré konkrétne skutky možno pod tieto definície podradiť, čo je vecou orgánov aplikácie práva.¹⁴

2.2 Princíp ultima ratio v rozhodnutiach Najvyššieho súdu SR

Najvyšší súd SR v uznesení z 13. augusta 2013 sp. zn. 2 Tdo 35/2013 (Zbierka stanovísk NS a súdov SR č. 6/2014 - R 96/2014) okrem iného uviedol „Ak páchatel' svojim konaním naplní zákonné znaky skutkovej podstaty trestného činu, je povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní a súdu vyvodit' trestnoprávnu zodpovednosť postupom podľa Trestného poriadku. Pravidlo „ultima ratio“ možno uplatniť jedine prostredníctvom materiálneho korektívu v rozsahu § 10 odsek 2 Trestného zákona, teda len pri prečinoch.“ Materiálny korektív vymedzený stupňom spoločenskej nebezpečnosti (§ 3 odsek 1, odsek 2, odsek 4 Trestného zákona v znení účinnom pred 1. januárom 2006) je nepochybne naplnený v intenzite charakteristickej pre trestný čin, čo je určené výškou škody, ku ktorému konanie obvineného smerovalo a škoda veľkého rozsahu je aj okolnosťou, ktorá podmieňuje použitie vyššej trestnej sadzby (§ 250 odsek 5, § 88 Trestného zákona v znení účinnom pred 1. januárom 2006).

Trestný zákon v otázke vymedzenia zločinov je založený výlučne na formálnom princípe, vychádzajúc z protiprávnosti činu upravenej v ustanovení § 8 Trestného zákona. Ak sa zistí protiprávnosť činu a jeho znaky v Trestnom zákone, potom nie je ponechané na uvážení orgánov činných v trestnom konaní, či konanie

¹² ČENTÍK, Tomáš. Kde sú hranice aplikácie princípu ultima ratio v trestnom práve. [cit. 10.5.2023]. Dostupné z: <http://www.ulpianus.sk/blog/8472>.

¹³ POBIJAK, Tomáš. Trestný postih ako ultima ratio. *Justičná revue*. 2021. s. 1273-1274.

¹⁴ ŠAMKO, Peter. *Trestné činy poškodzujúce veriteľ'ov*. Bratislava: Wolter Kluwer, 2019, s. 365.

páchateľa tohto činu by nebolo vhodnejšie riešiť inými prostriedkami práva než trestnoprávnymi. Istý materiálny korektív bol v tomto smere zákonodarcom ponechaný v ustanovení § 10 odsek 2 Trestného zákona. Uplatnenie princípu ultima ratio tak prichádza do úvahy len pri prečinoch. (Rozsudok Najvyššieho súdu SR z 25. septembra 2014 sp. zn. 5 Tdo/36/2014)

Najvyšší súd SR v rozsudku z 12. júla 2016 sp. zn. 1 Tdo V 10/2015, ktorý sa dotýkal posudzovania trestného činu sprenevery podľa § 248 odsek 1, odsek 5 Trestného zákona č. 140/1961 Zb. a iné uviedol, že nebolo aplikačne správne vylúčiť trestnosť činu pri majetkovom delikte so značnou škodou, resp. škodou veľkého rozsahu, ani z hľadiska iných kritérií uvedených v § 3 odsek 4 Trestného zákona v znení účinnom pred 1. januárom 2006. V rozhodnutí súdu absentuje vysvetlenie vo vzťahu ku kritériám určujúcim materiálny korektív. Tieto nahrádza téza o použití princípu „ultima ratio“, ktorá je ale, tak ako je použitá, zásadne nesprávna. Na rozdiel od právnej úpravy Českej republiky v § 12 odsek 2 súčasne účinného Trestného zákonníka, nie je princíp „ultima ratio“ v právnom poriadku Slovenskej republiky zakotvený. Princíp „ultima ratio“, je pojmovo použiteľný ako vodič pre zákonodarcu pri legislatívnom postupe. Aplikačne sa dá odvodiť aj od zákonných princíпов ukladania sankcií, pri využití aj ochranných opatrení, s tým súvisí aj ústavná zásada proporcionality pri zásahu do základných ľudských práv. Pri posudzovaní trestnosti činu zásadu „ultima ratio“ možno uplatniť jedine prostredníctvom materiálneho korektívu v rozsahu § 10 odsek 2 Trestného zákona č. 300/2005 Z. z., teda len pri prečinoch. Materiálny korektív sa v Trestnom zákone (v znení účinnom pred 1. januárom 2006) uplatňoval univerzálne (opäť však nejde o princíp „ultima ratio“ v podobe vyjadrenej v súčasnej českej právnej úprave). Súd neoznačil žiadne konkrétne ústavné ani zákonné ustanovenie hmotnoprávnej povahy, o ktoré sa pri oslobodení spod obžaloby oprel, teda pri konštatácii, že dotknuté skutky nie sú trestným činom (materiálny korektív nepoužil). Neprichádza do úvahy neuplatniť trestnoprávnu zodpovednosť ani na základe súbežného alebo predchádzajúceho uplatnenia súkromnoprávnej sankcie, resp. jej zodpovedajúceho právneho prostriedku, viazaného na úkon poškodeného vo vlastnom mene, napríklad (typicky) pri náhrade škody alebo nemajetkovej ujmy alebo vydání vecí podľa Občianskeho zákonníka (kde je pre vymoženie plnenia potrebná súdna žaloba, pri náhrade škody je možné aj uplatnenie nároku v adhéznom konaní). Taký právny postih sa uplatňuje súbežne s trestnoprávnou sankciou a nie je s ňou nezlučiteľný (naopak, ide o synchronný sankčný systém s reštitučnou, represívnou a preventívnou funkciou). Pri trestných činoch v kategórii zločin a obzvlášť závažný zločin, je z hľadiska formálneho chápania týchto deliktov podľa rekodifikovanej trestnoprávnej úpravy relevantné len posúdenie naplnenia ich zákonných znakov (bez materiálneho korektívu). Súd nemôže v aplikačnej oblasti nahradiť zákon teóriou a takto ju povýšiť nad zákon (v aplikačnej oblasti teória vychádza zo zákona, nie naopak, môže však prinášať námety „de lege ferenda“).

Najvyšší súd SR v uznesení z 22. augusta 2017 sp. zn. 2Tdo 4/2017 uviedol, že do pôsobnosti Národnej rady Slovenskej republiky patrí uznávať sa na ústave, ústavných a ostatných zákonoch, zveruje právomoc vymedziť katalóg trestných činov a trestov za ich spáchanie a určovať tak trestnú politiku štátu výlučne

zákonodarcovi. O vine a treste môže rozhodnúť iba súd (čl. 50 odsek 1 Ústavy SR), ten je pritom vždy viazaný zákonom (čl. 2 odsek 2, čl. 144 odsek 1 Ústavy SR). Súd nemôže rozširovať podmienky trestnej zodpovednosti, ale tieto nie je oprávnený ani zužovať v tom smere, že konanie naplňajúce všetky zákonodarcom stanovené znaky skutkovej podstaty konkrétneho trestného činu (u prečinov včítane potrebnej miery závažnosti) označí za beztrestné. Preto ak páchatel' svojim konaním naplní zákonné znaky skutkovej podstaty trestného činu, je povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní a súdu vyvodiť trestnoprávnu zodpovednosť postupom podľa Trestného poriadku. Pravidlo ultima ratio možno uplatniť jedine prostredníctvom materiálneho korektívu v rozsahu § 10 odsek 2 Trestného zákona, len pri prečinoch.

K princípu ultima ratio Najvyšší súd SR v uznesení z 26. septembra 2018 sp. zn. 3Tdo 43/2018 uviedol, že pokiaľ zákonodarná moc označila určité konanie za protiprávne (zločiny a obzvlášť závažné zločiny) bez možnosti úvah, či za istých okolností (pri prečine materiálny korektív) protiprávnym nie sú, potom i súdna moc musí rešpektovať vôľu zákonodarcu. Ak by súdna moc „oslobodzovala“ zločiny a obzvlášť závažné zločiny s odkazom na princíp ultima ratio, potom by sa mohla harmonia vzájomnej kontroly a rozdelenia právomoci zákonodarnej, výkonnej a súdnej moci narušiť, pretože súdna moc by sama tvorila, resp. pretvárala zákony v rozpore s tým, ako ich prijala zákonodarná moc. Princíp ultima ratio možno uplatniť len prostredníctvom materiálneho korektívu § 10 odsek 2 Trestného zákona, teda len pri prečinoch. Toto pravidlo je vo vzťahu k prečinom plne opodstatnené, pretože súdna moc na aplikáciu princípu ultima ratio použila zákonodarcom deklarovanú možnosť za istých okolností nepovažovať za protiprávne konanie, ktoré sa ako protiprávne javí z dôvodu naplnenia všetkých formálnych znakov skutkovej podstaty konkrétneho prečinu. (Obdobne aj Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 27. januára 2021 sp. zn. 1Tdo 28/2020).

Vyššie uvedené závery Najvyšší súd SR zhrnul aj v uznesení z 27. januára 2021 sp. zn. 1Tdo 48/2020, keď okrem iného uviedol, že protiprávne konanie obvineného všetkými znakmi skutkovej podstaty príslušného trestného činu zjavne prekročilo mantinely súkromnoprávnej regulácie. Pri takomto evidentnom excese by aplikácia mimotrestných prostriedkov regulácie súkromnoprávných vzťahov vyznela nanajvýš samoúčelne a vo vzťahu k poškodenému subjektu by opačný postup hraničil s porušením zásady denegatio iustitiae (odopretia spravodlivosti) vo vzťahu k úlohe súdu v trestnom konaní. Pokiaľ je z formálneho hľadiska preukázané, že trestne zodpovedný páchatel' svojim konaním naplnil zákonné znaky skutkovej podstaty trestného činu, je povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní a súdu vyvodiť trestnoprávnu zodpovednosť postupom podľa Trestného poriadku. Pokiaľ zákonodarná moc označila určité konanie za protiprávne, aj aplikácia princípu ultima ratio v trestnom konaní nemôže byť založená na svojvoľnom výklade zákona súdom. Princíp ultima ratio možno uplatniť len prostredníctvom materiálneho korektívu § 10 odsek 2 Trestného zákona, teda len pri prečinoch, pretože súdna moc použila zákonodarcom deklarovanú možnosť za istých okolností nepovažovať za protiprávne konanie, ktoré sa ako protiprávne javí z dôvodu naplnenia všetkých formálnych znakov skutkovej podstaty konkrétneho prečinu. Okrem obligatórnych znakov skutkovej podstaty trestného činu sa na vyvodenie trestnej zodpovednosti pri

prečine vyžaduje aj naplnenie tzv. materiálneho korektívu, ktorý je vyjadrený v ustanovení § 10 odsek 2 Trestného zákona. Materiálny korektív predstavuje výnimku z formálneho chápania kategórie trestných činov. Jednou z podmienok, ktorá musí byť splnená na to, aby určité protiprávne konanie (skutok) mohlo byť kvalifikované ako konkrétny prečin, je v zmysle § 10 odsek 2 Trestného zákona aj pozitívny záver o tom, že závažnosť konania, ktoré inak z formálneho hľadiska napĺňa znaky skutkovej podstaty nejakého prečinu je vyššia ako nepatrná. Závažnosť niektorého protispoločenského konania býva spravidla deliacou čiarou medzi trestným činom a priestupkom.

Najvyšší súd SR v uznesení z 18. mája 2021 sp. zn. 4Tdo 31/2021 neakceptoval tvrdenie obvineného, že nešlo o trestný čin podvodu, ale o občianskoprávny, resp. obchodný vzťah, ktorý sa mal riešiť v civilnom procese. Ak by súd odkázal obvineného na civilný proces, zmaril by v tomto prípade účel trestného práva. Účel a úlohy civilného procesu, sú v spoločnosti absolútne odlišné. Civilný proces z hľadiska trestnoprávnej zodpovednosti nerieši a ani nemôže riešiť podvodné konania opísané v príslušných skutkových vetách. V prípade takých konaní nastupuje ich sankcionovanie prostriedkami trestného práva práve preto, aby sa spoločensky škodlivému, nečestnému a špekulatívnemu konaniu nielen predchádzalo už samotnou existenciou trestného činu podvodu, ale aj preto, aby takéto praktiky boli spravodlivo postihnuté prostriedkami trestného práva.

2.3 Princíp ultima ratio v rozhodnutiach Ústavného súdu SR

Ústavný súd SR v náleze z 1. apríla 2009 sp. zn. I. ÚS 402/2008 uviedol, že trestný čin s trestnoprávnou kvalifikáciou určitého konania, ktoré má súkromnoprávny základ, je potrebné považovať za ultima ratio, teda za krajný právny prostriedok, ktorý má význam predovšetkým celospoločenský, t. j. z hľadiska ochrany základných spoločenských hodnôt. V zásade však nemôže slúžiť ako prostriedok nahradzujúci ochranu práv a právnych záujmov jednotlivca v oblasti súkromnoprávných vzťahov, kde závisí predovšetkým na individuálnej aktivite jednotlivca, aby strážil svoje práva (vigilantibus iura), ktorým má súdna moc poskytovať ochranu. Je však neprijateľné, aby túto ochranu aktívne preberali orgány činné v trestnom konaní, ktorých úlohou je ochrana predovšetkým celospoločenských hodnôt, nie priamo konkrétnych subjektívnych práv jednotlivca, ktoré svojou povahou spočívajú v súkromnoprávnej sfére. V právnom štáte je neprípustné, aby prostriedky trestnej represie slúžili k uspokojovaniu subjektívnych práv súkromnoprávnej povahy, ak nie sú okrem toho splnené všetky predpoklady vzniku trestnoprávnej zodpovednosti.

Podľa uznesenia Ústavného súdu SR z 19. februára 2009 sp. zn. IV. ÚS 55/2009 možno z právneho poriadku Slovenskej republiky, ako aj z právnych poriadkov väčšiny členských krajín Európskej únie vyvodiť, že jedným z charakteristických znakov moderného právneho štátu je aj skutočnosť, že vymedzenie trestného činu, stíhanie páchatel'a a jeho potrestanie je vecou vzťahu medzi štátom a páchatel'om trestného činu. Štát prostredníctvom svojich orgánov rozhoduje podľa pravidiel trestného konania o tom, či bol trestný čin spáchaný a kto ho spáchal. Trestnoprávnu kvalifikáciu určitého konania (ktoré má súkromnoprávny

základ) ako trestného činu treba preto považovať za ultima ratio, teda za krajný právny prostriedok. Spravidla ním však nemožno suplovať ochranu práv a právnych záujmov fyzických osôb alebo právnických osôb v oblasti súkromnoprávnych vzťahov, kde je kladený dôraz najmä na ich individuálnu aktivitu v tom zmysle, aby sa starali o svoje práva, ktorým má poskytovať ochranu súdna moc.

Trestné právo je prostriedkom ultima ratio, čo sa podľa právnej teórie, ako aj súdnej praxe chápe aj ako zásada pomocnej úlohy trestnej represie (zásada subsidiarity). Trestné právo má byť použité len ako najkrajnejší prostriedok a len pri typovo najzávažnejších porušeníach spoločenských vzťahov, záujmov a hodnôt, teda len tam, kde iné možnosti, hlavne prostriedky ostatných právnych odvetví, nie sú dostatočné, teda už boli vyčerpané, sú neúčinné alebo zjavne nie sú vhodné. V oblasti aplikácie a interpretácie trestného práva potom z takto chápaného prostriedku ultima ratio musia byť akcentované právne princípy a zásady, ktoré primárne súvisia s posudzovaním trestnosti činu, napr. zásada nullum crimen, nulla poena sine lege (čl. 49 ústavy) či zásada in dubio pro reo (čl. 50 ods. 2 ústavy). (Nález Ústavného súdu SR zo 14. decembra 2011 sp. zn. I. ÚS 316/2011).

Princíp „ultima ratio“ umožňuje orgánom činným v trestnom konaní a súdu odlíšiť prípady, ktoré spadajú výhradne do sféry občianskoprávnych, obchodných vzťahov a naplňajú len zdanlivo formálne znaky skutkovej podstaty trestného činu od skutočnej trestnej činnosti. Trestno-právna ochrana má nastúpiť až tam, kde nepostačí ochrana poskytovaná inými odvetviami práva a trestné právo má nastúpiť tam, kde sú iné prostriedky ochrany práv fyzických a právnických osôb vyčerpané. Zároveň je možné konštatovať, že s poukazom na spôsob vykonania činu a jeho následky, okolnosti, za ktorých bol čin spáchaný, mieru zavinenia a pohnútku páchatel'a nie je možné konanie posúdiť ako prečin v zmysle § 10 Trestného zákona, nakoľko závažnosť spáchaného činu je nepatrná. (Uznesenie Ústavného súdu SR z 20. decembra 2017 sp. zn. II. ÚS 732/2017).

2.4 Princíp ultima ratio v rozhodnutiach Ústavného súdu ČR a Najvyššieho súdu ČR

Ústavný súd ČR v náleze z 12. októbra 2006 sp. zn. I. ÚS 69/06 uviedol, „že chápe trestní právo jako právo "ultima ratio", tedy právo, jehož prostředky mají a musejí být užívány tehdy a jen tehdy, pokud užití jiných prostředků právního řádu nepřichází v úvahu nebo je zjevně neúčelné. Spor o výklad autorského práva mohl být snadno vyřešen v řízení občianskoprávním. Trestní právo a trestněprávní kvalifikace určitého jednání přitom v zásadě nemá prostor tam, kde by nahrazovala individuální aktivitu jednotlivců na ochranu jejich práv a právních zájmů v oblasti běžných soukromoprávních vztahů. V opačném případě by totiž docházelo k znerovnoprávnění osob v jejich vzájemných vztazích a k neúctě orgánů veřejné moci k rovnosti občanů. Povaha trestního práva jako "ultima ratio" je především reflexí principu proporcionality, který ustálená judikatura Ústavního soudu považuje za výraz demokratického právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy). Proti jednáním porušujícím práva vyplývající z občianskoprávních předpisů je třeba v prvé řadě brojit soukromoprávními prostředky, při jejich nedostatečnosti uplatnit sankce správní a teprve na posledním místě právo trestní. Opačný přístup, tedy užití

trestněprávního postupu, aniž by prostředky jiných právních odvětví byly použity, by byl v rozporu s již naznačeným principem subsidiarity trestní represe, který vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě. Při trestněprávním posuzování jednání, které má z občanskoprávního pohledu podobu sporu o zaplacení určité částky, nutno na věc primárně nahlížet z pohledu práva občanského a zvažovat, zda jsou dány podmínky pro nasazení krajního represivního prostředku - trestního práva. Trestní právo tak nemůže sloužit jako prostředek nahrazující ochranu práv a právních zájmů jednotlivce v oblasti soukromoprávních vztahů, kde závisí především na individuální aktivitě jednotlivce, aby střežil svá práva, jimž má soudní moc poskytovat ochranu, ve smyslu zásady "vigilantibus iura scripta sunt". Určovat trestněprávní politiku a kvalifikovat určitý druh jednání co do formální podoby jako trestný čin přísluší zákonodárci. Podmínky trestnosti činu je třeba interpretovat ve světle zásad trestního práva, mezi které patří i výše uvedený princip "ultima ratio". Jeho zohlednění je namístě při posuzování jak formální, tak i materiální stránky trestného činu.“

Najvyšší súd ČR v uznesení z 24. februára 2011 sp. zn. 6 Tdo 1508/2010 vyslovil že „sama existencia inej právnej normy, umožňujúcej nápravu závažného stavu spôsobeného páchatelom ešte sama o sebe nezakladá nutnosť postupu iba podľa tejto normy s odkazom na zásadu subsidiarity trestnej represie (respektíve chápania trestného práva ako ultima ratio), bez možnosti aplikácie trestno-právnych inštitútov. Ak bol spáchaný trestný čin, ktorého skutková podstata bola vo všetkých znakoch naplnená, nemôže štát rezignovať na svoju rolu pri ochrane oprávnených záujmov fyzických a právnických osôb s poukazom na primárnu existenciu inštitútov občianskeho, obchodného práva či iných právnych odvetví, ktorými možno zaistiť náhradu škody, ktorá bola trestným činom spôsobená. Princíp ultima ratio nemôže úplne znemožniť aplikáciu účelu trestného konania“

Zásadu subsidiarity trestnej represie (trestný postih ako prostriedok ultima ratio) v zmysle § 12 odsek 2 Trestného zákona Českej republiky nemožno chápať tak, že trestná zodpovednosť je vylúčená, keď poškodený alebo iná oprávnená osoba, na ktorej úkor bol trestný čin spáchaný, sa domáhal alebo domáhala nápravy protiprávneho stavu prostriedkami civilného práva, tzn. že paralelne aplikovala iný druh zodpovednosti za protiprávne konanie, napr. zodpovednosť občianskoprávnu. Preto nie je vylúčené súbežné uplatnenie trestnej zodpovednosti spolu s iným druhom zodpovednosti, ak páchatel vedome zneužíva prostriedky civilného práva k tomu, aby sa na úkor oprávnenej osoby obohatil alebo si zaistil iné výhody, a to spôsobením škody či inej ujmy, už nemieni ani za využitia prostriedkov civilného práva dobrovoľne plniť. Trestná zodpovednosť by bola vylúčená iba v situáciách, keď uplatnením iného druhu zodpovednosti možno dosiahnuť splnenie všetkých funkcií vyvedenia zodpovednosti, tj. splnenie cieľa reparačného a preventívneho, a pritom funkcia represívna nie je v danom prípade nevyhnutná. (Uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 10. augusta 2016 sp. zn. 8 Tdo 803/2016 (R 50/2017).

Najvyšší súd ČR v uznesení z 27. apríla 2017 sp. zn. 5Tdo 407/2016 (R 16/2017) uviedol, že Trestným činom je všeobecne každý protiprávny čin, ktorý Trestný zákon označuje za trestný a ktorý vykazuje znaky uvedené v tomto zákone. V zásade teda platí, že každý protiprávny čin, ktorý vykazuje všetky znaky uvedené

v Trestnom zákone, je trestným činom a je treba vyvodit' trestnú zodpovednosť za jeho spáchanie (Stanovisko trestného kolégia NS ČR č. 26/2013). Ani chápanie trestného práva ako „ultima ratio“ nevyklučuje spáchanie trestného činu a uloženie trestu v prípade závažného porušenia určitých povinností, ktoré možno sankcionovať i mimo-trestnými prostriedkami, pretože Trestný zákon chráni tiež súkromné záujmy fyzických a právnických osôb (Napríklad aj uznesenie Najvyššieho súdu z 21. decembra 2005 sp. zn. 5 Tdo 1535/2005).

K subsidiarite trestnej represie sa vyjadril v uznesení Najvyšší súd ČR z 26. júla 2017 sp. zn. 3 Tdo 830/2017 tak, že je potrebné dôsledne rozlišovať prípady, v ktorých sa zásada subsidiarity trestnej represie a z nej vyplývajúce pravidlo pre použitie trestného práva ako „ultima ratio“ použijú ako interpretačné pravidlo a kedy ako tzv. materiálny korektív (bližšie stanovisko trestného kolégia NS ČR č. 26/2013). V každom jednotlivom prípade je preto naplnenie znaku neoprávneného prospechu treba posudzovať v kombinácii s intenzitou naplnenia aj všetkých ostatných znakov skutkovej podstaty tak, aby so zreteľom na zásadu subsidiarity trestnej represie v zmysle § 12 odsek 2 Trestného zákonníka išlo vo výsledku z hľadiska povahy a závažnosti činu a jeho spoločenskej škodlivosti o trestný čin, odlišiteľný napríklad od priestupkov.

3. Trestné právo a jeho prostriedky pri ochrane vlastníctva

Trestný zákon zakotvuje ochranu vlastníckeho práva bez ohľadu na druh a formu vlastníctva vo viacerých hlavách osobitnej časti. Ide najmä o štvrtú hlavu upravujúcu trestné činy proti majetku (viac ako 39 trestných činov uvedených v § 212 - § 249a), ktoré zabezpečujú ochranu vlastníctva pri útokoch proti cudziemu majetku formou prisvojovania si cudzej veci, neoprávneného užívania cudzej veci, poškodenia cudzej veci alebo obohatenia sa na škodu cudzieho majetku, ako aj koristenia z trestnej činnosti ďalšej osoby. Najčastejšími majetkovými trestnými činmi sú krádež (§ 212), sprenevera (§ 213), neoprávnené užívanie cudzej veci (§ 214), podvod (§ 221), poškodzovanie cudzej veci (§ 245 - § 246), porušovanie povinnosti pri správe cudzieho majetku (§ 237 - § 238). Nasleduje piata hlava upravujúca trestné činy hospodárske (viac ako 29 trestných činov uvedených v § 250 - § 258). Najčastejšími trestnými činmi sú trestný čin poškodzovania spotrebiteľa (§ 269), trestné činy daňové (§ 276 - § 278a), trestné činy postihujúce oblasť verejných zákaziek v podobe trestného činu machinácii pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe (§ 266 - § 268), ale aj trestné činy chrániace práva duševného vlastníctva, napríklad porušovanie priemyselných práv a porušovanie autorského práva (§ 282 - § 283).

Ochrana vlastníckeho práva je upravená aj v ďalších hlavách osobitnej časti Trestného zákona. V druhej hlave sú upravené trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti, napríklad trestný čin lúpeže (§ 188), vydierania (§ 189), či branie rukojemníka (§ 185), pri ktorých sa popri iných právach poskytuje ochrana aj vlastníctvu. Do výpočtu trestných činov poskytujúcich ochranu vlastníctvu patria aj niektoré trestné činy zo šiestej hlavy, a to trestné činy všeobecne nebezpečné, napríklad všeobecné ohrozenie (§ 284), poškodzovanie a ohrozovanie prevádzky všeobecne prospešného zariadenia (§ 286), ako aj trestné činy proti životnému

prostrediu, napríklad ohrozenie a poškodenie životného prostredia (§ 300), neoprávnené nakladanie s odpadmi (§ 302) alebo pytliactvo (§ 310). Rovnako aj trestné činy proti republike zo siedmej hlavy, napríklad záškodníctvo (§ 315) a sabotáž (§ 317). Tiež trestné činy vojenské uvedené v jedenástej hlave, napríklad opustenie bojových prostriedkov (§ 414) a trestné činy proti mieru, proti ľudskosti, trestné činy terorizmu, extrémizmu a trestné činy vojnové uvedené v dvanástej hlave, napríklad používanie zakázaného bojového prostriedku a nedovolené vedenie boja (§ 426) a plnenie v priestore vojnových operácií (§ 427).

V súvislosti s ochranou vlastníctva v oblasti najmä majetkových a hospodárskych trestných činov uvedených vo štvrtej a piatej hlave Trestného zákona, je potrebné uplatňovať zásadu pomocnej úlohy trestnej represie citlivo, lebo všeobecne platí, že trestná represia je vhodná z hľadiska jej uplatňovania v majetkových, hospodárskych (ekonomických) vzťahoch len celkom výnimočne, a to na riešenie najzávažnejších prípadov porušenia právnych povinností, kedy už záujem postihu prevláda nad záujmom zachovania a kultivácie hospodárskych vzťahov. Trestnú represiu je potrebné uplatňovať tam, kde k riešeniu problémov v ekonomických vzťahoch nepostačí vyvodzovanie zodpovednosti občianskoprávnej, obchodnoprávnej, správnej a podobne. Teda, kde z hľadiska chránených spoločenských záujmov vrátane preventívneho pôsobenia, ale aj nápravy a odškodnenia následkov, ktoré vznikli konkrétnym poškodeným osobám, je potrebné uplatniť trestnú zodpovednosť s požiadavkou ekonómie trestnej hrozby. Trestnoprávne pôsobenie v oblasti ekonomiky je potrebné orientovať tak, aby priestor v ktorom sa pohybujú hospodárske subjekty na ekonomickom trhu nebol trestným právom príliš zužovaný. Subsidiárny (druhotný, akcesorický) charakter trestného práva sa prejaví v tom, že trestné právo chráni právne vzťahy alebo statky upravené už občianskym, obchodným, správnym, daňovým právom, je teda subsidiárne vo vzťahu k týmto právnym odvetviam. Úpravou práv a povinností, ako aj sankciami za porušenie príslušných ustanovení, ich dopĺňa. Rovnako je trestný postih najkrajnejší (subsidiárny) prostriedok ochrany, ktorý je potrebné používať k ochrane dotknutých právnych vzťahov vtedy, ak už sankcie a prostriedky ostatných právnych odvetví sú nedostatočné z hľadiska reakcie na porušenie právnych predpisov.¹⁵

Ako už bolo spomenuté, pri ochrane vlastníctva prostriedkami trestného práva je nevyhnutné v súvislosti s posudzovaním trestnoprávnej zodpovednosti možného páchatel'a vyhodnotiť aj skutočnosť, či sa pri majetkovej dispozícii dodržiavala určitá (povinná, obvyklá, bežná, elementárna) miera opatrnosti zo strany vlastníka ako poškodenej osoby v rámci jeho ochrany pred napríklad odcudzením veci, poškodením veci, uvedením do omylu pri kúpnej zmluve a podobne. Zistená pasivita vlastníka ako poškodenej osoby má význam aj pre prípustnosť a primeranosť možnosti uplatnenia ochrany vlastníctva prostriedkami trestného práva v rámci subsidiarity trestného práva ako prostriedku ultima ratio.

---

¹⁵ ŠÁMAL, Pavel, PÚRY, František, SOTOLÁŘ, Alexander a ŠTENGLOVÁ, Ivana. Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. s. 5-7.

Pri konštatovaní naplnenia všetkých zákonných znakov určitého trestného činu, najmä pri majetkových a hospodárskych trestných činoch, je potrebné vziať do úvahy aj určité prípustné riziko a neistý hospodársky výsledok v rámci podnikateľského vzťahu, založeného prioritne na súkromnoprávnom základe. Súvisí to aj s riadnou (hospodárnou) starostlivosťou, odbornými vedomosťami, ziskom, stratou, obchodným plánom, stratégiou a podobne. Miera podnikateľského rizika a s tým spojená miera nevyhnutnej starostlivosti, odbornosti, informovanosti, opatrnosti, vyplývajúca z obchodnoprávneho vzťahu, je oproti občianskoprávnemu vzťahu neporovnateľne vyššia, čo má vplyv aj na skúmanie, či vo veci boli naplnené zákonné znaky trestného činu a či ide o trestný čin.

Napríklad, veci týkajúce sa vlastníckych žalôb (vydržania alebo držby) často možno podradiť v Trestnom zákone aj pod formálne znaky skutkovej podstaty trestného činu sprenevery (§ 213), či podvodu (§ 221), čo platí aj pri sporoch týkajúcich sa záložných, či zádržných práv. Formálne znaky skutkovej podstaty trestného činu podvodu môžu napĺňať aj veci týkajúce sa väd diela alebo sporov zo zmlúv o pôžičke, úvere a výpožičke. Pracovné spory vykazujú často aj formálne znaky skutkovej podstaty trestného činu nevyplatenia mzdy a odstupného (§ 214). Veci týkajúce sa konkurzného práva vykazujú často formálne znaky skutkovej podstaty trestného činu poškodzovania alebo zvýhodňovania veriteľa (§ 239 a § 240), porušenia nájomných vzťahov často zároveň vykazujú aj formálne znaky skutkovej podstaty napríklad trestného činu neoprávneného zásahu do práva k domu, bytu alebo k nebytovému priestoru (§ 218), či trestného činu neoprávneného používania cudzieho motorového vozidla (§ 216 - § 217). Spôsobenie škody na cudzom majetku takmer vždy napĺňa aj znaky skutkovej podstaty trestného činu poškodzovania cudzej veci (§ 245 - § 246). Spory súvisiace s nekalou súťažou často možno podradiť pod znaky skutkovej podstaty trestného činu zneužitia účasti na hospodárskej súťaži (§ 250). Spory o autorské právo spravidla možno posúdiť aj ako trestný čin porušovania autorského práva (§ 283) a podobne.¹⁶

Záver

Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Ochrana vlastníckeho práva je zabezpečovaná predovšetkým občianskoprávnymi nástrojmi práva súkromného. V prípade ich neúčinnosti, nastupuje subsidiárne ochrana krajným prostriedkom, a to prostriedkami trestného práva ako práva verejného, v súlade s princípom ultima ratio.

Pri posudzovaní trestnoprávnej zodpovednosti možného páchatel'a je tiež dôležité, či sa pri majetkovej dispozícii dodržiavala určitá (povinná, obvyklá, bežná, elementárna) miera opatrnosti zo strany vlastníka ako poškodenej osoby v rámci jeho ochrany, čo v prípade pasivity vlastníka ako poškodenej osoby má význam aj pre prípustnosť a primeranosť možnosti uplatnenia ochrany vlastníctva prostriedkami trestného práva v rámci subsidiarity trestného práva ako prostriedku ultima ratio. Ak to prichádza do úvahy, je nevyhnutné zohľadniť aj určité podnikateľské riziko a neistý hospodársky výsledok.

---

¹⁶ ŠAMKO, Peter. Trestné činy poškodzujúce veriteľ'ov. Bratislava: Wolter Kluwer, 2019, s. 366.

Trestné právo je najprísnejší štátny prostriedok na ochranu taxatívne vymedzených záujmov a dopĺňa ochranu zabezpečenú normami iných právnych odvetví. Trestnoprávna ochrana najmä v ekonomických vzťahoch prichádza do úvahy až vtedy, keď na ochranu týchto záujmov nepostačujú prostriedky práva občianskeho, obchodného alebo správneho. Trestné právo tak predstavuje prostriedok poslednej inštancie, respektíve „ultima ratio“. Represívna funkcia trestného práva (zabrániť páchatel'ovi páchať ďalšiu trestnú činnosť) musí byť interpretovaná v spojitosti s koncepciou akcesorického, či subsidiárneho charakteru trestného práva a je ovplyvňovaná zásadou pomocnej úlohy trestnej represie. Trestné právo disponuje najsilnejšími prostriedkami štátneho donútenia, ktoré značne zasahujú do práv a slobôd občanov a môžu vyvolať aj vedľajšie negatívne účinky, a to nielen na osobu páchatel'a.

Legitimitu trestnoprávnych zásahov potom odôvodňuje len nevyhnutnosť ochrany spoločenských záujmov a neexistencia iného právneho riešenia (ultima ratio). Úlohou trestného práva ako práva verejného je napĺňanie jeho funkcií ochrannej, regulatívnej, preventívnej a represívnej, čo nie je účelom súkromného práva. Možnosť uplatnenia súkromnoprávnych prostriedkov neznamenaá, že nejde o trestný čin ak boli naplnené všetky zákonné znaky trestného činu a zákon neustanovuje inak. Nemožno podmieňovať vyvodenie trestnoprávnej zodpovednosti len tým, že uplatnenie súkromnoprávnych prostriedkov je neefektívne. V prípade, že trestnoprávny vzťah má súkromnoprávny základ, najmä pri majetkovej a hospodárskej trestnej činnosti, môžu súbežne pôsobiť prostriedky ochrany súkromnoprávne s trestnoprávnymi.

Vzhľadom na skutočnosť, že sa na princíp ultima ratio v súvislosti so subsidiaritou trestného práva nazerá nielen ako na prostriedok pre stanovenie limitov pre zákonodarcu, ale aj ako na interpretačné pravidlo pri výklade zákonných znakov trestného činu pri prečinoch a časť odbornej verejnosti navrhuje jeho rozšírenie aj pri zločinoch, bolo by vhodné, aby Trestný zákon, ktorý nadobudol účinnosť od 1. januára 2006 a bol takmer 50 krát novelizovaný, bol odborne posúdený z hľadiska možnosti použitia princípu ultima ratio ako interpretačného pravidla pri výklade zákonných znakov vo vzťahu k všetkým druhom trestných činov.

Z toho vyplýva, že sa s odstupom času pri hodnotení efektívnosti existujúcej právnej úpravy, vynára otázka opätovného posúdenia predchádzajúcej zákonnej úpravy tzv. stupňa nebezpečnosti pre spoločnosť, ktorý bol upravený v § 3 odsek 4 v spojení s okolnosťou podmieňujúcou použitie vyššej trestnej sadzby upravenou v § 88 zákona č. 140/1961 Zb. Trestného zákona, účinného do 31. decembra 2005. V prípade akceptácie, by v novej zákonnej úprave mohol byť „stupeň nebezpečnosti pre spoločnosť“, nahradený „stupňom závažnosti“. Pokiaľ by nedošlo k rozšíreniu materiálneho korektívu na všetky druhy trestných činov (prečiny, zločiny a obzvlášť závažné zločiny), k zefektívneniu novej zákonnej úpravy by prispelo aspoň čiastočné rozšírenie materiálneho korektívu z prečinov aj na zločiny, hoci len s obmedzeným stupňom závažnosti, napríklad aspoň malým oproti terajšiemu nepatrnému.

Je vhodné pripomenúť, že právna úprava v Českej republike je okrem zákonného zakotvenia subsidiarity trestnej represie v § 12 odsek 2 zákona č. 40/2009 Sb. trestného zákoníka, fakticky doplnená pri ukladaní trestov aj o definovanie

povahy a závažnosti trestného činu (§ 39 odsek 2) a pri formálnom vymedzení trestného činu, rovnako vyvoláva otázku porovnávania s predchádzajúcou zákonnou úpravou tzv. stupňa nebezpečnosti činu pre spoločnosť, ktorý bol upravený v § 3 odsek 4 v spojení s okolnosťou podmieňujúcou použitie vyššej trestnej sadzby upravenou v § 88 zákona č. 140/1961 Zb. Trestného zákona, účinného do 31. decembra 2005. Český Trestní zákoník ukladá povinnosť zisťovať nielen širšie okolnosti pri riešení otázky splnenia podmienok základov trestnej zodpovednosti, ale aj ukladania trestov. Ochrana významných spoločenských vzťahov prostredníctvom tejto trestnoprávnej úpravy by mala byť nielen univerzálnejšia pre viac druhov trestných činov (pre prečiny a časť zločinov v zmysle Stanoviska trestného kolégia Najvyššieho súdu ČR z 30. januára 2013 sp. zn. Tpjn 301/2012 - R 26/2013), ale aj efektívnejšia, keď tzv. odfiltruje spoločensky menej závažné prípady (tzv. bagatelné), u ktorých postačuje uplatnenie zodpovednosti podľa iných právnych predpisov. Formálne tak na prvý pohľad viac vystihuje napĺňanie subsidiarity trestnej represie ako ultima ratio. Avšak aj právna úprava Českej republiky prináša určité interpretačné a aplikačné problémy s ohľadom na jasnosť a presnosť zákonnej úpravy, keď aj z dostupných zistených postupov orgánov činných v trestnom konaní v Českej republike je zrejma zdržanlivosť v tzv. čistej aplikácii v § 12 odsek 2 zákona č. 40/2009 Sb. trestného zákoníka a v prípade aplikovania uvedeného ustanovenia spojeného so zvýšenými nárokmi na odôvodnenie, je vždy poukázané aj na absenciu konkrétneho zákonného znaku skutkovej podstaty trestného činu.

Pre ďalšie smerovanie trestnej politiky Slovenskej republiky, ako aj zákonodarnej činnosti štátu v oblasti zdokonalenia noriem trestného práva je dôležité, aby vychádzalo aj z kriminologických výskumov, vedy trestného práva a dôsledného vyhodnotenia účelnosti nahradenia materiálneho chápania trestného činu jeho formálnym chápaním v novom Trestnom zákone, účinnom od 1. januára 2006.

Podľa dôvodovej správy k aktuálnemu Trestnému zákonu bolo vypustenie spoločenskej nebezpečnosti odôvodnené tým, že táto bola v justičnej praxi často preceňovaná, až zneužívaná v prospech aj neprospech páchatel'ov trestnej činnosti. Trestný čin bol definovaný ako prísne formálna kategória, čím mala byť lepšie zabezpečená ústavná zásada rovnosti pred zákonom. V Trestnom zákone boli premietnuté aj otázky, ktoré boli dovtedy ponechané súdnemu výkladu a právnej teórii. Formálne chápanie trestného činu malo umožniť orgánom činným v trestnom konaní a súdom sústrediť sa na základné otázky trestného konania a to zistenie trestného činu a jeho páchatel'a.¹⁷

Na jednej strane by to v trestnom práve hmotnom znamenalo návrat k formálno-materiálnemu vymedzeniu trestného činu, ale na druhej strane by to umožnilo orgánom činným v trestnom konaní a súdom citlivejšie posúdenie skutku pri rozšírených posudzovaných okolnostiach s ohľadom na naplnenie všetkých zákonných znakov skutkovej podstaty trestného činu, vrátane posúdenia aj dostatočnosti civilnoprávných inštitútov v prípade súbežnej existencie vzťahov trestnoprávných a súkromnoprávných, ak v nich má trestnoprávny vzťah svoj základ,

---

¹⁷ Dôvodová správa k vládnemu návrhu Trestného zákona, dostupné dňa 10.05.2023 na <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=189687>

najmä pri trestných činoch majetkových a hospodárskych. Malo by to význam aj pre súd, a to v rámci rozhodovania o vine a treste z hľadiska posilnenia sudcovskej individualizácie trestu ako prostriedku dosiahnutia primeranosti trestu.

Nateraz nenašli legislatívne zakotvenie ani úvahy o rozšírení použiteľnosti materiálneho korektívu s ohľadom na závažnosť činu pri posudzovaní naplnenia zákonných znakov u všetkých druhov trestných činov, ktoré sa objavili v časti odbornej verejnosti aj v roku 2023, v súvislosti s prípravou aktuálnej veľkej novely Trestného zákona.

Použitá literatúra

1. ČENTÍK, Tomáš. Kde sú hranice aplikácie princípu ultima ratio v trestnom práve [cit. 10.05.2023]. Dostupné z: <http://www.ulpianus.sk/blog/8472>.
2. ČIČ, Milan a kol. Komentár k Ústave Slovenskej republiky. Martin: Matica slovenská, 1997, 598 s. ISBN 80-7090-444-5.
3. POBIJAK, Tomáš. Trestný postih ako ultima ratio. Justičná revue. č. 11, Roč. 73, 2021, s. 1269-1286. ISSN 1335-6461.
4. OROSZ, Ladislav, SVÁK, Ján a kol. Ústava Slovenskej republiky. Komentár. Zväzok I. Bratislava: Wolters Kluwer SR, s. r. o., 2021, 892 s. ISBN 978-80-571-0380-6.
5. SYROVÝ, Ivan. Medze princípu ultima ratio v trestnom práve. Justičná revue. č. 8 - 9, Roč. 65, 2013, s. 1131-1139. ISSN 1335-6461.
6. ŠAMKO, Peter. Trestné činy poškodzujúce veriteľov. Bratislava: Wolter Kluwer, 2019, 380 s. ISBN 978-80-571-0113-0.
7. ŠÁMAL, Pavel, PÚRY, František, SOTOLÁŘ, Alexander a ŠTENGLOVÁ, Ivana. Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. 801 s. ISBN 80-7179-493-7.
8. ŠTEVČEK, Marek, DULAK, Anton, BAJÁNKOVÁ, Jana, FEČÍK, Marián, SEDLAČKO, František, TOMAŠOVIČ, Marek a kol. Občiansky zákonník I. § 1 - 450. 2. vydanie. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2019, 1754 s. ISBN 978-80-7400-770-5.
9. Zákon č. 460/190 Zb. Ústava SR.
10. Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník.
11. Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon.
12. Nález Ústavného súdu SR z 26. januára 2011 sp. zn. PL. ÚS 19/09.
13. Nález Ústavného súdu SR z 1. apríla 2009 sp. zn. I. ÚS 402/2008.
14. Nález Ústavného súdu SR zo 14. decembra 2011 sp. zn. I. ÚS 316/2011.
15. Uznesenie Ústavného súdu SR z 20. decembra 2017 sp. zn. II. ÚS 732/2017.
16. Uznesenie Ústavného súdu SR z 19. februára 2009 sp. zn. IV. ÚS 55/2009.
17. Stanovisko Najvyššieho súdu ČR z 30. januára 2013 sp. zn. Tpjn 301/2012 (R 26/2013).
18. Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 13. augusta 2013 sp. zn. 2 Tdo 35/2013 (R 96/2014).
19. Rozsudok Najvyššieho súdu SR z 25. septembra 2014 sp. zn. 5 Tdo/36/2014.
20. Rozsudok Najvyššieho súdu SR z 12. júla 2016 sp. zn. 1 Tdo V 10/2015.
21. Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 22. augusta 2017 sp. zn. 2Tdo 4/2017.

22. Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 26. septembra 2018 sp. zn. 3Tdo 43/2018.
23. Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 27. januára 2021 sp. zn. 1Tdo 28/2020.
24. Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 27. januára 2021 sp. zn. 1Tdo 48/2020.
25. Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 18. mája 2021 sp. zn. 4Tdo 31/2021.
26. Nález Ústavného súdu ČR z 12. októbra 2006 sp. zn. I. ÚS 69/06.
27. Uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 24. februára 2011 sp. zn. 6 Tdo 1508/2010.
28. Uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 10. augusta 2016 sp. zn. 8 Tdo 803/2016 (R 50/2017).
29. Uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 27. apríla 2017 sp. zn. 5Tdo 407/2016 (R 16/2017).
30. Uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 26. júla 2017 sp. zn. 3 Tdo 830/2017.

Kontaktné údaje autora

JUDr. Rastislav Remeta, PhD.
Krajský prokurátor
Krajská prokuratúra Bratislava
Vajnorská 47
812 56 Bratislava
Slovenská republika
rastislav.remeta@genpro.gov.sk
telefón: 0911 90 60 24

MAJETKOVÁ KRIMINALITA V KONTEXTE SLOVENSKEHO VÄZENSTVA¹

PROPERTY CRIME IN THE CONTEXT OF SLOVAK PRISON

Jakub Lorko

*Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže*

Barbora Tallová

Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže

Abstrakt

Majetková kriminalita predstavuje v podmienkach Slovenskej republiky najčastejšie páchaný druh kriminality s pomerne širokým rozsahom škody. Predmetný príspevok analyzuje najmä trestný čin krádeže a ponúka reflexie na aktuálnu novelu trestného zákona pri danom druhu trestnej činnosti. Zároveň príspevok predikuje možné dopady novely na slovenské väzenstvo.

Kľúčové slová: majetková kriminalita, krádež, odsúdený, väzenstvo

Abstract

Property crime is the most frequently committed type of crime in the conditions of the Slovak Republic with a relatively wide range of damage. The article analyzes the crime of theft in particular and offers reflections on the current amendment to the Criminal Code for this type of criminal activity. At the same time, the article predicts the possible effects of the amendment on Slovak prisons.

Keywords: property crime, the crime of theft, sentenced, prison

Úvod

Trestné právo sa rozvíja prostredníctvom trestnej politiky, pre ktorú je typické chápanie trestného činu ako objektívneho skutku v reálnom čase. Základným princípom spoločenskej reakcie na kriminalitu je trest, ktorého jadrom je navodenie rovnováhy medzi ujmom, ktorá bola spôsobená páchatelom a ujmom, ktorá bude následne spôsobená páchatelovi, teda obmedzením práv toho, kto nerešpektuje spoločnosťou prijímané normy a jeho izoláciou. Trest by mal byť úmerný spôsobenej škode a miere zavinenia, ukladá sa v priamej nadväznosti na spáchaný trestný čin, spôsobený škodlivý následok a je nutné prihliadnuť aj na osobnosť páchatel'a. Súčasný model trestnej spravodlivosti je založený na rovnováhe zločinu a trestu. Pre zmenu systému trestania musí nastať zmena reakcie na spáchaný trestný čin, preto je nevyhnutné nájsť najefektívnejší prístup k zabezpečeniu trestnej spravodlivosti.

---

¹ Tento článok vznikol s podporou financovania z grantu Agentúry na podporu výskumu a vývoja č. APVV-19-0102. This article was supported by the scientific project APVV-19-0102 of the Slovak Research and Development Agency.

Trestná politika zameraná na represívne trestanie páchatel'ov preukázateľne neprináša pozitívne zmeny v prevýchove páchatel'ov a v znižovaní kriminality. V neposlednom rade jedným z jej dôsledkov sú preplnené väzenské zariadenia. Z uvedených dôvodov návrh rozsiahlej novely Trestného zákona, ktorá zvýrazňuje princípy restoratívnej justície v našich podmienkach je potrebné vnímať pozitívne ako snahu o preklenutie stereotypov vytvorených dominantným postavením štátu v zmysle zamerania sa prioritne na ukladanie trestu než na osobu páchatel'a. Súd by mal na základe poznania všetkých skutočností spojených s trestným činom a najmä s prihliadnutím na osobu páchatel'a rozhodnúť o druhu trestu, jeho výmere a na základe zistených skutočností posúdiť a v určitom zmysle aj prognózovať efektívnosť uloženého trestu. Kriminalitu musí štát kontrolovať, regulovať a snažiť sa eliminovať na minimum, avšak iba súčinné pôsobenie systému prevencie a efektívne uplatňovanie trestných sankcií môže priniesť želateľný výsledok.

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky predložilo 30. marca 2023 do Národnej rady SR návrh novely zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej aj „novela TZ“). Ústrednou myšlienkou je restoratívnosť, ktorá predstavuje významný odklon v doterajšom smerovaní a nastavení trestnej politiky od roku 2005. Poslanci Národnej rady SR 3. mája 2023 posunuli novelu TZ do druhého čítania. Navrhnutá rozsiahla novela TZ by mala postaviť nové východiská a základy pre restoratívnu justíciu, ktorej rozšírenie by malo priniesť zníženie počtu odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody, najmä v dôsledku ukladania alternatívnych trestov a úprav v skutkových podstatách niektorých trestných činov, zníženie trestných sadzieb najmä pri majetkových, hospodárskych, ale aj drogových trestných činoch, okrem prípadov organizovanej kriminality, medzinárodného zločinu alebo kriminalitu mimoriadne veľkého rozsahu. Trest odňatia slobody by mal byť ukladávaný len v prípadoch, kedy je nevyhnutné páchatel'a izolovať od spoločnosti. Prvé medzirezortné pripomienkové konanie bolo realizované koncom roku 2021 pod č. LP/2021/744², druhé medzirezortné pripomienkové konanie prebiehalo od konca roku 2022 pod č. LP/2022/511³.

1. K majetkovej kriminalite

Majetková kriminalita je v Slovenskej republike dlhodobo najrozšírenejším druhom kriminality. Z hľadiska podielu na celkovej kriminalite je majetková kriminalita dlhodobo na prvom mieste v počte spáchaných trestných činov. V roku 2022 bol celkový počet zistených trestných činov 54 586. Z uvedeného počtu tvorila majetková kriminalita 22 498 trestných činov (IV. Hlava TZ), čo tvorí až 41%-ný podiel na celkovej kriminalite. Skladba majetkovej trestnej činnosti zodpovedá aj v súčasnosti dlhodobému vývojovému trendu, každoročne najčastejšie evidovaným

---

² LP/2021/744 Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2021/744>

³ LP/2022/511 Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/LP/2022/511>

trestným činom je trestný čin krádeže. V roku 2022 bolo zistených 13 598 trestných činov podľa § 212 TZ, čo tvorí takmer 25% na celkovej kriminalite a viac ako 60%-ný podiel v majetkovej kriminalite.

Za rok 2022 bolo za trestný čin krádeže podľa § 212 TZ odsúdených 5 903 osôb. Súdny v roku 2022 celkovo odsúdili 25 254 osôb, z uvedeného vyplýva, že až 23,4%-ný podiel tvorí spáchanie trestného činu krádeže.⁴ Významnú časť tvoria páchatelia opakovaných drobných krádeží tzv. bagatelné krádeže podľa § 212 ods. 1, písm. g) TZ. Na základe údajov zo Štatistiky kriminality⁵, vyplýva, že v roku 2022 bolo za trestný čin krádeže podľa § 212 TZ stíhaných a vyšetrovaných celkovo 6 846 osôb. Z uvedeného počtu bolo 2 756 osôb stíhaných a vyšetrovaných za trestný čin podľa § 212, ods. 1, písm. g) TZ, teda páchatelia tzv. bagatelných krádeží tvoria až 40%-ný podiel. Takejto trestnej činnosti sa dopúšťajú najmä osoby na okraji spoločnosti, ktoré si takýmto spôsobom zaobstarávajú najmä potraviny, drogériu, cigarety a alkohol. Medzi páchatelmi tohto trestného činu je vysoký stupeň recidívy. Je možné konštatovať, že niekoľkoročným uplatňovaním ustanovenia § 212 ods. 1 písm. g) TZ k zníženiu počtu drobných krádeží nedošlo. Tieto ustanovenia neodradili osoby v minulosti postihnuté za priestupok od ďalšieho protiprávneho konania, majú iba za dôsledok neúmerne zaťaženie orgánov činných v trestnom konaní, súdov a v neposlednom rade takýto páchatelia plnia kapacity väzenských zariadení.

Trestný čin krádeže sa v štatistikách Zboru väzenskej a justičnej stráže o počte osôb vykonávajúcich trest odňatia slobody dlhodobo vyskytuje ako najfrekvencovanejší trestný čin. K 1. januáru 2023 trest odňatia slobody vykonávalo v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody 8 492 odsúdených, z uvedeného počtu až 32,3 %-ný podiel tvorili osoby odsúdené za trestný čin krádeže.⁶

Z hľadiska jej miesta v systéme kriminality sa majetková kriminalita zaraďuje do štruktúry všeobecnej kriminality, ktorú tvorí súhrn trestných činov násilnej, mravnostnej a majetkovej kriminality. Táto klasifikácia a systematické triedenie jednotlivých trestných činov do týchto podskupín je konkrétne účelovo redukované v súlade s potrebou právnej teórie a praxe. Terminologické vymedzenie majetkovej kriminality zásadným spôsobom determinuje absencia jednotnej definície tohto druhu kriminality.

Predmetom každého trestného činu je poškodzovanie alebo ohrozovanie záujmu chráneného zákonom č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej aj „TZ“), ktoré spoločnosť konkrétnym spôsobom sankcionuje aj

⁴ Štatistická ročenka Ministerstva spravodlivosti za rok 2022: Trestná agenda. Dostupné na: https://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2023/statisticka_rocenka_2022/I.%20Trestn%C3%A1%20agenda_2022.pdf

⁵ Štatistika kriminality v Slovenskej republike za rok 2022. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. Dostupné na: https://www.minv.sk/?statistika_kriminality_v_SR_za_rok_2022_xml

⁶ Správa o počte a zložení obvinených a odsúdených nachádzajúcich sa v ústavoch na výkon väzby a ústavoch na výkon trestu odňatia slobody k 1. januáru 2023. GR ZVJS. Dostupné online: <https://www.zvjs.sk/file/14a7c0f6-088c-40b5-95b6-23f0542c6c70.pdf> a Ročenka Zboru väzenskej a justičnej stráže za rok 2022. G ZVJS. Dostupné na: <https://www.zvjs.sk/file/cfb5a730-455e-4528-af31-21e7dbf03236.pdf>

na formálnej úrovni. Charakteristickým znakom majetkovej kriminality je útok na cudzí majetok, ktorý je zároveň druhovým objektom IV. Hlavy TZ. Ochrana vlastníckeho práva je primárne chránená čl. 20 ods. 1 zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky nasledovným spôsobom: „Každý má právo vlastniť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva. Dedenie sa zaručuje.“ sekundárne na ňu nadväzuje zákonná ochrana ustanoveniami TZ.⁷

V závislosti od predmetu ochrany spoločenských vzťahov prevažuje uplatňovanie dvoch klasifikačných kritérií majetkovej kriminality:

- takticko-štatistické kritérium, ide o tzv. policajnú štatistiku, ktorá je generovaná podľa štatistických číselníkov, pri ktorých je majetková kriminalita taxatívne vymedzená výpočtom skutkových podstatí trestných činov uvedených v osobitnej časti TZ. Napriek viacerým výhradám k vymedzeniu okruhu trestných činov, ktoré spadajú pod kategóriu majetkovej kriminality, pozitívne možno zhodnotiť predovšetkým konzistentnosť tejto policajnej štatistiky, teda nemennosť výpočtu trestných činov, ktoré spadajú do tejto kategórie kriminality, čo vo svojich dôsledkoch umožňuje dlhodobo sledovať stav, štruktúru, ale predovšetkým dynamiku majetkovej kriminality.

- kriminálne – ide o tzv. justičnú (súdnu) štatistiku, ktorá vychádza zo systematického členenia osobitnej časti TZ na jednotlivé hlavy, pričom za majetkovú kriminalitu považuje trestné činy zaradené do štvrtej hlavy TZ, ktorá je označená ako „Trestné činy proti majetku“.

Vychádzajúc z uplatneného kriminálneho klasifikačného kritéria (justičnej štatistiky), možno zovšeobecňujúco konštatovať, že majetkové trestné činy predstavujú prevažnú časť celkovej kriminality.⁸

2. K návrhu novely Trestného zákona

Návrh zákona bol vypracovaný na základe Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky na roky 2021 až 2024, časť Trestná politika a väzenstvo, v ktorom sa vláda Slovenskej republiky zaviazala ku komplexnému vyhodnoteniu Trestného zákona a Trestného poriadku. Návrh zákona bol vypracovaný participatívnym spôsobom, práce na jeho príprave začali v roku 2021. Predložený návrh zákona je v prvom rade odborným pohľadom na vývoj trestnej politiky štátu nasledujúc európske trendy, ide o europeizáciu TZ. Návrhom zákona sa upúšťa od trestu odňatia slobody ako univerzálneho trestu a za vybrané trestné činy sa vyslovene preferuje ukládanie trestov nespojených s odňatím slobody.

V zmysle dôvodovej správy hlavným cieľom novely TZ je klásť dôraz na restoratívnu justíciu a jej smerovaním sa priblížiť k vyspelejším trestným politikám členských štátov Európskej únie. Obsahuje viacero zmien, pričom väčšina sa venuje práve úprave častí spojených s majetkovou a hospodárskou trestnou činnosťou. Okrem iného kladie dôraz na ukládanie alternatívnych trestov, odlíšenie dílerov od

⁷ Dianiška, G., Strémy, T., Vráblová, M. a kol. Kriminológia. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. s. 191

⁸ Klimek, L., a kol. Kriminológia vo vnútroštátnom a medzinárodnom rozmere. Bratislava: Wolters Kluwer, 2020, s. 336

užívateľov drog, restoratívnu justíciu či harmonizáciu trestných sadzieb. Trestné sadzby najmä za majetkovú trestnú činnosť sú v porovnaní s ostatnými krajinami neprimerane vysoké. Napriek dlhodobým negatívnym dôsledkom trestnej politiky, ktoré nastali po rekodifikácii trestného práva po roku 2005, až pripravovanou novelou TZ by malo dôjsť k výraznejším zmenám. Ukladanie trestov nespojených s odňatím slobody má byť po novom jednoduchšie, preferovať sa majú najmä pri prvotrestaných osobách, ktoré spáchali prečiny.

V súčasnosti jedným z reálnych následkov neprimeraných trestov za majetkovú trestnú činnosť je skutočnosť, že väzenské zariadenia sú dlhodobo preplnené. Slovenská republika patrí podľa aktuálnych údajov medzi krajiny s najvyšším počtom väznených osôb (185) v prepočte na 100 tisíc obyvateľov spomedzi členských krajín Európskej únie⁹. Bežné výdavky v roku 2022 na 1 väznenú osobu za deň boli v priemere 64,54 EUR. Pri kapacite viac ako 11.500 miest v 18-tich väzenských zariadeniach sa aktuálne vo výkone väzby a výkone trestu odňatia slobody nachádza viac ako 10 tisíc osôb, z uvedeného počtu tvoria odsúdení približne 86% a obvinení 14%, pričom najviac odsúdených až 32% (takmer 2 700 osôb) vykonáva trest odňatia slobody za trestný čin krádeže.

Pri návrhu novely TZ sa do popredia dostáva viacero zmien týkajúcich sa majetkovej kriminality. V tejto súvislosti je ale potrebné zdôrazniť, že aj v prípade ich schválenia budú trestné sadzby v TZ stále výrazne prísnejšie, ako je tomu v ďalších štátoch Európskej únie. Prvou zásadnou zmenou je zvýšenie hranice malej škody z 266 EUR na 500 EUR. Do roku 2005 bola vždy výška škody nadviazaná na minimálnu mzdu. Po prijatí nového TZ s účinnosťou od 1. januára 2006 bola výška škody stanovená na 8 000 SK, po zavedení eura od 1. januára 2009 bola novelou TZ určená výška škody 266 EUR. Od uvedeného času zostala výška škody bez ohľadu na hospodársky vývoj nezmenená, v súčasnosti má predmetná suma podstatne nižší význam ako tomu bolo v roku 2006. Suma nezohľadňovala infláciu, ani ekonomický vývoj v krajine. Od výšky škody sa pritom odvíja trestnosť spáchaného trestného činu, a teda aj uložený trest. Výška škody znamená hranicu posúdenia či čin bude posudzovaný ako priestupok alebo trestný čin. V prípade zvýšenia výšky škody na 500 EUR, mnoho vecí ako napr. trestné činy krádeže v hodnote 400 EUR budú posudzované ako priestupky. Od sumy 500 EUR sa budú určovať násobky škody.

3. K zrušeniu trestnosti tzv. „bagatel'ných krádeží“

Ďalšou významnou zmenou je zrušenie trestnosti opakovanej krádeže nedosahujúcej hodnotu malej škody, tzv. priestupková recidíva. Ide o trestný čin krádeže podľa § 212 ods. 1, písm. g) TZ, ktorého ustanovenie znie: „*Kto si prisvojí cudziu vec tým, že sa jej zmocní a ... g) bol za obdobný čin v predchádzajúcich dvanástich mesiacoch postihnutý, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.*“ Ide o základnú skutkovú podstatu, ktorú charakterizuje základný stupeň protiprávneho konania a s ňou súvisí základná trestná sadzba. Objektom predmetného trestného činu je cudzia vec, ktorej hodnota môže byť nižšia ako malá, teda spôsobená škoda

⁹ The World Prison Brief, online database providing free access to information on prison systems around the world. Institute for Crime & Justice Policy Research. Dostupné na: <https://www.prisonstudies.org/map/europe>

nedosahuje hranicu malej škody, objektívna stránka spočíva v prisvojení si cudzej veci formou zmocnenia sa. Subjektom môže byť ktokoľvek, teda ide o všeobecný subjekt a uvedený trestný čin môže spáchať ktorákoľvek trestne zodpovedná osoba. Z hľadiska subjektívnej stránky pre trestnosť uvedeného činu je potrebné úmyselné zavinenie. Definícia, kto sa považuje za postihnutého za obdobný čin TZ je upravená v ustanovení § 128 ods. 5 nasledovne: „*ide o páchatel'a, ktorému bola za obdobný čin uložená sankcia alebo iné opatrenie za priestupok alebo iný obdobný delikt.*“

Prečin krádeže podľa § 212 ods. 1 písm. f) TZ je úmyselným trestným činom, pričom úmysel páchatel'a sa musí vzťahovať na všetky znaky skutko-vej podstaty trestného činu, vrátane znaku „*bol za obdobný čin v predchádzajúcich dvanástich mesiacoch postihnutý*“. TZ vychádza zo zásady dôsledného uplatňovania zodpovednosti za zavinenie, ktoré je obligatórnou zložkou subjektívnej stránky trestného činu. Je tým vyjadrená práve zásada, že bez zavinenia niet trestného činu ani trestu. Nakoniec základný význam zavinenia pre trestnú zodpovednosť páchatel'a expressis verbis vyplýva z ustanovenia § 17 TZ „*pre trestnosť činu spáchaného fyzickou osobou treba úmyselné zavinenie, ak Trestný zákon výslovne neustanovuje, že stačí zavinenie z nedbanlivosti.*“ Z toho sa odvodzuje tiež zásada, podľa ktorej „*trestné činy uvedené v základnej skutkovej podstate osobitnej časti Trestného zákona sú úmyselné, pokiaľ zákon výslovne neuvádza, že stačí zavinenie z nedbanlivosti*“. Preukázanie naplnenia všetkých zákonných znakov skutkovej podstaty trestného činu je povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní. Ak rozhodnutie správneho orgánu o uložení sankcie za priestupok proti majetku podľa § 50 ods. 1 zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o priestupkoch“) nadobudlo právoplatnosť na základe tzv. fikcie doručenia podľa § 24 ods. 2 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov, a nie je preukázané, že páchatel' o uložení sankcie mal vedomosť, skutok, ktorý spáchal v priebehu dvanástich mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia o uložení sankcie za priestupok, nie je možné posúdiť ako prečin krádeže podľa § 212 ods. 1 písm. g) TZ z dôvodu absencie úmyselného zavinenia. Takéto konanie je potrebné kvalifikovať iba ako priestupok proti majetku podľa § 50 ods. 1 zákona o priestupkoch. Teda ak orgán činný v trestnom konaní vykonanými dôkazmi nepreukáže, že páchatel' mal vedomosť o uložení sankcie za priestupok proti majetku podľa § 50 ods. 1 zákona o priestupkoch (za prvú krádež), nie je naplnená (pri druhej krádeži) subjektívna stránka prečinu krádeže podľa § 212 ods. 1 písm. g) TZ, teda absentuje úmyselné zavinenie. V takomto prípade skutok (v poradí druhá krádež) spáchaný v priebehu dvanástich mesiacov od právoplatného uloženia sankcie za priestupok proti majetku (prvá krádež) môže byť právne posúdený len ako priestupok proti majetku podľa § 50 ods. 1 zákona o priestupkoch, a nie ako prečin krádeže podľa § 212 ods. 1 písm. g) TZ. Uvedené ustanovenie správneho poriadku, týkajúce sa doručovania rozhodnutí v správnom konaní, môže mať právne účinky len v tomto (správnom) konaní, avšak nie je možné na jeho základe vyvodzovať trestnú zodpovednosť fyzickej osoby založenú na úmyselnom zavinení. Len samotná skutočnosť, že rozhodnutie správneho orgánu o uložení sankcie za priestupok nadobudlo právoplatnosť, nie je postačujúca na kvalifikáciu konania páchatel'a (druhého skutku spáchaného v priebehu 12 mesiacov od uloženia

sankcie za prvý skutok) podľa ustanovenia § 212 ods. 1 písm. g) TZ. Takýto postup by bol v rozpore s jednou zo základných zásad trestného práva hmotného: „bez zavinenia niet trestného činu“.¹⁰

Znenie ustanovenia § 128 ods. 5 TZ účinného do 31. decembra 2015 spôsobovalo v praxi nemalé problémy, nakoľko na trestnosť činu sa ešte vyžadovalo splnenie objektívne nesplniteľnej podmienky zahľadania sankcie za priestupok, keďže zákon o priestupkoch neupravuje a v minulosti ani neupravoval inštitút zahľadania priestupkov. Pri posudzovaní zahľadania priestupku bolo potrebné vychádzať z judikatúry s použitím analógie TZ a zákona o priestupkoch. Na základe analógie sa dospelo k záveru, že vykonaním sankcie za priestupok, (napr. zaplatenie blokovej pokuty), došlo zároveň k zahľadaniu postihnutia za priestupok (§ 92 ods. 2 TZ *per analogiam*). Najvyšší súd Slovenskej republiky vo svojich rozhodnutiach viackrát poukázal na skutočnosť, že administratívne trestanie má podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESĽP“) trestnoprávny charakter, a preto treba pri „mlčaní zákona“ vychádzať analogicky z TZ (napr. rozsudky Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 8 Sžhpu/1/2012, 6 Sž/19,23,27/2011 a 5 Sž/21/2011).

V administratívnom trestaní je potrebné rešpektovať Odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy č. R (91)) pre členské štáty o správnych sankciách schváleného Výborom ministrov Rady Európy 13. februára 1991 (*relative aux sanctions administratives*), podľa ktorého pre ukládanie administratívnych sankcií platia analogicky zásady ukládania sankcií trestných s tým, že správny (administratívny) postih protiprávneho chovania možno uplatniť len v primeranej lehote. Keďže administratívne trestanie má aj podľa judikatúry ESĽP trestnoprávny charakter (napr. rozsudok *Neumeister vs. Rakúsko* z júla 1976), treba vychádzať z Ústavy Slovenskej republiky (čl. 50) a analogicky aj z TZ (rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Sžf/1/2013 z 30.1.2014)¹¹. Až prijatím zákona č. 397/2015 Z. z. došlo s účinnosťou od 1. januára 2016 k zmene ustanovenia § 128 ods. 5 TZ, v ktorom sa vypustila druhá veta, čím odpadla negatívna podmienka na postihnutie – „za postihnutého sa nepovažuje ten, ktorému uložená prechádzajúca sankcia alebo iné opatrenie za priestupok alebo iný obdobný delikt bolo zahladené“.

Platný a účinný TZ už uvedenú podmienku na vyvodenie trestnej zodpovednosti nevyžaduje, teda vznik trestnej zodpovednosti páchatel'a priestupkovej recidívy podľa TZ účinného od 1. januára 2016 už nie je viazaný na podmienku zahľadania uloženej prechádzajúcej sankcie alebo iného opatrenia za priestupok alebo iný obdobný delikt, ale iba na skutočnosť, že páchatel' prečinu krádeže podľa § 212 ods. 1 písm. g) TZ bol za obdobný čin v predchádzajúcich 12 mesiacoch postihnutý, t.j. bola mu za obdobný čin uložená sankcia alebo iné opatrenie za priestupok alebo iný obdobný delikt. Vo väčšine prípadov ide o

¹⁰ Šamko, P., 2015. Trestný čin krádeže podľa § 212 ods. 2 písm. f) a fikcia doručenia. Stanovisko k právnomu posúdeniu prečinu krádeže podľa § 212 ods. 2 písm. f) Trestného zákona. Dostupné na: Trestný čin krádeže podľa § 212 ods. 2 písm. f) a fikcia doručenia - Právne listy (pravnelisty.sk)

¹¹ Uznesenie Generálneho prokurátora SR, Generálna prokuratúra SR: Trestný odbor, spisová značka: IV Pz 148/16

priestupok na úseku majetku v zmysle § 50 zákona o priestupkoch. Uvedenou skutkovou podstatou zákonodarca vymedzil, že ak osoba spácha inak priestupok na úseku majetku a osoba už bola pred týmto skutkom za obdobný čin postihnutá v predchádzajúcich 12 mesiacoch, uvedený skutok sa posudzuje ako trestný čin krádeže podľa § 212 ods. 1, písm. g) TZ. Ak by osoba pred spáchaním uvedeného skutku nebola v predchádzajúcich 12 mesiacov postihnutá za obdobný skutok, išlo by iba o priestupok na úseku majetku. Teda tzv. priestupková recidíva je vo formálnom ponímaní povýšená na taký stupeň závažnosti, že sa jedná o trestný čin. Dôsledkom uvedeného je nielen neúmerne zaťaženie orgánov činných v trestnom konaní riešením „bagatelných“ skutkov a na nich nadväzujúce ukladanie nepodmienečných trestov odňatia slobody, čoho je dôsledkom najmä zaťaženie štátneho rozpočtu a v neposlednom rade sa uvedená právna úprava vymyká štandardu európskych trestných kódexov.

Dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony k predmetnej problematike uvádza: Vypustenie § 212 ods. 1 písm. g) má za cieľ zamedziť trestnému postihu bagatelných skutkov, pri ktorých vznikala škoda v jednotkách EUR, resp. ani nemusela vzniknúť škoda. K dosiahnutiu trestnej represie podľa tohto ustanovenia postačovalo, ak páchatel' spáchal dvakrát priestupok krádeže, napríklad prisvojením si zubnej pasty v hodnote 2 EUR, ktorú následne aj vrátil. Ak takýto páchatel' opustil územie Slovenskej republiky, prípadne ak bolo z iného dôvodu potrebné vykonať dôkaz mimo územia (páchatel' alebo svedok odišiel za prácou/príbuznými do cudziny na dlhšie obdobie), nebolo možné takúto trestnú vec v primeranom čase skončiť, nakoľko európske štáty, vrátane Veľkej Británie alebo aj USA odmietajú poskytnúť právnu pomoc (výsluch obvineného/svedka, doručenie procesnej písomnosti a pod.) z dôvodu absencie obojstrannej trestnosti skutku (v iných štátoch ide len o priestupok) alebo aj preto, že ide o bagatelný delikt (nízka hodnota následku voči nákladom konania), pri ktorom sa z dôvodu hospodárnosti úkony justičnej spolupráce nevykonávajú. To isté platí aj o prípadnom využití európskeho zatýkacieho rozkazu a medzinárodného zatýkacieho rozkazu, ktorých vykonanie nie je možné.

K 12. januáru 2023 vykonávalo trest odňatia slobody 921 odsúdených za § 212 odsek 1 písm. g) TZ, avšak reálne je tento počet odsúdených počas kalendárneho roka vplyvom priebežnej obmeny odsúdených (nástup trestu/prepustenie) odhadom približne o 50 až 70% vyšší, pretože táto skupina odsúdených vykonáva spravidla kratší trest odňatia slobody. Títo odsúdení sa opakovane dopustili trestného činu krádeže, pri ktorej vznikla zanedbateľná škoda rádovo v jednotkách, resp. v desiatkach EUR (napríklad krádež potravín alebo drogérie v obchodných reťazcoch). Náklady na jednu väznenú osobu za jeden deň výkonu trestu odňatia slobody alebo výkonu väzby predstavovali v r. 2021 priemerne 62 EUR, preto uloženie nepodmienečného trestu odňatia slobody odsúdenému podľa § 212 ods. 1 písm. g) TZ považujeme za neefektívne z pohľadu ekonomického, ale aj z pohľadu plnenia účelu výkonu trestu odňatia slobody. Efektívnejšou formou sa u

odsúdených za spáchanie trestného činu krádeže podľa § 212 ods. 1 písm. g) TZ javí uloženie inej sankcie napríklad v rámci priestupkového konania.¹²

K už uloženým trestom za predmetný trestný čin sa uvádza, že Trestný poriadok má obsahovať všeobecný proces umožňujúci aplikovať zmeny TZ na právoplatne odsúdených v prípadoch, kedy sú zmeny tak výrazné, že dochádza k zániku trestnosti činu, ktorí do času zmeny trest nevykonali. Nie je v súlade s princípmi humanizmu a liberálnej demokracie ponechať vo výkone trestu osoby, za činy, ktoré už štát za trestné nechce naďalej považovať a nechce za ne trestne stíhať. Upravuje sa preto všeobecne aplikovateľný proces v § 405b, ktorý sa použije, ak dôjde zmenou TZ k zániku trestnosti činu. V takomto prípade súd uznesením rozhodne, že zvyšok trestu sa nevykoná. Ide o všetky druhy trestov, teda nie len trest odňatia slobody, ale aj alternatívne tresty, vrátane podmienených odkladov, ktoré by neboli do účinnosti zmeny TZ vykonané celé.

Ak je odsúdený vo výkone trestu odňatia slobody, takéto rozhodnutie bude potrebné urobiť do 30 dní od nadobudnutia účinnosti zmeny zákona. Rozhodnutie súd urobí na neverejnom zasadnutí, o ktorom upovedomí prokurátora, aby ten mohol prípadne podať sťažnosť ihneď po vyhlásení uznesenia, ak podľa jeho názoru nešlo o trestný čin, pri ktorom zanikla trestnosť. Nadriadený súd o jeho sťažnosti rozhodne do 20 pracovných dní od predloženia veci. Tieto lehoty sú navrhnuté pri rozhodovaní o odsúdenom, ktorému nebol uložený úhrnný alebo súhrnný trest, pretože taký odsúdený by mal ísť z výkonu trestu von (prípadne do výkonu iného trestu), preto by obmedzovanie jeho slobody malo byť čo najkratšie. V prípade, ak mal odsúdený uložený úhrnný alebo súhrnný trest, súd rozsudkom zruší pôvodný rozsudok / trestný rozkaz len vo výroku o treste a uloží primeraný trest za zostávajúce zbiehajúce sa trestné činy, ktorých sa zmena TZ netýka. Proti novo uloženému trestu má odsúdený aj prokurátor právo podať sťažnosť podľa všeobecných ustanovení. Aby nebolo potrebné rozhodovať o väzbe, odsek 2 stanovuje, že rozhodnutie, ktorým sa ruší pôvodný rozsudok, sa stáva právoplatným až právoplatnosťou výroku o novourčenom treste.

4. Analýza páchatel'ov tzv. bagatel'ných krádeží vykonávajúcich nepodmienečný trest odňatia slobody

Na základe údajov z internej databázy Zboru väzenskej a justičnej stráže vo výkone trestu odňatia slobody za trestný čin krádeže podľa § 212 ods. 1, písm. g) TZ a podľa § 212 ods. 1 písm. f) TZ sa ku dňu vypracovania príspevku nachádza 1 296 odsúdených.

Pre upresnenie dodávame, že v aktuálne platnom a účinnom TZ predmetný trestný čin krádeže, ktorým sa postihuje tzv. priestupková recidíva je upravený v ustanovení § 212 ods. 1, písm. g). Súčasná úprava skutkovej podstaty trestného činu krádeže bola zavedená prijatím zákona č. 214/2019 Z.z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa

---

¹² Dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=527158>

menia a dopĺňajú niektoré zákony s účinnosťou od 1. augusta 2019. Dovtedy platný a účinný TZ (pred uvedenou novelou, v znení novely č. 35/2019 Z.z.) upravoval predmetný trestný čin v ustanovení § 212 ods. 2, písm. f). Z uvedeného dôvodu skupina osôb, ktoré budú podliehať analýze sú osoby nachádzajúce sa vo výkone trestu odňatia slobody za obidve vyššie uvedené skutkové podstaty.

Po schválení novely TZ a nadobudnutí jej účinnosti by vypustenie predmetného ustanovenia malo reálny dosah na všetkých odsúdených, ktorý doposiaľ trest za uvedený trestný čin nevykonali. V prípade odsúdených, ktorí by vykonávali trest odňatia slobody výlučne za predmetný trestný čin, reálnym dôsledkom by bol zánik trestnosti a do 30 dní od nadobudnutia účinnosti zákona by súd aj bez návrhu mal rozhodnúť na neverejnom zasadnutí uznesením, že zvyšok trestu sa nevykoná a osoba by mala byť prepustená z výkonu trestu odňatia slobody. V prípade odsúdených, ktorí majú uložený úhrnný alebo súhrnný trest, súd rozsudkom zruší pôvodný rozsudok / trestný rozkaz len vo výroku o treste a uloží primeraný trest za zostávajúce zbiehajúce sa trestné činy, ktorých sa zmena TZ netýka. Pre úplnosť je potrebné zdôrazniť, že väčšina odsúdených nachádzajúcich sa vo výkone trestu odňatia slobody má uložený súhrnný alebo úhrnný trest, preto by vplyv na počet väzenskej populácie nemal byť po nadobudnutí účinnosti TZ príliš markantný.

Analýze podliehal súbor odsúdených za trestný čin krádeže podľa § 212 ods. 1, písm. g) TZ a § 212 ods. 2, písm. f) TZ (s účinnosťou do 31. júla 2019). Prostredníctvom interného informačného systému Zboru väzenskej a justičnej stráže bol vytvorený zoznam aktuálne odsúdených podľa jednotlivých vyššie uvedených trestných činov. Vygenerovaním zoznamu odsúdených, nachádzajúcich sa vo výkone trestu odňatia slobody bola získaná vzorka 1 296 odsúdených, čo predstavuje vzorku celej populácie odsúdených vo výkone trestu odňatia k 1. júnu 2023. Počty odsúdených v kontexte skúmaných trestných činov sú znázornené v tabuľke č. 1.

Tabuľka č. 1: Výskumná vzorka § 212, ods. 1, písm. g) TZ a § 212 ods.2, písm. f) (TZ s účinnosťou do 31. júla 2019)

	Trestný čin	Počet odsúdených
1.	Krádež § 212, ods. 1, písm. g) TZ	953
2.	Krádež § 212, ods. 2, písm. f) TZ s účinnosťou do 31. júla 2019	286
3.	Krádež § 212, ods. 1, písm. g) TZ + § 212, ods. 2, písm. f) TZ s účinnosťou do 31. júla 2019	57
SPOLU		1 296

Hlavným cieľom kvantitatívneho výskumu bolo získať nové kriminologické poznatky o odsúdených páchatel'och tzv. bagatel'ných krádeží. Z hľadiska metodológie výskumu boli zvolené štandardné metódy a techniky kriminologického výskumu. V predmetnom kvantitatívnom výskume boli využité kvantitatívne

postupy a techniky deskriptívnej štatistiky a to v premetnutí na výskumný súbor znamená aplikáciu kvantitatívnej analýzy databázy odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody a deskriptívnu štatistickú analýzu zostáv odsúdených generovaných interným informačným systémom Zboru väzenskej a justičnej stráže.

Z hľadiska výskumu charakteristických črt odsúdených sme s ohľadom na dostupné štatisticky zhromaždené údaje sa zamerali na dve oblasti:

1. Kriminálna anamnéza,
2. Osobná anamnéza.¹³

1. Kriminálna anamnéza

Informácie o odsúdenom sumarizované v danej oblasti sa týkajú aktuálneho trestného činu, taktiež jeho predchádzajúcich odsúdení a rovnako aj nepodmienečného trestu odňatia slobody v kontexte jeho výkonu za aktuálny trestný čin.

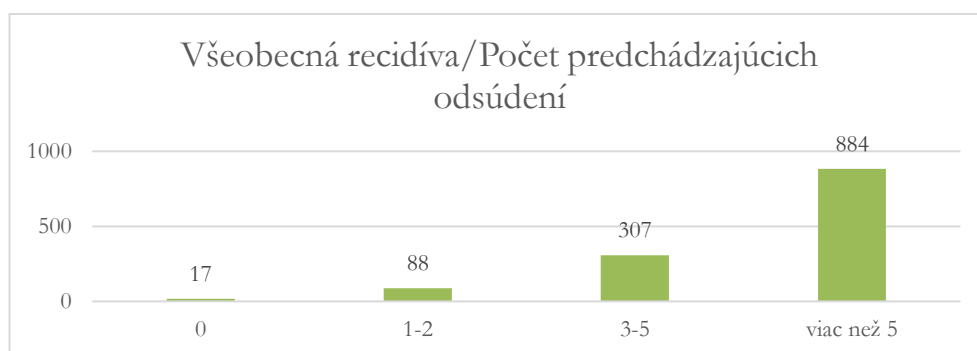
- a) Všeobecná recidíva,
- b) Penologická recidíva.

1a) Všeobecná recidíva

Recidíva predstavuje závažnejší spôsob mnohosti trestnej činnosti ako súbeh trestných činov, pretože ide o opakovanie trestnej činnosti toho istého páchatel'a po jeho predchádzajúcom právoplatnom odsúdení, ktoré zjavne nemalo „nápravný“ charakter. Už na prvý pohľad (viď graf č. 1) je zrejmé, že miera všeobecnej recidívy pri páchatel'och tzv. bagatel'ných krádeží je extrémne vysoká. Páchatel', ktorý bol v minulosti odsúdený už má empirickú skúsenosť s trestným konaním, jeho priebehom, postupom orgánov činných v trestnom konaní, čo jednoznačne môže mať vplyv aj na priebeh vyšetrovania.

Z celkového počtu tvoria recidivisti až 99%-ný podiel. Pri skúmanej vzorke odsúdených je enormne vysoký počet recidivistov, ktorí v minulosti boli už viac ako 5-krát odsúdení za rôznu trestnú činnosť, ich podiel tvorí až 69%. Prvopáchatel'ov sa v uvedenej vzorke vyskytuje iba minimálny počet, ich podiel tvorí iba 1%.

Graf č. 1

¹³ Inšpiráciou bol pri danom kvantitatívnom výskume výskum realizovaný v Českej republike. BLATNÍKOVÁ, Š., FARIDOVÁ, P., ZEMAN, P.: *Znásilnění v ČR – trestné činy a odsouzení pachatelé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, [online; 17.3.2023] Dostupné na: <http://www.ok.cz/iksp/docs/428.pdf> .

1b) Penologická recidíva

Pojem penologická recidíva vyjadruje špecifický druh recidívy, ktorý znamená opakovaný návrat do výkonu trestu odňatia slobody, teda osoby odsúdené opakovane na nepodmienečný trest odňatia slobody a nastúpili do výkonu trestu. Ide o najzávažnejšiu formu recidívy, pretože ani najprísnejší trest, obmedzujúci osobnú slobodu a pobyt vo väzenskom prostredí neprispel k náprave páchatel'a a dopustil sa spáchania trestného činu, za ktorý mu bol opätovne uložený nepodmienečný trest odňatia slobody.

V danom prípade takmer 83%-ný podiel tvoria osoby, ktoré už vykonávali v minulosti nepodmienečný trest odňatia slobody v niektorom z ústavov na výkon trestu odňatia slobody. Najvyšší podiel až 35% z penologických recidivistov tvoria osoby, ktoré v minulosti vykonávali nepodmienečný trest odňatia slobody viac ako 5-krát. Osoby, ktoré sa vo výkone trestu odňatia slobody nachádzajú po prvý raz tvoria 17%-ný podiel.

Graf č. 2

2. Osobná anamnéza

Súčasť osobnej anamnézy odsúdeného predstavujú základné sociodemografické dáta – písm. a), b), c) a d) a v kontexte majetkových trestných činov aj kriminogénny faktor, ktorý má vplyv na riziko alebo na rezistenciu kriminálneho chovania – písm. e).

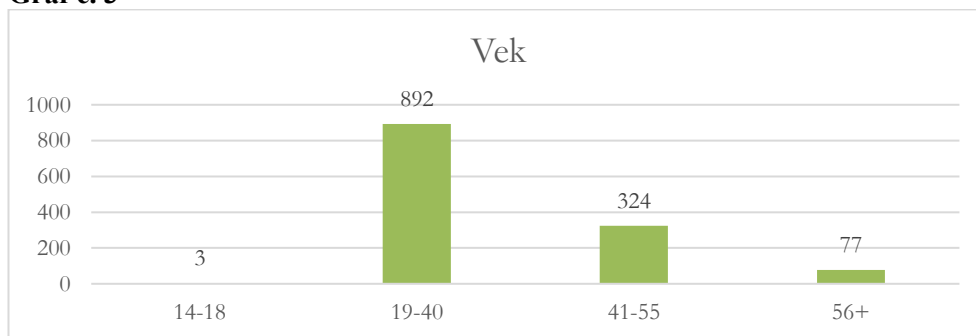
- a) Vek,
- b) Pohlavie,
- c) Štátna príslušnosť,
- d) Trvalý pobyt – kraj,
- e) Rodinný stav,
- f) Vzdelanie.

2a) Vek

Prvý kriminogénny faktor z kategórie osobnej anamnézy mapujúci štruktúru odsúdených za skúmané trestné činy vyjadruje životné štádium, v ktorom páchatel' opakovane pácha trestné činy krádeže. Istým limitom zisťovaného kritéria je skutočnosť, že vek odsúdeného reprezentuje jeho aktuálny vek počas výkonu trestu odňatia slobody a nie skutočný vek v čase spáchania trestného činu. Je preto zrejmé, vzhľadom na dĺžku už vykonaných trestov odňatia slobody a dĺžku trestného konania pri majetkových trestných činoch, spravidla vekové hranice pri páchaní uvedených trestných činov nebudú výrazne nižšie.

Výskumný súbor sme podľa kategórie veku rozdelili do štyroch skupín, a to odsúdených od 14 do 18 rokov, odsúdených od 19 do 40 rokov, odsúdených od 41 do 55 rokov a odsúdených s vekom viac ako 56 rokov. Najvyššie zastúpenie tvorili odsúdení vo vekovej kategórii od 19 do 40 rokov, tvorili až 69%-ný podiel. Vo vekovej kategórii od 14 do 18 rokov, teda osoby mladistvé, sa nachádzali v čase analýzy iba traja odsúdení za predmetnú trestnú činnosť, čo tvorí zanedbateľný percentuálny podiel. Veková kategória od 41 do 55 rokov tvorila 25%-ný podiel a osoby nad 56 rokov takmer 6%-ný podiel. Z uvedeného možno konštatovať, že s pribúdajúcim vekom od dosiahnutia hranice 40 rokov veku sa významne znižuje počet osôb odsúdených za predmetnú trestnú činnosť.

Graf č. 3

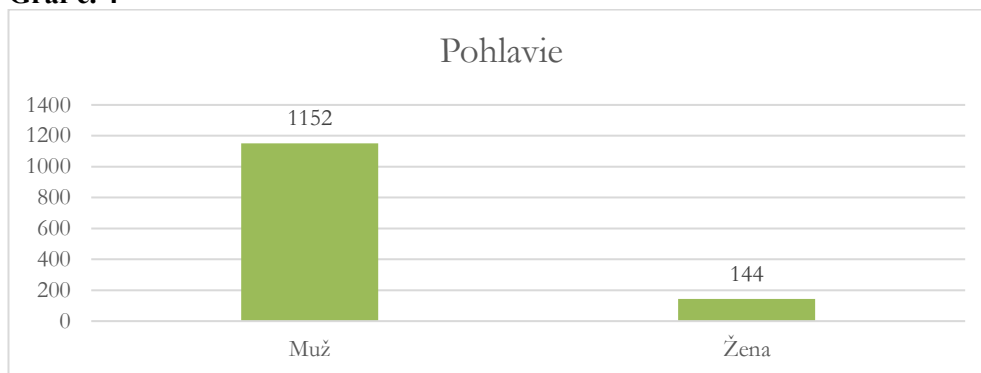

2b) Pohlavie

Ženy v populácii väznených osôb predstavujú len menej ako jednu desatinu¹⁴ z celkového počtu odsúdených, a teda celkovo vo výkone trestu odňatia slobody dominuje mužské pohlavie. Z prehľadu o počte odsúdených osôb za rok 2022¹⁵ vyplýva, že najčastejšie páchaným trestným činom, za ktoré boli ženy v roku 2022 odsúdené, bol práve trestný čin krádeže podľa § 212 TZ, ich podiel tvorí pri tomto trestnom čine 18% (z 5 903 osôb bolo 1 070 žien) . Z celkového počtu osôb odsúdených na nepodmienečný trest odňatia slobody v roku 2022 tvorili ženy iba 8%-ný podiel (z 5 215 osôb bolo 433 žien).

V skúmanej vzorke pri predmetnom trestnom čine tvorí mužské pohlavie 89%-ný podiel a ženské pohlavie 11%-ný podiel.

Graf č. 4

2c) Štátna príslušnosť

Ďalšou pomerne jednoducho predikovateľnou skutočnosťou daného výskumu bolo nízke zastúpenie cudzincov vo výskumnom súbore odsúdených. Z celkového počtu 1 296 odsúdených vo výskumnom súbore bolo cudzincov len 13, čo tvorí iba 1%-ný podiel. Pre zaujímavosť uvádzame, že k 31. decembru 2022 sa vo výkone trestu odňatia slobody nachádzalo 164 odsúdených a 243 obvinených cudzincov. U väznených osôb s cudzou štátnou príslušnosťou bol zaznamenaný výrazný nárast počtu a súčasne historicky najvyšší počet. Najpočetnejšou skupinou boli predovšetkým občania Ukrajiny (75), Českej republiky (57), Sýrie (37), Rumunska (27), Poľska a Srbska (po 24), Moldavska (19), Gruzínska (18) a Maďarska (10).¹⁶

¹⁴ Štatistiky ZVJS [online; 16.06.2023] Dostupné na: <https://www.zvjs.sk/sk/statistiky>.

¹⁵ Štatistická ročenka Ministerstva spravodlivosti za rok 2022: Trestná agenda. Dostupné na: https://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2023/statisticka_rocenka_2022/I.%20Trestn%C3%A1%20agenda_2022.pdf

¹⁶ Ročenka Zboru väzenskej a justičnej stráže za rok 2022. Dostupné na: <https://www.zvjs.sk/file/cfb5a730-455e-4528-af31-21e7dbf03236.pdf>

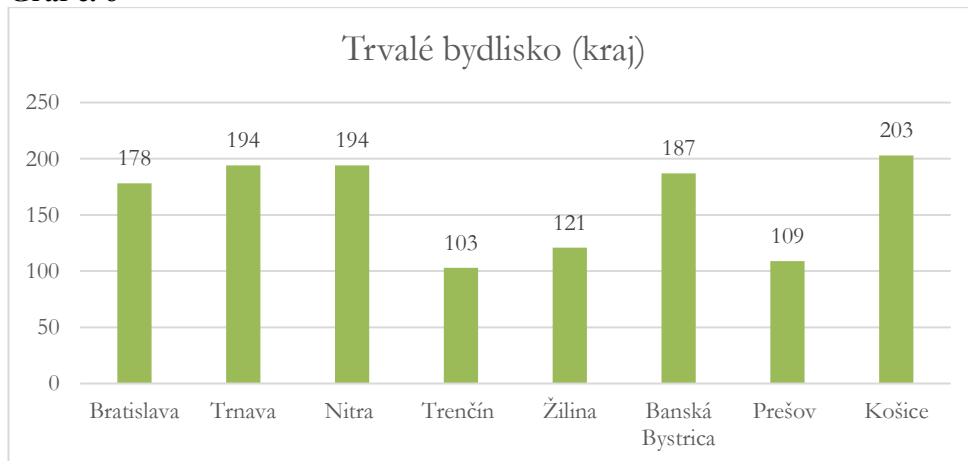
Graf č. 5

2d) Trvalý pobyt – kraj

Trvalý pobyt odsúdeného je len jedným z determinantov potenciálneho rizika lokalít s vyššou mierou kriminálnej záťaže a v časoch migrácie obyvateľstva najmä za prácou nemusí absolútne korešpondovať s miestom spáchania trestného činu. Trvalý pobyt odsúdeného však môže predznamenať určitú kriminogénnu črtu páchatel'a typickú pre vybraný región. Súbor odsúdených sme podľa adries trvalých pobytov roztriedili do jednotlivých krajov, pričom západ Slovenska reprezentuje Bratislavský, Trnavský, Nitriansky a Trenčiansky kraj, stred Slovenska Žilinský a Banskobystrický kraj a východ Slovenska Prešovský a Košický kraj. Nebrali sme pri tom do úvahy celkové počty rezidentov v jednotlivých krajoch na pomer odsúdených, ale len celkové počty odsúdených.

Graf č. 6

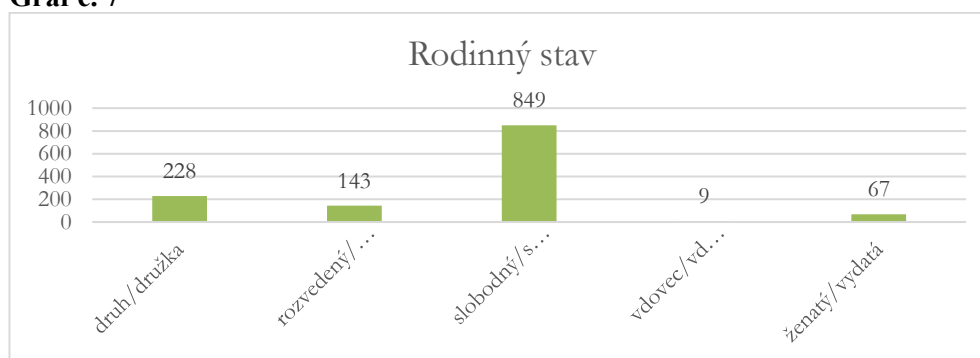

2e) Rodinný stav

Uzavretie manželského zväzku predstavuje významný moment súvisiacim so zmenou kriminálneho konania v dospelosti. Manželstvo je možné vnímať ako teoretickú potenciálnu kauzálnu silu v procese existencie, ktorá funguje ako

dynamická sila v živote jedinca.¹⁷ Pri analyzovaní výskumnej skupiny sme dospeli k záveru, že najpočetnejšiu skupinu tvoria odsúdení, ktorí sa nenachádzali doposiaľ v manželskom zväzku, kategória slobodný/slobodná tvorí až 66%-ný podiel, čo môže potvrdzovať predchádzajúcu preukázanú kauzalitu inštitútu manželstva ako potenciálneho protektívneho kriminogénneho faktora. Ženatí odsúdení z výskumnej vzorky predstavujú iba 5%-ný podiel a osoby v partnerskom vzťahu definovanom ako druh/družka vykazovali v sledovanej skupine 18%-ný podiel. Po vytvorení spoločnej kategórie odsúdených bez partnerského vzťahu do ktorej je možné zahrnúť aj rozvedených odsúdených a odsúdených vdovcov (minimálne hodnoty vdovcov) vyplýva, že osoby bez partnerského vzťahu tvoria celkovo až 77%-ný podiel.

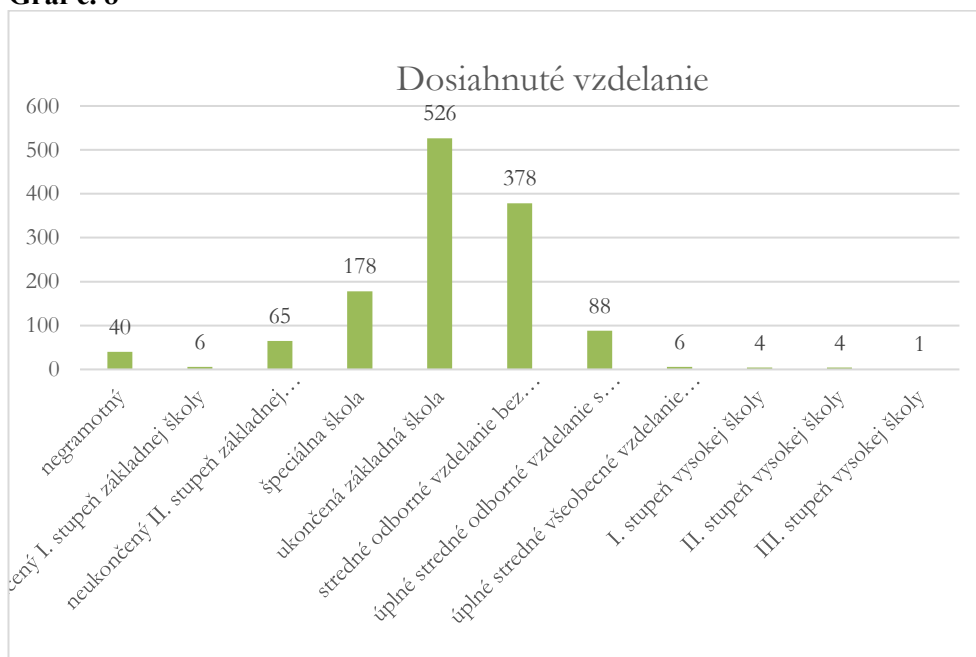
Graf č. 7

2f) Vzdelanie

Analyzovanú výskumnú vzorku odsúdených z hľadiska dosiahnutého vzdelania sme rozdelili do viacerých nižšie uvedených kategórií. Z výskumnej vzorky neprekvapivo vyplýva, že zanedbateľný počet v skupine tvoria osoby s vysokoškolským vzdelaním, tvoria iba 0,7%-ný podiel. Najvyššie zastúpenie v sledovanej skupine tvorili osoby zo spoločnej kategórie osôb s ukončeným základným vzdelaním do ktorej sme zahrnuli aj ukončenie špeciálnej školy, ide o 54%-ný podiel. Osoby v spoločnej kategórii ukončená stredná škola všetkých zameraní tvoria 36%-ný podiel a osoby negramotné spolu s neukončenou základnou školou tvoria 9%-ný podiel.

¹⁷ LAUB, J. H., SAMPSON, R. J., & SWEETEN, G. A: *Assessing Sampson and Laub's Life-Course Theory of Crime*. In: F. T. Cullen, J. P. Wright, & K. R. Blevins (Eds.). *Taking stock: The status of criminological theory*, Transaction Publishers, 2006, s. 313–333.

Graf č. 8**Záver**

Trestné právo je založené na zásade humanizmu, z uvedenej zásady je možné si odvodiť, že trest má spôsobiť páchateľovi iba takú ujmu, akú si vyžaduje splnenie účelu trestu. Ujma, ktorá je v treste obsiahnutá nemá prevyšovať nevyhnutnú potrebu ochrany spoločnosti. Zásada primeranosti trestov je upravená aj v článku 49 ods. 3 Charty základných práv Európskej únie nasledovne: „Prísnosť trestov nesmie byť neprimeraná trestnému činu“. Primeranosť ukladaného trestu k spáchanému trestnému činu je analyzovaná aj vo viacerých rozhodnutiach Ústavného súdu Slovenskej republiky, napr. sp. zn. PL. ÚS106/2011. Avšak aktuálne platný a účinný TZ sa od uvedenej zásady odkláňa a v niektorých prípadoch stanovuje trestné sadzby a druhy trestov za spáchanie trestného činu v hrubom nepomere so spôsobenou ujmou. Z uvedených dôvodov sa pristúpilo k príprave rozsiahlej novely TZ, ktorá zvyrazňuje princípy restoratívnej justície a upravuje trestné sadzby najmä pri majetkových, drogových a hospodárskych trestných činoch. Ide o preklenutie stereotypov vytvorených dominantným postavením štátu v zmysle zamerania sa prioritne na ukladanie trestu než na osobu páchateľa. Súd by mal na základe poznania všetkých skutočností spojených s trestným činom a najmä s prihliadnutím na osobu páchateľa rozhodnúť o druhu trestu, jeho výmere a na základe zistených skutočností posúdiť a v určitom zmysle aj prognózovať efektívnosť uloženého trestu. Trest odňatia slobody by mal byť ukladaný len v prípadoch, kedy je nevyhnutné páchateľa izolovať od spoločnosti. Jednou zo zmien, ktoré by zaviedla pripravovaná novela TZ je zrušenie trestnosti tzv. bagateľných krádeží, teda priestupkovej recidívy, čím by sa naša právna úprava priblížila k ostatným krajinám Európskej únie. V súčasnosti je za uvedený trestný čin častokrát ukladaný nepodmienečný trest odňatia slobody,

čo neúmerne zaťažuje štátny rozpočet. Takýto druh trestu preukázateľne nemá na páchatel'ov odstrašujúci ani výchovný účinok. Aktuálne sa vo výkone trestu odňatia slobody za uvedený trestný čin nachádza 1 296 odsúdených. Uložený trest odňatia slobody a jeho dĺžka je u väčšiny odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody dôsledkom uloženia súhrnného alebo úhrnného trestu. Zánik trestnosti by mal za následok u niektorých odsúdených upustenie od výkonu trestu odňatia slobody a s tým spojené prepustenie z ústavu na výkon trestu odňatia slobody a u odsúdených, ktorým bol uložený súhrnný alebo úhrnný trest prehodnotenie dĺžky trestu po zohľadnení zániku trestnosti predmetného trestného činu.

Z hľadiska kriminologického profilu páchatel'a trestného činu tzv. bagatel'ných krádeží možno konštatovať, že jeho charakterové črty a znaky sú mužské pohlavie, vysoká miera recidívy a rodinný stav slobodný. Nadviazaním na vyššie uvedenú hypotézu odkazujeme na deskripciu postupu vykonania kvantitatívnej analýzy odsúdeného. Vzhľadom na stanovené oblasti – pohlavie, recidíva a rodinný stav kriminologického profilu možno uviesť že:

a) Z hľadiska pohlavia dosahujú ukazovatele mužského pohlavia väčšinovú hodnotu pri kvantitatívnej analýze (1 152 z 1 296) – pozri graf č. 4), aj keď limitom daného výstupu je skutočnosť, že výskumná vzorka bola zameraná len na odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody, ide o jednoznačné potvrdenie hypotézy, že páchatel'mi trestného činu tzv. bagatel'ných krádeží sú najmä muži, čomu zodpovedá aj rodové rozloženie celej väzenskej populácie.

b) So zameraním na mieru recidívy páchatel'ov tzv. bagatel'ných krádeží pri kvantitatívnej analýze (pozri graf č. 1) je zrejmé, že miera všeobecnej recidívy je extrémne vysoká, osoby s kriminálnou minulosťou tvoria až 99%-ný podiel (1 279 z 1 296). Vzhľadom na veľkosť súboru, je možné aj danú hypotézu vyhodnotiť ako správnu, keďže v sumáre absolútna väčšina odsúdených sú recidivisti.

c) Je preukázané, že uzavretie manželského zväzku predstavuje významný moment súvisiaci so zmenou kriminálneho konania v dospelosti. Preto aj naša hypotéza predpokladá vyššiu početnosť slobodných odsúdených páchatel'ov. Pri kvantitatívnej analýze (pozri graf č. 7) bola viac ako polovica odsúdených páchatel'ov slobodných (849 z 1 296), ak by sme k danej skupine slobodných pričítali aj ďalšie skupiny bez partnerských vzťahov (rozvedených a vdovcov), tak by ich podiel tvoril až 77%. Opäť je teda možné potvrdiť aj hypotézu, že väčšina odsúdených páchatel'ov tzv. bagatel'ných krádeží sú slobodní, resp. nežijú v trvalom partnerskom vzťahu.

Použitá literatúra

1. DIANIŠKA, G., STREÉMY, T., VRÁBLOVÁ, M. a kol. Kriminológia. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, 408 s., ISBN 978-80-73806-20-0
2. Dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=527158>
3. KLIMEK, L., a kol. Kriminológia vo vnútroštátnom a medzinárodnom rozmere. Bratislava: Wolters Kluwer, 2020, 80 s., ISBN 978-80-571-0251-9

4. LAUB, J. H., SAMPSON, R. J., & SWEETEN, G. A: *Assessing Sampson and Laub's Life-Course Theory of Crime*. In: F. T. Cullen, J. P. Wright, & K. R. Blevins (Eds.). Taking stock: The status of criminological theory, Transaction Publishers, 2006
5. LP/2021/744 Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2021/744>
6. LP/2022/511 Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/LP/2022/511>
7. Ročenka Zboru väzenskej a justičnej stráže za rok 2022. Dostupné na: <https://www.zvjs.sk/file/cfb5a730-455e-4528-af31-21e7dbf03236.pdf>
8. Správa o počte a zložení obvinených a odsúdených nachádzajúcich sa v ústavoch na výkon väzby a ústavoch na výkon trestu odňatia slobody k 1. januáru 2023. GRZVJS. Dostupné na: <https://www.zvjs.sk/file/14a7c0f6-088c-40b5-95b6-23f0542c6c70.pdf>
9. ŠAMKO, P., 2015. Trestný čin krádeže podľa § 212 ods. 2 písm. f) a fikcia doručenia. Stanovisko k právnomu posúdeniu prečinu krádeže podľa § 212 ods. 2 písm. f) Trestného zákona. Dostupné na: Trestný čin krádeže podľa § 212 ods. 2 písm. f) a fikcia doručenia - Právne listy (pravnelisty.sk)
10. Štatistická ročenka Ministerstva spravodlivosti za rok 2022: Trestná agenda. Dostupné na: https://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2023/statisticka_rocenka_2022/I.%20Trestn%C3%A1%20agenda_2022.pdf
11. Štatistika kriminality v Slovenskej republike za rok 2022. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. Dostupné na: https://www.minv.sk/?statistika_kriminality_v_SR_za_rok_2022_xml
12. Štatistiky ZVJS [online; 16.06.2023] Dostupné na: <https://www.zvjs.sk/sk/statistiky>
13. The World Prison Brief, online database providing free access to information on prison systems around the world. Institute for Crime & Justice Policy Research. Dostupné na: <https://www.prisonstudies.org/map/europe>
14. Uznesenie Generálneho prokurátora SR, Generálna prokuratúra SR: Trestný odbor, spisová značka: IV Pz 148/16
15. Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov
16. Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky
17. Zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov

Kontaktné údaje autorov

JUDr. Jakub Ľorko, PhD.
Univerzita Komenského v Bratislave,
Právnická fakulta
Šafárikovo nám. č. 6
P.O.BOX 313
810 00 Bratislava
jakub.lorko@flaw.uniba.sk

Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže
Šagátova 1, 821 08 Bratislava
email: jakub.lorko@zvjs.sk
tel: +421 2 208 31 111

JUDr. Barbora Tallová, PhD.
Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže
Šagátova 1, 821 08 Bratislava
email: barbora.tallova@zvjs.sk
tel.: +421 2 208 31 833

APLIKAČNÉ OTÁZKY SPOJENÉ S TRESTNÝM ČINOM KRÁDEŽE V KONTEXTE LEGISLATÍVNEHO VÝVOJA¹

APPLICATION ISSUES RELATED TO THE CRIME OF THEFT IN THE CONTEXT OF LEGISLATIVE DEVELOPMENT

Maximilián Kiko, Stanislav Mihálik

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

Abstrakt

Autori sa v predkladanom príspevku zameriavajú na aktuálne aplikačné otázky spojené s trestným činom krádeže, osobitne v kontexte recentného legislatívneho vývoja (resp. prezentovaných legislatívnych návrhov). Poukazujú hneď na niekoľko aspektov, ktoré sa javia problematicky osobitne vo vzťahu k preklápaniu teoretických východísk do aplikačnej praxe. V osobitostiach venujú svoju pozornosť aplikačnému vývoju kvalifikovania trestného činu krádeže vlámaním (aj vo vzťahu k možnostiam súbehu), možnostiam trestnoprávneho postihu držby náčinia určeného na vlámanie a v neposlednom rade aj fenomenológii trestného činu krádeže vlámaním v podmienkach Slovenskej republiky. Príspevok je okrem vlastného teoretickoprávneho vymedzenia doplnený o koncipované návrhy de lege ferenda.

Kľúčové slová: Trestný čin krádeže, vlámanie, jednočinný súbeh, držba náčinia na vlámanie.

Abstract

In the present paper, the authors focus on current application issues related to the crime of theft, especially in the context of recent legislative developments (or presented legislative proposals). They point out several aspects that appear problematic especially in relation to the switching of theoretical background into application practice. In particular, they pay their attention to the application development of the qualification of the crime of theft (also in relation to the possibilities of concurrence), the possibilities of criminal punishment of possession of burglary tools and, last but not least, the phenomenology of the crime of theft in the conditions of the Slovak Republic. In addition to its own theoretical and legal definition, the paper is supplemented by de lege ferenda proposals.

Keywords: Criminal offence of theft, burglary, simple concurrence, possession of burglary tools.

Úvod

Kategória majetkovej kriminality, resp. majetkové trestné činy ako také, predstavujú spolu rozsiahlu množinu vykazujúcu mnoho spoločných, ale rovnako

---

¹ Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-19-0102.

tak odlišných znakov. Je potom nesporné, že si vyžadujú pozornosť vedy trestného práva. Hoci by sa mohlo zdať, že jednotlivé otázky možno považovať z väčšiny za uzavreté (či už z hľadiska teoretického alebo právno-aplikačného), tak opak je pravdou.

Ideálnym príkladom takto koncipovaných východísk je aj trestný čin krádeže a súvislosti s tým spojené, čo sa pokúsime preukázať v predkladanom príspevku. Pozornosť autorov je venovaná jednak aplikačnému rámcu trestného činu krádeže v prípadoch jeho spáchania vlámaním, osobitne s dôrazom na prípady ideálnej konkurencie trestných činov (jednočinného súbehu). Druhá časť príspevku je zameraná na analýzu navrhovanej právnej úpravy postihovania držby náčinia určeného na vlámanie prostriedkami trestného práva s dôrazom na zásadu subsidiarity trestnej represie.

1.K aktuálnym výzvam spojeným s trestným činom krádeže

Kým v pomerne nedávnej dobe akcentovala v súvislosti s trestným činom krádeže (ďalej aj „*TC krádeže*“) primárne otázku jeho kvalifikovania pre prípady, ak bol takýto trestný čin spáchaný vlámaním,² pričom riešením bola až novela zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „*Trestný zákon*“ alebo „*TZ*“), aktuálne otázky spojené s trestným činom krádeže majú nesporne rôznorodejší charakter. Okrem toho, že možno identifikovať určité parciálne problémy nadväzujúce na vyššie popísanú novelu Trestného zákona, naša pozornosť je zameraná na generálnejšiu množinu aspektov, ktoré predstavujú problém z hľadiska aplikačného.

V prvom rade sa v základných konotáciach vrátíme k vyššie popísanému problému s kvalifikovaním trestného činu krádeže vlámaním. Pre právny stav účinný do 31.07.2019 (teda pred novelou Trestného zákona, prostredníctvom ktorej došlo k opätovnému zlúčeniu ods. 1 a ods. 2 v zmysle trestného činu krádeže) malo z hľadiska výkladového primárny význam Stanovisko trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. 116/2012 z 12. decembra 2011, sp. zn. 78/2011 (ďalej aj ako „*stanovisko trestnoprávneho kolégia NS SR č. 116/2012*“).³ Hoci predmetné čelilo pomerne ostrej názorovej kritike, osobitne vzhľadom na nelogickosť, neprímeranosť trestu a spôsobenie pomerne príkrej vnútornej nekonzistentnosti Trestného zákona, predmetný názor bol nekriticky prebratý aj pokynom Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (č. IV/1 Spr. 8/16/1000-23). Domnievame sa a aj spätne trváme na tom, že východiskové riešenie spočívalo v náležitom a trestnoprávne konformnom výklade § 38 ods. 1 Trestného zákona (teda zásady *ne bis in idem* v hmotnoprávnom význame), ktoré okrem iného vymedzuje, že na okolnosť, ktorá je zákonným znakom trestného činu (teda základnej skutkovej podstaty trestného činu) nemožno prihliadnúť ako na okolnosť podmieňujúcu

² K tomu pozri napr. LENGVARSKÝ, J. Krádež vlámaním vo svetle novely Trestného zákona. Ulpianus. ISSN 2644-528X. [online]. 04.09.2019. [cit. 2023-06-22]. Dostupné z: <<https://www.ulpianus.sk/blog/kradez-vlamanim-vo-svetle-novely-trestneho-zakona>>.

³ Zbierka stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky 06/2012. Stanoviská a rozhodnutia vo veciach trestných. [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z <<https://www.nsud.sk/data/att/f02/129109.7be7b2.pdf>>.

použitie vyššej trestnej sadzby (bez ohľadu na to, či to je v prospech alebo neprospech páchatel'a). Predmetné pravidlo potom nemôže byť „obídené“ spôsobom, kedy v prípadoch trestných činov, ktoré sú tvorené viacerými základnými skutkovými podstatami, vyberieme práve tú, ktorá v rámci základnej skutkovej podstaty predmetný znak neobsahuje a tento pričítame ako kvalifikačný znak (uvedené je samozrejme potrebné odlišovať od prípadov, kedy viaceré základné skutkové podstaty trestných činov postihujú iné druhy konaní, a teda akási voľba vhodnej základnej skutkovej podstaty ani neprichádza do úvahy). Rovnako možno argumentovať tým, že výber základnej skutkovej podstaty (napríklad pri predmetnom trestnom čine krádeže) nemôže závisieť len od toho, či pokrýva väčší počet zákonných znakov trestného činu.⁴ Vo vzťahu k riešeniu predmetnej situácie bolo možné podľa nášho názoru vlastný výklad oprieť o fakt (pričom uvedené sa po prijatí predmetnej novely len potvrdilo), že naviazaním spáchania trestného činu krádeže na znak vlámania, ako spôsobom spáchania trestného činu, bez potreby vzniku čo i len malej škody, zdôraznil zákonodarca práve spôsob spáchania (už v základnej skutkovej podstate trestného činu). Okolnosťou podmieňujúcou použitie vyššej trestnej sadzby je potom až spôsobenie škody väčšej, značnej alebo veľkého rozsahu, nakoľko tieto predstavujú okolnosti podmieňujúce použitie vyššej trestnej sadzby. Právna úprava trestného činu krádeže v znení účinnom od 01.08.2019 uvedené nesporne zvyrazňuje, pričom platí, že kumulatívne naplnenie znakov „spôsobenie malej škody“ a „spáchanie trestného činu vlámaním“ nemá vplyv na vlastnú kvalifikáciu trestného činu krádeže (stále pôjde o § 212 ods. 1 s uvedeným príslušného písmena alebo písmen – tieto v zmysle legislatívnej techniky vyjadrujú podrobnejšie členenie príslušných častí právneho textu), avšak uvedená skutočnosť by mohla a mala mať dopad na proces súdnej individualizácie (prípadne na proces aplikovania materiálneho korektívu).

Vychádzajúc z účinného znenia Trestného zákona, vo vzťahu ku konštrukcii základnej skutkovej podstaty trestného činu krádeže v zmysle § 212 ods. 1 TZ platí, že zákonodarca ju vymedzil prostredníctvom návätia („*Kto si prisvojí cudziu vec tým, že sa jej zmocní...*“), zlučovacej spojky „*a*“ a niektorej z alternatív uvedenej v zmysle písm. a) až g) (pričom v konkrétnom prípade nie je vylúčené, že páchatel' svojím konaním naplní aj viaceré z alternatív⁵). Kým v písm. a) hovoríme o vzniku malej škody, teda forme následku, písm. b) až g) vyjadrujú spôsob spáchania činu, resp. bližšiu špecifikáciu predmetu útoku (*ergo* o spáchaní trestného činu bez ohľadu na výšku spôsobenej škody). Dovoľme si uviesť, že predmetné vymedzenie má svoj význam osobitne nie len s ohľadom na kvalifikovanie skutku v konkrétnom prípade, ale aj na vnímanie súvislostí už spomenutého zákazu dvojitého pričítania. Ak by však v konkrétnom modelovom prípade bola výška škody napr. 3000 € (a teda by

⁴ Obdobne porovnaj ŠAMKO, P. Niekoľko kritických poznámok k aktuálnej judikatúre Najvyššieho súdu SR. Právne listy. [online]. 09.05.2016. [cit. 2023-06-22]. Dostupné z: <<http://www.pravnelisty.sk/clanky/a459-niekolko-na->>.

⁵ Spojka „alebo“ predstavuje nevyklúčujúci disjunkt, ktorý pripúšťa naplnenie jednej ale aj viacerých možností (alternatív). Bližšie pozri ŠTEVČEK M., GÁHER, F. *Právo a logika*. In: Kolektív autorov. Aktuálne otázky z teórie práva. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018. s. 216.

bolo možné hovoriť o väčšej škode), kvalifikácia prostredníctvom § 212 ods. 1 písm. a), ods. 2 písm. a) TZ by nepredstavovala porušenie predmetnej zásady (teda kvalifikačnú duplicitu),⁶ nakoľko sa domnievame, že v takomto prípade je potrebné vnímať škodu len ako jeden znak, a to s ohľadom na osobitnú formu konzumpcie znakov skutkovej podstaty (pokiaľ hovoríme o vzťahu základnej a kvalifikovanej skutkovej podstaty trestného činu).⁷

Druhou zaujímavou koncepciou vo vzťahu k aplikačným problémom spojeným s trestným činom krádeže vlámaním (resp. krádeže vo všeobecnosti) je mechanizmus pričítania kvalifikačného znaku „spáchanie trestného činu vlámaním“ v prípade jednočinného súbehu trestného činu krádeže s iným trestným činom (v zásade majetkovým). Popísanú situáciu je možné načrtnúť z dvoch uhlov pohľadu, pričom z uvedených náhľadov by mal byť abstrahovateľný všeobecne platný a využiteľný záver. Prvým prípadom môže byť jednočinný súbeh trestných činov krádeže a porušovania domovej slobody, pričom predmetný jednočinný súbeh nie je s ohľadom na špecialitu vylúčený,⁸ a to s ohľadom na rôznosť chránených záujmov, ktorým je ochrana poskytovaná. Vo vzťahu k uvedenému posúdeniu však majú význam aj východiská obsiahnuté v stanovisku trestnoprávneho kolégia NS SR č. 116/2012, hoci boli tieto čiastočne prekonané (už spomenutou novelou Trestného zákona s účinnosťou od 01.08.2019, osobitne vo vzťahu k bodu II.). Osobitne poukazujeme na časť „...ak ...tá istá okolnosť podmieňuje použitie vyššej trestnej sadzby duplicitne, bude táto okolnosť v rámci súbežnej kvalifikácie činu použitá ako okolnosť, ktorá podmieňuje použitie vyššej trestnej sadzby len pri aplikácii toho ustanovenia osobitnej časti Trestného zákona, ktorého kvalifikovanej skutkovej podstate zodpovedá vyššia trestná sadzba oproti inej konkurujúcej sadzbe, resp. ustanoveniu. Keďže ide o ten istý čin (skutok) a tú istú skutkovú okolnosť, výška trestnej sadzby bude určujúcim kritériom vzťahu špeciality, ktorý determinuje výber právnej kvalifikácie trestného činu“. V popísanom prípade môže dôjsť ku kvalifikačnej duplicite znaku vlámania v zmysle vyššie uvedeného len jedným

⁶ A preto v danej línii vo svojej podstate vyjadrujeme nesúhlas s názorom uvedeným v JOKEĽ, P. Ako ďalej s kvalifikovaním trestného činu krádeže?. Právne listy. [online]. 14.12.2019. [cit. 2023-06-22]. Dostupné z: <<http://www.pravnelisty.sk/clanky/a795-ako-dalej-s-kvalifikovanim-trestneho-cinu-kradeze>>.

⁷ Opierajúc sa aj o ŠAMKO, P. Niekoľko kritických poznámok k aktuálnej judikatúre Najvyššieho súdu SR. Právne listy. [online]. 09.05.2016. [cit. 2023-06-22]. Dostupné z: <<http://www.pravnelisty.sk/clanky/a459-niekolko-na->>.

⁸ K tomu pozri Stanovisko trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. 11/2015 z 09.12.2014, sp. zn. Tpj 53/2013 (ďalej aj ako „*stanovisko trestnoprávneho kolégia NS SR č. 11/2015*“). V zmysle predmetného stanoviska rovnako platí, že „*Ak bol čin spáchaný vlámaním a tento znak je jednak zákonným znakom (znakom základnej skutkovej podstaty) jedného zo zbiehajúcich sa trestných činov a jednak okolnosťou, ktorá podmieňuje použitie vyššej trestnej sadzby u druhého z týchto trestných činov, použije sa dotknutá skutočnosť (vlámanie) len raz, a to v rámci právnej kvalifikácie, ktorá so znakom vlámania spája použitie prísnejšej trestnej sadzby. Prísnejšia trestná sadzba je v tomto prípade determinantom vzťahu špeciality a teda výberu právnej kvalifikácie činu buď ako jednočinného súbehu trestných činov, alebo použitia kvalifikovanej skutkovej podstaty trestného činu.*“.

spôsobom (v zmysle účinnej právnej úpravy) – znak vlámania je zákonným znakom (znakom základnej skutkovej podstaty) pri trestnom čine krádeže (§ 212 ods. 1 písm. b) TZ) a zároveň je okolnosťou, ktorá podmieňuje použitie vyššej trestnej sadzby pri trestnom čine porušovania domovej slobody (§ 194 ods. ods. 2 písm. a) TZ s poukazom na § 138 písm. e) TZ).

S ohľadom na uvedené potom platí, že ak je trestný čin spáchaný vlámaním a naplňa ako znaky skutkovej podstaty trestného činu krádeže, tak aj porušovania domovej slobody, o jednočinnom súbehu by bolo možné hovoriť len v prípade, ak by došlo aspoň k spôsobeniu malej škody (resp., ak by došlo k spáchaniu trestného činu niektorým zo spôsobov v zmysle § 212. ods. 1 písm. c) až g) TZ) – vychádzame totiž z toho, že *ak je znak vlámania jednak zákonným znakom jedného zo zbíhajúcich sa trestných činov a jednak okolnosťou, ktorá podmieňuje použitie vyššej trestnej sadzby u druhého z týchto trestných činov, použije sa dotknutá skutočnosť len raz, a to v rámci právnej kvalifikácie, ktorá so znakom vlámania spája použitie prísnejšej trestnej sadzby. Prísnejšia trestná sadzba je v tomto prípade determinantom vzťahu špeciality a teda výberu právnej kvalifikácie činu buď ako jednočinného súbehu trestných činov, alebo použitia kvalifikovanej skutkovej podstaty trestného činu.*⁹ Kým z logicky veci je vylúčený súbeh v zmysle § 212 ods. 1 písm. b) TZ a § 194 ods. 1, ods. 2 písm. a) TZ (s ohľadom na porušenie zásady zákazu dvojitého pričítania), do úvahy prichádza práve kvalifikácia v zmysle § 212 ods. 1 písm. a) TZ a § 194 ods. 1, ods. 2 písm. a) TZ (opätovne s dovetkom, že by došlo aspoň k spáchaniu malej škody). Determinantom bude práve východisko prísnejšej trestnej sadzby, čo sa v takomto prípade spája s trestným činom porušovania domovej slobody. Obdobne je však potrebné postupovať aj za predpokladu, že spôsob spáchania činu nebude možné podradiť pod spáchanie trestného činu vlámaním (v zmysle § 122 ods. 4 TZ), ale bolo by ho možné podradiť a kvalifikovať ako „*prekonaním prekážky, ktorej účelom je zabrániť vniknutiu*“ (v zmysle § 194 ods. 2 písm. b) TZ, teda za absencie použitia sily alebo ľsti – príkladom môže byť prelezanie alebo preskočenie ohrady s ochrannou funkciou) – o súbehu s trestným činom krádeže by bolo možné rovnako hovoriť len v prípade, ak by spôsobená škoda dosahovala aspoň výšku malej škody.

Druhú líniu môžu predstavovať myšlienky vyjadrené v príspevku „*Je možné krádež spáchanú vlámaním kvalifikovať ako zločin poškodzovania cudzej veci spáchanú vlámaním?*“.¹⁰ Autor poukazuje na zmenený trend vo vzťahu k dovtedy nespornej kvalifikácii (napr. za skutkového stavu, že *páchatel vnikne do uzamknutej pivnice tak, že vylomí vstupné dvere na pivnici, pričom následne z pivnice odcudzí napríklad bicykel v hodnote 500 euro a na vylomených vstupných dverách do pivnice spôsobí škodu vo výške 300 euro*¹¹). Možno vychádzať z toho, že kým ako ideálna právna kvalifikácia sa javí práve jednočinný súbeh § 212 ods. 1 písm. a) a písm. b)

⁹ Tamtiež.

¹⁰ Šamko, P. Je možné krádež spáchanú vlámaním kvalifikovať ako zločin poškodzovania cudzej veci spáchanú vlámaním?. Právne listy. [online]. 04.07.2021. [cit. 2023-06-22]. Dostupné z: < <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a979-je-mozne-kradez-spachanu-vlamanim-kvalifikovat-ako-zlocin-poskodzovania-cudzej-veci-spachany-vlamanim>>.

¹¹ Tamtiež.

TZ s § 245 ods. 1 TZ (pričom v oboch prípadoch by išlo o prečiny), aplikačná prax (podľa slov autora osobitne v Bratislavskom kraji) sa začína prikláňať k pričítaniu znaku vlámania v rámci kvalifikovanej skutkovej podstaty trestného činu poškodzovania cudzej veci (kedy by kvalifikácia vyzerala nasledovne – jednočinný súbeh § 212 ods. 1 písm. a) TZ a § 245 ods. 1, ods. 3 písm. c) TZ (v danom prípade by už trestný čin poškodzovania cudzej veci predstavoval zločin so sadzbou trestu odňatia slobody v rozmedzí 3 roky až 8 rokov).

Kým autor poukazuje na nesprávne „presúvanie“ znaku vlámania z trestného činu krádeže na trestný čin poškodzovania cudzej veci (s ohľadom na cieľ páchatel'a, ktorý je spojený v prípade vlámania práve s trestným činom krádeže a poškodzovanie cudzej veci je vnímané len ako prostriedok na dosiahnutie tohto cieľa),¹² hľadanie odpovede na uvedené je skryté jednak vo všeobecných teoretických východiskách, jednak vo východiskách popísaných vyššie (prakticky bez ohľadu na názory autorov na správnosť takýchto prístupov). V prvom rade, v zmysle definície trestného činu (§ 8 TZ) každý skutok má byť posúdený podľa všetkých ustanovení osobitnej časti Trestného zákona, pod ktoré možno skutok podradiť. Druhým východiskom je práve to, že pokiaľ hovoríme o jednočinnom súbehu predmetných trestných činov, uplatnia sa analyzované pravidlá vymedzené v rámci stanoviska trestnoprávneho kolégia NS SR č. 11/2015, a teda, hoci je v jednom prípade predmetná okolnosť aj súčasťou základnej skutkovej podstaty trestného činu (vo vzťahu k trestnému činu krádeže), uplatní sa ako okolnosť podmieňujúca použitie vyššej trestnej sadzby vo vzťahu k zbiehajúcemu trestnému činu (poškodzovanie cudzej veci) s prísnejšou trestnou sadzbou, ako prejav špeciality. Vzhľadom na popísané myšlienky je potrebné rovnako poukázať na to (ako v prípade prvej z línií), že o predmetnej forme jednočinného súbehu možno hovoriť len za predpokladu, že došlo aspoň k spáchaniu malej škody (následne by sme potom pričítanie znaku „vlámanie“ len v rámci samostatného trestného činu poškodzovania cudzej veci nevnímali vôbec problematcky).

Vzhľadom na všetko uvedené možno vyvodiť záver, že determinantom pričítania znaku vlámanie (resp. všeobecnejšie okolností, ktoré môžu byť jednak znakom základnej skutkovej podstaty trestného činu a jednak okolnosťou podmieňujúcou použitie vyššej trestnej sadzby) v prípade jednočinného súbehu nebude aplikačná prednosť v rámci obsiahnutia v niektorej zo základných skutkových podstát trestného činu (nakoľko určitá okolnosť má byť v prvom rade pričítaná ako znak základnej skutkovej podstaty trestného činu, až následne ako kvalifikačný znak, prípadne všeobecne poľahčujúca alebo priťažujúca okolnosť), čo by platilo pre základné skutkové podstaty a prípady, kedy nehovoríme o jednočinnom súbehu, ale aplikačným determinantom bude práve prísnejšia trestná sadzba.

---

¹² Tamtiež.

2. Do úvahy prichádzajúca legislatíva, jej aplikačné problémy a fenomenológia krádeže vlámaním v Slovenskej republike za obdobie rokov 2011 až 2022¹³

Aktuálne Trestnom zákone absentuje právna úprava, ktorá by postihovala len samotnú držbu náčinia, ktoré je osobou určené na spáchanie trestného činu krádeže vlámaním sa do určitého priestoru spojeného s odcudzením cudzieho majetku (ďalej aj ako „držba načínania na vlámanie“). O príprave na trestný čin podľa § 212 ods. 1 písm. b) s odkazom na § 13 Trestného zákona nie je možné uvažovať, keďže ide o prečin a príprava na trestný čin je možná len pri zločinoch. Kriminalizovanie držby náčinia na vlámanie by sa zaraďovalo do kategórie predčasne dokonaných trestných činov, pri ktorých „je vyjadrený záujem zákonodarcu na postihovaní konania, ktoré je vo všeobecnosti len prípravou alebo pokusom trestného činu, ako dokonaný trestný čin, a to s ohľadom na závažnosť takéhoto konania.“¹⁴ Nie je neobvyklé kriminalizovať konania naplňajúce skutkové podstaty predčasne dokonaných trestných činov,¹⁵ ale vždy je potrebné hľadať legitímne a racionálne dôvody pre tento krok. V zahraničí pristúpili ku kriminalizovaniu držby náčinia na vlámanie či obdobného protiprávneho konania, napríklad v americkom štáte New York¹⁶ (zároveň možno konštatovať, že obdobnú právnu úpravu nemá koncipovanú žiadny zo štátov susediacich so Slovenskou republikou): „osoba je vinná z držby náčinia na vlámanie, ak drží akýkoľvek nástroj, inštrument alebo iný predmet prispôbený, navrhnutý alebo bežne používaný na páchanie alebo napomáhanie páchaniu trestných činov zahŕňajúcich násilný vstup do priestorov (...) za predpokladu úmyslu osoby ich použiť alebo vedomosti, že iná osoba má v úmysle ich použiť na spáchanie tohto trestného činu“. V Slovenskej republike bol predložený legislatívny návrh z dielne Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej aj ako „návrh“),¹⁷ ktorý znel nasledovne:

„§ 212a

Neoprávnená výroba a držba prostriedkov určených na prekonanie zabezpečenia

(1) Kto neoprávnené vyrobí, sebe alebo inému zadováži alebo neoprávnené prechováva špeciálny prostriedok, špeciálne náradie, špeciálne upravený iný predmet alebo špeciálny počítačový program určený na použitie pri vlámaní do domu, bytu, nebytového priestoru, bezpečnostnej schránky, trezoru, iného uzavretého priestoru alebo určený na prekonanie uzamykacích mechanizmov vozidla

¹³ MINISTERSTVO VNÚTRA SR. *Štatistika kriminality v Slovenskej republike* [online]. [cit. 2023-05-19]. Dostupné na: <https://www.minv.sk/?statistika-kriminality-v-slovenskej-republike-csv> .

¹⁴ BURDA, E., BELEŠ, A., L'ORKO, A., MIHÁLIK, S. *Trestná zodpovednosť. 1. vyd.* Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2022. s. 149.

¹⁵ Napríklad § 329 ods. 1 Trestného zákona či § 313 Trestného zákona.

¹⁶ Consolidated Laws of New York. CHAPTER 40 Penal. PART 3 Specific Offenses. TITLE I Offenses Involving Damage to and Intrusion Upon Property. ARTICLE 140 Burglary and Related Offenses. Section 140.35 - Possession of Burglar's Tools [online]. [cit. 2023-11-06]. Dostupné na: <https://www.nysenate.gov/legislation/laws/PEN/140.35> .

¹⁷ SLOV-LEX. *Vlastný materiál. Dokument LP-2022-511* [online]. [cit. 2023-11-06]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2022-511> .

alebo na prekonanie elektronických zabezpečovacích prvkov vozidla, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až tri roky.

(2) Odňatím slobody na dva roky až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a už bol za taký čin v predchádzajúcich dvadsiatich štyroch mesiacoch odsúdený.

(3) Odňatím slobody na päť rokov až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 ako člen organizovanej skupiny alebo nebezpečného zoskupenia.“

Na tomto mieste je však potrebné dodať, že tento návrh sa po vznesených pripomienkach¹⁸ (ďalej aj ako „pripomienky“) zo strany Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave (ďalej aj ako „PraF UK), Slovenskej advokátskej komory (ďalej aj ako „SAK“), Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (ďalej aj ako „MVSR“) a Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej aj ako „GPSR“) nedostal na rokovanie vlády Slovenskej republiky¹⁹ a teda ani do parlamentu²⁰. PraF UK a SAK navrhla vypustiť z legislatívneho procesu návrh, pričom pripomienky spočívali najmä v tom, že: (i.) návrh porušuje princíp ultima ratio, ktorý ma dodržiavať aj zákonodarca a konanie postihované návrhom je natoľko vzdialené, že by nemalo byť postihované trestným právom (ii.) formulovaná objektívna stránka je v praxi zneužitelná a vágna. SAK zároveň dodáva, že v prípade zachovania návrhu musí byť jeho skutková podstata koncipovaná s využitím špecifického úmyslu. GPSR zas navrhuje vypustiť z návrhu slovo „neoprávnené“, keďže na výrobu, zadováženie alebo prechovávanie vecí uvedených v tomto ustanovení páchatel' nemusí disponovať povolením podľa osobitného predpisu. MVSR poukazuje aj na to, že je potrebné určiť čo je neoprávnené prechovávanie týchto prostriedkov a kto je oprávnený prechovávať (vlastniť) niektoré z uvedených prostriedkov, keďže tieto predmety prechovávajú napríklad zámočníci pre výkon ich živnosti.

S niektorými pripomienkami sa stotožňujeme a pridávame nižšie svoje názory. Pokiaľ ešte existovať záujem zákonodarcu kriminalizovať konanie spočívajúce v držbe náčinia na vlámanie, tak mu odporúčame zvážiť posudzovanie nasledovných skutočností odôvodňujúcich kriminalizáciu (určitý test potreby kriminalizácie konania, ktoré je povýšené na predčasne dokonaný trestný čin),²¹

¹⁸ SLOV-LEX. *Vznesené pripomienky v rámci medzirezortného pripomienkového konania k dokumentu LP-2022-511* [online]. [cit. 2023-11-06]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2022-511> .

¹⁹ ÚRAD VLÁDY SR. *Rokovanie č. 142*. Bratislava, 22.03.2023 [online]. [cit. 2023-11-06]. Dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Negotiation/1271> .

²⁰ NR SR. *Legislatívny proces. Vládny návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Parlamentná tlač č. 1528*. [online]. [cit. 2023-11-06]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=9230> .

²¹ ZEDNER, L., ASHWORTH, A. *Prevention and Criminalization: Justifications and Limits*. In: *New Criminal Law Review: An International and Interdisciplinary Journal*, Vol. 15, No. 4 (Fall 2012). p. 542-571.

ktorý by sa mohol potom objaviť aj v dôvodovej správe:²² (i.) spôsobenie alebo riziko škody predstavuje krivdu, t. j. ujmu na majetku, zdraví či iných právach a slobodách jednotlivca a zároveň kriminalizácia znižuje širší výskyt protiprávneho konania, ak by tento širší výskyt predstavoval prekážku v právach a právom chránených záujmoch iných osôb (ii.) určenie, či existujú dostatočné dôvody na kriminalizovanie, pričom by sa mali brať do úvahy náklady kriminalizovania, riziká kriminalizovania a škody, ktorým je potrebné predchádzať (iii.) ku kriminalizovaniu by sa malo pristúpiť len vtedy, ak je to najmenej reštriktívna vhodná reakcia (iv.) kriminalizovanie musí byť predmetom dostatočného riešenia empirických otázok o výpočte rizika a normatívnych problémov, ktoré vyplývajú zo vzdialenosti novej ujmy na právach, právom chránených záujmoch, slobodách iných osôb (v.) čím vzdialenejšie je kriminalizované konanie od ujmy, ktorej sa má zabrániť a čím menej závažná je táto ujma, tým sa sprísňujú požiadavky na zavinenie (vi.) kriminalizovanie konania by malo spĺňať požiadavky právneho štátu, ako je napríklad presnosť definície kriminalizovaného konania a možnosť včasného oboznámenia sa s právnou úpravou (vii.) kriminalizovanie sa zameriava na konania, kde je značné riziko spôsobenia ujmy a minimalizuje sa pri konaniach ľudí, ktoré nepredstavujú hrozbu.

Premietnuté pre náš prípad môžeme tvrdiť nasledovné. Krádež vlámaním predstavuje popri majetkovej ujme (odcudzenie majetku a poškodenie majetku, napríklad rozbitie okna či vypáčenie zámku) aj ujmu na nedotknuteľnosti obydlija osoby spôsobujúcu traumu s krátkodobými a čiastočne aj dlhodobými zdravotnými a psychickými problémami.²³ Podiel početnosti páchania TČ krádeže vlámaním predstavuje až 22 % na celkovom počte spáchaných TČ krádeže a podiel spôsobenej škody pri TČ krádeži vlámaním na celkovej škode spôsobenej pri TČ krádeži až 26% za obdobie rokov 2011 až 2022.²⁴ Výška majetkovej ujmy a ďalšie ujmy spojené s TČ krádežou vlámaním predstavujú podľa nášho názoru dostatočné dôvody pre ďalšiu úvahu nad kriminalizáciou už len samotnej držby náčinia na vlámanie. Náklady kriminalizovania držby náčinia na vlámanie by mohli znížiť náklady na objasňovanie TČ krádeže vlámaním, keďže k spravidla zdĺhavejším objasňovaniam TČ krádeži vlámaním nemusí dôjsť, pokiaľ orgány činné v trestnom konaní (ďalej aj ako „očtk“) odhalia a objasnia už držbu náčinia na vlámanie. Jedno z hlavných rizík kriminalizácie držby náčinia na vlámanie predstavuje situácia, že môže dôjsť k nezákonnému trestnému stíhaniu osôb držiacich náčinie na vlámanie, ktoré je

---

²² V dôvodovej správe pre návrh bol len bližší opis obligatórnych znakov skutkovej podstaty trestného činu v návrhu a stručný dôvod pre prijatie návrhu znejúci: „Zavedenie nového trestného činu neoprávnenej výroby a držby prostriedkov určených na prekonanie zabezpečenia reaguje na požiadavky aplikačnej praxe, keď dochádza k situáciám, že pri domovej prehliadke orgány činné v trestnom konaní nájdu špeciálne prostriedky, pri ktorých je zrejmé, že sú určené na spáchanie trestného činu vlámaním, avšak podľa platného Trestného zákona nie je možné toto konanie postihnúť.“ Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2022-511> .

²³ DIANIŠKA G. a kol. *Kriminológia. 3. aktualizované a prepracované vydanie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. s. 143.

²⁴ Viď nižšie v texte, vlastné zisťovanie autorov.

podobné či rovnaké ako náčinie na vlámanie, avšak bez úmyslu spáchať alebo napomôcť inej osobe ku spáchaniu TČ krádeže vlámaním. Je preto potrebné vyžadovať od prípadnej novej skutkovej podstaty, aby čo najpresnejšie odlišila čo (nie) je náčinie na vlámanie a zaviesť obligatornosť preukázania špecifického úmyslu, napr. cieľu. Dôležité miesto tu zastáva v aplikačnej praxi dôsledné uplatňovanie materiálneho korektívu (§ 10 ods. 2, resp. § 95 ods. 2 Trestného zákona), kde by bol priestor pre uplatnenie princípu ultima ratio. Menej restriktívne a efektívne prostriedky na dosiahnutie cieľa (zníženie početnosti páchania TČ krádeže vlámaním) ako je trestnoprávne kriminalizovanie samotnej držby náčinia vlámanie v súčasnosti nenachádzame.²⁵ Vzdialenosť rizika, že osoba držiaca náčinie na vlámanie spácha TČ krádeže vlámaním je pomerne blízka – veď osoba takéto náčinie nedrží samoúčelne, ale práve naopak sa pripravuje na sofistikovanejšie spáchanie TČ krádeže vlámaním a príprava nie je úplne vzdialené vývinové štádium a bežne sa trestne postihuje pri zločinoch.²⁶

Na strane druhej, v súvislosti s názormi smerujúcimi k odmietaniu prijatia takejto právnej úpravy (resp. k jej nepotrebnosti v podmienkach Trestného zákona) považujeme za potrebné zamyslieť sa nad dopadmi zásady subsidiarity trestnej represie. Otvára sa totiž základná otázka, či je vhodné a účelné kriminalizovať predmetné druhy konaní (ktoré sú svojou podstatou prípravou na prečin a nemusia vyznievať problematcky len pre prípad držby náčinia na vlámanie), pokiaľ sám zákonodarca postihuje v zmysle účinného právneho stavu prípravu len vo vzťahu ku kategórii zločinov (teda pokiaľ ide o rádovo závažnejšie trestné činy). Za predpokladu, že ako všeobecné kritérium nepostihovania prípravy na prečin mechanizmami trestného práva je predovšetkým samotná vzdialenosť od dokonania trestného činu (resp. nízka miera závažnosti), tak úvahy o potrebe postihu právnymi prostriedkami by mali byť koncipované v iných právnych odvetviach ako je trestné právo (osobitne už spomenuté správne právo). Ak sa však zákonodarca predsa len rozhodne pre trestný postih držby náčinia na vlámanie, tak mu odporúčame zobrať do úvahy návrh, pripomienky, vyššie vykonaný test a nižšie nami vykonanú fenomenológiu.

---

²⁵ Do úvahy prichádza zákonné upravenie skutkovej podstaty na úrovni priestupkov, kde možno popri pokute za protiprávne konanie uložiť aj sankciu v podobe prepadnutia veci, ak bola určená na spáchanie priestupku. Tu by mohol nastať aplikačný problém, keďže náčinie by bolo určené na spáchanie trestného činu a práve preto by sme pre tento účel museli upraviť aj § 15 zákona číslo 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov, ktorý súčasne normuje prepadnutie veci, ktorá bola určená na spáchanie priestupku. Zároveň si však kladieme otázku, či držba náčinia na vlámanie nespĺňa vyššiu spoločenskú závažnosť pre zákonnú úpravu v trestnoprávnej rovine.

²⁶ Tu si treba pripomenúť úvahy a polemiky, že aj keď závažnosť trestného činu krádeže vlámaním (v základnej skutkovej podstate) je *de iure* súčasne daná na úroveň závažnosti prečinu, tak konanie naplňujúce tento trestný čin spravidla napĺňa aj skutkové podstaty iných trestných činov, porušuje viaceré zákonom chránené objekty (nie len vlastnícke právo, ale aj nedotknuteľnosť obydlia či psychická integrita jednotlivcov) a teda *de facto* môže svojou závažnosťou dosahovať úroveň závažnosti zločinu. I samotná súdna prax po určitý čas posudzovala krádež vlámaním, pri ktorej vznikla malá škoda ako konanie závažné zločinu.

Celosvetovo (a teda i v rámci Slovenskej republiky) má spravidla na celkovej kriminalite najväčší podiel majetková kriminalita, pričom na majetkovej kriminalite má najväčšie zastúpenie trestný čin krádeže. Trestný čin krádeže sa dá spáchať rôznymi spôsobmi. Počet zistených trestných činov krádeže spáchaných vlámaním predstavuje nezanedbateľný podiel vo výške 22 % na celkovo zistených trestných činov krádeži. Obdobne nezanedbateľný podiel predstavuje podiel škody spôsobenej trestnými činmi krádeže vlámaním vo výške 26 % na podiele celkovej škody spôsobenej krádežami. Na jednej strane môžeme pozitívne vnímať klesajúcu tendenciu krádeže vlámaním, avšak na druhej strane môžeme negatívne hodnotiť aj nízku priemernú percentuálnu mieru objasnenia trestných činov krádeží spáchaných vlámaním vo výške 30 % za obdobie rokov 2011 až 2022.

Krádež vlámaním	Zistené	Objasnené	t.j. %	Spôsobená škoda v tisícoch €
2011	17 727	3 677	21	41 522
2012	9 449	2 043	22	39 314
2013	14 723	3 901	26	30 861
2014	9 427	2 873	30	50 123
2015	9 062	2 252	25	28 063
2016	4 002	1 092	27	5 130
2017	2 417	851	35	1 294
2018	1 864	728	39	608
2019	950	429	45	913
2020	2 201	662	30	7 110
2021	1 723	584	34	5 343
2022	1 557	476	31	6 425
Celkovo:	75 102	19 568	30	216 706

Záver

S ohľadom na analyzovanú problematiku možno vysloviť tieto základné závery. V prvom rade, pokiaľ ide otázky spojené s kvalifikovaním trestného činu krádeže (osobitne v spojitosti s vlámaním), domnievame sa, že novela Trestného zákona s účinnosťou od 01.08.2019 vyriešila viaceré otázky (najmä pokiaľ ide o prístup koncipovaný stanoviskom trestnoprávneho kolégia NS SR č. 116/2021, ktorý sme hodnotili ako rozporný a vnútorne nekonzistentný). Uvedené riešenie vnímame vhodnejšie, ako inú z alternatív, ktorá prichádzala do úvahy v súvislosti s trestným činom krádeže. A to, že z osobitného kvalifikačného pojmu – závažnejším spôsobom konania (vlámaním) bude vylúčené použitie v súvislosti s trestným činom krádeže. Takéto riešenie sa nám zdá až príliš kazuistické, strácajúce dôležitý prvok abstraktnosti. Zároveň je potrebné uviesť, že relevantné stanoviská trestnoprávneho kolégia NS SR definovali ďalší stav pokiaľ ide o pričítanie okolnosti „spáchanie činu vlámaním“. Je potrebné uviesť, že zjednocujúce stanovisko vymedzilo ako diferenciálne kritérium prísnosť trestnej sadzby, v zmysle vnímania špeciality. Je len otázkou, či by aplikačná prax mala byť definovaná práve prednostným uplatnením prísnejšej trestnej sadzby, resp., či je trestná politika v takomto zmysle

udržateľná. Domnievame sa (a súhlasíme s inými autormi²⁷), že takýto prístup a jeho prísne akceptovanie môže viesť k niektorým absurdným záverom.

Druhá časť príspevku bola zameraná na zhodnotenie možnosti trestnoprávneho postihu držby náčinia na vlámanie, ktoré bolo predmetom odbornej diskusie v rámci medzirezortného pripomienkového konania v súvislosti s jednou z ostatných navrhovaných noviel Trestného zákona. V rámci predkladaného textu sme sa snažili poukázať nie len na fakt, že obdobná právna úprava nie je obsiahnutá v kódexoch trestného práva hmotného v okolitých štátoch, rovnako sa domnievame, že je v príkrom rozpore so zásadou subsidiarity trestnej represie. Vnímame preto maximálne pozitívne, že v legislatívnom procese došlo k vypusteniu predmetného novelizačného bodu. Zároveň by sme radi doplnili, že navrhovaná právna úprava predmetného trestného činu (okrem faktu, že bola neprípustná ako celok) pôsobila problematcky aj s ohľadom na fakt, že smerovala k postihovaniu vlastného úmyselného nakladania a úmyselnej držby takéhoto náčinia bez potreby preukazovania motívu (resp. cieľu) páchatel'a využiť ju na konkrétny účel. Záverom odporúčame zákonodarcovi, aby sa do budúcnosti pri kriminalizácii určitého konania povýšeného na predčasne dokonaný trestný čin (a teda aj v prípade držby náčinia na vlámanie) náležite vysporiadal s viacerými skutočnosťami, ktoré sme predstavili vo vyššie uvádzanom texte.

Použitá literatúra

1. BURDA, E., BELEŠ, A., L'ORKO, A., MIHÁLIK, S. *Trestná zodpovednosť. I. vyd.* Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2022. 228 s. ISBN 978-80-7160-638-3.
2. Consolidated Laws of New York. CHAPTER 40 Penal. PART 3 Specific Offenses. TITLE I Offenses Involving Damage to and Intrusion Upon Property. ARTICLE 140 Burglary and Related Offenses. Section 140.35 - Possession of Burglar's Tools [online]. [cit. 2023-11-06]. Dostupné na: <https://www.nysenate.gov/legislation/laws/PEN/140.35>.
3. DIANIŠKA G. a kol. *Kriminológia. 3. aktualizované a prepracované vydanie.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 408 s. ISBN 978-80-7380-620-0.
4. Dôvodová správa. LP/2022/511 Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Dostupné na: <https://www.slovlex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2022-511>.
5. JOKEĽ, P. Ako ďalej s kvalifikovaním trestného činu krádeže?. Právne listy. [online]. 14.12.2019. [cit. 2023-06-22]. Dostupné z: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a795-ako-dalej-s-kvalifikovanim-trestneho-cinu-kradeze>.
6. LENGVARSKÝ, J. Krádež vlámaním vo svetle novely Trestného zákona. Ulpianus. ISSN 2644-528X. [online]. 04.09.2019. [cit. 2023-06-22]. Dostupné

---

²⁷ Šamko, P. Je možné krádež spáchanú vlámaním kvalifikovať ako zločin poškodzovania cudzej veci spáchaný vlámaním?. Právne listy. [online]. 04.07.2021. [cit. 2023-06-22]. Dostupné z: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a979-je-mozne-kradez-spachanu-vlamanim-kvalifikovat-ako-zlocin-poskodovania-cudzej-veci-spachany-vlamanim>.

- z: <<https://www.ulpianus.sk/blog/kradez-vlamanim-vo-svetle-novely-trestneho-zakona>>.
7. MINISTERSTVO VNÚTRA SR. *Štatistika kriminality v Slovenskej republike* [online]. [cit. 2023-05-19]. Dostupné na: <https://www.minv.sk/?statistika-kriminality-v-slovenskej-republike-csv>.
  8. NR SR. *Legislatívny proces. Vládny návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Parlamentná tlač č. 1528.* [online]. [cit. 2023-11-06]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=9230>.
  9. SLOV-LEX. *Vlastný materiál. Dokument LP-2022-511* [online]. [cit. 2023-11-06]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2022-511>.
  10. SLOV-LEX. *Vznesené pripomienky v rámci medzirezortného pripomienkového konania k dokumentu LP-2022-511* [online]. [cit. 2023-11-06]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2022-511>.
  11. Stanovisko trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. 11/2015 z 09.12.2014, sp. zn. Tpj 53/2013.
  12. ŠAMKO, P. Je možné krádež spáchanú vlámaním kvalifikovať ako zločin poškodzovania cudzej veci spáchaný vlámaním?. *Právne listy*. [online]. 04.07.2021. [cit. 2023-06-22]. Dostupné z: <<http://www.pravnelisty.sk/clanky/a979-je-mozne-kradez-spachanu-vlamanim-kvalifikovat-ako-zlocin-poskodzovania-cudzej-veci-spachany-vlamanim>>.
  13. ŠAMKO, P. Niekoľko kritických poznámok k aktuálnej judikatúre Najvyššieho súdu SR. *Právne listy*. [online]. 09.05.2016. [cit. 2023-06-22]. Dostupné z: <<http://www.pravnelisty.sk/clanky/a459-niekolko-na->>.
  14. ŠTEVČEK M., GÁHER, F. *Právo a logika*. In: Kolektív autorov. *Aktuálne otázky z teórie práva*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018. 308 s. ISBN: 978-80-8168-802-7.
  15. ÚRAD VLÁDY SR. *Rokovanie č. 142*. Bratislava, 22.03.2023 [online]. [cit. 2023-11-06]. Dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Negotiation/1271>.
  16. Zbierka stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky 06/2012. *Stanoviská a rozhodnutia vo veciach trestných*. [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z <<https://www.nsud.sk/data/att/f02/129109.7be7b2.pdf>>.
  17. ZEDNER, L., ASHWORTH, A. *Prevention and Criminalization: Justifications and Limits*. In: *New Criminal Law Review: An International and Interdisciplinary Journal*, Vol. 15, No. 4 (Fall 2012). p. 542-571. 571 p. ISSN 1933-4206.

Kontaktné údaje autorov

Mgr. Maximilián Kiko

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta

e-mail: kiko2@uniba.sk

telefón: + 421 944 149 800

JUDr. Stanislav Mihálik, PhD.
Odborný asistent
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
e-mail: stanislav.mihalik@flaw.uniba.sk
telefón: +421 2 9012 2020

MAJETKOVÁ TRESTNÁ ČINNOSŤ PÁCHANÁ PROSTREDNÍCTVOM INFORMAČNO-KOMUNIKAČNÝCH TECHNOLÓGIÍ

PROPERTY CRIME COMMITTED USING INFORMATION- COMMUNICATION TECHNOLOGIES

Sebastián Janko

Akadémia Policajného zboru v Bratislave

Abstrakt

Príspevok je zameraný na problematiku majetkovej kriminality, kvalifikovateľnej najmä ako trestný čin podvodu, páchanej prostredníctvom IKT. Na vybraných kazuistikách demonštruje problematické aspekty argumentácie obvyklou mierou opatrnosti zo strany OČTK. Následne analyzuje kapacity Policajného zboru v boji s touto trestnou činnosťou, zaoberá sa vymedzením vecnej príslušnosti špecializovaných útvarov (Národnej centrály osobitných druhov kriminality Prezídia Policajného zboru) a nakoniec aj úvahami de lege ferenda vo vzťahu k skutkovej podstate trestného činu podvodu.

Kľúčové slová: počítačová kriminalita, podvod, obvyklá miera opatrnosti, vecná príslušnosť.

Abstract

The contribution focuses on the issue of property crime, primarily qualified as the criminal offense of fraud, committed through ICT. Using selected case studies, it demonstrates the problematic aspects of the necessary degree of caution approach taken by the law enforcement. Subsequently, it analyzes the capacities of the Police Force in combating this criminal activity, addresses the definition of subject-matter competence of specialized units (National Center for Special Types of Crime, Headquarters of the Police Force), and finally, discusses considerations de lege ferenda regarding the constituent elements of the criminal offense of fraud.

Key words: computer crime, fraud, necessary degree of caution, subject-matter competence.

Úvod

Počítačová kriminalita už dlhodobo predstavuje jednu z najdominantnejších oblastí z hľadiska priorit EÚ v oblasti boja s trestnou činnosťou¹. Pojem počítačová kriminalita – rovnako ako aj fenomén, ktorý popisuje – podlieha dynamickému

---

¹ Pozri napr. EUROPOL, 2021 *Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2021*. [online] [cit. 20.6.2023] Dostupné na: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/internet_organised_crime_threat_assessment_iocta_2021.pdf

vývoju. V predkladanom príspevku budeme vychádzať z relatívne ustáleného členenia počítačovej kriminality² na:

- 1.) počítačovú kriminalitu smerujúcu proti integrite počítačových systémov a údajov (tzv. počítačová kriminalita v užšom slova zmysle)
- 2.) počítačovú kriminalitu týkajúcu sa obsahu – sem spadá napr. trestná činnosť súvisiaca s detskou pornografiou, trestná činnosť zasahujúca do práv duševného vlastníctva
- 3.) počítačová kriminalita s použitím počítača ako nástroja trestného činu.

Do poslednej z uvedených kategórií spadá aj majetková kriminalita páchaná prostredníctvom informačno-komunikačných technológií, ktorá je predmetom nášho záujmu. Spôsoby páchania majetkovej kriminality tohto druhu sú pomerne rôznorodé, spravidla ale zahŕňajú zneužívanie neznalosti obetí v konkrétnych oblastiach, či ich všeobecnej neopatrnosti. Práve dodržiavanie obvyklej miery opatrnosti je parciálnym aspektom, na ktorý sa vo vzťahu k niekoľkým kazuistikám zameriame.

1.Kazuistiky

Prezentované prípady pochádzajú z konkrétneho okresného riaditeľstva PZ a boli vybrané spomedzi viacerých naštudovaných prípadov podobného charakteru z viacerých útvarov. Pre výber prípadov z jedného útvaru sme sa rozhodli s cieľom demonštrovať určitú ustálenú prax, hoci generalizácia prezentovaných úvah a záverov na celé územie SR by si nepochybne vyžadovala výskumnú vzorku presahujúcu rozsah konferenčného príspevku. Naším zámerom však nebolo podať komplexný obraz o stave problematiky, ale poukázať na určitý automatizmus v právnom posudzovaní vecí síce obdobného charakteru, avšak predsa len s významnými odlišnosťami v niektorých skutkových okolnostiach. Tie boli nasledovné:

Prípad č. 1: Poškodený na soc. sieti Facebook sledoval určitý profil, ktorý mal patriť osobe John Greathouse prezentujúcej sa ako odborník na kryptomenové investície. Na tomto profile bola prezentovaná informácia, že svojim sledovateľom rozdelí celkovo 50 BTC (v čase skutku bol kurz 1 BTC viac ako 65 000 USD) a to takým spôsobom, že najprv majú tejto osobe zaslať prostriedky v rozmedzí od 0,04 do 1 BTC a následne bude odosielateľovi vrátená niekoľkonásobne väčší obnos BTC. Poškodený zaslal 0,6 BTC o čom informoval prostredníctvom správy na FB Messengeri. V spätnej väzbe dostal oznamovateľ sprvu informáciu, že obdrží trojnásobné množstvo BTC. S odôvodnením, že došlo k technickým problémom však osoba vystupujúca ako John Greathouse žiadal od oznamovateľa zaslanie ďalších prostriedkov, na čo tento zaslal ďalšie 3 BTC platby vo výškach 0,4 0,1 a 0,1 BTC. Následne John Greathouse oznamovateľovi uviedol, že došlo k neoprávnenému prístupu k jeho účtu a BTC boli poslané neznámej tretej osobe. Oznamovateľ sa obrátil na PZ.

Prípad č. 2: Oznamovateľ bol telefonicky kontaktovaný s ponukou na investovanie do kryptomien anglicky hovoriacou osobou. Ponuku odmietol. Opätovne bol s rovnakou ponukou kontaktovaný približne o týždeň. Opäť odmietol,

---

² ZAVRŠNIK, Aleš, 2017. *Kyberkriminalita*. Praha: Wolters Kluwer, s. 16.

ale po určitom čase sa sám obrátil na spoločnosť CGC International so záujmom o investovanie. Bol mu zriadený účet v aplikácii údajne vyvinutej spoločnosťou, pričom na tento následne zaslal 300 €. V horizonte niekoľkých dní mal mať na účte v aplikácii niekoľkonásobnú sumu (neuviedol presnú sumu, avšak pohybovala sa v stovkách €), ktorá mu po výbere bola pripísaná na účet v banke. Následne si podľa pokynu anglicky hovoriacej osoby vystupujúcej ako predstaviteľ spoločnosti za fiat menu u zmenárni Binance a Coinbase kúpil BTC, ktoré následne posielal na účet spoločnosti CGC International. Celková hodnota 13 transakcií realizovaných v priebehu 3 mesiacov bola 35 197 USD. Konto v aplikácii MetaTrader 4 uvádzalo stav 168 211 USD. Keď sa ale rozhodol tieto prostriedky vybrať, nebolo možné prevod zrealizovať. Oznamovateľ dostal informáciu, že je potrebné najprv zaplatiť daň a bol vyzvaný, aby na účet v aplikácii obvyklým spôsobom previedol ďalších 6 000 €. Oznamovateľ tak urobil. Platba napriek tomu nebola realizovaná a po opakovanom naliehaní z jeho strany predstaviteľ spoločnosti najprv uvádzal, že problémy sú na strane banky oznamovateľa a následne úplne prestal reagovať.

Prípad č. 3: Oznamovateľ bol oslovený neznámymi osobami vo svojej predajni mobilných telefónov, či nechce investovať do kryptomeny Tether. Ponuku najprv odmietol. V priebehu nasledujúcich dní si zisťoval informácie o tejto kryptomene a rozhodol sa na ponuku reflektovať. Kontaktoval pána, ktorý ho predtým oslovil a nechal mu na seba telefónne číslo. Došlo k dohode o transakcii, ktorá mala byť realizovaná na osobnom stretnutí. Pri tomto stretnutí odovzdal 4 prítomným osobám obálku, v ktorej bolo 13 000 € potom, čo na jeho adresu prišla suma 14 000 USDT (Tether). Až následne si všimol, že mu nebola zaslaná mena originálna kryptomena Tether, ale falošná, bez akejkoľvek trhovej hodnoty.

Uvedené oznámenia boli preverované ako podozrenia zo spáchania trestného činu podvodu podľa § 221 Trestného zákona (TZ). V každom z uvedených prípadov bolo rozhodnuté o odmietnutí trestného oznámenia podľa § 197 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku (TP). Všetky rozhodnutia boli odôvodnené doktrínou obvyklej miery opatrnosti. Právnym základom tejto doktríny sú najmä ustanovenia § 415 a § 441 Občianskeho zákonníka, v zmysle ktorých *„Každý je povinný počínať si tak, aby nedochádzalo ku škodám na zdraví, na majetku, na prírode a životnom prostredí.“* a *„Ak bola škoda spôsobená aj zavinením poškodeného, znáša škodu pomerne; ak bola škoda spôsobená výlučne jeho zavinením, znáša ju sám.“* Táto všeobecná prevenčná povinnosť sa vzťahuje aj na osobu, ktorá má byť uvedená do omylu. V zmysle skutkovej podstaty trestného činu podvodu musí mať omyl určitú kvalitu (nestačí akákoľvek nepravda) a musí byť prostriedkom spôsobilým na oklamanie iného v konkrétnej situácii. Ak však osoba v omyle vykonávajúca majetkovú dispozíciu má povinnosť (vyplývajúcu zo zákona, zmluvy, alebo zvyklosti) preskúmať tvrdenia iných osôb a to prostriedkami bežne dostupnými a v obdobných prípadoch aj bežne používanými, nie je možné len uvedenie nepravdy bez ďalšieho považovať za „uvádzanie do omylu“ v zmysle skutkovej podstaty trestného činu podvodu. Rovnako je potrebné brať do úvahy aj tzv. dodržanie obvyklej miery opatrnosti osoby, ktorá je uvádzaná do omylu, alebo ktorej omyl chce páchatel' využiť.³

---

³ Rozsudok NS SR zo 4.2.2014, sp. zn. 2 Tdo V 21/2013.

Uvedená doktrína bola v aplikačnej praxi etablovaná už v období prvej ČSR⁴. Cieľom príspevku rozhodne nie je spochybňovať požiadavku obvyklej miery opatrnosti na strane poškodeného. Je však namieste predniesť dve úvahy:

1.) pojem „obvyklá miera opatrnosti“ je už z povahy veci (použitie slova „obvyklá“ pomerne vágny. Domnievame sa, že výklad pojmu obvyklá miera opatrnosti by mal zohľadňovať špecifiká toho-ktorého prípadu. Prostredie informačno-komunikačných technológií a súvisiacich fenoménov (vo vyššie popisovaných prípadoch kryptomien) je stále pomerne nové, predovšetkým sa však vyznačuje mimoriadne dynamickým vývojom, kde na vynaloženie miery opatrnosti, ktorá by bola spôsobilá predísť vzniku škody sú neraz potrebné expertné vedomosti. V praxi pritom neraz dochádza skôr k opaku – prílišnému simplifikovaniu témy (najmä prezentovaním „rýchlych a jednoduchých“ možností zbohatnutia) nie len zo strany podvodníkov, ale aj subjektov konajúcich v dobrej viere resp. aspoň bez apriórneho úmyslu dopustiť sa trestného činu. Stojí preto za zváženie, či by nebolo v niektorých prípadoch vhodné pristupovať k doktríne obvyklej miery opatrnosti reštriktívnejšie.

2.) *in concreto* možno pri pohľade na vyššie prezentované prípady konštatovať, že napriek podobnosti prípadov v základných rysoch konali oznamovatelia s rôznou mierou opatrnosti. V prípade č. 1 oznamovateľ vykonal majetkové dispozície v podstate „naslepo“ a máme za to, že postupoval v absolútnom rozpore s elementárnou opatnosťou. K odoslaniu prostriedkov ho motivoval ničím nepodložený prísľub na sociálnej sieti, pričom malo ísť o darovanie a tak je nepochopiteľné, prečo bolo vôbec potrebné poselať budúcemu darcovi akékoľvek prostriedky. Navyše, oznamovateľ prostriedky odoslal opakovanie a po prvej transakcii sa uspokojil s mimoriadne podozrivým vysvetlením, prečo nedošlo k sľúbenému znásobeniu „vkladu“. Odmietnutie trestného oznámenia tak považujeme za správne rozhodnutie.

V druhom prípade už oznamovateľ vynaložil aspoň základnú mieru opatrnosti, keď si ponúkané služby najprv otestoval na malom obnose finančných prostriedkov. Je zrejmé, že páchatelia mu tieto prostriedky vrátili a vyplatili aj sľúbený zisk len s cieľom zlákať oznamovateľa k investovaniu väčšieho obnosu, ktorý si už zamýšľali prisvojiť. Nárast investície z 300 € na viac ako 30 000 € podľa nášho názoru ešte stále možno hodnotiť ako nedodržanie obvyklej miery opatrnosti, avšak ide už o závery do istej miery diskutabilné.

Za najproblematickejší možno považovať prípad č. 3, v ktorom si oznamovateľ pred rozhodnutím investovať do predmetnej virtuálnej meny aktívne vyhľadával informácie o nej, finančné prostriedky odovzdal na osobnom stretnutí a to až potom, čo na jeho kryptopeňaženku došli prostriedky v dohodnutej sume. Podstata omylu spočívala v nevedomosti oznamovateľa o tom, že je možné vytvoriť token s rovnakým názvom aj tzv. tickerom (skratka používaná na označenie virtuálnej meny, ale tradične akcií na burze). V tomto prípade už podľa

---

⁴ ŠAMKO, P. *Podvod, miera opatrnosti poškodeného, predmníchovská judikatúra*. [online] [cit. 20.6.2023] Dostupné na: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a78-podvod-miera-opatrnosti-poskodeneho-predmnichovska-judikatúra>

nášho názoru ide o veľmi špecifickú okolnosť, ktorá priemernej osobe nemusí byť známa.

Argumentácia doktrínou obvyklej miery opatrnosti bola v uvedených prípadoch aplikovaná mechanicky. Vystávajú tak dôvodné otázky o tom, či vyššie uvedené rozhodnutia nie sú skôr prejavom určitého automatizmu podmieneného nedostatočnou odbornou kapacitou OČTK v predmetnej oblasti. Vzhľadom k spôsobu spáchania trestných činov podvodu s využitím IKT sa spôsob vyšetrovania týchto TČ pomerne výrazne odlišuje od „klasických“ podvodov. To by mali reflektovať aj kapacity PZ určené na vyšetrovanie takejto kriminality.

2.Kapacitné možnosti PZ v predmetnej oblasti a otázka určenia vecnej príslušnosti

Od 1.1.2022 nadobudlo účinnosť nariadenie Prezídia Policajného zboru č. 92/2021, ktorým došlo k zmene a doplneniu nariadenia Prezídia Policajného zboru č. 84/2019 o organizačnom poriadku Prezídia Policajného zboru. Týmto nariadením bola zriadená Národná centrála osobitných druhov kriminality Prezídia Policajného zboru (ďalej len NCODK). Ide o špecializovaný útvar s celoslovenskou územnou pôsobnosťou, ktorý o. i. vykonáva analytickú činnosť, operatívno-pátraciu činnosť a taktiež vyšetrovanie na úsekoch legalizácie výnosov z trestnej činnosti a finančného vyšetrovania, environmentálnej kriminality a počítačovej kriminality.⁵ Uvedeným špecializáciám korešponduje aj organizačná štruktúra samotnej NCODK, ktorá pozostáva z odboru finančného vyšetrovania (OFV), odboru odhaľovania nebezpečných materiálov a environmentálnej kriminality (OONMEK), odboru počítačovej kriminality (OPK) a ďalej ešte oddelenia podpory riadenia a oddelenia cieľového pátrania. Samotný OPK možno v súčasnosti hodnotiť ako poddimenzovaný. Pozostáva len z dvoch oddelení, pričom nemá žiadne regionálne dislokované oddelenia (na rozdiel od OFV a OONMEK), pričom poddimenzovanosť možno konštatovať aj z hľadiska kvantity personálu. Aktuálne sa však realizujú iniciatívy smerujúce k posilneniu personálnych kapacít OPK.

Za súvisiaci problém možno považovať vymedzenie vecnej príslušnosti OPK. Tú vymedzuje čl. 8 Nariadenia MV SR č. 175/2010 o vymedzení príslušnosti útvarov Policajného zboru a útvarov Ministerstva vnútra Slovenskej republiky pri odhaľovaní trestných činov, pri zisťovaní ich páchatel'ov a o postupe v trestnom konaní. V zmysle uvedeného predpisu je NCODK vecne príslušná (o.i.) pre trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201a Trestného zákona, trestný čin výroby detskej pornografie podľa § 368 Trestného zákona, trestný čin rozširovania detskej pornografie podľa § 369 Trestného zákona a trestný čin prechovávanie detskej pornografie a účasť na detskom pornografickom predstavení podľa § 370 Trestného zákona. Ide však len o tzv. výberovú príslušnosť, ktorou sa rozumie uplatnenie si vecnej príslušnosti vo vzťahu k veci, ktorá by inak spadala do vecnej príslušnosti iného útvaru (v prípadoch počítačovej kriminality najmä odboru kriminálnej polície okresného, alebo krajského riaditeľ'stva) a to z taxatívne (avšak pomerne široko) vymedzených dôvodov – operatívny záujem útvaru uplatňujúceho si výberovú príslušnosť; závažnosť, rozsah, spôsob spáchania trestného činu, alebo iný dôležitý

⁵ Čl. 25a nariadenia Prezídia Policajného zboru č. 84/2019.

záujem. O určenie výberovej príslušnosti rozhoduje prezident PZ opatrením na návrh 1. viceprezidenta, alebo riaditeľa útvaru uplatňujúceho si výberovú príslušnosť. Rozhodnutie nie je potrebné, ak si výberovú príslušnosť uplatňujú vybrané útvary (jedným z nich je aj NCODK) vo veciach zistených v rámci ich činnosti.

Sumárne možno k vymedzeniu vecnej príslušnosti OPK NCODK konštatovať 2 skutočnosti:

- 1.) vecná príslušnosť je výlučne výberová a teda väčšinou prípadov spadajúcich do rámca počítačovej kriminality sa nezaobrá tento špecializovaný útvar, ale útvary nižšieho stupňa špecializácie, čo môže negatívne ovplyvniť kvalitu vedenia vyšetrovania. Vzhľadom k vyššie zmieňovanej kvantitatívnej personálnej poddimenzovanosti OPK však upustenie od vymedzenia vecnej príslušnosti ako výberovej aktuálne nemožno považovať za realistické. Nevyhnutným predpokladom zmeny spôsobu určovania vecnej príslušnosti je posilnenie personálnych (ale aj materiálno-technických) kapacít.
- 2.) samotný výpočet trestných činov spadajúcich do (hoci len výberovej) vecnej príslušnosti OPK NCODK považujeme za nedostatočný. V podstate ním dochádza k redukovaniu počítačovej kriminality na trestnú činnosť spojenú s detskou pornografiou. To je v rozpore s všeobecne akceptovaným doktrínalným vymedzením počítačovej kriminality. Zároveň je toto vymedzenie problematické aj z pohľadu aplikačnej praxe. Nezaradenie počítačovej kriminality v užšom slova zmysle (trestných činov podľa § 247 a nasl. TZ) do vecnej pôsobnosti OPK je podľa nášho názoru už zo samotnej podstaty veci nesprávne. Predmetom pozornosti v tomto príspevku je však predovšetkým trestný čin podvodu. Domnievame sa, že aj tento trestný čin by mal spadať do vecnej pôsobnosti OPK v prípade, ak bol spáchaný prostredníctvom informačno-komunikačných technológií. Argumentačne toto tvrdenie opäť možno podložiť jednak zosúladením s doktrínalným vymedzením počítačovej kriminality, ale predovšetkým praktickou potrebou toho, aby vyšetrovanie viedol policajt špecializovaný na prácu v prostredí IKT.

Samozrejme nemožno prehliadnuť skutočnosť, že TČ podvodu môže byť spáchaný širokou paletou konaní; aj bez využitia IKT. Je preto žiaduce, aby bol OPK vecne príslušný len na tie trestné činy podvodu, ktoré sú spáchané s využitím IKT. Vecná príslušnosť je v TP (ale aj v interných predpisoch MV SR) determinovaná jedným z dvoch kritérií:

- 1.) právnou kvalifikáciou skutku – možno hovoriť o formálnom kritériu. Do tejto kategórie zaradíme napr. väčšinu ustanovení § 14 TP vymedzujúcich právomoc ŠTS odkazom na konkrétne ustanovenia TZ, ale aj § 16 ods. 1 TP, ktorý určuje príslušnosť OS v sídle krajského súdu resp. mestských súdov na základe dolnej hranice trestnej sadzby, alebo spáchania skutku organizovanou, teroristickou, alebo zločineckou skupinou. Podstatou tohto kritéria je, že vecnú príslušnosť možno určiť zo samotnej právnej vety, bez poznania vety skutkovej – napr. ak by aj išlo o trestný čin podvodu spáchaný organizovanou skupinou, bol by kvalifikovaný podľa § 221 ods. 1 ods. 3 písm. c) s poukazom na § 138 písm. j) TZ. Už z právnej kvalifikácie je zřejmý záver

o príslušnosti súdu podľa § 16 ods. 1, nemusíme pritom poznať konkrétne skutkové okolnosti (samozrejme vychádzajúc z predpokladu, že právna kvalifikácia týmto skutkovým okolnostiam korešponduje).

- 2.) konkrétnymi skutkovými okolnosťami prípadu – možno hovoriť o materiálnom kritériu. V tomto prípade už na záver o určení miestnej príslušnosti nepostačuje znalosť právnej vety, je nutná aj znalosť konkrétnych skutkových okolností. Ide napr. o posúdenie toho, či na vyšetrovanie TČ daňového podvodu podľa § 277a ods. 1. V takom prípade bude vecne príslušný vyšetrovateľ PZ (ak bol nadmerný odpočet uplatnený pri DPH, okrem dovozu), alebo vyšetrovateľ finančnej správy (ak bol NO uplatnený pri v súvislosti s DPH pri dovoze, alebo v súvislosti so spotrebnou daňou). Keďže v oboch prípadoch by bola právna kvalifikácia rovnaká, informácia o nej nepostačuje na ustálenie záveru o vecnej príslušnosti. To isté platí v súvislosti s § 14 písm. l) TP. Tam skutky budú stále právne kvalifikované „len“ vo veľkom rozsahu (napr. § 221 ods. 1 ods. 4 písm. a)), kde nie je nevyhnutne založená príslušnosť ŠTS (resp. NAKA PPZ) – tá vzniká až vtedy, ak je spôsobená škoda, alebo rozsah skutku prevyšujúci 25 000-násobok malej škody, čo sa v samotnej právnej kvalifikácii neodrazí.

To, ktoré kritérium sa pri určovaní vecnej príslušnosti uplatní teda závisí od toho, či je určitá skutková okolnosť nachádza vyjadrenie priamo v SPTČ. Ak tomu tak je, uplatní sa formálne kritérium, v opačnom prípade do úvahy pripadá uplatnenie materiálneho kritéria. Podľa nášho názoru možno vo všeobecnosti za vhodnejšie považovať určovanie vecnej príslušnosti podľa formálneho kritéria, nakoľko lepšie korešponduje v trestnom práve prevažujúcemu formálnemu chápaniu trestného činu, je exaktnejšie (tým pádom aj konvenuje požiadavke právnej istoty).

Logicky tak sú namieste úvahy *de lege ferenda* týkajúce sa právnej úpravy TČ podvodu tak, aby zahŕňala aj okolnosť spáchania tohto TČ v prostredí IKT.

3. De lege ferenda k trestným činom podvodného charakteru

Vzhľadom k aktuálnej právnej úprave TČ podvodného charakteru pozostávajúcej zo „základného“ TČ podvodu podľa § 221 TZ a osobitných druhov podvodov v § 222 - § 225 by sa prvoplánovo mohlo ako najvhodnejšie riešenie javiť zakotvenie ďalšej osobitnej skutkovej podstaty TČ napr. počítačového podvodu. V tejto súvislosti je potrebné uviesť niekoľko zovšeobecňujúcich úvah týkajúcich sa rozširovania katalógu trestných činov. Podľa nášho názoru je možné o inkorporovaní novej SPTČ do trestného zákona uvažovať v nasledovných prípadoch:

- 1.) konanie, ktoré je spoločnosťou (zákonodarcom) vyhodnotené ako nebezpečné resp. nežiaduce podľa platného a účinného právneho stavu nie je možné postihovať – v takomto prípade ide o zakotvenie celkom nových skutkových podstát. V kontexte prezentovaného príspevku celkom zjavne nejde o túto situáciu.
- 2.) určité spoločensky nežiaduce konanie síce už je postihnutelné podľa existujúceho právneho stavu, avšak je žiaduce osobitne reagovať na niektoré jeho aspekty. Práve tento model možno aplikovať aj vo vzťahu k TČ podvodu. Zároveň však treba dodať, zakotvenie osobitnej skutkovej podstaty by nemalo

byť samoúčelné. Malo by skutočne ísť o reakciu na osobitnú nebezpečnosť určitého spôsobu spáchania činu (resp. inú okolnosť odlišujúcu osobitnú skutkovú podstatu od základnej), pričom táto reakcia by sa mala pretaviť najmä do odlišného trestania za špecifický trestný čin v porovnaní so základným. Je otázne, či skutočnosť, že je trestný čin podvodu spáchaný prostredníctvom IKT je okolnosťou natoľko závažnou, že by si vyžadovala zakotvenie osobitnej skutkovej podstaty, prípadne aj s prísnejšou trestnou sadzbou. Aj vo svetle navrhovanej novely TZ aktuálne predloženej do NR SR⁶ – v ktorej sa navrhuje zjednotenie trestných sadziieb pri osobitných druhoch podvodov s trestnou sadzbou za podvod podľa § 221 TZ – sa prikláňame skôr k zápornému stanovisku, ba dokonca možno konštatovať, že aj ustanovenia § 222 - § 225 stratili svoje opodstatnenie. V zmysle dôvodovej správy k zákonu č. 183/1999 Z. z., ktorým boli predmetné skutkové podstaty inkorporované do právneho poriadku SR (v rámci rekodifikácie prešli tieto TČ bez zmeny do aktuálneho TZ) ich zakotvenie „*konkretizuje podvodné konania podľa jednotlivých oblastí najčastejšieho výskytu, umožňuje ich širšiu diferenciaciu a malo by mať aj preventívny účinok.*“ S výnimkou predpokladaného preventívneho účinku ide o veľmi vágne zdôvodnenie, ktoré podľa nášho názoru neopodstatňuje rozširovanie katalógu skutkových podstatí. Vyššie trestné sadzby pri týchto trestných činoch v porovnaní s podvodom skutočne mohli priniesť preventívny účinok, hoci aj toto tvrdenie je diskutabilné.⁷ Zjednotením trestných sadziieb by tak odpadol aj posledný z argumentov pre prijatie týchto skutkových podstatí.

Vzhľadom k uvedenému nepovažujeme prípadné zakotvenie novej skutkovej podstaty postihujúcej osobitne podvod spáchaný v prostredí IKT za vhodné riešenie nastoleného problému. Za omnoho vhodnejšie považujeme novelizovanie samotného § 221 tak, aby obsahoval znak „prostredníctvom počítačového systému“. Rovnako je tomu v prípadoch TČ falšovania predmetov kultúrnej hodnoty podľa § 249a a porušovania autorského práva podľa § 283. V predmetných ustanoveniach ide o znak kvalifikovanej skutkovej podstaty. V prípade § 221 by tento znak mohol byť rovnako zaradený do ods. 2 ktorý by znel nasledovne:

„Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

a) a spôsobí ním väčšiu škodu,

b) prostredníctvom počítačového systému.“

Prípadne by mohol byť zakotvený nový ods. 2, ktorý by znel: „*Rovnako ako v odseku 1 sa potrestá ten, kto spácha čin uvedený v odseku 1 prostredníctvom počítačového systému.*“

⁶ Pozn. v čase finalizácie textu bola ukončená posledná riadna schôdza NR SR vo volebnom období a to bez prerokovania predmetnej novely. Vzhľadom k pomerne širokému odbornému konsenzu na predmetnej novele však možno očakávať, že bude minimálne inšpiráciou pre prípadné budúce novelizačné snahy. Z tohto dôvodu bol v príspevku ponechaný aj text týkajúci sa predmetnej novely.

⁷ Pozri napr. DOMNITSKA, V. *Účinnosť trestu a podmienky na jej zvýšenie*. In: *Policajná teória a prax*, č. 2/2014, s. 137.

V prípade druhej alternatívy by išlo o ďalšiu základnú skutkovú podstatu TČ podvodu, ktorá by reflektovala len na procesnú potrebu určenia vecnej príslušnosti špecializovaného útvaru bez toho, aby došlo k modifikácii trestnej sadzby. S tým by bol spojený určitý problém procesného charakteru – o predmetnom TČ by malo byť vedené skrátené vyšetrowanie vykonávané povereným príslušníkom PZ. Na NCODK pôsobia len vyšetrovatelia PZ. Uvedenú situáciu by bolo možné vyriešiť buď systemizačnou zmenou a vytvorením pozícií poverených príslušníkov aj na NCODK, alebo poveriť realizáciou skráteného vyšetrowania tohto TČ vyšetrovateľ'a. Druhé z uvedených riešení už bolo uplatnené⁸ a to práve vo vzťahu k trestným činom spadajúcich do pôsobnosti NCODK, išlo by tak len o rozšírenie predmetného výpočtu o § 221 ods. 2 vo vyššie navrhovanom znení.

Pri všetkých vyššie uvedených návrhoch by bol v závere na vyšetrowanie trestných činov podvodov spáchaných v prostredí IKT príslušný špecialista pri zachovaní doterajšieho stavu vo vzťahu k ostatným podvodom. To by podľa nášho názoru mohlo priniesť väčšiu efektívnosť v práci OČTK a tým pádom prispieť k lepšej ochrane spoločnosti pred týmto typom trestnej činnosti.

Záver

V predkladanom príspevku sme na niekoľkých kazuistikách demonštrovali problematickú aplikáciu doktríny dodržania obvyklej miery opatrnosti pri trestných činoch podvodného charakteru. Domnievame sa, že mechanická aplikácia tejto doktríny v niektorých prípadoch nie je namieste a slúži skôr ako formálne zdôvodnenie odmietnutia trestného stíhania, v ktorom by OČTK neboli schopné objasniť predmetný trestný čin a postaviť páchatel'a pred súd z dôvodu chýbajúcich odborných a materiálno-technických kapacít. Ďalej sme poukázali na poddimenzovanosť špecializovaných útvarov PZ a zdôraznili potrebu navyšovania kapacít v tejto oblasti. V nadväznosti na posilnenie špecializovaných útvarov považujeme za potrebnú novelizáciu ustanovení upravujúcich vecnú príslušnosť v rámci PZ, ako aj samotnej skutkovej podstaty trestného činu podvodu.

Použitá literatúra

1. DOMNITSKA, V. *Účinnosť trestu a podmienky na jej zvýšenie*. In: *Policajná teória a prax*, č. 2/2014. ISSN 1335-1370.
2. EUROPOL, 2021 *Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2021*. [online] [cit. 20.6.2023] Dostupné na: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/internet_organised_crime_threat_assessment_iocta_2021.pdf
3. Nariadenie MV SR č. 175/2010 o vymedzení príslušnosti útvarov Policajného zboru a útvarov Ministerstva vnútra Slovenskej republiky pri odhaľovaní trestných činov, pri zisťovaní ich páchatel'ov a o postupe v trestnom konaní.
4. Nariadenie Prezídia Policajného zboru č. 84/2019 o organizačnom poriadku Prezídia Policajného zboru v znení neskorších predpisov.

---

⁸ § 202 ods. 2 TP v zmysle ktorého skrátené vyšetrowanie o prečinoch proti životnému prostrediu a o prečinoch trestného činu legalizácie výnosu z trestnej činnosti podľa § 233a ods. 1 a 2 TZ vykonáva vyšetrovateľ.

5. Rozsudok NS SR zo 4.2.2014, sp. zn. 2 Tdo V 21/2013.
6. ŠAMKO, P. *Podvod, miera opatrnosti poškodeného, predmnichovská judikatúra*. [online] [cit. 20.6.2023] Dostupné na: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a78-podvod-miera-opatrnosti-poskodeneho-predmnichovska-judikatura>
7. ZAVRŠNIK, Aleš, 2017. *Kyberkriminalita*. Praha: Wolters Kluwer, 148 s. ISBN ISBN 978-80-7552-758-5.

Kontaktné údaje autora:

Mgr. Sebastián Janko, PhD.

Odborný asistent

Katedra trestného práva

Akadémia Policajného zboru v Bratislave, Sklabinská 1, 835 17 Bratislava

tel. č.: 09610 57299

email: sebastian.janko@akademiapz.sk

NIEKOĽKO POZNÁMOK K MAJETKOVEJ KRIMINALITE MLÁDEŽE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE¹

A FEW NOTES ON YOUTH PROPERTY CRIME IN THE SLOVAK REPUBLIC²

Štefan Zeman, Miloš Deset

*Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta, Katedra trestného práva a
kriminológie*

Abstrakt

Autori v príspevku ponúkajú kriminologickú analýzu vybraných aspektov majetkovej kriminality v SR, pričom sa osobitne sústreďujú na osobitosti majetkovej kriminality mládeže a ponúkajú aj pomerne komplexnú fenomenologickú analýzu predmetnej kriminality. Vývojové tendencie majetkovej kriminality v SR rozoberajú od roku 1989 až po súčasnosť, a to na základe dostupných dát Ministerstva vnútra, Generálnej prokuratúry a Ministerstva spravodlivosti SR. V závere ponúkajú syntézu najdôležitejších fenomenologických trendov v kontexte predmetnej kriminality a príspevok obohacujú početnými tabuľkami a grafmi s rozsiahlym komentárom.

Kľúčové slová: *majetková kriminalita, kriminalita mládeže, etiológia kriminality, kriminálna fenomenológia, mladistvý páchatel', delikvencia maloletých*

Abstract

In the article, the authors offer a criminological analysis of selected aspects of property crime in the Slovak Republic, focusing in particular on the peculiarities of youth property crime and also offer a relatively complex phenomenological analysis of the crime in question. They discuss the development trends of property crime in the Slovak Republic from 1989 to the present day, based on available data from the Ministry of the Interior, the General Prosecutor's Office and the Ministry of Justice of the Slovak Republic. In the end, they offer a synthesis of the most important phenomenological trends in the context of the subject crime and enrich the contribution with numerous tables and graphs with extensive commentary.

Key words: *property crime, youth crime, etiology of crime, phenomenology of crime, juvenile offender, juvenile delinquency*

1. Teoretický úvod ku kriminalite mládeže a k majetkovej kriminalite

Kriminalita mládeže je sprievodným javom každej spoločnosti. Jej osobitný význam však spočíva najmä v tom, že práve v mládeži možno vidieť orientáciu a

---

¹ Tento príspevok vznikol v rámci projektu VEGA č. 1/0162/21: „Implementácia európskych nástrojov proti praniu špinavých peňazí a na konfiškáciu príjmov z trestnej činnosti v podmienkach Slovenskej republiky“.

² This article was prepared within the project VEGA No. 1/0162/21: „Implementation of European tools against money laundering and for confiscation of proceeds from criminal activity in the conditions of the Slovak Republic.“

chod spoločnosti. Nie nadarmo sa vraví, že práve mládež je odrazom spoločnosti samej. Kriminalita mládeže pritom nie je ani žiadnym historickým prežitkom, ale ani novým fenoménom súčasnosti. V skutočnosti ide o stále aktuálny problém, pretože je prakticky nemožné úplne eliminovať jej príčiny a zmeniť podmienky tak, aby chránili spoločnosť i jednotlivca pred jej pôsobením. Osobitné riziko kriminality mládeže možno vidieť aj v tom, že páchatelia tejto vekovej kategórie sa veľmi ľahko stávajú potenciálnymi recidivistami, ak sa prostredníctvom komplexnej resocializácie vhodnými individuálnymi prístupmi (a postihmi) neodstránia ich nežiaduce protispoločenské návyky získané už v mladom veku.

Popri tom, že ide o jednu z tradičných oblastí záujmu kriminológie, kriminalita mládeže je považovaná výrazne za multidisciplinárnu problematiku, ktorá má aspekty spoločenské i osobnostné, ako aj sociologické, psychologické, pedagogické a nepochybne aj trestnoprávne. Pre správne chápanie problematiky kriminality mládeže je preto nevyhnutné poznať a správne chápať základné pojmy, ktoré s ňou bezprostredne súvisia.

Kriminalita je súhrn trestných činov spáchaných na určitom území za určité časové obdobie. Trestný čin je v zmysle § 8 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len Trestný zákon, TZ) „protiprávny čin, ktorého znaky sú uvedené v Trestnom zákone, pokiaľ tento zákon neustanovuje inak“.

Kriminalita mládeže je potom „poruchou v správaní sa mládeže, prejavujúca sa v porušovaní trestnoprávnych noriem“.³ Pod tento pojem je zahrnutá delikvencia maloletých a aj kriminalita mladistvých.

Delikvencia maloletých (prekriminalita, juvenilná delikvencia) je pojem, ktorý sa „používa pre protiprávnu činnosť, ktorej sa dopúšťajú osoby pred dosiahnutím trestnej zodpovednosti a ktorá, ak by ju spáchali osoby trestne zodpovedné, bola by považovaná za trestný čin“.⁴ Ide teda o protiprávnu činnosť, ktorej sa dopúšťa maloletá osoba pred dovŕšením jej 14. roku života, pričom v zmysle § 22 ods. 1 a ods. 2 Trestného zákona „kto v čase spáchania činu inak trestného nedovŕšil štrnásť rok svojho veku, nie je trestne zodpovedný, pričom pre trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201 nie je trestne zodpovedný, kto v čase spáchania činu nedovŕšil pätnásť rok svojho veku“.⁵ Z uvedeného v zmysle § 9 ods. 1 písm. c) zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len Trestný poriadok, TP) vyplýva aj neprípustnosť trestného stíhania voči maloletej osobe.

Kriminalita mladistvých je potom v tomto kontexte trestná činnosť páchaná mladistvými, t.j. už trestne zodpovednou osobou, ktorá v zmysle § 94 ods. 1

³ KUČHTA, J. – VÁLKOVÁ, H.: *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 267.

⁴ ZAPLETAL, J.: *Kriminologie. Díl II. Zvláštní část*. Praha: Policejní akademie ČR, 1999, s. 9.

⁵ Osobitnú výnimku predstavuje ešte TČ sexuálneho zneužívania prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby v zmysle ustanovenia § 201a TZ (tzv. *grooming*), kde môže byť trestne zodpovedným páchatelom iba osoba, ktorá už dosiahla 18. rok veku, teda ak sama nie je dieťaťom v zmysle dikcie predmetného ustanovenia.

Trestného zákona „v čase spáchania trestného činu dovŕšila štrnásť rok a neprekročila osemnásť rok svojho veku“. Samozrejme, ako sme to už uviedli vyššie, z uvedeného platí výnimka pri trestnom čine sexuálneho zneužívania podľa § 201 Trestného zákona, kde sa na trestnú zodpovednosť páchatel'a vyžaduje dovŕšenie pätnásteho roku svojho veku., resp. v prípade § 201a TZ dosiahnutie 18. roku veku. Trestná zodpovednosť pritom v zmysle § 136 Trestného zákona nastáva až nasledujúci deň potom, ako páchatel' dovŕšil svoj štrnásť, resp. pätnásť rok. Za mladistvého tak stále považujeme aj páchatel'a, ktorý trestný čin spáchal najneskôr v deň svojich osemnásť narodenín. Pre posúdenie otázky, či páchatel'a treba pokladať za mladistvého, je rozhodujúce to, kedy bol trestný čin dokonaný, a nie kedy s činnosťou naplňajúcou znaky trestného činu začal.⁶

V tejto súvislosti je potrebné stručne poukázať aj na určité špecifické osobitosti trestnej zodpovednosti mladistvých. V tomto kontexte § 95 ods. 1 Trestného zákona uvádza, že „*mladistvý mladší ako pätnásť rokov, ktorý v čase spáchania činu nedosiahol takú úroveň rozumovej a mravnej vyspelosti, aby mohol rozpoznať jeho protiprávnosť alebo ovládať svoje konanie, nie je za tento čin trestne zodpovedný*“.⁷ Podľa § 95 ods. 2 Trestného zákona dokonca „*prečin, ktorého znaky sú uvedené v tomto zákone, nie je trestným činom, ak ho spáchal mladistvý a ak je jeho závažnosť malá*“.⁸ Na mladistvých sa v Trestnom zákone vzťahujú aj osobitné ustanovenia o stíhaní mladistvých, v zmysle ktorých sú súdmi mladistvým ukladané väčšinou podmienené tresty, len výnimočne nepodmienené tresty odňatia slobody.⁹ Tresty sa ukladajú maximálne v polovičnej výške a aj výkon trestu sa riadi osobitnými predpismi. Podľa § 37 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku mladistvý navyše, na rozdiel od dospelého, musí mať vždy obhajcu už v prípravnom konaní po vznesení obvinenia. Jednotlivé ustanovenia sú motivované restoratívnym konceptom trestného práva, pričom tento koncept kladie dôraz na vyváženú a spravodlivú reakciu spoločnosti na trestný čin mladistvého so snahou o individuálny prístup a uprednostnenie obnovy narušených vzťahov a hodnôt pred potrestaním páchatel'a (trestný postih mladistvého ako *ultima ratio*, tobôž pokiaľ ide o nepodmienený trest

---

⁶ R 52/1955.

⁷ Ide o koncepciu tzv. *podmienennej zodpovednosti*, ktorá závisí od dosiahnutého stupňa intelektuálneho a mravného vývoja mladistvého v čase spáchania činu. V tomto prípade je znalecké skúmanie jeho rozpoznávacej a ovládacej schopnosti obligatórne. K tomu pozri napr. STIFFEL, H.: *Etiológia trestnej činnosti mladistvých (interdisciplinárny pohľad), ako východisko aplikácie trestnej zodpovednosti mladistvých (syllabus)*. Dostupné online na: https://ja-sr.sk/sites/default/files/2021-04/JUDr_Stiffel_syllaby.pdf, cit. 22. 6. 2023.

⁸ U mladistvého je pri prečinoch odlišne vyjadrený tzv. *materiálny korektív*, zmyslom čoho je, aby sa trestná zodpovednosť mladistvého vyvodzovala len pri prečinoch, ktoré vykazujú vyššiu závažnosť ako u dospelých páchatel'ov.

⁹ Dokonca v zmysle § 117 ods. 2 TZ „*nepodmienený trest odňatia slobody môže súd mladistvému uložiť len za podmienky, že by vzhľadom na okolnosti prípadu, osobu mladistvého alebo vzhľadom na predtým uložené opatrenia uloženie iného trestu zjavne nevedlo k dosiahnutiu účelu trestu podľa tohto zákona*“.

odňatia slobody).¹⁰ Prvoradým účelom trestu musí byť zabezpečenie výchovy mladistvého. Hlavnou zásadou sankcionovania mladistvých musí byť vždy zásada čo najmenej trestať a čo najviac vychovávať, a ak už je nutné trestať, potom aj trestom vychovávať a polepšovať.¹¹ Uložený trest, ochranné alebo výchovné opatrenie musí preto vždy zohľadňovať samotnú osobnosť mladistvého, jeho vek, rozumovú a mravnú vyspelosť, zdravotný stav, ako aj osobné, rodinné a sociálne pomery, pričom musí byť primeraný povahe a závažnosti spáchaného činu.¹²

Osoba blízka veku mladistvých je v zmysle § 127 ods. 2 Trestného zákona osoba, „ktorá dovŕšila osemnásť rok svojho veku a neprekročila dvadsaťjeden rokov svojho veku“. Toto vymedzenie v trestnom práve je dôležité z toho hľadiska, že ak páchatel spáchal trestný čin vo veku blízkom veku mladistvých, považuje sa to v zmysle § 36 písm. d) Trestného zákona za poľahčujúcu okolnosť, ktorá má význam pri výmere trestu. V kriminológii sa táto veková kategória osôb označuje pojmom mladý dospelý, avšak na rozdiel od trestnoprávnej úpravy, v kriminológii horná hranica tejto vekovej kategórie nie je chápaná jednotne. Autori spravidla hovoria v tomto prípade o kategórii osôb vo veku od 18 rokov do 21 rokov, podľa iných názorov však ide o osoby až do 24¹³ alebo dokonca 30 rokov,¹⁴ čo bude závisieť od konkrétneho prípadu, nakoľko s prihliadnutím na poznatky z oblasti psychológie a sociológie nie je možné stanoviť všeobecnú hranicu dospelosti.¹⁵

Kriminalitou mládeže budeme pre účely tohto príspevku teda rozumieť trestné činy spáchané mladistvými (14/15-18 rokov) a činy inak trestné spáchané maloletými osobami (6-14/15 rokov). **Majetkovou kriminalitou** budeme napokon rozumieť súhrn trestných činov, ktorých objektom je vlastnícke právo inej osoby bez ohľadu na jeho druh a formu, ako aj iné majetkové práva, resp. nerušená držba vecí,¹⁶ pričom ich osobitnú ochranu poskytuje predovšetkým štvrtá hlava osobitnej časti Trestného zákona,¹⁷ hoci viaceré z týchto trestných činov sa štatisticky vykazujú aj

¹⁰ K restoratívnemu konceptu osobitných ustanovení o stíhaní mladistvých a k sankčnej politike voči nim v SR pozri ZEMAN, Š.: *K restoratívnym prvkom hmotnoprávnej úpravy trestania mladistvých v Slovenskej republike*. In: *Justičná revue*, roč. 68, 2016, č. 2, s. 119-136.

¹¹ K tomu pozri ZEMAN, Š.: *Vývoj kriminality mládeže a jej sankcionovania v Slovenskej republike z pohľadu štatistik a aplikačnej praxe s akcentom na restoratívne riešenia*. In: *Trestnéprávní revue*, roč. 15, 2016, č. 6, s. 136-144.

¹² MAŠĽANYOVÁ, D. – SZABOVÁ, E. a kol.: *Trestné právo hmotné. Všeobecná a osobitná časť*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021, s. 225.

¹³ GRÍVNA, T. – SCHEINOST, M. – ZOUBKOVÁ, I. a kol.: *Kriminologie*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 486.

¹⁴ MADLIAK, J.: *Príčiny a podmienky kriminality detí a mládeže v súčasnosti v Slovenskej republike*. In: *Karlovarská právní revue*, 2010, č. 4, s. 86.

¹⁵ VÁLKOVÁ, H. – KUČHTA, J. – HULMÁKOVÁ, J. a kol.: *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 278.

¹⁶ DIANIŠKA, G. – STRÉMY, T. – VRÁBLOVÁ, M. a kol.: *Kriminológia*. 3 vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 192.

¹⁷ Predmetná štvrtá hlava osobitnej časti TZ nesie názov „Trestné činy proti majetku“ (§ 212 až 249a TZ). Nedelí sa síce na diely, avšak teória trestného práva predsa klasifikuje trestné činy proti majetku do troch skupín: *TČ, ktoré sú spojené s neoprávneným*

v rámci ekonomickej kriminality.¹⁸ Majetkové práva a záujmy sú samozrejme chránené aj v niektorých ďalších hlavách osobitnej časti TZ (napr. TČ lúpeže § 188 TZ a vydierania § 189 TZ v druhej hlave; viaceré TČ hospodárske z piatej hlavy; šiesta hlava – napr. TČ všeobecného ohrozenia § 284 až 285 TZ, TČ pytlíctva § 310 TZ; atď.), avšak v týchto prípadoch už majetok nie je primárnym alebo jediným objektom danej skutkovej podstaty. Možno preto poznamenať, že všeobecne prijatá definícia majetkovej kriminality zatiaľ absentuje.¹⁹ Kriminológia v širšom zmysle slova majetkovú kriminalitu poníma ako útok voči cudziemu majetku, pričom nie je rozhodujúce, či tento majetok patrí jednotlivcovi, skupine alebo štátu.²⁰ V užšom zmysle ju vymedzuje ako trestnú činnosť, kedy trestne zodpovedný páchatel' bez ohľadu na spôsob spáchania, formu vlastníctva, voči ktorému jeho útok smeruje, tento ohrozuje alebo sa ho zmocní s cieľom trvalého alebo dočasného užívania, a kde konečným cieľom je získanie neoprávneného prospechu. Nerozhoduje, či ho páchatel' chcel získať pre seba alebo pre iného.²¹

2. Príčiny a osobitosti majetkovej kriminality mládeže

Odborné publikácie v našich kruhoch neuvádzajú špecifické príčiny majetkovej kriminality dnešnej mládeže. Prikláňajú sa k všeobecným príčinám kriminality, vychádzajúc zo špecifických vlastností kriminality mládeže, ktorá je determinovaná najmä vekom, nevyzretou a neskúsenou osobnosťou páchatel'a a skutočne širokou paletou endogénnych a exogénnych kriminogénnych faktorov. Všeobecne k najvýznamnejším vnútorným faktorom patrí najmä znížená úroveň všeobecnej inteligencie, prospechové zaostávanie, genetické predispozície a vady, agresia, rizikové činitele psychosociálneho vývinu v období školského veku, puberty

---

obohacovaním sa na škodu cudzieho majetku (napr. krádež § 212, sprenevera § 213, podvod § 221, atď.), *TČ súvisiace s poškodzovaním cudzieho majetku a majetkových práv* (napr. poškodzovanie veriteľa § 239, poškodzovanie cudzej veci § 245 až 246 TZ, atď.), resp. *TČ, pri ktorých ide o koristenie z trestnej činnosti iného* (napr. legalizácia výnosu z trestnej činnosti § 233 až 234 TZ). Podľa systematiky tejto hlavy tu je potrebné uviesť napokon aj trestné činy spočívajúce v útokoch proti počítačovým systémom a počítačovým údajom (napr. neoprávnený prístup do počítačového systému § 247 TZ a nasl.).

¹⁸ Napr. TČ neoprávneného vyrobenia a používania platobného prostriedku § 219 TZ, TČ podvodu § 221 TZ, úverový podvod § 222 TZ, poisťovací podvod § 223 TZ, kapitálový podvod § 224 TZ, subvenčný podvod § 225 TZ, atď. Rozhodujúcim kritériom bude preto v týchto prípadoch predovšetkým spôsob spáchania trestného činu a objekt trestného činu, resp. to, kto bude poškodeným subjektom, ako aj prípadná výška spôsobenej škody, ktorá je pri ekonomickej kriminalite rádovo vyššia. Ak je napr. pri TČ podvodu poškodeným subjektom fyzická osoba, pôjde o majetkovú kriminalitu, lebo tu je chránený individuálny záujem. Avšak, ak je poškodeným právnická osoba, resp. štát, pôjde už o trestný čin, ktorý sa zaraďuje do ekonomickej kriminality.

¹⁹ KLÍMEK, L. a kol.: *Kriminológia vo vnútroštátnom a medzinárodnom rozmere*. 1. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2020, s. 336.

²⁰ JELÍNEK, J. a kol.: *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021, s. 354.

²¹ SABOPÁL, E. a kol.: *Kriminológia – osobitná časť. II. diel*. Bratislava: Akadémia PZ, 2001, s. 165.

a adolescencie, morálne vlastnosti ako hedonistická hodnotová orientácia, či egoizmus.²² K významným vonkajším činiteľom treba zaradiť najmä negatívne javy v rodine, v škole, vplyv rovesníckej skupiny, trávenie voľného času, konzumácia alkoholu a drog, či negatívny vplyv médií.²³

Pokiaľ sa pozrieme detailnejšie na osobitosti majetkovej kriminality mládeže, je tu možné predsa len vidieť viaceré charakteristické elementy:

- a) *Špecifický motív a cieľ* – spočíva v získaní peňažných prostriedkov, resp. predmetov, ktoré momentálne potrebujú alebo ktoré je možné pomerne jednoducho speňažiť. Príčinou konania páchatel'ov je najmä prehlbujúca sa neschopnosť mladých ľudí odložiť uspokojovanie svojich potrieb na neskoršiu dobu alebo sa niektorých vzdať,²⁴ kombinovaná s nákladnosťou súčasného životného štýlu mládeže (mobilmánia, značkové odevy, autá, cestovanie, zábava) a snahou po okamžitom zisku. Motiváciou však býva aj preukázanie odvahy a získanie určitého statusu v skupine.²⁵
- b) *Osobitosti v príprave* – prevláda absencia znakov prípravy (vytypovanie obete, miesta a času, vytváranie vhodných podmienok a alibi), pričom autori odhadujú pomer majetkových trestných činov mládeže s prípravou a bez prípravy na 50:50.²⁶ Títo páchatelia sa o pripravovanej činnosti obvykle zverujú svojim kamarátom alebo členom partie, u ktorých si navzájom aj zaistujú alibi. Podľa pohlavia jednoznačne prevyšuje podiel chlapcov nad dievčatami, pričom skupinový charakter má prevažne kriminalita chlapcov, dievčatá páchajú trestnú činnosť individuálne. Všeobecne je však organizovanosť nízka a príprava je väčšinou nedokonalá.²⁷
- c) *Osobitosti pri dokonaní* – trestná činnosť je páchaná zvyčajne skupinou s nízkou úrovňou organizovanosti, mnohokrát pod vplyvom alkoholu alebo iných návykových látok, ktoré slúžia k posilneniu odvahy. Kriminálne konanie je charakteristické apatiou k možným dôsledkom konania, v dôsledku čoho je nevýhoda mladistvého páchatel'a spočívajúca v nedostatku veku a skúseností nahradená agresiou a neúmernými prostriedkami k prekonaniu prekážky a cieľ'a (nekvalifikované vniknutie, zbytočné ničenie zariadenia a okolia, absencia osobitných spôsobov utajovania, atď.). Charakteristické je aj nedokonalé zahadzovanie stôp.

---

²² K tomu pozri HERETIK, A.: *Ontogenetické aspekty vo forenznej psychológii*. In: HERETIK, A.: *Forezná psychológia*. 4. vydanie. Bratislava: Lindeni, 2019, s. 176-216.

²³ K tomu pozri JELÍNEK, J. a kol.: *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021, s. 369-372.

²⁴ MAREŠOVÁ, A.: *K příčinám a podmínkám kriminality mládeže*. In: *Trestní právo*, 2007, č. 07-08, s. 23-26.

²⁵ HOLAS, J. – VEČERKA, K.: *Základní rysy delikvence mladistvých v ČR*. In: *Kriminalistika*, roč. XXXX, 2007, č. 3, s. 189.

²⁶ PLŠKOVÁ, A.: *Kriminalita páchaná dětmi a na dětech*. In: DVOŘÁČEK, Z.: *Aktuální poznatky z činnosti služby kriminální policie a vyšetřování na úseku mládeže. Sborník příspěvků z kurzu k problematice mládeže, který se konal dne 25.1.2007 v Policejní akademii ČR v Praze*. Praha: Vydavatelství Policejní Akademie ČR, 2007, s. 7-8.

²⁷ MADLIAK, J.: *Příčiny a podmínky kriminality dětí a mládeže v současnosti v Slovenskej republike*. In: *Karlovarská právní revue*, 2010, č. 4, s. 94-95.

d) *Osobitosti po dokonaní* – využitie odcudzených vecí pre vlastnú potrebu alebo ich predaj značne pod hodnotu,²⁸ chválenkárstvo v súvislosti so spáchaným činom, pri recidíve častá voľba totožného spôsobu páchania, atď.

Možno tak uzavrieť, že osobnosť páchatel'ov majetkovej kriminality z radov mládeže charakterizuje neúplné rodinné zázemie,²⁹ zväčša s nedostatkom finančných prostriedkov, problémový pobyt v škole, nízka životná spokojnosť, materiálne a účelovo zameraná hodnotová orientácia, prežívanie väčšej sympatie k záporným a celebritym vzorom s túžbou napodobniť ich životný štandard, nízka alebo naopak privysoká mienka o sebe samom, atď.³⁰

3. Fenomenológia majetkovej kriminality mládeže v SR

Tabuľka č. 1: Celková a majetková kriminalita v SR a podiel mládeže na nich 1997-2022³¹

9,5	Celková kriminalita	Spáchané mládežou	Majetková kriminalita	Spáchané mládežou	Mladiství	Maloletí
1997	92 395	11 481 (12,4%)	62 411	8 803 (14,1%)	7 628 (12,2%)	1 175 (1,9%)
1999	94 016	10 520 (11,2%)	60 275	7 681 (12,7%)	6 437 (10,7%)	1 244 (2,1%)
2001	93 053	9 110 (9,8%)	54 022	6 184 (11,4%)	5 275 (7,8%)	909 (2%)
2003	111 892	8 495 (7,6%)	61 034	5 976 (9,8%)	4 745 (7,8%)	1 231 (2%)
2005	123 563	7 727 (6,3%)	65 306	5 057 (7,7%)	4 119 (6,3%)	938 (1,4%)
2007	110 802	7 045 (6,4%)	60 045	4 723 (7,9%)	3 849 (6,4%)	874 (1,5%)
2009	104 905	6 021 (5,7%)	52 399	4 121 (7,9%)	3 354 (6,4%)	767 (1,5%)
2011	92 873	5 328 (5,7%)	43 176	3 356 (7,7%)	2 666 (6,2%)	690 (1,6%)
2013	89 677	4 398 (4,9%)	38 750	2 919 (7,5%)	2 375 (6,1%)	544 (1,4%)

²⁸ VEČERKA, K. a kol.: *Mladiství pachatelé na prahu tisíciletí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 52.

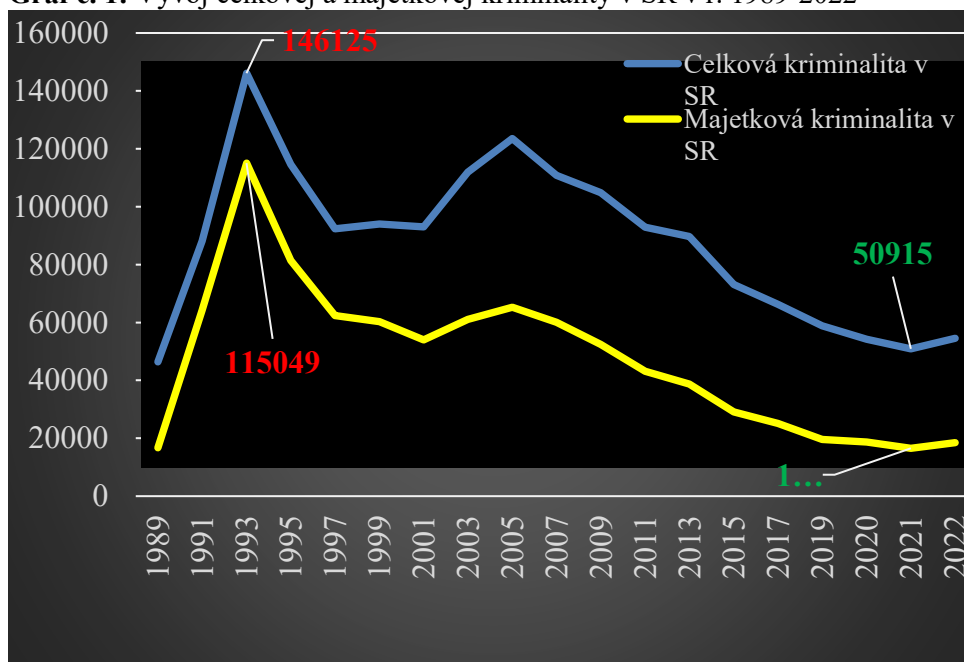
²⁹ ROZUM, Z.: *Kriminalita dětí a mládeže – příčiny a východiska*. In: *Bezpečnostní teorie a praxe*, 2009, č. 2, s. 18-23.

³⁰ SEJČOVÁ, E.: *Osobnostná charakteristika delikventnej mládeže v SR*. In: *Kriminalistika*, roč. XXXV, 2002, č. 4, s. 293-303.

³¹ Štatistiky kriminality Ministerstva vnútra Slovenskej republiky za roky 1997 až 2022. Dostupné online na: <https://www.minv.sk/?statistika-kriminality-v-slovenskej-republike-xml>, cit. 18. 6. 2023.

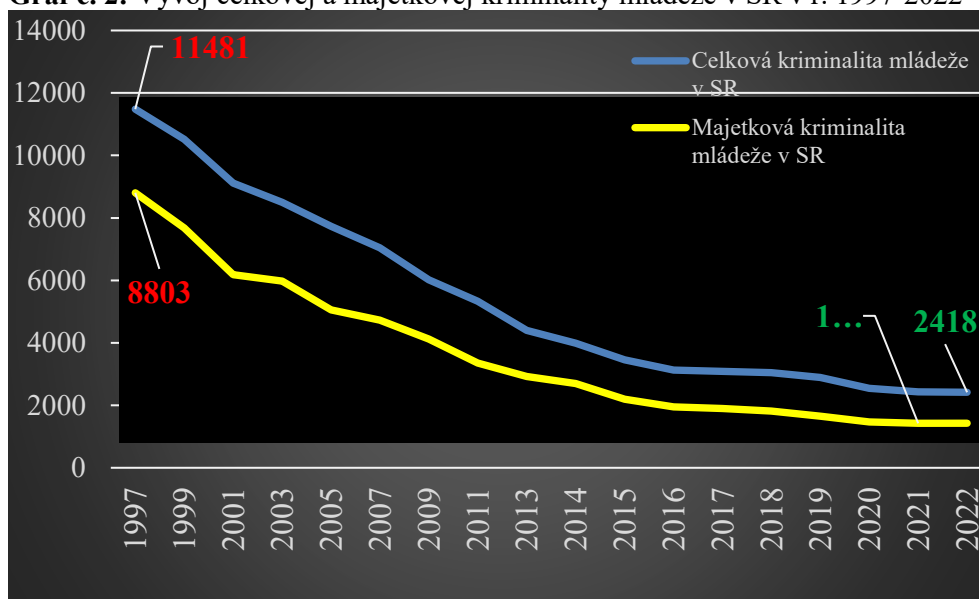
2015	73 163	3 458 (4,7%)	29 094	2 193 (7,5%)	1 696 (5,8%)	497 (1,7%)
2017	66 215	3 091 (4,5%)	25 154	1 898 (7,5%)	1 438 (5,7%)	460 (1,8%)
2019	58 829	2 888 (4,9%)	19 583	1 652 (8,4%)	1 214 (6,2%)	438 (2,2%)
2020	54 244	2 544 (4,7%)	18 715	1 472 (7,9%)	1 083 (5,8%)	389 (2,1%)
2021	50 915	2 431 (4,8%)	16 535	1 425 (8,6%)	917 (5,5%)	508 (3,1%)
2022	54 586	2 418 (4,4%)	18 524	1 431 (7,7%)	1 011 (5,5%)	420 (2,2%)
Spolu	1 271 128	86 955 (6,8%)	625 023 (49,2%)	58 891 (9,4%)	47 807 (7,6%)	11 084 (1,8%)

Graf č. 1: Vývoj celkovej a majetkovej kriminality v SR v r. 1989-2022

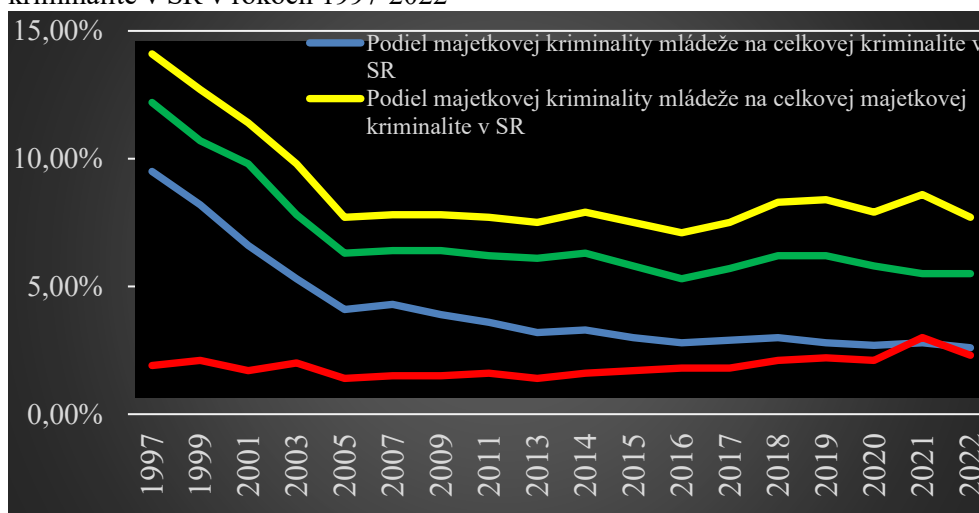

Graf č. 2: Vývoj celkovej a majetkovej kriminality mládeže v SR v r. 1997-2022

Graf č. 3: Podiel majetkovej kriminality mládeže v SR na celkovej a majetkovej kriminalite v SR v rokoch 1997-2022

Komentár k tabuľke č. 1 a grafom č. 1 až 3: Uvedená tabuľka a grafy nám názorne zobrazujú jednak vývoj celkovej registrovanej kriminality v SR a tiež majetkovej kriminality v SR v rokoch 1989 až 2022, ako aj vývoj majetkovej kriminality mládeže, ktorá bola evidovaná Policajným zborom Slovenskej republiky počnúc rokom 1997 až po rok 2022.

Pokiaľ ide o celkovú registrovanú kriminalitu v SR v rokoch 1989-2022 (graf č. 1), možno konštatovať, že tá zaznamenala od roku 1989 dva vývojové vrcholy, kedy postupne narastala až do roku 1993 (146 125 registrovaných TČ),

potom postupne klesala, aby od roku 2001 opätovne silnela až po rok 2004 (131 244 TČ), odkedy postupne znovu výraznejšie klesá a v covidovom roku 2021 dosiahla dokonca miera registrovanej kriminality v SR historické minimum na úrovni 50 915 TČ. Celková registrovaná kriminalita tak klesla od 90. rokov o viac ako 65%, hoci v poslednom kalendárnom roku 2022 prišlo opäť k miernemu nárastu registrovanej kriminality (54 586 TČ). Samozrejme, príčin dlhodobého poklesu celkovej kriminality u nás bude viacero, okrem zvýšenia celkovej životnej úrovne v SR, či poklesu celkovej populácie našej krajiny a jej starnutia, dôvodom môžu byť aj početné legislatívne zmeny predovšetkým v rámci depenalizačných a dekriminalizačných tendencií,³² ako aj prechod k stále sofistikovanejším a ťažšie odhaliteľným formám páchania trestnej činnosti čoraz častejšie s medzinárodným presahom. Miera objasnenosti celkovej registrovanej kriminality v SR dosahovala na začiatku 90. rokov hodnoty v priemere len okolo 34%, v súčasnosti miera objasnenosti celkovej kriminality v SR atakuje už hodnoty okolo 60%. Aj s prihliadnutím na práve uvedené sa nám preto javí ako potrebné uviesť kvalitnejší a objektívnejší ukazovateľ trestnej činnosti v krajine, ktorým je index kriminality. Ten vypočítame, ak počet trestných činov vydáme celkovým počtom obyvateľstva v krajine a vynásobíme 100 000, čím získame údaj počtu TČ na 100 000 obyvateľov. Podľa tohto vzorca môžeme následne konštatovať, že **index celkovej kriminality v SR** dosiahol najvyššiu hodnotu taktiež v roku 1993, kedy pripadlo na 100 000 obyvateľov SR až 2 738 spáchaných trestných činov. Naopak, index kriminality v SR dosiahol najnižšiu hodnotu v roku 2021, kedy pripadlo na 100 000 obyvateľov SR už len 937 trestných činov.

Vývoj majetkovej kriminality v SR rokoch 1989-2022 (graf č. 1) zaznamenáva úplne identické trendy ako dynamika vývoja celkovej registrovanej kriminality v SR opísaná vyššie. S prudkým nárastom celkovej kriminality ihneď po prevrate enormne expandovala aj majetková kriminalita, ktorá svojej vývojovej vrchol zaznamenala v roku 1993 na úrovni 115 049 registrovaných majetkových TČ. Podiel majetkovej kriminality na celkovej kriminalite v SR kulminoval taktiež v roku 1993, kedy bolo až takmer 79% všetkých trestných činov práve majetkovej povahy. Druhý vývojový vrchol zaznamenala majetková kriminalita v roku 2004, kedy bolo zo 131 244 registrovaných TČ v SR až 77 098 práve majetkových, s podielom takmer 59%. Odvtedy však zaznamenávame obdobne masívny pokles majetkovej kriminality aj celkovej registrovanej kriminality v SR. Historicky najmenej registrovaných majetkových TČ bolo v roku 2021, a to na úrovni 16 535 majetkových TČ, s podielom už len 32,5% na celkovej kriminalite v SR. To je zároveň aj najnižšia miera podielu majetkovej kriminality na celkovej kriminalite v SR (napr. v r. 1989 bolo až 36% všetkých TČ majetkovej povahy). V porovnaní s

---

³² Tu zmienime napr. veľkú novelu Trestného zákona č. 248/1994 Z. z., ktorou sa zmenil § 89 ods. 14 predchádzajúceho TZ č. 140/1961 Zb., a ktorým bola škoda nie nepatrná určená na dvojnásobok minimálnej mesačnej mzdy. Podľa zákona č. 90/1996 Z. z. o minimálnej mzde bola minimálna mzda stanovená na 2700,-Sk. Minimálna mzda prešla viacerými úpravami a dosiahla výšku 4400,- Sk čo sa prejavilo v tom, že mnohé dovtedy majetkové trestné činy boli kvalifikované ako priestupky proti majetku, a teda neboli registrované ako majetkové trestné činy, čím sa značne „vylepšili“ aj štatistiky kriminality.

kritickými 90. rokmi tak ide v absolútnych číslach o pokles majetkovej kriminality až o vyše 85%, teda ešte o 20% väčší pokles, než sme zaznamenali pri celkovej kriminalite v SR. Podiel majetkovej kriminality na celkovej registrovanej kriminalite klesol za to isté sledované obdobie rokov 1989 až 2022 o takmer 59%. Miera objasnenosti majetkovej kriminality v SR je pritom všeobecne pomerne nízka. Kým koncom 90. rokov dosahovala objasnenosť predmetnej kriminality okolo 30%, na začiatku nového milénia klesla už len na 19%, a hoci v poslednej dekáde sa objasnenosť majetkovej kriminality dlhodobo zvyšuje, stále v súčasnosti dosahuje hodnoty objasnenosti len okolo 45%, čo je výrazne menej než je objasnenosť celkovej registrovanej kriminality v SR. Pokiaľ ide napokon o **index majetkovej kriminality v SR**, ten dosiahol najvyššiu hodnotu opäť v roku 1993, a to až 2156 spáchaných majetkových trestných činov v prepočte na 100 000 obyvateľov. Naopak, najnižšiu hodnotu dosiahol index majetkovej kriminality v SR v roku 2021 na úrovni len 304 majetkových TČ v prepočte na 100 000 obyvateľov SR.

Vývoj celkovej kriminality mládeže v SR rokoch 1997-2022 (tabuľka č. 1 a graf č. 2) vykazuje od roku 1997 trvalo zostupnú a pozitívnu tendenciu. Kým totiž v roku 1997 bolo zaznamenaných až 11 481 TČ spáchaných mládežou (kriminalita mladistvých + prekriminalita maloletých), čo je v tomto štatistikami Policajného zboru SR sledovanom období najviac, v roku 2022 bolo registrovaných už len 2 418 TČ spáchaných mládežou, čo je zatiaľ historické minimum. To znamená pokles kriminality mládeže v rokoch 1997-2022 v absolútnych číslach až o 79%, čo je ešte výraznejší pokles, než aký zaznamenala celková kriminalita v SR (65%). Najvyšší podiel dosiahla kriminalita mládeže na celkovej kriminalite v SR takisto v roku 1997, a to až 12,4% (z 92 395 registrovaných TČ celkovo v SR bolo mládežou spáchaných 11 481), následne začiatkom nového milénia tento podiel dlhodobo stagnoval okolo 6%, a historicky najmenší podiel dosiahla kriminalita mládeže na celkovej kriminalite v SR v poslednom kalendárnom roku 2022 na úrovni už len 4,4%. Podiel kriminality mládeže na celkovej registrovanej kriminalite v SR tak poklesol od roku 1997 po súčasnosť až o takmer 65%.

Majetková kriminalita mládeže (tabuľka č. 1, grafy č. 2-3) zaznamenala obdobný trend vývoja. Od roku 1997 (8 803 majetkových TČ mládeže) postupne klesá na historicky najnižšiu úroveň 1 425 TČ v covidovom roku 2021 (najnižší počet registrovaných majetkových TČ rovnako ako pri dospelých), čo je pokles za sledované obdobie až o 83%, teda o niečo menej než v prípade poklesu celkovej majetkovej kriminality v SR. Aj keď teda má počet majetkových trestných činov spáchaných mládežou v absolútnych číslach významne klesajúcu tendenciu, za povšimnutie stojí ten fakt, že jej podiel na celkovej majetkovej kriminalite v SR napriek tomu dlhodobo stagnuje na približne 7 až 8%. Dokonca v roku 2021 podiel mládeže na celkovej majetkovej kriminalite v SR atakoval hranicu takmer 9%, čo je zrejme najviac od počiatku 90. rokov. Mládež sa teda dopustí v súčasnosti približne každého jedenásteho majetkového trestného činu, pred 10 rokmi to bolo až každého vyše dvanásteho majetkového TČ. Ide o prvý negatívny vývojový trend v tomto smere, na ktorý potrebujeme upozorniť! Druhým alarmujúcim javom v kontexte majetkovej kriminality mládeže v SR je pomerne výrazný a už vyše dekádu trvajúci nárast zastúpenia maloletých na majetkovej kriminalite mládeže! Je pravda, že v

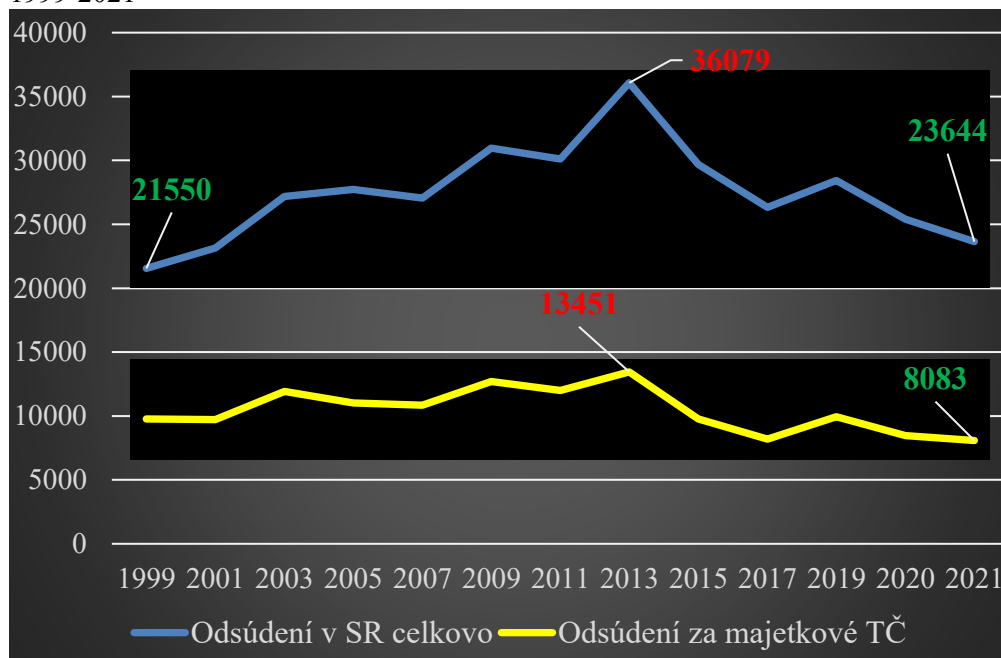
absolútnych číslach dochádza aj v ich prípade k zreteľnému poklesu registrovanej kriminality (v roku 1997 bolo až 1175 registrovaných TČ maloletých páchatel'ov, kým v roku 2022 už len 420), ale kým na konci 90. rokov mali maloletí páchatelia podiel na majetkových TČ mládeže len okolo 13% a mladiství až takmer 87%, v súčasnosti je podielov činov spáchaných mladistvými už len okolo 70%, kým podiel maloletých páchatel'ov narástol na 30%. Nárast zastúpenia maloletých páchatel'ov majetkovej kriminality je evidentný aj pri pohľade na vývoj ich podielu na celkovej majetkovej kriminalite v SR. Kým totiž ešte v roku 1997 dosahovali maloletí páchatelia iba 1,9% zo všetkých majetkových trestných činov v SR, tento podiel v roku 2021 stúpol už na 3% (zo 16 535 majetkových TČ v SR spáchali mladiství 917 TČ, čo je podiel 5,5%, maloletí spáchali 508 TČ, čo je podiel na celkovej majetkovej kriminalite až 3,1%). Možno teda konštatovať, že zastúpenie maloletých na páchaní majetkovej trestnej činnosti u nás v posledných 10 rokoch pomerne výrazne narastá, a to by malo byť varovným signálom pre spoločnosť.

Tabuľka č. 2: Vývoj počtu odsúdených za majetkovú trestnú činnosť v SR v r. 1999-2021³³

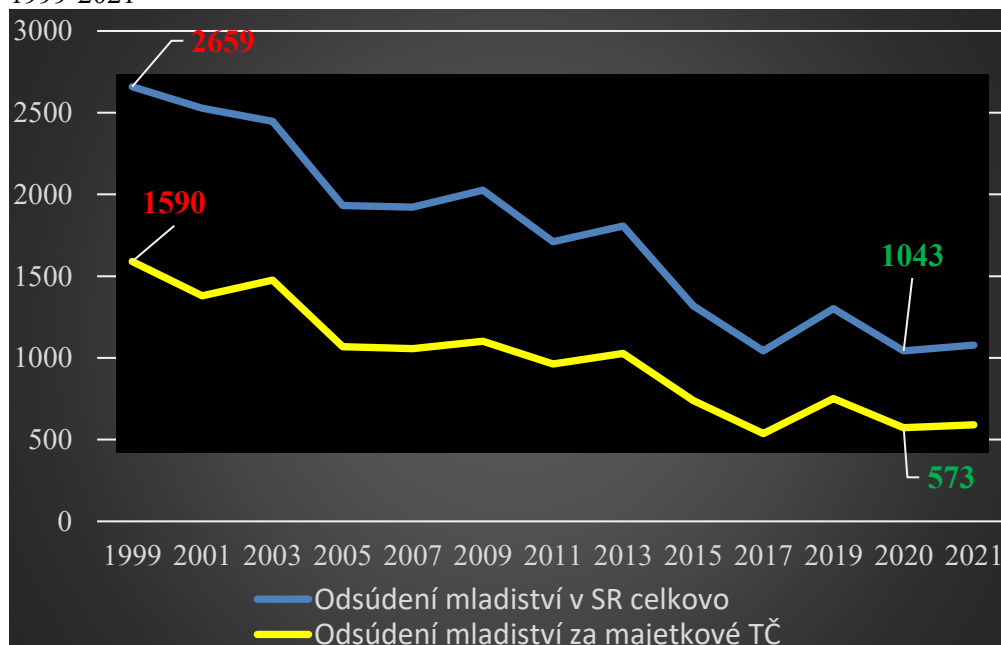
	Počet odsúdených v SR	Odsúdení za majetkové TČ	Odsúdení mladiství za majetkové TČ
1999	21 550	9 767 (45,3%)	1 590 (7,3%)
2001	23 159	9 718 (41,9%)	1 380 (6%)
2003	27 177	11 924 (43,9%)	1 475 (5,4%)
2005	27 729	11 020 (39,7%)	1 068 (3,9%)
2007	27 067	10 838 (40%)	1 057 (3,9%)
2009	30 953	12 692 (41%)	1 101 (3,6%)
2011	30 110	11 990 (39,8%)	963 (3,2%)
2013	36 079	13 451 (37,3%)	1 027 (2,8%)
2015	29 691	9 766 (32,9%)	740 (2,5%)
2017	26 331	8 182 (31%)	537 (2%)
2019	28 431	9 952 (35%)	752 (2,6%)
2020	25 392	8 461 (33,3%)	573 (2,2%)
2021	23 644	8 083 (34,2%)	591 (2,5%)

³³ Štatistické ročenky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky 1999-2021. Dostupné online na: <https://web.ac-mssr.sk/sudna-statistika/>, cit. 19. 6. 2023. MS SR zverejňuje komplexné súdne štatistiky iba od roku 1999, pričom štatistiky za rok 2022 neboli ku dňu odovzdania tohto príspevku ešte zverejnené.

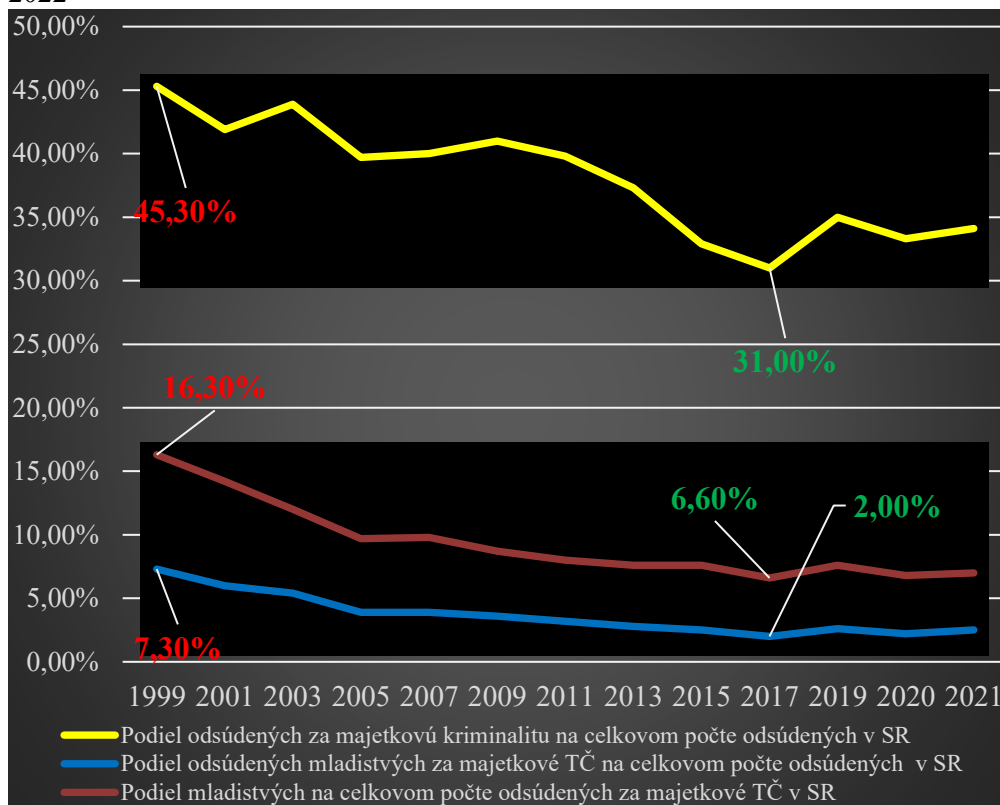
Graf č. 4: Vývoj počtu odsúdených celkovo v SR a za majetkovú kriminalitu v r. 1999-2021

Graf č. 5: Vývoj počtu odsúdených mladistvých celkovo v SR a za majetkové TČ 1999-2021

Graf č. 6: Podiel odsúdených za majetkové TČ na celkovej kriminalite v SR 1999-2022

Komentár k tabuľke č. 2 a grafom č. 4 až 6: Z uvedených údajov Ministerstva spravodlivosti SR možno vyčítať **vývoj celkového počtu odsúdených v SR v rokoch 1999-2021**, ako aj počtu odsúdených výlučne za majetkovú trestnú činnosť, vrátane odsúdených mladistvých za predmetnú kriminalitu. V tomto kontexte konštatujeme, že od roku 2013 dochádza k postupnému poklesu celkového počtu odsúdených v SR, pričom najviac odsúdených celkovo bolo v SR v roku 2013 (až 36 079 odsúdených) a najmenej na začiatku a na konci tohto rezortom spravodlivosti štatisticky spracovaného obdobia (v r. 1999 bolo celkovo odsúdených v SR iba 21 550 osôb, v r. 2021 bolo odsúdených 23 644 osôb). V kontexte majetkovej kriminality možno konštatovať, že **počet odsúdených za majetkovú kriminalitu v rokoch 1999-2021** (vid' graf č. 4) vykazuje prakticky úplne identický vývoj ako sme práve opísali pri celkovom počte odsúdených v SR, keďže od roku 1999 po rok 2013 prichádza k postupnému nárastu osôb odsúdených za majetkovú trestnú činnosť, pričom najviac ich bolo práve v roku 2013 (až 13 451 odsúdených za majetkové TČ) a v poslednej dekáde prichádza k postupnému poklesu odsúdených za majetkovú kriminalitu. Najmenej odsúdených za majetkové trestné činy bolo v zatiaľ poslednom štatisticky spracovanom roku 2021 (iba 8 083 odsúdených za majetkové TČ). Od roku 2013 tak prišlo k poklesu počtu odsúdených celkovo v SR o takmer 35% a k poklesu odsúdených za majetkovú kriminalitu až o takmer 40%.

Platí prítom, že majetková kriminalita je dlhodobo nielen najčastejšou formou kriminality v SR, ale má aj najväčší podiel na celkovom počte odsúdených u nás, keďže v priemere je až okolo 38% zo všetkých odsúdených v SR odsúdenými práve za majetkovú trestnú činnosť. Tento podiel sa však takisto dlhodobo znižuje, a to zo 45% na konci 90. rokov až na 34% v súčasnosti (graf č. 6). To znamená, že kým v 90. rokoch bol takmer každý druhý páchatel' odsúdený za majetkový TČ, dnes je to už len každý tretí.

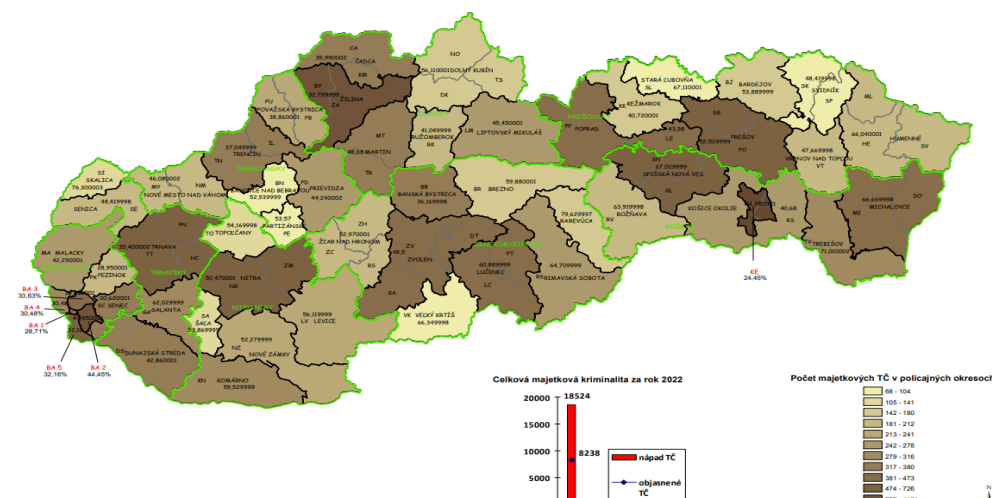
Pokiaľ ide o **vývoj počtu odsúdených mladistvých za majetkovú kriminalitu v sledovanom období rokov 1999-2021**, vývojové trendy sú aj v tomto prípade pozitívne. Od roku 1999 totiž v absolútnych číslach dlhodobo a takmer stabilne výrazne klesá počet odsúdených mladistvých za majetkové TČ v SR, a to z 1590 odsúdených mladistvých v roku 1999 na 591 odsúdených mladistvých za majetkovú kriminalitu v roku 2021, čo je pokles až o takmer 63%. Počet odsúdených mladistvých za majetkovú kriminalitu zároveň kopíruje aj pokles celkového počtu odsúdených mladistvých v SR (viď graf č. 5). Najviac odsúdených mladistvých celkovo bolo v roku 1999 (2 659), najmenej v roku 2020 (1 043), čo je pokles v absolútnych číslach o takmer 61%. Vývoj podielu odsúdených mladistvých za majetkovú trestnú činnosť na celkovom počte odsúdených v SR vykazuje takisto pozitívne tendencie. Kým totiž v roku 1999 predstavovali odsúdení mladiství za majetkovú kriminalitu až 7,3% zo všetkých odsúdených v SR a 16,3% z odsúdených výslovne za majetkovú trestnú činnosť, v súčasnosti je tento podiel už len 2,5%, resp. 7,3%. (graf č. 6). Pozitívny vývoj možno badať aj pri pohľade na podiel mladistvých odsúdených výslovne za majetkovú kriminalitu na počte odsúdených mladistvých v SR celkovo. Kým totiž v roku 1999 bolo odsúdených až 2 659 mladistvých a z toho 1 590 práve za majetkové TČ, t.j. až takmer 60% zo všetkých mladistvých bolo odsúdených práve za majetkovú kriminalitu, tento podiel postupne klesol na asi 55% v roku 2021, kedy bolo z celkového počtu 1 078 odsúdených mladistvých iba 591 odsúdených za majetkovú trestnú činnosť. Je len škoda, že zo štatistického vykazovania Ministerstva spravodlivosti SR nevieme, aká je aspoň približná **sankčná politika súdov vo veciach majetkovej kriminality mladistvých**. Dostupné sú len údaje o uložených trestoch za majetkovú kriminalitu vo všeobecnosti, a aj to len do roku 2016, keďže následne došlo k zmene systematiky štatistických ročeniek MS SR. Aspoň okrajovo však predsa uvádzame, že súdy v prípadoch trestných činov proti majetku ukladajú odsúdeným vo všeobecnosti podmienené tresty odňatia slobody, a to v priemere až v 60% prípadov, nasleduje nepodmienený trest odňatia slobody, ktorý sa ukladá asi 20% odsúdených, a potom je to samostatný peňažný trest, ktorý súdy ukladajú v predmetných veciach asi 4% odsúdených. Podiel uložených nepodmienených trestov odňatia slobody však mierne narastá. Zo štatistických ročeniek Generálnej prokuratúry SR³⁴ možno tiež uviesť aj bližšie podrobnosti o vekovej štruktúre odsúdených za majetkovú trestnú činnosť v SR. Na príklade údajov z roku 2022 možno konštatovať, že najviac odsúdených za predmetnú kriminalitu je vo veku 22-30, resp. 31-40 rokov, pričom u mladistvých je najviac páchatel'ov vo veku 16-18 rokov, resp. vo veku blízkom veku mladistvých (19-21 rokov).

³⁴ Dostupné online na <https://www.genpro.gov.sk/statistiky-12c1.html>, cit. 19. 6. 2023.

Z hľadiska kriminálnej geografie možno konštatovať, že najviac odsúdených páchatel'ov majetkovej kriminality je dlhodobo v košickom kraji (cca. 20% zo všetkých odsúdených), v prípade mladistvých páchatel'ov bolo najviac odsúdených za majetkovú trestnú činnosť striedavo v košickom a prešovskom kraji. Na základe nižšie priloženej mapy Policajného zboru SR³⁵ možno konštatovať zvýšenú mieru registrovanej majetkovej kriminality prakticky v každom krajskom meste.

Mapa majetkových trestných činov v SR za rok 2022

Zaujímavým údajom sú aj **dáta o výške škôd**, ktoré spôsobuje majetková kriminalita v SR a o **štruktúre majetkovej kriminality**. Z dát Ministerstva vnútra SR vyplýva, že v roku 2022 bola majetkovou trestnou činnosťou spôsobená škoda presahujúca 34 mil. €, čo je asi len 7,6% zo všetkých škôd spôsobených v roku 2022 registrovanou kriminalitou v SR. Na konci 90. rokov však výška škôd spôsobených majetkovou kriminalitou dosahovala pravidelne cez 100 mil. € a predmetná kriminalita generovala až 36% zo všetkých škôd spôsobených poznanou kriminalitou v krajine. Najviac škôd spôsobujú dlhodobo tzv. ostatné, resp. jednoduché krádeže (predovšetkým krádeže motorových vozidiel, krádeže vecí a súčiastok z áut, krádeže v bytoch), pričom štatisticky ide zároveň aj o najčastejšiu formu páchania majetkovej kriminality v SR (v roku 2022 bolo zo 18 254 registrovaných majetkových TČ až 11 217 predmetných tzv. ostatných krádeží). Druhou najčastejšou skupinou majetkových TČ boli v roku 2022 tzv. ostatné majetkové TČ (3 786 z 18 524 majetkových TČ), pod ktorými si treba predstaviť predovšetkým podvody, poškodzovanie cudzej veci, neoprávnené užívanie cudzieho motorového vozidla, atď. Tretou najčastejšou formou boli napokon v roku 2022 krádeže vlámaním (3 521 z 18 524 majetkových TČ), a to predovšetkým vlámaním

³⁵ Dostupné online na https://www.minv.sk/?mapy_trestnych_cinov_v_SR_2022, cit. 19. 6. 2023.

do bytov, obchodov a rekreačných chát. Na konci 90. rokov však prevládali ostatné krádeže a krádeže vlámaním, s podstatne vyšším zastúpením napr. krádeží motorových vozidiel, krádeže vecí a súčiastok z áut, ako aj krádeže vlámaním do bytov, chát, obchodov a reštaurácií. Štruktúra registrovanej majetkovej kriminality mládeže vykazuje taktiež určité špecifiká. Mládež sa síce taktiež prevažne dopúšťa tzv. ostatných krádeží, ale v rámci tejto skupiny v poslednom období najmä krádeží motorových vozidiel a krádeží vlámaním do bytov. O štruktúre odsúdených celkovo za majetkovú kriminalitu a o špecifikách odsúdených mladistvých za predmetnú trestnú činnosť nám ešte detailnejšie informácie ponúkajú štatistické ročenky MS SR. Na základe nich bola v roku 2021 nasledovná skladba odsúdených:

Tabuľka č. 3: Štruktúra odsúdených podľa najčastejších majetkových TČ v roku 2021³⁶

Odsúdení za IV. hlavu celkovo	Odsúdené ženy	Odsúdení mladiství
1. Krádež § 212 TZ – 5448 odsúdených	1. Krádež § 212 TZ – 900 odsúdených	1. Krádež § 212 TZ – 448 odsúdených
2. Poškodzovanie cudzej veci § 245 TZ – 659 odsúdených	2. Podvod § 221 TZ – 136 odsúdených	2. Poškodzovanie cudzej veci § 245 TZ – 56 odsúdených
3. Podvod § 221 TZ – 624 odsúdených	3. Subvenčný podvod § 225 TZ – 90 odsúdených	3. Neoprávnené vyrobenie a používanie platobného prostriedku § 219 TZ – 28 odsúdených
4. Neoprávnené vyrobenie a používanie platobného prostriedku § 219 TZ – 398 odsúdených	4. Neoprávnené vyrobenie a používanie platobného prostriedku § 219 TZ – 90 odsúdených	4. Neoprávnené používanie cudzieho motorového vozidla § 216 TZ – 25 odsúdených
5. Sprenevera § 213 TZ – 229 odsúdených	5. Sprenevera § 213 TZ – 66 odsúdených	5. Podvod § 221 TZ – 10 odsúdených

Záver

Majetkovou kriminalitou rozumieme súhrn trestných činov, ktorých objektom je vlastnícke právo inej osoby bez ohľadu na jeho druh a formu, ako aj iné majetkové

³⁶ Štatistická ročenka Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky za rok 2021. Dostupné online na: https://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2022/statisticka_rocenka_2021/I.%20Trestn%C3%A1%20agenda_2021.pdf, cit. 20. 6. 2023.

práva, resp. nerušená držba vecí, pričom ich osobitnú ochranu poskytuje predovšetkým štvrtá hlava osobitnej časti Trestného zákona. Majetková kriminalita mládeže však má viaceré špecifiká, ktoré je potrebné si uvedomiť, či už pôjde o motív a cieľ, ako aj osobitosti prípravy, spáchania aj následného správania sa páchatel'ov vo kategórii maloletých a mladistvých. Rovnako však má svoje zákonné osobitosti aj stíhanie mladistvých, ktoré má byť vždy smerované predovšetkým k ich výchove.

Majetková kriminalita je pritom z hľadiska početnosti a aj podielu na celkovej kriminalite dlhodobo vedúcim druhom kriminality v SR. Od roku 2004 však zaznamenávame masívny pokles majetkovej kriminality, ktorá kopíruje vývoj celkovej registrovanej kriminality v SR. Historicky najmenej registrovaných majetkových TČ bolo v roku 2021, a to na úrovni 16 535 majetkových TČ, s podielom už len 32,5% na celkovej kriminalite v SR. To je zároveň aj najnižšia miera podielu majetkovej kriminality na celkovej kriminalite v SR. Majetková kriminalita mládeže zaznamenala obdobný trend vývoja. Od roku 1997 postupne klesá na historicky najnižšiu úroveň 1 425 TČ v covidovom roku 2021, čo je najnižší počet registrovaných majetkových TČ spáchaných mládežou od roku 1997. Znamená to tiež, že majetková kriminalita mládeže poklesla za sledované obdobie rokov 1997-2022 až o 83%. Mládež sa teda dopustí v súčasnosti približne každého jedenásteho majetkového trestného činu.

Napriek tomuto masívnemu poklesu stavu majetkovej kriminality mládeže v absolútnych číslach stojí za povšimnutie ten fakt, že podiel majetkovej kriminality mládeže na celkovej majetkovej kriminalite v SR dlhodobo stagnuje na približne 7 až 8%. Dokonca v roku 2021 podiel mládeže na celkovej majetkovej kriminalite v SR atakoval hranicu takmer 9%, čo je zrejme najviac od počiatku 90. rokov. Druhým alarmujúcim javom v kontexte majetkovej kriminality mládeže v SR je pomerne výrazný a už vyše dekádu trvajúci nárast zastúpenia maloletých na majetkovej kriminalite mládeže! Je pravda, že v absolútnych číslach dochádza aj v ich prípade k zreteľnému poklesu registrovanej kriminality, ale kým na konci 90. rokov mali maloletí páchatelia podiel na majetkových TČ mládeže len okolo 13% a mladiství až takmer 87%, v súčasnosti je podielov činov spáchaných mladistvými už len okolo 70%, kým podiel maloletých páchatel'ov narástol na 30%. Nárast zastúpenia maloletých páchatel'ov majetkovej kriminality je evidentný aj pri pohľade na vývoj ich podielu na celkovej majetkovej kriminalite v SR. Kým totiž ešte v roku 1997 spáchali maloletí páchatelia iba 1,9% zo všetkých majetkových trestných činov v SR, tento podiel v roku 2021 stúpol už na 3% (zo 16 535 majetkových TČ v SR spáchali mladiství 917 TČ, čo je podiel 5,5%, maloletí spáchali 508 TČ, čo je podiel na celkovej majetkovej kriminalite až 3,1%). Možno teda konštatovať, že zastúpenie maloletých na páchaní majetkovej trestnej činnosti u nás v posledných 10 rokoch pomerne výrazne narastá, a to by malo byť varovným signálom pre spoločnosť.

Z hľadiska vývoja počtu odsúdených za majetkovú trestnú činnosť možno konštatovať, že v poslednej dekáde prichádza k postupnému poklesu odsúdených za majetkovú kriminalitu. Najmenej odsúdených za majetkové trestné činy bolo v zatiaľ poslednom štatisticky spracovanom roku 2021 (iba 8 083 odsúdených za majetkové TČ). Od roku 2013 pritom došlo k poklesu odsúdených za majetkovú kriminalitu až

o takmer 40%. Pokiaľ ide o vývoj počtu odsúdených mladistvých za majetkovú kriminalitu, vývojové trendy sú aj v tomto prípade pozitívne. Od roku 1999 totiž v absolútnych číslach dlhodobo a takmer stabilne výrazne klesá počet odsúdených mladistvých za majetkové TČ v SR, a to z 1 590 odsúdených mladistvých v roku 1999 na 591 odsúdených mladistvých za majetkovú kriminalitu v roku 2021, čo je pokles až o takmer 63%.

Z hľadiska kriminálnej geografie možno konštatovať, že najviac odsúdených páchatel'ov majetkovej kriminality je dlhodobo v košickom a v prešovskom kraji. Z dát Ministerstva vnútra SR tiež vyplýva, že v roku 2022 bola majetkovou trestnou činnosťou spôsobená škoda presahujúca 34 mil. €, čo je asi len 7,6% zo všetkých škôd spôsobených v roku 2022 registrovanou kriminalitou v SR. Na konci 90. rokov však výška škôd spôsobených majetkovou kriminalitou dosahovala pravidelne cez 100 mil. € a predmetná kriminalita generovala až 36% zo všetkých škôd spôsobených poznanou kriminalitou v krajine.

Z hľadiska štruktúry majetkovej kriminality záverom konštatujeme, že suverénne najčastejším majetkovým trestným činom u dospelých aj mladistvých je dlhodobo TČ krádeže.

Kontaktné údaje autorov

JUDr. Štefan Zeman, PhD. - doc. JUDr. Miloš Deset, PhD.

Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, Katedra trestného práva a kriminológie

Kollárova 10, 917 01 Trnava

stefanzemanpftu@gmail.com

+421 902 146 866

deset.milos@gmail.com

+421 918 938 574

PROPORCIONALITA ZÁSAHU DO VLASTNÍCKEHO PRÁVA PRI PREDAJI ZAISTENÉHO MAJETKU V TRESTNOM KONANÍ¹

PROPORTIONALITY OF INTERFERENCE WITH OWNERSHIP RIGHTS IN THE SALE OF SECURED PROPERTY IN CRIMINAL PROCEEDINGS

Ivana Mokr, Karin Vrtíková

Prvnick fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

Abstrakt

Ochrana vlastníckeho práva si vyžaduje aj naďalej osobitn pozornosť, ktor sa zvyšila aj nedávnym prijatím zákona č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaisten majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnen niektorých zákonov. Predmetn legislatívna zmena súčasne rozšírila v trestnom konaní výpočet trestnoprocesných zaistovacích inštitutov. Avšak vzhľadom aj na naďalej prebiehajúcu aprobáciu predmetných legislatívnych zmien v aplikačnej praxi, možno konštatovať, že jej výkon je dlhodobo spojen s neprimeranými nákladmi na správu zaisteného majetku, čo v niektorých prípadoch môže viesť k nevyhnutnosti jeho predaja. Predkladan príspevok preto sústredí pozornosť na mozn zmenu prostriedkov zaistenia aj s poukazom na právnu úpravu eskej republiky a aplikačn dosahy, ktorým tento štát v súčasnej situácii z dvodu obdobnej právnej úpravy el.

Kľúčové slová: vlastnck právo, majetok, trestn konanie, Slovensk republika, esk republika

Abstract

The protection of property rights continues to require special attention, which has also increased with the recent adoption of Act No. 312/2020 Coll. on the execution of the decision on seizure of property and management of seized property. At the same time, the legislative change in question expanded the calculation of criminal investigation institutions in criminal proceedings. However, in view of the ongoing approval of the legislative changes in question in application practice, it can be concluded that its performance is long-term associated with disproportionate costs for the management of the secured property, which in some cases may lead to the necessity of its sale. The submitted contribution will therefore focus attention on a possible change in the means of security, also with reference to the legislation of the Czech Republic and the application impacts that this state faces in the current situation due to similar legislation.

Key words: property law, property, criminal proceedings, Slovak Republic, Czech Republic

---

¹ Tto prca bola vytvoren v rmci riešenia projektu Vega . 1/0162/21: Implementácia európskych nástrojov proti praniu špinavch peňazí a na konfiškáciu príjmov z trestnej innosti v podmienkach Slovenskej republiky

Úvod

Prijatie zákona č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej tiež „zákon o zaistení majetku“) sprevádzali veľké očakávania aj z dôvodu nárastu prípadov odkrývania čoraz závažnejšej trestnej činnosti spojenej s nelegálnym získaním prostriedkov a výhod, ktoré takéto páchanie trestnej činnosti uľahčovalo, podporovalo či predznamenávalo jej vysokú výnosnosť. V tejto súvislosti je v rade prvom sledovateľná skutočnosť dotýkajúca sa transformácie násilného druhu kriminálneho správania sa, ktoré v minulosti nadobúdalo podobu fyzického likvidovania nepohodlných osôb, na páchanie podvodov pri odpočte DPH pri navonok zákonných obchodných aktivitách, pričom takýmto spôsobom súčasne narastá nielen ekonomická sila týchto subjektov, ktoré nadobudli majetok nezákonným spôsobom, ale aj ich dosah na zamedzenie vyvedenia ich trestnej zodpovednosti v dôsledku podplácania štátnych orgánov. V rade druhom sme svedkami páchania trestnej činnosti spojenej s využívaním finančných prostriedkov alebo iných aktív pochádzajúcich z rozpočtu Európskej únie (eurofondy), či realizácii rôznych štátnych zákaziek a verejných obstarávaní, pričom tieto protizákonné činnosti sú často spojené s účasťou vysokých politických predstaviteľov s výrazným vplyvom na štátne orgány vrátane súdov.

Charakter takejto trestnej činnosti tak nadobúda dojem organizovanosti a vyššej miery koordinácie, čo vedie k vysokej latencii takto páchanej trestnej činnosti. Napriek tomu, že sa orgánom činným v trestnom konaní darí predmetnú aktivitu krok za krokom odhaľovať, nemožno vysloviť záver o efektívnosti zaisťovania tých prostriedkov, ktoré boli získané trestnou činnosťou, boli odmenou za trestnú činnosť, boli čiastočne získané trestnou činnosťou, alebo boli dodatočne zmenené v dôsledku nadobudnutia dojmu legálnosti (tiež „výnos“).

Zákon o zaistení majetku si kládol za cieľ zabezpečiť efektívne vyhľadávanie, zaisťovanie a odnímanie výnosov z trestnej činnosti a zavedenie jasných a účelných pravidiel pre správu zaisteného majetku a nakladanie s ním. Osobitný dôraz sa mal venovať zamedzeniu účelových prevodov nelegálne získaného majetku vykonávaných s cieľom mariť výkon majetkových trestov uložených v trestnom konaní. Aplikačná skúsenosť však predznamenáva, že správa takto zaisťovaného majetku si aj s poukazom na skúsenosť s obdobnou právnou úpravou v Českej republike vyžaduje vyššie finančné zaťaženie, a to práve v dôsledku zabezpečenia, aby nedošlo bezdôvodne k zníženiu hodnoty zaisteného majetku alebo k jeho zmenšeniu. Vzhľadom na to, že predmetný zákon rozšíril počet trestnoprocených inštitútov zaistenia aj o zaistenie nehnuteľnosti, zaistenie majetkovej účasti v právnickej osobe, zaistenie inej majetkovej hodnoty, zaistenie náhradnej hodnoty či zaistenie hnuťelnej veci, bolo nevyhnutné zabezpečiť správu takto zaisťovaných prostriedkov, ktoré si v početných prípadoch vyžadovali správu prostredníctvom externých subjektov. Príkladmo ide o prípady, kedy si osobitný typ majetku vyžaduje osobitný prístup k jeho správe, či už z dôvodu existencie osobitných zákonných pravidiel pre nakladanie s takýmto majetkom (napr. chránené živočíchy alebo rastliny, odpady, zbrane, strelivo, drogy a pod.) alebo z dôvodu, že ide o majetok, ktorého spravovanie vyžaduje osobitnú odbornú

spôsobilosť (napr. správa cenných papierov alebo majetkovej účasti v právnickej osobe).

Predmetný príspevok preto sústreď pozornosť na možné rozšírenie právnej úpravy o trestnoprocesný inštitút zmeny prostriedkov zaistenia na peňažné prostriedky aj s poukazom na právnu úpravu Českej republiky a aplikačné (najmä finančné) dosahy, ktorým tento štát v súčasnej situácii pri správe zaistených prostriedkov v trestnom konaní z dôvodu obdobnej právnej úpravy čelí.

1. Právo vlastníť majetok a jeho ochrana

Je nespochybniteľné, že okrem ochrany hodnôt zdravia, života, slobody a ľudskej dôstojnosti, či zásad rodinného života kladie právny poriadok na jedno z popredných miest aj hodnotu ochrany vlastníckeho práva a práv s ním súvisiacich. Túto skutočnosť potvrdil zákonodarca aj vtedy, keď trestné činy namierené proti zmieneným hodnotám zaradil do štvrtej hlavy osobitnej časti Trestného zákona. Uvedeným konaním im tak vymedzil pomyselnú štvrtú priečku z hľadiska významu objektov, ktorým sa poskytuje ochrana prostriedkami trestného práva.

Za zmienku však stojí aj skutočnosť, že ochrana vlastníckeho práva a práv s ním súvisiacich je charakteristická výraznou roztrieštenosťou do viacerých úrovní. Inými slovami, je garantovaná nielen prameňmi vnútroštátnych, ale predovšetkým aj európskych a medzinárodných úrovní počnúc už vyššie zmieneným Trestným zákonom (ďalej tiež „TZ“). Konkrétnejšie je potrebné poukázať na ustanovenia od § 212 TZ až § 249a TZ, ale rovnako aj na články tvoriace súčasť právnych aktov vyššej právnej sily – napr. čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a ľudských slobôd, ktorá je súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky, a uvádza, že „každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Dedenie sa zaručuje.“ Rovnako nemožno opomenúť aj čl. 20 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého má každý právo vlastníť majetok.² Ochrane vlastníckych práv je poskytovaná aj medzinárodná ochrana, či už formou Všeobecnej deklarácie ľudských práv v čl. 17 v znení, že „každý má právo vlastníť majetok tak sám, tak spolu s inými. Nikto nesmie byť svojvoľne zbavený svojho majetku,“ alebo Dodatkovým protokolom k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v čl. 1, „každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré stanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.“ Vzhľadom na pomerne široký rámec právnej úpravy nie je teda prekvapením, že sa ich ochrana v spoločnosti prioritizuje.

Prijatie zákona o zaistení majetku nepochybne prinieslo so sebou zvýšenú pozornosť, ktorá bola venovaná práve ochrane vlastníckeho práva, ktorú prijímanie tohto zákona predznamenávalo zasiahnuť. Vo vzťahu k opatreniam smerujúcim svojou povahou zasiahnuť vlastnícke právo vrátane práva na pokojné užívanie majetku, je možné zhodnotiť, že takýto zásah právna úprava umožňuje, avšak len za predpokladu, že k nemu bude dochádzať na základe zákona, vyžaduje si ho nevyhnutnosť demokratickej spoločnosti a sleduje legitímny cieľ. Z tohto pohľadu

² MAŠLANYOVÁ, D. a kol. *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť a osobitná časť*. 3 aktualizované a doplnené vydanie. Plzeň: Aleš Čenek. 2016. s. 328

sa tak zaistenie majetku v trestnom konaní ospravedlňuje treťou vetou čl. 1 Dodatkového protokolu k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktorý štátu priznáva právo upraviť užívanie majetku na podklade zákona, pričom zásah do základného práva na pokojné užívanie majetku musí byť uskutočnený vo verejnom záujme a za podmienok, ktoré stanovuje zákon.

Vypomôcť si je možné aj judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva, v zmysle ktorej každý zásah do práva na ochranu majetku musí spĺňať aj kritérium primeranosti, podľa ktorého musí príslušné opatrenie zaistiť „spravodlivú rovnováhu“ medzi požiadavkami verejného záujmu spoločnosti a požiadavky ochrany základných práv jednotlivca, pričom táto rovnováha nie je daná, ak dotknutá osoba nesie nadmerné bremeno.³

Napriek tomu, že zo spoločenskej sféry pomerne často zaznieva prirovnávanie inštitútu zaistenia majetku k väzbe, nemožno si tieto dva inštitúty odlišujúce sa okrem iného aj v práve, ktoré je zasahované (osobná sloboda vs. vlastnícke právo), zamieňať. Ústavný súd Slovenskej republiky vo vzťahu ku komparácii inštitútu zaistenia majetku s väzbou uviedol, že „samotný obsah zákonnej úpravy inštitútu zaistenia majetku obvineného v trestnom konaní, resp. úroveň prísnosti tejto právnej úpravy, signalizuje, že ide o zásah menej intenzívny v porovnaní s väzbou, keďže je rozhodovanie o nariadení zaistenia majetku zverené v prípravnom konaní orgánu činnému v trestnom konaní – prokurátorovi, nie súdu, kde súd „vstupuje do hry“ až v prieskumnom stupni. Takisto test splnenia podmienok na zaistenie majetku nevyžaduje posúdenie kvality dôkaznej situácie na účel potvrdenia dôvodnosti podozrenia zo spáchania vyšetrovaného trestného činu, ako je tomu pri väzbe, ale predpokladom je len samotná existencia vedeného trestného stíhania obvineného pre kvalifikovaný trestný čin.“⁴

Pridžajúc sa vyššie uvedeného, teda nemožno hodnotu ochrany práva na osobnú slobodu zrovnoprávňovať s úrovňou ochrany vlastníckeho práva.

2. Úrad pre správu zaisteného majetku a predaj zaisteného majetku v podmienkach Slovenskej republiky

Prijímanie nosného zákona o zaistení majetku v trestnom konaní bolo nevyhnutne spojené aj s formovaním nového subjektu v podobe Úradu pre správu zaisteného majetku (tiež „Úrad“), ktorý by takýmto spôsobom zaistený majetok spravoval. Jeho formulovanie vychádzalo aj z deklarovaných požiadaviek v tomto období formujúcej sa vlády, ktorá za jednu zo svojich priorít považovala predchádzanie legalizácii výnosov z trestnej činnosti, jej odhaľovanie, predchádzanie financovania terorizmu a odhaľovanie týchto javov. Odôvodňovala to najmä tým, že takto páchaná trestná činnosť vedie k narušeniu integrity a stability finančného systému, ohrozeniu vnútorného trhu Európskej únie, ako aj medzinárodného rozvoja.

Zriadeniu tohto Úradu predchádzali najmä aplikačné nedostatky dotýkajúce sa dovedty nevyhovujúceho modelu správy zaisteného majetku orgánmi činnými v

³ Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Sporrang a Lönnrothová proti Švédsku č. 7151/75 a 7152/75 zo dňa 23.09.1982

⁴ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 534/2021 z 11. 11. 2021

trestnom konaní. Tento model správy bol považovaný za nevyhovujúci a nenaplnajúci požiadavky, a to z dôvodu, že úlohou orgánov činných v trestnom konaní (ďalej tiež „OČTK“) malo byť odhaľovanie a stíhanie trestnej činnosti a nie správa zaisteného majetku. V nadväznosti na uvedené Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky (tiež „MS SR“) presadilo zriadenie nového úradu, ktorý od 01. augusta 2021 prebral kompetencie správy zaisteného majetku od OČTK a stal sa tak štátnou rozpočtovou organizáciou MS SR, ktorá nesie názov Úrad pre správu zaisteného majetku.

Účel správy zaisteného majetku sa sformuloval do podoby zabezpečenia, aby nedošlo k bezdôvodnému zníženiu hodnoty zaisteného majetku alebo k jeho zmenšeniu a súčasne snahou zabezpečiť, aby sa hodnota zaisteného majetku očakávaným spôsobom zvýšila. Z uvedeného vyplýva, že správa zaisteného majetku musí byť vykonávaná s osobitnou odbornou starostlivosťou.

Vzhľadom na to, že prijatím zákona sa rozšírili trestnoprocesné inštitúty zaistenia, čím sa ruka v ruke umožnilo zaisťovať aj virtuálnu menu, nehnuteľnosť, či majetkovú účasť v právnickej osobe, bolo zrejmé, že na správu zaisteného majetku v tejto forme nebude postačovať len samotný Úrad, ale aj osoby, ktoré sú nositeľmi osobitnej odbornej spôsobilosti na spravovanie predmetných prostriedkov, a to osobitne v prípadoch, keď je predmetom zaistenia cenný papier, majetková účasť v právnickej osobe, virtuálna mena či nehnuteľnosť. V tomto prípade návrh zákona umožnil zabezpečovanie správy zaisteného majetku aj prostredníctvom tretej strany. Napriek priorite správy majetku Úradom, zostalo aj naďalej v platnosti, že správu zaisteného majetku pri určitom type majetku budú aj naďalej vykonávať iné orgány, napr. správu zaistených zbraní vykonáva Policajný zbor Slovenskej republiky.

Vychádzajúc z charakteru zaisťovaných prostriedkov a súčasne zohľadňujúc dodržiavanie intencií ich správy a to tak, aby nedošlo bezdôvodne k zníženiu hodnoty zaisteného majetku alebo k jeho zmenšeniu, je zrejmé, že so správou zaisteného majetku sú spojené aj finančné náklady, ktoré s ohľadom na ust. § 16 zákona o zaistení majetku znáša práve Úrad.

Už pri predkladaní návrhu uvedeného zákona, sa počítalo v rade prvom s tým, že pri správe zaisteného majetku bude potrebné vykonávať minimálne ocenenia majetku, a to formou dohôd o vykonaní práce, ktorých počet by ročne dosiahol približne 2000 hodín pri priemernej odmene 25 eur na hodinu, to zn. 50 000 eur a k tomu poisťné odvody ročne 17 475 eur a v rade druhom bude správa zaisteného majetku realizovaná prostredníctvom mandátnych zmlúv. Odhad pri tejto položke bol problematický, nakoľko obdobné mandátne zmluvy na správu majetku u nás neboli dovtedy uzatvárané. Predbežný odhad na jednu mandátnu zmluvu – odmenu správcu a náklady na správu boli odhadované na mesačne 2000 eur. Ročne sa predpokladalo uzatvorenie cca 40 mandátnych zmlúv, pričom predpokladané výdavky by tak dosiahli sumu 480 000 eur. Pri tejto položke sa predpokladalo, že výška výdavkov v jednotlivých rokoch bude upravovaná aj s ohľadom na charakter spravovaného majetku a aktuálne dostupné možnosti zabezpečenia výkonu správy tohto majetku. Príkladmo možno uviesť, že využitie odborných správcov prichádza do úvahy napr. za predpokladu, ak je predmetom zaistenia väčšinový obchodný podiel, s ktorým sú spojené oprávnenia pre riadenie

obchodnej spoločnosti. V takomto prípade je potrebné v praxi pristúpiť k povereniu správcu zo zoznamu správcov, ktorí sú nominovaní Úradom na základe vydania poverenia. S poukazom na ust. § 15 ods. 1 zákona o zaistení majetku platí, že poverená osoba má právo na primeranú odmenu a náhradu hotových výdavkov spojených s výkonom správy podielu, pričom s odkazom na odsek druhý platí, že odmenu poverenej osobe, ako aj náhradu jej hotových výdavkov hradí znova Úrad. V tejto súvislosti je možné pozorovať rozdielnosť slovenskej právnej úpravy od Českej republiky, ktorá sa v prípade správy zaisteného obchodného podielu, ktorý si vyžaduje výkon funkcie člena štatutárneho orgánu obchodnej spoločnosti, uhrádza prednostne z majetku obchodnej spoločnosti a až v prípade, ak tento majetok nepostačuje k úhrade odmeny správcu, hradí ju štát. Uvedené však neplatí v prípade, ak správca podielu správu síce vykonáva ale nie je členom štatutárneho orgánu. V tomto prípade uhrádza odmenu štát.

Z vyjadrenia Petra Bublu z tlačového oddelenia MS SR s poukazom na rok 2022 vyplýva, že Úrad pre správu zaisteného majetku mal v tomto čase v správe 3 reštaurácie, chemické laboratórium, 91 osobných automobilov, 36 rodinných domov 41 bytov, 10 rekreačných chát, 6 hospodárskych budov, 16 garáží či pozemky prislúchajúce k nehnuteľnostiam alebo samostatné pozemky. Ďalej mal v správe aj 14 nákladných vozidiel, 10 motocyklov, 2 **štvorkolky**, prívesy, hodinky, ale aj šperky. Z finančného majetku spravoval v predmetnom roku okrem iného 33 finančných prostriedkov na bežnom účte, 765 dlhopisov, 4 akcie a 30 obchodných podielov.⁵ Vychádzajúc zo sprostredkovanej informácie z podateľne Úradu zastúpeného doktorom Ľubošom Kunikom, generálnym štátnym radcom na oddelení správy majetku je možné uviesť, že do dnešného dňa je zaistený nasledovný majetok:

hnuteľný majetok	osobné motorové vozidlo	71
	nákladné motorové vozidlá	4
	poľnohospodársky traktor	1
	obrný transportér	0
	špeciálne vozidlo	0
	náves - nákladný	2
	príves	4
	dodávka	1
	štvorkolka	0
	skúter	2
	motocykel	8
	kultivátor	1
	hodinky	37
	šperk	9

⁵ [https://www.sme.sk/minuta/22973566/urad-pre-spravu-zaisteneho-majetku-ma-v-sprave-restauracie-aj-laboratorium navštivené dňa 21.05.2023](https://www.sme.sk/minuta/22973566/urad-pre-spravu-zaisteneho-majetku-ma-v-sprave-restauracie-aj-laboratorium-navstivene-dna-21.05.2023)

	obraz	27
	zdravotnícky materiál (počet krabíc)	870 839

Tabuľka č. 1 Zaistený hnutel'ný majetok

nehnutel'ný majetok	rodinný dom	66
	byt	64
	hospodárska budova/hala	7
	drobná stavba - sklad náradia	4
	nákupné stredisko	1
	nebytový priestor	12
	parkovacie státie	4
	garáž	22
	rekreačná chata	14
	reštaurácia/bar	4
	chemické laboratórium	1
	zariadenie pre seniorov	2
	autoumývarka	2
	pozemky prislúchajúce k nehnuteľnostiam	218
samostatné pozemky	1839	

Tabuľka č. 2 Zaistený nehnuteľný majetok

finančný majetok	hotovosť - švajčiarske franky	v nominálnej hodnote 50 CHF
	hotovosť - americký dolár	v nominálnej hodnote 6 US
	hotovosť - eurobankovky	v nominálnej hodnote 1 125,00 €
	finančné prostriedky na bežnom účte	139
	finančné prostriedky na investičnom produkte	1
	finančné prostriedky - sporenie	1
	finančné prostriedky uložené vo fondoch	5
	podielové listy	122
	podiel v podielovom fonde	787236

	poistenie	33
	vkladná knižka	6
	dlhopisy	765
	akcie	2915
	obsah majetkovej povahy	2
majetkové práva	obchodné podiely	78
virtuálna mena	virtuálna mena	24

Tabuľka č. 3 Zaistený finančný majetok, majetkové práva, virtuálna mena

Celkové výdavky na zabezpečenie správy zaisteného majetku dosiahli v roku 2021 výšku 386 258, 76 Eur, v roku 2022 bola ich výška 1 158 098, 41 Eur a v roku 2023 k 30. aprílu 2023 dosiahli výdavky 467 032, 86 Eur, t. j. celkom 2 011 390, 03 Eur. Uvedené čerpanie rozpočtových výdavkov predstavuje výdavky na mzdy a odvody zamestnancov, výdavky na zabezpečenie všetkých tovarov a služieb a výdavky na transfery. Vzhľadom na to, že Úrad nemá zákonnú povinnosť na vyhotovenie znaleckého posudku, odborného vyjadrenia alebo na iné konanie majúce za následok zistenie hodnoty zaisteného majetku, nedisponuje vedomosťou o celkovej hodnote spravovaného majetku.

Napriek uvedenému a vzhľadom na narastajúci trend vynaložených finančných nákladov na správu zaistených prostriedkov je možné odhadnúť, že hodnota vynaložených výdavkov na správu zaistenej veci s dôrazom na požiadavku zachovania jej hodnoty alternatívne jej navýšenia, bude postupujúc časom vyššia, než je samotná hodnota zaistenej veci.

Vzhľadom na to, že už pri prijímaní zákona sa predpokladalo, že hodnota vynaložených nákladov na správu zaisteného majetku bude v niektorých prípadoch presahovať hodnotu samotného zaisteného majetku, nebolo prekvapením, keď zákonodarca s poukazom na ust. § 17 zákona o zaistení umožnil, v prípade zaistených vecí s ktorými sú spojené neprimerané náklady, ich predať avšak to len za predpokladu, ak dotknutá osoba, ktorej boli tak veci zaistené nebude znášať náklady na správu zaisteného majetku. Vzhľadom do predmetného ustanovenia sa tak formuluje oprávnenie Úradu predať zaistený majetok okrem nehnuteľností, bytov a nebytových priestorov s predchádzajúcim súhlasom dotknutej osoby a príslušného orgánu, pričom súhlas dotknutej osoby musí byť udelený písomne alebo ústne do zápisnice. Dotknutá osoba sa v takom prípade môže vyjadriť k najnižšej cene, za ktorú je možné majetok predať a o tomto práve musí byť aj poučená. V rade druhom sa však v odseku druhom predmetného ustanovenia umožnilo predať zaistený majetok aj bez súhlasu dotknutej osoby okrem nehnuteľností, bytov a nebytových priestorov a to za predpokladu, ak možno dôvodne predpokladať, že

- a) zaistený majetok podľahne rýchlej skaze alebo inej ťažko odvrátiteľnej škode,
- b) zaistený majetok bude rýchlo strácať na hodnote, alebo
- c) so správou zaisteného majetku budú dlhodobé spojené neprimerané náklady v pomere k hodnote zaisteného majetku, a dotknutá osoba napriek výzve úradu nezloží peňažnú zábezpeku na ich úhradu a tento zaistený majetok nemá osobitný význam pre dotknutú osobu.

V nadväznosti na uvedené a vychádzajúc z dôvodovej správy k predmetnému zákonu sa stanovila výnimka, podľa ktorej sa písmeno c) nevzťahuje na veci, ktoré majú určitý osobitný význam, či prínos pre dotknutú osobu (napríklad dostihový kôň, ktorý je kvalitne vytrénovaný a má vytvorený určitý vzťah k dotknutej osobe a je zrejmé, že takého koňa by dotknutá osoba už inak nezohnala).⁶

Napriek tomu, že v dôvodovej správe je možné postrehnúť zmienku o prednosti zmeny zaisteného majetku, resp. jeho transformáciu na peniaze, a to práve s ohľadom na udržanie zaistej hodnoty, v aplikačnej praxi sa takýmto postupom nemožno stretnúť, a to z dôvodu, že v predmetnom zákone, ako aj v zákonoch súvisiacich absentuje taká právna úprava, ktorá by uvedenú zmenu zaistej veci na finančnú hodnotu umožňovala.

3. Právna úprava zaisteného majetku a jeho predaj v právnej úprave Českej republiky

Vychádzajúc z ust. § 9 zákona č. 279/2003 Sb. o výkone zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů je správcem zaisteného majetku v Českej republike

- a) súd alebo na základe jeho poverenia
- b) Úrad pre zastupovanie štátu vo veciach majetkových
- c) súdny exekútor,
- d) insolvenčný správca, ak je zaistený obchodný podiel.

Správu zaistených

- a) vecí, o ktorých je dôvodné podozrenie, že boli získané v súvislosti s porušením colných predpisov alebo právnych predpisov upravujúcich správu spotrebných daní, vykonáva Generálne riaditeľstvo ciel,
- b) rádioaktívnych odpadov a zdrojov ionizujúceho žiarenia vykonáva Správa úložísk rádioaktívnych odpadov,
- c) exemplárov rastlín a živočíchov, regulovaných kožušín a výrobkov z tuleňov a iných jedincov chránených podľa zákona o obchodovaní s ohrozenými druhmi a jedincov zvlášť chránených druhov rastlín a živočíchov a voľne žijúcich vtákov chránených podľa zákona o ochrane prírody a krajiny vykonáva Slovenská inšpekcia životného prostredia,
- d) zbraní, streliva, munície, výbušnín, regulovaných prekurzorov výbušnín a ďalších látok alebo zmesí zneužitelných na výrobu výbušnín, návykových látok a prekurzorov, vrátane zariadení na ich výrobu, prípravkov obsahujúcich návykové látky a iných nebezpečných látok vykonáva krajské riaditeľstvo polície, v ktorého územnom obvode sa nachádza sídlo súdu, ktorý vedie trestné konanie.⁷

---

⁶ Dôvodová správa k zákonu č. 312/2020 Z.z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=482301>

⁷ Ust. § 9 zákona č. 279/2003 Sb. o výkone zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů

Vzhľadnuc do ust. § 12 vkladá český zákonodarca do rúk správcu zaisteného majetku, oprávnenie v podobe predaja zaisteného majetku, ktoré je podmienené súhlasom obvineného, ktorý však nie je potrebný za predpokladu, že možno dôvodne predpokladať, že zaistený majetok

- a) podľa rýchlých skaze alebo inej ťažko odvrátiteľnej škode,
- b) bude rýchlo strácať na trhovej hodnote, najmä ak ide o motorové vozidlá a elektrozariadenia,
- c) s výkonom správy budú spojené neprimerané náklady, alebo
- d) výkon správy bude vyžadovať osobitné podmienky nakladania alebo osobitnú odbornú spôsobilosť, ktoré možno zabezpečiť len s neprimeranými ťažkosťami.

Na podklade písm. c) citovaného ustanovenia je zrejmé, že zákonodarca Českej republiky je v tomto smere prísnejší pri zásahu do vlastníckeho práva obvineného, než je tomu v právnej úprave u nás a nepodmieňuje nemožnosť predaja zaisteného majetku peňažnou zábezpekou dotknutej osoby na jeho úhradu. V tomto smere sa tak domnievame, že dochádza k neprimeranému zásahu do vlastníckeho práva bez toho, aby bol rešpektovaný princíp proporcionality.

Ústavný súd Českej republiky vo svojej judikatúre pripomína, že základné právo na ochranu majetku zaručené článkom 11 Charty a článkom 1 Dodatkového protokolu k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd nie je absolútne a štát do neho môže za podmienok stanovených týmito článkami zasiahnuť. Test ústavnosti zásahu štátu do práva na ochranu majetku spočíva v posúdení, či v konkrétnom prípade išlo o majetok, či zásah bol uskutočnený na základe zákona, bol nevyhnutný v demokratickej spoločnosti a sledoval legitímny cieľ.⁸

Podobne ako v prípade iba sporadickej judikatúry Českej republiky ani súdna prax našich súdov sa k samotnej správe zaisteného majetku doteraz nijako významnejšie nevyjadrovala. Ústavný súd Českej republiky vo svojom rozhodnutí sp. zn. I. ÚS 3198/14 sa vyjadril k ústavnosti predaja zabezpečeného majetku v priebehu trestného konania, pričom uviedol, že „*akokoľvek môže vynútený predaj majetku považovať sťažovateľka ako určitý druh zásahu do jej vlastníckeho práva, nemožno len konštatovať, že takýto predaj nepredstavuje jeho ďalšie obmedzenia, pretože k zásadnému obmedzeniu výkonu vlastníckeho práva došlo už samotným zabezpečením veci podľa § 78 alebo 79 tr. rádu. Zmyslom ustanovenia § 12 ods. 1 a 2 zákona o výkone zaistenia majetku nie je poškodiť obvinenú osobu, ale transformovať zaistený majetok za účelom zachovania jeho hodnoty. V prípade predaja zaisteného majetku sa tak jedná o zásah, ktorý so sebou pre vlastníka nenesie negatívny dôsledok – ujmu, pretože naopak zabraňuje znižovaniu hodnoty jeho majetku v priebehu času. Možno teda uzavrieť, že postupom orgánov činných v trestnom konaní nedošlo k zásahu do základných práv sťažovateľa.*“

Právna úprava Českej republiky si však vyžiadala s ohľadom na nedávnu dobu výraznú pozornosť, a to najmä z dôvodu neprimeraných finančných nákladov, ktoré si správu majetku vyžiadalo. Pre zaujímavosť možno doplniť, že na základe dát z Českej republiky zo sledovaného obdobia roku 2017-2021 v prípade motorových

⁸ Uznesenie Ústavného súdu sp. zn. IV ÚS 3690/12 zo dňa 21. 11. 2012

vozidiel činí odhad celkových externých prepravných nákladov v priemere 3500 Kč na jedno vozidlo počas jeho správy. Odhad nakupovaného spotrebovaného materiálu na údržbu vozidiel je 500 Kč za rok. Pokiaľ ide o priame náklady spojené s predajom, v prípade vozidiel, ktoré sa predávajú najčastejšie, činia náklady spojené s umývaním a čistením, technickou kontrolou a vypracovaním znaleckého posudku cca 2400 Kč za jedno vozidlo. Náklad elektronickej aukcie činí 2000 Kč za jedno vozidlo. Celkové priemerné náklady na prevoz, skladovanie, údržbu a predaj vozidla do 12 mesiacov od jeho zaistenia činia v priemere 8850 Kč na jedno vozidlo. Priemerná cena predaných vozidiel od roku 2017 do roku 2021 vrátane činí 325 000 Kč. Percentuálne činia priame náklady na správu a predaj jedného vozidla do 12 mesiacov od jeho zaistenia v priemere do 3,5 % z jeho predajnej ceny. Predaj je spojený predovšetkým s nákladmi na spracovanie znaleckého posudku a nákladmi aukčného portálu. Náklady (podľa dát za rok 2021) na spracovanie znaleckého posudku sa pohybujú v priemere vo výške 0,5-2 % z odhadnej ceny, ostatné náklady predaja vrátane poplatkov aukčným portálom sú v priemere 3-5%. Celkové externé náklady predaja elektrozariadení sa pohybujú v priemernej úrovni 4-7 %.⁹

Po predložení návrhu na zmenu doteraz platného českého Trestného poriadku, a to formou vládneho návrhu z 05. apríla 2023 bola vypracovaná dôvodová správa k tomuto návrhu ktorá zdôrazňuje nevyhnutnosť doplnenia českého Trestného poriadku o ust. § 79h, ktorým by sa umožnila zmena zaistenej veci. Táto skutočnosť je odôvodňovaná najmä súladom so zásadou primeranosti a zníženia finančného zaťaženia štátu, ktorý na správu zaistených peňažných prostriedkov nevynakladá také vysoké finančné prostriedky. Vzhľadom do navrhovaného znenia ustanovenia:

„§ 79h

Změna zajištěné věci

(1) Není-li tím ohrožen účel trestního řízení, předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce nebo s jeho předchozím souhlasem policejní orgán může rozhodnout o zajištění peněžních prostředků namísto jiné věci, která byla zajištěna, pokud ten, komu byla taková věc zajištěna, složí do úschovy příslušného orgánu činného v trestním řízení peněžní prostředky ve výši odpovídající hodnotě zajištěné věci.

(2) Proti rozhodnutí podle odstavce 1 je přípustná stížnost, která má odkladný účinek.“¹⁰

je zřejmé, že zákonodárca formuluje aj podmienku negatívneho charakteru v podobe, že týmto postupom nesmie byť ohrozený účel trestného konania a nemožno nahradiť

⁹ Dôvodová správa k vládnomu návrhu ktorým sa mení zákon č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony zo dňa 05.04.2023 dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=227409> navštívené dňa 27.05.2023

¹⁰ Vládný návrh zákona, ktorým sa mení zákon č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony zo dňa 05.04.2023 dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=227409> navštívené dňa 27.05.2023 dostupné na: <https://odok.cz/portal/veklep/material/KORNCK7HXA3W/> navštívené dňa 27.05.2023

peňažnými prostriedkami nebezpečný nástroj trestnej činnosti, alebo vec, ktorú je možné vrátiť pôvodnému vlastníkovi.

S ohľadom na aktuálnu právnu úpravu v Slovenskej republike, ktorá sa rovnako ako právna úprava v Českej republike spája s neprimerane vysokými finančnými nákladmi na správu zaisteného majetku máme za to, že zmena právnej úpravy súčasného znenia ako zákona o zaistení majetku, tak Trestného poriadku v podobe doplnenia inštitútu zmeny zaistených prostriedkov by priniesla zníženie finančného zaťaženia štátu a prispela k zvýšenej ochrane vlastníckeho práva dotknutých osôb, a to napriek tomu, že pôvod finančných prostriedkov, ktoré boli zhmotnené do zaistených vecí nenapĺňa požiadavku zákonnosti.

Záver

Zákon č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým boli novelizované aj trestné kódexy, platí od 1. januára 2021 a v určitej miere prináša svoje výsledky. Zavedenie nových zaisťovacích inštitútov a spružnenie tých existujúcich významnou mierou prispieva k efektívnosti trestného stíhania – zvlášť pri trestnom stíhaní zločineckých skupín či „bielych golieroch“, korupčných trestných činov a „prania špinavých peňazí“. Určité nedostatky je však možné postrehnúť v činnosti samotného Úradu pre správu zaisteného majetku, predovšetkým v rigidite nastavených systémov, ktoré mu neumožňujú pružnejšie spolupracovať s políciou a prokuratúrou.

Osobitne formulujúcim sa ďalším nedostatkom predmetnej právnej úpravy je aj naďalej pretrvávajúca nevyhnutnosť vysokých finančných nákladov, s ktorou je správa zaistených prostriedkov čoraz častejšie konfrontovaná. Táto skutočnosť plynie najmä z aj naďalej zaisťovaných prostriedkov, ktoré si nevyhnutne vyžadujú správu osobou s odbornou a osobitnou starostlivosťou, a teda Úrad nemá inú možnosť, len zabezpečiť ich správu tretími subjektami, čo sa v nemalo množstve odzrkadľuje aj vo finančnej zaťažnosti štátneho rozpočtu.

Vzhľadom na to, že si Úrad vrátane zákona samotného ešte len hľadá optimálny model svojho vnútorného fungovania a aj naďalej dochádza k aprobácii jednotlivých zmien, ktoré so sebou priniesol, nie je neočakávaným, že bude jeho aktuálne platná právna úprava a právna úprava s ňou súvisiaca aj s ohľadom na vývoj v aplikačnej praxi (najmä neprimerané finančné zaťaženie štátu) podliehať v najbližšej dobe ďalším legislatívnym zmenám nesúcich sa v podobnom duchu, ako je tomu v súčasnej legislatívnej sfére Českej republiky.

Predmetným príspevkom autorky poukazujú na nevyhnutnosť zmeny právnej úpravy súčasného znenia ako zákona o zaistení majetku, tak Trestného poriadku v podobe doplnenia inštitútu zmeny zaistených prostriedkov aj z dôvodu, že zaistené finančné prostriedky si vyžadujú nižšiu mieru zaťažnosti štátu čo do finančných nákladov, splňajú účel zákona a v neposlednom rade prispievajú k zvýšenej ochrane vlastníckeho práva dotknutých osôb, a to napriek tomu, že pôvod finančných prostriedkov, ktoré boli zhmotnené do zaistených vecí nenapĺňa požiadavku zákonnosti.

Použitá literatúra

1. Dodatkový protokol k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd
2. Dôvodová správa k zákonu č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=482301>
3. Dôvodová správa k vládnemu návrhu ktorým se mení zákon č. 279/2003 Sb., o výkone zajištění majetku a věci v trestním řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony zo dňa 05.04.2023 dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=227409> navštívené dňa 27.05.2023
4. <https://odok.cz/portal/veklep/material/KORNCK7HXA3W/> navštívené dňa 27.05.2023
5. <https://www.sme.sk/minuta/22973566/urad-pre-spravu-zaisteneho-majetku-ma-v-sprave-restauracie-aj-laboratorium> navštívené dňa 21.05.2023
6. MAŠLANYOVÁ, D. a kol. 2016. *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť a osobitná časť*. 3 aktualizované a doplnené vydanie. Plzeň: Aleš Čenek. 2016. ISBN 978-80-7380-772-6. s. 642
7. Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Sporrong a Lönnrothová proti Švédsku č. 7151/75 a 7152/75 zo dňa 23.09.1982
8. Uznesenie Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. IV ÚS 3690/12 zo dňa 21. 11. 2012
9. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 534/2021 z 11. 11. 2021
10. Vládný návrh zákona, ktorým se mení zákon č. 279/2003 Sb., o výkone zajištění majetku a věci v trestním řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony zo dňa 05.04.2023 dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=227409> navštívené dňa 27.05.2023
11. Zákon č. 279/2003 Sb. o výkone zajištění majetku a věci v trestním řízení a o změně některých zákonů
12. Zákon č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov
13. Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky

Kontaktné údaje autorov

JUDr. Ivana Mokrá

Katedra trestného práva a kriminológie

Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

mokra.ivana@gmail.com

+421 903 149 366

JUDr. Karin Vrtíková, PhD.
Katedra trestného práva a kriminológie
Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave
kvtikova@gmail.com
+421 948 682 811

**EXTRATERITORIÁLNE ÚČINKY ROZHODNUTÍ CUDZÍCH
ORGÁNOV O PRIESTUPKU ALEBO O INOM SPRÁVNOM
DELIKTE A ICH VPLYV NA POSUDZOVANIE KONANIA
PÁCHATEĽA AKO TRESTNÉHO ČINU KRÁDEŽE PODĽA
TRESTNÉHO ZÁKONA**

*EXTRATERRITORIAL EFFECTS OF FOREIGN AUTHORITIES
DECISIONS ON A MISDEMEANOR OR OTHER ADMINISTRATIVE
OFFENSE AND THEIR IMPACT ON THE ASSESSMENT OF THE
PERPETRATOR'S ACTIONS AS A CRIME OF THEFT ACCORDING TO
THE CRIMINAL CODE*

Tibor Seman

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

Abstrakt

Príspevok je upriamený na skúmanie, či a do akej miery sú rozhodnutia o uložení sankcie, právoplatne uloženej v zahraničí za protiprávne konanie osoby, spôsobilé byť podkladom na posudzovanie skutku ako trestného činu krádeže podľa § 212 odsek 1 písmeno g) Trestného zákona v Slovenskej republike. Teda, či sa cudzie rozhodnutie vyznačuje extrateritorialitou a akým spôsobom sa príslušné orgány Slovenskej republiky dozvedia o rozhodnutí vydanom cudzím orgánom. Parciálnou otázkou bude aj skúmanie, či sa rešpektovanie zákazu inkriminácie, so zohľadnením práva na spravodlivý proces podľa Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, môže vzťahovať aj na zisťovanie akéhokoľvek údajov od páchatel'a o jeho prípadnom protiprávnom skutku v zahraničí.

Kľúčové slová: *Priestupok, trestný čin, extrateritorialita*

Abstract

The contribution is aimed at examining whether and to what extent decisions on the imposition of a sanction, validly imposed abroad for the illegal conduct of a person, are capable of being the basis for assessing the act as a criminal offense of theft according to § 212 paragraph 1 letter g) of the Criminal Code in the Slovak Republic. That is, whether a foreign decision is characterized by extraterritoriality and how the competent authorities of the Slovak Republic learn about a decision issued by a foreign authority. A partial question will also be the examination of whether respect for the prohibition of incrimination, so that it refers to a fair trial according to the Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, can also apply to finding out any information from the perpetrator about his possible illegal actions abroad.

Keywords: *Offence, criminal act, extraterritoriality*

Úvod

Skutková podstata trestného činu krádeže obsahuje, okrem iného, ustanovenie o zohľadnení predchádzajúceho protiprávneho konania páchatel'a proti cudziemu majetku, majúceho povahu iného skutku než trestného činu, obvykle majúceho charakter priestupku.

Prejednanie priestupku príslušnými orgánmi v Slovenskej republike a právoplatné rozhodnutie s vyslovením viny je relevantným podkladom pri posudzovaní neskoršieho konania páchatel'a ako trestného činu, a to napriek tomu, že iné znaky v takýchto prípadoch nie sú a ani nemusia byť naplnené. Teda, protiprávnosť činu namiereného proti majetku nespočíva vo výške spôsobenej škody ani v spôsobe spáchania skutku, napríklad vlámaním alebo na veci, ktorú má iný na sebe alebo pri sebe. Štát nemieni tolerovať ďalšie spáchanie skutku krádeže jeho opakovanou „miernou“ kvalifikáciou ako priestupok. Preto ak sa páchatel' už v minulosti dopustil protiprávneho konania, príslušnými orgánmi kvalifikovaného ako priestupok proti majetku, avšak páchatel' sa obdobného konania dopúšťa opakovane, jeho konanie môže naplniť skutkovú podstatu trestného činu krádeže podľa Trestného zákona.

Ak je spáchanie priestupku, o ktorom bolo právoplatne rozhodnuté, zaevidované v ústrednej evidencii priestupkov vedenej ústredným orgánom štátnej správy,¹ zistenie tejto skutočnosti na účel trestného konania nie je problematické. Iná situácia nastáva, ak sa páchatel' dopustil konania proti majetku, ktoré má znaky priestupku alebo iného „netrestného“ konania s povahou verejnoprávneho deliktu, v zahraničí a o tomto jeho čine bolo právoplatne rozhodnuté cudzím orgánom. Keďže skutková podstata trestného činu krádeže v naznačenom zmysle nevylučuje „spáchanie iného obdobného konania“ v zahraničí, bude dôležité skúmať, či rozhodnutie cudzieho orgánu môže mať účinky aj v Slovenskej republike, a tým zásadne ovplyvniť posudzovanie páchatel'ovho skutku ako trestného činu krádeže.

Cieľom príspevku je skúmať jednak existenciu extrateritoriálnych účinkov cudzích rozhodnutí o protiprávnom konaní proti majetku nedosahujúcom úroveň trestného činu, takisto podmienky, pri ktorých cudzie rozhodnutie bude mať účinky v Slovenskej republike, teda mimo štátu vydania rozhodnutia, a napokon pôjde o kľúčovú otázku, ako postupovať v prípade, ak skutok, ktorý v zahraničí bol posudzovaný ako priestupok proti majetku a bolo o ňom právoplatne rozhodnuté, by evidentne nebolo možné subsumovať pod skutkovú podstatu priestupku proti majetku podľa vnútroštátnych predpisov Slovenskej republiky, aktuálne podľa zákona o priestupkoch,. Takisto bude dôležité skúmať, či skutok priestupku proti majetku dospel do štádia pokusu alebo do štádia dokonaného činu, aby ho bolo možné považovať za „dopustenie sa obdobného skutku“ na účel naplnenia skutkovej

---

¹ Ústredná evidencia priestupkov je upravená v § 89, § 89a zákona č. 172/1990 Zb. o priestupkoch, v znení neskorších predpisov. Podľa druhej vety § 89a ods. 1 v spojení s § 89 zákona o priestupkoch ústrednú evidenciu priestupkov vedie ústredný orgán štátnej správy, do ktorého pôsobnosti patrí úsek štátnej správy, v ktorom došlo k porušeniu povinnosti zakladajúcej priestupok. Ak takto nemožno určiť ústredný orgán štátnej správy, je ním vo veciach pôsobnosti Slovenskej republiky Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky.

podstaty trestného činu krádeže podľa Trestného zákona.² A či postihnutím za obdobný čin je možné považovať aj právoplatným rozhodnutím o priestupku proti majetku vyslovenú páchatelovu vinu, hoci by príslušný orgán v rozhodnutí od uloženia sankcie upustil.

Pri spracovaní príspevku boli použité metódy vedeckého výskumu, predovšetkým detekcia, analýza, syntéza, deskripcia, generalizácia, dedukcia a tiež komparatívna a demonštratívna metóda.

1. Spoločenská netolerovateľnosť opakovaného prisvojenia si cudzieho majetku

Štát prostredníctvom zakotvenia niektorých skutkových podstát trestných činov chráni majetok pred odcudzením. Prihliada sa však nielen na samotný akt prisvojenia si cudzieho majetku páchatelom, ale aj na ďalšie skutočnosti v skutkovom dejí či okolnosti realizácie skutku. Preto sa zásadne postihuje konanie proti majetku ako priestupok alebo ako trestný čin. Je vždy vecou konkrétneho štátu, ako vymedzí hranicu medzi týmito kategóriami deliktov, teda či sa konanie bude považovať za delikt administratívny alebo za delikt trestný. Iba mimochodom, kategorizácia protiprávných konaní napríklad ani nie je rozhodujúca na uplatňovanie požiadavky spravodlivého konania podľa Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (hovoríme o práve na spravodlivé súdne konanie podľa prvého odseku článku 6 tohto dohovoru)³ tak v zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva⁴ ako aj judikatúry Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.⁵

² Príspevok spracoval autor v rámci riešenia projektu VEGA č. 1/0187/22 Extrateritoriálne účinky cudzích správnych rozhodnutí v podmienkach Európskej únie.

³ Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, publikovaný v Zbierke zákonov pod č. 209/1992 Zb., je medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná a je postavený na úroveň ústavného zákona v zmysle čl. 7 ods. 5 Ústavy SR: „Medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodné zmluvy, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred zákonmi.“ To znamená, že v Slovenskej republike má každá fyzická osoba a právnická osoba zaručené právo na spravodlivý proces v zmysle čl. 6 Dohovoru. Bolo by v rozpore s princípmi právneho štátu, ak by právo na spravodlivý proces nebolo dodržané.

⁴ Podľa ustálenej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva nie je rozhodujúca klasifikácia protiprávneho konania na správne delikty a trestné delikty vnútroštátnym právnym poriadkom. Príkladom sú rozsudky z 2. septembra 1998 Kadubec proti Slovensku a Lauko proti Slovensku, v ktorých išlo o právo na preskúmanie zákonnosti rozhodnutia o postihu za priestupok súdom. Tu Európsky súd pre ľudské práva vychádzal najmä zo zákona o priestupkoch adresovaného všetkým občanom, nie iba obmedzenej skupine občanov a aj sankcie, ktoré boli v predmetných veciach uložené (pokuty vo výške 1000 Sk a 300 Sk), považoval za sankcie represívneho charakteru. Európsky súd pre ľudské práva dospel k záveru, že ide o trestné veci a to bez ohľadu na relatívne nízke sankcie (matiaxe penale, criminal matters).

⁵ V rozsudku Najvyššieho súdu SR z 1. marca 2012, sp. zn. 8 Sžo 88/2010 (tento rozsudok pre svoju dôležitosť bol publikovaný aj v odbornom časopise Zo súdnej praxe č. 18/2012) je uvedené, že súčasťou práva na spravodlivý proces je právo na spravodlivé súdne konanie, ktoré subsumuje základné súdno-procesné princípy. V podobe ústavných

1.1 „Trestný čin krádeže“ a „obdobný čin“

V povedomí laickej verejnosti sa, žiaľ, často stretávame s nesprávnou predstavou, že trestný čin krádeže je limitovaný iba výškou spôsobenej škody. Naplniť skutkovú podstatu trestného činu krádeže je však možné viacerými, a to aj kombinovanými spôsobmi, keď napríklad páchatel' si prisvojí cudziu vec tým, že sa jej zmocní a čin spácha vlámaním so súčasným spôsobením malej škody (§ 212 ods. 1 písm. a), b) Trestného zákona).

V príspevku sa budeme zaoberať ustanovením § 212 ods. 1 písm. g) Trestného zákona, podľa ktorého trestný čin krádeže spácha ten, kto si prisvojí cudziu vec tým, že sa jej zmocní a **bol za obdobný čin v predchádzajúcich dvanástich mesiacoch postihnutý**.

Protispoločenská závažnosť konania v týchto prípadoch nie je založená na naplnení ani jedného znaku skutkovej podstaty trestného činu krádeže, s vymedzením v ustanoveniach písmen a) až f) v prvom odseku § 212 Trestného zákona: „*Kto si prisvojí cudziu vec tým, že sa jej zmocní a a) spôsobí tak malú škodu, b) čin spácha vlámaním, c) bezprostredne po čine sa pokúsi uchovať si vec násilím alebo hrozbou bezprostredného násilia, d) čin spácha na veci, ktorú má iný na sebe alebo pri sebe, e) takou vecou je vec z úrody z pozemku, ktorý patrí do poľnohospodárskeho pôdneho fondu, alebo drevo nachádzajúce sa na lesnom pozemku, alebo ryba z rybníka s intenzívnym chovom, f) čin spácha na veci, ktorej odber podlieha spoplatneniu na základe osobitného predpisu.*“

V čom teda vidí zákonodarca ďalšiu netolerovateľnosť konania toho páchatel'a, ktorý si prisvojí cudziu vec tým, že sa jej zmocní a bol za obdobný čin v predchádzajúcich dvanástich mesiacoch postihnutý? Spoločnosť, respektíve štát nemieni akceptovať škodlivosť tohto konania pre spoločnosť. Nutnosť dosiahnuť nápravu páchatel'a prísnejším postihnutím je tu založená na opakovanom konaní páchatel'a v krátkom časovom období, konkrétne ide o dvanásť mesiacov, počítaných odo dňa právoplatnosti rozhodnutia o postihu páchatel'a za obdobný čin do dňa spáchania nového skutku.

---

princípov sú nadradené Občianskemu súdnemu poriadku (poznáme, že v súčasnosti Občiansky súdny poriadok je už zrušený, preto v aktuálnej procesnej právnej úprave pôjde o Zákon o civilnom sporovom konaní, Zákon o civilnom mimosporovom konaní a Správny súdny poriadok) a Trestnému poriadku. Zo štrasburskej judikatúry vyplýva, že **tieto princípy sa vzťahujú aj na konanie správne a exekučné**. Princípmi spravodlivého procesu sú najmä princíp "rovnosti zbraní, kontradiktórnosť súdneho konania, právo osobnej prítomnosti na konaní a zákaz inkriminácie vlastnej osoby." Zdôrazňujeme, že podľa uvedeného rozsudku Najvyššieho súdu SR **vo všetkých veciach, ktoré možno subsumovať pod pojem „veci trestného charakteru“ musí mať osoba, proti ktorej sa vedie konanie, možnosť domôcť sa práva na spravodlivý proces v zmysle čl. 6 Dohovoru**. S ohľadom na charakter priestupkového konania, keďže priestupok má charakter trestného obvinenia, treba vychádzať zo všeobecných zásad spravodlivého procesu. **Medzi všeobecné záruky spravodlivého procesu patrí zákaz inkriminácie vlastnej osoby**. Obsahom zásady inkriminácie vlastnej osoby je právo nepodieľať sa na vlastnom obvinení a právo mlčať.

Až do tohto okamihu sa ukazuje ako vcelku nekomplikované posudzovanie napríklad dvoch menej závažných skutkov proti majetku, ktorých sa dopustil páchatel' v spomínanom časovom úseku.

1.2 Evidencia priestupkov v Slovenskej republike

Zistenie predchádzajúceho spáchania protiprávneho konania je v zásade celkom jednoduché, pokiaľ ide o priestupok evidovaný v ústrednej evidencii priestupkov podľa § 89a zákona o priestupkoch. Evidencia priestupkov je však dvojaká. Jednak každý správny orgán, ktorý je príslušný prejednať priestupok vrátane jeho prejednávania v blokovom konaní, vedie evidenciu priestupkov. Okrem toho, ústrednú evidenciu priestupkov vedie ústredný orgán štátnej správy podľa § 89 zákona o priestupkoch.⁶ Ústredným orgánom štátnej správy vo veciach priestupkov je ústredný orgán štátnej správy Slovenskej republiky, do ktorého pôsobnosti patrí úsek štátnej správy, v ktorom došlo k porušeniu povinnosti zakladajúcej priestupok. Ak takto nemožno určiť ústredný orgán štátnej správy, je ním vo veciach pôsobnosti Slovenskej republiky Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky.⁷ Z dikcie zákona o priestupkoch teda vyplýva, že vlastnú centrálnu evidenciu priestupkov vedú všetky ústredné orgány štátnej správy, teda ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy. **Evidencia priestupkov sa vedie na účely trestného konania**, civilného procesu alebo správneho konania, osvedčovania bezúhonnosti a spoľahlivosti fyzickej osoby.⁸ Evidencia priestupkov obsahuje všetky dôležité údaje o páchatel'ovi a priestupku tak, aby boli použiteľné aj na účely iných konaní.⁹

Keďže aj spáchanie skutkov, ktoré nedosahujú úroveň trestných činov, môže mať vplyv na posudzovanie naplnenia skutkovej podstaty trestného činu krádeže podľa § 212 odsek 1 písmeno g) Trestného zákona, orgány činné v trestnom konaní legitímne budú zohľadňovať údaje evidované v evidencii priestupkov podľa zákona o priestupkoch.¹⁰ V súvislosti s naplnením skutkovej podstaty trestného činu krádeže podľa § 212 ods. 1 písm. g) Trestného zákona budú z evidencie priestupkov osobitne

⁶ Porov. ustanovenie § 89a odsek 1 zákona č. 372/1990Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

⁷ Porov. ustanovenie § 89 zákona č. 372/1990Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

⁸ Porov. ustanovenie § 89a odsek 2 zákona č. 372/1990Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

⁹ Ustanovenie § 89a odsek 3 znie: „Ak osobitný zákon neustanovuje inak, evidencia priestupkov obsahuje tieto údaje o priestupku a jeho páchatel'ovi: a) titul, meno a priezvisko, b) rodné číslo alebo dátum narodenia, ak páchatel' nemá rodné číslo, c) adresu pobytu, d) štátnu príslušnosť, e) údaj o doklade totožnosti, f) miesto, dátum a čas spáchania priestupku, g) **označenie priestupku vrátane príslušného ustanovenia zákona**, stručný popis skutku a následok jeho spáchania, h) spôsob vybavenia veci, i) uloženie sankciu a ochranné opatrenie, j) označenie a sídlo správneho orgánu, ktorý priestupok prejednal, k) dátum prejednávania priestupku v blokovom konaní alebo **dátum nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia**, l) evidenčné číslo pokutového bloku alebo bloku na pokutu nezaplatenú na mieste, alebo registratúrnu značku právoplatného rozhodnutia.“

¹⁰ Zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch, v znení neskorších predpisov.

dôležité údaje, ktorými sú **označenie priestupku vrátane príslušného ustanovenia zákona, stručný popis skutku a následok jeho spáchania, aby bolo evidentné, že ide o „obdobný skutok“** na účel posúdenia podľa § 212 ods. 1 písm. g) Trestného zákona, a tiež dátum prejednávania priestupku v blokovom konaní alebo **dátum nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia**, na ustálenie doby dvanástich mesiacov, vyžadovanej v § 212 ods. 1 písm. g) Trestného zákona. Údaje z evidencie priestupkov sa obligatórne poskytujú orgánom činným v trestnom konaní.¹¹

Poskytovanie údajov z evidencie priestupkov nie je viazané iba na vnútroštátne orgány Slovenskej republiky. Zákon o priestupkoch ustanovuje, že „*údaje z evidencie priestupkov sa poskytujú a) osobe uvedenej v evidencii, b) súdom, c) orgánom činným v trestnom konaní, d) orgánom oprávneným objasňovať priestupky a správnym orgánom oprávneným prejednávať priestupky aj podľa osobitného zákona, e) iným orgánom, o ktorých to ustanovuje osobitný zákon (napríklad Slovenskej informačnej služby, Policajnému zboru), f) súdom, justičným a správnym orgánom iných štátov.*“¹² Údaje z evidencie priestupkov poskytuje na základe písomnej žiadosti správny orgán príslušný na prejednanie priestupku, v ktorého územnom obvode má žiadajúci trvalý pobyt alebo sídlo.¹³

Z aspektu právnej istoty je právne zakotvená aj likvidácia údajov z evidencie priestupkov. Orgán, ktorý vedie evidenciu priestupkov, **likviduje údaje z evidencie priestupkov po uplynutí piatich rokov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia o priestupku** alebo od zaplatenia pokuty v blokovom konaní, ak osobitný zákon neustanovuje inak.¹⁴

1.3 Kedy sa považuje krádež za priestupok

Krádež je iba jedným z viacerých pojmových znakov priestupku. Ustanovenie § 50 Zákona o priestupkoch upravuje „Priestupky proti majetku“ nasledovne: „*Priestupku sa dopustí ten, kto úmyselne spôsobí škodu na cudzom majetku krádežou, spreneverou, podvodom alebo zničením alebo poškodením veci z takého majetku, alebo sa o takéto konanie pokúsi.*“¹⁵ Sankciou za tento priestupok je pokuta: „*Za priestupok podľa odseku 1 možno uložiť pokutu do 331 eur.*“¹⁶

Záujem štátu v uvedenom ustanovení Zákona o priestupkoch je upriamený na ochranu majetku a práv k nemu. Ide o ochranu vlastníckeho práva, respektíve o ochranu práv odvodených od vlastníckeho práva (držba či užívanie veci), pred neoprávnenými zásahmi, ku ktorým sú zaradené, okrem iných, krádež, sprenevera a

¹¹ Porov. ustanovenie § 89a odsek 4 písm. c) zákona č. 372/1990Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

¹² Ide o ustanovenie § 89a odsek 4 zákona č. 372/1990Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

¹³ Ustanovenie § 89a odsek 5 zákona č. 372/1990Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

¹⁴ Porov. ustanovenie § 89a odsek 7 zákona č. 372/1990Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

¹⁵ Ustanovenie § 50 odsek 1 zákona č. 372/1990Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

¹⁶ Ustanovenie § 50 odsek 2 zákona č. 372/1990Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

podvod. Výnimočným ustanovením, pokiaľ ide o priestupky, je naplnenie skutkovej podstaty tohto priestupku aj v štádiu pokusu. Ochrana vlastníckeho práva postihovaním skutkov namierených proti majetku je takto na verejnoprávnej úrovni (trestný čin, priestupok) zabezpečená každému vlastníkovi, teda právnickým aj fyzickým osobám. Pokiaľ ide o subjektívnu stránku skutkovej podstaty priestupku proti majetku, zavinenie musí byť úmyselné, pričom úmysel môže byť priamy aj nepriamy. Skutok má byť spáchaný voči veci, ktorej vlastník nemusí byť známy, dôležité je, že vlastníkom veci nie je páchatel', ten však má vedomosť, že ide o cudziu vec.

Napriek tomu, že v citovanom ustanovení nie sú pojmy krádež, sprenevera a podvod definované, správny orgán musí z dôvodu právnej istoty obsah týchto pojmov ustáliť a to aj pomocou analógie vo vzťahu k trestnému zákonu, ktorý zakotvuje skutkové podstaty trestných činov krádež, sprenevera aj podvod. Pokiaľ ide o spôsobenie škody ako obligatórnej súčasti skutkovej podstaty dokonaneho priestupku proti majetku, jej dolná hranica nie je ustanovená. Aktuálne podľa Trestného zákona je výlučne z aspektu výšky škody hranica medzi priestupkom proti majetku a trestným činom krádeže presne ustanovená. O trestný čin by šlo, ak by škoda preyšovala sumu 266 eur. V tomto príspevku je však pozornosť venovaná práve tým skutkom, ktoré nedosahujú úroveň trestného činu. Preto na posúdenie konania označeného ako „krádež,“ súc obligatórneho znaku skutkovej podstaty **priestupku proti majetku** (spôsob konania, povaha predmetu útoku ani výška škody neodôvodňujú považovať skutok za trestný čin), postačuje, že **páchatel' si prisvojí cudziu vec tým, že sa jej zmocní, alebo sa o také konanie pokúsi**. Tu sa vyskytujú ďalšie pojmy, a to prisvojenie si veci a zmocnenie sa veci. Týmto pojmom musí správny orgán priradiť presný obsah, aby mohol ustáliť, že došlo k spáchaniu priestupku proti majetku. Komentár k Zákonom o priestupkoch oba pojmy vysvetľuje aj s poukázaním na analógiu s trestným zákonom: „*Prisvojením je odňatie veci z dispozície vlastníka alebo inej osoby, ktorá ju má oprávnené, bez súhlasu, s úmyslom s ňou nakladať ako s vlastnou vecou. (...) Zmocnenie spočíva v prisvojení si veci vlastnou rukou alebo prostredníctvom nástroja (vrátane živého nástroja), pričom dôsledkom je, že takto páchatel' odníma inému možnosť disponovať s touto vecou.*“¹⁷ Priestupkom proti majetku je však nielen dokonanie skutku, ale aj pokus. „*Priestupok je dokonaný okamihom, ktorým si páchatel' cudziu vec prisvojil zmocnením; nie je podstatné, ako ďalej páchatel' s vecou naloží. Za dokonaný priestupok možno považovať aj situácie, keď páchatel' vec na naliehanie poškodeného vráti, ako aj vtedy, keď po zmocnení sa veci, ju ukryje, s úmyslom vziať si ju až neskôr.*“¹⁸ Analógia s Trestným zákonom sa využije aj pri definovaní pokusu: „*Pokus priestupku možno definovať ako konanie, ktoré bezprostredne smeruje k dokonaniu priestupku, ktorého sa páchatel' dopustil v úmysle spáchať priestupok, ak nedošlo k dokonaniu priestupku (porovnaj § 14 ods. 1 TZ).*“¹⁹

¹⁷ SREBALOVÁ, M. a kolektív *Zákon o priestupkoch. Komentár*. Bratislava: C. H. Beck, 2015, ISBN 978-80-89603-30-5, str. 236.

¹⁸ Tamže.

¹⁹ Tamže, str. 240.

Judikatúra v trestných veciach, tvorená ešte pred účinnosťou aktuálne účinného Trestného zákona, ozrejmovala rozdiel medzi uvedenými trestnými činmi a priestupkom proti majetku takto: „Skutková podstata priestupku podľa § 50 ods. 1 citovaného zákona je totiž (rovnako ako ustanovenia Trestného zákona o trestných činoch krádeže, sprenevery, podvodu a poškodzovania cudzej veci) namierená proti páchatelom, ktorí úmyselne spôsobia škodu na cudzom majetku tam uvedenými spôsobmi. Rozdiel medzi uvedenými trestnými činmi a priestupkom proti majetku spočíva v stupni nebezpečnosti konkrétneho činu pre spoločnosť, vyjadrenom výškou spôsobenej (resp. zamýšľanej) škody, vždy však vo vzťahu k páchatelovi musí ísť o cudziu vec.“²⁰ Keďže pri prečine krádeže, podobne ako pri priestupku proti majetku ide o „cudziu vec“, je potrebné vymedziť, ktoré veci sa za cudzie považujú. „(...) za "cudziu vec" treba považovať vec, ktorá páchatelovi vlastnícky vôbec nepatrí, alebo mu nepatrí výlučne za predpokladu, že s ňou nakladá tam uvedeným spôsobom ako s vlastnou, alebo spôsobom, ktorý je vyhradený výlučnému vlastníkovi, t. j. bez ohľadu na oprávnenia ostatných spoluvlastníkov, resp. ako keby patrila iba jemu samému. Či v prípadoch podielového spoluvlastníctva išlo o takéto nakladanie so spoločnou vecou treba vždy skúmať na podklade konkrétnych skutkových okolností.“²¹

2. Miesto spáchania „obdobného skutku“

2.1 Je rozhodujúce, v ktorom štáte bol predchádzajúci „obdobný skutok“ spáchaný?

Keďže skutková podstata trestného činu krádeže podľa § 212 odsek 1 písmeno g) **nie je viazaná na miesto spáchania obdobného činu**, vzniká viacero súvisiacich otázok.

Prvou otázkou je, ako sa príslušný orgán, či už ide o orgán činný v trestnom konaní alebo orgán oprávnený prejednávať priestupok, dozvie o právoplatnom rozhodnutí o obdobnom skutku spáchanom mimo územia Slovenskej republiky, o ktorom rozhodol príslušný orgán cudzieho štátu.

Druhou otázkou je posúdenie, či skutok, za ktorý bol postihnutý páchatel v zahraničí, by bol aj v Slovenskej republike posudzovaný ako „obdobný čin“ na účely naplnenia skutkovej podstaty trestného činu krádeže podľa § 212 ods. 1 písm. g) Trestného zákona.

Zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch, v znení neskorších predpisov, upravuje v § 50 priestupky proti majetku. Tu vymedzená skutková podstata znie: „(1) Priestupku sa dopustí ten, kto úmyselne spôsobí škodu na cudzom majetku krádežou, spreneverou, podvodom alebo zničením alebo poškodením veci z takého majetku, alebo sa o takéto konanie pokúsi.(2) Za priestupok podľa odseku 1 možno uložiť pokutu do 331 eur.“ Túto skutkovú podstatu však naplní páchatel iba vtedy, ak nejde o trestný čin, pretože „Priestupkom je zavinené konanie, ktoré porušuje alebo ohrozuje záujem spoločnosti a je za priestupok výslovne označené v tomto alebo v inom zákone, **ak nejde** o iný správny delikt postihnutelný podľa osobitných právnych

²⁰ Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 13. októbra 1992, sp.zn. 7 Tz 62/92.

²¹ Tamže.

predpisov, alebo o trestný čin. ²² Pre úplnosť dodávame, že zákon o priestupkoch zohľadňuje okolnosti vylučujúce protiprávnosť konania, pokiaľ ide o konanie v nutnej obrane alebo v krajnej núdzi: „Priestupkom nie je konanie, ktorým niekto odvracia a) primeraným spôsobom priamo hroziaci útok na záujem chránený zákonom alebo b) nebezpečenstvo priamo hroziace záujmu chránenému zákonom, ak týmto konaním nebol spôsobený zrejme rovnako závažný následok ako ten, ktorý hrozil, a toto nebezpečenstvo nebolo možné v danej situácii odstrániť inak.“ ²³

Z formulácie skutkovej podstaty trestného činu nevyplýva, že by sa spáchanie predchádzajúceho „obdobného skutku“ viazalo **výlučne na územie Slovenskej republiky**. Dôležité je, že predchádzajúci skutok, hoci aj menej závažný, teda dosahujúci úroveň priestupku či inak označeného menej závažného protispoločenského konania, bol spáchaný, a to bez ohľadu na štát, v ktorom bol tento predchádzajúci „obdobný skutok“ spáchaný. Na účel naplnenia skutkovej podstaty trestného činu krádeže bude relevantné posúdenie, že **i keď „nový“ skutok by samostatne nedosahoval úroveň trestného činu, v spojení s predchádzajúcim obdobným skutkom už túto protispoločenskú závažnosť dosahuje. Miesto spáchania predchádzajúceho obdobného skutku je irelevantné.** Ak o predchádzajúcom skutku bolo právoplatne rozhodnuté príslušným štátnym orgánom cudzieho štátu, takéto rozhodnutie pre štátne orgány Slovenskej republiky pri posudzovaní naplnenia skutkovej podstaty trestného činu krádeže podľa § 212 odsek 1 písmeno g) Trestného zákona bude mať teda účinky nielen na území štátu jeho vydania, ale aj **účinky extrateritoriálne**, teda na území iného štátu.

2.2 Extrateritoriálne účinky cudzích rozhodnutí a ich význam v trestnom konaní

Normatívne právne akty aj individuálne právne akty majú svoje vlastnosti. K vlastnostiam normatívnych právnych aktov patrí platnosť a účinnosť, vlastnosťami individuálnych právnych aktov sú platnosť, právoplatnosť a vykonateľnosť. Tieto vlastnosti sú tradičnými, nie však jedinými. Okrem tradičných vlastností právnych aktov, normatívnych a individuálnych, sa môžeme stretnúť tiež s účinkami aktov v územnom zmysle. Zo suverenity jednotlivých štátov vyplýva, že mocenské akty vydané príslušnými orgánmi štátu pôsobia zásadne na území daného štátu. Niektoré akty však pôsobia aj na území iných štátov, respektíve sú alebo môžu byť rešpektovaným a záväzným podkladom na rozhodovanie orgánov iného štátu.

Pokiaľ ide o účinky aktov, je možné v naznačenom zmysle konštatovať aj ďalšie dve ich prípadné vlastnosti, ktorými sú vlastne ich účinky. Týmito účinkami sú transteritorialita a extrateritorialita. Transteritorialita znamená, že právne akty vydané jedným štátom majú rovnaké právne účinky na území tohto štátu ako aj na území iných štátov, a to spravidla bez nevyhnutnosti realizácie uznania týchto aktov iným štátom postupom podľa jeho vnútroštátnych právnych predpisov. Výkon právomocí s transteritoriálnymi účinkami znamená výraznejší zásah do suverenity

²² Toto negatívne vymedzenie pojmu priestupok je zakotvené v ustanovení § 2 ods. 2 zákona č. 372/1990Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

²³ Ide o pozitívne vymedzenie pojmu priestupok, zakotvené v ustanovení § 2 ods. 1 zákona č. 372/1990Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

dotknutého štátu, preto sú aj podmienky na tieto účinky stanovené rigorózne.²⁴ Transteritoriálne správne akty ako aktuálny právny fenomén tvoria jedinečnú kategóriu správnych aktov so špecifickými vlastnosťami a súvisia tak so suverenitou ako aj so zmluvným spájaním štátov.²⁵ „V praxi nastávajú situácie, keď právne akty jedného štátu majú účinky iba, alebo aj na území iného štátu., t.j. majú extrateritoriálne účinky. (...) Štandardne sa akceptuje to, že právny akt štátu má extrateritoriálne účinky, ak sa daný akt vzťahuje na osobu, ktorá je štátnym príslušníkom daného štátu alebo má trvalý pobyt na jeho území“²⁶ Extrateritorialita teda spočíva v tom, že jeden štát vydáva právne akty s účinkami mimo svojho územia. Tu extrateritoriálny účinok nemusí byť primárny, ale sekundárne je daný právny akt rešpektovaný cudzím štátom, napríklad aj **na účel hodnotenia iného konania osoby už ako trestného činu**, čo je aj predmetom spracúvanej analýzy. V niektorých prípadoch majú právne akty extrateritoriálne účinky, ak určitá činnosť realizovaná v zahraničí má účinok na území daného štátu. Špecifickou formou extrateritoriality je transteritorialita, ktorá znamená, že právne akty vydané jedným štátom majú rovnaké právne účinky nielen na území tohto štátu, ale aj na území iného štátu alebo viacerých štátov, bez potreby ich uznať podľa právneho poriadku dotknutého štátu.²⁷ Na transteritorialitu sú však kladené prísne podmienky, predovšetkým na vydávanie aktov s transteritoriálnymi účinkami musí existovať právny základ v medzinárodných dohodách alebo v aktoch medzinárodnej alebo nadnárodnej organizácie, ktorá má od jej členských štátov odvodené právo vydať takéto akty. Aj Európska únia vo svojom sekundárnom práve vytvára právny základ pre vydávanie právnych aktov s transteritoriálnymi účinkami.²⁸ Okrem toho, účinky právnych aktov jedného štátu na území iného štátu sa zásadne uplatňujú recipročne, čo znamená, že jeden štát je jednak oprávnený vydávať právne akty s

²⁴ K výkladu transteritoriality a extrateritoriality viac napr. JAKAB, R.: *Extrateritorialita a transteritorialita*. In: JAKAB, R. – SEMAN, T. – JANČÁT, L.: *Transteritoriálne správne akty v podmienkach Európskej únie a Slovenskej republiky*. Košice: ŠafárikPress, 2020, ISBN 978-80-8152-918-4, s. 27 – 40.

²⁵ Viac napr. SEMAN, T.: *Pojem a účinky transteritoriálnych aktov orgánov verejnej správy*. In: R. JAKAB, ed. *Extrateritoriálne účinky činnosti orgánov verejnej moci. Zborník vedeckých prác*. Košice: ŠafárikPress 2018, s. 33 - 47.

²⁶ JAKAB, R.: *Extrateritorialita a transteritorialita*. In: JAKAB, R. – SEMAN, T. – JANČÁT, L.: *Transteritoriálne správne akty v podmienkach Európskej únie a Slovenskej republiky*. Košice: ŠafárikPress, 2020, ISBN 978-80-8152-918-4, s. 31 - 32.

²⁷ V Slovenskej republike je konanie o vykonateľnosti rozhodnutí cudzích orgánov verejnej správy upravené v Správnom súdnom poriadku (§ 420 až § 437 zákona č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok, v znení neskorších predpisov). Rozhodnutia správneho súdu o vykonateľnosti rozhodnutia cudzieho orgánu verejnej správy sa možno domáhať, ak z medzinárodnej zmluvy, ktorou je Slovenská republika viazaná, alebo z právne záväzného aktu Európskej únie vyplýva Slovenskej republike záväzok vykonávať rozhodnutia cudzích orgánov verejnej správy.

²⁸ Napríklad akty aplikácie práva členského štátu Európskej únie vydávané pri realizácii úloh verejnej správy môžu mať aj transteritoriálne účinky, t.j. môžu pôsobiť tak na území členského štátu, ktorý akt aplikácie práva vydal, ako aj na území iných členských štátov bez potreby osobitného uznania na území iného členského štátu.

transteritoriálnymi účinkami a zároveň je tento štát povinný akceptovať účinky právnych aktov iných štátov na svojom území.²⁹

Na účel posúdenia konania osoby ako trestného činu krádeže podľa § 212 odsek 1 písmeno g) Trestného zákona bude teda pre vnútroštátne orgány Slovenskej republiky dôležité okrem vnútroštátnych rozhodnutí **zohľadňovať aj individuálne akty cudzích štátov, ktorými sa deklaruje spáchanie „obdobného skutku“ mimo územia Slovenskej republiky**, teda v zahraničí, pretože tieto akty orgánov cudzích štátov môžu byť relevantným podkladom pre kvalifikovanie konania osoby ako trestného činu podľa Trestného zákona, účinného v Slovenskej republike. Pôjde teda o cudzie individuálne právne akty, ktoré sa nemusia nevyhnutne vyznačovať transteritorialitou, no napriek tomu budú individuálne zohľadňované ich extrateritoriálne účinky pri kvalifikovaní konania páchatel'a ako trestného činu krádeže.

3. Zisťovanie spáchania „obdobného skutku“ a postihnutia páchatel'a zaň

Spáchanie „obdobného skutku“ na účel zistenia naplnenia skutkovej podstaty trestného činu krádeže podľa § 212 odsek 1 písmeno g) Trestného zákona sa osvedčuje jednak listinami ako aj obsahom relevantných evidencií. Zásadne ide o verejné listiny, či už vnútroštátne alebo zahraničné, ktoré autoritatívne a záväzne deklarujú spáchanie „obdobného skutku.“ Najčastejšie teda pôjde o konkrétne právoplatné rozhodnutia vnútroštátnych alebo zahraničných orgánov moci. Na rozdiel od konkrétnych rozhodnutí, relevantné evidencie iba obsahujú údaje, vychádzajúce z takýchto právoplatných rozhodnutí, pričom však tieto údaje budú spôsobilým podkladom na kvalifikovanie aktuálne posudzovaného konania ako trestného činu krádeže podľa § 212 odsek 1 písmeno g) Trestného zákona.

3.1 Spáchanie „obdobného skutku“ deklarované údajmi v registri trestov

V Slovenskej republike sa spáchanie „obdobného skutku“ na účely kvalifikovania konania ako trestného činu krádeže podľa § 212 odsek 1 písmeno g) Trestného zákona zásadne preukazuje dokumentáciou, pochádzajúcou z vnútroštátnych registrov či iných zdrojov. Základným zdrojom zisťovania spáchania predchádzajúceho „obdobného skutku“ s povahou trestného činu je register trestov. Zistenie pochádzajúce z údajov trestného registra je prakticky jednoznačné, ak ide o rozhodnutia vydané súdmi členských štátov Európskej únie a súdmi iných štátov, ak to ustanovuje medzinárodná zmluva, ktorou je Slovenská republika viazaná. **Zákon č. 330/2007 Z.z. o registri trestov** a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov, upravuje získavanie, zhromažďovanie, spracúvanie a výmenu údajov, uchovávanie a uschovávanie dokumentácie a poskytovanie informácií o osobách, ktoré boli právoplatne odsúdené súdmi v trestnom konaní, o osobách, pri ktorých bolo právoplatne podmienene zastavené trestné stíhanie súdom alebo prokurátorom, o osobách, pri ktorých bol v trestnom konaní schválený zmiar a

²⁹ Viac JAKAB, R.: *Extrateritorialita a transteritorialita v podmienkach EÚ a jej členských štátov*. In: R. JAKAB a kol., ed.: *Extrateritoriálne účinky činnosti orgánov verejnej moci. Zborník vedeckých prác*. Košice: ŠafárikPress, 2018, ISBN 978-80-8152-679-4, s. 16 - 17.

zastavené trestné stíhanie súdom alebo prokurátorom, o nadväzujúcich rozhodnutiach alebo opatreniach, ktoré súvisia s rozhodnutiami o právoplatnom odsúdení súdmi v trestnom konaní a o právoplatnom podmienenom zastavení trestného stíhania súdom alebo prokurátorom, tiež o iných skutočnostiach významných pre trestné konanie. Register trestov vedie Generálna prokuratúra Slovenskej republiky a **súčasťou registra trestov sú aj informácie o odsúdeniach a ostatných súvisiacich rozhodnutiach vydaných súdmi iných členských štátov Európskej únie a súdmi iných štátov, ak to ustanovuje medzinárodná zmluva.**³⁰ Tieto údaje a informácie sa poskytujú **na účely trestného konania**, civilného procesu, správneho súdneho procesu alebo správneho konania, ochrany a bezpečnosti štátu a tiež na účely osvedčovania bezúhonnosti a spoľahlivosti osoby.³¹ Problematickým sa ukazuje preukazovanie spáchania „obdobného skutku“ ako to vyžaduje § 212 odsek 1 písmeno g) Trestného zákona, ak sa osoba dopustila trestného činu alebo obdobného skutku v štáte, ktorý nie je členským štátom Európskej únie a s ktorým Slovenská republika nemá uzatvorenú relevantnú medzinárodnú zmluvu.

3.2 Preukazovanie postihnutia za „obdobný čin“ spáchaný v štáte, ktorý nie je členským štátom Európskej únie a s ktorým Slovenská republika nemá uzatvorenú relevantnú medzinárodnú zmluvu

Hodno zopakovať konštatovanie, že na splnenie podmienky spáchania „obdobného činu“ na účel ustanovenia § 212 odsek 1 písmeno g) Trestného zákona nie je rozhodujúce, na území ktorého štátu bol spáchaný a ani to, či o páchatel'ovej zodpovednosti rozhodoval cudzí mocenský orgán. Dopustenie sa „obdobného skutku“ v predchádzajúcich dvanástich mesiacoch zvyšuje závažnosť ďalšieho skutku, hoci by inak tento nový skutok nenaplnil znaky skutkovej podstaty trestného činu. Reálnym problémom však ostáva, ako sa orgán činný v trestnom konaní dozvie o spáchaní takého skutku, ak tento nie je predmetom evidencie v registri trestov. Z požiadaviek spravodlivého procesu vyplýva, že rešpektujúc zákaz inkriminácie³² **nie je možné požadovať, respektíve zisťovať od páchatel'a žiadny údaj, a to ani čiastkový, o tom, či v minulosti cudzí orgán moci právoplatne rozhodol o jeho protiprávnom skutku, ani o tom, či v aktuálnom období sa realizuje akékoľvek sankčné úradné konanie vo vzťahu k páchatel'ovi.** Akákoľvek zmienka páchatel'a napríklad o štáte spáchania predchádzajúceho skutku by viedla k obligatórnemu postupu zisťovania či overovania tejto skutočnosti. Nečlenský štát Európskej únie, prípadne štát, s ktorým Slovenská republika nemá uzatvorenú relevantnú medzinárodnú zmluvu, by tak na základe vyžiadania príslušného orgánu Slovenskej republiky reálne mohol, no i nemusel, poskytnúť údaje o rozhodnutí tamojšieho orgánu, z ktorého by mohlo vyplývať, že páchatel' sa skutočne dopustil „obdobného

³⁰ Bližšie pozri článok 22 Európskeho dohovoru o vzájomnej pomoci v trestných veciach (oznámenie č. 550/1992 Zb.) v znení Dodatkového protokolu k Európskemu dohovoru o vzájomnej pomoci v trestných veciach z 20. apríla 1959 (oznámenie č. 12/1997 Z.z.).

³¹ Porov. § 1 zákona č. 330/2007 Z.z. o registri trestov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov.

³² Pozri opäť poznámku 5 pod čiarou.

činu“ v predchádzajúcich dvanástich mesiacoch v cudzom štáte, čo by mohlo viesť ku kvalifikácii aktuálneho konania páchatel'a ako trestného činu krádeže podľa § 212 odsek 1 písmeno g) Trestného zákona. Cudzí štáty sa riadia vlastnými predpismi a so Slovenskou republikou nemusia byť v zmluvnom vzťahu v zmysle bilaterálnej či multilaterálnej medzinárodnej zmluvy. Na druhej strane, niet zákonnej a ani medzinárodnoprávnej prekážky, aby aj pri neexistencii akejkoľvek relevantnej medzinárodnej zmluvy s konkrétnym cudzím štátom mohol príslušný orgán Slovenskej republiky od tohto cudzieho štátu *ad hoc* zisťovať spáchanie skutku akejkoľvek osoby len preto, že sa na území Slovenskej republiky voči tejto osobe vedie sankčné konanie. Preto aj výsledok uvedenej medzištátnej požiadavky je neistý.

Okrem toho, aj pri oznámení *bona fide*³³ cudzieho štátu, prípadne tiež po doručení predmetného rozhodnutia, by bolo povinnosťou príslušného vnútroštátneho orgánu skúmať, či konanie, za ktoré bol páchatel' postihnutý v zahraničí, by malo povahu protiprávneho konania aj v Slovenskej republike. Nehovoriac o tom, že by príslušný orgán Slovenskej republiky povinne musel skúmať aj zákonnosť postupu, ktorý prípadne v zahraničí viedol k vydaniu rozhodnutia o skutku tejto osoby, pretože by *de facto* aj *de iure* šlo o uznanie rozhodnutia cudzieho orgánu v Slovenskej republike a až po takomto uznaní by mohlo mať cudzie rozhodnutie extrateritoriálny účinok v zmysle záväzného deklarovania spáchania „obdobného činu“ na účel ustanovenia § 212 odsek 1 písmeno g) Trestného zákona.

Záver

Zo suverenity každého štátu vyplýva, že individuálne akty, ktoré vydajú orgány týchto štátov na základe právnych predpisov tohto štátu, môžu zásadne pôsobiť iba na území štátu, ktorého orgán ich vydal. Zásadnosť uvedeného postulátu je však prelomená schopnosťou individuálnych právnych aktov pôsobiť, respektíve vyvolávať účinky aj na území iných štátov, než je štát, ktorý individuálny akt vydal. K takýmto účinkom je možné zaradiť aj posudzovanie „obdobného činu“ na účel naplnenia skutkovej podstaty prečinu krádeže podľa § 212 odsek 1 písmeno g) Trestného zákona, aj keď sa takéhoto „obdobného činu,“ napríklad priestupku, páchatel' dopustil v zahraničí a v zahraničí bol páchatel' za takýto skutok postihnutý na základe právoplatného rozhodnutia príslušného orgánu. Ak sa štáty medzi sebou dohodnú na rešpektovaní určitého okruhu individuálnych aktov, a to spravidla na recipročnom princípe, účinky individuálnych aktov, vrátane rozhodnutí o protiprávnych konaniach nedosahujúcich úroveň trestného činu, budú spočívať v priamej aplikovateľnosti výroku týchto individuálnych aktov (rozhodnutí) na posúdenie, respektíve nespochybniteľné deklarovanie spáchania „obdobného činu.“ Okrem tohto, vnútroštátne právne predpisy štátov, vrátane Slovenskej republiky, môžu vlastnou právnou úpravou zohľadňovať existenciu rozhodnutí vydaných orgánmi zahraničnými orgánmi, teda existenciu cudzích sankčných rozhodnutí, deklaráujúcich protiprávne správanie sa subjektov, napríklad aj na účel posudzovania konania týchto subjektov ako trestného činu. Pokiaľ sa páchatel' dopustil skutku v

³³ Cudzí štát by takto vyhovel požiadavke orgánu Slovenskej republiky iba *bona fide*, teda úprimne, bez zlého úmyslu.

zahraničí, príslušné orgány zohľadnia rozhodnutie cudzieho štátu o tomto skutku, avšak so súčasným obligatónym zisťovaním, či takýto skutok možno považovať za „obdobný čin“ ako to vyžaduje formulácia skutkovej podstaty v § 212 odsek 1 písmeno g) Trestného zákona. Teda, preukazovanie postihnutia páchatel'a za obdobný čin v predchádzajúcich dvanástich mesiacoch na základe údajov evidovaných v registri trestov je dôsledné, pokiaľ ide o evidenciu informácií o odsúdeniach a ostatných súvisiacich rozhodnutiach vydaných súdmi Slovenskej republiky a súdmi iných členských štátov Európskej únie, ako aj súdmi iných štátov, ak to ustanovuje medzinárodná zmluva. Problematickým sa ukazuje preukazovanie postihnutia za obdobný čin u páchatel'a, ktorý sa ho dopustil a bol zaň postihnutý v štáte, ktorý nie je členským štátom Európskej únie a s ktorým Slovenská republika nemá uzatvorenú relevantnú medzinárodnú zmluvu, na základe ktorej by sa informácia o právoplatnom rozhodnutí povinne poskytla príslušným oprávneným subjektom v Slovenskej republike.

Na základe predloženej analýzy je možné konštatovať, že právoplatné rozhodnutia o uložení sankcie, vydané cudzími štátnymi orgánmi v zahraničí, za protiprávne konanie osoby, sú spôsobilé byť podkladom na posudzovanie skutku ako trestného činu krádeže podľa § 212 odsek 1 písmeno g) Trestného zákona v Slovenskej republike. Teda, cudzie rozhodnutie tým bude mať aj extrateritoriálne účinky. O takýchto rozhodnutiach, ktoré boli vydané orgánmi členských štátov Európskej únie, sa príslušné orgány Slovenskej republiky dozvedia z registra trestov. Problematickejšie bude zisťovanie existencie takýchto rozhodnutí, pokiaľ tieto neboli vydané orgánmi členských štátov Európskej únie, ak s konkrétnym cudzím štátom Slovenská republika nemá uzatvorenú relevantnú medzinárodnú zmluvu. Z pohľadu povinného rešpektovania spravodlivého procesu orgány Slovenskej republiky tak nebudú disponovať oprávnením zisťovať spáchanie obdobného skutku v zahraničí od samotného páchatel'a pre rozpor so zákazom inkriminácie, keďže Slovenská republika a jej štátne orgány sú povinné rešpektovať Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd. V takýchto prípadoch ani prípadné vyhlásenie páchatel'a, že o obdobnom skutku nebolo právoplatne rozhodnuté v žiadnom štáte, by nemalo väčší význam pri zohľadnení povinného rešpektovania zákazu inkriminácie vlastnej osoby Slovenskou republikou a jej orgánmi. Taktiež, na účely § 212 odsek 1 písmeno g) Trestného zákona, rozhodnutie cudzieho štátu o tom, že osoba bola postihnutá za „obdobný čin“, teda že spáchala skutok, považovaný za „obdobný čin“ v štáte, ktorý nie je členským štátom Európskej únie a s ktorým Slovenská republika nemá uzatvorenú relevantnú zmluvu, by vyžadovalo nielen získanie kompletnej spisovej dokumentácie, ale aj spoľahlivé overenie „spravodlivého procesu“ voči tejto osobe v takomto cudzom štáte.

Ďalšou dôležitou otázkou zostáva posúdenie, či sa páchatel' skutočne dopustil v zahraničí „obdobného činu“, ak skutok, za ktorý bol v zahraničí postihnutý, podľa zákonov Slovenskej republiky nie je trestným činom ani priestupkom proti majetku. Pokiaľ ide o otázku, ako postupovať v prípade, ak skutok, ktorý v zahraničí bol posudzovaný ako priestupok proti majetku a bolo o ňom právoplatne rozhodnuté, by evidentne nebolo možné subsumovať pod skutkovú podstatu priestupku proti majetku podľa vnútroštátnych predpisov Slovenskej republiky, aktuálne podľa

zákona o priestupkoch, vždy a jednoznačne by táto okolnosť musela byť vyhodnotená v prospech páchatel'a.

A napokon, na účel naplnenia skutkovej podstaty trestného činu krádeže podľa § 212 odsek 1 písmeno g) Trestného zákona nie je rozhodujúce, či predchádzajúci skutok priestupku proti majetku dospel do štádia pokusu alebo do štádia dokonaného činu, pretože ak bol páchatel' za priestupok postihnutý, je to možné považovať za „dopustenie sa obdobného činu.“ To môže platiť aj vtedy, ak bola právoplatným rozhodnutím o priestupku proti majetku vyslovená páchatel'ova vina, hoci by príslušný orgán v rozhodnutí od uloženia sankcie upustil.

Použitá literatúra

1. Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, publikovaný pod č. 209/1992 Zb.
2. JAKAB, R.: *Extrateritorialita a transteritorialita*. In: JAKAB, R. – SEMAN, T. – JANČÁT, L.: *Transteritoriálne správne akty v podmienkach Európskej únie a Slovenskej republiky*. Košice: ŠafárikPress, 2020, ISBN 978-80-8152-918-4
3. JAKAB, R.: *Extrateritorialita a transteritorialita v podmienkach EÚ a jej členských štátov*. In: R. JAKAB a kol., ed. *Extrateritoriálne účinky činnosti orgánov verejnej moci. Zborník vedeckých prác*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, ŠafárikPress, 2018. 142 s. ISBN 978-80-8152-679-4
4. SEMAN, T.: *Pojem a účinky transteritoriálnych aktov orgánov verejnej správy*. In: R. JAKAB, ed.: *Extrateritoriálne účinky činnosti orgánov verejnej moci. Zborník vedeckých prác*. Košice: ŠafárikPress 2018. 142 s. ISBN 978-80-8152-679-4
5. SREBALOVÁ, M. a kolektív: *Zákon o priestupkoch. Komentár*. Bratislava: C. H. Beck, 2015, ISBN 978-80-89603-30-5, 498 s.
6. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 13. októbra 1992, sp.zn. 7 Tz 62/1992
7. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 1. marca 2012, sp. zn. 8 Sžo 88/2010 (Zo súdnej praxe č. 18/2012)
8. Ústava Slovenskej republiky (č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov)
9. Zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch, v znení neskorších predpisov
10. Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon, v znení neskorších predpisov
11. Zákon č. 330/2007 Z.z. o registri trestov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov
12. Zákon č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok, v znení neskorších predpisov

Kontaktné údaje autora

doc. JUDr. Tibor Seman, PhD.

docent na Katedre ústavného práva a správneho práva

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach - Právnická fakulta

Kováčska 26

040 75 Košice

e- mail: tibor.seman@upjs.sk

telefón: + 421552344175

**PROCESNOPRÁVNE KONTEXTY TRESTNOPRÁVNEJ A
DISCIPLINÁRNEJ ZODPOVEDNOSTI SUDCOV V KONTEXTE
SÚDNYCH KONANÍ A ICH MOŽNÉ NÁSLEDKY PRI OCHRANE
PRÁVA VLASTNÍ MAJETOK¹**

*PROCEDURAL CONTEXTS OF THE CRIMINAL AND DISCIPLINARY
LIABILITY OF JUDGES IN THE CONTEXT OF COURT PROCEEDINGS
AND THEIR POSSIBLE CONSEQUENCES IN THE PROTECTION OF
THE RIGHT TO PROPERTY*

Jaroslav Čollák

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

Abstrakt

Normy trestného práva v zmysle uzákonenia trestného činu ohýbania práva môžu mať vplyv na tvorbu právneho názoru konajúcich sudcov, avšak – to len v prípade, ak tento právny názor je „dielom sudcu“. Ak právny názor „dielom sudcu“ nie je, ale je prejavom sudcovej podriadenosti, či viazanosti, potom kontexty trestného stíhania sudcov nereflektujú procesnoprávne špecifiká kreácie rozhodnutia inter partes. Sudca sa v súdnom decíznom systéme pri rozhodovaní môže myliť, čoho reflexiou je podstata procesnoprávných opravných systémov, čo pri súčasnej konštatácii o dostatočnej a efektívnej disciplinárnej zodpovednosti sudcov robí zo snahy o trestnoprávne trestanie sudcov politickú grotesku, bez akejkoľvek odbornej základovej podstaty. Príspevok v nastolenom rozsahu odhaľuje aj vzájomné vzťahy disciplinárnej a trestnoprávnej zodpovednosti sudcov. Či platí uvedené preukáže obsah predkladaného článku, pretože vlastnícke právo v jeho materiálnych a nemateriálnych formách je imanentné takmer v každom súdnom konaní v podmienkach Slovenskej republiky.

Kľúčové slová: *trestný čin, ohýbanie práva, právny názor, sudca, disciplinárna zodpovednosť, trestnoprávna zodpovednosť, opravné systémy.*

Abstract

The criminal law norms in terms of the enactment of the crime of (court's) bending the law can have an impact on the formation of the legal opinion of acting judges, but only if this legal opinion is "the work of a judge". If the legal opinion is not "the work of the judge", but is a outcome of the judge's subordination to higher legal opinion, then the contexts of criminal prosecution of judges do not reflect the procedural specifics of the creation of an inter partes decision. In the judicial decision-making system, a judge can make a mistake when making a court decisions, which is a reflection of the basic essence of procedural correction systems, which, given the current finding of sufficient and effective disciplinary responsibility of

---

¹ Tento príspevok je súčasť výskumnej úlohy a výstupom z projektu VEGA č. 1/0579/23 – Právne a etické aspekty disciplinárnej zodpovednosti v právnom štáte", doc. JUDr. Jaroslav Čollák, PhD. – spoluriešiteľ.

judges, makes the effort to criminally punish judges a political grotesque, without any professional basis. The contribution also reveals the mutual relations of disciplinary and criminal liability of judges. Whether the above is valid will prove the content of the presented article, because the property right in its material and immaterial forms is immanent in almost every judicial proceeding under the conditions of the Slovak Republic.

Keywords: *crime, bending the law, legal opinion, judge, disciplinary liability, criminal liability, correctional systems.*

1. Namiesto úvodu: nadhľadová optika vyvolávajúca otázky bez nutnosti dioptrie

*„Veril som v zdravý ľudský rozum.
To ste nemal, to ste urobil trestuhodnú chybu.“²*

Východisková téza predkladaného príspevku sa môže zdať ako vyjadrenie záverečného postoja autora textu k spracúvanej téme. Stíhanie právneho názoru, akokoľvek vecne nesprávny bol je ohrozením základných pilierov trojdelenia moci v štáte, pretože aktivuje (môže aktivovať) výkonnú moc v snahe o filtráciu tých predstaviteľov súdnej moci, ktorí jej z akýchkoľvek dôvodov – nevyhovujú.

Ak je trestná politika štátu nástrojom *ultima ratio*, a nesprávny právny názor orgánov ochrany práva - súdov - zhojuje procesnoprávna náuka opravnými systémami, potom možnosť trestného stíhania sudcov hraničí so *zásahmi do nezávislosti súdnej moci* ako takej či *kriminalizácie sudcov*. Tvorba právneho názoru konajúceho sudcu je len jeho dielom, avšak, ak (v niektorých prípadoch) neplatí uvedené, potom za vyjadrený právny názor nemôže byť sudca trestne zodpovedný, pretože nie je jeho autorom. Normy trestného práva sankcionujú konania, ktoré nesú prvky protispoločenskej závažnosti takého charakteru, ktorú spoločnosť odmieta. Ak sa normy trestného práva v istých rozsahoch dotýkajú aj osôb rozhodujúcich spory, potom ich záujmom je ochrana „spravodlivého“ a právne či skutkovo perfektného rozhodnutia.

Téma medzinárodnej vedeckej tradície, vedeckej konferencie "*Košické dni trestného práva VII³*" pod vedením priateľa a osobnosti košickej školy trestného práva prof. Romžu v roku 2023 s podtitulom "*Ochrana vlastníckeho práva normami trestného práva*" má nepatrný rozsah aj v rovine procesného práva.

Je tomu tak na základe základných úloh decíznych systémov - prejednávateľ a rozhodovateľ spory a iné veci v ktorých sa prirodzene realizuje ochrana práv, s prirodzenou možnosťou ochrany vlastníckeho práva. Decízne systémy však dnes dokážeme precízne rozlišovať a deliť jednak na tie, ktoré normuje a kvalitatívne upravuje zákonodarca – teda štát – jednak inštitucionálne ako aj procesnoprávne. Obdobne, dokážeme veľmi precízne identifikovať tie, ktoré štát „*outsorceoval*“ na subjekty súkromného práva a tieto sa vyznačujú výraznou mierou autonómie,

² Kto seje búrku, Stanley Kramer, 1960, 128 min.

³ Konaná v dňoch 21.-22.6.2023, Košice, Boutique Hotel Golden royal, Slovenská republika.

nezávislosti od štátu a zákonodarcových pravidiel hoci, ich pôvodcom a zlatým grálom je čl. 46 Ústavy a teda právo na prístup k súdnej a inej právnej ochrane⁴. Prvotná nadhľadová optika pojmu "ochrana vlastníckeho práva" môže implikovať zdanie nutnosti materiálnej ochrany právneho statku materiálneho charakteru, no opak je pravdou. Právne statky s vplyvom na vlastnícke právo subjektov práva majú rozsiahle charakteristiky vrátane statkov nemateriálnych, teda počnúc právami duševného vlastníctva, ochrany zdravia s vplyvom na majetkovú sféru subjektu, náhrady škody - teda zmluvné a mimozmluvné zodpovednostné vzťahy a pod. Vlastnícke právo preto v tomto kontexte musíme chápať široko ako akékoľvek právo, ktoré má priamy dopad na majetkovú sféru subjektu práva - čím sa pre zmenu otvára ústavnoprávny kontext predkladaných úvah a to v rozsahu aktivácie práva vlastníť majetok⁵. Toto východisko považujeme za **materiálnoprávnu podstatu** predkladaného príspevku, pričom na túto podstatu nadväzuje **podstata procesnoprávna**.

Procesnoprávny kontext ochrany vlastníckeho práva hovorí o tom, že ochrana vlastníckeho práva v prípade *in concreto* prebieha v dostupných súdnych konaniach v podmienkach Slovenskej republiky vo viacerých typoch konaní, kde pozíciu chráneného vlastníckeho práva rozlišujeme v závislosti od aktívnej, alebo pasívnej legitímácie "*chrániaceho sa subjektu*". V konečnom dôsledku ide o ochranu základných ľudských hodnôt, to tak v procesnoprávnej⁶ ako aj hmotnoprávnej rovine⁷. **Môžeme konštatovať, že ochrana vlastníckeho práva v procesoch vedených decíznymi systémami sa realizuje v množine ochrany základných ľudských práv a vždy, ak má predmet sporu vplyv na akúkoľvek zložku vlastníckeho práva.** Opätovne môže vzniknúť zdanie, že sa bude jednať iba o prípady, kedy je "majetkovoprávny prvok" dominantným, teda keď žalobca žaluje na ochranu svojho vlastníckeho práva, teda niektorej jeho (i) materiálnej či (ii) nemateriálnej zložky. Nie je tomu ale tak. Akákoľvek pozícia subjektu práva v súdnom procese v sebe implikuje možný zásah do vlastníckeho práva. Už aj len samotné ekonomická stránka pozície žalobcu alebo žalovaného v rozsahu úspechu

---

⁴ K tomu bližšie pozri: ČOLLÁK, J.: Decízne systémy. Vzťahy súdnych a alternatívnych foriem prejednávania a rozhodnutia sporov / Jaroslav Čollák; recenzenti Peter Vojčík, Marek Števec, Ján Svák. - 1. vyd. - Praha: C.H. Beck, 2022. - 484 s.. - ISBN 9788074008641.

⁵ čl. 46 zákona č. 460/1992 Zb. Ústava.

⁶ Bližšie pozri: ČOLLÁK J.: Ochrana ľudských hodnôt v procesnom práve / Peter Molnár, Milan Sudzina, Jaroslav Čollák; recenzenti Svetlana Ficová, Daniela Gandžalová. - 1. vyd. - Košice: Typopress-tlačiareň, 2023. - 196 s. [17,97 AH]. - ISBN 9788081291456. Projekt: Ochrana ľudských hodnôt v súkromnom práve v kontexte moderných trendov a prebiehajúcej rekodifikácie súkromného práva - VEGA 1/0765/20.

⁷ K tomu bližšie pozri: FILIČKO, V.: Ochrana ľudských hodnôt v súkromnom práve / Renáta Bačárová, Vladimír Filičko, Peter Koromház; recenzenti ZUZANA Adamová, Marian Ďurana, Anton Dulak. - 1. vyd. - Košice: Typopress-tlačiareň, 2023. - 228 s. [22,52 AH]. - ISBN 9788081291449. Projekt: Ochrana ľudských hodnôt v súkromnom práve v kontexte moderných trendov a prebiehajúcej rekodifikácie súkromného práva - VEGA 1/0765/20.

pri náhrade trov konania, o to viac v konaniach s povinným zastúpením advokátom⁸ hovorí prakticky o tom, že každé súdne konanie má vplyv na vlastnícke právo subjektu práva. Úspech v súdnom konaní teda priamo ovplyvňuje vlastnícke práva strán sporu alebo účastníkov konania, v zmysle čoho je teda rozhodnutie a prejednanie veci kvalitatívnym prejavom kvality decízneho systému. V zmysle dvojínštančnosti súdneho konania na Slovensku ako jeho základnej vlastnosti – odhliadnuc od správneho súdnictva, ktoré je jednoinštančné – už samotný zákonodarca predvída možnosť nedokonalého súdneho rozhodnutia, ktoré môže trpieť jednak právnymi, alebo skutkovými vadami.

Podľa presvedčenia strany o právnej či skutkovej imperfektnosti rozhodnutia súdu prvej inštanacie je závislá existencia odvolacieho konania, a teda aktivácia riadneho opravného systému. Opravné systémy môžeme deliť vzhľadom na ich vlastnosti na apelačný, kasačný a revízný a tieto – z hľadiska základných východísk procesualistickej náuky – potvrdzujú, že vadnosť rozhodnutia v jej (i) právnej alebo (ii) skutkovej forme je procesným právom predvídaná. Nepovieme nič prevratné ak skonštatujeme, že účelom opravných systémov je zhojenie väd rozhodnutia nižšej decíznej inštanacie. Laik skonštatuje, že ak pochybí „prvý stupeň“, zhojí ho „odvolačka“ a ak pochybí ona, tak na zhojenie väd je dostupná „dovolačka“ a teda dovolacie konania. Nepovieme rovnako nič prevratné ak spomenieme „štvrtú“ inštanciu a teda ústavné súdnictvo, ktoré môže – a podotýkame že má – zhojovať vady právneho posúdenia súdov všeobecnej sústavy súdnictva ak tieto pochybili a toto pochybenie malo vplyv na ústavné práva subjektov práva. Tejto pozície sa ústavný súd nemôže zbavovať a odkazovať na to, že nie je „štvrtou“ inštanciou, pretože je prvou inštanciou ústavnosti, hoci je prakticky štvrtou inštanciou procesnosti.

Predchádzajúci výklad nemal byť a ani nie je procesualisticky dokonalé vysvetlenie vzťahu prvoinštančného, odvolacieho, dovolacieho, ústavného konania, či konaní o žalobách na obnovu konania. Nebolo to ani jeho cieľom. Existencia možnosti nápravy právne alebo skutkovo vadného rozhodnutia súdu nižšieho stupňa už len v rámci procesných predpisov však tým cieľom mala byť.

Kritika autora tohto príspevku spočíva v doterajšej absencii trestnoprávnej roviny prezentovaných myšlienok. Kritika autora tohto príspevku je ale v tomto smere predčasná. Procesnoprávna vsuvka do záveru úvodu znie: za právny názor, ktorý vyjadrí sudca pri rozhodovaní, ho nie je možné stíhať, za kvalitu svojho právneho názoru zodpovedá sudca znením obsahu svojich rozhodnutí – to s rizikom

---

⁸ Čl. 13 ods. 2 CSP v spojení s ustanovením § 90 CSP: *Strana musí byť zastúpená advokátom v sporoch vyvolaných alebo súvisiacich s konkurzom, reštrukturalizáciou, verejnou preventívnou reštrukturalizáciou alebo neverejnou preventívnou reštrukturalizáciou, v sporoch z ochrany hospodárskej súťaže, v sporoch z nekalého súťažného konania, v sporoch z ohrozenia alebo porušenia práva na obchodné tajomstvo a v sporoch súvisiacich s ochranou práva duševného vlastníctva. To neplatí, ak je a) stranou fyzická osoba, ktorá má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa, b) stranou právnická osoba a jej zamestnanec alebo člen, ktorý za ňu koná, má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa. (2) Ak si strana nezvolí advokáta ani v primeranej lehote určenej súdom, na jej úkony sa neprihliada; o tom súd stranu poučí.*

dopadu opravných systémov na ich existenciu v prípade, ak boli ako boli uvedené vyššie – právne alebo skutkovo vadné.

Pripomeňme, že sudcovia sú za svoje rozhodovanie aj **disciplinárne zodpovední**, kedy vadnosť rozhodovania na zásadnej úrovni bola dlhodobo postihnutelná v rozsahu „*statusového zákonodarstva*“ na základe inštitútu „*svojoľného rozhodnutia*“⁹, ktoré bolo dokonca závažným disciplinárnym previnením sudcu. Dokonca, disciplinárna zodpovednosť sudcov bola (*a dodnes je*) nastavená tak, že ak by sudca svojoľné rozhodnutie ako závažné disciplinárne previnenie spáchal opakovane, jednalo by sa o závažné disciplinárne previnenie nezlučiteľné s funkciou sudcu¹⁰, pričom disciplinárnym opatrením za závažné disciplinárne previnenie nezlučiteľné s funkciou sudcu je vždy odvolanie z funkcie sudcu¹¹. **Vyhodnotenie dostatočnosti disciplinárnej zodpovednosti sudcov pri svojoľných rozhodnutiach teda bez nutnosti hlbokých analýz konštatuje možnosť odvolania sudcu z funkcie pri opakovanom svojoľnom rozhodovaní.**

Deus ex machina, alebo inak: zákonodarca vie, čo je správne. Ak to nevie, platí pravidlo prvé. Áno, uvedené platilo roky, no Slovenská republika je krajina, kde sentencia „*nikdy nehovor nikdy*“ nadobúda v poslednom období štátotvorné, právne, legislatívne a iné kontexty v zásade na dennom poriadku. Áno, **zákonodarca zbúral historické východiská nezávislosti súdnej moci** tak, ako o nich uvažovali otcovia trojdelenia moci v štáte¹² – a s mediálnou razanciou zaviedol možnosť trestného stíhania sudcovho právneho názoru. Urobil to novým trestným činom s názvom **ohýbanie práva**, ktorý bol zavedený do zákona č. 300/2000 Z.z. Trestného zákona v znení neskorších predpisov zákonom č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku zo dňa 21. 10. 2020 s účinnosťou od 1.1.2021. Z hľadiska systematiky je zaradený medzi trestné činy verejných činiteľov, ktoré tvoria II. diel ôsmej hlavy Trestného zákona s názvom trestné činy proti poriadku vo verejných veciach.

Prekvapenie na záver úvodu sa nesie v nasledujúcej konštatácii: aj keď procesné právo historický (i) pozná formy nápravy právne alebo skutkovo vadného súdneho rozhodnutia, (i.i) pričom dokonca je to imanentnou úlohou opravných systémov, (ii) zákonodarca zavádza (iii) možnosť trestnoprávneho postihu konajúceho sudcu (iv) za právny názor, ktorým odôvodnil svoje rozhodnutie hoci (v) na základe disciplinárnej zodpovednosti sudcu dokázal vzhľadom na stav *de lege lata* (vi) takéhoto sudcu odvolať z funkcie.

Presvedčením autora tohto príspevku z dlhodobého (aj odborného) hľadiska je, že autorské odborné texty by mali byť komunikatívne a mali by v plnej miere prezentovať postoje autora a to tak, aby im potenciálny autor chápal a bez väčšej spornosti rozumel, aj keď sa jedná o vysoko odborný text. Aby autor tohto príspevku uviedol dôvody ktoré ho viedli k formulácii tohto príspevku a k účasti na vyššie

⁹ Ustanovenie § 116 ods. 2 písm. e) zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch: *Závažným disciplinárnym previnením je: svojoľné rozhodnutie sudcu, ktoré je v rozpore s právom, ak týmto rozhodnutím sudca spôsobí značnú škodu alebo iný obzvlášť závažný následok.*

¹⁰ Ustanovenie § 116 ods. 3 písm. b) zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch.

¹¹ Ustanovenie § 117 ods. 5 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch.

¹² Charles de Secondat, Baron de Montesquie, John Locke.

uvedenej vynikajúcej trestnoprávnej konferenčnej tradícii je, že (i) uvedené „trestnoprávne“ opatrenie zákonodarcu zavádzajúce (ii) trestný čin ohýbania práva a možnosť stíhania sudcov (iii) považuje za zásah do trojdelenia moci v štáte, a verí, že (iv) história dá za pravdu konštatovaniu, že vo forme v akej to slovenský zákonodarcu urobil išlo o (v) protiústavný legislatívny počín.

Sudcovia sú osobami, na ktorých pleciach stojí a padá spor v jeho atomizovanej významovej, obsahovej, skutkovej a právnej podobe a sú osobami, v právnom názore ktorých sa má prejavovať vedomostná a odborná úroveň spoločnosti ako celku¹³. Sudcovia sú tými, ktorí spor rozhodnú a redefinujú ďalšie prežívanie života subjektom práva, na ktorých sa dívali ako na strany tohto sporu.

Význam sudcov v spoločnosti je preto elementárny, to preto, pretože ich decízna právomoc potvrdila nemožnosť subjektov práva dohodnúť sa mimosúdne. Rozhodnutie súdu preto prezentuje právny názor konajúceho sudcu, a právny názor konajúceho sudcu ovplyvňuje osudy ľudí.

Autor príspevku nie je zástancom možných trestnoprávných kontextov právnych názorov tvoriacich súdne rozhodnutia, no zároveň je ako advokát na mnohých miestach smutným pozorovateľom myšlienok konajúcich sudcov. A áno, myšlienka je sírou ohňa s názvom právny názor. Z praxe autor vyberá tie myšlienky, pri ktorých stojí za zmienku uvažovať o svojoľnosti rozhodovania¹⁴:

- *Uznesenia miestneho zastupiteľstva nemajú pre konanie starostu právnu relevanciu (OSKE).*
- *Škoda v rozsahu ušlého zisku nemôže vzniknúť zo stavby ktorá predsa nebola postavená (OSKE).*
- *Vydanie dvoch uznesení v konaní (jedného s poučením a jedného bez poučenia) nie je zásahom do zákonnosti súdneho procesu (USSR)*
- *Námietku zaujatosti sťažovateľ neformuloval v sťažnosti proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka (USSR) preto je irelevantná.*
- *Právna otázka, ktorú dovolateľ formuloval pre účely dovolacieho konania – je bez právneho významu – pretože podľa dovolacieho súdu sa v konaní pred krajským súdom riešila iná právna otázka a preto je dovolanie neprípustné (NSSR)*
- *V konaní bolo preukázané, že nájomná zmluva mala len deklaratórny charakter (ide o deklaratórnu nájomnú zmluvu) vzťahu ktorý vznikol predtým (OSKE).*
  - *Neuzavretie nájomnej zmluvy po víťazstve v obchodnej verejnej súťaži*
- *V ústavnej sťažnosti chýbala ústavnoprávna argumentácia (USSR)*

¹³ Pozri aj: SVÁK, J.: Súdna moc a moc sudcov na Slovensku, EUROKÓDEX, 2011, 168 s., ISBN: 9788089447558: „Súdca má právo a spravidla aj posledné slovo pri určovaní osudu človeka, a to aj v tých najzákladnejších rozmeroch. V najextrémnejšom prípade právo sudcu odsúdiť človeka na trest smrti konkuruje Božej spravodlivosti na zem“.

¹⁴ Pre korektnosť tejto citácie neuvádzame spisové značky súdnych rozhodnutí, ani konajúcich sudcov. Ide iba o prezentáciu skutočnosti, že v advokátskej praxi sa skutočne stretávame aj s prípadmi, kedy z pojednávacej miestnosti odchádzame s pachuťou svojoľného, bez právneho základu a logiky formulovaného, súdneho rozhodovania.

- 24 strán, 29 judikátov, právna argumentácia na 17 stranách.
- *Aj keď išlo o mylnú platbu, žalobca nepreukázal omyl pri platbe preto nejde o bezdôvodné obohatenie. Ak by žalobca preukázal, že rovnakú platbu realizoval v prospech iného, bolo by bezdôvodné obohatenie „uveriteľnejšie“ (OS RV).*
  - *Žalobca žaloval vydanie bezdôvodného obohatenia pri mylnej platbe*
- *Neoznámenie zmeny senátu a konajúceho sudcu nie je protizákonné, pretože advokát mohol a mať sledovať ESS a podľa IČS – ktoré sa nemení – stotožniť, že ide o rovnaké konanie (ÚSSR) a takto sa „preniesť“ cez neoznámenie zmeny senátu a jeho zloženia*
- *Vlastník nehnuteľnosti sa musí v konaní vo veci samej mimo vydaného neodkladného opatrenia (zákaz vstupu do nehnuteľnosti vlastníkovi) domáhať určenia vlastníckeho práva.*
  - *Poučuje žalovaných, že súdnej ochrany sa môžu domáhať podaním žaloby v procesnom postavení žalobcov proti navrhovateľovi NO v procesnom postavení žalovanej v právnej veci o určenie vlastníckeho práva k bytu.*

Je trestné stíhanie sudcov tým opatrením, ktoré vštepí túto úlohu sudcov do ich žíl a do žíl tých z nich, ktorí sa s touto vážnou – až bazálnou spoločenskou úlohou – doposiaľ nestotožnili? Zdá sa, že negatívna odpoveď nemusí byť vyslovená, aby platila.

Rozhodovanie sporov v konkrétnych decíznych systémoch nie je exaktný procesný postup, je to náročná aplikačno – vedomostná operácia subsumpcie skutkových a právnych kontextov prípadu in concreto pod znenie právneho poriadku. Zákonodarcu nemá v ideálnom stave produkovať postihové mechanizmy pre konajúce decízne osoby, ale má produkovať pravidlá, ktorými tieto decízne osoby vyprofiluje do materiálnej matice (v tomto prípade súdneho) decízneho systému, kde sa vybočenie z rozhodovacej právomoci do podoby svojvoľného rozhodnutia nebude vyskytovať. A ak sa vyskytne, nastaviť pravidlá pre preventívne opatrenia smerujúce k zvyšovaniu vedomostnej úrovne decízneho personálneho aparátu. *Preferencia trestnoprávneho postihovania decíznych osôb decíznych systémov zo strany zákonodarcu sa nedá označiť inak, ako politizácia justície.*

2. Existuje len čierna a biela, dúhu sme nikdy nevideli a odtiene šedej vylučujú „hard cases?“

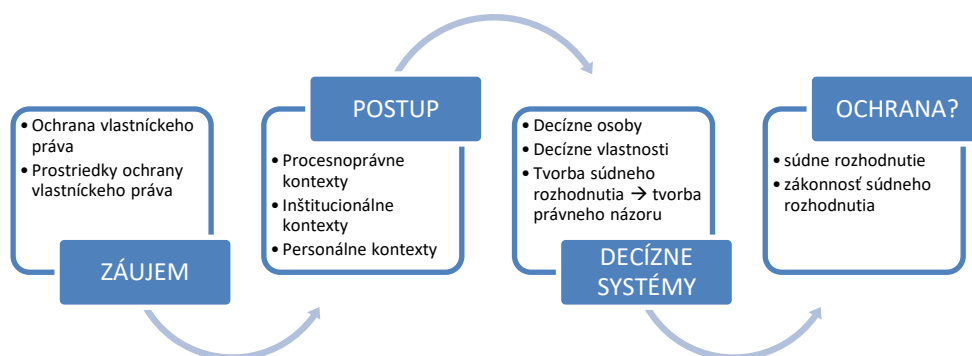
Tvorba právneho názoru je proces. Je to kreatívna štruktúra myšlienkového procesu zasadená do právnych pravidiel a ich existencie, koexistencie a významu. Právny názor je v procesnom svete inštitúcií veličina náročná, v ťažkých prípadoch je to doslova výzvou pre konajúceho sudcu zvlášť, ak jeho rozhodnutie nemá byť prekvapivé.

„To, že klient bodol obeť do hrudného koša 32 krát – o to sa v tomto súdnom konaní nespórim. Spórim sa o to, či to urobil s úmyslom zabiť ho“¹⁵ Pripusťme dokonca, že sa v procesualistickej náuke môžu vyskytnúť konania, v ktorých sudca nenájde

¹⁵ Masson-Forestier, Alfred – Advokátovo svedomie, 1901, 228 s. Vydavateľstvo: Hejda & Tuček, Praha 1901

oporu v žiadnom zákone, ale procesualistická náuka a ťažobe pravidla zákazu odmietnutia spravodlivosti mu kladie požiadavku vec rozhodnúť.

- „Ak sa právna vec nedá prejednať a rozhodnúť na základe výslovného ustanovenia tohto zákona, právna vec sa posúdi podľa ustanovenia tohto alebo iného zákona, ktoré upravuje právnu vec čo do obsahu a účelu najbližšiu posudzovanej právnej veci. Ak takého ustanovenia niet, súd prejedná a rozhodne právnu vec podľa normy, ktorú by zvolil, ak by bol sám zákonodarcom.....“

Právny názor konajúceho sudcu v previazanosti na obsah predkladaného príspevku sa tvorí v konaniach, v ktorých môže ísť o vlastnícke právo. Spôsob jeho rozhodovania preto priamo ovplyvňuje postavenie subjektu práva v rozsahu vlastníckeho práva v konaniach dostupných podľa CSP. Východiskovým bodom je v tomto kontexte žaloba.

Právna teória rozoznáva viaceré druhy súkromnoprávných žalôb, ako aj viaceré kritériá na ich kategorizáciu, východiskom je delenie podľa petitu (žalobného návrhu) na žaloby na plnenie a na určovacie žaloby. Ustanovenie § 137 CSP je východiskovým, ktoré demonštratívne uvádza žaloby existujúce v súdnom systéme civilného sporového súdnictva. Všetky žaloby sa môžu týkať vlastníckeho práva, a teda ovplyvňovať jeho rozsahy. Ak je žaloba začiatkom, právny názor sudcu, odôvodnenie rozhodnutia a jeho dôsledky – sú zavŕšením procesu, ktorý nie je nosnou témou tohto príspevku.

3. Sudca a jeho limity – pozícia na (p)(o)krají práva

Sudcovia sú ako decízne osoby pri rozhodovaní viazaní mnohými právnymi a aj mimoprávnymi (napr. etické pravidlá rozhodovania) kvalitatívnymi štandardmi. Ústavnoprávne a zákonné východiská rozhodovania sudcu vyzerajú nasledovne:

- ČL. 144 ods. 1

- Sudcovia sú pri výkone svojej funkcie nezávislí a pri rozhodovaní sú viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa **čl. 7 ods. 2 a 5** a zákonom.
- Čl. 148 ods. 4,5
- **Za právny názor vyjadrený pri rozhodovaní nemožno sudcu ani prísediaceho sudcu z radov občanov stíhať, a to ani po zániku ich funkcie, okrem prípadov, ak by tým bol spáchaný trestný čin; disciplinárna zodpovednosť sudcu tým nie je dotknutá.**
- Proti rozhodnutiu o začatí trestného stíhania sudcu môže dotknutý sudca podať sťažnosť, o ktorej rozhoduje generálny prokurátor.
- Ustanovenie § 2 ods. 1 – 4 zákona č. 385/2000 Z.z.
  - Sudca je predstaviteľ súdnej moci. Právomoc súdu sudca vykonáva na nezávislom a nestrannom súde oddelene od iných štátnych orgánov.
  - Sudca je pri výkone svojej funkcie nezávislý a zákony a iné všeobecne záväzné právne predpisy vykladá podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia; rozhoduje nestranne, spravodlivo, bez zbytočných prietáhov a len na základe skutočností zistených v súlade so zákonom.
  - Sudca je pri výkone svojej funkcie nezávislý a pri rozhodovaní viazaný len Ústavou Slovenskej republiky, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa **čl. 7 ods. 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky** a zákonom. Právny názor Ústavného súdu Slovenskej republiky obsiahnutý v jeho rozhodnutí vydanom v konaní podľa **čl. 125 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky** na základe návrhu súdu je pre súd záväzný.
  - Za podmienok ustanovených osobitnými predpismi (CSP, CMP, SSP) **je sudca viazaný aj právnym názorom, ktorý vyslovil vo svojom rozhodnutí súd vyššieho stupňa.**

Lavírovanie medzi ideálnou spravnosťou a bezvadnosťou právneho názoru rozhodujúceho spor a možnými trestnoprávnymi kontextmi jeho obsahu nadobúda zaujímavé kontúry. Do hry vstupuje práve dvojinstančnosť ako základný stavebný kameň procesného práva na Slovensku, a vzťah prvoinstančného a odvolacieho konania. V (špekulatívnej a v zásade vecnej) úvahe o tvorbe právneho názoru ale možno pokračovať ďalej. Možno v súdnom systéme Slovenskej republiky získať kasačné rozhodnutie dovolacej inštancie zrušujúce odvoláciu aj prvoinstančný právny názor? Nakoľko je odpoveď áno, a kreácia právneho názoru nadobúda ďalšie „inštančné“ rámce, možno špekulovať ďalej? Praktik by odpovedal nie, no procesnoprávny detailista odpovedá áno – ustálená rozhodovacia činnosť najvyšších súdnych autorít.

Vrstvenie, alebo lepšie povedané viac zdrojovosť právneho názoru v prípade *in concreto* zamotáva gordický uzol trestnoprávnej zodpovednosti konajúceho sudcu do ešte viac spornej formy.

Ako možno už z tu uvedeného vidieť a abstrahovať, sudca v rozsahu (i) kreácie svojho právneho názoru (ii) nemusí byť za konečný právny názor zodpovedný, pretože mu môže byť „prikázaný“ súdom vyššej inštancie, alebo jednoducho musí konajúci sudca rešpektovať iný právny názor. Okrem uvedeného,

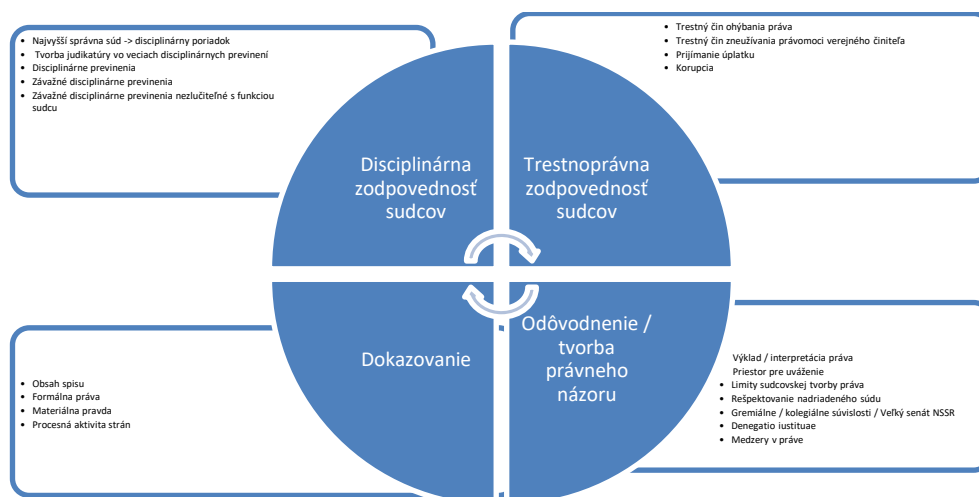
viazanosť právnym názorom iného (sudcu alebo senátnej rozhodovacej štruktúry) nie je v procesnom práve vôbec ojedinelá.

- Čl. 2 ods. 2 CSP
  - *Právna istota je stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít; ak takej ustálenej rozhodovacej praxe niet, aj stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý spravodlivo.*
  - *Ak sa spor na základe prihliadnutia na prípadné skutkové a právne osobitosti prípadu rozhodne inak, každý má právo na dôkladné a presvedčivé odôvodnenie tohto odklonu.*
- Ustanovenie § 11 CSP
  - *Spory o právomoc medzi súdmi a inými orgánmi rozhoduje kompetenčný senát najvyššieho súdu a Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší správny súd“) podľa tohto zákona. Rozhodnutím kompetenčného senátu sú súdy a orgány verejnej moci viazané.*
- Ustanovenie § 43 CSP
  - *(1) Ak súd postupom podľa § 40 a 41 zistí, že nie je príslušný, bezodkladne postúpi spor príslušnému súdu bez rozhodnutia a upovedomí o tom žalobcu. Žalovaného upovedomí len vtedy, ak mu už bola žaloba doručená.*
  - *(2) Ak súd, ktorému bol spor postúpený, s postúpením nesúhlasí, bezodkladne predloží súdny spis bez rozhodnutia spoločne nadriadenému súdu na rozhodnutie o príslušnosti; ak ide o spor o miestnu príslušnosť, predloží súdny spis svojmu nadriadenému súdu. Týmto rozhodnutím sú súdy viazané.*
- Ustanovenie § 66 CSP:
  - *Ak strata procesnej subjektivity nastane až po vyhlásení rozhodnutia, ktorým sa konanie končí, postupuje súd podľa § 63 a 64; vyhláseným rozhodnutím zostáva súd viazaný.*
- Ustanovenie § 193 CSP:
  - *Viazanosť súdu inými rozhodnutiami*
    - *Súd je viazaný rozhodnutím ústavného súdu o tom, či určitý právny predpis nie je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavným zákonom alebo medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná. Súd je tiež viazaný rozhodnutím ústavného súdu alebo Európskeho súdu pre ľudské práva, ktoré sa týkajú základných ľudských práv a slobôd. Ďalej je súd viazaný rozhodnutím príslušných orgánov o tom, že bol spáchaný trestný čin, priestupok alebo iný správny delikt postihniteľný podľa osobitného predpisu, a o tom, kto ich spáchal, ako aj rozhodnutím o osobnom stave, vzniku alebo zániku spoločnosti*
- Ustanovenie § 391 CSP
  - *(1) Ak odvolací súd zruší rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec súdu prvej inštancie na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, prerušiť*

konanie, schváliť zmier, zastaviť konanie alebo postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci vec patrí.

- (2) Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie je viazaný právnym názorom odvolacieho súdu.
- Ustanovenie § 454 CSP:
  - Súd, ktorému bola vec vrátená na ďalšie konanie, doručí rozhodnutie o dovolaní, ak ho nedoručí dovolací súd priamo.
- Ustanovenie § 455 CSP:
  - Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom odvolacieho súdu

4. Vizualizácia dotknutých kontextov?

5. Disciplinárne kontexty pozície sudcu:

Kľúčovou otázkou vo vzťahu k predmetu tohto príspevku je, či legislatíva upravujúca disciplinárnu zodpovednosť sudcu umožňuje postihovanie sudcov za nesprávne vyslovený právny názor. Predbiehajúci ešte nenapísané, konštatujeme, že disciplinárna zodpovednosť sudcov zakladajúca zodpovednosť za „nesprávnosť“ názoru sa javí ako absurdná, pretože zvrátenie nesprávnosti právneho názoru sudcu je úlohou práve vyššie uvedených opravných systémov procesného charakteru.

Už v úvode tejto časti uvádzame, že prietáhy v súdnom konaní hoci aj spôsobené sudcom zavinene – nepovažujeme za nesprávne právne rozhodovanie / rozhodnutie vo veci. Na druhej strane konštatujeme, že nie nestranné a nezaújaté rozhodnutie považujeme za rozhodnutie v rozsahu právneho názoru za vadné, pretože sudcova zaujatosť a vzťah ku strane sporu „krivila“ chcené a od sudcu vyžadované nestranné, spravodlivé a nezaújaté právne posúdenie veci.

Disciplinárnu zodpovednosť sudcov upravuje zákon č. 385/2000 Z.z., ktorý ustanovuje, že sudca je disciplinárne zodpovedný za disciplinárne previnenie. Na zodpovednosť za disciplinárne previnenie stačí zavinenie z nedbanlivosti¹⁶, ak zákon výslovne neustanovuje, že je potrebné úmyselné zavinenie, čo je klasickou trestnoprávnou technikáliou vyvodzovanie zodpovednosti. Disciplinárnym previnením je

- a) zavinené nesplnenie alebo porušenie povinností sudcu,
- b) **správanie, ktoré vzbudzuje oprávnené pochybnosti o nezávislosti a nestrannosti sudcu pri rozhodovaní, o nezaujatosti sudcu voči účastníkom konania a o úsilí ukončiť súdne konanie spravodlivo** a bez zbytočných prierahov,
- c) nepreukázanie požadovaných výsledkov v práci sudcu na základe hodnotenia sudcu s výrokom „nevyhovujúci“,
- d) nesplnenie povinnosti podať majetkové priznanie podľa § 32 ods. 1 ani v dodatočnej lehote určenej súdnou radou,
- e) prítomnosť na pracovisku pod vplyvom alkoholu, omamnej alebo psychotropnej látky, ak nejde o disciplinárne previnenie podľa odseku 3 písm. a); ak sa sudca na výzvu predsedu súdu alebo predsedu príslušného súdu vyššieho stupňa odmietne podrobiť dychovej skúške na určenie objemového percenta alkoholu v krvi alebo lekárskeho odberu a vyšetreniu krvi alebo iného biologického materiálu, má to rovnaké právne následky, ako keby bol pod vplyvom alkoholu alebo iných omamných látok,
- f) nesplnenie povinnosti podať písomné vyhlásenie podľa § 31 ods. 1 v ustanovenej lehote alebo uvedenie neúplných údajov alebo nepravdivých údajov vo vyhlásení podľa § 31 ods. 1.

Závažným disciplinárnym previnením je

- a) **vedomé porušenie povinnosti sudcu rozhodovať nestranne a nezaujato,**
- b) konanie uvedené v odseku 1 okrem konania uvedeného v písmenách c) a d), ak vzhľadom na povahu porušenej povinnosti, spôsob konania, mieru zavinenia, opakovanie alebo iné prirážajúce okolnosti je jeho škodlivosť zvýšená,
- c) opakované nesplnenie povinnosti podať majetkové priznanie podľa § 32 ods. 1 ani v dodatočnej lehote určenej súdnou radou, úmyselné uvedenie neúplných údajov alebo nepravdivých údajov v majetkovom priznaní alebo v čestnom vyhlásení podľa § 32,
- d) zavinené konanie sudcu, ktoré má za následok prierahy v disciplinárnom konaní,
- e) **svojvoľné rozhodnutie sudcu, ktoré je v rozpore s právom, ak týmto rozhodnutím sudca spôsobí značnú škodu alebo iný obzvlášť závažný následok,**
- f) zavinené konanie sudcu, ktoré má za následok prierahy v súdnom konaní,

---

¹⁶ Nedbanlivosťou sa na účely tohto zákona rozumie také konanie sudcu, kedy vedel alebo vedieť mal, že môže porušiť alebo ohroziť záujem chránený týmto zákonom, ale bez primeraného dôvodu sa spoliehal, že také porušenie alebo ohrozenie nespôsobí.

- g) opakované nesplnenie povinnosti podať písomné vyhlásenie podľa § 31 ods. 1 v ustanovenej lehote alebo opakované uvedenie neúplných údajov alebo nepravdivých údajov vo vyhlásení podľa § 31 ods. 1,
- h) opakované nepreukázanie požadovaných výsledkov v práci sudcu na základe hodnotenia sudcu s výrokom „nevyhovujúci“, ak ide o hodnotenie sudcu vykonané podľa § 27a ods. 1 písm. e),
- i) porušenie povinnosti spĺňať predpoklady sudcovskej spôsobilosti po celý čas trvania funkcie sudcu,
- j) právoplatné odsúdenie sudcu za trestný čin spáchaný z nedbanlivosti, ak znižuje dôstojnosť výkonu funkcie sudcu.

Závažné disciplinárne previnenie nezlučiteľné s funkciou sudcu je

- a) výkon funkcie sudcu počas nariadenej pohotovosti sudcu a počas pracovného času pod vplyvom alkoholu, omamných látok alebo psychotropných látok,
- b) spáchanie závažného disciplinárneho previnenia napriek tomu, že už mu bolo za závažné disciplinárne previnenie uložené disciplinárne opatrenie,**
- c) nespôsobilosť sudcu hodnoverným spôsobom preukázať statočnosť pôvodu majetkového prírastku alebo statočnosť pôvodu samotného majetku v konaní podľa osobitného predpisu,¹²⁾
- d) konanie uvedené v odseku 2 písm. a), c), i) a j), ak je vzhľadom na povahu porušenej povinnosti, spôsob konania, mieru zavinenia, opakovanie alebo iné prít'azujúce okolnosti nezlučiteľné s funkciou sudcu,
- e) porušenie zákonných podmienok náhodného pridelovania vecí senátom, sudcom a súdnym úradníkom a náhodného prerozdeľovania už pridelených vecí,
- f) nepreukázanie požadovaných výsledkov v práci sudcu na základe hodnotenia sudcu s výrokom „nevyhovujúci“, ak predchádzajúce dve hodnotenia sudcu boli s výrokom „nevyhovujúci“,
- g) porušenie povinnosti spĺňať predpoklady sudcovskej spôsobilosti spočívajúce v obchodných, majetkových alebo finančných vzťahoch s osobami z prostredia organizovaného zločinu vyplývajúce zo stanoviska súdnej rady prijatého v rámci dohľadu súdnej rady podľa osobitného predpisu.¹²⁾

Za disciplinárne previnenie disciplinárny senát uloží (i) napomenutie, (ii) zníženie funkčného platu až o 30 % na obdobie najviac troch mesiacov a pri opätovnom disciplinárnom previnení, ktorého sa sudca dopustil v čase pred zahladením disciplinárneho postihu, na obdobie najviac šiestich mesiacov alebo (iii) vydanie a zverejnenie rozhodnutia o tom, že dotknutý sudca v príslušnom roku nepreukázal zákonom ustanoveným spôsobom zdroj svojich majetkových prírastkov. Disciplinárne opatrenia možno uložiť jednotlivito alebo popri sebe. Za disciplinárne previnenie podľa § 116 ods. 1 písm. d)¹⁷ disciplinárny senát uloží aj disciplinárne opatrenie podľa odseku 1 písm. c).

Za závažné disciplinárne previnenie disciplinárny senát uloží niektoré z týchto disciplinárnych opatrení: (i) preloženie sudcu na súd nižšieho stupňa, (ii) zníženie funkčného platu o 50 % až 70 % na obdobie troch mesiacov až jedného roka, (iii)

¹⁷ Nesplnenie povinnosti podať majetkové priznanie podľa § 32 ods. 1 ani v dodatočnej lehote určenej súdnou radou,

vydanie a zverejnenie rozhodnutia o tom, že dotknutý sudca v príslušnom roku nepreukázal zákonom ustanoveným spôsobom zdroj svojich majetkových prírastkov, čím mohol narušiť vážnosť a dôstojnosť funkcie sudcu alebo ohroziť dôveru v nezávislé, nestranné a spravodlivé rozhodovanie súdov. Tieto disciplinárne opatrenia možno uložiť jednotlivo alebo popri sebe. Odvolanie z funkcie sudcu, okrem závažného disciplinárneho previnenia podľa § 116 ods. 2 písm. c)¹⁸, nemožno uložiť spolu s iným opatrením podľa odseku 3. Za závažné disciplinárne previnenie podľa § 116 ods. 2 písm. c)¹⁹ disciplinárny senát uloží aj disciplinárne opatrenie podľa odseku 3 písm. d).

Disciplinárnym opatrením za závažné disciplinárne previnenie nezlučiteľné s funkciou sudcu je vždy odvolanie z funkcie sudcu. Disciplinárny senát pri ukladaní disciplinárneho opatrenia prihliada najmä na rozsah a povahu porušenej povinnosti, spôsob konania, následok a mieru zavinenia. Nedostatky v práci menšieho významu alebo poklesky v správaní menšieho významu môže orgán, ktorý je oprávnený podať disciplinárny návrh, vybaviť, ak je to postačujúce, aj tým, že sudcu písomne napomenie.

Dotknutý sudca sa môže v lehote 15 dní odo dňa, keď sa dozvie o udelení napomenutia, obrátiť na najvyšší správny súd s návrhom na určenie, že napomenutie je neplatné. O návrhu sudcu rozhoduje disciplinárny senát najvyššieho správneho súdu určený podľa disciplinárneho súdneho poriadku bez nariadenia ústneho pojednávania a po vyjadrení orgánu podľa odseku 7, ktorý udelil napomenutie; na konanie sa primerane použije disciplinárny súdny poriadok. Zodpovednosť sudcu za disciplinárne previnenie zaniká uplynutím premlčacej lehoty, ktorá je a) päť rokov, ak ide o disciplinárne previnenie, ktorého sa disciplinárne obvinený dopustil zavineným konaním, ktoré má za následok prietahy v konaní, b) tri roky v ostatných prípadoch.

Premlčanie disciplinárneho previnenia sa prerušuje a) podaním disciplinárneho návrhu za disciplinárne previnenie, o ktorého premlčanie ide, a potom nasledujúcimi úkonmi disciplinárneho senátu smerujúcimi k ukončeniu disciplinárneho konania alebo b) ak sa v premlčacej lehote sudca dopustí iného disciplinárneho previnenia. Prerúšením premlčania začína plynúť nová premlčacia lehota.

Disciplinárne konanie proti sudcom upravuje osobitný predpis, ktorým je Zákon č. 432/2021 Z. z. o disciplinárnom poriadku Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (disciplinárny súdny poriadok).

K zahladeniu disciplinárneho postihu za disciplinárne previnenie alebo za iné porušenie zákona dochádza po uplynutí jedného roka od vykonania disciplinárneho opatrenia, a ak sa upustilo od uloženia disciplinárneho opatrenia od právoplatnosti rozhodnutia o uložení disciplinárneho opatrenia. K zahladeniu disciplinárneho postihu za závažné disciplinárne previnenie, za ktoré nebolo uložené disciplinárne

---

¹⁸ Opakované nesplnenie povinnosti podať majetkové priznanie podľa § 32 ods. 1 ani v dodatočnej lehote určenej súdnou radou, úmyselné uvedenie neúplných údajov alebo nepravdivých údajov v majetkovom priznaní alebo v čestnom vyhlásení podľa § 32,

¹⁹ Ibidem.

opatrenie odvolanie z funkcie sudcu, dochádza po uplynutí troch rokov od vykonania disciplinárneho opatrenia. Ak sú splnené podmienky podľa predchádzajúcich pravidiel, na žiadosť sudcu mu predseda disciplinárneho senátu bezodkladne vydá osvedčenie o zahľadení disciplinárneho postihu.

Na sudcu, ktorému bolo uložené disciplinárne opatrenie podľa § 117 ods. 1 písm. d)²⁰ a § 117 ods. 3 písm. d)²¹, sa po uplynutí štyroch rokov od právoplatnosti rozhodnutia o uložení tohto disciplinárneho opatrenia hľadá, akoby nebol za disciplinárne previnenie stíhaný.

Ako je možné vidieť, zákonné vlastnosti disciplinárnej zodpovednosti sudcov dokážu absorbovať prípadnú svojvoľu, ktorá sa prejaví vo vydaní svojvoľného rozhodnutia samotným sudcom. Otázka, prečo zákonodarca nastavoval trestnoprávnu zodpovednosť sudcu aj nad rámec tejto disciplinárnej zodpovednosti je otázkou hodnotovou, spoločenskou a predovšetkým politickou.

Navyše, je potrebné podotknúť, že znaky skutkovej podstaty trestného činu ohýbania práva, ako bude preukázané nižšie, sú takmer identicky nastavené rovnako, ako je to v prípade skutkovej podstaty disciplinárneho previnenia uvedeného vyššie (svojvoľné rozhodnutie sudcu).

6. Trestné kontexty pozície sudcu:

Trestnosť konania sudcu v súvislosti s rozhodovaním konkrétnej veci či sporu ako osoby v špecifickom postavení verejného činiteľa²² môže spočívať vo viacerých ním vykonaných formách konania. Trestný zákon priamo upravuje trestné činy, ktoré sú aplikovateľné na pozíciu sudcu:

- **Ohýbanie práva (ustanovenie § 326a TZ)**
  - Kto ako sudca, prísediaci sudca alebo rozhodca rozhodcovského súdu pri rozhodovaní **svojvoľne uplatní právo a iného tým poškodí alebo zvýhodní, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.**
- **Prijímanie úplatku (ustanovenie § 328 TZ)**
  - Kto priamo alebo cez sprostredkovateľa pre seba alebo pre inú osobu prijme, žiada alebo si dá sľúbiť úplatok, aby konal alebo sa zdržal konania tak, že poruší svoje povinnosti vyplývajúce zo zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie, potrestá sa odňatím slobody na dva roky až päť rokov.
- **Podplácanie (ustanovenia § 332 TZ)**
  - Kto priamo alebo cez sprostredkovateľa sľúbi, ponúkne alebo poskytne úplatok inému, aby konal alebo sa zdržal konania tak, že poruší svoje povinnosti vyplývajúce zo zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie, alebo z tohto dôvodu priamo alebo cez sprostredkovateľa sľúbi, ponúkne alebo poskytne úplatok inej osobe, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.

---

²⁰ Nesplnenie povinnosti podať majetkové priznanie podľa § 32 ods. 1 ani v dodatočnej lehote určenej súdnou radou,

²¹ Zákon tu odkazuje na neexistujúce písmeno zákona – poznámka autora.

²² Ustanovenie § 128 TZ.

- **Zneužívanie právomoci verejného činiteľa (ustanovenie § 326 TZ)**
  - (1) Verejný činiteľ, ktorý v úmysle spôsobiť inému škodu alebo zadovážiť sebe alebo inému neoprávnený prospech,
    - a) vykonáva svoju právomoc spôsobom odporujúcim zákonu,
    - b) prekročí svoju právomoc, alebo
    - c) nesplní povinnosť vyplývajúcu z jeho právomoci alebo z rozhodnutia súdu,

Všetky uvedené trestné činy, teda konanie ktorými by boli spáchané mali potenciál ovplyvniť zákonnosť rozhodnutia v tom smere, že vecná stránka rozhodnutia – a teda sudcom formulovaný právny názor – nebol v súlade s jeho presvedčením, resp. konkrétna právna otázka alebo otázky neboli posúdené tak, ako mali byť. Interesantná je skutočnosť, kedy by sudca rozhodol síce v súlade so svojim právnym názorom, ale ovplyvnený vplyvom strany – takpovediac – pre istotu napr. prijatím úplatku v súlade s ustanovením § 328 TZ.

7. Keroacovské „on the road“ – slovenská verzia alebo ako sa sudca trestnoprávne prevínil, kto ho usvedčil, kto to vyšetril a kto a ako ho usvedčil:

V tejto časti textu sa budeme venovať vyvodzovaniu trestnosti konania sudcov vo vzťahu k trestnému činu ohýbania práva, pretože ten je primárnym trestným činom, ktorým má dochádzať k „svojoľnému uplatňovaniu práva“ a teda ku ohýbaniu právneho názoru sudcu – a čo je dôležité dodať – ktorý by bol, alebo mal byť v konkrétnom prípade, iný ako bol judikovaný. Už na tomto mieste môžeme cítiť neistotu ohľadne východísk vyvodzovanie trestnej zodpovednosti sudcov.

Vyvodzovanie trestnoprávnej zodpovednosti sudcov za trestné činy ohýbania práva nadobúda nanajvýš sporné, ak nie hraničné dôsledky. Bezpochyby, aj toto konanie má svoje procesné pravidlá, ale tieto nie je možné hľadať v procesnej legislatíve, ale prirodzene, v procesno – trestnej legislatíve, a dokonca v osobitnom zákonodarstve ktoré upravuje postavenie Súdnej rady Slovenskej republiky²³, či prokuratúry²⁴.

Úvodom pripomeňme, že na rozhodovanie o vine a treste sudcov pre konania majúce znaky trestného činu ohýbania práva sa vzťahuje príslušnosť Špecializovaného trestného súdu²⁵.

Opätovne podotýkame, že už na tomto mieste cítiť istú dávku pohoršenia, pretože o právnom názore konajúceho sudcu bude v konečnom dôsledku prebiehať trestné konanie. Procesnoprávne uveďme dôležité východisko a to, že na to, aby tento postup mohol prebiehať, **musí byť odstránená prekážka postupu vo veci vo forme mlčanlivosti sudcu.**

a) *Ustanovenie § 30 ods. 10 z.č. 385/2000 Z.z.:*

- *Sudca je povinný zachovávať mlčanlivosť, a to aj po zániku funkcie sudcu, o veciach, o ktorých sa dozvedel pri výkone funkcie, ak nebol tejto povinnosti zbavený podľa tohto zákona alebo osobou, v ktorej záujme túto*

²³ Zákon č. 185/2002 Z.z.

²⁴ Zákon č. 153/2002 Z.z.

²⁵ Ustanovenie § 14 písm. p) Trestného poriadku.

*povinnosť zachováva; povinnosť mlčanlivosti sa nevzťahuje na oznámenie kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti*²⁶.

- *Z vážnych dôvodov je oprávnený zbaviť sudcu tejto povinnosti aj predseda súdu, a ak ide o predsedu súdu, predseda jeho bezprostredne vyššieho súdu, ak ide o predsedu najvyššieho súdu a predsedu najvyššieho správneho súdu, predseda súdnej rady.*
- *T tejto povinnosti zachovávať mlčanlivosť nemôže byť zbavený vo veciach hlasovania; to neplatí, ak ide o disciplinárne konanie podľa tohto zákona a zbavenie mlčanlivosti je potrebné na posúdenie disciplinárnej zodpovednosti sudcu za disciplinárne previnenie podľa § 116 ods. 2 písm. e).*
- **Sudcu však nemožno nútíť, aby vypovedal ako svedok o veciach, o ktorých sa dozvedel pri výkone funkcie sudcu.**
- *Sudca je aj po zbavení povinnosti zachovávať mlčanlivosť povinný dbať na oprávnené záujmy účastníkov konania.*

Na existenciu a možné dôsledky kriminalizácie sudcov už samotným postupom pri vyvodzovaní trestnoprávnej za trestný čin ohýbania práva poukazuje samotný sudca všeobecnej sústavy súdnictva²⁷ s trestnoprávnou špecializáciou, ktorý konfrontuje odbornú stránku aj v tomto článku rozoberanej trestnoprávnej zodpovednosti sudcov, to v konkrétnych jemu známych kauzách. Možno uviesť, že ním uvádzané kontexty sú nanajvýš relevantné.

Modelujme ale situáciu, že trestné oznámenie pre podozrenie zo spáchania trestného činu ohýbania práva podá strana sporu. Trestné oznámenie podané v súlade s príslušnou legislatívou bude v začiatkovej fáze vyšetrovať príslušník Policajného zboru Slovenskej republiky. Na nelogické kroky postupu orgánov činných v trestnom konaní poukazoval práve už spomínaný. Šamko v konkrétnych krokoch. Šamko uvádza²⁸: „Záver o možnej zaujatosti vedeného vyšetrovania, či nepochopení trestného činu ohýbania práva možno demonštrovať už na samotnej žiadosti vyšetrovateľa adresovanej súdu, ktorou požiadal o zbavenie od povinnosti mlčanlivosti sudcu rozhodujúceho vo veci (žiadosť som videl z pozície predsedu trestnoprávneho kolégia krajského súdu a je vhodná na odbornú diskusiu o jej obsahovej správnosti). Vyšetrovateľ v tomto smere v liste zo dňa 10.01.2022 uvádza:

- *Vyšetrovateľ NAKA (Stred v Banskej Bystrici) vedie pod sp. zn. PPZ – 005/NKA – ST2 – 2022 trestné konanie vo veci zločinu ohýbania práva podľa § 326a ods. 1, ods. 2 písm. a) Tr. zák. s poukazom na § 139 ods. 1 písm. h) Tr. zák.*

²⁶ Ustanovenie § 3 písm. b) a c) zákona č. 583/2008 Z. z. o prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

²⁷ Bližšie pozri: dostupné online: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a1047-k-ucelovej-kriminalizacii-sudcu-prostrednictvom-trestneho-cinu-ohybania-prava> (navštívené dňa 12. júla 2023).

²⁸ Bližšie pozri: dostupné online: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a1047-k-ucelovej-kriminalizacii-sudcu-prostrednictvom-trestneho-cinu-ohybania-prava> (navštívené dňa 12. júla 2023).

- *Vyšetrovateľ žiada predsedu súdu (nesprávne vyšetrovateľ žiadal predsedu Krajského súdu v Bratislave, nakoľko „podozrivý“ sudca je sudcom Okresného súdu Bratislava III, ktorý má vlastného predsedu), aby podľa § 30 ods. 10 zákona č. 385/2000 Z.z. oslobodil od povinnosti mlčanlivosti sudcu Okresného súdu Bratislava III JUDr. Juraja Kapinaja z dôvodu jeho vypočutia v procesnom postavení osoby podľa § 196 ods. 2 Tr.por. (t. j. podozrivej osoby) ku konaniu a rozhodnutiu o väzobnom stíhaní obvinených a v tomto konaní oznamovateľov (vyšetrovateľov) Mgr. J. Č, Mgr. P. Ď, Ing. P. S a JUDr. Š. M., spôsobu a priebehu konania ako sudcu pre prípravné konanie ako aj dôvodoch rozhodnutia o vzatí do väzby v konaní sp. zn. Tp 46/2021, t. j. ku skutočnostiam, ktoré sa nedajú odstrániť a preskúmať inak, ako iba výsluchom samostného zákonného sudcu.*
- *Vyšetrovateľ žiada oslobodenie (zbavenie) od povinnosti mlčanlivosti po celú dobu trestného konania v rozsahu vyjadriť sa ku všetkým skutočnostiam, s ktorými sa menovaný sudca oboznámil pri plnení úloh sudcu občianskoprávneho konania (tu sa zrejme vyšetrovateľ pomýlil, pretože o väzbe sa nerozhoduje v občianskoprávnom konaní) v súvislosti s rozhodnutím a vydaním uznesenia o vzatí do väzby obvinených v konaní sudcu pre prípravné konanie sp. zn. Tp 46/2021“.*

S následnou argumentáciou Šamka sa je nutné stotožniť v celom rozsahu: *„Nechcem sa nikoho dotknúť, ale právne ide o nezmyselnú žiadosť. **O spôsobe a priebehu konania sudcu v konkrétnej veci predsa „hovori“ spisový materiál, v danom prípade zápisnice o výsluchoch obvinených osôb, ktoré boli realizované po podaní návrhu pro-kurátora na vzatie obvinených do väzby (z ktorých je zrejme ako postupoval sudca v konkrétnej veci). O rozhodnutí sudcu a jeho dôvodoch zase „hovori“ samotné rozhodnutie sudcu, v danom prípade uznesenie o vzatí obvinených do väzby. O spôsobe a priebehu konania v konkrétnej veci ako aj o spôsobe vybavenia veci (samotnom rozhodnutí) teda nemá sudca čo vypovedať, nakoľko o tom vypovedá samotný spis, ktorý si vyšetrovateľ môže zabezpečiť a prečítať si ho (vrátane rozhodnutia sudcu).**“*

Sudca tu nie je na to, aby dodatočne vo svojej výpovedi vysvetľoval vyšetrovateľovi, či oznamovateľom svoje rozhodnutie, respektíve spôsob svojho uvažovania alebo konania (napríklad prečo rozhodol o vzatí do väzby a nie o nevzatí a podobne), prípadne, aby takto dodatočne dotváral svoje rozhodnutie o iné, či ďalšie dôvody. Úlohou sudcu nie je ani polemizovať s argumentáciou oznamovateľov uvedenou v trestnom oznámení a presviedčať vo svojej výpovedi vyšetrovateľa, že je nesprávna. Nie som síce predseda Okresného súdu Bratislava III, ale ak by som bol, celkom určite by som takejto žiadosti vyšetrovateľa nevyhovel, nakoľko zbaviť sudcu povinnosti mlčanlivosti podľa § 30 ods. 10 zák. č. 385/2000 Z.z. možno iba z vážnych dôvodov, pričom v žiadosti vyšetrovateľa žiadne takéto vážne dôvody uvedené nie sú; navyše, to čo žiada vyšetrovateľ v žiadosti, si má zisťovať sám a to štúdiom spisu a rozhodnutia sudcu a nie výsluchom sudcu.“

Ak postupujem v procese ďalej, do pozornosti vstupuje ustanovenie § 207a TP ustanovuje ale nasledovné:

- Ustanovenie § 207a TP:
  - Ak je obvineným sudca, **vydať uznesenie o vznesení obvinenia môže len prokurátor generálnej prokuratúry**; uznesenie sa doručí najneskôr do 48 hodín ministrovi spravodlivosti.
  - **O sťažnosti proti uzneseniu o vznesení obvinenia podľa odseku 1 rozhoduje generálny prokurátor.**
  - **Sudca obvinený pre trestný čin ohýbania práva podľa § 326a Trestného zákona má právo po právoplatnosti uznesenia o vznesení obvinenia písomne navrhnúť Súdnej rade Slovenskej republiky vyslovenie nesúhlasu s trestným stíhaním pre tento trestný čin.**

V prípade, že vydá uznesenie o vznesení obvinenia, tomuto muselo predchádzať uznesenie o začatí trestného stíhania, kde musel orgán činný v trestnom konaní uviesť, čo sa skutkovo udialo. Už na tomto mieste musí rešpektujúcu právnu istotu, s jasnou logikou vyargumentovať, čo považuje na konaní sudcu za protizákonné, ktoré myšlienky, myšlienkové pochody, formulačné a argumentačné mechanizmy považuje za trestné vzhľadom na (i) meritórne rozhodnutie ako celok, alebo vzhľadom na judikované (ii) procesné rozhodnutie sudcu.

Zjednodušie uvedené do jednoduchej konštatácie: orgán činný v trestnom konaní bude posudzovať právny názor vyslovený a judikovaný sudcom v prvom začiatocnom štádiu, a následne to bude robiť prokurátor generálnej prokuratúry. Nebýva zvykom, aby sme v odborných príspevkoch uvádzali nasledovné, no tento text je výnimka - ak je autor tohto príspevku jediný, komu sa uvedený následok zdá absurdný, žijeme vo veľmi zvláštnej krajine.

Prirodzene, voči vzneseniu obvinenia **možno podať z pozície „obvineného“ sudcu sťažnosť, o ktorej bude rozhodovať generálny prokurátor.** Aj napriek skutočnosti, že zákon č. 153/2002 Z.z. upravuje rozsiahle právomoci prokurátorov, vrátane generálneho prokurátora, o rozhodovaní generálneho prokurátora o takejto sťažnosti zákon mlčí, a zmienku o spôsoboch vybavovania tejto sťažnosti nenájdeme ani v zákone č. 154/2000 Z.z. o prokurátoroch, či v TP.

Okrem toho sa ale o slovo hlási kontext samostatnosti súdnej moci ako takej, kedy do procesného postupu vstupuje Súdna rada Slovenskej republiky. Podľa ustanovenia § 4 zákona č. 185/2002 Z.z. do ďalšej pôsobnosti súdnej rady patrí rozhodovanie o vyslovení nesúhlasu s trestným stíhaním sudcu pre trestný čin ohýbania práva podľa § 326a Trestného zákona. Obvinený sudca sa preto môže obrátiť na súdnu radu so žiadosťou o vyslovenie nesúhlasu s trestným stíhaním. Proces postupu Súdnej rady upravuje samostatné ustanovenie

- Ustanovenie § 27hi zákona o súdnej rade: Rozhodovanie o nesúhlase s trestným stíhaním sudcu
  - Súdna rada na návrh sudcu obvineného pre trestný čin ohýbania práva podľa § 326a Trestného zákona rozhodne o tom, či vysloví nesúhlas s trestným stíhaním sudcu pre tento trestný čin; svoje rozhodnutie musí súdna rada odôvodniť.
  - Súdna rada rozhoduje o tom, či vysloví nesúhlas s trestným stíhaním sudcu na neverejnom zasadnutí, na ktorom sa môžu zúčastniť len členovia súdnej

rady, dotknutý sudca, obhajca sudcu a prokurátor; ďalšie osoby sa ho môžu zúčastniť len so súhlasom súdnej rady.

- Návrhu sudcu podľa odseku 1 musí súdna rada rozhodnúť do 30 dní od jeho doručenia na zasadnutí súdnej rady, na ktorom umožní vyjadriť sa sudcovi, jeho obhajcovi a prokurátorovi.
- Ak súdna rada rozhodla, že nevysloví nesúhlas s trestným stíhaním sudcu podľa odseku 1, nový návrh dotknutého sudcu v tej istej veci je vylúčený.

Oprávnenie sudcu obrátiť sa na súdnu radu je upravené v TP, to Za priamy nedostatok tejto procesnej úpravy označujeme to, že zákon neustanovuje, čo sa udeje s trestným stíhaním v prípade, ak súdna rada nevysloví s trestným stíhaním sudcu súhlas, a ani neodkazuje na zákon, ktorý tento následok upravuje (v tomto prípade TP). Vyslovenie nesúhlasu s trestným stíhaním sudcu Súdnou radou vytvára neprípustnosť trestného stíhania sudcu podľa ustanovenia § 9 TP:

- V trestnom stíhaní sudcu pre trestný čin ohýbania práva podľa § 326a Trestného zákona **nemožno pokračovať a musí byť zastavené, ak Súdna rada Slovenskej republiky vysloví nesúhlas s trestným stíhaním sudcu pre tento trestný čin.**
- Ak sa týka tento dôvod len niektorého z čiastkových útokov pokračovacieho trestného činu, nebráni to, aby sa vo zvyšnej časti takého činu viedlo trestné stíhanie.

Ak sa uvedené nesúhlasy s trestným stíhaním v konkrétnom prípade zo Súdnej rady SR neobjavia, prokurátorovi generálnej prokuratúry nebude nič brániť v podaní obžaloby. S povestnou predtuchou o otvorení *pandorinej skrinky* pokračujeme v úvahe ďalej.

8. Tvorba právneho názoru (rozhodnutia sporu) a jej kontexty alebo – kto povie že ja som sa mýlil!?

Sudcovia všeobecných súdov rozhodujú v rôznych odborných agendách, reagujúc tak na pulz života a na cyklické vznikanie skutkových kontextov správania sa ľudí produkujúceho sporné situácie. Vzhľadom na

Špecializácia súdnictva bola jedným z hlavných cieľov reformy súdneho systému v roku 2021 a 2022 s účinnosťou od 1. júla 2023. Reflexia tohto stavu existuje rovnako v možnostiach vytvárania grémií na okresných súdoch²⁹, či v nutnosti vytvárania kolégií na krajských súdoch³⁰, Najvyššom súde Slovenskej republiky³¹, Najvyššom správnom súde Slovenskej republiky³². V tomto rozsahu, v previazanosti na „proces tvorby právneho názoru“ dávame do pozornosti prvok kolektívnosti pri kreácii konkrétnych právnych názorov, ktorých podstatou je zjednocovanie rozhodovacej praxe súdov, pričom táto úloha plošne patrí Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky.

Agendy rozhodovania sudcov poznáme prioritne v rozsahu obchodnoprávnej, občianskoprávnej, správnej a trestnej. Nie je nutné formulovať siahodlhé úvahy o

²⁹ Ustanovenie § 15 zákona č. 757/2004 Z.z.

³⁰ Ustanovenie § 17 zákona č. 757/2004 Z.z.

³¹ Ustanovenie § 21 zákona č. 757/2004 Z.z.

³² Ustanovenie § 24a zákona č. 757/2004 Z.z.

tom, že náročnosť jednotlivých agiend v sebe predikuje detailnú znalosť judikatúry, ustálenej rozhodovacej praxe najvyšších súdnych autorít, špecifik jednotlivých odvetví rozhodovania, znalosť extralegálnych korekčných mechanizmov s prihliadnutím na odvetvie práva (napr. poctivý obchodný styk ako kategória odlišná od kategórie občianskeho práva – dobré mravy a pod.). Na tomto kvalitatívnom základe rozhodujú sudcovia spory a iné právne veci. Ide o prípady, kedy je spektrum súdnej úvahy a kreácie právneho názoru dá sa povedať obmedzený na (i) zistenie formálnej alebo materiálnej pravdy prípadu³³ a jej (ii) subsumpciu pod právne pravidlá právneho poriadku Slovenskej republiky s nutnosťou (iii) formulácie právneho názoru nie však izolovaného, ale koncepčne vnímajúceho celý právny poriadok ako normatívny celok³⁴, pričom výklad vykonaný právnym názorom sudcu nesmie popierať izolované vlastnosti odvetví, to však s prihliadnutím na obsahovo – hodnotové prvky právneho poriadku³⁵.

³³ V závislosti od toho, či ide o sporové konanie (formálna pravda – súd rozhoduje na základe zisteného skutkového stavu, za ktorý súd nenesie žiadnu procesnú zodpovednosť) alebo o mimosporové konanie (materiálna pravda – skutočný skutkový stav veci, za ktorého zistenie nesie plnú procesnú zodpovednosť konajúci súd).

³⁴ NSSR, sp. zn. 5 Cdo 171/2009: „Každé ustanovenie ústavy treba interpretovať a uplatňovať v nadväznosti na iné normy ústavy, pokiaľ existuje medzi nimi príčinná súvislosť (II. ÚS 48/97), a preto sa ustanovenia ústavy vysvetľujú a uplatňujú vo vzájomnej súvislosti všetkých relevantných noriem (II. ÚS 31/97, PL. ÚS 13/97, PL. ÚS 15/98, II. ÚS 10/99, I. ÚS 53/01, PL. ÚS 12/01, m. m. PL. ÚS 9/04 atď.) Záver o interpretácii a uplatňovaní právnych noriem vo vzájomnej príčinnej súvislosti sa nepochybnne vzťahuje nielen na ústavné normy, ale aj na právne normy obsiahnuté v právnych predpisoch nižšieho stupňa právnej sily, teda aj na právne normy obsiahnuté v zákonoch. Zároveň zo zásady ústavne konformného výkladu a uplatňovania právnych predpisov explicitne vyjadrenej v čl. 152 ods. 4 ústavy vyplýva aj požiadavka, aby všetky orgány verejnej moci vykladali a uplatňovali zákony (zákonné normy) v súlade s obsahom a účelom dotknutých ústavných noriem. Za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd je na prvom mieste zodpovedný všeobecný súd. Ústavný súd vo svojej judikatúre tiež konštantne zdôrazňuje, že pri uplatňovaní svojej právomoci nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) nemôže zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov, a že jeho úloha sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách najmä v tom smere, či závery všeobecných súdov sú dostatočne odôvodnené, resp. či nie sú arbitrárne s priamym dopadom na niektoré zo základných ľudských práv (napr. I. ÚS 19/02, I.ÚS27/04, I.ÚS74/05).

³⁵ NSSR, sp. zn. 7Sžo/28/2016: „V zmysle čl. 1 ods. 1 prvá veta ústavy je Slovenská republika zvrchovaný, demokratický a právny štát. Základnou premisou materiálneho právneho štátu prezentuje všeobecná záväznosť práva pre všetkých. To znamená, že štátne orgány, orgány územnej samosprávy, ako aj každý jednotlivec musí konať tak, ako určuje právny poriadok. Základom interpretácie a aplikácie čl. 1 ods. 1 je zabezpečenie materiálneho a nie formálneho právneho štátu. Ústavný súd SR princíp materiálneho právneho štátu prezentoval v právnom názore: „V právnom štáte, v ktorom sú ako neoddeliteľné súčasťou súčasťou iných stelesnené princípy, ako sú právna istota a spravodlivosť (princíp materiálneho právneho štátu), čo možno spoľahlivo vyvodiť z čl. 1 ústavy, sa osobitný dôraz kladie na ochranu tých práv, ktoré sú predmetom jej

To, ako vec sudca právne posúdil sa dozvedáme v odôvodnení súdneho rozhodnutia, na ktoré už judikatúra vyprodukovala prísne kvalitatívne požiadavky.

Ak sa ale v konkrétnom trestnom konaní podá obžaloba pre spáchanie trestného činu ohýbania práva, potom je nepochybné, že obsahom tejto obžaloby bude musieť byť metodologické východisko spočívajúce v:

- **Identifikácii skutkového podkladu rozhodnutia sudcu,**
- **Identifikácii právneho názoru konajúceho sudcu,**
- **Identifikácia svojvôle teda**
  - **identifikácia toho, čo nesprávne právne sudca posúdil**
- **Identifikácia správneho právneho posúdenia, ktoré tvorí základ argumentácie o nesprávnosti a trestnosti argumentácie a právneho názoru obžalovaného sudcu**
- **Identifikácie poškodenia všeobecného subjektu trestného činu.**

Okrem toho, súd môže prokurátorovu optiku vidieť inak, nakoľko nie je viazaný právnym názorom obžaloby a skutok a jeho právne posúdenie môže prekvalifikovať. K prekvalifikácii trestných činov dopadajúcich na sudcov pozri bližšie príspevok Šamka³⁶, ktorý uvádza nasledovné: „Už v čase legislatívneho návrhu trestného činu ohýbania práva som v článku[5] upozorňoval na to, že nie je vyjasnený vzťah tohto trestného činu a trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa a že to bude v praxi spôsobovať nemalé problémy. Stalo sa a nevyjasnenie tohto vzťahu môže mať závažné následky. Napríklad, pokiaľ by sa prijal záver, že postup ÚŠP pri zmene právnej kvalifikácie bol nesprávny, potom bola dohoda o vine a treste nezákonná a navyše túto dohodu schvaľoval nepríslušný súd, nakoľko trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa nepatrí, bez ďalšieho, do právomoci Špecializovaného trestného súdu. Trestný čin ohýbania práva je pritom trestným činom zbytočným a pri pripravovanej veľkej novelizácii trestných kódexov by mal byť celkom určite vypustený z Trestného zákona“.

Ak si uvedomíme, že obžaloba vo veci spáchania trestného činu ohýbania práva musí obsahovať, laicky nazvané – neohnuté právo – potom je čiastkovým zistením konštatácia, že prokurátor generálnej prokuratúry musí do obžaloby

---

úpravy. Povinnosťou všetkých štátnych orgánov je zabezpečiť reálnu možnosť ich uplatnenia tými subjektmi, ktorými boli priznané“ (ÚS 17/1999, Nález z 22. septembra 1999. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu SR 1999, s. 365; zhodne I. ÚS 44/1999, Nález z 13. októbra 1999. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu SR 1999, s. 382, I. ÚS 10/98)“. (I. ÚS 54/02. Nález z 13. novembra 2002. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu SR 2002- II. polrok, s. 750. Z uvedeného článku ústavy vyplýva, že výklad a uplatňovanie všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s ústavou. Vplyvom ústavy dochádza k vsunutiu jej obsahovo-hodnotových vlastností do všeobecných pojmov zákona tak, aby bol zabezpečený ústavne konformný výklad. Požiadavka na ústavne konformnú aplikáciu a výklad zákona je súčasťou zákonnosti rozhodnutia ako individuálneho správneho aktu. Práve tu je ťažisko činnosti správneho súdnictva, pretože dikcia zákona nemôže byť interpretovaná izolovane, mimo zmyslu a účelu zákona, cieľa právnej regulácie, ktorý zákon sleduje.

³⁶ Dostupné online: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a1192-pochybnosti-o-spravnosti-vyuzivania-trestneho-cinu-ohybania-prava-v-aplikacnej-praxi-kauza-burka> (navštívené dňa 12. júla 2023).

umiestniť právny názor konkurujúci s právnym názorom konajúceho, zákonného sudcu konkrétnej veci. Prirodzene, vieme si predstaviť, kedy uvedenému pravidlu a požiadavke je možné učiniť zadosť, a to napr. ak by sudca uviedol že všeobecná premlčacia doba je 5 ročná, právnická osoba nemá právnu subjektivitu, či napr. že konanie štatutára obce nie je ničím limitované ani pri nakladaní s majetkom mesta (*smutný odkaz na úvod tohto príspevku a na prípady „advokátskej zahrádky“*).

Možnosť vyargumentovania obžaloby sudcu za spáchanie trestného činu ohýbania práva je prakticky realizovateľný iba v prípadoch flagrantného porušenia zákona sudcom v rozsahu argumentácie, ktorá je v priamom rozpore so zákonom. Vo všetkých ostatných prípadoch právneho posúdenia však, máme za to, je proces obžaloby sudcu objektívne nemožný, a rovnako bude nemožný v prípadoch, kedy bol sudca viazaný právnym názorom rozhodovacej štruktúry vyššej súdnej inštancie alebo ustálenou judikatúrou najvyšších súdnych autorít.

Okrem uvedeného, pamätajme na príkaz *denegatio iustitiae*, teda prípad, kedy sudca rozhoduje na základe neexistencie práva. Túto situáciu predvída samotný základný procesnoprávny kódex:

- *Článok 4 CSP:*
  - *Ak sa právna vec nedá prejednať a rozhodnúť na základe výslovného ustanovenia tohto zákona, právna vec sa posúdi podľa ustanovenia tohto alebo iného zákona, ktoré upravuje právnu vec čo do obsahu a účelu najbližšiu posudzovanej právnej veci.*
  - *Ak takého ustanovenia niet, súd prejedná a rozhodne právnu vec podľa normy, ktorú by zvolil, ak by bol sám zákonodarcom, a to s prihliadnutím na princípy všeobecnej spravodlivosti a princípy, na ktorých spočíva tento zákon, tak, aby výsledkom bolo rozumné usporiadanie procesných vzťahov zohľadňujúce stav a poznatky právnej vedy a ustálenú rozhodovaciu prax najvyšších súdnych autorít.*

V týchto prípadoch je možnosť trestného stíhania sudcov prakticky nemožná, rovnako ako sa javí byť nemožná v senátnej rozhodovacej štruktúre s autorskou básnickou otázkou - bude sa na senátne rozhodovacie štruktúry spolupáchateľstvo?

Príspevok plánujeme zakončiť nasledovným príkladom, ktorý je krásnou ukážkou a učebnicovým príkladom, kedy stojí za zamyslenie úvaha, či súdne rozhodnutie priamo negovať znenie zákona. Ustanovenie § 8 ods. 1 Zákona o športe a o zmene a doplnení niektorých zákonov (*dalej aj len „ZoŠ“*) znie:

- *Športovou organizáciou je právnická osoba, ktorej predmetom činnosti alebo cieľom činnosti je športová činnosť; **športovou organizáciou nie je orgán verejnej správy***³⁷.

---

³⁷ Zákon o športe tu ustanovuje, že ministerstvá, obce, mestá, vyššie územné celky, vysoké školy a pod. (orgány verejnej správy) nie sú nikdy považované za športovú organizáciu v zmysle ZoŠ, hoci majú a disponujú aj právomocou na úseku športovej činnosti.

Komentované rozhodnutie³⁸ kompetenčného senátu NSSR (1Skomp/38/2022³⁹) uvádza, pričom ale pachuť pocitu nezákonnosti znásobuje vedomosť, že ide o argumentáciu kompetenčného senátu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

- *K posudzovaniu vzťahov, ktoré je možné riešiť orgánmi športových organizácií treba pristupovať reštriktívne v tom smere, aby jednotlivým subjektom nebol odopretý prístup k právu na súdnu ochranu garantovaný čl. 46 ods. 1 Ústavy. Arbitrážna komisia Slovenského zväzu ľadového hokeja nemá oprávnenie vydávať akty zaväzujúce jednotlivé subjekty smerom von.*
- *Nepriamo to potvrdzuje aj zákon o športe, ktorý nedáva športovým organizáciám osobitné postavenie v rámci verejnômocenských autorít.*
- *Priamo § 8 ods. 1 tohto právneho predpisu ustanovuje, že športové organizácie nie sú orgánmi verejnej správy (pozri aj rozsudok Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 8 Sžk 1612020 zo 16. decembra 2022).*

Bohužiaľ, žiadny takýto záver nie je možné abstrahovať z ustanovenia § 8 ods. 1 ZoŠ, a tento záver ani nie je záverom právnym ale záverom gramatickým. Či sa kompetenčný senát NSSR v tomto prípade previnil, a teda či disciplinárne alebo trestnoprávne – ponechávam ako autorskú otázku – nezodpovedanú.

9. Následky trestného činu sudcu – odstíhame, a – to je všetko?

Sumarizáciou napísaného možno konštatovať, že spáchaním niektorého z uvedených trestných činov sa sudca dopustil neobjektívneho posúdenia veci, a teda naklonil pomyselnú misku váh v prospech tvorby (rozhodovanie) a formulácie (rozhodnutie - odôvodnenie) právneho názoru, ktorý nie je možné považovať za objektívny a spravodlivý, čím nebola naplnená základná úloha výkonu súdnictva. Môžeme konštatovať, že sudca môže želaný a zákonný priebeh súdneho konania ovplyvniť v dvoch základných smeroch, a to:

1. Ovplyvnenie procesného vývoja sporu

a. *Deformácia princípov a zásad práva na spravodlivé súdne konanie, princípu právnej istoty.*

2. Ovplyvnenie vecného rozhodnutia sporu

3. Ovplyvnenie sporu bez vecného rozhodnutia

a. *vydaním procesného rozhodnutia napr. o nedostatku právomoci súdu a tým vytvorenie stavu, že vec nebude prejednaná.*

Možno teda abstrahovať, že **sudca môže ovplyvňovať konečné, alebo procesné rozhodnutia** pričom je viac ako zrejmé, že ovplyvnenie pozície subjektu

³⁸ Ku obsiahlej kritike komentovaného rozhodnutia bližšie pozri: ČOLLÁK, J.: VÝBER Z JUDIKATÚRY: Keď kompetenčný senát najvyšších súdnych autorít nerešpektuje judikatúru EŠLP a popiera koncept alternatívnych orgánov na riešenie sporov – dostupné online: <https://ak-kosice.sk/collak-partneri-alternativne-riesenie-sporov/> (navštívené dňa 12. júla 2023), rovnako aj diskusiu s prezentáciou názorov konajúceho sudcu: <https://www.lexforum.sk/752> (navštívené dňa 12. júla 2023).

³⁹ Dostupné online: https://www.nssud.sk/web_object/Rozhodnutia_PDF/1Skomp382022.pdf (navštívené dňa 12. júla 2023)

práva dokážu oba typy rozhodnutí – to aj v previazanosti na vlastnícke právo v rozsahu nami ozrejmeneých zložiek tohto práva z úvodu tohto príspevku.

Ak budú konštatované a konaním sudcu naplnené znaky skutkovej podstaty niektorého z vyššie uvedených trestných činov, sudca môže byť za predmetné konanie odstíhaný, no s existenciou ním judikovaného rozhodnutia, ktoré bolo trestným činom ovplyvnené – sa neudeje odstíhaním sudcu nič. Je preto potrebné konštatovať, že tento kontext chápeme ako nedostatok legislatívnej úpravy trestnej zodpovednosti sudcov, ktorá potvrdzuje motiváciu zákonodarcu (i) trestať sudcov, ale (ii) vecne nezhojovať následky takto „krivených“ rozhodnutí.

Z hľadiska procesného práva je zaujímavé, že prípadnú právoplatne konštatovanú **trestnosť konania sudcu v súvislosti s vydaním konkrétneho rozhodnutia procesné právo ale nereflektuje ako generálnu výnimku alebo ako zásah do právoplatnosti a vykonateľnosti, a teda záväznosti (subjektívnej inter partes, a v niektorých prípadoch aj erga omnes) sudcom vydaného rozhodnutia.**

Procesné právo reflektuje konanie sudcu trestnoprávneho charakteru len vo väzbe na možnosť obnovy konania v CSP (subsidiárne aplikujúc aj na CMP) a v SSP. Iný zásah do judikovaného rozhodnutia z dôvodu trestnosti konania sudcu procesné právo nepozná, a nepozná ho ani trestné právo. Rovnako konštatujeme, že zhojenie trestného konania sudcu pri vydávaní procesného rozhodnutia (*napr. poverenie správcu konkurznej podstaty, nepripustenie zmeny žaloby, nepripustenie pristúpenia subjektu do konania, či zmeny subjektu konania*) procesné právo nepozná, čo je taktiež optikou *de lege ferenda* možné označiť ako nedostatočnosť zákonnej úpravy a kontextov trestnej zodpovednosti sudcov.

- **Prípustnosť žaloby na obnovu konania v CSP** (ustanovenie § 397 písm. c) **a CMP:**
  - Proti právoplatnému rozsudku je prípustná žaloba na obnovu konania, ak bolo rozhodnuté v neprospech strany v dôsledku trestného činu sudcu, iných subjektov konania alebo inej osoby zúčastnenej na konaní,
- **Prípustnosť žaloby na obnovu konania v SSP** (ustanovenie § 472 SSP)
  - Žalobou na obnovu konania možno napadnúť právoplatné rozhodnutie správneho súdu, ak bolo rozhodnuté v neprospech účastníka konania v dôsledku trestného činu sudcu, iného účastníka konania alebo osoby zúčastnenej na konaní,

Možno teda uzavrieť, že zákonodarcu síce na jednej strane (i) pri podozrení o nezákonnom rozhodnutí v rozsahu spáchania trestného činu sudcu (ii) sankcionuje jednak disciplinárne ako aj (iii) trestnoprávne, ale dôsledkami takto vydaného rozhodnutia sa nezaobrá a jeho existenciu – resp. záujem na zrušení takéhoto rozsudku ponecháva na stranu pôvodného sporu. Okrem toho, strana pôvodného konania nemá ako vedieť, že v súvislosti s daným rozhodnutím v konkrétnej veci prebehlo trestné konanie, a že bol sudca za dané rozhodnutie dokonca odsúdený – trestný rozsudok sa stranám pôvodného konania nezasiela, čo možno považovať za ďalší procesnoprávny lapsus snahy zákonodarcu vyvodzovať trestnoprávnu zodpovednosť voči sudcom, ale následky jej vyvedenia neriešiť.

Verejný záujem sa pri tomto kontexte stretáva so súkromným – verejný záujem by mal spočívať v záujme štátu o zrušenie nezákonného rozhodnutia bez

ohľadu na záujem alebo aktivitu (procesnú aktivitu) pôvodných strán sporu. Aktuálne nastavenie je ale také, že dosiahnutie „procesnej nápravy“ nezákonne vydaného rozhodnutia súdu

Ak súd povolí obnovu konania, o merite veci rozhodne nanovo, avšak, je treba podotknúť, že základné a aj súdne potvrdené pravidlo⁴⁰, že v obnovenom konaní bude rozhodovať pôvodný sudca (*vice versa* – že pôvodný sudca nie je z prejednávania „obnovovaného konania“ vylúčený) – bude prelomené a nie je ho možné aplikovať.

V rozsahu identifikácie návrhov *de lege ferenda* je možné konštatovať, že na podanie žaloby na obnovu konania v prípade trestných činov sudcov, ktoré mali vplyv na vydanie konkrétneho súdneho rozhodnutia by mal byť oprávnený aj prokurátor, ktorý by v rámci netrestného úseku pôsobenia prokuratúry túto žalobu inicioval. Nebola by potrebná procesná aktivita strán, pretože existuje verejný záujem na „znovuotvorení prípadu“, pričom strany by sa stali stranami obnovovaného konania *ex lege*. To, ako by dopadol v konečnom dôsledku „obnovený spor“ je irelevantné, garantovala by sa avšak jeho zákonnosť, to bez ohľadu na skutočnosť, že by spor po vecnej stránke mohol dopadnúť – teda byť rozhodnutý – aj úplne totožne.

Záver

Povestné svetielko na konci tunela by malo byť dosiahnuteľné vždy. Ak nie dosiahnuteľné, tak aspoň viditeľné, čo však nemusí platiť, ak sa vlak (alebo nesúci sa pasažier) v tme tunela pokazí, a zastane. Úplne opačný prípad je ale situácia, kedy vlak už vchádza do tmy pokazený, pretože svetielko na konci tunela netúži vidieť. Zákonodarca v podmienkach Slovenskej republiky nie je však v tomto prípade ani pasažierom, ani strojvedúcom či rušňovodičom, a určite nie je vlakom. Je predajcom sušienok, ktorý vo vlaku hlasno kričí, že ich predáva, v tme ich síce nevidí, a dodá ich až keď tma pominie. Okrem tmy tunela pritom zhasol všetky svetlá úmyselne.

Máme za to, že obsahom príspevku bola preukázaná zreteľná prepojenosť medzi normami trestného práva, rozhodovaním sudcov ako decíznych osôb v súdnom systéme Slovenskej republiky, a možnými dopadmi na vlastnícke práva subjektov práva. Upozornili sme na to, že rozhodovanie jednotlivých sporov je faktická tvorba právneho názoru konajúceho sudcu, pričom konkrétne znenia právneho poriadku preukázali, že okrem (i) ničím nelimitovanej tvorby právneho názoru konajúceho sudcu existujú situácie, kedy je sudca (ii) právnym názorom viazaný, či situácie, kedy (iii) je povinný nasledovať právne názory iné, ak tieto majú charakter ustálenej rozhodovacej praxe najvyšších súdnych autorít.

Sudcom vyjadrený právny názor pri rozhodovaní konkrétnej veci nemusí byť vecne správny, čo reflektujú úpravy a samotný účel opravných, procesných opravných systémov a teda riadne, či mimoriadne opravné prostriedky. Ak vyjadrený právny názor vybočuje z hraníc akceptovateľnosti a udržateľnosti,

⁴⁰ „Okolnosť, že sudca rozhodol vo veci, v ktorej vydané rozhodnutie je napadnuté návrhom na obnovu konania, nie je dôvodom pre jeho vylúčenie z prejednávania a rozhodovania vo veci obnovy konania.“ (R 115/2003).

disciplinárna zodpovednosť sudcov tak, ako bolo textom príspevku ozrejmená, poskytuje dostatočný priestor na postihnutie predmetného konajúceho – zákonného sudcu uložením disciplinárneho opatrenia za tzv. svojvoľné rozhodnutie. Svojvoľné rozhodnutie vie byť podkladom pre odvolanie sudcu z funkcie v prípade, ak sa ho sudca dopustí opakovane, preto konštatácia dostatočnosti „potrestania“ sudcu za nesprávny právny názor je v tomto prípade namieste a je plne postačujúca. Uvedme, že okrem uvedeného, ak by bol sudca nižšej súdnej inštalácie v rámci hodnotenia sudcov, ktoré prebieha konštantne, vyhodnocovaný ako neuspokojivý – pretože mu „správnosť jeho názorov“ nepotvrdzujú sudy vyšších inštalácií, aj to je priestor pre disciplinárnu zodpovednosť sudcov. Hodnotíme preto, že disciplinárna zodpovednosť sudcov poskytuje dostatočný priestor pre postihovanie „vecne nesprávnych sudcov“, ktorých právne názory prejavované a formulované v odôvodneniach rozhodnutí nie sú akceptovateľné.

Do uvedeného sveta vstúpil v nedávnej minulosti s nebývalou mediálnou razanciou zákonodarca, kedy dôvodil potrebou trestného stíhania sudcov – práve v prípadoch, kedy bude sudcom porušovaný zákon v rozsahu svojvoľného rozhodovania. Chceli sme urobiť dobre, dopadlo to ako vždy – vravieva sa. Prvotný zámer zákonodarcu ale narazil na niektoré praktické limity, nakoľko vyvodzovanie trestnoprávnej zodpovednosti sudcov za prejavované právne názory nie je vec jednoduchá, ak nie nemožná – ako poukázal predložený príspevok. Právom tento odborný výstup môžeme označiť za vyslovenú autorskú kritiku zavedenia trestného činu ohýbania práva – pretože ním v skutočnosť v častiach, v ktorých sa mu venuje aj skutočne je. Jeho obsah poukázal okrem iného na ďalší zaujímavý moment a to na to, že na sudcov dopadajú aj iné trestné činy, ktoré sú bezpochyby a môžu byť v kauzálnom nexuse s rozhodovaním sporu. Čo je ale dôležitejšie, z procesuálneho hľadiska – príspevok obnažil donaha zákonodarcu a kričí – následky možného trestného konania sudcov zákonodarca ponecháva na vôľu strán. Konkrétne to platí pri argumentácii o nutnosti podania žaloby na obnovu konania, ktorá ako jediný procesný inštitút umožňuje zhojiť prípadné následky trestného konania sudcov vo forme (i) meritórnych rozsudkov. Nemeritórne rozhodnutia, pri ktorých bol prípadne spáchaný trestný čin „rozhodovacieho“ charakteru alebo s vplyvom na rozhodovací charakter – takto „zhojiteľný“ nie je. Absencia tejto právnej úpravy, resp. absencia oprávnenia štátu (aktívna legitímácia prokurátora) iniciovať a zrušiť „trestné“ rozhodnutie sudcu je vizitkou zákonodarcu, ktorá by skôr mala byť prejavom úrovne zákonodarcu, ako snaha trestne stíhať sudcov všeobecnej sústavy súdnictva.

Ako bolo príspevkom preukázané, ak chceme sudcov stíhať za spáchanie trestného činu ohýbania práva, musíme v takomto trestnom konaní preukázať, čo bolo trestné, teda – čo bolo vecne nesprávne. Musíme teda preukázať, a to bez akýchkoľvek pochybností, že právny názor vyslovený sudcom bol vecne nesprávny – pretože (*cum grano salis*) „je to inak“. „Konal si protiprávne, pretože správne právne posúdenie je prezentované týmto právnym názorom, a nie tak, ako si to urobil ty, sudca“. To má konštatovať prokurátor generálnej prokuratúry prvýkrát pri vznesení obvinenia, a druhýkrát pri podaní obžaloby na špecializovaný trestný súd. Potvrdiť správnosť obžalobou uvádzaného má sudca špecializovaného trestného sudu, ktorý potvrdí správnosť právneho názoru prokurátora generálnej prokuratúry

napr. na rodinnoprávnu, obchodoprávnu, pracovnoprávnu alebo spotrebiteľskú právnu otázku. Špecializácia súdnictva je tu popretá svojou samotnou existenciou, a vytvorením systému trestnoprávneho stíhania sudcov.

Hranica medzi sudcovským uvážením a trestným činom ohýbania práva je hranicou jemných kontrastov akceptovateľnosti právnych záverov formulovaných konajúcim sudcom. Preukázali sme, že obsahová stránka ohýbania práva a dokonca aj znenie tohto trestného činu je to isté, čo obsah disciplinárne previnenia sudcu vo forme „*svojvoľného rozhodovania*“ iba pretavené do trestnoprávnej roviny. Disciplinárna zodpovednosť sudcov tak ako je nastavená dokáže postihovať presne to, čo postihuje trestný čin konajúceho sudcu ale v disciplinárnej rovine bez nutnosti trestnoprávneho trestania.

Z uvedeného teda plynie celkom jednoznačný záver – trestnoprávne postihovanie sudcov, ktoré považujeme za absurdné, je preto len a len politické rozhodnutie aktuálneho zákonodarcu. Pôsobí o to devastujúcejšie vo vzťahu k odbornej úrovni zákonodarcu, ak samotná Ústava trestné stíhanie sudcov za prejavovaný právny názor – neumožňovala, to až do jej novely účinnej od 1.1.2021, kedy zákonodarca zmenil čl. 148 ods. 4 ústavy: *Znenie do 1. januára 2021:*

- *Za rozhodovanie nemožno sudcu ani prísediaceho sudcu z radov občanov stíhať, a to ani po zániku ich funkcie.*
- *Znenie od 1. januára 2021:*
  - *„Za právny názor vyjadrený pri rozhodovaní nemožno sudcu ani prísediaceho sudcu z radov občanov stíhať, a to ani po zániku ich funkcie, **okrem prípadov, ak by tým bol spáchaný trestný čin**; disciplinárna zodpovednosť sudcu tým nie je dotknutá.“*

Zákonodarca sa tu dopustil zaujímavej súvzťažnosti: (i) právny názor síce nemožno stíhať, s čím sa stotožňuje aj samotnou novelou Ústavy č. 99/2019, ale uvádza, že uvedené neplatí, ak bol spáchaný trestný čin – ktorý ale v prijatej forme – kopíruje disciplinárne previnenie sudcu a ktorý – je fakticky aj právne postihnutím formy prejavovania právneho názoru. To, že zákonodarca použil slová trestného činu ako jeho znaky „*svojvoľne uplatní právo*“ je gramatická a historická premenná, ktorá ale nie je schopná znegovať to, že pri vyvodzovaní trestnej zodpovednosti voči sudcovi sa sudcovi bude klásť za vinu, že nerozhodol (*podľa trestného súdu*) ako mal, ale rozhodol tak, ako rozhodol. Trestný sudca vysvetlí v odsudzujúcom rozsudku sudcovi špecializácie rodinnej, či obchodnej, ako mal rozhodnúť a prečo sa trestnoprávne prevínil, ak rozhodol inak. Právoplatným odsúdením sudcu sudca stráca bezúhonnosť ako bazálnu podmienku pre jeho vymenovanie do funkcie⁴¹, čím sa naplnia podmienky nie pre zánik funkcie sudcu, ale pre jeho odvolanie z funkcie prezidentom Slovenskej republiky⁴².

Ak má každý odborný výstup formulovať návrh *de lege ferenda*, tak je ním celkom jednoduché konštatovanie: zrušiť trestný čin ohýbania práva, bodka. Aj to je asi dôvodom, prečo až samotná *Súdna rada Slovenskej republiky* navrhla vláde,

⁴¹ Ustanovenie § 5 zákona č. 385/2000 Z.z.

⁴² Ustanovenie § 18 ods. 1 písm. a) zákona č. 385/2000 Z.z..

trestný čin ohýbania práva zrušiť a vypustiť ho z právneho poriadku Slovenskej republiky⁴³. *Salto mortale*, ktoré sme mohli sledovať pri niektorých členoch právnickej obce (i) do procesu prijatia trestného činu stíhajúceho sudcov obhajujúcich tento postup a (ii) po jeho prijatí - je len smutnou pripomienkou skutočnosti, že náš národ nie je národom holubičím, a že senzácia je aj dnes stále viac ako rozvaha, odbornosť a udržateľnosť – akéhokoľvek systému na Slovensku.

Že sa uvedenými činmi zákonodarcu nabúrali základné východiská trojdelenia moci v štáte, našim spoluobčanom radšej zamlčme s pocitom ich sladkej nevedomosti, a s pachuťou na jazyku pri pohľade na oltár práva, či právnej vedy.

Nádej na lepšie zajtražsky však zomiera posledná, aj keď predajca sušienok nič nevidí, hoci do vlaku presvitajú líče krásneho dňa.

Použitá literatúra

1. ČOLLÁK, J.: Decízne systémy. Vzťahy súdnych a alternatívnych foriem prejednávania a rozhodnutia sporov / Jaroslav Čollák; recenzenti Peter Vojčík, Marek Števec, Ján Svák. - 1. vyd. - Praha: C.H. Beck, 2022. - 484 s.. - ISBN 9788074008641.
2. ČOLLÁK J.: Ochrana ľudských hodnôt v procesnom práve / Peter Molnár, Milan Sudzina, Jaroslav Čollák; recenzenti Svetlana Ficová, Daniela Gandžalová. - 1. vyd. - Košice: Typopress-tlačiareň, 2023. - 196 s. [17,97 AH]. - ISBN 9788081291456. Projekt: Ochrana ľudských hodnôt v súkromnom práve v kontexte moderných trendov a prebiehajúcej rekodifikácie súkromného práva - VEGA 1/0765/20.
3. FILIČKO, V.: Ochrana ľudských hodnôt v súkromnom práve / Renáta Bačárová, Vladimír Filičko, Peter Koromház; recenzenti Zuzana Adamová, Marian Ďurana, Anton Dulak. - 1. vyd. - Košice: Typopress-tlačiareň, 2023. - 228 s. [22,52 AH]. - ISBN 9788081291449. Projekt: Ochrana ľudských hodnôt v súkromnom práve v kontexte moderných trendov a prebiehajúcej rekodifikácie súkromného práva - VEGA 1/0765/20.
4. MASSON-FORESTIER, ALFRED– Advokátovo svedomie, 1901, 228 s. Vydavateľstvo: Hejda & Tuček, Praha 1901
5. SVÁK, J.: Súdna moc a moc sudcov na Slovensku, EUROKÓDEX, 2011, 168 s., ISBN: 9788089447558

Kontaktné údaje autora

doc. JUDr. Jaroslav Čollák, PhD.

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Katedra občianskeho práva, Právnická fakulta.

ČOLLÁK & PARTNERI advokátska kancelária s.r.o. – advokát /konateľ.

Komora SFZ pre riešenie sporov – predseda.

Učená právnická spoločnosť – stály člen Rady.

Email: jaroslav.collak@upjs.sk / jaroslav.collak@ak-kosice.sk

---

⁴³ Uznesenie súdnej rady č. 63/2023 zo dňa 16. februára 2023, dostupné online: <https://zasadnutia.sudnarada.sk/data/att/12514.pdf> (navštívená dňa 12. júla 2023).

TRESTNĚPRÁVNÍ ASPEKTY PORUŠENÍ FIDUCIÁRNÍCH POVINNOSTÍ

CRIMINAL LAW ASPECTS OF BREACH OF FIDUCIARY DUTIES

Miroslav Ševčík

Právnická fakulta University Karlovy

Abstrakt

Příspěvek se věnuje problematice přesahy trestního práva pro případ porušení fiduciárních povinností. Nejprve se v teoretické části zabývá obecným vymezením pojmu fiduciární, následně charakterizuje základní fiduciární vztahy a jejich obsah. V praktické části se zabývá přesahy porušení fiduciárních povinností do trestního práva. Toto téma vyžaduje stálou pozornost, neboť trestně právní úprava v této oblasti není úplně dokonalá. Za stěžejní problémy považuji absenci pojmu péče řádného hospodáře jakožto základ řádné péče a do budoucna zmiňuji i možný problém, který může nastat při vymezení trestného činu pomocí blanketní skutkové podstaty a stav, kdy dojde k odborné diskusi a soudnímu rozhodnutí, které může mít za následek když už ne porušení zásady nullum crimen sine lege, tak alespoň nejistotu ohledně trestní odpovědnosti.

KPůčové slova: *trestní právo, fiduciární vztahy a povinnosti, řádná péče, péče řádného hospodáře*

Abstract

The contribution is devoted to the issue of the overlap of criminal law in case of breach of fiduciary duties. First, in the theoretical part, it deals with the general definition of the term fiduciary, then characterizes the basics of fiduciary relationships and their content. In the practical part, it deals with some interventions of criminal law into breach of fiduciary duties. This topic requires constant attention, as criminal legislation in this area is not completely perfect. I consider the key problems to be the absence of the legal definition of the concept of the due diligence as the basis of proper care, and for futuro I also mention a possible problem that may arise when defining a criminal offense using a blanket substance of crime and a situation where there will be an expert discussion and a court decision, which may result in uncertainty regarding criminal liability if not a violation of the nullum crimen sine lege principle.

Keywords: *criminal law, fiduciary relations and duties, proper care, due diligence*

Úvod

Ve svém příspěvku bych rád zdůraznil některé aspekty porušení fiduciárních povinností, což má z hlediska objektivního práva přesah do práva trestního. Problém však nastává, že některé nepřekonatelné zásady trestního práva mohou být v částečném rozporu se stanovením toho, co je a co není považováno za okolnost vyvolávající trestněprávní odpovědnost.

Právo jako soustava právních norem upravuje (anebo se o to poměrně úspěšně snaží) téměř každou oblast našeho života. Ve své určité části, které se budu věnovat níže, taktéž upravuje právní vztahy mezi osobami, jež se dostali do vzájemného postavení ať již ze zákona nebo na základě smluvního vztahu. Tyto právní normy přinášejí ve svém obsahu pravidla chování a v ideálním případě i sankce za porušení těchto norem. Normy, kterými se tyto vztahy řídí, jsou ve zkoumaném případě jak civilního, tak i veřejného charakteru.

Téma fiduciárních vztahů není samozřejmě doménou trestního práva a prolíná se do něj spíše z práva občanského. Co se týče významu ochrany zájmů oprávněných osob (*principals*), tak zejména z práva korporátního při úpravě postavení právnických osob a jejich zástupců (v prvé řadě volených členů orgánů společností), kde je jejich význam z ekonomického hlediska nejvýraznější. Tématu se také poměrně detailně věnují ekonomické disciplíny v tzv. *agency* modelech (*principal – agent theory*) s přesahem do právní oblasti.

Za základní hypotézu svého příspěvku považuji, že objasnění relevantních neurčitých právních pojmů vyskytujících se v rámci trestní odpovědnosti porušení fiduciárních povinností (a nejen v této oblasti) povede ke zlepšení předvídatelnosti právní úpravy, a naopak předvídatelný právní systém bude hlavní předpokladem pro výkon řádné správy, tedy plnění fiduciárních povinností.

Ve svém příspěvku jsem si stanovil pomocný ekonomický rámec fiduciárních vztahů a uplatňování práv při jejich porušení, zabýval jsem se pojmem *fiduciární*, sepsal několik poznámek k prolínání trestního práva do fiduciárních vztahů. V závěru si pokládám otázku, zdali je nutné chránit fiduciární vztahy prostřednictvím trestního práva a zdali tato ochrana je účelná.

1. Ekonomické vymezení zkoumaných oblastí fiduciárních vztahů a využití modelu pro vyvození odpovědnosti za porušení fiduciárních povinností

Pro tuto část příspěvku si vypůjčím *myšlenku* nositele Nobelovy ceny za ekonomii, slavného amerického ekonoma Milтона Friedmana¹, kterého jsem měl tu čest potkat kdysi ve svém mládí osobně, přičemž závěry jsou platné i pro fiduciární vztahy a pro rámcové modely *principal – agent*. Tato myšlenka mi utkvěla v hlavě, aniž bych si v té době představil, že ji kdy využiji pro úvahu v oblasti trestního práva. Milton Friedman říká, že existují čtyři způsoby, jak lze utrácet peníze.

Nejprve, utrácíte své vlastní peníze za sebe, v takovém případě se snažíte za své peníze získat maximum a jste velmi opatrní při nakládání s penězi. V druhém případě utrácíte své vlastní peníze pro někoho jiného, při tomto už vám tolik nezáleží na tom, jaký z toho bude mít příjemce (např. daru) užitek, ale přesto jste opatrní, co se týče alespoň nákladů. Ve třetím případě si utrácíte peníze někoho jiného, ale pro sebe, tedy si ve většině případů dopřejete tzv. *co je libo a co hrdlo ráčí*. Na posledním místě zůstává pak zůstává případ, kdy utrácíte cizí peníze za někoho jiného. V takovém případě Vás ze všech případů nejméně zajímá, kolik peněz utratíte a jakou hodnotu za ně dostanete.

---

¹ Rozhovor dostupný online na: <https://www.foxnews.com/story/your-world-interview-with-economist-milton-friedman>

Diagram 1: Model spotřeby vlastních / cizích prostředků

1. případ útrata vlastních peněz na vlastní potřebu (vlastní užitek)	2. případ útrata vlastních peněz na cizí potřebu (cizí užitek)
3. případ útrata cizích peněz na vlastní potřebu (vlastní užitek)	4. případ útrata cizích peněz na cizí potřebu (cizí užitek)

Zdroj: vlastní zpracování / úvaha Milтона Friedmana

Pokud si tedy dovolím tuto Friedmanovu myšlenku modifikovat na problematiku fiduciárních vztahů, tak se dostávám do sféry převážně čtvrtého případu. Tento model lze dle mého názoru analogicky využít i z hlediska správy majetku, cizích záležitostí apod. V prvním případě fiduciární vztah nenalzáme, ve čtvrtém naopak ano. Otázkou je, zdali ho nalzáme ve druhém a třetím případě. V modelu, v prvním případě totiž žádný fiduciární vztah nenalzáme, naopak ve čtvrtém zjevně ano. Otázkou je, zdali ho nalzáme ve druhém a třetím případě. Ve druhém případě může nastat případ, kdy platíme z vlastních prostředků výdaje na cizí potřeby, typicky v rámci tzv. rodičovské zodpovědnosti (např. útraty na jejich základní potřeby apod.), v takovém případě však dle mého názoru není založen fiduciární vztah. Vztah, kdy rodič pečuje o majetek svého potomka (pocházející například z dědictví nebo daru) by měl však správně náležet již do čtvrté skupiny, tzn. ta zahrnuje fiduciární vztahy. V třetím případě dle mého názoru již fiduciární vztah existuje, jelikož utrácím cizí prostředky na vlastní potřebu, což však musí mít svá pravidla. Prostředky ostatně nejsou neomezené a budou pravděpodobně určeny k určitému účelu (např. se může jednat o určité benefity ze zaměstnání nebo paušální částky určené ke spotřebě za nějakým účelem). Účelem modelu je nastínit, jak by mělo být posouzeno v ideálním případě efektivní vynaložení prostředků (rozuměj i řádná správa), tedy situace, kdy bychom v případě 2 až 4 postupovali podle principů případu 1.

2. Význam pojmu fiduciární

Pojem fiduciární není v českém právu nijak definovaný ani ustálený, k jeho využívání došlo zejména v posledních letech spíše v odborné právní literatuře. Patrně nejobsáhlejší výzkum v České republice v této oblasti provedl Borkovec, který ho shrnul v monografii *Fiduciární povinnosti (povinnosti správců cizích záležitostí)*². Výzkum navazuje na jeho předchozí odborné články týkající se fiduciárních vztahů a povinností³. Houdek se zabývá fiduciárními povinnostmi v souvislosti s

² Borkovec, A., Josková, L., Tomášek, P. *Fiduciární povinnosti (povinnosti správců cizích záležitostí)*; Praha, Leges, 2022, 253 stran

³ Např. Borkovec, A., *Fiduciární povinnosti versus platy českých soudců*, *Buletin Advokacie*, publikováno 15.08.2018, dostupné online: <http://www.bulletin-advokacie.cz/fiduciarni-povinnosti-versus-platy-ceskych-soudcu#ftn1> nebo

rekodifikací kapitálových společností, tedy zdali jsou povinnosti zákonného nebo smluvního charakteru⁴.

S pojmem *fiducia* se lze patrně poprvé setkat v římském právu. *Fiducia*⁵ znamenala obligaci, kdy fiduciář přijímá od fiducianta určitou věc (movitou) za účelem jejího užívání nebo spíše za účelem zajištění pohledávky, přičemž se předpokládalo, že věc bude vrácena zpět původnímu vlastníkov. Lze říci, že se z *fiducie* postupně stalo zástavní právo (*pignus*), kdy už však držitel není vlastníkem věci. Následně se vyvinul další právní institut a to tzv. *fideicommissum*⁶, díky němuž mohl požádat zůstavitel dědice, aby něco plnil.

Ačkoliv se objevil základ fiduciárního práva hlavně v právu římském, nelze jeho rozvoj omezit pouze na tuto oblast, spíše naopak. Fiduciární právo se objevilo v ranném britském common law, a následně i v židovském, křesťanském a islámském právu⁷.

Anglosaská právní teorie definuje pojem fiduciární jako týkající se důvěry nebo svěřenectví⁸. Z tohoto obsahu pojmu můžeme dále definovat i osobu tzv. fiduciáře (*fiduciary, n.*) jakožto osoby, která se v pozici nějaké autority zavazuje jednat jménem někoho jiného (zejména při hospodaření s penězi nebo majetkem) a zároveň přebírá určité povinnosti (fiduciární povinnosti, viz dále). O těchto povinnostech můžeme hovořit jako o svěřenských povinnostech fiduciáře.

V českém právu (byť již neplatném) se lze setkat s pojmem fiduciář - např. zákon č. 179/1924 Sb., ze dne 3. července 1924, o zrušení svěřenství, který rušil institut tzv. rodinné fideikomisy, tedy formu svěřenství, kdy se jednalo o *statek dědičný, jež nesmí býti prodán ani dluhy přetížen*⁹.

3. Fiduciární vztahy

a) Vznik a význam fiduciárních vztahů

Fiduciární vztahy musí ve společnosti nutně vznikat a aby k tomu došlo, je potřeba nejprve dvou subjektů, tj. fiduciáře (správce) a oprávněného¹⁰, kteří jsou ve vzájemném nerovném vztahu. Jelikož málokdy existuje člověk, který by byl nadán všeobecnou schopností činit všeho, najímá si k určitým službám své zástupce, správce, fiduciáře. Fiduciáři jsou nutní zástupci téměř ve veškerých oblastech (nejsou potřeba pouze tam, kde nikdo nežije, nebo tam, kde někdo chce žít úplně sám), jejich existence je tedy pro oprávněné nezbytná a je nepostradatelná i pro celou společnost a její rozvoj. Oprávnění tedy najímají správce pro určitou oblast, vzniká mezi nimi zpravidla kontrakt o *poskytování služeb*, které slouží k uspokojování

⁴ Houdek, Z., Nad charakterem porušení fiduciárních povinností člena voleného orgánu, Časopis pro právní vědu a praxi, ročník XXIV, 4/2016: 541-553

⁵ Překládáme doslova: věrnost neboli věrná ruka

⁶ Překládáme doslova: *tvé důvěře svěřuji*

⁷ Frankel, Tamar, The Rise of Fiduciary Law (August 22, 2018). Boston Univ. School of Law, Public Law Research Paper No. 18-18

⁸ Merriam-Webster's dictionary of law, rok vydání 1996, Merriam-Webster, Inc., s. 193

⁹ Josef RANK, Příruční slovník všeobecných vědomostí, díl I. A-J, Praha 1882, s. 614.

¹⁰ Pro účely tohoto příspěvku budu používat tyto pojmy: fiduciář, agent => správce; principal, stakeholder, shareholder = oprávněný

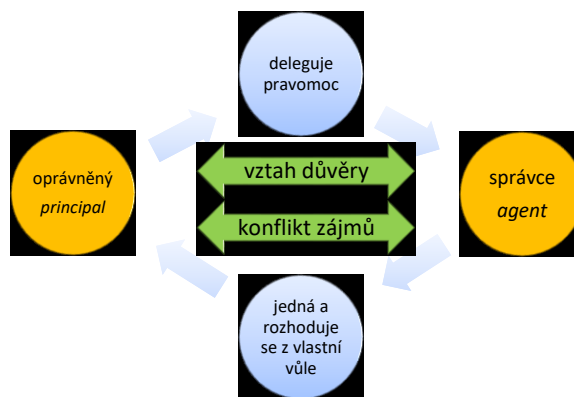
potřeb oprávněných. Fiduciární vztah tak vzniká spíše na základě dohody, případně ze zákona nebo z vrchnostenského rozhodnutí (soud, správní orgán). To má bezesporu vliv na kvalitu fiduciárního vztahu, jelikož ustanovení fiduciáře bez odpovídající motivace nebo násilím nemůže být ze své podstaty efektivní.

Jak bylo řečeno vztah vzniká tedy zpravidla dohodou, kdy na druhé straně oproti poskytnutí služeb by měl být určitý benefit pro správce (např. nějaká odměna nebo podíl za správu věcí), ale také vzniká odpovědnost správce za to, že naplní předmět dohody, přičemž vzniká poměrně nerovné postavení dané též požadovanou expertizou správce. V ekonomické teorii byl tento fenomén rozvinut *principal – agent / agency theory*¹¹.

V rámci konceptu *agency theory* lze definovat předpoklady vzniku a vlastnosti fiduciárního vztahu:

- (i) Byla delegována pravomoc správce jednat ve svěřené (peněžní, majetkové) oblasti za oprávněného
- (ii) Správce je nadán vlastní vůlí, volností jednání, sám se rozhoduje, má vlastní úsudek a uvažování (na rozdíl od např. mandátních smluv, kde je předpokládána nižší míra vlastního rozhodování)
- (iii) Vztah je nezbytně propojen důvěrou, a já bych ještě doplnil, že ideálně vzájemnou.
- (iv) Mezi správcem a oprávněným existuje střet zájmů a pokud dosud neexistuje, téměř vždy hrozí, což je dáno oddělením vlastnictví předmětu vztahu a kontrolou nad tímto předmětem.

Diagram 2: Principal – agent problem (theory) – vztahy mezi subjekty

Zdroj: vlastní zpracování

¹¹ Jensen, Michael C. and Meckling, William H., Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure (July 1, 1976). Michael C. Jensen, A THEORY OF THE FIRM: GOVERNANCE, RESIDUAL CLAIMS AND ORGANIZATIONAL FORMS, Harvard University Press, December 2000, Journal of Financial Economics (JFE), Vol. 3, No. 4, 1976

b) Důvody vzniku fiduciárních vztahů

Proč vlastně vznikají vztahy mezi správcem a oprávněným a jaké jsou hlavní motivy pro přesun ochrany zájmů na správce? Pomineme-li, zdali vztah vzniknul ze zákona nebo ze smlouvy, příp. z autoritativního rozhodnutí, lze jako hlavní důvody zařadit tyto: (i) nedostatek času: oprávněný nemá prostě čas, aby své určité záležitosti spravoval, proto si na správu najímá správce; (ii) nedostatek vlastního úsilí: oprávněného správa záležitostí nebaví a preferuje ve svém životě jiné aktivity; (iii) nedostatek kompetence: oprávněný není nadán dostatečnou vlastní kompetencí ke správě záležitostí a využívá lepší odbornou vybavenost správce (iv) ostatní: mezi ně může patřit věk, příslušnost k určité profesní komoře (advokát, investiční poradce, atd.) aj.

c) Obsah fiduciárních vztahů – svěřenské povinnosti

Obsahem fiduciárních vztahů jsou práva a povinnosti jejich vzájemných účastníků, které odpovídají spíše skupině práv relativních, tedy kdy povinnosti určitého subjektu odpovídá oprávnění jiného subjektu, kdy v jednotlivých případech mohou nastat všechny formy jednoho subjektu požadovat něco od jiného subjektu, tj. *dare, facere, omittere, pati*. Primárně se v právní teorii definující fiduciární vztahy vyskytují tyto povinnosti a z nich vyplývající oprávnění: (i) povinnost péče (*duty of care*); (ii) povinnost loajality (*duty of loyalty*); (iii) povinnost poslušnosti (*duty of obedience*); (iv) povinnost mlčenlivosti (*duty of confidentiality*); (v) povinnost obezřetnosti (*duty of prudence*); (vi) povinnost zveřejnit nebo oznámit určité informace, informační povinnost (*duty to disclose*).

Povinnost obecné péče (*duty of care*) je procesně orientovaná povinnost správce, která zahrnuje promyšlené zvážení možností a následné rozumné rozhodování založené na pečlivém prozkoumání okolností rozhodnutí. Rozumné rozhodování může spočívat na tzv. osvědčených postupech nebo tzv. standardech náležité péče. Musí být zaměřena na nejlepší zájem oprávněného, tedy nikoliv na vlastní zájem. **Povinnost loajality** (*duty of loyalty*) zahrnuje výkon správy výlučně v zájmu oprávněného nikoliv pro vlastní zisk, loajalita by měla být bezvýhradná. V případě konfliktu zájmů je nutno se vyvarovat rozhodnutí v neprospěch oprávněného a konflikt zájmů oznámit. V případě dosažení neautorizovaného zisku¹² správce v rámci fiduciárního vztahu by se neloajálnost měla předpokládat. Povinnost loajality (*duty of loyalty*) je tvořena primárně pravidlem *žádného zisku* (*no profit rule*) a pravidlem *žádného konfliktu* (*no conflict rule*). Dle mého názoru by se však povinnost loajality neměla vztahovat na vyjednávání správce o svém smluvním uspořádání a odměně za svou správcovskou činnost. **Povinnost mlčenlivosti a zachování důvěrnosti informací** (*duty of confidentiality*) stanovuje správci zachovávat důvěrnost všech informací týkajících se zájmů oprávněného. Správce nesmí využít žádnou informaci pro svůj osobní prospěch nebo zisk. **Povinnost opatrnosti, obezřetnosti** (*duty of prudence*) zahrnuje povinnost správců činit rozhodnutí s nejvyšší mírou opatrnosti, péče, profesionálních dovedností a se zhodnocením možných rizik. **Povinnost informovat** (*duty to disclose*) spočívá v

---

¹² Správce nesmí pro svůj osobní prospěch bez souhlasu oprávněného, využít příležitost, o které se dozvěděl z titulu své funkce správce.

povinnosti správce vhodným způsobem zveřejnit, resp. oznámit všechny skutečnosti, které by mohly mít dopad na jeho schopnost vykonávat svěřenské povinnosti nebo mít negativní vliv na oprávněného nebo na jeho zájmy. **Povinnost „poslušnosti“** (*duty of obedience*) je povinnost, jejímž obsahem je především dodržování interních podnikových a externích právních norem, aby se správce v rámci výkonu své činnosti nedostal do nepovolených aktivit a aby bylo naplněno poslání správce v souladu se stanoveným nebo předpokládaným účelem správy.

d) Zánik fiduciárního vztahu

K zániku fiduciární vztahu dochází hlavně v závislosti na okolnostech, událostech či jednání, které vedly k jeho vzniku. Vztah zanikne formálně nebo neformálně. Dle mého názoru by měl zaniknout právě v okamžiku, kdy jeho jednotlivé strany již nebudou tento vztah chtít nadále udržovat, byť např. česká zákonná úprava pamatuje na situace, kdy je správce po určité období dále povinen vykonávat své povinnosti. Zánikem vztahu zanikne pravomoc správce, tj. možnost, aby dále vytvářel závazky pro oprávněného. Pokud dojde ze strany správce k protiprávnímu jednání, je nutno posoudit mnoho aspektů, jedním z nich je pak i to, kdy došlo k ukončení fiduciárního vztahu.

4. Trestněprávní aspekty porušení fiduciárních vztahů

Ačkoliv odborná diskuse o fiduciárních vztazích probíhá primárně v rámci civilního práva, jsem přesvědčen, že fiduciární vztahy nelze zkoumat odděleně v rámci jednotlivých právních odvětví. Teorie fiduciárních vztahů založená na výše popsaném modelu principal – agent a odpovědnosti při porušení jejich povinností vychází převážně z civilního práva, tedy odpovědnost by měla být primárně ve vztahu k oprávněnému. Lze říci, že je tento zmíněný princip zejména z důvodů rozvoje společnosti a ochrany práv společnosti jako celku porušen a odpovědnostní vztah existuje i *vis-à-vis* státu pomocí norem trestního práva. Hlavním motivem je to, že vznik a existence fiduciárních vztahů je benefitem pro společnost, tedy zasluhuje určitou ochranu prostřednictvím trestního práva.

Pokud bychom alespoň v základu srovnali právní *anglosaské* právní systémy s kontinentálním právem, jednoduše zjistíme, že odpovědnost za porušení svěřenských povinností je spíše civilního charakteru v prvně zmíněných, zatímco v například v evropském právu bude ochrana prostřednictvím trestního práva sepsaného proti podvodům a zpronevěřám. Nelze se tedy divit, pokud dospějeme k závěru, že v českém trestním právu mezi teoretické i praktické přesahy úpravy fiduciárních vztahů do trestního práva tedy musíme zařadit i ochranu zájmů právě prostřednictvím těchto norem.

V českém trestním právu je *vlažkovou lodí* z hlediska ochrany porušení povinností vyplývajících z fiduciárních vztahů především skutková podstata trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku, na kterou se dále v textu alespoň v základu zaměřím. Dále následuje nepříliš *známá* (ve smyslu příliš využívaná) skutková podstata zneužití informace v obchodním styku, resp. zneužití postavení v obchodním styku, která se spíše vypořádává s porušením povinnosti loajality. Ve formě *lex specialis* ještě k první zmíněné skutkové podstatě vystupuje ještě trestný čin zpronevěry (který je z hlediska aplikační praxe i četnosti ve vztahu

ke zmíněným i ten nejvýznamnější), avšak spíše definuje odpovědnost za přisvojení si cizí svěřené věci.

Na otázku položenou v úvodu tohoto příspěvku, zdali a kdy nastává ochrana fiduciárních vztahů pomocí prostředků trestního práva musíme tedy odpovědět kladně (co se týče přinejmenším většiny kontinentálního práva). Trestní právo je však samozřejmě nástrojem ultima ratio. Toho využívají orgány činné v trestním řízení, které zhodnotí další postup ve věci jako nepatřičnou ingerenci z jejich strany, která by byla v přímém rozporu s touto zásadou, neboť trestní právo je nejpřísnějším a nejkrajnějším prostředkem, kde ostatní prostředky právní ochrany jsou neúčinné. V některých případech není jednoduché zhodnotit, zdali se oprávněný (poškozený) již nachází v situaci, kterou je potřeba posoudit optikou trestního práva. Tyto případy mohou přesahovat jak odbornou stránku orgánů činných v trestním řízení, tak jejich kapacitu případ řádně a pečlivě zpracovat (prověřit). Aplikace trestních norem k ochraně fiduciárních vztahů s sebou totiž přináší problémy. Dovolte mi zmínit alespoň základní z nich, a to v několika poznámkách.

V rámci **první poznámky** bych zařadil existenci blanketních a odkazovacích norem (skutkových podstat) trestního práva. V případě porušení povinnosti při správě cizího majetku je tedy naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu závislé na mimotrestní právní úpravě (a judikatuře), od níž bude derivována protiprávnost jednání. Dispozice skutkové podstaty porušení povinnosti při správě cizího majetku zní¹³: *Kdo poruší podle zákona mu uloženou nebo smluvně převzatou povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek, a tím jinému způsobí škodu...* Tedy protiprávní jednání spočívá v porušení povinnosti opatrovat nebo spravovat cizí majetek (a v důsledku toho dojde ke způsobení škody), přičemž zákonodárce postihuje dva případy povinnosti, tedy uložené na základě zákona nebo smluvně

---

¹³ § 220 Porušení povinnosti při správě cizího majetku

(1) Kdo poruší podle zákona mu uloženou nebo smluvně převzatou povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek, a tím jinému způsobí škodu nikoli malou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo

b) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu.

§ 221 Porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti

(1) Kdo z hrubé nedbalosti poruší podle zákona mu uloženou nebo smluvně převzatou důležitou povinnost při opatrování nebo správě cizího majetku, a tím jinému způsobí značnou škodu, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného, nebo

b) způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu.

převzaté. V nedbalostní verzi skutkové podstaty (§221) se musí jednat o hrubou nedbalost.

Správa majetku, resp. její obecná pravidla jsou upravena v § 1400 – 1447 občanského zákoníku¹⁴. Správa se v základu členění na správu prostou, která má vést zejména k zachování majetku a na správu plnou, jejíž účelem i je případné rozmnožení majetku. Dvojkolejnost právní úpravy však do těchto civilních ustanovení zavádí zákon o obchodních korporacích¹⁵, který dle jednoznačného¹⁶ znění v § 59 odst. 1 větě druhé zákona o obchodních korporacích stanoví, že se pravidla o správě cizího majetku poměrně detailně popsaná § 1400 an. NOZ, nepoužijí na úpravu práv a povinností mezi obchodní korporací a členem jejího orgánu. Osobně považuji práva a povinnosti mezi obchodní korporací a členem jejího voleného orgánu za hospodářsky nejvýznamnější, tzn. této úpravě by se z hlediska fiduciárních vztahů mělo dostat patřičné pozornosti, a to nejen z hlediska jejich ochrany prostřednictvím právních norem, ale i z hlediska předvídatelnosti a srozumitelnosti těchto norem.

V rámci této první poznámky si nemohu odpustit komentář k tématu pro někoho možná trochu vyhrocené debaty o tom, zdali je vztah mezi obchodní korporací a členem jejího orgánu založen a vzniká na základě zákona nebo ze smlouvy. Tématem charakteru vztahu člena voleného orgánu a obchodní korporace se zabýval poměrně vyčerpávajícím způsobem např. Houdek¹⁷, přičemž konstatoval, že diskuse o tom, zdali je porušení péče řádného hospodáře porušením povinností ze smlouvy nebo ze zákona (a zdali je výkon funkce člena výkonem smluvního nebo zákonného zastoupení), nepřinesla jednotné stanovisko. Část odborné komunity se pak přiklání k tomu, že se jedná o zákonné zastoupení (a tedy i charakter porušení povinností), charakteru zákonného zastoupení, část, že se jedná o smíšené zastoupení (tedy částečně zákonné a částečně smluvní) a část staví svou argumentaci na závěru, že se jedná o zastoupení „*sui generis*“¹⁸, přičemž se tato teorie již objevila v judikatuře Nejvyššího soudu¹⁹. Pokud se bude doktrína o zastoupení *sui generis* v rámci výkonu voleného člena obchodní korporace i nadále rozvíjet a začne převažovat, bude zajímavé sledovat očekávanou debatu o aplikaci §220 a §221 trestního zákona, neboť skutková podstata výslovně definuje protiprávní jednání spočívající v porušení zákonné nebo smluvní povinnosti. Budou pak aplikovatelné tyto mimotrestní normy v rámci blanketních nebo odkazovacích dispozic trestního práva?

Druhá poznámka úzce souvisí s poznámkou předešlou a míří směrem k tzv. neurčitému právnímu pojmu *péče řádného hospodáře*. Pojem péče řádného

---

¹⁴ 89/2012 Sb. občanský zákoník (NOZ)

¹⁵ 90/2012 Sb. zákon o obchodních korporacích (ZOK)

¹⁶ „Ustanovení občanského zákoníku o správě cizího majetku se nepoužijí.“

¹⁷ Nad charakterem porušení fiduciárních povinností člena voleného orgánu, Houdek, Zdeněk; Časopis pro právní vědu a praxi, ročník XXIV, 4/2016: 541-553

¹⁸ Jinými slovy na hranici mezi zákonným a smluvním zastoupením

¹⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017, uveřejněný pod číslem 37/2020 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

hospodáře považují za základní kámen správy cizích záležitostí. V případě, že se správce stane osobou odpovědnou za správu cizího majetku, může tak činit třemi způsoby. První a očekávaný způsob je, že bude vykonávat správu naprosto bezvadně, pak nehrozí ale žádné porušení povinnosti a nic, co by muselo právo řešit z hlediska porušení povinností správce. Druhý, poněkud extrémní případ je, že nebude vykonávat správu naprosto vůbec. Zde tedy dojdeme logicky k závěru, že správce porušil svou zákonem určenou nebo smluvně převzatou povinnost bez dalšího. Třetí, avšak z hlediska posouzení porušení povinnosti nejnáročnější případ bude, pokud správce svou povinnost vykonává, avšak nikoliv očekávaným způsobem (řádně a odpovědně za současného plnění dalších atributů řádné správy). Řádná péče a naplnění jejich atributů bude tedy hlavním vodítkem pro posouzení porušení povinnosti správce.

Problémem je, že obsah tohoto pojmu není totiž nikde jednotně a zcela jednoznačně upraven. NOZ uvádí v části o orgánech právnických osob v § 159: *Kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky.* Pojem péče řádného hospodáře můžeme tedy dovést jako opak nedbalého jednání (nedbale jedná ten, kdo nejedná s péčí řádného hospodáře, protože toho není schopen a když to zjistí, nevyvodí z toho pro sebe důsledky), tedy v rámci péče řádného hospodáře se jedná o vědomé rozhodování na základě dostatečných znalostí ve prospěch právnické osoby.

Dle dřívější judikatury rozumíme např. pojmem péče řádného hospodáře takový výkon funkce, kdy je volený orgán právnické osoby, resp. jeho člen je *povinen při výkonu funkce si počínat diligentia diligentis patris familias, tedy s péčí řádného hospodáře, mezi takové povinnosti především patří pečovat o svěřený majetek, nezpůsobovat na něm škody, chránit též obchodní tajemství obchodní společnosti, neprozrazovat jej třetím osobám, ani jej nezneužívat ke svému prospěchu, zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo právnické osobě přivodit škodu, respektovat zákonem a zakladatelským právním jednáním stanovený zákaz konkurence etc²⁰.*

Jiná soudní rozhodnutí²¹ definovala pojem péče řádného hospodáře tak, že *řádny hospodář činí právní úkony týkající se obchodní společnosti odpovědně a svědomitě a stejným způsobem rovněž pečuje o její majetek, jako kdyby šlo o jeho vlastní majetek. Taková péče tedy nepochybně zahrnuje péči o majetek akciové společnosti nejen v tom smyslu, aby nevznikla škoda na majetku jeho úbytkem či znehodnocením, ale také aby byl majetek společnosti zhodnocován a rozmnožován v maximální možné míře, jaká je momentálně dosažitelná.*

Pokud bychom v rámci této soudní definice péče řádného hospodáře hledali obsahové vymezení, dostáváme se analogicky do ekonomického modelu definovaného v úvodní kapitole v prvním případě. Soudní rozhodnutí totiž mimo jiné požaduje takovou péči o majetek (společnosti) jakoby šlo o vlastní majetek, toho kdo

²⁰ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 2. 2019, sp. zn. 5 Tdo 1552/2018

²¹ např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 1224/2006 a 5 Tdo 1412/2007

činil právní úkony (tedy první případ modelu). Jako další atributy péče řádného hospodáře je povinnost pečovat o majetek **odpovědně**, tedy s povinností ručení nebo garantování správného provedení správy, uvážlivě a rozvážně, a zároveň **svědomitě**, tedy výkon správy co nejlépe s dostatečnou mírou pečlivosti. Současně nesmí v rámci řádné péče vzniknout negativní výsledek ve formě škody, úbytku nebo znehodnocení a zároveň musí v rámci péče řádného hospodáře dojít ke zhodnocení a rozmnožení majetku, která je momentálně dosažitelná. Z analogického hlediska ustanovení o správě cizího majetku dle NOZ by se tedy jednalo o správu *plnou*.

Zákon o obchodních korporacích (ZOK) pojem péče řádného hospodáře nijak nedefinuje, v některých aplikačních ustanovení však na tento pojem odkazuje. Pojem se vyskytuje např.:

- v ust. § 34, odst. 3 ZOK: *má se za to, že ti členové statutárního orgánu, kteří s vyplacením podílu na zisku v rozporu se zákonem souhlasili, nejednali s péčí řádného hospodáře;*
- ust. § 43a, odst. 3: *na zástupce právnické osoby se použijí ustanovení občanského zákoníku a tohoto zákona (ZOK) o péči řádného hospodáře;*
- ust. § 49 odst. 1 pro případ, že kontrolní orgán nedá souhlas k jednáním statutárnímu orgánu, nebo určité jednání zakáže, pak platí, že: *za případnou újmu odpovídají namísto členů statutárního orgánu ti členové kontrolního orgánu, kteří nejednali s péčí řádného hospodáře; a stejně pro případ dle § 49 odst. 2, kdy kontrolní orgán souhlas dal a kdy odpovídají za újmu ti členové kontrolního a statutárního orgánu, kteří nejednali s péčí řádného hospodáře, společně a nerozdílně;*
- obšírněji je pojem upraven v rámci pravidel jednání členů voleného orgánu v § 51 - 53 ZOK.
  - o § 51 odst. 2, kdy: *člen statutárního orgánu kapitálové společnosti může požádat nejvyšší orgán obchodní korporace o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení; tím není dotčena jeho povinnost jednat s péčí řádného hospodáře.*
  - o § 52 odst. 1, kdy znění tohoto ustanovení: *při posouzení, zda člen voleného orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, se vždy přihlédnou k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obdobného orgánu obchodní korporace;*
  - o § 52 odst. 2 pak zakotvuje přesun důkazního břemene na člena voleného orgánu: *je-li v řízení před soudem posuzováno, zda člen voleného orgánu obchodní korporace jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno tento člen, ledaže soud rozhodne, že to po něm nelze spravedlivě požadovat;*
- ust. § 53, odst. 1 stanoví, že: *osoba, která porušila povinnost péče řádného hospodáře, vydá obchodní korporaci prospěch, který v souvislosti s takovým jednáním získala;*
- ust. § 53, odst. 3 pak upravuje vypořádání újmy porušením péče řádného hospodáře smluvně s podmínkou souhlasu nejvyššího orgánu obchodní korporace.

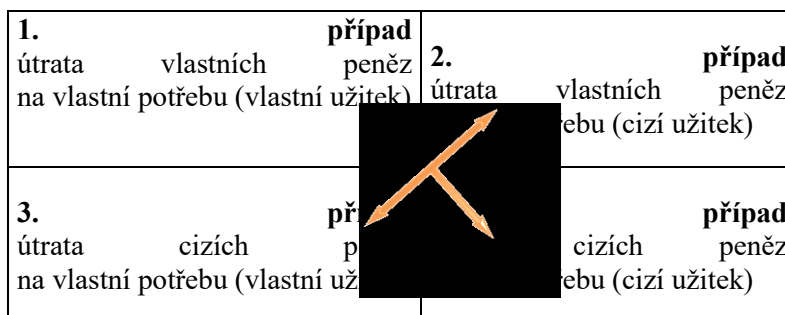
- zajímavé rozšíření aplikace povinnosti péče řádného hospodáře přináší ustanovení § 62, odst. 1, který aplikuje tuto povinnost i na osobu, která se *nachází fakticky v postavení člena voleného orgánu*, ačkoliv jím není. Jedná se tedy o osobu, která formálně není členem voleného orgánu, ale materiálně jsou v tomto postavení, přičemž se jedná o osoby, které uplatňují vliv na volené členy, a to bez ohledu, na jejich vztah ke společnosti.
- další zmínku o povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře nalezneme v úpravě koncernového práva v § 81, odst. 2, kdy je stanoveno, že: *člen voleného orgánu řízené osoby není při výkonu funkce zbaven povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře* pro případ, že mu byl řídicí osobou udělen pokyn týkající se obchodního vedení, je-li v zájmu koncernu.
- Poslední výslovná úprava povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře členů představenstva v ZOK se týká úplatného nabytí majetku společnosti od zakladatelů a akcionářů dle § 255, odst. 4.

Z výše uvedených zákonných ustanovení nelze jasnou definici institutu péče řádného hospodáře dovodit. Závěrem této poznámky lze konstatovat, že ačkoliv institutu péče řádného hospodáře byla v poslední dekádě věnována ze strany legislativců rozhodně větší pozornost než v obdobích předešlých, nemusí být pro všechny členy volených orgánů dostatečnou úpravou z hlediska předvídatelnosti právních vztahů po výkonu rozhodovací činnosti členů orgánů. Je otázkou, zdali by si alespoň pro začátek nezasloužila úprava institutu péče řádného hospodáře svou přinejmenším civilní definici, anebo zdali ponechat další precizování výkladu na soudní judikatuře, či případně právní teorii, což je stav současný. Domnívám se, že pro vymahatelnost trestněprávních norem v rámci platných trestněprávních zásad upravujících fiduciární odpovědnost by výslovné vymezení pojmu řádného hospodáře nepochybně pomohlo.

Pokud se tedy vrátíme k vymezenému modelu dle úvahy M. Friedmana (viz. část 2), lze v rámci řádné správy uspět, pokud se co nejvíce přiblížíme v attributech rozhodování a chování v rámci správy prvnímu případu.

Následující diagram vyjadřuje, že atributy správy, které uplatňujeme pro první případ (tedy útratu vlastních prostředků pro vlastní užitek) by měly být maximálně uplatněny i zejména a v případě třetím a čtvrtém.

Diagram 3: Model spotřeby vlastních / cizích prostředků – přenos atributů výkonu správy

Zdroj: vlastní zpracování

Třetí poznámka se týká role českého trestního práva ve vztahu ke správcům fiduciárních záležitostí. Základním účelem trestního práva je ochrana nejdůležitějších právních statků (zájem společnosti, ústavní zřízení, práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob) před trestnými činy²². Trestní právo je taktéž postaveno na zásadách trestního práva, přičemž jako relevantní k tématu bych zmínil zejména zásadu *nullum crimen sine lege*, zásadu zmíněné subsidiarity trestní represe a zásadu *ultima ratio*. Trestní právo je (resp. by mělo být) tedy významně ovlivněno svou (i) subsidiární povahou, tzn. že je aplikováno podpůrně, až když jsou ostatní právní prostředky neúčinné; a svou (ii) akcesorickou povahou, která je založena na tom, že ochrana oprávněných zájmů je primárně součástí jiných právních odvětví (civilní, resp. obchodní právo) ve formě právní úpravy odpovědnosti za škodu, a proto je ochrana akcesorní. Trestní právo má 4 funkce²³: (i) **ochrannou**, která je základní funkcí ochrany společnosti před kriminalitou; (ii) **preventivní**, jejímž účelem je předcházet protiprávnímu jednání; (iii) **represivní** funkce působí na individuálního pachatele a zabraňuje mu v páchání další trestné činnosti, přispívá taktéž k převýchově pachatele; v neposlední řadě samotná (iv) **regulativní** funkce stanovuje působnost trestních zákonů a vymezuje podmínky trestní odpovědnosti.

Z hlediska zkoumaného tématu považuji za ochrannou funkci za nejvýznamnější. Právní nauka rozlišuje **individuální** prevenci zaměřenou na konkrétního pachatele a tzv. **generální** prevenci, která má za úkol odstranit potencionální pachatele trestných činů od případného protiprávního jednání.

Trestní právo v dnešní podobě zcela jistě zasahuje do fiduciárních vztahů prostřednictvím relevantních skutkových podstat. Míra zásahu je pak dána:

- definicí skutkových podstat, které upravují trestnost určitého jednání v rámci fiduciárních vztahů;
- stupněm protiprávního jednání nebo jeho povahou (v rámci subsidiarity a akcesority trestního práva), přičemž vyhodnocení stupně a povahy trestní odpovědnosti je plně v rukou orgánů činných v trestním řízení, neuplatňuje se případná smluvní volnost (dohoda o netrestnosti jednání správců), nemožnost vyvinut se z trestní odpovědnosti, nemožnost být zbaven odpovědnosti za učiněná rozhodnutí oprávněnou osobou (tzv. discharge);
- trestní sankce mohou mít určitý vliv na rozhodování správců, ale nezpůsobují dle mého názoru přílišné odstrašování od přijímání funkce správce, to je dáno dle mého názoru jednak tím, že míra odhalení, stíhání a odsouzení je vnímána jako příliš nízká, a jednak že nepůsobí ani příliš preventivně ani odpovědnost za škodu způsobenou výkonem funkce (uplatňovaná v rámci civilního práva);
- v neposlední řadě bych zmínil taktéž spíše nižší stupeň znalosti právních předpisů vztahujících se k výkonu funkce správce fiduciárních záležitostí (to se však liší v závislosti na stupni profesionality jednotlivých správců a případné příslušnosti k různým profesním skupinám), v této věci jsem názoru,

²² Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 7. vydání. Praha: Leges, 2019, s. 28

²³ tamtéž

že pokud by míra znalosti povinností byla vyšší mohlo by to mít za následek vnímání vyššího rizika ze strany správců a následného odrazení od nástupu do správcovských funkcí.

- závěrem si neodpustím poznámku, že orgány činné v trestním řízení by si měly být více vědomi svého preventivního významu pro „zlepšování“ výkonu správcovských funkcí a nemělo by být proto pravidlem, že pokud lze v případě ochrany fiduciárních vztahů chránit vztahy prostřednictvím civilního práva, neznámá to automaticky, že není důvod postupovat podle norem práva trestního v případě závažnějších provinění a to zejména úmyslných.

Čtvrtou poznámku bych rád věnoval aspektům vymáhání náhrady škody pro případ porušení fiduciárních povinností a uplatňování nároků poškozeného v rámci trestního řízení. Vymáhání nároků z porušení povinností vstupuje do hry jak v civilně právním, tak i v trestně právním režimu.

Poškozený (původně oprávněný), který byl zkrácen na majetku v rámci činnosti správce, má obecně nárok na náhradu škody. Uvažujme modelovou situaci postavenou na teorii principal – agent, tedy oprávněný – správce. Detailní analýzu okolností, které vyvolávají porušení správcovské povinnosti nebo na ní mají bezprostřední vliv, však v tuto chvíli ponechám do jiného příspěvku. Oprávněný z fiduciárního vztahu bude tedy poškozeným, správce bude škůdce neboli pachatel.

Množina rozhodování v případě, že není možné uzavřít mimosoudní narovnání pak vypadá přibližně takto:

- spor neřešit a přejít, škodu na správci nevymáhat (příčemž osoba, která o tomto závěru učiní rozhodnutí může tímto rozhodnutím taktéž způsobit porušení fiduciárních povinností);
- vyvolat spor proti správci – očekávání z výsledku sporu na dosažitelnou kompenzaci (damage award) za současného vynaložení nákladů sporu (litigation costs) bude vyšší než současný závadný stav po porušení povinností správce;
- vyvolat spor proti správci, přičemž očekávání z výsledku sporu nejsou fiskální (např. z prosté pomsty nebo pouhého zadostiučinění ve věci), neboť se předpokládají náklady sporu ve výši stejné dle dosažitelné kompenzace.

V rozhodování bude významnou roli hrát také výchozí nastavení práv a povinností fiduciární vztahu a následků jejich porušení, charakteristika předmětu správy, vlastnosti správce, vztahy mezi správcem a oprávněným, důkazní úroveň a již zmíněné náklady sporu.

Nároky z porušení povinností se vznikem škody je možno realizovat cestou:

- (i) civilního práva (žaloba na náhradu nároku);
- (ii) trestního práva (trestní oznámení s návrhem na náhradu nároku v rámci trestního řízení)
- (iii) mimosoudní řešení sporu.

Podle závažnosti porušení bývá obvyklé (čím závažnější porušení, tím pravděpodobnější využití i prostředků trestněprávní ochrany), že je využíváno řešení civilně-právní řešení nároku za současného uplatnění nástrojů trestního práva. Jindy k uplatnění nároku prostředky trestního práva vede i záměr minimalizovat náklady sporu.

Podle trestního řádu ze zásad trestního řízení vyplývá, že orgány činné v trestním řízení jsou povinny umožnit v trestním řízení uplatnění práv poškozeného, přičemž se mu tomuto musí dostat poučení, uplatnění by mělo vést k dosažení uspokojení jeho nároků. Dále je nutno řízení vést s ohleduplností k poškozeného²⁴. Poškozený je stranou trestního řízení. Poškozený může soudu navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému nahradit škodní nároky. Tento návrh je však povinen uplatnit nejpozději u hlavního líčení, před zahájením dokazování²⁵. Návrh podaný trestnímu soudu k náhradě nároku poškozeným nelze podat, pokud se jedná o *rei iudicatae*. Právo na nové projednání věci v případě nových dosud neznámých důkazů, které vyplynuly v rámci trestního řízení by však mělo vyplývat ze základního práva na přístup k soudu, jež je součástí práva na spravedlivý proces²⁶.

Nároky poškozeného v trestním řízení jsou obvykle náhrada škody, náhrada nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. Důvod a výši nároku je poškozený povinen doložit. V případě vysokého počtu poškozených může být rozhodnuto, že práva poškozených jsou uplatňována prostřednictvím tzv. společného zmocněnce, který se tímto stane fiduciárním zástupcem speciální povahy. Tento zástupce však bude zastupovat různé poškozené (byť o stejném nebo obdobném nároku), kteří mohou mít různé zájmy a nároky, které mohou být ve vzájemném rozporu. Dále, takové řízení s vyšším počtem poškozených může přilákat i další okruh poškozených, kteří zmenší možnost vymožení výše nároku (např. uspokojením z majetku správce).

Pro případ toho, že poškozený není svéprávný nebo je ve své právnosti omezen, vykonává jeho práva zákonný zástupce nebo opatrovník. Stejně tak bude opatrovník ustanoven v případě právnické osoby bez zástupce způsobilého činit úkony v trestním řízení²⁷. Nároky spočívající v náhradě škody a vydání bezdůvodného obohacení přecházejí na právní nástupce. Poškozený může též požádat orgány činné v trestním řízení o zajištění svého nároku. Zastoupení poškozeného zmocněncem slouží k tomu, aby zmocněnec za poškozeného činil kvalifikované návrhy, žádosti nebo opravné prostředky a účastnil se všech úkonů, kterých se může účastnit i poškozený. Zmocněnec může být ustanoven i pro nemajetného poškozeného. V takovém případě náklady na zmocněnce hradí stát.

Z hlediska výše zmíněných nákladů sporu je od soudního poplatku je osvobozen:

- (i) navrhovatel o náhradě nároku, který byl pravomocným odsuzujícím rozhodnutím v trestním řízení se svým nárokem nebo jeho zbytkem odkázán na civilní řízení²⁸

²⁴ § 2, odst. 15, zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

²⁵ § 43, odst. 3, zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

²⁶ článek 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, dle 209/1992 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí

²⁷ §45 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

²⁸ dle. § 11, odst. 2, písm. q, zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích

- (ii) poškozený trestným činem, jemuž byl přiznán nárok na náhradu škody již v adhezním řízení, a to pro řízení, která souvisí s vymáháním tohoto nároku²⁹
- (iii) navrhovatel v řízení (i), které bylo zastaveno z důvodu rozhodnutí prezidenta republiky³⁰

V trestním řízení bývá bohužel obvyklé, že soud o nároku v tomto tzv. adhezním řízení nerozhodne a odkáže poškozeného s jeho nárokem na občanskoprávní řízení. Obvyklým důvodem je nedostatek důkazů pro výpočet nároku a poškozený není obvykle v rámci probíhajícího řízení schopen řádně prokázat nebo doložit rozsah nároku, případně je k nároku potřeba provést složité dokazování, což by mohlo vést k nepatřičným průtahům v trestním řízení před soudem, jehož prioritou je rozhodnout o vině a trestu. Pokud je obžalovaný zproštěn obžaloby, dochází taktéž k odkázání na občanskoprávní řízení.

Závěrem této poznámky lze tedy konstatovat, že uplatňování nároků poškozeného v rámci trestního řízení může přinést poměrně velké časové úspory, ale též úspory na nákladech sporu vůči správci, který porušil své povinnosti vůči oprávněnému.

Poslední **pátou poznámku** bych věnoval *empirii* trestného činu porušení povinností při správě cizího majetku, jakožto ústřednímu trestnému činu, prostřednictvím kterého by mělo trestní právo plnit svou ochrannou a preventivní funkci vůči fiduciárním správcům. Budeme-li vycházet alespoň z „vachrlatých“ policejních statistik³¹, zjistíme, že je dle této skutkové podstaty zjištěno řádově do 150 trestných činů, přičemž objasněnost je v posuzovaných letech 2016-2022 na průměrné úrovni 34 % (vyjma nedbalostních skutkových podstat), přičemž údaje nic nehovoří o tom, jaká část byla vyřešena odsuzujícím rozsudkem. Stejně tak k údajům o vině chybí údaj o tom, jaká škoda vznikla na základě odsuzujících rozsudků.

Z níže uvedených údajů nelze ani dovodit, zdali je trestněprávní úprava nepotřebná nebo zbytečná, nebo naopak dostatečně preventivně působí proti páčání této konkrétní trestné činnosti. Příčinou může být rovněž nedostatek na straně orgánů činných v trestním řízení, jelikož stíhání tohoto druhu kriminality znamená, že osoby posuzující okolnosti spáchání tohoto trestného činu a naplnění znaků trestného činu musí být jednak dostatečně odborně vybavené, a jednak musí mít s tímto druhem kriminality dostatečné zkušenosti, a to i s ohledem na výše v příspěvku zmíněné neurčité právní pojmy a blanketní skutkové podstaty.

---

²⁹ § 11, odst. 2, písm. r, zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích

³⁰ § 11, odst. 2, písm. s, zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích

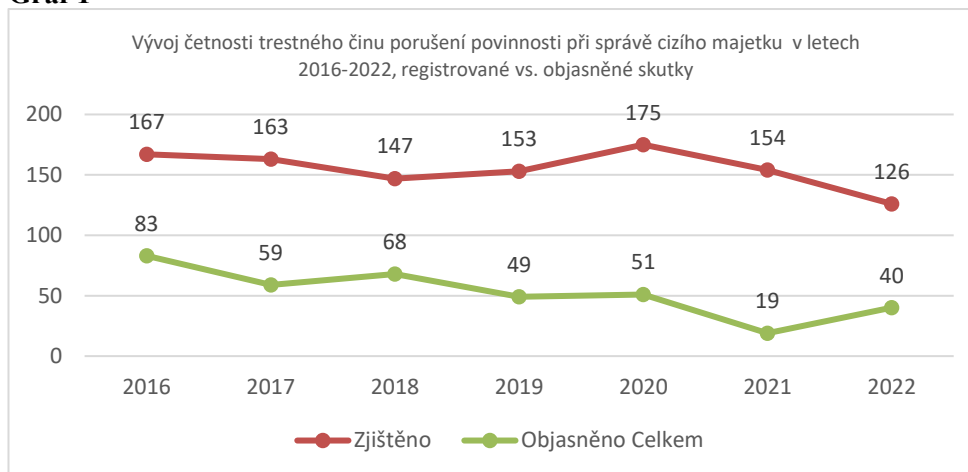
³¹ <https://www.policie.cz/clanek/policie-cr-web-informacni-servis-statistiky-statisticke-prehledy.aspx>

Tabulka 2 - Statistické přehledy Policie ČR
Porušení povinnosti při správě cizího majetku (§220, 221)

ROK		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2021 ned b.	2022	2022 ned b.
Zjištěno		167	163	147	153	175	154	13	126	5
Objasněno	Počet	50	40	39	33	26	19	1	22	1
	Dodatečně	33	19	29	16	25	0	0	18	2
Objasněno	Celkem	83	59	68	49	51	19	1	40	3
Objasněno	%	49,70%	36,20%	46,26%	32,03%	29,14%	12,34%	7,69%	31,75%	60,00%
Škody (tis. Kč)	Celkem	385 683	1 200 881	496 295	463 741	419 577	444 405	16 100	582 262	2 000
	Zajištěno	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Zdroj: dostupné online na <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

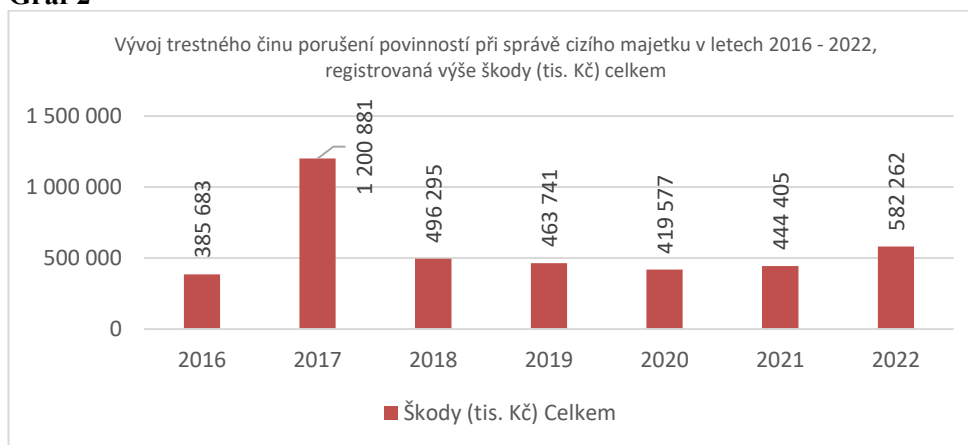
Graf 1

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 2

Zdroj: vlastní zpracování

Závěr

V příspěvku byly obecně definovány fiduciární vztahy a prolínání trestního práva, pokud dojde k porušení povinností z nich vyplývajících. Základní otázka, která by měla být neustále odpovídána, zdali je nezbytné, aby byly fiduciární vztahy chráněny i trestním právem s ohledem na jejich spíše soukromoprávní povahu a odpovědnost vůči oprávněnému. Nejpalčivějším problémem i nadále zůstává, jak se vyrovnat s blanketními skutkovými podstatami definujícími znaky trestného činu. Ty totiž spoléhají na vyřešení definičních pojmů v jiných oblastech práva. Jak bylo ukázáno na příkladu institutu péče řádného hospodáře, ani tento zásadní pojem není dle mého názoru v českém právním řádu vhodně definován. Z definice by totiž měla vyplývat jednoznačnost situace, kdy dojde protiprávnímu jednání správce. Navíc, pokud problematiku tohoto pojmu vztáhneme do korporálního práva, není posouzení situace jednoduché ani pro samotného správce, natož pro orgány činné v trestním řízení, mají velmi složitou roli, správně posoudit rozhodnutí a okolnosti činěná podle zásad péče řádného hospodáře. Nicméně nová česká odborná literatura navazující na tu zahraniční, komentáře příslušných pasáží zákoníků vedou k precizaci výkladu a definování fiduciárních vztahů jako širší oblasti v rámci právního systému. Zde se sice při srovnání střetávají anglosaské tradice s kontinentálním právem, ale tento střet může být ku prospěchu věci a může přispět k nalezení takového optimálního stavu, který bude vyhovovat všem účastníkům fiduciárních vztahů.

Použitá literatura:

Zdroje jsou průběžně uvedeny v poznámkovém aparátu

Kontaktné údaje autora

Mgr. Ing. Miroslav Ševčík,
externí doktorand na katedře trestního práva Právnické fakulty University Karlovy,
mira@mirasevcik.com

TECHNICKÁ CELISTVOSŤ (INTEGRITA) PODKLADOV PREDLOŽENÝCH NA ZNALECKÉ SKÚMANIE

TECHNICAL COMPLETENESS (INTEGRITY) OF THE DOCUMENTS SUBMITTED FOR EXPERT EXAMINATION

Sergej Romža

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

Abstrakt

Zabezpečenie technickej celistvosti (integrity) podkladov predkladaných na znalecké skúmanie, predstavuje nielen požiadavku technického charakteru, ale rovnako tak ak procesného charakteru, nakoľko je jedným z rozhodujúcich kritérií posudzovania hodnovernosti a vecnej správnosti spracovaného znaleckého posudku. Technickú celistvosť (integritu) podkladov na znalecké skúmanie nepostačuje len fakticky zabezpečiť, ale je potrebné tento stav aj zodpovedajúcim spôsobom zdokumentovať, z dôvodu eliminovania akýchkoľvek pochybností o možnej nezákonnej manipulácii s nimi počas trestného konania.

Kľúčové slová: *technická celistvosť; integrita podkladov; znalecký posudok; zásada voľného hodnotenia dôkazov; procesná dokumentácia; dôkaz; dôkazný prostriedok; informačný systém;*

Abstract

Ensuring the technical completeness (integrity) of the documents submitted for expert examination is not only a requirement of a technical nature, but also of a procedural nature, as it is one of the decisive criteria for assessing the plausibility and substantive correctness of the prepared expert opinion. It is not enough to ensure the technical completeness (integrity) of the documents for expert examination, but it is also necessary to document this state accordingly, in order to eliminate any doubts about possible illegal manipulation with them during criminal proceedings.

Keywords: *technical completeness integrity; integrity of the documents; expert testimony; the principle of free evaluation of evidence; procedural documentation; proof; evidence; Information System;*

Úvod

Dokazovanie je procesná činnosť, ktorá je imanentnou súčasťou trestného konania, od jeho samého začiatku, pričom s postupujúcim trestným stíhaním nadobúda na význame, keď na jeho základe je kreovaný skutkový základ pre meritórne rozhodovanie súdu na hlavnom pojednávaní.

Dokazovanie je teda vedľa rozhodovania, najdôležitejšou procesnou činnosťou orgánov činných v trestnom konaní a súdov, nakoľko umožňuje zistiť skutkový základ tak pre ich rozhodovanie, ako aj pre ich ďalší procesný postup tak, aby mohol byť naplnený účel sledovaný trestným konaním.

Prof. Jelínek k uvedenému navyše dodáva a poznamenáva, že „*dokazovanie je zvláštnou formou poznania časti objektívnej reality, pričom sa v ňom odrážajú viac menej zreteľne aj základné zásady trestného konania*“.^{1.}

Význam dokazovania spočíva predovšetkým v tom, že predmetom trestného konania je určitý skutok, určitá udalosť, ktorá sa stala v minulosti, o ktorú orgány činné v trestnom konaní, resp. súdy, ktoré o nej majú rozhodovať, osobne samé nepozorovali, ani sa ich nezúčastnili. Z uvedeného dôvodu sa s posudzovanými skutočnosťami môžu zoznámiť len nepriamo tým, že si ich priebeh rekonštruujú sa pomoci sprostredkujúcich skutočností, ktorými sú práve dôkazy. Na úplnosti, presnosti a hodnovernosti takejto rekonštrukcie potom závisí výsledok trestného konania a dosiahnutie jeho účelu. V konečnom dôsledku význam dokazovania spočíva v tom, že umožňuje aktívnu účasť procesným stranám v trestnom konaní, ako aj uplatnenie ich procesných práv.^{2.}

Účelom dokazovania je rekonštruovať skutočnosti k minulosti tak, aby naše poznanie bolo jej správnym odrazom a aby mohlo byť základom spravodlivého rozhodnutia.^{3.}

Sumarizačne možno teda konštatovať, že **dokazovanie v trestnom konaní** je zákonom upravený postup subjektov trestného konania, ktorého účelom je vyhľadať, zabezpečiť, vykonať a zhodnotiť informácie dôležité pre poznanie skutkových okolností, na základe ktorých sa v trestnom konaní rozhoduje najmä o vine a treste obvineného, ale aj ďalších právne relevantných skutočnostiach, vrátane rozhodnutí o procesnom postupe v trestnom konaní.^{4.}

Z prezentovanej charakteristiky, dokazovania v trestnom konaní, je zrejmé, že dokazovanie je pomerne štrukturovaný jav, pozostávajúci z rôznych sekvencií – fáz, ktoré na seba chronologicky a vecne – ideovo nadväzujú a vytvárajú tak vnútorne konzistentný celok. Zároveň z prezentovaného definičného vymedzenia dokazovania vyplýva, že na tomto procese participujú rôzne procesné strany, rôzne procesné subjekty, ktorých záujmy sú často antagonistické.

1. Historický exkurz – hodnotenie dôkazov v premenách času

Z historického hľadiska sa s dokazovaním stretávame, na našom území, v najstarších obyčajových poriadkoch Slovanov, a to už v 4. - 8. storočí. Pri dokazovaní boli u nás v tej dobe, na „súdoch“, k rozlišovaniu pravdy a lži, viny, či nevinu, praktikované, podľa dostupných prameňov, predovšetkým niektoré

---

¹ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo procesní; Praha; LINDE; 2007; s. 230.

² ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád; Komentár; I. díl; 6. vydání; Praha; C.H.BECK; 2008; s. 754.

³ ZÁHORA, J. a kol.: Dokazovanie v trestnom konaní; 1. vydanie; Praha; LEGES; 2013; s. 24.

⁴ ČENTĚŠ, J. a kol.: Trestné právo procesné; všeobecná časť; Šamorín; HEURÉKA; 2016; s. 328; Rovnako k vymedzeniu podstaty pojmu dokazovania porov.: MUSIL, J.; KRATOCHVÍL, V.; ŠÁMAL, P. a kol.: Kurs trestního práva; Trestní právo procesní; Praha; C.H.BECK; 2007; s. 376.

procedúry spadajúce do kategórie ordálov, napr. ordál žrebom alebo súbojom, pri ktorých rozhodujúcu úlohu mali kniežatá.⁵

Proces dokazovania, bol nepísaným obyčajovým právom, bez písomného zaistenia dôkazov, so všetkými prvkami dôkazného konania ordálom vodou alebo ohňom. Pri dokazovaní viny alebo nevinu, vystupoval celý rad spoluprisažníkov a na druhej strane očistníkov (svedkov), ktorí vypovedali aj o tom, čo svojimi zmyslami nevnímali – stačilo to, že boli presvedčení o vine, bez udania dôvodov.⁶

Po nástupe feudalizmu – feudálneho absolutizmu, sa postupne začal nahradzovať ústny proces písomným, neverejným konaním, ktoré bolo založené na rímsko – kanonických zásadách. Podľa zásady, čo nie je v spise, nie je na svete, sa dokazovanie začína vykonávať na základe písomných dôkazov.⁷ Dokazovalo sa pomocou racionálnych dôkazov – dôkazmi svedkov, a to aj pod prisahou, písomnosťami, znalcami, obhliadkou na mieste, ako aj iracionálnymi dôkazmi – prežívajúcimi pozostatkami ordálov a očisťovacích prisah, predovšetkým však uložením tortúry, o ktorom však rozhodoval súd rozsudkom, proti ktorému sa mohol obžalovaný odvolať.⁸ Tortúra bola typickým druhom dokazovania, vo feudálnom procese, pri ktorom bolo za použitia fyzického násilia, vymáhané priznanie obvineného.

Priznanie dosiahnuté mučením, nahradzovalo iné dôkazy, predovšetkým svedectvá. Išlo teda o absolútny dôkaz (koruna dôkazu). Tu sa už začali objavovať prvky formálnej dôkaznej teórie, zatiaľ, čo do toho času, záležalo rozhodovanie o dôkazoch na sudcoch.

Formálna dôkazná teória sa uzákonila až v *constitutio criminalis Theresiana*, z roku 1768. Formálna dôkazná teória spočívala v tom, že bol vytvorený systém strnulých, pre sudcov záväzných predpisov o tom, ako postupovať a posudzovať váhu a presvedčivosť písomných dokladov, svedectiev a iných dôkazov (napr. na preukázanie nevinu, sa vyžadovalo svedectvo najmenej dvoch svedkov mužského pohlavia, dospelých a doposiaľ netrestaných, pričom svedectvo muža platilo viac ako svedectvo ženy, svedectvo šľachtica viac ako výpoveď poddaného a pod.)

Hlavným a rozhodujúcim dôkazom sa stalo priznanie obvineného dosiahnuté na mučidlách (tortúrou), ktoré sa nazývalo korunou dôkazov (*corona probationis*).

Inkvizičný proces trval až do roku 1850, kedy bol vydaný nový Trestný poriadok, ktorý do trestného konania zaviedol nové zásady, akými bola zásada ústnosti, obžalovacia zásada, ale predovšetkým zásada voľného hodnotenia dôkazov.

Tento stav sa s opätovným návratom absolutizmu, vydaním Trestného procesného poriadku, z roku 1853, vrátil k zásadám inkvizičného procesu, ktoré boli uplatňované až do roku 1873, kedy Glaserov trestný poriadok, znovu zaviedol

⁵ VANĚČEK, V.: Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945; Praha; Orbis; 1979; s. 39.

⁶ MALÝ, K: Dějiny českého a československého práva do roku 1945; Praha; LINDE; 1997; s. 97 a nasl. .

⁷ BALÁŽ, P.; PALKOVIČ, J.: Dokazovanie v trestnom konaní; teoretická a praktická časť; Trnava; VEGA; 2005; s. 17.

⁸ MUSIL, J.; KRATOCHVÍL, V.; ŠÁMAL, P. a kol.: Kurs trestního práva; Trestní právo procesní; Prah: C.H. BECK; 2007; s. 369.

zásady uvedené v Trestnom poriadku z roku 1850. Glaserov trestný poriadok platil na Slovensku až do roku 1896, kedy bol prijatý progresívny uhorský zákon z roku 1896, ktorý odstránil iracionálne dôkazy a zároveň ustanovil, že obvinený nesmie byť k výpovedi, resp. priznaniu žiadnym spôsobom donucovaný.^{/9}

2. Medzinárodné a ústavné limity dokazovania (hodnotenia dôkazov)

Pri riešení otázok dokazovania v trestnom konaní, je potrebné sa zaoberať nielen vnútroštátnou úpravou a judikatúrou k tejto úprave, ale je nutné mať na zreteli aj isté medzinárodné štandardy, ktorými sa musí riadiť dokazovanie v trestnom konaní, a ktoré sú obsiahnuté predovšetkým v texte Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Prijatím „Dohovoru“ podlieha náš štát rovnako kontrolnému mechanizmu zo strany Európskeho súdu pre ľudské práva. Z uvedeného dôvodu sa javí naliehavým zaoberať sa aj aktuálnou judikatúrou k tomuto „Dohovoru“.^{/10}

Dohovor neupravuje dokazovanie ako také a dotýka sa priamo, či nepriamo len niektorých jeho aspektov. Úprava dokazovania v trestných veciach je vecou jednotlivých Zmluvných štátov. Dohovor im nepredpisuje nijakú osobitnú úpravu. Štrasburská judikatúra však ustanovila určité parametre, v rámci ktorých sa musí dokazovanie pohybovať a so zreteľom, na ktoré určité osobitné pravidlo dokazovania, vo vnútroštátnom práve, sa môže ukázať byť v rozpore s požiadavkou spravodlivosti procesu, podľa čl. 6 Dohovoru.^{/11}

Európsky súd pre ľudské práva v tejto súvislosti konštantne judikuje, že **hodnotenie dôkazov** patrí do kompetencie vnútroštátnych súdov a osobitne súdom I. inštancie. Zároveň však pripomína, že musí skúmať (je kompetentný skúmať), či konanie posudzované vcelku, vrátane dokazovania, malo spravodlivý charakter, požadovaný článkom 6 ods. 1.^{/12}

K uvedenému Svák, J. poznamenáva, že „*jediným ustanovením Dohovoru, ktoré sa týka výslovne dokazovania, je čl. 6 ods. 3 písm. d), ktoré obsahuje len jeden z aspektov práva na riadne dokazovanie. Ostatné požiadavky na zabezpečenie práva na riadne dokazovanie, štrasburské orgány práva, vyvodili zo všeobecných zásad práva na spravodlivý súdny proces*“.^{/13}

Proces dokazovania v trestnom konaní, vrátane jeho záverečnej fázy hodnotenia produkovaných dôkazov, je predmetom ochrany aj podľa Ústavy Slovenskej republiky, konkrétne túto ochranu možno odvodiť z dikcie čl. 46 ods. 1, podľa ktorého „každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.“

⁹ BALÁŽ, P.; PALKOVIČ, J.: Dokazovanie v trestnom konaní; teoretická a praktická časť; Trnava; VEGA; 2005, s. 18.

¹⁰ JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo procesní; Praha; LINDE; 2007; s. 231.

¹¹ REPÍK, B.: Ľudské práva v súdnom konaní; Bratislava; MANZ; 1999; s. 235.

¹² Rozhodnutie vo veci Barbera a i. c. Španielsko, zo 6. decembra 1988, séria A, č. 146, s. 31; § 57.

¹³ SVÁK, J.: Ochrana ľudských práv (z pohľadu judikatúry a doktríny štrasburských orgánov ochrana práv); Bratislava; EURO CODEX; 2003; s. 425.

Podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy sa garantuje občanom predovšetkým právo na prístup k súdu, ktoré je imanentnou súčasťou práva na súdnu ochranu.

Do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každá právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne súladne interpretovaná platná a účinná právna úprava.¹⁴

Podstata základného práva na súdnu ochranu, podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola namietanému právu poskytnutá ochrana v medziach zákonov. Všeobecný súd musí vykladať a používať relevantnú právnu úpravu v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Interpretáciou a používaním relevantnej právnej normy nemožno obmedziť základné právo na súdnu ochranu, bez zákonného podkladu. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z toho, že všeobecné súdy majú poskytovať v trestnom konaní *materiálnu ochranu zákonnosti* tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov. *Prílišný formalizmus* pri posudzovaní procesných úkonov, ktorý nemá oporu vo význame pre ochranu zákonnosti, nie je v súlade s ústavnými princípmi spravodlivého procesu.¹⁵

Okrem prístupu k súdu, podľa ust. § 46 ods. 1 Ústavy, sa priznáva aj určitá kvalita súdneho konania. Inak povedané spravodlivý proces. Právo na spravodlivý proces sa nezaručuje iba v čl. 46 ods. 1 Ústavy SR.¹⁶

3. Teoretické a aplikačné východiská hodnotenia dôkazov

Proces dokazovania pozostáva z viacerých etáp, či fáz, medzi ktorými existuje vzájomná chronologická a vecná podmienenosť, v dôsledku čoho proces dokazovania predstavuje vnútorne – ideovo konzistentný celok .

Hodnotenie dôkazov je vyvrcholením procesu dokazovania, je jeho najvýznamnejšou etapou.¹⁷

Hodnotením dôkazov treba rozumieť myšlienkovú činnosť. Založenú na prísnom logickom úsudku, na základe ktorej hodnotiaci orgán prisudzuje každému dôkazu určitú hodnotu u hľadiska jeho zákonnosti (prípustnosti), závažnosti a pravdivosti (hodnovernosti).

Pri hodnotení uvedených kritérií v podstate ide o posúdenie:

- či daná dôkazná informácia (dôkaz) je prípustná, či neodporuje zákonom a zásadám dokazovania;

¹⁴ Porov.: IV. ÚS 77/02; Nález z 27. novembra 2002.

¹⁵ Porov. ÚS 1/02; Nález z 26. septembra 2002.

¹⁶ DRGONEC, J.: Ústava Slovenskej republiky; Komentár; 2. vydanie; Bratislava; HEURÉKA; 2007; s. 445. Rovnako porov.: II. ÚS 71/97; Nález z 15. októbra 1998.

¹⁷ ZÁHORA, J. a kol.: Dokazovanie v trestnom konaní; 1. vydanie; Praha; LEGES; 2013, s. 71.

- či sa dôkazná informácia (dôkaz) týka dokazovanej skutočnosti, ak áno, ako s ňou súvisí;
- aký je dôkazný význam dôkaznej informácie (dôkazu) z hľadiska dosiahnutia cieľa dokazovania), či spolu s ďalšími dôkaznými informáciami môže tvoriť podklad pre prijatie meritórneho rozhodnutia;
- či je možné dôkaznú informáciu (dôkaz) vzhľadom na jej dôkaznú hodnotu (relevanciu), využiť na podporu alebo získanie ďalších dôkazov v dokazovanej veci.^{/18.}

Ivor, J. k uvedenému navyše poznamenáva, že „na základe hodnotenia dôkazov, určenia ich hodnoty a významu jednotlivu, ako aj v ich súhrne, orgán činný v trestnom konaní alebo súd si môže vytvoriť záver o spáchanom trestnom čine, o podmienkach a okolnostiach, za ktorých bol čin spáchaný, o osobe páchatel'a, ako aj o motíve jeho konania“.^{/19.}

Výsledkom hodnotenia dôkazov je zistenie skutkového stavu veci dôležitého pre rozhodnutie^{/20.}, ktorý sa v koncentrovanej forme vteli do štruktúry odôvodnenia tohto rozhodnutia. Uvedené explicitne vyplýva aj z dikcie ust. § 168 ods. 1 Tr. por., ktoré stanovuje „ak rozsudok obsahuje odôvodnenie, súd v ňom stručne uvedie, ktoré skutočnosti vzal za dokázané, o ktoré dôkazy svoje skutkové zistenia opiera a akými úvahami sa spravoval pri hodnotení vykonaných dôkazov, najmä ak si navzájom odporujú. Z odôvodnenia musí byť zrejmé, ako sa súd vysporiadal s obhajobou, prečo nevyhovел návrhu na vykonanie ďalších dôkazov a akými úvahami sa spravoval keď posudzoval dokázané skutočnosti podľa príslušných ustanovení zákona v otázke viny a trestu. Nerešpektovanie deklarovaných procesných požiadaviek na štruktúru odôvodňovania rozhodnutia zakladá vo svojich dôsledkoch kasačný dôvod na podanie odvolania, podľa ust. § 321 ods. 1 písm. b) Tr. por. .

Zákonodarca vteli základné procesné požiadavky – pravidlá, ktorými sa proces hodnotenia dôkazov riadi, do štruktúry ust. § 2 ods. 10, resp. § 2 ods. 12 Tr. por., a to vo forme základných zásad trestného konania. Konkrétne do štruktúry zásady voľného hodnotenia dôkazov, ktoré ustanovuje spôsob hodnotenia dôkazov a zásady zistenia skutkového stavu veci bez dôvodných pochybností, ktorá ustanovuje rozsah v akom sa produkované dôkazy hodnotia.

Významný interpretačný a aplikačný korektív, vo vzťahu k prezentovaným zásadám hodnotenia dôkazov, predstavuje zásada riadneho zákonného procesu a zásada prezumpcie nevinu a z nej vyplývajúce procesné pravidlo in dubio pro reo.

Zásada voľného hodnotenia dôkazov, podľa § 2 ods. 12 Tr. por., vyjadruje procesnú požiadavku, aby „orgány činné v trestnom konaní a súdy hodnotili dôkazy získané zákonným spôsobom, podľa svojho vnútorného presvedčenia založeného na starostlivom uvážení všetkých okolností prípadu jednotlivo, ako aj v ich súhrne,

¹⁸ HUSÁR, E. a kol.: Trestné právo procesné; Bratislava; IURA EDITION; 1996; s. 201 a nasl. Rovnako porov.: MATHERN, V.: Dokazovanie v československom trestnom procese; Bratislava; OBZOR; 1984; s. 109.

¹⁹ IVOR, J. a kol.: Trestné právo procesné; Bratislava; IURA EDITION; 2010; s. 439 a nasl.

²⁰ MINÁRIK, Š. a kol.: Trestný poriadok (stručný komentár); Bratislava; IURA EDITION; 2010, s. 391.

nezávisle od toho, či ich obstaral súd, orgány činné v trestnom konaní alebo niektorá zo strán.

Podstatou zásady voľného hodnotenia dôkazov je, že orgány činné v trestnom konaní a súd nemajú zákonom stanovené, aké množstvo dôkazov a akých dôkazov je potrebné vykonať na preukázanie potrebných skutočností a v zásade neuvádzajú ani druh dôkazných prostriedkov, ktoré sa majú použiť. Inak povedané, ani jeden z dôkazov nemá vopred určenú dôkaznú silu a hodnotu a zároveň Trestný poriadok nestanovuje ani potrebný počet dôkazov k preukázaniu skutkového stavu bez dôvodných pochybností.^{/21.}

Vychádzajúc zo zásady voľného hodnotenia dôkazov, Trestný poriadok neprikladá apriori žiadnemu dôkazu osobitný status.^{/22.}

Zásada voľného hodnotenia dôkazov núti orgány činné v trestnom konaní a súd prihliadať ku konkrétnym okolnostiam prípadu, k jeho zvláštnostiam a tak bráni mechanickému postupu pri hodnotení dôkazov.

Zásada voľného hodnotenia dôkazov však neznamená ani ľubovôľu pri hodnotení dôkazov a rozhodovaní. Neznamená to, že orgány činné v trestnom konaní a súd majú na výber, ktoré z vykonaných dôkazov vyhodnotí a ktoré nie alebo, ktoré z vykonaných dôkazov bude brať pri rozhodovaní do úvahy a ktoré opomenie. Všetky dôkazy musia byť podrobené hodnoteniu a to každý samostatne a všetky vo vzájomnej súvislosti.^{/23.}

Voľné hodnotenie dôkazov slúži k tomu, aby sa zistil skutkový stav veci, o ktorom nie sú dôvodné pochybnosti. Je to prostriedok k zisteniu pravdy, ktorá sa však zisťuje neraz práve prostredníctvom subjektívneho postoja orgánu činného v trestnom konaní. V uvedenom smere sa prejavuje vzájomná ideová previazanosť medzi zásadou voľného hodnotenia dôkazov a zásadou zistenia skutkového stavu veci bez dôvodných pochybností.

Výsledkom aplikácie zásady voľného hodnotenia dôkazov je skutkové zistenie, že sa určitá skutočnosť stala alebo nie. Do úvahy však prichádza aj pravdepodobný záver, potom však je namieste, pri rozhodovaní uplatniť zásadu prezumpcie nevinny a z nej vyplývajúce procesné pravidlo in dubio pro reo. V uvedenom smere možno vidieť ideovú previazanosť zásady voľného hodnotenia dôkazov so zásadou prezumpcie nevinny.

4. Postavenie znaleckých posudkov v systéme ostatných dôkazov (dôkazných prostriedkov)

Trestný poriadok v ustanovení § 119 ods. 3 Tr. por., normatívne ukotvil legálnu definíciu dôkazu, podľa ktorej „za **dôkaz** môže slúžiť všetko, čo môže prispieť na náležité objasnenie veci a čo sa získalo z dôkazných prostriedkov podľa tohto zákona alebo podľa osobitného zákona“. Zároveň zákonodarca v označenom ust. § 119 ods. 3, veta druhá, Tr. por., eximplifikatívne ennumeruje, čo všetko možno

²¹ ŠÁMAL, P.: a kol. Přípravné řízení trestní; 2. vyd.; Praha; C.H.BECK; 2003; s. 69.

²² porov. Rozhodnutie NS SSR, sp. zn.: 2Tzf 1/72; publikované pod č. R 60/1972.

²³ ZÁHORA, J. a kol.: Dokazovanie v trestnom konaní; 1. vydanie; Praha; LEGES; 2013;; s. 108.

považovať za dôkazný prostriedok: „*dôkaznými prostriedkami sú najmä výsluch obvineného, svedkov, znalcov, posudky a odborné vyjadrenia, ...*“

Znalecký posudok je zároveň, podľa § 16 ods. 1 zákona č. 382/2004, Z.z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch ((ďalej len ako „zákon o znalcoch“), jedným z demonštratívne stanovených úkonov znaleckej činnosti.

Dôkaz, ktorým je znalecký posudok, sa spravidla líši od ostatných druhov dôkazov v trestnom konaní v tom, že vzniká až počas trestného konania, a to na základe využitia odborných znalostí znalca, vo vzťahu ku skutočnostiam dôležitým pre trestné konanie, ktoré si vyžadujú objasnenie.²⁴

Znalecký posudok nemá medzi dôkazmi v trestnom konaní privilegované postavenie a podľa § 2 ods. 12 Tr. por. je súd aj tento dôkaz povinný hodnotiť ako každý iný dôkaz, jednotlivo a v súhrne.

Špecifikum hodnotenia znaleckého posudku, vychádza v ust. § 141 ods. 1 Tr. por., podľa ktorého súd nie je oprávnený sám posudzovať odborné otázky, na ktoré sú potrebné odborné znalosti ani v prípade, že by takými odbornými znalosťami disponoval. Súd môže preverovať len správnosť skutkových okolností, z ktorých znalec vychádzal, či závery znalca majú oporu v správne zistených skutkových okolnostiach, či sú závery znalca náležite odôvodnené, logické a úplné.²⁵

Súd hodnotí znalecký posudok ako každý iný dôkaz a nie je ním bezpodmienečne viazaný, musí ho však starostlivo preveriť a preskúmať. Nemôže síce ľubovoľne nahradiť odborný záver znalca svojim v danom prípade laickým názorom, ale je povinný preveriť znalecký posudok predovšetkým z hľadiska toho, či znalec prihliadal ku všetkým skutočnostiam, ktoré majú význam pre podanie posudku, a či sa skutkové východiská znalca opierajú o skutočnosti zistené v trestnom konaní.²⁶

Hodnotenie dôkazného významu znaleckého posudku sa v podstate neodlišuje od hodnotenia dôkazného významu iných dôkazov. V rámci posudzovania dôkazného významu znaleckého posudku, sa budú musieť orgány činné v trestnom konaní (súd) vysporiadať predovšetkým s otázkou, či rieši znalecký posudok odborné otázky vzťahujúce sa k objasneniu skutočností dôležitých pre trestné konanie a či sú dôležité pre ich odborné objasnenie.²⁷

Každý znalecký posudok, bez ohľadu na to, ktorý zo subjektov vykonávajúcich znaleckú činnosť tento znalecký posudok vypracoval, je potrebné preveriť a zhodnotiť, či spĺňa zákonom ustanovené tak **formálne náležitosti**, ale rovnako tak aj z hľadiska jeho **vecnej správnosti**, a teda, či **spĺňa požiadavky**:

- **komplexnosti**, teda, či znalec pri jeho spracovaní zohľadnil všetky známe a rozhodujúce skutočnosti, ktoré zohľadniť mal a mohol;
- **vnútornej konzistentnosti**, teda, či závery a tvrdenia v ňom obsiahnuté, sú vzájomne zlučiteľné a logické;

²⁴ ČENTĚŠ, J.; KURILOVSKÁ, L.; ŠIMOVČEK, I.; BURDA, E. a kol.: Trestný poriadok I., § 1 – 195. Bratislava: C.H.BECK, 2021, s. 941.

²⁵ porov. uznesenie Krajského súdu v Trenčíne, z 11. mája 2017, sp. zn.: 3Tov 1/2017

²⁶ porov. Rt 40/1972; Rt 11/1987; NS ČR 4Tz 101/2009;

²⁷ FRYŠTÁK, M.: Znalecké dokazování v trestním řízení. Praha: WOLTERS KLUWER ČR, 2019, s. 83.

- **dôvodnosti a odôvodnenosti metód** použitých pri spracovaní znaleckého posudku, pričom dôvodnosť znamená, že znalec použil metódy, na ktoré existoval dôvod a odôvodnenosť zase znamená, že znalec priamo v znaleckom posudku uvedie dôvody, ktoré ho viedli k ich použitiu;
- **opakovateľnosti (preskúmateľnosti)**, teda, či existuje možnosť overenia – kontroly uskutočneného skúmania – použitých metód a metodológie. SMEJKAL, V. k uvedenému navyše dodáva, že „*opakovateľnosť (preskúmateľnosť) predpokladá použitie takých spôsobov práce a ich dokumentácie, aby metódy mohli byť opakovane vykonané rovnakým spôsobom, čím by sa overilo, či s dospeje k rovnakým záverom alebo aby mohla byť správnosť záverov overená pomocou iných metód (pokiaľ existujú)*“.^{28.}

L KRÍSTEK zároveň k uvedenému výstižne poznamenáva, že „*preskúmateľnosť posudku predstavuje možnosť kontroly znaleckého posudku, vrátane kontroly vstupných podkladov, z hľadiska ich úplnosti a pravdivosti*“.^{29.}

- **technickej celistvosti (integrity)**, pričom predmetná požiadavka sa vzťahuje predovšetkým na obstarané (predložené) podkladové materiály, z ktorých znalec vychádzal pri spracovaní svojho znaleckého posudku. SMEJKAL, J. k uvedenej požiadavke poznamenáva, že: „*všetko, čo bolo vykonané, všetky spôsoby práce so vstupnými informáciami (podkladmi) musia byť vykonané spôsobom, z ktorého je jednoznačne jasné, že nemohlo dôjsť k úmyselnej alebo neúmyselnej manipulácii alebo zmene podkladov, vrátane zadokumentovania toho kto, kedy, kde a ako a prečo s nimi robil*“.^{30.}

5. Interpretčné a aplikačné problémy súvisiace so zabezpečením technickej celistvosti (integrity) podkladov na znalecké skúmanie

V tejto súvislosti v aplikačnej praxi opakovane vyvstávajú problémy súvisiace s tým, že v **znaleckých posudkoch absentuje dokumentácia technickej celistvosti (integrity) podkladov, ktoré boli znalcom predložené na znalecké skúmanie**, prípadne znalci sa obmedzia na fotografickú dokumentáciu stavu vlastného predmetu ich znaleckého skúmania, teda absentuje fotografická dokumentácia celistvosti (integrity) vlastného predmetu znaleckého skúmania.

Sme toho názoru, že z **obsahu (štruktúry) spracovaného znaleckého posudku musí byť zrejmé (vyplývať)**, a to konkrétne z jeho úvodnej časti, **nielen to, aké podklady boli znalcom predložené na znalecké skúmanie, ale rovnako musí byť zrejmé, v akom stave mu boli tieto podklady, zo strany zadávateľa a znaleckého posudku, predložené a tento stav je potrebné aj adekvátnym spôsobom zdokumentovať**, a to nielen opisným spôsobom, ale rovnako tak vizuálnym spôsobom (fotograficky), teda spôsobom, ktorý by umožňoval aj nezainteresovanému pozorovateľovi (orgánom činným v trestnom konaní, súdu, prípadne iným subjektom trestného konania) urobiť si objektívnu predstavu o tom v akom stave sa nachádzali podklady určené na znalecké skúmanie. Zdokumentovanie

²⁸ SMEJKAL, V.: Kybernetická kriminalita. Plzeň: Aleš ČENĚK, 2015, s. 500.

²⁹ KRÍSTEK, L.: Znalectví. Praha. WOLTERS KLUWER ČR; 2013, s. 168.

³⁰ SMEJKAL, V.: Kybernetická kriminalita. Plzeň. Aleš ČENĚK; 2015, s. 503.

technickej celistvosti (integrity) podkladov predložených na znalecké skúmanie nemôže byť založené na slepej viere v „korektnosť“ znalca, že opisný spôsob dokumentácie integrity predložených podkladov korešponduje skutočnému stavu, a teda, že nedošlo pred doručením podkladov na znalecké skúmanie alebo pri vlastnom znaleckom skúmaní k nejakej účelovej manipulácii. Uvedená požiadavka na objektívnu dokumentáciu technickej celistvosti (integrity) predložených podkladov je namieste aj z toho dôvodu, že znalecké skúmanie je realizované bez priamej (bezprostrednej) kontroly jeho priebehu, zo strany ostatných subjektov trestného konania (osobitne zo strany obhajoby).

Inými slovami povedané, **primárnou úlohou znalca, skôr ako pristúpi k vlastnému znaleckému skúmaniu, je zdokumentovať objektívnym spôsobom technickú celistvosť (integritu) podkladov predložených na znalecké skúmanie**, nakoľko integrita (neporušenosť) týchto podkladov, ich úplnosť a bezvadnosť, predikatívnym spôsobom determinuje aj hodnovernosť, pravdivosť a presvedčivosť aj samotného znaleckého znaleckého posudku, vrátane zistení a záverov, ktoré sú jeho integrálnou súčasťou .

Jednoducho objektívne zdokumentovanie technickej celistvosti (integrity) podkladov predložených na znalecké skúmanie, môže efektívne eliminovať potenciálne námietky procesných strán vzťahujúce sa k hodnovernosti spracovaného znaleckého posudku.

Prezentované závery sú podporované aj časťou trestnoprocesnej jurisprudencie v osobe MUSILA, J., podľa ktorého v súvislosti s posúdením úplnosti a bezvadnosti podkladových materiálov je potrebné, **„okrem zhodnotenia toho, či podkladové materiály boli obstarané zákonným spôsobom, je potrebné posúdiť ich autenticitu, t.j. ich skutočný vzťah k trestnej veci, spôsob ich objavenia a zistenia, neporušenosť ich stavu, technické podmienky ich fixácie doručenia znalcovi“**.³¹

Žiada sa osobitne akcentovať, že technickú celistvosť (integritu) podkladov predložených na znalecké skúmanie je potrebné zabezpečiť v priebehu celého trestného konania, teda od momentu ich procesného zaistenia do momentu ich vydania oprávnenej osobe, prípadne ich predpísanej likvidácie. Nemožno pritom opomenúť, že **celistvosť (integritu) predložených podkladov je potrebné zabezpečiť aj v prípadoch ich komplexného expertízneho skúmania znalcami z viacerých odborov, či odvetví znaleckého skúmania, ktoré na seba chronologicky a vecne nadväzujú.**

Práve za účelom tzv. **trasovania manipulácie (nakladania) s podkladmi**, teda za účelom objektivizácie a následného dohľadania údajov o tom kto, kedy, kde, ako a prečo nakladal s podkladmi znaleckého skúmania, Policajný zbor vytvoril **Informačný systém EVIDENCE 1 a EVIDENCE 2. Informačný systém EVIDENCE 1**, prevádzkujú kriminalistický technici, pričom slúži na evidenciu vecných stôp zaistených na mieste trestného činu, keď kriminalistický technik je povinný každú vyhladanú vecnú stopu technicky zaistiť a následne zaevidovať do Informačného systému EVIDENCE 1, a to zoskenovaním čiarového kódu nachádzajúceho sa na úradnej uzávere (páske), ktorou opatrí celistvý obal, do

---

³¹ MUSIL, J.: Hodnocení znaleckého posudku. Kriminalistika. 2010, č. 3; Rovnako porov.: ŠEVČÍK, P.; ULRICH, I.: Znalecké právo. Praha: C.H.BECK, 2015, s. 225.

ktorého technicky zaistil vecnú stopu. Povinnosťou každej osoby, ktorá je oprávnená s touto vecnou stopou manipulovať je pred narušením (otvorením) tejto úradnej uzávery, naskenovať čiarový kód a následne zaevidovať do toho systému kto, kedy, kde, ako a prečo manipuloval s touto vecnou stopou.

Informačný systém EVIDENCE 2, je prevádzkovaný na Kriministickom a expertíznom ústave Policajného zboru a je navrhnutý pre spracovanie a manažment laboratórnych informácií, avšak v tomto systéme nie je zaznamenávaná každá manipulácia s vecnou stopou, ktorá bola predložená na znalecké skúmanie, a preto nemožno následne (späťne) dohľadať, v prípade komplexnej expertízy, kto, kedy (v akom poradí) a na aký účel manipuloval (nakladal) s touto vecnou stopou. Uvedený Informačný systém EVIDENCE 2, nie je objektívne spôsobilý objektivizovať (garantovať) celistvosť (integritu) vecných stôp (podkladov), ktoré boli predložené na znalecké skúmanie, čo nepochybne spochybňuje hodnovernosť takto spracovaných znaleckých posudkov.

Odôvodnené pochybnosti o celistvosti (integrite) podkladov počas ich znaleckého skúmania vyvstávajú predovšetkým v prípadoch, keď znalec z jedného znaleckého odboru (odvetvia), ktorý predmetnú vecnú stopu (podklady) skúmal primárne (ako prvý v poradí), v závere svojho znaleckého posudku konštatuje (deklaruje), že nespotrebovanú časť materiálu (podkladov), vrátane ich obalu zlikvidoval, teda zlikvidoval aj tú časť podkladov, ktorú následne mal skúmať znalec z iného znaleckého odboru (odvetvia). Jednoducho vyvstávajú odôvodnené pochybnosti o pravdivosti tvrdenia znalca, že skúmal podklady, ktoré v čase jeho znaleckého skúmania už mali byť zlikvidované iným znalcom pri predchádzajúcom znaleckom skúmaní. Označené pochybnosti o spôsobe manipulácie (nakladania) s podkladmi počas ich znaleckého skúmania viacerými znalcami vzbudzuje práve nekomplexnosť (neúplnosť) záznamov o manipulácii so stopou, v Informačnom systéme EVIDENCE 2, počas jej znaleckého skúmania. ***O to viac je potrebné dogmaticky trvať na objektívnej dokumentácii celistvosti (integrity) vecnej stopy počas celého trestného konania, vrátane znaleckého skúmania, čo by malo odstrániť akékoľvek pochybnosti o neoprávnenej manipulácii s touto vecnou stopou.***

Prezentovaný názor je podporovaný aj aktuálnou judikovanou praxou tak všeobecných ako aj Ústavných súdov, podľa ktorej „je potrebné hodnotiť celý proces utvárania znaleckého dôkazu, vrátane prípravy znaleckého skúmania a obstarávania podkladov pre znalca, priebehu znaleckého skúmania, vierohodnosť teoretických východísk, ktorými znalec odôvodňuje svoje závery, spoľahlivosť metód použitých znalcom a spôsob vyhodnotenia záverov znalcom.“³²

Záver

Základnou premisou, z ktorej je potrebné vychádzať pri hodnotení znaleckého posudku (vo všeobecnosti procesu znaleckého skúmania), je požiadavka komplexného hodnotenia celého procesu kreovania znaleckého posudku (znaleckého skúmania) a neobmedzovať sa pritom len na hodnotenie znaleckého posudku samotného, nakoľko prípadná neperfektnosť, či dokonca nezákonnosť v

³² porov.: Nález ÚS ČR zo dňa 30.07.2007, sp. zn.: III. ÚS 299/06.

postupe (procesu), ktorý bezprostredne predchádzal vlastnému znaleckému skúmaniu svojimi účinkami postihuje aj dôkazný význam zistení a záverov deklarovaných v samotnom znaleckom posudku. Jednoducho pokiaľ už pri procesnom zaistovaní vecného dôkazu, ktorý je v ďalšom priebehu trestného konania predmetom znaleckého skúmania sa vyskytla procesná neperfektnosť, vrátane neperfektnosti spočívajúcej v nezabezpečení technickej celistvosti (integrity) zaisteného vecného dôkazu (podkladu) na znalecké skúmanie, nevyhnutne takýto postup vzbudzuje dôvodné pochybnosti o možnej nezákonnej manipulácii s týmto vecným dôkazom a tým aj odôvodnené pochybnosti o hodnovernosti, pravdivosti a presvedčivosti samotného znaleckého posudku, nakoľko úplnosť a bezvadnosť podkladov predkladaných znalcovi na znalecké skúmanie je jedným z rozhodujúcich kritérií, z ktorých orgány činné v trestnom konaní, resp. súdy a v konečnom dôsledku aj procesné strany vychádzajú pri posudzovaní hodnovernosti a vecnej správnosti spracovaného znaleckého posudku.

Transparentnosť celého procesu utvárania znaleckého posudku je pritom zárukou aj všeobecnej požiadavky garantujúcej právo na spravodlivý proces, zaručeného podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Ponechávať bez povšimnutia prípadnú nezákonnosť v procese utvárania znaleckého posudku, vrátane nezákonnosti spočívajúcej v nezabezpečení celistvosti (integrity) podkladov znaleckého skúmania, by vo svojich dôsledkoch znamenalo popretie materiálnej podstaty a procesných pravidiel vyplývajúcich zo zásady voľného hodnotenia dôkazov, normatívne ukotvenej v ust. § 2 ods. 12 Tr. por., a rovnako by to znamenalo nedôvodnú prioritizáciu znaleckého posudku a prenášanie zodpovednosti za skutkovú správnosť súdneho rozhodnutia na znalca. Inak povedané v takomto prípade, by v merite veci, o vine rozhodoval znalec a nie súd.

Použitá literatúra:

1. BALÁŽ, P.; PALKOVIČ, J.: Dokazovanie v trestnom konaní; teoretická a praktická časť; Trnava; VEGA; 2005.
2. ČENTĚŠ, J. a kol.: Trestné právo procesné; všeobecná časť; Šamorín; HEURÉKA; 2016.
3. ČENTĚŠ, J.; KURILOVSKÁ, L.; ŠIMOVČEK, I.; BURDA, E. a kol.: Trestný poriadok I., § 1 – 195. Bratislava: C.H.BECK, 2021.
4. DRGONEC, J.: Ústava Slovenskej republiky; Komentár; 2. vydanie; Bratislava; HEURÉKA; 2007.
5. FRYŠTÁK, M.: Znalecké dokazování v trestním řízení. Praha: WOLTERS KLUWER ČR, 2019.
6. HUSÁR, E. a kol.: Trestné právo procesné; Bratislava; IURA EDITION; 1996.
7. IVOR, J. a kol.: Trestné právo procesné; Bratislava; IURA EDITION; 2010.
8. JELÍNEK, J. a kol.: Trestní právo procesní; Praha; LINDE; 2007.
9. KŘÍSTEK, L.: Znalectví. Praha. WOLTERS KLUWER ČR; 2013.
10. MALÝ, K: Dějiny českého a československého práva do roku 1945; Praha; LINDE; 1997.

11. MINÁRIK, Š. a kol.: Trestný poriadok (stručný komentár); Bratislava; IURA EDITION; 2010.
12. MUSIL, J.; KRATOCHVÍL, V.; ŠÁMAL, P. a kol.: Kurs trestního práva; Trestní právo procesní; Praha; C.H. BECK; 2007.
13. MUSIL, J.: Hodnocení znaleckého posudku. Kriminalistika. 2010, č. 3; Rovnako porov.: ŠEVČÍK, P.; ULRICH, I.: Znalecké právo. Praha: C.H.BECK, 2015.
14. REPÍK, B.: Ľudské práva v súdnom konaní; Bratislava; MANZ; 1999.
15. SMELKAL, V.: Kybernetická kriminalita. Plzeň. Aleš ČENĚK; 2015.
16. SVÁK, J.: Ochrana ľudských práv (z pohľadu judikatúry a doktríny štrasburských orgánov ochrana práv); Bratislava; EURO CODEX; 2003.
17. ŠÁMAL, P.: a kol. Přípravné řízení trestní; 2. vyd.; Praha; C.H.BECK; 2003.
18. ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád; Komentár; I. díl; 6. vydání; Praha; C.H.BECK; 2008.
19. VANĚČEK, V.: Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945; Praha; Orbis; 1979.
20. ZÁHORA, J. a kol.: Dokazovanie v trestnom konaní; 1. vydanie; Praha; LEGES; 2013.
21. II. ÚS 71/97; Nález z 15. októbra 1998
22. ÚS 1/02; Nález z 26. septembra 2002.
23. IV. ÚS 77/02; Nález z 27. novembra 2002.
24. Nález ÚS ČR zo dňa 30.07.2007, sp. zn.: III. ÚS 299/06.
25. Uznesenie Krajského súdu v Trenčíne, z 11. mája 2017, sp. zn.: 3Tov 1/2017.
26. Rt 40/1972; Rt 11/1987; NS ČR 4Tz 101/2009;
27. Rozhodnutie vo veci Barbera a i. c. Španielsko, zo 6. decembra 1988, séria A, č. 146,

Kontaktné údaje autora:

prof. JUDr. Sergej Romža, PhD.

vedúci katedry trestného práva

Právnická fakulta Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Kováčska 26, 040 75 Košice

sergej.romza@upjs.sk

SÚČASNÉ VÝZVY VYMÁHANIA PEŇAŽNÉHO TRESTU

CURRENT CHALLENGES OF MONETARY PENALTY ENFORCEMENT

Simona Ferencčíková

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá problematikou vymáhania peňažného trestu pri sankcionovaní právnických osôb. Autorka z metodologického hľadiska postupuje od všeobecného ku konkrétnemu, preto úvodom prezentuje všeobecné materiálne a formálne podmienky ukladania a výkonu peňažného trestu. Následne sa zaoberá inštitútom vymáhania peňažného trestu, ktorý bol súčasťou predchádzajúcej trestnoprávnej úpravy. Osobitne poukazuje na aplikačné problémy súvisiace s týmto inštitútom. Nadväzne analyzuje inštitút vymáhania peňažného trestu ako súčasť aktuálnej trestnoprávnej úpravy pri právnických osobách. Rovnako poukazuje na aplikačné problémy, osobitne v kontexte zlyhávania generálnej prevencie. Záverom prezentuje riešenie, a to formulovaním konkrétneho návrhu de lege ferenda.

Kľúčové slová: *peňažný trest, vymáhanie peňažného trestu, generálna prevencia*

Abstract

The article deals with the issue of the enforcement of a monetary penalty when sanctioning legal entities. From a methodological point of view, the author proceeds from the general to the specific, therefore she presents the general material and formal conditions for the imposition and execution of a monetary penalty. Subsequently, it deals with the institution of monetary penalty enforcement, which was part of the previous criminal law regulation. It specifically points out the application issues related to this institute. Subsequently, she analyzes the institution of monetary penalty enforcement as part of the current criminal law regulation for legal entities. It also points to application problems, especially in the context of the failure of general prevention. In conclusion, she presents a solution by formulating a specific proposal de lege ferenda.

Key words: *monetary penalty, enforcement of monetary penalty, general prevention*

Úvod

Peňažný trest je trestnoprávnou sankciou majetkovej povahy, keďže postihuje majetok páchatel'a. V zmysle § 34 ods. 3 Tr. zák.¹ zakotvujúceho zásadu personalit' trestu má peňažný trest postihovať iba páchatel'a tak, aby bol zabezpečený čo najmenší vplyv na jeho rodinu a jemu blízke osoby. Uvedené platí vo vzťahu k páchatel'ovi fyzickej osobe. Istú modifikáciu je nutné aplikovať vo vzťahu k páchatel'ovi právnickej osobe, kde je potrebné zabezpečiť čo najmenší vplyv trestu na zamestnancov právnickej osoby, ale aj na právom chránené záujmy poškodených

---

¹ Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

a veriteľov právnickej osoby, ktorých pohľadávky voči právnickej osobe vznikli v dobrej viere a nemajú pôvod v trestnej činnosti alebo nesúvisia s trestným činom spáchaným právnickou osobou. Napriek tomu, že ujma ako podstata trestu má postihovať iba páchatel'a, nedá sa vylúčiť, že trest nepriamo postihne aj iné subjekty. Koniec koncov zásada personalita trestu nemá zabezpečiť vylúčenie vplyvu peňažného trestu na iné osoby, ale len elimináciu takéhoto pôsobenia. Funkciou peňažného trestu bude primárne odčerpanie majetkového prospechu páchatel'a, ktorý získal trestnou činnosťou, najmä, ak takýto majetok nemožno odčerpať inak (napríklad prepadnutím vecí² či výrokom o povinnosti na náhradu škody).³ Odčerpanie však zabezpečuje § 34 ods. 4 Tr. zák. posledná veta, podľa ktorej, ak tomu nebránia majetkové alebo osobné pomery páchatel'a, alebo to nebude na ujmu náhrady škody, súd uloží páchatel'ovi s prihliadnutím na výšku majetkového prospechu popri inom treste aj niektorý trest, ktorým ho postihne na majetku, pokiaľ mu takýto trest za splnenia podmienok zákonných podmienok neuloží ako samostatný. Uložením peňažného trestu sa teda bude zasahovať do sféry majetkových práv páchatel'a aj za účelom odčerpania výnosov trestnej činnosti, ak tieto nemožno odčerpať iným spôsobom.⁴

Peňažný trest z hľadiska podmienok ukladania je trest kombinovateľný s inými druhmi trestov s výnimkou inkompatibility podľa § 34 ods. 7 Tr. zák., ale rovnako je trestom samostatným a v uvedenom duchu trestom alternatívnym, kedy prichádza do úvahy aj jeho samostatné uloženie. Z pohľadu evidovaných štatistických údajov ide o trest pomerne frekventovaný čo do počtu jeho ukladania.

1. Materiálne podmienky ukladania peňažného trestu – súčasnosť a minulosť

Základnú právnu úpravu podmienok ukladania peňažného trestu, ako aj náhradného trestu odňatia slobody, poskytujú ustanovenia § 56 a § 57 Tr. zák., pričom však nesmieme zabúdať ani ďalšie ustanovenia všeobecnej časti vzťahujúce sa na všetky druhy trestnoprávných sankcií, ako sú najmä ustanovenia upravujúce zásady ukladania trestov (§ 34 Tr. zák.), úhrnný, súhrnný a ďalší trest (§ 41- § 43 Tr. zák.) a zahľadanie odsúdenia (§ 92 Tr. zák.). Osobitné ustanovenia o stíhaní mladistvých zaradené do štvrtej hlavy všeobecnej časti Trestného zákona upravujú špecifické podmienky ukladania peňažného trestu v prípade, ak páchatel'om trestného činu je mladistvý (§ 114- § 116 Tr. zák.).⁵

---

² K tomu pozri aj R 46/1983- II.

³ STIFFEL, H. – KOČICA, J.: Trestný zákon. Stručný komentár. Bratislava: IURA EDITION 2001, s. 144.

⁴ STRÉMY, T. – KURILOVSKÁ, L. a kol.: Trestný zákon. Komentár. I. zväzok 1. vydanie. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2022

⁵ ŠTEFANKOVÁ, S. – FERENČÍK, J.: Hmotnoprávne a procesnoprávne aspekty ukladania a výkonu peňažného trestu de lege lata a de lege ferenda. In: Výkon trestov a ochranných opatrení - teoreticko-právne, legislatívne a realizačno-aplikačné aspekty. Košice: UPJŠ, 2011, s. 81-98

Rovnako osobitnú právnu úpravu podmienok ukladania peňažného trestu poskytuje ustanovenie § 15 zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb⁶ (ďalej aj „TZPO“). Keďže zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb ako *lex specialis* upravuje iba osobitosti vo vzťahu k trestnej zodpovednosti právnických osôb, úprava ukladania peňažného trestu je pomerne stručná. Jediná explicitná odlišnosť v komparácii s páchatel'ami - fyzickými osobami spočíva len vo výmere trestu, ktorá je nepomerne vyššia, a to 5.000,- EUR až 1.600.000,- EUR. V ostatnom sa subsidiárne použije právna úprava peňažného trestu obsiahnutá v Trestnom zákone, pokiaľ takúto aplikáciu nevyhnutne vyžaduje povaha veci. V tomto smere je aplikácia dovetku predchádzajúcej vety nevyhnutná, keďže vo vzťahu k právnickým osobám nemožno aplikovať ustanovenia o uložení náhradného trestu odňatia slobody. Uloženie náhradného trestu odňatia slobody je saturované inštitútom vymáhania peňažného trestu, ktorý bol súčasťou trestnoprávnej hmotnoprávnej úpravy do konca augusta 2011.

Peňažný trest môže súd uložiť páchatel'ovi úmyselného trestného činu, ktorým získal alebo sa snažil získať majetkový prospech (musí tu teda byť prítomný zisťný motív). Zisťný motív alebo pohnútko vyžaduje, aby páchatel' konal v úmysle získať prospech majetkového charakteru. Nestačí pohnútko získať prospech nemajetkového charakteru alebo pohnútko, ktorá by spočívala v snahe nadobudnúť inú výhodu. Nevyhnutne však musí ísť o majetkový prospech neoprávnený, lebo snaha o nadobudnutie majetkového prospechu sama o sebe nezakladá trestnú zodpovednosť, lebo je predpokladom podnikateľskej činnosti.⁷

Bez splnenia uvedených podmienok môže súd peňažný trest uložiť, ak ho ukladá za prečin, pričom musia byť kumulatívne splnené ešte ďalšie skutočnosti, a to, že vzhľadom na povahu spáchaného prečinu a možnosť nápravy páchatel'a prečinu súd trest odňatia slobody neukladá. V takomto prípade dáva Trestný zákon možnosť uložiť peňažný trest ako samostatný trest za prečin - teda ako alternatívny trest ku krátkodobému trestu odňatia slobody (úmyselný alebo nedbanlivostný trestný čin), pri ktorom nie je činnosť páchatel'a orientovaná na snahu získať majetkový prospech, teda tu absentuje zisťný motív.⁸

Už bolo vyššie uvedené, že Trestný zákon nevyhnutne umožňuje možnosť uloženia peňažného trestu popri inom treste, až na jednu výnimku zakotvenú v ustanovení § 34 ods. 7 písm. c) Tr. zák., podľa ktorého nie je možné uložiť popri sebe peňažný trest a trest prepadnutia majetku. Ak je peňažný trest uložený popri inom treste, je potrebné, aby tento vhodne dopĺňal⁹ (práve v prípadoch, kedy prospech z trestnej

⁶ Zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov

⁷ STIFFEL, H. – KOČICA, J.: Trestný zákon. Stručný komentár: Bratislava, MANZ 1997, s. 141

⁸ ŠTEFANKOVÁ, S. – FERENČÍK, J.: Hmotnoprávne a procesnoprávne aspekty ukladania a výkonu peňažného trestu de lege lata a de lege ferenda. In: Výkon trestov a ochranných opatrení - teoreticko-právne, legislatívne a realizačno-aplikačné aspekty. Košice: UPJŠ, 2011, s. 81-98

⁹ MADLIAK, J.: Trestné právo hmotné- všeobecná časť, II. Tresty a ochranné opatrenia: UPJŠ Košice, 1999, s. 44.

činnosti nebude možné postihnúť trestom prepadnutia vecí alebo civilnou náhradou škody), osobitne v prípadoch, kedy bude nutné naplniť literu zákona podľa § 34 ods. 4 Tr. zák. posledná veta.

Vymerať peňažný trest môže súd páchatel'ovi - fyzickej osobe len v rozsahu stanovenom Trestným zákonom, teda v zákonnom rozpätí sadzby od 160,- EUR do 331.930,- EUR¹⁰; páchatel'ovi- právnickej osobe v rozsahu stanovenom zákonom o trestnej zodpovednosti právnických osôb, teda v zákonnom rozpätí sadzby od 5.000,- EUR do 1.600.000,- EUR. Trestnoprávna úprava stanovuje príliš široké rozpätie sadzby peňažného trestu bez toho, aby ustanovovala nejaké konkrétne vodítka pri určovaní konkrétnej výmery trestu. Odvolať sa možno len na individuality trestného činu a zákonné limity, ktoré musia súdy pri ukladaní trestu zohľadňovať v zmysle § 34 ods. 4, ods. 5 Tr. zák., ako aj § 11 ods. 1, ods. 2 TZPO upravujúce zásadu individualizácie trestu. Výmera peňažného trestu sa nemôže znižovať alebo zvyšovať mimo rámca zákonného rozpätia sadzby¹¹ (do úvahy neprichádza aplikácia ustanovenia § 39 Tr. zák., ktorý upravuje mimoriadne zníženie trestu, ale horná hranica nesmie byť prekročená ani v prípade aplikácie ustanovenia § 43 Tr. zák., v rámci ktorého sú ustanovené podmienky ukladania ďalšieho trestu). Výmera ukladaného peňažného trestu nie je obmedzená hodnotou majetku získaného posudzovanou trestnou činnosťou. Peňažným trestom možno postihnúť aj majetok, ktorý páchatel' nadobudol poctivou prácou.¹²

Z dikcie Trestného zákona vyplýva, že súd je povinný pri ukladaní peňažného trestu prihliadnúť na osobné a majetkové pomery páchatel'a, či už fyzickej alebo právnickej osoby. Predchádzajúca trestnoprávna úprava účinná do konca augusta 2011 uvedenú povinnosť ustanovovala z hľadiska vymožitelnosti tohto trestu. Jednalo sa o špecifické okolnosti, ktoré nesmeli zostať bez povšimnutia pri určovaní konkrétnej výmery tohto trestu, keďže ich náležité zistenie bolo nevyhnutnou podmienkou pre záver o vymožitelnosti alebo nevymožitelnosti peňažného trestu. Otázka vymožitelnosti, resp. nevymožitelnosti peňažného trestu bola vlastne negatívnou podmienkou ukladania peňažného trestu. V súčasnosti sú uvedené okolnosti relevantné pri páchatel'och fyzických aj právnických osobách z hľadiska spôsobilosti zaplata peňažného trestu. Stále aktuálna však zostáva otázka vymáhania peňažného trestu u právnických osôb.

Vzhl'adom na výšku uloženého peňažného trestu, ako aj vzhl'adom na osobné a majetkové pomery páchatel'a Trestný zákon v ustanovení § 56 ods. 3 umožňuje, aby súd už v rozsudku rozhodol, že odsúdený zaplatí peňažný trest v splátkach. Zároveň však Trestný zákon ustanovuje, že musí ísť o mesačné splátky (tento mesačný interval platenia splátok však nie je obligatórny v prípade, ak sa povolilo splácanie peňažného trestu po častiach podľa § 430 ods. 1 písm. b) Tr. por.¹³); ich

¹⁰ Trestný zákon č. 140/1961 Zb. účinný do 31. decembra 2005 ustanovoval zákonné rozpätie, v rámci ktorého bolo možné vymerať peňažný trest, hranicami od 5000 Sk do 5 000 000 Sk. Zvýšenie hornej hranice uvedeného rozpätia je výsledkom rekodifikačných prác účinných od 1. januára 2006- pozn. autora.

¹¹ R 4/1967

¹² R 51/1988- I.

¹³ Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

výšku musí súd určiť priamo v rozsudku spolu s lehotou, dokedy musí byť peňažný trest zaplatený, pričom maximálna dĺžka lehoty, v rámci ktorej môžu byť splátky určené a peňažný trest v plnej výške zaplatený, je jeden rok od nadobudnutia právoplatnosti odsudzujúceho rozsudku, ktorým bol peňažný trest uložený. Z uvedeného vyplýva, že súd môže v takomto prípade rozdeliť peňažný trest maximálne na dvanásť splátok a tomuto počtu splátok prispôbiť aj výšku tej- ktorej splátky. Ak boli splátky určené priamo rozsudkom podľa ustanovenia § 56 ods. 3 Tr. zák., neprichádza do úvahy aplikácia ustanovenia § 430 ods. 2 Tr. por., podľa ktorého možno odvolať povolenie splátok peňažného trestu, ak odsúdený bez závažného dôvodu splátky nedodržiava. Predmetné ustanovenie uľahčuje vykonateľnosť rozhodnutia, a to z hľadiska potreby vydávania ďalších rozhodnutí súdom; v tomto smere nevyžaduje vydávanie ďalších rozhodnutí (ako uznesenie o povolení či odvolaní povolenia splácania peňažného trestu v splátkach, výzvy).¹⁴

Z dikcie Trestného zákona ďalej vyplýva, že zaplatená suma peňažného trestu (v minulosti vymožená suma peňažného trestu) pripadá štátu (zaplatená či vymáhaná suma je a bola pohľadávkou štátu).¹⁵ Taktiež nemožno opomenúť skutočnosť, že spolu s uložením peňažného trestu súd obligatórne ukladá aj náhradný trest odňatia slobody (ale len pri páchateloch – fyzických osobách), s výnimkou prípadov podľa § 57 ods. 4 Tr. zák.

2. Formálne podmienky výkonu peňažného trestu – súčasnosť a minulosť

Postup pri výkone peňažného trestu upravujú ustanovenia § 429 až § 432 Tr. por. Vo vzťahu k právnickým osobám sa využíva subsidiárne právna úprava Trestného poriadku, nevyhnutne doplnená tzv. Spravovacím a kancelárskym poriadkom.¹⁶ Rozhodnutia súvisiace s výkonom peňažného trestu robí súd, ktorý vo veci rozhodol v prvom stupni po tom, čo sa stal rozsudok, podľa ktorého je odsúdený povinný zaplatiť peňažný trest, vykonateľným.¹⁷

Trestný poriadok upravuje inštitúty výkonu peňažného trestu, ako je odloženie výkonu peňažného trestu, povolenie splácania peňažného trestu po častiach (vrátane možnosti odvolania takéhoto povolenia za zákonom stanovených podmienok) a upustenie od výkonu peňažného trestu alebo jeho zvyšku.

Trestnoprávna úprava Trestného poriadku účinná do konca augusta 2011 upravovala postup vedúci k vymáhaniu peňažného trestu v ustanovení § 431. Na základe uvedeného ustanovenia predseda senátu nariadil (opatrením) vymáhanie

¹⁴ ŠTEFANKOVÁ, S. – FERENČÍK, J.: Hmotnoprávne a procesnoprávne aspekty ukladania a výkonu peňažného trestu de lege lata a de lege ferenda. In: Výkon trestov a ochranných opatrení - teoreticko-právne, legislatívne a realizačno-aplikačné aspekty. Košice: UPJŠ, 2011, s. 81-98

¹⁵ STIFFEL, H. – KOČICA, J.: Trestný zákon. Stručný komentár. Bratislava: IURA EDITION 2001, s. 147.

¹⁶ Vyhláška MS SR č. 543/2005 Z. z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, Špeciálny súd a vojenské sudy (Spravovací a kancelársky poriadok)

¹⁷ Trestný poriadok rozlišuje medzi vykonávaním rozhodnutia, kedy orgán, ktorý rozhodnutie vydal, ho aj priamo vykonáva a zariadením výkonu rozhodnutia, kedy orgán, ktorý rozhodnutie vydal, iba uskutočňuje úkony vo vzťahu k iným orgánom realizujúcim výkon tohto rozhodnutia- pozn. autora.

peňažného trestu, ak odsúdený dobrovoľne nezaplatil tento peňažný trest do 15 dní od doručenia výzvy na jeho zaplataenie podľa § 429 ods. 1 Tr. por.; do 15 dní po tom, čo mu bolo doručené uznesenie, ktorým bol povolený odklad alebo povolené splácanie odvolané podľa § 430 ods. 2 Tr. por.; alebo do uplynutia času, na ktorý bol povolený odklad výkonu peňažného trestu podľa § 430 ods. 1 písm. a) Tr. por.¹⁸ Peňažný trest sa mohol vymáhať, len ak tým nebolo zmarené uspokojenie priznaného nároku poškodeného na náhradu škody. Trestný poriadok priznával uspokojeniu nároku poškodeného na náhradu škody prednosť pred vymáhaním peňažného trestu, ale výlučne len za predpokladu, že poškodený prikrčil k vymáhaniu svojho nároku do troch mesiacov odo dňa, v ktorom nadobudol právoplatnosť rozsudok, ktorým bol peňažný trest uložený. Ak táto podmienka naplnená nebola, peňažný trest sa vymáhal bez ohľadu na nárok poškodeného. V tomto smere nebola relevantná otázka, či nárok na náhradu škody bol poškodenému priznaný v trestnom konaní alebo v civilnom konaní. Zároveň boli upravené aj podmienky premeny peňažného trestu na náhradný trest odňatia slobody, pretože akonáhle bol právoplatne nariadený výkon náhradného trestu odňatia slobody, nebolo možné peňažný trest ďalej vymáhať. Vymáhanie peňažného trestu bolo za splnenia podmienok ustanovených v § 431 Tr. por. nevyhnutné a obligatórne, no napriek tomu Trestný poriadok bližšie problematiku vymáhania peňažného trestu neupravoval (pokiaľ ide o postup pri vymáhaní).

3. Aplikčné problémy vymáhania peňažného trestu pri fyzických osobách v minulosti

Z časového hľadiska bolo zlomovým bodom pre problematiku vymáhania peňažného trestu prijatie zákona č. 341/2005 Z. z., ktorým sa menil a doplňal zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“) a o zmene niektorých zákonov, ktorý nadobudol účinnosť 1. septembra 2005 (jedným z účelov uvedeného zákona bolo upustiť od výkonu rozhodnutia podľa OSP, pretože súdny výkon rozhodnutia neúmerne zaťažoval súdy a samotné vykonávacie konanie nebolo také rýchle a efektívne.¹⁹ Účelom bolo teda vytvoriť na súdoch väčší priestor pre výkon súdnictva v iných druhoch súdnej agendy). Vyššie uvedeným zákonom bola odstránená dvojkoľajnosť civilných exekúcií v Slovenskej republike v tom zmysle, že prioritovanou formou výkonu rozhodnutia sa stal postup súdneho exekútora podľa osobitného predpisu (Exekučného poriadku).²⁰

Do účinnosti zákona č. 341/2005 Z. z. sa pod vymáhaním v zmysle ustanovenia § 341 Trestného poriadku č. 141/1961 Zb. (teraz § 429 Tr. por.) rozumel zákonný postup podľa OSP o výkone rozhodnutia. Kompetentný pracovník súdu

¹⁸ Povinnosť zaplatiť peňažný trest zaniká smrťou odsúdeného, preto nebolo možné vymáhať zaplataenie peňažného trestu od dedičov odsúdeného.

¹⁹ ŠTEFANKOVÁ, S. – FERENČÍK, J.: Hmotnoprávne a procesnoprávne aspekty ukladania a výkonu peňažného trestu de lege lata a de lege ferenda. In: Výkon trestov a ochranných opatrení - teoreticko-právne, legislatívne a realizačno-aplikačné aspekty. Košice: UPJŠ, 2011, s. 81-98

²⁰ ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S. a kol.: Občiansky súdny poriadok. Komentár. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 838.

postupoval podľa § 251 OSP, podľa ktorého, ak povinný dobrovoľne nesplnil, čo mu ukladalo vykonateľné rozhodnutie (odsúdený nezaplatí peňažný trest v lehotách vyplývajúcich z § 343 ods. 1 Trestného poriadku č. 141/1961 Zb., teraz § 431 ods. 1 Tr. por.), oprávnený (rozumej kompetentný pracovník súdu) mohol podať návrh na súdny výkon rozhodnutia. Výrok odsudzujúceho rozsudku, ktorý ukladal odsúdenému povinnosť zaplatiť peňažný trest, bol vykonateľný podľa ustanovenia § 274 OSP, ktoré upravovalo použitie ustanovení o výkone rozhodnutia (konkrétne ustanovenie § 251 až § 271 OSP) aj na výkon ďalších rozhodnutí taxatívne vymenovaných pod písmenami a) až h)²¹. Z hľadiska vymáhania peňažného trestu uloženého v trestnom konaní odsudzujúcim rozsudkom relevantné bolo len písmeno b) predmetného ustanovenia OSP, podľa ktorého „*sa ustanovenia OSP o výkone rozhodnutia použijú aj na výkon vykonateľných rozhodnutí súdov a iných orgánov činných v trestnom konaní, pokiaľ priznávajú právo alebo postihujú majetok*“ (§ 274 písm. b) OSP do účinnosti zákona č. 341/2005 Z. z.). Na tomto mieste sa javí ako nevyhnutné uviesť, že z hmotnoprávneho hľadiska peňažný trest nepochybne postihoval majetok odsúdeného a že podľa ustanovenia § 12 ods. 1 Trestného poriadku č. 141/1961 Zb. sa orgánmi činnými v trestnom konaní rozumeli súd, prokurátor, vyšetrovateľ a policajný orgán (podľa ustanovenia § 10 ods. 1 platného Trestného poriadku sú orgánmi činnými v trestnom konaní prokurátor a policajt).

Prijatím vyššie uvedeného zákona č. 341/2005 Z. z. účinného od 1. septembra 2005 došlo k vypusteniu § 274 OSP a zároveň došlo k zmene znenia ustanovenia § 251 OSP, podľa ktorého, „*ak povinný dobrovoľne nesplní, čo mu ukladá vykonateľné rozhodnutie, oprávnený môže podať návrh na vykonanie exekúcie podľa osobitného zákona*“.

Zároveň sa účinnosťou zákona č. 341/2005 Z. z. zmenilo aj ustanovenie § 41 zákona č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok), v rámci ktorého bol upravený exekučný titul ako materiálny podklad vykonania exekúcie. Podľa vtedajšieho § 41 ods. 2 Exekučného poriadku bolo možné vykonať exekúciu podľa Exekučného poriadku aj na podklade rozhodnutí uvedených pod písmenami a) až i)²². Rozhodnutia uvedené v ustanovení § 41 ods. 2

²¹ Ustanovenie § 274 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení zákona č. 290/2005 Z. z.: „Ustanovenia § 251 až 271 sa použijú i na výkon a) zrušené, b) vykonateľných rozhodnutí súdov a iných orgánov činných v trestnom konaní, c) vykonateľných rozhodnutí rozhodcovských komisií a zmierov nimi schválených, d) osvedčení o dedičstve, vykonateľných rozhodnutí bývalých štátnych notárstiev a dohôd nimi schválených, e) notárskych zápisníc, ktoré obsahujú právny záväzok a v ktorých sú vyznačené oprávnená a povinná osoba, právny dôvod, predmet a čas plnenia, ak povinná osoba v notárskej zápisnici s vykonateľnosťou súhlasila, f) vykonateľných rozhodnutí orgánov štátnej správy a územnej samosprávy včítane blokov na pokutu nezaplatenú na mieste, platobných výmerov, výkazov nedoplatkov vo veciach daní a poplatkov, ako aj zmierov schválených týmito orgánmi, g) vykonateľných rozhodnutí a výkazov nedoplatkov vo veciach nemocenského poistenia a sociálneho zabezpečenia, h) iných vykonateľných rozhodnutí a schválených zmierov, súdny výkon ktorých pripúšťa zákon.“

²² Ustanovenie § 41ods. 2 zákona č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) v znení zákona č. 341/2005 Z. z.: „Podľa tohto zákona možno vykonať exekúciu aj na podklade a) rozhodnutí orgánov Európskej únie, b)

Exekučného poriadku pod písmenami c) až i) sú rozhodnutia prevzaté zo zrušeného ustanovenia § 274 písm. c) až h) OSP (s určitými modifikáciami) až na jednu výnimku. Prevzaté nebolo ustanovenie § 274 písm. b) OSP, teda ustanovenie relevantné práve z trestnoprávneho pohľadu, *in concreto* „*vykonateľné rozhodnutie súdu a ostatných orgánov činných v trestnom konaní, pokiaľ priznávajú právo alebo postihujú majetok*“, na základe ktorého bol vykonateľný výrok odsudzujúceho rozsudku ukladajúceho peňažný trest (absentoval tak materiálny podklad pre výkon exekúcie).

Vzhľadom na vyššie uvedené možno skonštatovať, že vymáhanie peňažného trestu v podmienkach Slovenskej republiky nebolo zákonom dostatočne ošetrené, resp. nebolo jednoznačné a prehľadné. Vtedajšia právna úprava explicitne neustanovovala postup a spôsob vymáhania peňažného trestu, absentovalo určenie orgánu či inštitúcie (prípadne osoby), ktorá by vymáhanie peňažného trestu zabezpečovala. Ak vezmeme do úvahy skutočnosť, že rozhodnutia trestných súdov ukladajúce peňažný trest spĺňajúce atribúty právoplatnosti a vykonateľnosti, neboli po legislatívnych zmenách exekučným titulom, potom nebolo možné legálne vymáhať peňažný trest, keďže absentoval základný právny predpoklad a podklad pre takýto postup, teda zákonné ustanovenie, ktoré by odsudzujúci rozsudok súdu ukladajúci peňažný trest považovalo za materiálny podklad výkonu a zároveň nebola

---

rozhodnutí osvedčených ako európsky exekučný titul, c) notárskych zápisníc, ktoré obsahujú právny záväzok a v ktorých je vyznačená oprávnená a povinná osoba, právny dôvod, predmet a čas plnenia, ak povinná osoba v notárskej zápisnici s vykonateľnosťou súhlasila, d) vykonateľných rozhodnutí, rozhodcovských komisií a zmierov nimi schválených, e) osvedčení o dedičstve, vykonateľných rozhodnutí bývalých štátnych notárstiev a dohôd nimi schválených, f) vykonateľných rozhodnutí orgánov verejnej správy a územnej samosprávy vrátane blokov na pokutu nezaplatenú na mieste, g) platobných výmerov, výkazov nedoplatkov vo veciach daní a poplatkov, ako aj zmierov schválených týmito orgánmi, h) vykonateľných rozhodnutí a výkazov nedoplatkov vo veciach sociálneho zabezpečenia a starobného dôchodkového sporenia, i) iných vykonateľných rozhodnutí a schválených zmierov, ktorých výkon pripúšťa zákon.“

Ustanovenie § 41ods. 2 zákona č. 233/1995 Z.z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) v platnom znení: „Podľa tohto zákona možno vykonať exekúciu aj na podklade: a) rozhodnutí orgánov Európskej únie, b) rozhodnutí osvedčených ako európsky exekučný titul, c) notárskych zápisníc, ktoré obsahujú právny záväzok a v ktorých je vyznačená oprávnená osoba a povinná osoba, právny dôvod, predmet a čas plnenia, ak povinná osoba v notárskej zápisnici s vykonateľnosťou súhlasila, d) vykonateľných rozhodnutí rozhodcovských komisií a zmierov nimi schválených, e) osvedčení o dedičstve, vykonateľných rozhodnutí bývalých štátnych notárstiev a dohôd nimi schválených, f) vykonateľných rozhodnutí orgánov verejnej správy a územnej samosprávy vrátane blokov na pokutu nezaplatenú na mieste, g) platobných výmerov, výkazov nedoplatkov vo veciach daní a poplatkov, ako aj zmierov schválených týmito orgánmi, h) vykonateľných rozhodnutí a výkazov nedoplatkov vo veciach sociálneho zabezpečenia, sociálneho poistenia, starobného dôchodkového sporenia, a vo veciach verejného zdravotného poistenia, i) iných vykonateľných rozhodnutí a schválených zmierov, ktorých výkon pripúšťa zákon, j) dokladov vydaných podľa právneho predpisu platného v inom členskom štáte Európskej únie, ak ide o vymáhanie pohľadávky podľa osobitného predpisu.“

vyriešená z toho vyplývajúca otázka použitia príslušného právneho predpisu upravujúceho postup a spôsoby vymáhania. Na tomto mieste je ale potrebné spomenúť, že v praxi napriek tomu dochádzalo k vymáhaniu peňažného trestu, a to podľa ustanovení Exekučného poriadku, kde rozsudok trestného súdu ukladajúci peňažný trest sa považoval za exekučný titul v zmysle § 41 ods. 1 Exekučného poriadku.²³

S uvedeným súvisela aj problematika premeny peňažného trestu na náhradný trest odňatia slobody. Jednou z podmienok premeny peňažného trestu na trest odňatia slobody bola skutočnosť, že vymáhanie peňažného trestu nevedlo k výsledku, resp. k úspechu. Keďže vymáhanie peňažného trestu nebolo zákonom ošetrené, resp. ho vôbec nebolo možné realizovať zákonným spôsobom, neprichádzalo do úvahy ani konštatovanie, že vymáhanie peňažného trestu nevedie k úspechu a v nadväznosti na to nebolo možné rozhodnúť o premene peňažného trestu na náhradný trest odňatia slobody. Ak by v takejto situácii došlo k nariadeniu výkonu náhradného trestu odňatia slobody, šlo by zrejme o nezákonné rozhodnutie. Možno sa len domnievať, či uvedené aplikačné problémy viedli napokon k legislatívnym zmenám spočívajúcim v zrušení inštitútu vymáhania peňažného trestu. Dôvodová správa k zákonu č. 262/2011 Z. z., ktorým sa novelizoval Trestný zákon aj Trestný poriadok, vo vzťahu k zmenám Trestného zákona uvádzala, že úprava ustanovení týkajúcich sa peňažného trestu sa navrhovala v súvislosti s navrhovanými zmenami Trestného poriadku, v rámci ktorých sa upúšťa od povinnosti vymáhania peňažného trestu, ktorý nebol zaplatený po márnom uplynutí lehoty na jeho zaplatenie na základe výzvy súdu po tom, čo sa rozsudok stal vykonateľným. Dôvodová správa ďalej vo vzťahu k zmenám Trestnému poriadku uvádzala, že: „navrhovaná zmena vypúšťa vymáhanie peňažného trestu a určuje, že ak odsúdený peňažný trest nezaplatí, nariadi sa náhradný trest odňatia slobody. Podmienkou nariadenia výkonu náhradného trestu odňatia slobody teda už nebude zistenie súdu, že „vymáhanie by nevedlo k výsledku“. Navrhovaná zmena postupu pri výkone peňažného trestu vychádza z princípu, že k peňažnému trestu nie je možné pristupovať ako k výkonu pohľadávky napr. z občianskoprávneho vzťahu. Právoplatným uložením tohto trestu totiž vzniká zákonná povinnosť odsúdeného podrobiť sa jeho výkonu, teda zaplatiť peňažnú sumu vo výške, v ktorej bol trest uložený. V opačnom prípade nie je dôvod neuplatniť voči odsúdenému náhradnú formu postihu, t. j. nariadiť výkon náhradného trestu odňatia slobody. Doterajšia právna úprava odsúdenému umožňuje výkon peňažného trestu blokovat' alebo svojvoľne predlžovať, keďže jeho vymáhanie je v praxi veľmi problematické, čo vedie k neustálemu nárastu nezaplatených peňažných trestov. Nová právna úprava pritom zachováva inštitút odkladu, povolenia splátok a upustenia od výkonu trestu v zákonom stanovených prípadoch. Taktiež sa zachováva možnosť, aby odsúdený kedykoľvek odvrátil výkon náhradného trestu odňatia slobody tým, že peňažný trest zaplatí.“ Návrat predmetného inštitútu do našej právnej úpravy sa musel nevyhnutne udiat' v súvislosti so zavedením priamej, resp. pravej trestnej zodpovednosti

²³ Podľa § 41 ods. 1 zákona č. 233/1995 Z. z. o exekútoroch a exekučnej činnosti v znení neskorších predpisov je exekučným titulom vykonateľné rozhodnutie súdu, ak priznáva majetok, zaväzuje k povinnosti alebo postihuje majetok.

právnických osôb, ktorým v prípade nezaplatenia peňažného trestu nemožno uložiť náhradný trest odňatia slobody.

4. Aplikačné problémy vymáhania peňažného trestu pri právnických osobách v súčasnosti

Majetková povaha peňažného trestu je využiteľná v smere dosahovania účelu trestu, a to najmä v prípadoch, keď sa páchatel dopustil trestného činu majetkovej povahy, či už motivovaného snahou o neoprávnený prospech, alebo negatívnym vzťahom k ochrane a nedotknuteľnosti cudzieho majetku. Z týchto dôvodov prichádza do úvahy peňažný trest pri postihu majetkových a hospodárskych trestných činov, ale aj trestných činov všeobecne nebezpečných či proti poriadku vo verejných veciach.²⁴ Ako už bolo vyššie uvedené, funkciou peňažného trestu v týchto prípadoch bude predovšetkým postih majetkového prospechu páchatela, ktorý získal z trestnej činnosti, ak takýto prospech nemožno odčerpať inak (odčerpanie však zabezpečuje § 34 ods. 4 Tr. zák. posledná veta). Aj keď zo štatistik Ministerstva spravodlivosti SR nemožno vyvodit' výsledok, koľkokrát bol peňažný trest uložený ako samostatný alternatívny trest a koľkokrát spolu s iným trestom, napriek tomu možno konštatovať, že ukladanie peňažného trestu patrí z hľadiska ukladania k frekventovaným trestom.

V praxi dochádza k situácii, kedy je právnickej osobe ako páchatelovi trestného činu uložený peňažný trest, čiastočne aj preto, že do úvahy prichádza len uloženie tohto druhu trestu. Ojedinelá nie je ani skutočnosť, že odsúdená právnická osoba je už v čase vykonateľného rozhodnutia bez majetku, čo konzekventne vedie k nezaplateniu právoplatne uloženého peňažného trestu. Nakoľko v danom prípade neexistuje žiadna možnosť zmeny výšky sankcie či náhrady sankcie (bez možnosti upustenia od výkonu peňažného trestu či splatenia peňažného trestu v povolených splátkach), v rozhodovacej praxi súdov nastáva aplikačný problém.

Právna úprava pamätá aj na túto skutočnosť, preto upravuje postup v § 79b ods. 3 Spravovacieho a kancelárskeho poriadku, podľa ktorého, ak peňažný trest nie je riadne zaplatený a nebol uložený náhradný trest odňatia slobody, vyšší súdny úradník zabezpečí zaslanie rovnopisu právoplatného rozhodnutia opatreného doložkou právoplatnosti a vykonateľnosti správe súdu na vymáhanie podľa osobitného predpisu. Logicky v takomto prípade prichádza do úvahy iba situácia, ak je peňažný trest právoplatne uložený právnickej osobe, keďže iba právnickej osobe nemožno v zmysle právnej úpravy Trestného zákona a zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb uložiť náhradný trest odňatia slobody. Osobitným predpisom je v danom prípade zákon č. 374/2014 Z. z. o pohľadávkach štátu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Postup v rovine rozhodovacej praxe je v zásade taký, že sa pohľadávka postúpi správe súdu na vymáhanie nariadením výkonu rozhodnutia, no následne sa proces do istej miery komplikuje cez Slovenskú konsolidačnú banku. Problém nastáva v situácii, ak právnická osoba v čase výkonu peňažného trestu nedisponuje majetkom, finančnými prostriedkami, čím následne otázka vymáhania zlyháva, ale rovnako tak zlyháva

---

²⁴ MENCEROVÁ, I. a kol. *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť*. Šamorín: Heuréka, 2015, s. 357

efektivita trestania a následného dosahovania primárneho účelu trestu, ktorý nedosiahne ani ochranu spoločnosti, ani odplatný prvok trestu, ale ani prevenciu, tak individuálnu, ako aj, a v prípade právnických osôb najmä, prevenciu generálnu.

Do úvahy by prichádzal veľmi radikálny krok, ktorý by vyriešil načrtnuté problémy, a síce zrušenie peňažného trestu ako trestu z katalógu trestov pre právnické osoby. Takéto radikálne riešenie, napriek tomu, že teoreticky prichádza do úvahy, však nepamätá na situácie, v ktorých uloženie peňažného trestu je jedinou možnosťou, ako potrestať právnickú osobu. Z tohto pohľadu je vhodné tento majetkový trest ponechať ako trestnoprávnu sankciu, ale následne je potrebné uvažovať nad modifikáciou materiálnych podmienok ukladania tohto trestu. Situáciu možno riešiť legislatívnym návrhom, podľa ktorého by uloženie peňažného trestu prichádzalo do úvahy iba v prípade, ak bolo v trestnej veci právnickej osoby aplikované obmedzenie, ktorým bola zložená istá peňažná suma do úschovy súdu podľa § 26 ods. 1, ods. 2 písm. a) TZPO. Riešením by tak bolo doplnenie ustanovenia § 15 TZPO o nový ods. 2 s nasledovným znením: „*Peňažný trest je možné uložiť iba v prípade, ak pred rozhodnutím súdu došlo k úspešnému vykonaniu obmedzujúceho a zaisťovacieho opatrenia podľa § 26 ods. 2 TZPO.*“ Nazdávame sa, že práve navrhovanou legislatívnou zmenou by bola dosiahnuteľná efektivita trestania právnických osôb peňažným trestom, ale aj dosahovanie primárneho účelu trestu, ktorý spočíva v ochrane spoločnosti; zachovaný by bol odplatný prvok trestu, ale aj ten preventívny, v prípade právnických osôb najmä v rovine prevencie generálnej. Uvedená legislatívna zmena by v pozitívnom smere zefektívnila aj inštitút vymáhania peňažného trestu u právnických osôb, ktorý by bol týmto opodstatnený a účinný.

Záver

Efektivita trestania právnickej osoby peňažným trestom je v súčasnosti problematická, a to práve v kontexte dôsledkov súvisiacich s otázkou vymáhania peňažného trestu nariadením výkonu rozhodnutia. Je potrebné zdôrazniť, že Slovenská republika má záujem na pozitívnom výsledku vymáhania peňažného trestu, pretože vymožená suma pripadá štátu, stáva sa príjmom štátneho rozpočtu. Pri vyššie naznačených súvislostiach týkajúcich sa negatívneho výsledku vymáhania peňažného trestu osobitne zlyháva generálna prevencia, a teda odstrašovanie od páchania trestnej činnosti potenciálnymi páchatelmi – právnickými osobami. Preto je potrebné zamyslieť sa nad zmenou trestnoprávnej úpravy, ktorá by determinovala opodstatnenosť a účinnosť vymáhania peňažného trestu u právnických osôb ako odsúdených páchatelov trestných činov. Okrem vyššie naznačeného návrhu *de lege ferenda* do úvahy prichádzajú aj ďalšie eventuality, ktoré by si však vyžadovali ďalšie legislatívne zmeny. Zamyslieť sa možno nad alternatívnym spôsobom výkonu trestu, kde sa možno aspoň čo do základného konceptu - konceptu nahradenia nevykonaného trestu alebo jeho zvyšku inšpirovať právnou úpravou ukladania peňažného trestu pri mladistvých páchateloch. Je potrebné zdôrazniť, že ide o inšpiráciu iba v rovine základnej myšlienky nahradenia nevykonaného trestu alebo jeho zvyšku.

Použitá literatúra

1. Dôvodová správa k návrhu zákona č. zákonu č. 262/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony
2. IVOR, J. – POLÁK, P. - ZÁHORA, J. *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť I.* Bratislava: Wolters Kluwer, 2016. 556 s. ISBN 978-80-8168-509-5.
3. MADLIAK, J.: *Trestné právo hmotné- všeobecná časť, II. Tresty a ochranné opatrenia: UPJŠ Košice, 1999*
4. MADLIAK, J. a kol. *Trestné právo hmotné I. Všeobecná časť.* Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010. 456 s. ISBN 978-80-7097-825-2
5. MAŠĽANYOVÁ, D. a kol. *Trestné právo hmotné: Všeobecná a osobitná časť.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 623 s. ISBN 978-80-7380-618-7.
6. MENCEROVÁ, I. a kol. *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť.* Šamorín: Heuréka, 2015. 501 s. ISBN 978-80-8175-011-5.
7. ROMŽA, S. a kol. *Alternatívne spôsoby výkonu trestov.* Košice: Šafárik Press UPJŠ v Košiciach, 2018, 168 s. ISBN 978-808-1526-53-4
8. R 4/1967
9. R 46/1983- II.
10. R 51/1988- I.
11. STIFFEL, H. – KOČICA, J.: *Trestný zákon. Stručný komentár: Bratislava, MANZ 1997*
12. STIFFEL, H. – KOČICA, J.: *Trestný zákon. Stručný komentár. Bratislava: IURA EDITION 2001*
13. STRÉMY, T. – KURILOVSKÁ, L. a kol.: *Trestný zákon. Komentár. I. zväzok 1. vydanie. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2022, 904 s., ISBN 978-80-7676-429-3*
14. ŠTEFANKOVÁ, S. – FERENČÍK, J.: *Hmotnoprávne a procesnoprávne aspekty ukladania a výkonu peňažného trestu de lege lata a de lege ferenda. In: Výkon trestov a ochranných opatrení - teoreticko-právne, legislatívne a realizačno-aplikačné aspekty: zborník vedeckých prác. Košice: UPJŠ, 2011, ISBN 9788070978818, s. 81-98*
15. ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S. a kol.: *Občiansky súdny poriadok. Komentár. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2009*
16. ZÁHORA, J. – ŠIMOVČEK, I. – POLÁK, P. a kol.: *Trestný poriadok. Komentár. Zväzok II. (§ 196 až 569). 1. vydanie. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2023, 1184 s., ISBN 978-80-7676-271-8*
17. ZÁHORA, J. – ŠIMOVČEK, I.: *Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb. Komentár. 2. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o. 2019, 288 s., ISBN 978-80-571-0039-3*
18. Vyhláška č. 543/2005 Z. z. Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresne sudy, krajské sudy, Špeciálny súd a vojenské sudy
19. Zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

20. Zákon č. 141/1961 Zb. zákon o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok) v znení neskorších predpisov
21. Zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov
22. Zákon č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších predpisov
23. Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov
24. Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov
25. Zákon č. 341/2005 Z. z., ktorým sa menil a doplňal zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov
26. Zákon č. 374/2014 Z. z. o pohľadávkach štátu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
27. Zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Kontaktné údaje autora

doc., JUDr. Simona Ferencíková, PhD.

docentka na Katedre trestného práva

UPJŠ - Právnická fakulta, Kováčska 26, P.O.BOX, 040 75 Košice, Slovenská republika

e-mail: simona.ferencikova@upjs.sk

telefón: +421552344145

VYBRANÉ ASPEKTY UPLATŇOVANIA, DOKAZOVANIA A ROZHODOVANIA O MAJETKOVÝCH NÁROKOKCH POŠKODENÉHO V RÁMCI TRESTNÉHO KONANIA¹

SELECTED ASPECTS OF APPLYING, PROVING AND DECIDING ON PROPERTY CLAIMS OF THE VICTIM IN CRIMINAL PROCEEDINGS

Martin Štrkolec

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

Abstrakt

Autor sa v príspevku zaoberá procesným postavením poškodeného, a to najmä v nadväznosti uplatňovanie a rozhodovanie o jeho majetkoprávných nárokoch v rámci trestného konania, a to vrátane možností jeho participácie na procese dokazovania za účelom dosiahnutia úspechu v rámci adhézneho konania. V kontexte uvedeného v prvej časti predloženého príspevku diferencuje medzi poškodeným a obeťou trestného činu. Následne sa v príspevku zaoberá ústavnoprávnou rovinou ochrany základných práv a slobôd, respektíve ľudských práv a základných slobôd poškodeného, ktorý si v rámci trestného konania svoje majetkové nároky uplatnil a poškodeného, ktorý sa uplatnenia svojich majetkových práv v rámci adhézneho konania nedomáha. V ostatných častiach príspevku sa autor venuje súčasným legislatívnym možnostiam uplatnenia a úspešného priznania náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch prostredníctvom príslušných trestnoprocesných noriem.

Kľúčové slová: Poškodený, adhézne konanie, náhrada škody, náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch.

Abstract

In the contribution, the author deals with the procedural position of the injured party, especially in connection with the application and decision-making of his property rights in criminal proceedings, including the possibility of his participation in the evidence process in order to achieve success in the adhesion proceedings. In the context mentioned in the first part of the submitted article, he differentiates between the injured party and the victim of a crime. Subsequently, the contribution deals with the constitutional level of protection of fundamental rights and freedoms, respectively human rights and fundamental freedoms of the injured party who asserted his property rights in criminal proceedings and the injured party who does not claim the enforcement of his property rights within the framework of adhesion proceedings. In the other parts of the paper, the author deals with the current legislative possibilities of applying and successfully awarding compensation for non-property damage in money through the relevant criminal procedure standards.

---

¹ Predložený príspevok nadväzuje na riešenie výskumného projektu APVV-16-0362: „Privatizácia trestného práva- hmotnoprávne, procesnoprávne, kriminologické a organizačno- technické aspekty.“

Keywords: *Injured party, adhesion proceedings, compensation for damage, compensation for non-property damage in money.*

Úvod

Zákon č. 87/1950 Zb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok) upravoval procesné postavenie poškodeného pomerne stručne, keďže vôbec nedefinoval, koho je možné za osobu poškodeného trestným činom považovať.² Vo vzťahu k legálnej definícii poškodeného nastal určitý posun až vyhláseným znením zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok), podľa ktorého sa poškodeným rozumel ten, „komu sa trestným činom ublížilo na zdraví, spôsobila sa majetková, morálna alebo iná škoda.“ Podľa ustanovenia § 46 ods. 1 platného a účinného Trestného poriadku: „**Poškodený je osoba, ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda alebo boli porušené či ohrozené jej iné zákonom chránené práva alebo slobody.**“ Pre úplnosť je potrebné uviesť, že, „porušenie či ohrozenie iných zákonom chránených práv alebo slobôd“ rozšírilo legálnu definíciu poškodeného až zákonom č. 247/1994 Z.z., ktorý s účinnosťou od 1.10.1994 novelizoval zákon č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok). Poškodený je nielen subjektom trestného konania, ale tiež stranou v konaní pred súdom, čo v konečnom dôsledku determinuje niektoré interpretačné a aplikačné problémy, ktoré rozoberáme v predložennom príspevku, a to aj v nadväznosti na uplatňovanie, dokazovanie a rozhodovanie o jeho majetkových nárokoch v rámci trestného konania.

1. Poškodený vs. obeť trestného činu

Skutočnosť, že poškodeným môže byť nielen fyzická osoba, ale tiež právnická osoba a štát predstavuje jeden z diferenciálnych rozdielov medzi poškodeným a obeťou trestného činu. Aj napriek tomu, že na úrovni Organizácie spojených národov (Deklarácia základných princípov spravodlivosti pre obeť trestných činov z 29.11.1985), Rady Európy (napr. Rezolúcia o odškodňovaní obetí násilných trestných činov z 13.3.1981) a práva Európskej únie (smernica Rady Európskej únie 2004/80/ES z 29.4.2004 o odškodňovaní obetí trestných činov, smernica EP a Rady 2011/99/EU z 13.12.2011 o európskom ochrannom príkaze a smernica EP a Rady 2012/29/EU z 25.10.2012, ktorou sa ustanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV) bola ochrana obetí trestných činov realizovaná aj prostredníctvom normatívnych právnych aktov, do prijatia zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o obetiach“) bola obeť trestného činu v Slovenskej republike skôr doktrinálnou, než právnou kategóriou. Na úrovni Európskej únie je z pohľadu historických aspektov naznačených zmien potrebné poukázať taktiež na stretnutie

---

² Vo svojom ustanovení § 48 ods. 1 iba vymedzil, že, „Osobe poškodenej trestným činom (poškodenému) musí sa poskytnúť možnosť, aby v trestnom konaní uplatňovala svoje nároky vzniknuté z trestného činu a aby robila návrhy na hlavnom a odvolacom pojednávaní.“

členských štátov, ktoré sa uskutočnilo v dňoch 15.-16.10.1999 v Tampere, kde si Európska únia dala za cieľ vypracovať minimálne štandardy na ochranu obetí trestných činov týkajúce sa najmä prístupu obetí trestných činov k spravodlivosti a ich práva na odškodnenie vrátane náhrady súdnych trov.³

Potreba transformácie pojmu obeť trestného činu z doktrinálneho pojmu na právnu kategóriu bola odôvodňovaná najmä tým, že iba normatívnym vyjadrením jej právneho statusu a oprávnení sú tieto aj skutočne chránené a najmä vynútiteľné (odhliadnuc od možného priameho účinku⁴ smernice o ochrane obetí trestných činov z roku 2012, ktorej lehota na transpozíciu uplynula už v roku 2015). Do pomerne jednoznačného odlišovania trestno- procesného statusu poškodeného a obeť trestného činu ako subjektu špeciálnej ochrany a starostlivosti zo strany štátu, ktoré je vlastné väčšine členských štátov Európskej únie vrátane Českej republiky pomerne negatívnym spôsobom zasiahol slovenský zákonodarca, keď v ustanovení § 3 ods. 6 zákona o obetiach vymedzil, že: „**Obet' má v trestnom konaní postavenie oznamovateľa trestného činu, poškodeného alebo svedka a patria jej práva a povinnosti upravené v Trestnom poriadku súvisiace s uvedeným postavením.**“ Citovanému odkazovaciemu ustanoveniu zakotvenému v zákone o obetiach je možné vytknúť najmä obligatórny, respektíve imperatívny spôsob normatívneho vyjadrenia. Aj keď podľa niektorých predstaviteľov slovenskej právnej vedy ide o zásadnú a veľmi dôležitú legálnu dikciu, dovolíme si oponovať. V prvom rade je potrebné uviesť, že právna úprava obetí trestných činov v podmienkach Slovenskej republiky je autonómnu právnu úpravou, ktorej účel sa s účelom procesnoprávnej úpravy poškodeného prekrýva iba čiastočne. Máme za to, že priznanie procesného postavenia poškodeného neprináleží obeť trestného činu priamo z ustanovenia § 2 ods. 1 písm. b) zákona o obetiach (ktoré obsahuje legálnu definíciu obeť trestného činu) v spojení s ustanovením § 3 ods. 6 zákona o obetiach, ale obeť trestného činu môže disponovať jednotlivými procesnými oprávneniami poškodeného iba v prípade, ak súčasne naplnia jeho legálnu definíciu vymedzenú v ustanovení § 46 ods. 1 Trestného poriadku, k čomu nemusí esenciálne dôjsť. Inými slovami povedané práva a povinnosti poškodeného a obeť trestného činu môžu, ale tiež nemusia splývať u konkrétnej fyzickej osoby.

Ak by sme sa rigorózne držali doslovnej zákonnej dikcie ustanovenia § 3 ods. 6 zákona o obetiach dospeli by sme k záveru, že na pozostalého manžela po zomretom, pozostalé dieťa po zomretom, pozostalého rodiča po zomretom, respektíve osobu, voči ktorej mal zomretý vyživovaciu povinnosť sa predmetné ustanovenie vôbec nevzťahuje, keďže v zmysle predmetného ustanovenia disponujú v trestnom konaní procesným statusom poškodeného iba obeť trestných činov a nie

³ Bližšie pozri: PRAVDÍKOVÁ BUČKOVÁ, E.: *Postavenie poškodeného v trestnom konaní- SR versus EÚ*. In: Justičná revue. 66. 2014. č. 8-9. s. 1027

⁴ Pre priamy účinok smerníc sa podľa judikatúry Súdneho dvora Európskej únie vyžaduje: (i) jasný, presný a dostatočne určitý záväzok obsiahnutý v smernici; (ii) nepodmienený záväzok; (iii) uplynutie lehoty na transpozíciu smernice do vnútroštátneho poriadku; (iv) nejde o záväzok, ktorý priamo ukladá povinnosť jednotlivcovi (naopak, priznáva mu nejaké právo). Bližšie pozri: *Rozhodnutie Súdneho dvora EÚ vo veci C 152/84 Marshall vs. Southampton and South-West*.

obete násilných trestných činov v podobe pozostalého manžela, pozostalého dieťaťa po zomretom, pozostalého rodiča po zomretom, respektíve osoby, voči ktorej mal zomretý vyživovaciu povinnosť. Obet' násilného trestného činu je totiž v zmysle jednotlivých ustanovení § 2 zákona o obetiach pojmom odlišným od obete trestného činu. Navyše v intenciách ustanovenia § 3 ods. 1 zákona o obetiach platí tzv. prezumpcia obete trestného činu, podľa ktorej: „**Každá osoba, ktorá tvrdí, že je obeť, sa považuje za obeť, kým sa nepreukáže opak, alebo ak nejde o zjavné zneužitie postavenia obete podľa tohto zákona, a to bez ohľadu na to, či bol páchatel' trestného činu zistený, trestne stíhaný alebo odsúdený.**“ Na rozdiel od obete trestného činu poškodenému Trestný poriadok nepriznáva prezumovaný, ale výlučne reálny procesný status, ktorý je spravídla determinovaný materiálnym obsahom jeho prvotnej výpovede v trestnom konaní, respektíve materiálnym obsahom iných v trestnom konaní procesne vykonaných dôkazov.

Žiada sa pripomenúť, že na potrebu striktnej diferenciacie poškodeného a obete trestného činu sme poukazovali už v rámci príspevku prezentovaného na Bratislavskom právnickom fóre v roku 2018.⁵ Dualizmus týchto právnych kategórií však práve s účinnosťou od 1.1.2018 spôsobil v aplikačnej praxi orgánov činných v trestnom konaní a niekedy aj súdov pomerne významné interpretačné a aplikačné problémy. V nedávnej minulosti však doposiaľ uvedené právne úvahy boli potvrdené aj prostredníctvom rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky, ktorý vyslovil právny názor, podľa ktorého to: „**Či osoba v rámci trestného konania má alebo nemá mať procesné postavenie poškodeného, nezávisí od otázky, či táto je alebo nie je obeť, v zmysle zákona o obetiach trestných činov. Pojmy poškodený (podľa Trestného poriadku) a obeť (podľa zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov) nie sú identickými pojmami, sú to samostatné od seba nezávislé (autonómne) pojmy. Pre určenie, či osoba má alebo nemá byť subjektom trestného konania v postavení poškodeného, sú primárnymi ustanovenia Trestného poriadku.**“⁶

2. Ústavnoprávne a procesné postavenie poškodeného v rámci adhézneho konania

Napriek tomu, že základným trestno- procesným vzťahom je vzťah medzi orgánmi činnými v trestnom konaní (a súdom) na jednej strane a obvineným na strane druhej, aj poškodený môže byť v rámci trestného konania účastný viacerých, a to aj keď len vedľajších právnych vzťahov. Z nich je v kontexte ďalšieho smerovania tohto príspevku potrebné odlišovať:

- (i) Trestno- procesný vzťah medzi orgánmi činnými v trestnom konaní (a súdom) a poškodeným (rýdzo verejno- právny vzťah) od

⁵ Bližšie pozri: ŠTRKOLEC, M.: *Obete trestných činov a poškodení trestným činom - stav de lege lata a návrhy de lege ferenda*. In: Bratislavské právnické fórum 2018: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislava legal forum 2018. Bratislava: Právnická fakulta UK, 2018. s. 237 a nasl.

⁶ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 1.12.2020 vydaný pod č.k.: I. ÚS 465/2020.

- (ii) Trestno- procesného vzťahu medzi obvineným a poškodeným (súkromno-právny vzťah s verejno- právnou reguláciou).

Verejno- právny vzťah poškodeného k orgánom činným v trestnom konaní je možné založiť už samotným podaním trestného oznámenia (§ 62 ods. 2 Trestného poriadku⁷), avšak z dôvodu, že začatie trestného konania sa spravuje zásadou oficiality nemožno vylúčiť, že trestno- procesný vzťah medzi poškodeným a orgánmi činnými v trestnom konaní bude založený až jeho predvolaním na výsluch podľa ustanovenia § 196 ods. 2 Trestného poriadku, a teda ešte stále v rámci štádia postupu pred začatím trestného stíhania. Už v rámci tohto štádia poškodený disponuje niektorými procesnými oprávneniami, a to o. i. najmä právom navrhovať a predkladať dôkazy, právom na podanie opravného prostriedku proti uzneseniu podľa § 197 ods. 1, ods. 2 Trestného poriadku a právom podať žiadosť o preskúmanie postupu policajta prokurátorom podľa § 198 ods. 2 Trestného poriadku.

Napriek miernemu rozširovaniu dispozičných oprávnení poškodeného je možné uviesť, že v rámci dlhodobu ustálenej rozhodovacej činnosti najvyšších súdnych autorít poškodený nepredstavuje stranu základného trestno- procesného v súdnej časti trestného konania, kde v otázkach viny a trestu proti sebe stojí prokurátor zastupujúci štát a obžalovaný. V rámci základného trestno- procesného vzťahu má síce poškodený právo aktívne vystupovať pri zisťovaní skutkového stavu veci, nemá však postavenie strany oprávnenej uplatňovať trestné obvinenie, a preto v predmetnej časti trestného konania nemôže disponovať základným právom na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ani právom na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“).⁸ *A maiori ad minus* je predmetné rozhodnutia možné uplatňovať aj vo vzťahu k procesnému statusu poškodeného v rámci predsúdnej časti trestného konania, ktoré jeho súdnej časti z pohľadu podstaty a účelu esenciálne predchádza.

Ústavný súd Slovenskej republiky v rámci svojho dávnejšieho rozhodnutia dokonca judikoval, že: „**právo fyzickej osoby na začatie trestného konania voči označenej osobe na základe podaného trestného oznámenia nepatrí medzi**

⁷ Ak sa oznámenie o skutočnostiach, že bol spáchaný trestný čin (ďalej len „trestné oznámenie“) podáva ústne, treba oznamovateľa poučiť o zodpovednosti za uvedenie vedome nepravdivých údajov vrátane následkov krivého obvinenia, o možnosti a podmienkach poskytnutia ochrany pred neoprávneným postihom v pracovnoprávnom vzťahu podľa osobitného predpisu a vypočuť o okolnostiach, za ktorých bol čin spáchaný, o osobných pomeroch toho, na koho sa oznámenie podáva, o dôkazoch a výške škody a iných následkoch, ktoré boli spôsobené trestným činom; ak je oznamovateľ súčasne poškodeným alebo jeho splnomocnencom, musí sa vypočuť aj o tom, či žiada, aby súd rozhodol o jeho nároku na náhradu škody v trestnom konaní. Výsluch osoby, ktorá podáva oznámenie, sa má vykonať tak, aby sa získali podklady na ďalšie konanie. Na žiadosť oznamovateľa sa v trestnom oznámení neuvedú údaje o jeho totožnosti. Materiály, ktoré umožňujú zistenie totožnosti takého oznamovateľa, sa ukladajú na prokuratúre. Do spisu sa zakladajú len s jeho súhlasom.

⁸ Bližšie pozri: Napr. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky z 9.3.2010 vydané pod č.k.: III. ÚS 100/2010, respektíve Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky z 24.10.2013 vydané pod č.k.: I. ÚS 614/2013.

základné práva a slobody podľa druhej hlavy ústavy a ani ho nemožno odvodiť z niektorého zo základných práv alebo slobôd (II. ÚS 42/00), pričom v okolnostiach danej veci to znamená, že sťažovateľ nemôže odvíjať začatie napadnutého konania od podania trestného oznámenia, ale až od vznesenia obvinenia, keď už sťažovateľ mohol byť v procesnom postavení poškodeného.⁹ Máme za to, že niektoré z prezentovaných právnych názorov sú už v súčasnosti do určitej miery prekonané. Podporiť tieto tvrdenia však nie je možné bez aspoň stručného pojednania o obsahu trestno- procesného vzťahu medzi obvineným a poškodeným, ktorý je založený kumuláciou viacerých trestno- procesných skutočností, a to vznesením obvinenia podľa ustanovenia § 206 ods. 1 Trestného poriadku a tým, že poškodený si voči obvinenému v intenciách ustanovenia § 46 ods. 3 Trestného poriadku¹⁰ uplatnil nárok na náhradu škody, ktorá mu v príčinnej súvislosti s trestným činom vznikla.

Podľa uznesenia Ústavného súdu Slovenskej republiky z 26.6.2013 vydaného pod č.k.: II. ÚS 359/2013: „*K tvrdenému porušeniu základných práv sťažovateľky zaručených v čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy ústavný súd pripomína, že poškodený, ktorý má v trestnom konaní právo uplatniť nárok na náhradu škody a tento nárok aj uplatnil, je procesnou stranou v tzv. adhéznom konaní (prebiehajúcim kontinuálne so súdnym konaním o vine), v tom konaní, v ktorom sa rozhoduje o ním uplatnenom nároku na náhradu škody spôsobenej trestným činom, sú mu garantované jeho základné práva. Uvedené však platí len za situácie, že trestné konanie bolo skončené vynesením odsudzujúceho rozsudku. Vyplýva to aj z dikcie ustanovenia § 46 ods. 3 Trestného poriadku, podľa ktorého poškodený má proti obvinenému nárok na náhradu škody, ktorá mu bola spôsobená trestným činom, a je oprávnený navrhnúť, aby súd v odsudzujúcom rozsudku uložil obžalovanému povinnosť nahradiť túto škodu.*“

Analyzujúc právne vety doposiaľ citovaných rozhodnutí je zrejmé, že Ústavný súd Slovenskej republiky v rámci trestného konania v minulosti podmieňoval materiálnu ochranu základných práv a slobôd poškodeného jeho účasťou na adhéznom konaní, a teda konaní, v rámci ktorého sa rozhoduje o riadne a včas uplatnenom nároku poškodeného na náhradu škody, a ktoré po splnení zákonných podmienok prebieha súbežne s trestným konaním vo veci samej, a teda kontinuálne s rozhodovaním o vine a treste páchatel'a trestného činu. Ďalej je nutné uviesť, že adhézne konanie môže iniciovať iba poškodený, ktorý má proti obvinenému podľa zákona nárok na náhradu škody spôsobenej trestným činom, pričom o nároku nebolo doposiaľ rozhodnuté v civilnom procese alebo inom príslušnom konaní (§ 46 ods. 4 Trestného poriadku), a taktiež mu škoda nebola uhradená inak (§ 287 ods. 1 Trestného poriadku). Ako vyplýva z vyššie citovaných záverov Ústavného súdu Slovenskej republiky na poškodeného, ktorý proti obvinenému disponuje nárokom na náhradu škody, a tento si v trestnom konaní riadne a včas uplatní možno vzťahovať nielen záruky vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky,

⁹ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky z 28.6.2007 vydané pod č.k.: I. ÚS 13/07.

¹⁰ „*Poškodený, ktorý má podľa zákona proti obvinenému nárok na náhradu škody, ktorá mu bola spôsobená trestným činom, je tiež oprávnený navrhnúť, aby súd v odsudzujúcom rozsudku uložil obžalovanému povinnosť nahradiť túto škodu.*“

ale tiež procesné a inštitucionálne garancie vyplývajúce z čl. 6 ods. 1 Dohovoru. Z judikatúry ESĽP zhodne vyplýva, že porušenia práv vyplývajúcich z čl. 6 ods. 1 Dohovoru zo strany orgánov verejnej moci sa nemôže dovoliavať ten poškodený, ktorý sa trestného konania zúčastňuje len s cieľom prispieť k odsúdeniu obvineného¹¹, a taktiež, že poškodenému, ktorý sa pripojil k trestnému stíhaniu páchatel'a trestného činu a zároveň si v adhéznom konaní uplatnil svoj nárok na náhradu škody však prislúcha ochrana len podľa civilnej časti článku 6 ods. 1 Dohovoru, a teda pokiaľ sa jedná o rozhodovanie o občianskych právach a záväzkoch poškodeného, medzi ktoré nepochybne patrí aj konanie a rozhodovanie trestného súdu o náhrade škody, a to všetko výlučne za situácie, ak má výsledok takého sporu priamy a rozhodujúci vplyv na práva sťažovateľa¹².

Určitý odklon od dovtedajšej rozhodovacej praxe Ústavného súdu Slovenskej republiky bol zaznamenaný v súvislosti s už citovaným nálezom vydaným pod č.k.: I. ÚS 465/2020, ktorým došlo k vysloveniu porušenia základného práva sťažovateľky na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky zo strany okresnej prokuratúry v rámci prípravného konania, a to z dôvodu, že táto sťažovateľke nepriznala procesný status poškodeného, pričom v napadnutom uznesení úplne opomenula skúmať, či vyšetrovanou smrťou dcéry sťažovateľky boli porušené či ohrozené jej iné zákonom chránené práva a slobody (napr. právo na súkromný a rodinný život podľa príslušných ustanovení Občianskeho zákonníka), avšak jej procesný status vylúčila s poukázaním na nemožnosť spôsobenia morálnej ujmy inej osobe než primárnej obeti trestného činu, a taktiež nesprávne vyhodnotila vzájomný vzťah zákona o obetiach a Trestného poriadku, o ktorom sme sa zmienili vyššie. Z uvedeného však nepochybne vyplýva, že Ústavný súd Slovenskej republiky predmetným nálezom pripustil porušenie čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky bez ohľadu na stav a priebeh adhézneho konania, a to konkrétne vo vzťahu ku skutočnosti, či sťažovateľke prislúcha status poškodeného v súvislosti s podaním sťažnosti proti uzneseniu o zastavení trestného stíhania podľa § 215 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku¹³, a teda v súvislosti s jej meritórnymi oprávneniami. Pre úplnosť dodávame, že okresná prokuratúra v rámci namietaného prípravného konania zamietla jej sťažnosť ako podanú neoprávnenou osobou.

Na týchto miestach by bolo vhodné sa aspoň čiastočne zmieniť o oprávneniach poškodeného súvisiacich s procesom dokazovania v trestnom konaní. Vzhľadom k obmedzenému rozsahu príspevku sa nebudeme bližšie venovať jednotlivým oprávneniam poškodeného prameniácim z možností jeho dôkaznej iniciatívy, avšak svoju pozornosť budeme orientovať smerom k vykonávaniu osobných dôkazov zo strany poškodeného. V zmysle právnej úpravy *de lege lata* je zrejmé, že poškodený v predsúdnej časti trestného konania dôkazy v zásade nevykonáva, keďže predmetná procesná činnosť je v zmysle zásady náležitého zistenia skutkového stavu veci bez

¹¹ Bližšie pozri: Rozhodnutie ESĽP *Corbu proti Rumunsku* z 31. marca 2009, č. 27396/04, § 30 – 33.

¹² Bližšie pozri: Rozhodnutie ESĽP *Le Compte a ďalší proti Belgicku* z 23. júna 1981, č. 6878/75, oddiel 49.

¹³ Z dôvodu, že sa malo jednať o samovraždu dcéry sťažovateľky.

dôvodných pochybností a vyhľadávacej zásady (§ 2 ods. 10 Trestného poriadku) zverená primárne orgánom činným v trestnom konaní. V súdnej časti trestného konania sa procesné postavenie poškodeného zásadne mení, a to najmä v intenciách uplatnenia zásady rovnosti strán (§ 2 ods. 14 Trestného poriadku), a taktiež zásady kontradiktórnosti (§ 2 ods. 18 Trestného poriadku), v zmysle ktorej má poškodený oprávnenie vykonávať osobné dôkazy na hlavnom pojednávaní. Uvedené procesné oprávnenie poškodeného je bližšie konkretizované ustanovením § 272 ods. 1 Trestného poriadku, podľa ktorého: „*Po skončení výsluchu prokurátorom, obžalovaným, jeho obhajcom alebo predsedom senátu môže zákonný zástupca obžalovaného, v rozsahu uplatnených práv poškodený alebo jeho splnomocnenec, zúčastnená osoba alebo jej splnomocnenec so súhlasom predsedu senátu klásť vypočúvaným otázky, keď už členovia senátu otázky nemajú.*“

Citované ustanovenie Trestného poriadku vytvára určitý stav právnej neistoty, v rámci ktorého niektoré súdy umožňujú poškodenému a jeho splnomocnencovi realizovať uvedené práva výlučne vo vzťahu k otázkam týkajúcim sa uplatneného nároku na náhradu škody, pričom nepripúšťajú kladenie otázok vo vzťahu k ostatným meritórnym otázkam. Podľa všeobecnej teórie trestného práva procesného však pod vlastný predmet trestného konania možno zaradiť objektivizovanie skutočností a následné rozhodovanie orgánov činných v trestnom konaní a súdov ohľadom toho, či sa skutok stal; či skutok, ktorý sa stal je trestným činom; či skutok spáchala konkrétna trestne zodpovedná osoba; uloženie trestu, respektíve ochranného opatrenia, a taktiež rozhodovanie o riadne a včas uplatnenom nároku poškodeného na náhradu škody. Bez ďalšieho je možné ustáliť, že prípadné pozitívne rozhodnutie o riadne a včas uplatnenom nároku poškodeného na náhradu škody je esenciálne závislé na rozhodnutí o tých otázkach týkajúcich sa merita veci, ktoré sú hmotnoprávneho charakteru a spočívajú vo vyvodení trestnej zodpovednosti konkrétnemu subjektu trestného činu (uvedené vyplýva aj z normatívnej dikcie ustanovenia § 46 ods. 3 Trestného poriadku, podľa ktorej môže poškodený navrhnúť, aby súd v odsudzujúcom rozsudku uložil obžalovanému povinnosť na náhradu škody).

Možnosť poškodeného, prípadne jeho splnomocnenca klásť osobám vypočúvaným na hlavnom pojednávaní otázky, „*v rozsahu uplatnených nárokov*“ je potrebné vykladať spôsobom, že poškodenému a jeho splnomocnencovi má byť predmetné procesné oprávnenie priznané v rozsahu akýchkoľvek otázok, ktoré v zmysle zásady voľného hodnotenia dôkazov, zásady náležitého zistenia skutkového stavu veci bez dôvodných pochybností, ako aj ďalších základných zásad trestného konania môžu mať významný vplyv na skutkové a právne posúdenie konkrétnej trestnej veci. Navyše, poškodený sa v súdnej časti aktívne zúčastňuje na zisťovaní skutkového stavu veci primárne z pohľadu úspešného výsledku adhézneho konania. Aj napriek vzájomnej prepojenosti záujmu prokurátora a poškodeného na výsledku trestného konania možno ustáliť, že prokurátorovi nevyplýva povinnosť vytvárania podkladu pre rozhodnutie súdu v adhéznom konaní zo žiadneho ustanovenia Trestného poriadku, ani iných všeobecne záväzných právnych predpisov, čomu v zásade zodpovedá aj súčasná aplikačná prax, v rámci ktorej prokurátor na dokazovaní v rámci adhézneho konania participuje iba výnimočne.

Obdobným spôsobom sa k tejto limitujúcej normatívnej úprave už v minulosti postavil aj Ústavný súd Slovenskej republiky, keď vyslovil právny názor, podľa ktorého: „Tzv. *limitujúcu definíciu práva poškodeného, resp. jeho splnomocnenca klásť otázky „v rozsahu uplatnených práv“ je potrebné vykladať tak, že poškodený, resp. jeho splnomocnenec je oprávnený klásť otázky vzťahujúce sa na ním uplatnený nárok, teda také, ktoré smerujú k zisteniu skutočností, ktoré sú pre úspešnosť uplatneného nároku nevyhnutné. **Pre poškodeného je zásadným preukázanie, či sú naplnené predpoklady zodpovednosti osoby, voči ktorej sa vedie trestné konanie, za spôsobenú škodu.** Práve z dôvodu, že poškodený, resp. jeho splnomocnenec nenahrádzajú orgán činný v trestnom konaní, môžu sa otázky poškodeného, resp. jeho splnomocnenca vzťahovať len na protiprávnosť konania osoby, voči ktorej smeruje právo na náhradu škody, tzn. k zisteniu, či došlo k protiprávnemu konaniu a kto toto protiprávne konanie spáchal. Uplatnenie nároku na náhradu škody v trestnom konaní, ktoré spôsobuje prekážku litispendencie pre uplatnenie tej istej škody v občianskom súdnom konaní, nemôže byť poškodenému na ujmu a nemôže mu brániť v zisťovaní zásadných otázok pre rozhodnutie o uplatnenom nároku na náhradu škody. **Uplatnením nároku na náhradu škody v trestnom konaní nemôže byť poškodený obmedzený v práve klásť otázky k zisteniu viny osoby, proti ktorej sa vedie trestné konanie, pretože ide o zásadnú otázku pre rozhodnutie o uplatnenom nároku.** V tejto súvislosti považuje ústavný súd za správny aj argument sťažovateľa, podľa ktorého aj v prípade, ak by bol poškodený v právoplatnom odsudzujúcom rozsudku odkázaný so svojim nárokom na náhradu škody alebo jeho časťou na konanie vo veciach občianskoprávných, je pre rozhodnutie súdu v tomto občianskoprávnom konaní rozhodnutie o vine rozhodnutím zásadného významu s prihliadnutím na ustanovenie § 135 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku¹⁴, z obsahu ktorého vyplýva, že **súd je viazaný rozhodnutím príslušných orgánov o tom, že bol spáchaný trestný čin a kto ho spáchal.**“¹⁵*

V kontexte aktívnej participácie poškodeného na zisťovaní skutkového stavu veci vo vzťahu k ním uplatnenému nároku je potrebné sa vysporiadať aj s možnosťou účasti poškodeného, respektíve jeho splnomocnenca na úkonoch prípravného konania, ktorých výsledok môže byť v zmysle jednotlivých výnimiek zo zásady ústnosti (napr. § 263 Trestného poriadku) sprocesnený ako podklad súdneho rozhodnutia, a to aj v časti výroku o náhrade škody. V prvom rade je potrebné uviesť, že Trestný poriadok také oprávnenie poškodeného a jeho splnomocnenca (s výnimkou možnosti účasti splnomocnenca na úkonoch, ktorých sa môže zúčastniť

¹⁴ Podľa súčasného znenia § 193 CSP: „Súd je viazaný rozhodnutím ústavného súdu o tom, či určitý právny predpis nie je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavným zákonom alebo medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná. Súd je tiež viazaný rozhodnutím ústavného súdu alebo Európskeho súdu pre ľudské práva, ktoré sa týkajú základných ľudských práv a slobôd. Ďalej je súd viazaný rozhodnutím príslušných orgánov o tom, že bol spáchaný trestný čin, priestupok alebo iný správny delikt postihnutelný podľa osobitného predpisu, a o tom, kto ich spáchal, ako aj rozhodnutím o osobnom stave, vzniku alebo zániku spoločnosti.“

¹⁵ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 18.6.2013 vydaný pod č.k.: II. ÚS 655/2013.

samotný poškodený) *de lege lata* neustanovuje. Uvedené však podľa nášho názoru neznamená, že orgány činné v trestnom konaní nemusia poškodenému, respektíve jeho splnomocnencovi účasť na procesných úkonoch prípravného konania umožniť. Uvedené je možné podporiť najmä potrebou aplikácie ustanovenia čl. 6 ods. 1 Dohovoru na adhéznou časť trestného konania, pričom aj keď sa požiadavky rovnosti zbrání v rámci práva na spravodlivý súdny proces vzťahujú najmä na obvineného máme za to, že rovnako by sa uvedené záruky mali vzťahovať taktiež na osobu poškodeného a dosahovanie jeho oprávnených záujmov v rámci trestného konania. Rovnako máme za to, že uplatňovanie všeobecnej záruky rovnosti zbrání je potrebné vzhľadom na koncepciu slovenského trestného konania¹⁶ aplikovať taktiež na jeho predsúdnu časť. Tieto úvahy už našli aj svoje legislatívne vyjadrenie, avšak z pohľadu slovenského poškodeného bohužiaľ iba v ustanovení § 51 ods. 2 českého Trestního řádu¹⁷, pričom k zakotveniu predmetného ustanovenia došlo práve v nadväznosti, respektíve súbežne s prijatím českého zákona o obetiach trestných činov v roku 2013. Slovenský zákonodarca však uvedené pri rovnakej príležitosti v roku 2017 nezohľadnil. Okrem už uvedeného argumentu nemožno opomenúť, že zákonom o obetiach trestných činov došlo k zakotveniu zásady ochrany práv poškodeného do ustanovenia § 2 ods. 21 Trestného poriadku,¹⁸ a preto je možné v prospech účasti poškodeného a jeho splnomocnenca na úkonoch prípravného

---

¹⁶ Bližšie pozri napr.: Ustanovenie § 263 ods. 3 písm. a) Trestného poriadku, podľa ktorého: „*Zápisnica o výpovedi spoluobžalovaného alebo svedka sa môže prečítať aj vtedy, ak bol výsluch vykonaný spôsobom zodpovedajúcim ustanoveniam tohto zákona a taká osoba zomrela alebo sa stala nezvestnou, pre dlhodobý pobyt v cudzine alebo na neznámom mieste nedosiahnuteľnou, alebo ochorela na chorobu, ktorá natrvalo alebo na dlhší čas znemožňuje jej výsluch alebo ak sa taká osoba ani na opätovné predvolanie súdu k výsluchu bez dôvodného ospravedlnenia nedostaví a jej predvedenie bolo neúspešné; ak ide o výpoveď svedka, u ktorého bol v čase jeho výpovede v prípravnom konaní, ktorá sa má prečítať, dôvodný predpoklad, že na hlavnom pojednávaní ho nebude možné vypočuť, možno jeho výpoveď prečítať len vtedy, ak bol o úkone riadne upovedomený obvinený, a ak má obhajcu, jeho obhajca.*“

¹⁷ „*Zmocněnec poškozeného a zúčastněné osoby je již od zahájení trestního stíhání oprávněn být přítomen při vyšetřovacích úkonech, jimiž se mají objasnit skutečnosti důležité pro uplatnění práv osob, které zastupuje, a jejich výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem, ledaže by přítomností zmocněnce mohl být zmařen účel trestního řízení nebo nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění o něm zajistit. Může obviněnému i jiným vyslýchaným osobám klást otázky, avšak teprve tehdy, až policejní orgán výslech skončí a udělí mu k tomu slovo. Námitky proti způsobu provádění úkonu může vznášet kdykoli v jeho průběhu.*“

¹⁸ „*Orgány činné v trestnom konaní a súd sú povinné v priebehu celého trestného konania umožniť poškodenému plné uplatnenie jeho práv, o ktorých ho treba riadne, vhodným spôsobom a zrozumiteľne poučiť. Trestné konanie sa musí viesť s potrebnou ohľaduplnosťou k poškodenému a rodinným príslušníkom obeť podľa osobitného zákona. Treba zohľadniť jeho osobnú situáciu a okamžité potreby, vek, pohlavie, prípadné zdravotné postihnutie a jeho vyspelosť a zároveň plne rešpektovať jeho fyzickú, mentálnu a morálnu integritu. Ustanovenia osobitného zákona o právach obetí trestných činov tým nie sú dotknuté.*“

konania po vznesení obvinenia argumentovať aj interpretačnou a aplikačnou funkciou zmienenej zásady.

3. K súčasným legislatívnym možnostiam uplatnenia a úspešného priznania nemajetkovej ujmy v peniazoch prostredníctvom trestno- procesných noriem

Náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch v rámci adhézneho konania v priebehu času vyvolávala a stále vyvoláva rozsiahle odborné diskusie, ktoré často viedli až k protichodným názorom na možnosti uplatnenia tohto špecifického nároku prostredníctvom trestno- procesných noriem. Účelom tejto časti predloženého príspevku však nie je analýza už uskutočnených názorov jednotlivých predstaviteľov odbornej verejnosti a právnej vedy, ale skôr ponúknutie vlastného pohľadu autora na problematiku, ktorá v súčasnej dobe už možno nemusí byť tak sporná, ako tomu bolo kedysi. V prvom rade je potrebné vymedziť hmotnoprávny základ nemajetkovej ujmy v peniazoch, ktorý je v podmienkach Slovenskej republiky možné identifikovať výlučne v príslušných predpisoch občianskeho práva hmotného, konkrétne v Občianskom zákonníku. Je snád' notoricky známou generálna klauzula ochrany osobnosti (§ 11 Občianskeho zákonníka), podľa ktorej: „*Fyzická osoba má právo na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy.*“ Medzi základné hodnoty osobnosti, ktoré výslovne uvádza § 11 Občianskeho zákonníka, patrí aj právo na ochranu života a zdravia, a to vrátane súkromného a rodinného života. Jedným z prostriedkov občianskoprávnej ochrany osobnosti je náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch, ktorú je možné aplikovať, ak by sa upustenie od neoprávnených zásahov do práva na ochranu osobnosti, odstránenie následkov týchto zásahov, ani primerané zadosťučinenie v okolnostiach konkrétnej veci nezdali postačujúce (ustanovenie § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka). Ustanovenie § 13 ods. 3 Občianskeho zákonníka determinuje aj kvalitatívne kritéria určenia výšky nemajetkovej ujmy v peniazoch, ktorú súd určí, „*s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej ujmy a na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo.*“

Aj napriek pomerne explicitnej hmotnoprávnej úprave ostávalo v rámci ostatných dekád sporné, či sa náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch možno úspešne domáhať výlučne prostriedkami civilného práva procesného alebo či je možné si nemajetkovú ujmu spôsobenú trestným činom uplatniť aj v rámci adhézneho konania trestného. Domnievame sa, že zodpovedanie predmetnej otázky závisí od:

- (i) Procesného postavenia osoby, ktorá sa bude náhrady nemajetkovej ujmy v rámci trestného konania domáhať a
- (ii) Ustálenia, či náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch možno subsumovať pod náhradu škody, ktorú si podľa ustanovenia § 46 ods. 3 Trestného poriadku môže poškodený prostredníctvom odsudzujúceho rozsudku nárokovať od obžalovaného.

V prvom rade je potrebné uviesť, že diferenciácia škôd na škodu majetkovú, morálnu a inú škodu vyplývajúca z ustanovenia § 46 ods. 1 Trestného poriadku nie je už v súčasnej dobe žiaduca, keďže ustanovenie § 46 ods. 3 umožňuje v adhéznom konaní uplatniť „škodu“ spôsobenú trestným činom, a to bez bližšej špecifikácie jej

kvalitatívnych vlastností.¹⁹ Aj z dôvodu normatívneho znenia ustanovenia § 46 ods. 1 Trestného poriadku považuje väčšina autorov za sporné, pod ktorý z uvedených druhov škody možno nemajetkovú ujmu subsumovať. Máme za to, že nemajetkovú ujmu nemožno subsumovať tak pod majetkovú, morálnu, ani akúkoľvek inú škodu, keďže spôsobenie nemajetkovej ujmy v imateriálnej sfére poškodeného objektívne nemožno subsumovať pod legálnu definíciu škody ako ju predpokladá ustanovenie § 124 Trestného zákona, a to aj napriek tomu, že nemajetková ujma je navonok vyjadrená v peniazoch. Uvedené však neznamená, že osoba, ktorá v osobnostnej sfére utrpela nemajetkovú ujmu spôsobenú trestným činom nie je poškodeným v zmysle ustanovenia § 46 ods. 1 Trestného poriadku. Determinantom určujúcim procesný status poškodeného je však v konkrétnom prípade porušenie iných zákonom chránených práv takejto osoby, a to konkrétne jej práv na ochranu osobnosti podľa ustanovenia § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka. Uplatneniu nemajetkovej ujmy v peniazoch v rámci trestného konania podľa môjho názoru nebráni ani ustanovenie § 46 ods. 3 Trestného poriadku. Gramatickým výkladom predmetného ustanovenia totiž možno ustáliť, že poškodený si proti obvinenému môže dispozitívnym úkonom uplatniť nárok na náhradu škody, nie nárok na náhradu nemajetkovej ujmy.

Mám však za to, že ustanovenie § 46 ods. 3 Trestného poriadku predstavuje iba základný normatívny rámec pre uplatnenie nároku na náhradu škody, ktorého úspešné priznanie poškodenému je zavŕšené až aplikáciou ustanovenia § 287 ods. 1 Trestného poriadku zo strany meritórneho súdu, a preto je vo vzťahu k možnosti rozhodnutia súdu o nemajetkovej ujme v rámci adhézneho konania determinujúce

---

¹⁹ Na rozdiel od slovenskej právnej úpravy je česká úprava precíznejšia, keď za poškodeného považuje toho: „komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil (poškozený), má právo činit návrh na doplnění dokazování, nahlížet do spisů (§ 65), zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání nebo o schválení dohody o vině a trestu a před skončením řízení se k věci vyjádřit. Jde-li o trestný čin zanedbání povinné výživy (§ 196 trestního zákoníku), rozumí se pro účely tohoto zákona majetkovou škodou, jež byla poškozenému způsobena trestným činem, i dlužné výživné.“

„Poškozený je oprávněn také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, jež byla poškozenému trestným činem způsobena, nebo vydat bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na jeho úkor trestným činem získal. Návrh je třeba učinit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování (§ 206 odst. 2); je-li sjednána dohoda o vině a trestu, je třeba návrh učinit nejpozději při prvním jednání o takové dohodě (§ 175a odst. 2). Z návrhu musí být patrné, z jakých důvodů a v jaké výši se nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy uplatňuje nebo z jakých důvodů a v jakém rozsahu se uplatňuje nárok na vydání bezdůvodného obohacení. Důvod a výši škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení je poškozený povinen doložit. O těchto právech a povinnostech musí být poškozený poučen. Nebyl-li by pro rozhodnutí o nároku poškozeného dostatečný podklad a nebrání-li tomu důležité důvody, zejména potřeba vyhlášení rozsudku nebo vydání trestního příkazu bez zbytečných průtahů, soud poškozenému sdělí, jakým způsobem může podklady doplnit, a poskytne mu k tomu přiměřenou lhůtu, kterou mu zároveň určí.“

práve toto ustanovenie. Podľa ustanovenia § 287 ods. 1 Trestného poriadku: „*Ak súd odsudzuje obžalovaného pre trestný čin, ktorým spôsobil inému škodu uvedenú v § 46 ods. 1, uloží mu spravidla v rozsudku, aby ju poškodenému nahradil, ak bol nárok riadne a včas uplatnený. **Súd uloží obžalovanému vždy povinnosť nahradit’ neuhradenú škodu alebo jej neuhradenú časť, ak jej výška je súčasťou popisu skutku uvedeného vo výroku rozsudku, ktorým bol obžalovaný uznaný za vinného, alebo ak ide o náhradu morálnej škody spôsobenej úmyselným násilným trestným činom podľa osobitného zákona, ak škoda nebola dosiaľ uhradená.***“

Osobitným zákonom, na ktorý odkazuje ustanovenie § 287 ods. 1 Trestného poriadku je zákon o obetiach, v ktorého platnom a účinnom znení sa však akákoľvek morálna škoda ani neuvádza. Uvedená skutočnosť má racionálne vysvetlenie, a síce, že vyhlásené znenie zákona o obetiach o. i. uvádzalo vznik morálnej škody ako definičného znaku obeť trestného činu, a taktiež umožňovalo odškodnenie morálnej škody obeť násilných trestných činov. S účinnosťou od 1.7.2021 (účinnosť zákona č. 217/2021 Z.z., ktorý v podstatnom rozsahu novelizoval zákon o obetiach) bola morálna škoda v celom normatívnom znení zákona o obetiach nahradená pojmom „nemajetková ujma“, čomu však nezodpovedala súčasná novelizácia ustanovenia § 287 ods. 1 Trestného poriadku. Podľa navrhovateľa predmetnej novelizácie zákona o obetiach išlo čerpajúc z dôvodovej správy o legislatívno-technickú úpravu, ktorej dôvodom bolo to, že vo vyhlásenom znení zákona o obetiach sa v niektorých prípadoch používal pojem morálna škoda, ktorý je s pojmom nemajetková ujma rovnaký, pričom sa navrhuje „jednotné používanie pojmu nemajetková ujma“.²⁰ Uvedenému je možné oponovať, keďže vyhlásené znenie zákona do predmetnej novely pojem nemajetková ujma vôbec neuvádzalo. Rovnako máme za to, že pojem morálna škoda vôbec nezodpovedá obsahu pojmu nemajetková ujma. Záver o možnosti úspešného uplatnenia nemajetkovej ujmy v peniazoch v rámci adhézneho konania je však možné uskutočniť bez ohľadu na to, či sa so znením citovanej dôvodovej správy stotožníme alebo nie.

Ak predmetnej dôvodovej správe dáme za pravdu, a síce vnímame pojem morálnej škody s totožným obsahovým významom ako pojem nemajetkovej ujmy, potom možnosť jej uplatnenia v intenciách ustanovenia § 46 ods. 3 Trestného poriadku, ako aj možnosť jej úspešného priznania v intenciách ustanovenia § 287 ods. 1 Trestného poriadku sú v celom rozsahu zákonné. Pokiaľ však pojmy škoda a nemajetková ujma budeme diferencovať, uvedené taktiež nebude podľa nášho názoru predstavovať zásadnú prekážku jej priznania súdom v rámci adhézneho konania, keďže nemajetková ujma v zákone o obetiach z legislatívnej stránky v celom rozsahu nahradila pojem morálnej škody, na ktorý odkazuje stále platné a účinné, hoci opomenutím zákonodarcu neno velizované znenie ustanovenia § 287 ods. 1 Trestného poriadku. Domnievame sa však, že z uvedených skutočností jednoznačne vyplýva zámer zákonodarcu zaviesť odškodňovanie nemajetkovej ujmy obeť násilných trestných činov, a tým aj jeho zámer, aby súd, v prípade, ak odsudzuje páchatel’a násilného úmyselného trestného činu tomuto náhradu

²⁰ Bližšie pozri: Dôvodová správa k zákonu č. 217/2021 Z.z. dostupná na: [Zákony: Vyhľadávanie v návrhoch zákonov: Detaily návrhu zákona - Národná rada Slovenskej republiky \(nrsr.sk\)](http://zakony.vyhľadavanie.v.navrhoch.zakonov:)

nemajetkovej ujmy v peniazoch vždy priznal už v rámci adhézneho konania. Uvedenému v zásade zodpovedá aj materiál, ktorý bol v rámci nedávnej minulosti predmetom medzirezortného pripomienkového konania pod číslom legislatívneho procesu LP/2022/513²¹, podľa ktorého sa navrhovalo ustanovenie § 287 Trestného poriadku novelizovať nasledovne.²²

Záver

Vo vzťahu k procesným oprávneniam poškodeného, ktorými tento disponuje v rámci trestno- procesných vzťahov, ktorých je účastníkom je nutné uviesť, že právami vyplývajúcimi mu z ustanovenia § 46 ods. 1 Trestného poriadku disponuje poškodený bez ohľadu na to, či si v trestnom konaní svoj nárok na náhradu škody uplatnil alebo nie.

Jedným dychom je však potrebné dodať, že ochrana základným právam a slobodám, respektíve ľudským právam a základným slobodám poškodeného je zo strany Ústavného súdu Slovenskej republiky a ESLP v majoritnej časti poskytovaná práve v prípade, ak si poškodený nárok na náhradu škody v trestnom konaní podľa ustanovenia § 46 ods. 3 Trestného poriadku uplatnil. Aj napriek uvedenému v ostatnej dobe pribúdajú nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky, podľa ktorých materiálna ochrana základných práv a slobôd prislúcha aj poškodenému, ktorý nárokom si nárok na náhradu škody neuplatnil.

Je potrebné ustáliť, že pre náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch sú v rámci adhézneho konania už v súčasnej dobe vytvorené dostatočné normatívne predpoklady.

Taktiež máme za to, že dokazovanie prebiehajúce v rámci základných meritórnych otázok (k vine a trestu) je dostatočné aj pre účely adhézneho konania, v rámci ktorého sa rozhoduje o náhrade nemajetkovej ujmy v peniazoch, a to predovšetkým s poukázaním na skutočnosť, že v intenciách § 34 ods. 4 prvá veta Trestného zákona: „*Pri určovaní druhu trestu a jeho výmery súd prihliadne najmä na spôsob spáchania činu a jeho následok, zavinenie, pohnútku, priťažujúce okolnosti, poľahčujúce okolnosti a na osobu páchatel'a, jeho pomery a možnosť jeho nápravy.*“ Následok trestného činu ako jeden z determinantov individualizácie zákonného a spravodlivého trestu v sebe nepochybne zahŕňa nielen materiálne, ale tiež nemateriálne následky, a to vrátane tých, ku ktorým došlo v rámci osobnostnej sféry pozostalých osôb.

---

²¹ Bližšie pozri: Legislatívny proces LP/2022/513 dostupný na: Vyhľadávanie legislatívneho procesu - SLOV-LEX

²² V § 287 odsek 1 znie: „(1) Ak súd odsudzuje obžalovaného pre trestný čin, ktorým spôsobil inému škodu, uvedenú v § 46 ods. 1 alebo 4, **uloží mu v rozsudku, aby ju poškodenému nahradil. Súd môže uložiť obžalovanému povinnosť, aby poškodenému uhradil aj nemajetkovú ujmu, ak si ju poškodený uplatnil. Súd uloží obžalovanému vždy povinnosť nahradiť neuhradenú škodu alebo jej neuhradenú časť, ak jej výška je súčasťou popisu skutku uvedeného vo výroku rozsudku, ktorým bol obžalovaný uznaný za vinného, alebo ak ide o náhradu morálnej škody spôsobenej úmyselným násilným trestným činom podľa osobitného zákona, ak škoda nebola dosiaľ uhradená.**“

Aj preto by meritórne súdy *a priori* nemali poškodených s náhradou nemajetkovej ujmy v peniazoch odkazovať na civilný proces, keďže predmet a rozsah dokazovania jej základu v zásade nepresahuje potreby trestného stíhania.

Problematickejšie je to s výškou náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch, ktorú súd určuje s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej ujmy a na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo. Ustálenie kvality predmetných kritérií v konkrétnom prípade však do značnej miery závisí od pomerne širokej možnosti úvah konajúceho súdu, pričom ich príliš blanketné legislatívne vyjadrenie môže v aplikačnej praxi spôsobovať až nepreskúmateľnosť rozhodnutí, ktorými bola náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch priznaná. Aj preto by bolo vhodné novelizovať ustanovenie § 13 ods. 3 Občianskeho zákonníka doplnením ďalších zákonných kritérií, ktoré by výšku náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch pomohli súdu určiť omnoho exaktnejším spôsobom.

Pozitívne možno hodnotiť, že určitú metodiku slúžiacu pre ustálenie výšky náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch v podmienkach Slovenskej republiky prinieslo prijatie zákona o obetiach, ktoré obsahuje konkrétnu výšku náhrady nemajetkovej ujmy v prípade odškodňovania násilných úmyselných trestných činov. Materiálny následok spôsobený v osobnostnej sfére pozostalých sa však podľa nášho názoru ničím nelíši ani v prípade nedbanlivostných trestných činov proti životu (napr. usmrtenie pri dopravných nehodách). Uvedené je podľa nášho názoru možné konštatovať bez ohľadu na to, že jedným z kritérií individualizácie trestu je aj zavinenie páchatel'a trestného činu, keďže zákonná potreba skúmania predmetnej skutočnosti v zásade nemá vplyv na ustálenie rozsahu následku spočívajúceho v strate blízkeho človeka.

Naostatok uvádzame, že potreba priznania náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch už v rámci adhézneho konania môže byť v budúcnosti odôvodniteľná aj doplnením „*odstránenia následku trestného činu*“ do účelu trestného konania implicitne vyplývajúceho z § 1 Trestného poriadku, pričom aj táto legislatívna zmena bola obsahom legislatívneho procesu LP/2022/513, o ktorom sme sa už zmienili vyššie, a ktorý žiaľ až do súčasnosti nebol úspešne zavŕšený.

Použitá literatúra:

1. ČOPKO, P.: *Uplatnenie náhrady nemajetkovej ujmy poškodeným v trestnom konaní*. In: 2. Košické dni trestného práva: poškodený trestným činom a obeť trestných činov, možnosti posilňovania ich procesných oprávnení: zborník vedeckých príspevkov z Interdisciplinárnej celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2018.
2. PRAVDÍKOVÁ BUČKOVÁ, E.: *Postavenie poškodeného v trestnom konaní SR verus EÚ*. In: *Justičná revue*. 66. 2014. č. 8-9.
3. ROMŽA, S. a kol.: *Privatizácia trestného práva*. Praha: Leges, 2021.
4. ROMŽA, S.: *Ochrana majetkových nárokov štátu, ako poškodeného v trestnom konaní, pri trestnom čine poškodzovania finančných záujmov Európskej únie, podľa § 261 TZ* In: *Právna ochrana účastníkov ekonomicko-právnych vzťahov*

- s akcentom na trestnoprávnu ochranu veriteľov. - Bratislava: Právnická fakulta UK, 2019.
5. ROMŽA, S.: *Aktívna účasť poškodeného na procesných úkonoch prípravného konania ako prostriedok efektívneho uplatňovania jednotlivých foriem restoratívnej justície*. In: Restoratívna justícia a alternatívne tresty v aplikačnej praxi: zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie: 27. september 2015, Trnava. - Praha: Leges, 2015.
  6. SLÁVIKOVÁ, T.: *Účel trestného konania – je záujem o poškodeného sekundárny?* In: Bulletin slovenskej advokácie. 2015, roč. 21, č. 10.
  7. ŠTRKOLEC, M.: *Obete trestných činov a poškodení trestným činom - stav de lege lata a návrhy de lege ferenda*. In: Bratislavské právnické fórum 2018: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislava legal forum 2018. Bratislava: Právnická fakulta UK, 2018.
  8. Dôvodová správa k zákonu č. 217/2021 Z.z. dostupná na: *Zákony: Vyhľadávanie v návrhoch zákonov: Detaily návrhu zákona - Národná rada Slovenskej republiky (nrsrc.sk)*
  9. Legislatívny proces LP/2022/513 dostupný na: *Vyhľadávanie legislatívneho procesu - SLOV-LEX*
  10. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky z 28.6.2007 vydané pod č.k.: I. ÚS 13/07.
  11. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky z 9.3.2010 vydané pod č.k.: III. ÚS 100/2010.
  12. Ústavného súdu Slovenskej republiky z 24.10.2013 vydané pod č.k.: I. ÚS 614/2013.
  13. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 18.6.2013 vydaný pod č.k.: II. ÚS 655/2013.
  14. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 1.12.2020 vydaný pod č.k.: I. ÚS 465/2020.
  15. Rozhodnutie EŠLP *Le Compte a ďalší proti Belgicku* z 23. júna 1981, č. 6878/75, oddiel 49.
  16. Rozhodnutie EŠLP *Corbu proti Rumunsku* z 31. marca 2009, č. 27396/04, § 30 – 33.
  17. Rozhodnutie Súdneho dvoru EÚ vo veci C 152/84 *Marshall vs. Southampton and South-West*.

Kontaktné údaje autora:

doc. JUDr. Martin Štrkolec, PhD.
docent Katedry trestného práva
Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach
Email: martin.strkolec@upjs.sk
Mob.: +421 915 93 28 94
Tel.: +421 55 234 41 47

UPLATNENIE ZÁSADY PRIMERANOSTI A ZDRŽANLIVOSTI PRI ÚKONOCH ZAISTENIA VECÍ

APPLICATION OF THE PRINCIPLE OF PROPORTIONALITY AND HESITATION WITH SECURING THE THING

Peter Čopko

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

Abstrakt

S procesnými úkonmi zaistovacej povahy aplikovanými v trestnom konaní medzi ktoré patria aj úkony zaistenia vecí, je primárne vždy spájaný zásah do niektorého zo základných ľudských práv a slobôd, garantovaných Ústavou Slovenskej republiky, ako aj viacerými medzinárodnými dohovormi. Takýmto ľudským právom je nepochybne aj vlastnícke právo, resp. právo vlastniť majetok, ktorého súčasťou je aj právo s týmto majetkom disponovať. Pre úkony zaistenia vecí, okrem druhovo rovnakého predmetu zaistenia je charakteristické, že sa prostredníctvom nich zasahuje pomerne často práve do vlastníckeho práva. Rovnako ich však spája spoločná požiadavka zákonodarcu premietnutá do základnej zásady trestného konania, aby pri každom takomto zásahu bola zohľadnená súčasne aj primeranosť a zdržanlivosť, ktorej niektorým aspektom sa autor venuje v tomto príspevku, osobitne aj vo vzťahu k interpretácii § 98a Trestného poriadku.

Kľúčové slová: procesný úkon, zaistenie vecí, vlastnícke právo, dispozícia s majetkom, legalita, legitimita, proporcionalita, subsidiarita

Abstract

The intervention to the basic human rights and freedoms, guaranteed by the Constitution of the Slovak Republic, as well as by several international conventions is always connected with the procedural actions of a securing nature applied in criminal proceedings, which include also the actions of seizing things. The property right, or the right to own property is this human right, which also includes the right to dispose of this property. The acts of seizing things except from the same subject of seizing are characterized by the often intervention to the property rights. They are connected with the basic principle of criminal proceedings that each intervention must consider adequacy and restraint, some aspects of which the author deals with in this paper, especially with the interpretation the art. 98a Code of criminal proceeding.

Key words: procedural act, securing the thing, property right, the disposition of property, legality, legitimacy, proportionality, subsidiarity

Úvod

V priebehu trestného konania je postupne realizovaný orgánmi činnými v trestnom konaní alebo súdom celý rad procesných úkonov pri naplnení predmetu a účelu trestného konania, ako je tento vymedzený v § 1 zák.č. 301/2005 Z.z. Trestný

poriadok, v znení neskorších predpisov (v ďalšom len ako Tr. por.). Významnú časť takýchto úkonov potom nepochybne tvoria procesné úkony zaistovacej povahy, ktorých cieľom je zaistiť, resp. zabezpečiť osoby alebo veci, v širšom chápaní aj informácie pre účely trestného konania. Tento zjednocujúci prvok našiel svoj odraz aj v samotnej systematike Tr. por., keď zákonodarca sústredil ich právnu úpravu primárne do jednej samostatnej časti (IV. Hlava - Zaistenie osôb a vecí), v prípade zabezpečenia informácii do V. Hlavy Tr. por. - Zabezpečenie informácií.¹ Nie menej významným spoločným znakom týchto procesných úkonov je skutočnosť, že prostredníctvom nich zasahuje sa do základných ľudských práv a slobôd, a to viac alebo menej intenzívne. Takéto zásahy však v demokratickom a právnom štáte musia spĺňať súčasne požiadavky legitimacy, legality, proporcionality, ako aj subsidiarity, ktoré sú v Tr. por. vyjadrené prostredníctvom niektorých základných zásad trestného konania v § 2. Kým napr. požiadavku legality v trestnom konaní je možné vnímať prostredníctvom uplatnenia zásady stíhania zo zákonných dôvodov a spôsobom, ktorý ustanovuje zákon (§ 2 ods. 1 Tr. por.), legitimita, proporcionality a subsidiarita je vyjadrená predovšetkým zásadou primeranosti a zdržanlivosti (§ 2 ods. 2 Tr. por.). Aj keď zásada primeranosti a zdržanlivosti je zásada s dosahom na celé trestné konanie, všetky štádiá trestného konania (v odbornej verejnosti je zaraďovaná medzi tzv. všeobecné zásady)², jej uplatnenie pri úkonoch zaistovacej povahy, aj vzhľadom na vyššie uvedené, má osobitný význam. V teórii, rovnako tak v aplikačnej praxi, je pomerne často pertraktovaná predovšetkým vo vzťahu k inštitútom zaistenia osôb (napr. v súvislosti s väzbou) alebo tiež inštitútom zabezpečenia informácií (napr. odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky), menej však vo vzťahu k procesným úkonom zaistenia vecí. Cieľom tohto príspevku je okrem vymedzenia obsahu tejto zásady, poukázať na niektoré aspekty jej uplatnenia práve pri realizácii úkonov zaistenia vecí, a to v kontexte zásahov do vlastníckeho práva, ale tiež niektorých nových prejavov tejto zásady, osobitne tých, ktoré boli, resp. sú koncentrované do nového ustanovenia § 98a Tr. por.

1. Zásada primeranosti a zdržanlivosti a jej uplatnenie pri zásahoch do ľudských práv a slobôd prostredníctvom úkonov zaistovacej povahy

Zásada primeranosti a zdržanlivosti (niekedy označovaná len ako „zásada primeranosti“ alebo len ako „zásada zdržanlivosti“) bola medzi základné zásady trestného konania, ktoré sú uvedené aktuálne v § 2 Tr. por., včlenená zák.č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok, a to spolu s ďalšou novou zásadou – zásadou kontradiktórnosti. V dôvodovej správe k tomuto zákonu (Osobitná časť, k §2 ods. 2) bola zásada primeranosti a zdržanlivosti označená ako **zásada zdržanlivosti** s

¹ Pozn. Niektoré procesné úkony zaistovacej povahy sú upravené aj v iných častiach Tr. por. – VI. Hlava Dokazovanie (napr. predvedenie obvineného - §120), 5. Časť - Právny styk s cudzinou (napr. medzinárodný zatýkací rozkaz-§490 a nasl.), resp. v iných zákonoch – zák. č. 154/2010 Z.z. o európskom zatýkacom rozkaze, v znení neskorších predpisov.

² Prorovnaj. OLEJ, J. a kol. Trestné právo procesné. 2006, s. 13., IVOR, J., POLÁK P., ZÁHORA, J. a kol. Trestné právo procesné I. 2017, s. 52.

poukazom na to, že úzko nadväzuje na zásady riadneho zákonné procesu a prezumpcie neviny, ktoré dopĺňa a prehľbuje. Ako to vyplýva z dôvodovej správy: „*Jej zmyslom je obmedziť na najnutnejšiu mieru zásahy do ľudských práv a slobôd občanov, ale aj akékoľvek nadbytočné predvolávanie, či obťažovanie osôb, čo je výrazom humánnosti trestného konania a úcty k základným právam a slobodám*“³

Ivor, J., ako spoluautor vysokoškolskej učebnice – Trestné právo procesné I., použil pre pomenovanie tejto zásady označenie - **zásada primeranosti a zdržanlivosti**. Obsah tejto zásady, a to aj v spojení s ustanovením § 55 ods. 1 Tr. por., upravujúcim spôsoby vykonávania procesných úkonov vymedzil pritom dôslednejšie, keď uviedol: „*Jej obsahom je požiadavka, aby OČTK a súd v priebehu trestného konania postupovali tak, aby čo najmenej zasahovali do základných práv a slobôd a pri výkone procesných úkonov zaobchádzali s osobami zúčastnenými na úkone tak, ako to vyžaduje účel trestného konania, rešpektujúc pritom dôstojnosť, humánnosť a úctu k ľudským právam a slobodám (§55 ods. 1)*“.⁴

Na rozdiel od vyššie uvedeného napr. Jalč, A., v kontexte § 2 ods. 2 Tr. por., použil označenie - **zásada primeranosti**, keď uviedol: „*zásada primeranosti bola v našom TP zákonne upravená ako všeobecná zásada až prijatím zák.č. 301/2005 Z.z. a ústavne je zakotvená v čl.13 ods. 4 Ústavy SR ako všeobecné interpretačné pravidlo pri obmedzovaní základných práv a slobôd. Niekedy je tiež označovaná ako zásada zdržanlivosti.*“⁵

Olej, J., obdobne aj Kurilovská, L., v kontexte § 2 ods. 2 Tr. por., ako aj vyššie uvedeného, pre pomenovanie tejto zásady použili označenie - **zásada zdržanlivosti**.

⁶ Naviac, Kurilovská, L. pri spracovaní monografie, v ktorej sa venuje základným zásadám trestného konania, v súvislosti s jej aplikáciou zdôraznila potrebu skúmania viacerých hľadísk: „*základnou ideou tejto zásady je obmedziť na najnutnejšiu mieru zásahy do ľudských práv a slobôd osôb, teda aj v zmysle nadbytočného predvolávania. Zakotvenie tejto zásady je výrazom humánnosti trestného konania a úcty k základným právam a slobodám, pričom každý zásah je potrebné skúmať z troch hľadísk*“. Hľadiská, ktoré ďalej podrobnejšie rozvádza, sú legalita, legitimita a proporcionalita.⁷ Vhodné je uviesť, že predmetné kritéria už skôr vymedzil a pomenoval Ústavný súd SR vo svojom náleze zo 4. februára 2009 sp. zn. **I. ÚS 117/07**, a to v kontexte zásahu do základného práva na súkromie realizovaného inštitútom odpočúvania a zaznamenávania telekomunikačnej prevádzky, keď uviedol: „*Opodstatnenosť každého zásahu do základných práv a slobôd sa v demokratickom a právnom štáte posudzuje na základe kumulatívneho splnenia troch*

³ Dôvodová správa k zák.č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok, Osobitná časť (k §2 ods. 2).

⁴ IVOR, J., POLÁK, P., ZÁHORA, J. a kol. Trestné právo procesné I. Bratislava, Wolters Kluwer, 2017, s.56.

⁵ ŠIMOVČEK, I. a kol. Trestné právo procesné. 3. Prepracované a doplnené vydanie. Plzeň: Aleš Čeňek 2019, s. 44 a nasl.

⁶ OLEJ, J. a kol. Trestné právo procesné. Univerzita P.J. Šafárika v Košiciach, 2006, s. 13,15. tiež. KURILOVSKÁ, L. Základné zásady trestného konania. Účel a základná limitácia, Šamorín: Heuréka, 2013, s. 36 a nasl.

⁷ KURILOVSKÁ, L. Základné zásady trestného konania. Účel a základná limitácia, Šamorín: Heuréka, 2013, s. 36 a nasl.

základných kritérií, a to legality, legitimacy a proporcionality takého zásahu.“ V odôvodnení tohto nálezu, s poukazom aj na doktrínu štrasburských orgánov, ktorá uvádza práve tieto tri základné kritéria (legalita, legitimita a proporcionalita) pri skúmaní zásahu do súkromia podal súčasne aj ich výstižné vymedzenie: „**Legalita zásahu do práva** znamená, že štát môže do práva na súkromie zasiahnuť iba na základe zákona. Preto v rámci legality zásahu sa skúma, či k nemu došlo v súlade s platnými právnymi predpismi, pričom prihliada aj na to, či právny predpis bol verejne publikovaný, a teda dostupný, a či jeho následky boli predvídateľné. Skúma sa teda aj kvalita zákonnej úpravy, ktorá je základom zásahu do práva na súkromie. **Legitimita zásahu do práva na súkromie** vyplýva z čl. 8 ods. 2 dohovoru a znamená, že do práva na súkromie možno zasiahnuť len vtedy, keď je to v záujme štátu z dôvodov ochrany národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, predchádzania nepokojov a zločinnosti, v záujme spoločnosti z dôvodu ochrany zdravia a morálky, zabezpečenia hospodárskeho blahobytu krajiny a v záujme jednotlivcov z dôvodu ochrany ich práv a slobôd. Napokon **proporcionalita zásahu** znamená, že k zásahu možno prikrčiť len vtedy, keď je to nevyhnutné (sledovaný cieľ nemožno dosiahnuť miernejšími prostriedkami) a iba v duchu požiadaviek, ktoré sa kladú na demokratickú spoločnosť vyznačujú sa pluralizmom, toleranciou a voľným duchom (I: ÚS 274/05, ale aj III. ÚS 80/08).“⁸

Janko, S., pri vymedzení obsahu **zásady zdržanlivosti** vo svojom publikačnom výstupe (v niektorých častiach článku, vrátane názvu, používa aj označenie **zásada primeranosti a zdržanlivosti**), rozoznáva štyri základné parciálne aspekty, ktoré vo svojom súhrne, tvoria obsah pojmu zásada zdržanlivosti, a to legalita, legitimita, proporcionalita a subsidiarita. **Subsidiarita**, ako uvádza: „úzko súvisí s doktrínou ultima ratio typickou pre celé odvetvie trestného práva. Vyjadruje skutočnosť, že aj v prípadoch, keď sú splnené podmienky uvádzané vyššie, mali by byť prostriedky zásahu zvolené tak, aby boli práva dotknutých osôb obmedzené v čo najmenšej miere. Pri realizácii zaisťovacích úkonov sa subsidiarita prejavuje najmä v prípadoch konkurencie viacerých inštitútov (napr. uchovanie a vydanie počítačových údajov podľa § 91 TP a odňatie vecí – počítača podľa § 90).“⁹

Odhliadnuc od nie vždy rovnakého pomenovania predmetnej zásady zástupcami akademickej, resp. odbornej obce, ako to vyplynulo aj z vyššie uvedeného, je potrebné uviesť, že uplatnenie zásady primeranosti a zdržanlivosti je spájané, z hľadiska konkrétnych úkonov zaisťovacej povahy, najčastejšie v kontexte zásahov spojených s obmedzením osobnej slobody (čl. 17 Ústavy SR) napr. väzba, zadržanie alebo s nedotknuteľnosťou obydlia (čl. 21 Ústavy SR) napr. domová prehliadka alebo ochranou listového tajomstva, tajomstva dopravovaných správ a iných písomností a ochranou osobných údajov (čl. 22 Ústavy SR)– napr. otvorenie zásielky, odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky alebo nedotknuteľnosťou osoby a jej súkromia (čl. 16 Ústavy SR) napr. osobná prehliadka. Z uvádzaných inštitútov zaisťovacej povahy, či už zaistenia osôb, zaistenia vecí

⁸ Nález Ústavného súdu SR sp.zn.I. ÚS 117/07 zo 4. februára 2009.

⁹ JANKO, S. Zásada primeranosti a zdržanlivosti pri realizácii úkonov zaistenia osôb, epi.sk, 2022, dostupné na <https://www.epi.sk/odborny-clanok/zasada-primeranosti-a-zdrzanlivosti-pri-realizacii-ukonov-zaistenia-osob.htm>.

alebo zaistenia, resp. zabezpečenia informácií je permanentne najväčšia pozornosť, a to nielen v teórii, ale osobitne aj v aplikačnej praxi, venovaná inštitútu väzby, s ktorým je spájaný z hľadiska inštitútov zaistenia osôb nepochybne najintenzívnejší zásah do osobnej slobody.

Ako však vyplynulo z abstraktu, resp. úvodu - cieľom tohto príspevku je skúmanie uplatnenia tejto zásady v **kontexte zásahov do vlastníckeho práva, resp. práva vlastníť majetok (čl. 20 Ústavy SR)**. Vlastnícke právo, resp. právo vlastníť majetok je pritom rovnako, ako aj všetky vyššie uvádzané práva, zaradované štandardne medzi základné ľudské práva a slobody, garantované tak medzinárodnými zmluvami, osobitne potom Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd, v znení neskorších protokolov, ako aj Ústavou Slovenskej republiky.

Podľa Článku 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd: *„Každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecne zásady medzinárodného práva. Predchádzajúce ustanovenie nebráni právu štátov prijímať zákony, ktoré považujú za nevyhnutné, aby upravovali užívanie majetku v súlade so všeobecným záujmom a zabezpečili platenie daní a iných poplatkov a pokút.“*¹⁰

Čl. 20 Ústavy Slovenskej republiky v ods. 1 uvádza: *„Každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepoužíva. Dedenie sa zaručuje“*. V nadväznosti na uvedené a z hľadiska zamerania tohto príspevku sú potom významné ods. 4 a o ods. 5. ods. 4: *„Vyvlastnenie alebo nútené obmedzenie vlastníckeho práva je možné iba v nevyhnutnej miere a vo verejnom záujme, a to na základe zákona a za primeranú náhradu“*, ods. 5: *„Iné zásahy do vlastníckeho práva možno dovoliť iba vtedy, ak ide o majetok nadobudnutý nezákonným spôsobom alebo z nelegálnych príjmov a ide o opatrenie nevyhnutné v demokratickej spoločnosti pre bezpečnosť štátu, ochranu verejného poriadku. Mravnosti alebo práv a slobôd iných. Podmienky ustanoví zákon.“*¹¹

Drgonec, J., v súvislosti s vymedzením obsahu vlastníckeho práva v rozhodnutiach Ústavného súdu SR, uviedol: *„Ústavný súd najskôr obsah vlastníckeho práva identifikoval so zákonným vymedzením v § 123 OZ (v poznámke odkazuje na PL. ÚS 30/95)“*¹² *„Obsah vlastníckeho práva sa v ére rímskeho práva súkromného vymedzil ako uti, frui, habere (alt. possidere)“*¹³ *„Ústavný súd toto členenie akceptoval pri vymedzení obsahu vlastníckeho práva podľa čl. 20 Ústavy: „vlastník je oprávnený predmet svojho vlastníckeho práva držať, užívať, požívať“*

¹⁰ Dodatkový protokol (Protokol č. 1) k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

¹¹ Ústava Slovenskej republiky, Čl. 20.

¹² DRGONEC, J. Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax. 2. prepracované a doplnené vydanie, Bratislava: C. H. Beck, 2019, s. 526 a nasl.

¹³ DRGONEC, J. Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax. 2. prepracované a doplnené vydanie, Bratislava: C. H. Beck, 2019, s. 526 a nasl.

jeho plody a úžitky a nakladať s ním“. (v poznámke odkazuje na II. ÚS 8/97. Nález z 26. marca 1997. ZNUÚS 1997, s. 79).¹⁴

2. Uplatnenie zásady primeranosti a zdržanlivosti pri zásahoch do vlastníckeho práva prostredníctvom niektorých inštitútov zaistenia vecí

Ako už bolo vyššie uvedené z povahy inštitútov zaistovacej povahy, konkrétne slúžiacich na zaistenie vecí, upravených vo IV. Hlave Tr. por., je zrejmé, že pri ich realizácii dochádza pomerne často aj k zásahu do vlastníckeho práva, resp. obmedzeniu vlastníckeho práva, ako je jeho obsah uvedený vyššie. Nie je pritom rozhodujúce, či ide o vec, ktorá môže slúžiť na účely dokazovania (§ 89 ods. 1 písm. a/ Tr. por.) alebo ktorá bola použitá na spáchanie trestného činu alebo bola určená na spáchanie trestného činu, resp. ďalej len „nástroj trestnej činnosti (§ 89 ods. 1 písm. b/ Tr. por.) alebo vec je výnosom z trestnej činnosti (§ 89 ods. 1 písm. c/ Tr. por.), prípadne ide o vec alebo majetok obvineného, resp. majetkové práva obvineného v zmysle § 50 Tr. por., ktorá môže slúžiť na zaistenie, resp. zabezpečenie nároku poškodeného. Z hľadiska systematiky Tr. por. ide viac-menej o všetky inštitúty zaistenia vecí, upravené vo Štvrtom diele IV. Hlavy Tr. por. (§§ 89-98a), ako aj niektoré inštitúty upravené v Piatom diele IV. Hlavy, ako napr. domová prehliadka, prehliadka iných priestorov a pozemkov, osobná prehliadka (§§ 99-102 Tr. por.), ale aj v Šiestom diele, napr. zámena obsahu zásielky (§ 110 Tr. por.). Výnimkou z uvedeného konštatovania môžu byť skôr len prípady, ak napr. policajt, prokurátor (v predsúdnej časti trestného konania) alebo predseda senátu (v súdnej časti trestného konania) pri postupe podľa § 89a (povinnosť na vydanie vecí) obmedzí sa len na výzvu na predloženie vecí, bez potreby jej zaistenia alebo ak je napr. domová prehliadka vykonávaná v situáciách, ak je dôvodné podozrenie, že sa tam skrýva osoba podozrivá zo spáchania trestného činu bez potreby zaistenia vecí dôležitej pre trestné konanie alebo zaistenia hnutelných vecí na uspokojenie nároku poškodeného na náhradu škody. Prirodzene to budú aj všetky prípady, keď oprávnený subjekt (policajt, prokurátor alebo predseda senátu) využije síce svoje zákonné oprávnenie na rozhodnutie a realizáciu niektorého z úkonov zaistenia vecí, ale k zaisteniu vecí v skutočnosti nedôjde (takáto vec sa napr. pri domovej prehliadke nenájde, jej zaisteniu bude brániť zákonná prekážka – vec je vyňatá z edičnej povinnosti, resp. sa na ňu vzťahuje zákaz výsluchu - § 89a ods. 2 Tr. por.). V takomto prípade síce pôjde o zásah do práva na nedotknuteľnosť obydlia, nie však o zásah do vlastníckeho práva.

Aj keď zásada primeranosti a zdržanlivosti ako jedna zo základných zásad trestného konania je ukotvená priamo v § 2 ods. 2 Tr. por., vo vzťahu k spôsobu vykonávania procesných úkonov trestného konania je potom jej obsah bližšie vymedzený v § 55 Tr. por., (ako už bolo uvedené vyššie - v časti 1. príspevku), potrebné je uviesť, že niektoré osobitné prejavy tejto zásady v kontexte zásahov do vlastníckeho práva prostredníctvom procesných úkonov zaistenia vecí, premietol zákonodarca aj do niektorých iných zákonných ustanovení. Z hľadiska konkrétnych inštitútov zaistenia vecí, medzi historicky najstaršiu takúto zákonnú úpravu, je

¹⁴ DRGONEC, J. Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax. 2. prepracované a doplnené vydanie, Bratislava: C. H. Beck, 2019, s. 527 a nasl.

možné nepochybne zaradiť uprednostnenie vydania veci dôležitej pre trestné konanie na výzvu súdu, prokurátora, vyšetrovateľa alebo policajného orgánu, podľa predchádzajúcej právnej úpravy (§ 78 zák.č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdom (trestný poriadok), v znení neskorších predpisov) pred odňatím veci (§ 79 citovaného zákona), pri súčasnej akceptácii niektorých zákonných výnimiek (§ 79 ods. 3 citovaného zákona). Obdobne aj uloženie povinnosti realizovať predchádzajúcu výzvu (§ 84 citovaného zákona) na dobrovoľné vydanie hľadanej veci alebo odstránenie iného dôvodu, ktorý viedol k úkonu domovej prehliadky alebo osobnej prehliadky alebo prehliadky iných priestorov alebo pozemkov, okrem prípadov, ak by sa uvedenou výzvou nedosiahlo dobrovoľné vydanie takýchto vecí. V súvislosti s uvedeným možno tiež konštatovať, že rovnaký koncept – osobitný prejav uplatnenia zásady primeranosti a zdržanlivosti prevzal aj nový Tr. por. v súvislosti s úpravou **inštitútu povinnosti na vydanie veci** (§ 89 Tr. por. aktuálne § 89a Tr. por.) a **inštitútu odňatia veci** (§ 91 Tr. por., aktuálne § 90 Tr. por.), resp. predchádzajúca výzva (§ 104 Tr. por.), v prípade realizácie **domovej prehliadky, osobnej prehliadky alebo prehliadky iných priestorov alebo prehliadky pozemkov** podľa ust. § 99 nasl. Tr. por.

Uplatnenie tejto zásady v prípadoch niektorých ďalších procesných úkonov zaistenia veci je však možné vnímať prostredníctvom odlišne nastavených zákonných podmienok. Tak napr. v prípade **inštitútu zaistenia peňažných prostriedkov** (§ 95 ods. 4 Tr. por): „*zaistenie sa nemôže vzťahovať na peňažné prostriedky, ktoré sú potrebné na uspokojovanie nevyhnutných životných potrieb obvineného alebo osoby, ktorej boli zaistené, a na uspokojovanie životných potrieb osoby, o ktorej výchovu alebo výživu sú obvinení alebo osoba, ktorej boli peňažné prostriedky zaistené, povinní sa podľa zákona starať*“ V nadväznosti na uvedené § 95 ods. 5 Tr. por. uvádza: „*Ak pominú dôvody na zaistenie peňažných prostriedkov, zaistenie sa zruší. Ak pominuli dôvody na zaistenie peňažných prostriedkov v určenej sume, zaistenie sa obmedzí.*“ Z dikcie citovaných ustanovení je zrejmé, že na uvedené zákonné obmedzenia musí prihliadať prokurátor už pri vydaní príkazu v prípravnom konaní, resp. v prípade príkazu podľa § 95 ods. 2 Tr. por. už aj v postupe pred začatím trestného stíhania a predseda senátu v konaní pred súdom, a to z úradnej moci, vzhľadom na existenciu zákonných výluk zo zaistenia majetku. Súčasne však znenie § 95 ods. 8 Tr. por.¹⁵ poskytuje prokurátorovi v predsúdnej časti a súdu v súdnej časti trestného konania možnosť individuálneho prístupu k pretrvávajúcemu zásahu do práva vlastníť majetok, v tomto prípade vlastníť peňažné prostriedky a voľne s nimi disponovať, a to v závislosti od využitia práva osobou, ktorej peňažné prostriedky boli zaistené, žiadať o zrušenie alebo obmedzenie. Práve v tomto druhom prípade je možné vidieť osobitný potenciál aj pre špecifické uplatnenie zásady

---

¹⁵ § 95 ods.8 Tr. por. „Osoba, ktorej peňažné prostriedky boli zaistené, má právo žiadať o zrušenie alebo obmedzenie zaistenia. O takejto žiadosti musí predseda senátu a v prípravnom konaní prokurátor bezodkladne rozhodnúť. Proti tomuto rozhodnutiu je prípustná sťažnosť. Ak sa žiadosť zamietla, osoba, ktorej peňažné prostriedky boli zaistené, ju môže, ak v nej neuvedie iné dôvody, opakovať až po uplynutí 30 dní odo dňa, keď rozhodnutie o predchádzajúcej žiadosti nadobudlo právoplatnosť., inak sa o nej nekoná.“

primeranosti a zdržanlivosti ad hoc, kedy subjekt, ktorý je oprávnený rozhodnúť o takejto žiadosti (prokurátor, resp. súd v súdnej časti) má možnosť zohľadniť individuálne dôvody takejto žiadosti, primeranosť, resp. neprimeranosť formálneho dopadu príkazu na dispozíciu s peňažnými prostriedkami osoby, ktorej boli zaistené. Zákaz disponovať - nakladať s peňažnými prostriedkami, aj keď v závislosti od konkrétneho prípadu môže mať len dočasnú povahu (v iných prípadoch napr. pri právoplatnom uložení trestu prepadnutia veci alebo trestu prepadnutia majetku, eventuálne aj pri právoplatnom uložení niektorého z ochranných opatrení, napr. zhabanie veci), však aj trvalú, tak významne zasahuje nielen do vlastníckeho práva, ale v konkrétnych prípadoch aj do života jednotlivca, jeho rodiny, v prípade zaistenia peňažných prostriedkov podnikateľa - živnostníka alebo obchodnej spoločnosti aj do podnikateľskej činnosti týchto subjektov, ktoré obmedzenie v konkrétnych situáciách môže vyústiť do reštrukturalizácie alebo konkurzu, resp. ukončenia podnikateľskej činnosti týchto subjektov. Novelizáciou Tr. por. - zák. č. 401/2015 Z.z. bol doplnený tento inštitút o § 95a, tiež § 95b, ktorý upravil postup v prípade, keď potom, čo boli zaistené peňažné prostriedky podľa § 95 Tr. por., v následnom dokazovaní vykonanom v prípravnom konaní bolo zistené, že zaistené peňažné prostriedky nepatria majiteľovi účtu, na ktorom sú zaistené a na ďalšie konanie nie sú potrebné. V takomto prípade sa vrátiť ich vlastníčkovi za predpokladu, že si tento uplatnil nárok na ich vrátenie (§ 95a Tr. por.), ako aj postup a rozhodovanie sudcu pre prípravné v prípadoch, keď policajt alebo prokurátor skončia prípravné konanie niektorým z taxatívne vymenovaných rozhodnutí (napr. zastavením trestného stíhania podľa § 215 Tr. por.) a zaistenie peňažných prostriedkov nebolo zrušené alebo tieto neboli vrátené (§ 95b Tr. por.).¹⁶ V kontexte uvedeného ide primárne o zvýraznenie ochrany vlastníctva pri zaistení peňažných prostriedkov (čl. 20 ods. 1 Ústavy SR). Právo na ochranu vlastníctva peňažných prostriedkov zaistených v trestnom konaní bolo pritom v minulosti opakovane Ústavným súdom SR zdôraznené. Ústavný súd SR už vo svojom **náleze sp.zn. III. ÚS 117/2006** z 23. augusta 2006 uviedol: „V rámci trestného konania čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky sťažovateľovi priznáva aj právo na ochranu zaistených peňažných prostriedkov v priebehu tohto konania, ktorému korešponduje zákonná povinnosť príslušných orgánov činných v trestnom konaní zabezpečiť ich ochranu zodpovedajúcu okolnostiam prípadu vzhľadom na základnú zásadu trestného konania uvedenú v § 2 ods. 4 prvej vete (v tom čase platného trestného poriadku – poznámka autora), podľa ktorej mali tieto orgány, okrem iného, aj dôsledne zachovávať občianske práva zaručené Ústavou Slovenskej republiky. Obdobne aj v náleze **sp.zn. I. ÚS 395/2016** zo dňa 14. septembra 2016: „Základné právo vlastníť majetok zaručené čl. 20 Ústavy Slovenskej republiky zahŕňa aj právo na ochranu zaistených finančných prostriedkov v priebehu trestného konania, ktorému korešponduje zákonná povinnosť príslušných orgánov činných v trestnom konaní zabezpečiť ich ochranu zodpovedajúcu okolnostiam prípadu s ohľadom na základnú zásadu trestného konania. Zásady činnosti orgánov prokuratúry, v zmysle ktorých sú orgány prokuratúry pri výkone svojej pôsobnosti povinné využívať všetky zákonné

¹⁶ Porovnaj. ČENTÉŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVČEK, I., BURDA, E. a kol. Trestný poriadok I. § 1 – 195, Bratislava: C . H. Beck, 2021, s. 487 – 490.

prostriedky tak, aby sa zabezpečila dôsledná, účinná a rýchla ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb a štátu, sú aplikovateľné aj pri ochrane finančných prostriedkov obvinených, ktoré boli zaistené počas prebiehajúceho trestného konania“ V ďalšom svojom náleze **sp. zn. I. ÚS 122/2018** z 12. apríla 2018 Ústavný súd SR de facto zdôraznil požiadavku rešpektovania proporcionality (resp. aj zásady primeranosti a zdržanlivosti) v procese rozhodovania o použití inštitútu zaistenia peňažných prostriedkov, keď uviedol: „Podľa názoru ústavného súdu predstavuje zaistenie peňažných prostriedkov podľa §95 Trestného poriadku významný zásah do práv vlastníka týchto prostriedkov a z toho dôvodu nemôže byť rozhodovanie o použití tohto inštitútu príkrym formalizmom“ V odôvodnení tohto nálezu pod bodom 40. uviedol potom nasledovné: „V prvom rade treba uviesť, že peňažné prostriedky zaisťované podľa §95 ods. 1 Trestného poriadku predstavujú majetok v zmysle čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 dodatkového protokolu a zaistenie samotné je nepochybne opatrením zasahujúcim do základného práva na pokojné užívanie majetku ako také je pod ochranou ústavného súdu podľa § 1 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd. Na strane druhej treba pripomenúť, že ide o opatrenie dočasné, svojou povahou predbežné a zaisťovacie, ktoré nepredstavuje konečné rozhodnutie vo veci. Nemožno teda hovoriť o „zbavení majetku“, ale svojou povahou ide o opatrenie vzťahujúce sa na obmedzenie „užívania majetku“ podľa čl.1 dodatkového protokolu. **Ale aj táto norma musí byť interpretovaná vo svetle princípu zakotveného v norme prvej., t.j. pokojného užívania majetku, tak, aby medzi použitými prostriedkami a sledovaným cieľom bol rozumný vzťah proporcionality** (rozhodnutie ESLP vo veci James a ostatní proti Veľkej Británii z 21.2.1986 a pod.).

Obdobne je možné vnímať premietnutie zásady primeranosti a zdržanlivosti do niektorých osobitných zákonných podmienok jej uplatnenia (vyjmúc úpravu uvedenú v § 95a a 95b Tr. por.) aj pri inštitúte **zaistenia zaknihovaných cenných papierov** (§ 96 Tr. por.), a to konkrétne v ust. § 96 ods. 6 Tr. por.

Vhodné je tiež uviesť, že v zák.č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok) v relevantných ustanoveniach § 79c, ktorý upravoval inštitút zaistenie účtu (v súčasnosti zaistenie peňažných prostriedkov) a v § 79d, ktorý upravoval inštitút zaistenia zaknihovaných cenných papierov, zákon nepriznával vlastníkovi účtu, na rozdiel od aktuálnej právnej úpravy, právo žiadať o zrušenie alebo obmedzenie zaistenia. Časový úsek trvania takéhoto obmedzenia vlastníckeho práva, resp. straty dispozície s peňažnými prostriedkami, rovnako tak rozsah tohto obmedzenia, tak v prípade zaistenia účtu závisel od posúdenia prokurátora, resp. predsedu senátu.¹⁷ Ustanovenie § 79d, upravujúce inštitút zaistenia zaknihovaných cenných papierov, neobsahovalo ani takéto ustanovenie, resp. žiadne obdobné ustanovenie ! Oba tieto inštitúty prevzal následne aj nový Tr. por., pričom okrem zmeny názvu inštitútu zaistenia účtu, poskytol právo obvinenému žiadať o zrušenie alebo obmedzenie, čím vytvoril podmienky pre dôslednejšie uplatnenie zásady

¹⁷ § 79c ods. 4 zák.č. 141/19961 Zb.: „Ak zaistenie účtu na účely trestného konania už nie je potrebné, zaistenie sa zruší. Ak nie je potrebné v stanovenej výške, zaistenie sa obmedzí. O zrušení a obmedzení zaistenia rozhodne predseda senátu a v prípravnom konaní prokurátor“.

primeranosti a zdržanlivosti práve pri týchto zaist'ovacích úkonoch. Aktuálne, s účinnosťou od 1.1.2021, sú oba tieto inštitúty zaistenia vecí, z hľadiska systematiky Tr. por. zaradené v jeho IV. Hlave, Štvrtý diel, do jej Tretieho oddielu s označením Zaistenie nástrojov trestnej činnosti a výnosov z trestnej činnosti, a to spolu s ďalšími relatívne novými inštitútmi zaistenia vecí.¹⁸

Aj keď zákonná právna úprava **inštitútu uchovania, vydania a odňatia počítačových údajov** (§ 91 Tr. por.), na rozdiel od vyššie uvedených procesných úkonov zaistenia vecí, osobitnú právnu úpravu aplikácie zásady primeranosti a zdržanlivosti pri jej začlenení do Tr. por. neobsahovala, a to ani v nasledovných rokoch (podstate až do 1.1.2021), problematika spojená s jej uplatnením, stala sa už v minulosti predmetom posudzovania Ústavným súdom SR, aj keď v tomto prípade **v kontexte zásahu do práva na súkromie**. Ústavný súd SR vo svojom náleze z 25. augusta 2010, **sp.zn. III. ÚS 68/2010**, uviedol: *„Záujem štátu na ochrane pred zločinnosťou zakladajúci legitímnosť zásahov do práva na súkromie pri realizácii niektorých inštitútov podľa štvrtej hlavy prvej časti Trestného poriadku („Zaistenie osôb a vecí“) musí byť uvedený do rovnováhy so závažnosťou zásahu do tohto práva. Znamená to zvoliť pri realizácii zásahu čo najmiernejší prostriedok, ktorý je súčasne spôsobilý zabezpečiť dosiahnutie sledovaného cieľa, napríklad uprednostniť úkon uchovania a vydania počítačových údajov pred inštitútom vydania, resp. odňatia vecí. V opačnom prípade znamená neproporcionálny postup konajúceho orgánu porušenie garancií práva na súkromie a spravodlivého procesu“*.

V súvislosti s uvedeným žiada sa však poznamenať, že novelizáciou Tr. por. zák.č. 312/2020 Z.z., s účinnosťou od 1.1.2021, bola **možnosť odňať počítačové údaje, ako súčasť inštitútu odňatia vecí** (pôvodne § 91 Tr. por., Odňatie vecí), **z Tr. por. vypustená** (aktuálne § 90 Tr. por. Odňatie vecí).¹⁹ Predmetný zákon, resp. s ním spojená nepriama novelizácia Tr. por., priniesla však práve vo vzťahu k inštitútom zaistenia vecí, oveľa významnejšie zmeny. Predovšetkým bol zásadným spôsobom rozšírený ich diapazón (§ 96a až § 96g Tr. por.). V minulosti k tak výraznému rozšíreniu nikdy nedošlo, a to ani v čase platnosti predchádzajúceho Trestného poriadku, ani pri prijatí nového rekodifikovaného Tr. por.. Po prvý krát bola tiež do Tr. por. včlenená legálna definícia pojmu *„vec dôležitá pre trestné*

¹⁸ Pozn. S účinnosťou od 1.1.2021, v dôsledku nepriamej novelizácie Tr. por. zák.č.312/2020 Z.z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov bol diapazón inštitútov zaistenia vecí významne rozšírený o ďalšie nové inštitúty ako napr. zaistenie nehnuteľnosti (§ 96a), zaistenie majetkovej účasti v právnickej osobe (§ 96c), zaistenie virtuálnej meny (§ 96d) a ďal.

¹⁹ Pozn. Znenie § 90 Odňatie vecí ods. 1 Tr. por. do jeho novelizácie zák.č. 312/2020 Z.z. bolo nasledovné: *„Ak vec dôležitá pre trestné konanie alebo počítačové údaje na vyzvanie nevydá ten, kto ju má pri sebe, môže mu byť na príkaz predsedu senátu a v prípravnom konaní na príkaz prokurátora alebo policajta odňatá. Policajt potrebuje na vydanie takého príkazu predchádzajúci súhlas prokurátora.“* Naviac, ods. 3 tohto § **umožňoval policajtovi vydať príkaz aj bez predchádzajúceho súhlasu prokurátora** (ktorý sa v takomto prípade, z hľadiska gramatického znenia, mohol vzťahovať **aj na počítačové údaje**), a to v prípade, ak predchádzajúci súhlas nebolo možné dosiahnuť a vec neznela odklad.

konanie“, v nadväznosti na uvedené bolo významným spôsobom zmenená systematika IV. Hlavy Tr. por., konkrétne Štvrtého dielu Zaistenie vecí dôležitých pre trestné konanie. Zvolenú systematiku však vnímam kriticky, a to tak z hľadiska jej vnútorného členenia ako aj nadväznosti jednotlivých ustanovení a ich prehľadnosti (ide o subjektívny názor autora). Navyiac, v súvislosti s uvedeným bol zmenený, resp. doplnený aj § 1 Tr. por., vymedzujúci samotný Predmet tohto zákona. Cieľom tohto príspevku však nebolo a nie je analyzovať a hodnotiť uvedené aspekty, rovnako tak ani dôvody, ktoré viedli zákonodarcu k tak zásadnému rozšíreniu inštitútov zaistenia vecí, tieto sú napokon uvedené priamo v Dôvodovej správe k tomuto zákonu. Predmetom tohto príspevku však nie je ani konkrétna analýza týchto nových inštitútov, rovnako novo zriadeného Úradu pre správu zaisteného majetku, či postupu pri jeho správe. Relatívne ucelený pohľad na uvedené, vrátane poukazu na historické súvislosti, všeobecné východiská, ale aj uplatnenie niektorých osobitných prvkov zásady primeranosti a zdržanlivosti pri nových inštitútoch zaistenia vecí, podal už Záhora, J. vo svojom článku: Výkon rozhodnutia o zaistení majetku podľa zákona č. 312/2020 Z.z., aj keď v samotnom texte uvedené explicitne nedáva do súvisu s uplatnením tejto zásady.²⁰ V kontexte uvedeného, možno sa stotožniť aj s jeho argumentáciou dôvodnosti a osobitnej zákonnej úpravy výluk majetku zo zaistenia, keď uvádza: „Zákon o zaistení upravuje dva režimy vylúčenia majetku zo zaistenia – vylúčenie *ex lege* a vylúčenie *na návrh*“.²¹

Zohľadňujúc aj vyššie uvedené, osobitnú úpravu uplatnenia zásady primeranosti a zdržanlivosti vo vzťahu k novým inštitútom zaistenia vecí, ktoré boli, resp. sú systematicky zaradené do IV. Hlavy, Tr. por., Štvrtý diel, Tretí oddiel, s označením Zaistenie nástrojov trestnej činnosti a výnosov z trestnej činnosti, je možné identifikovať napr. pri inštitúte **zaistenia nehnuteľností podľa § 96a Tr. por.** Zákonodarca v súvislosti s vymedzením tohto inštitútu obdobne, ako aj v prípadoch zaistenia peňažných prostriedkov a zaistenia zaknihovaných cenných papierov premietol niektoré osobitné prejavy zásady zdržanlivosti a primeranosti do konkrétnych zákonných ustanovení, a to do ods. 7, kedy je predseda senátu a v prípravnom konaní prokurátor povinný konať z úradnej moci, resp. *ex lege*²², ako aj do ods. 8, kedy tak koná na návrh vlastníka nehnuteľnosti, ktorá bola zaistená, pričom tento má právo žiadať o zrušenie alebo obmedzenie zaistenia.²³ Obdobná

²⁰ ZÁHORA, J. Výkon rozhodnutia o zaistení majetku podľa zákona č. 312/2020 Z.z., Justičná revue, 73, 2021, č.10, s. 1137 – 1149.

²¹ ZÁHORA, J. Výkon rozhodnutia o zaistení majetku podľa zákona č. 312/2020 Z.z., Justičná revue, 73, 2021, č.10, s. 1142.

²² § 96a ods. 7 Tr. por.(znenie): „Príslušný orgán štátnej správy na úseku katastra nehnuteľností zapíše bezodkladne na základe príkazu na zaistenie nehnuteľnosti poznámku v katastri nehnuteľností. Ak pominú dôvody na zaistenie nehnuteľnosti, zaistenie sa zruší, Ak pominú dôvody na zaistenie nehnuteľnosti v určenom rozsahu, zaistenie sa obmedzí. O zrušení alebo obmedzení zaistenia nehnuteľnosti rozhodne príkazom predseda senátu a v prípravnom konaní prokurátor., ods. 4 a 5 sa použijú rovnako.“

²³ § 96a ods. 8 Tr. por.(znenie): „Vlastník nehnuteľnosti, ktorá bola zaistená, má právo žiadať o zrušenie alebo obmedzenie zaistenia. O takejto žiadosti musí predseda senátu

úprava je uvedená aj pri úprave inštitútu **zaistenia majetkovej účasti v právnickej osobe (§ 96c Tr. por.)**, naviac, v tomto prípade zákonodarca osobitne upravil právo majiteľa majetkovej účasti žiadať o zrušenie zaistenia samostatne v ods. 3 a rozhodovanie o tejto žiadosti upravil v ods. 4., v ods. 7 potom priznal majiteľovi majetkovej účasti, ktorá bola zaistená, právo žiadať o zrušenie alebo obmedzenie zaistenia, súčasne upravil (rovnako) tiež postup pri takomto rozhodovaní. Konanie príslušného orgánu ex lege je upravené v ods. 6. V prípade **zaistenia virtuálnej meny (§ 96d Tr. por.)** je takáto úprava obsiahnutá v ods. 5 (konanie ex lege), v ods. 7 (konanie na návrh), v prípade **zaistenia inej majetkovej hodnoty (§ 96e Tr. por.)** v ods. 7(konanie ex lege), a v ods. 9 (konanie na návrh), v prípade **inštitútu zaistenia hnutelnej veci (§ 96f Tr. por.)**, ktorého zákonná úprava je síce veľmi strohá (obsahuje jeden odsek), uplatní sa však rovnaký postup, ako v predchádzajúcom prípade, t.z. ako pri zaistení inej majetkovej hodnoty, čo vyplýva z poslednej vety tohto ustanovenia („*Na postup pri zaistení hnutelnej veci sa použije § 96e*“).

Aj na základe vyššie uvedeného sa preto možno v celom rozsahu stotožniť s názorom Romžu, S., ako ho uviedol pri spracovaní problematiky, viažúcej sa k zaisteniu vecí, ako spoluautor vysokoškolskej učebnice: „*Pri realizácii zaisťovacích úkonov, účelom ktorých je zabezpečiť veci dôležité pre trestné konanie, dochádza k zásahom do ústavou zaručených práv dotknutých osôb, pričom nemusí ísť len o osobu páchatel'a. Znamená to, že pri ich realizácii je potrebné dôsledne rešpektovať ústavné limity, zásady trestného konania, predovšetkým zásadu primeranosti(zdržanlivosť) ako procesné limity stanovené pre ich výkon v rámci normatívnej úpravy zaisťovacieho inštitútu podľa Trestného poriadku.*“²⁴

3. Interpretácia § 98a Tr. por. a zásady primeranosti a zdržanlivosti vo vzťahu k inštitútom zaistenia vecí

Z hľadiska uplatnenia zásady primeranosti a zdržanlivosti za zásadné a súčasne aj „historicky prielomové“, podľa môjho názoru, možno však považovať novo formulované **ustanovenie § 98a Tr. por.**, označené ako **Spoločné ustanovenia k zaisteniu majetku, vecí a iných majetkových hodnôt** (účinné od 1.1.2021). Kým predchádzajúca právna úprava, v podstate, až na malé výnimky, nikdy neobsahovala explicitne uvedenú dobu, resp. čas, po ktorý môže trvať obmedzenie vlastníckeho práva k veciam, ktoré boli odňaté z dispozície vlastníka alebo držiteľa takejto veci, ustanovenie § 98a ods. 4 Tr. por. takýto časový cenzus vymedzuje. Takúto výnimku predstavovala úprava inštitútu uchovania, vydania a odňatia počítačových údajov (§ 91 Tr. por.), kde v dvoch prípadoch uvedených v ods. 1 písm. a/ (také údaje uchovali a udržiavali v celistvosti) a c/ (znemožnili prístup k takým údajom) musel byť, resp. aj aktuálne musí byť v príkaze predsedu senátu a

---

a pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní prokurátor bezodkladne rozhodnúť, odsek 4,5 sa použijú rovnako. Proti tomuto rozhodnutiu je prípustná sťažnosť. Ak sa žiadosť zamietla, vlastníak nehnuteľnosti ju môže, ak v nej neuvedie iné dôvody, opakovať až po uplynutí 30 dní od o dňa, keď rozhodnutie o jeho predchádzajúcej žiadosti nadobudlo právoplatnosť, inak o nej nekoná“.

²⁴ OLEJ, J., ROMŽA, S., ČOPKO, P., PUCHALLA M. Trestné právo procesné. Univerzita P.J. Šafárika v Košiciach, 2012, s. 83.

v prípravnom konaní a v postupe pred začatím trestného stíhania v príkaze prokurátora uvedený aj čas, po ktorý bude trvať uchovávanie údajov, a to najviac 90 dní. V prípade potreby ich opätovného uchovania musí byť vydaný nový príkaz (§ 91 ods. 2 Tr. por.). Pri ostatných inštitútoch zaistenia vecí, upravených vo IV. Hlave, Štvrtý diel, ak napr. vydanie vecí, odňatie vecí, zaistenie peňažných prostriedkov, zaistenie zaknihovaných cenných papierov, domová prehliadka, osobná prehliadka a ďal., takéto časové obmedzenie nebolo určené. Nič na uvedenom konštatovaní nemenila ani skutočnosť, že v prípade zaistenia vecí podľa § 21 ods. 1 zák.č. 171/1991 Zb. o Policajnom zbore, v znení neskorších predpisov, takto určená lehota bola, resp. je aj v súčasnosti uvedená („*zaistenie vecí môže trvať najviac 90 dní, ak tento zákon neustanovuje inak*“). V tejto súvislosti je však vhodné uviesť, že ak sa aj následne takto zaistená vec stala vecou zaistenou podľa Tr. por., a to postupom podľa § 92 Tr. por. (Prevzatie zaistenej veci), predmetná lehota sa na túto vec už nevzťahuje.

Na rozdiel od inštitútov zaistenia vecí, relevantné ustanovenia Tr. por. vo vzťahu k aplikácii inštitútov zaistenia osôb (ako napr. väzba, ale aj zadržanie, zabezpečenie svedka, medzinárodný zatýkací rozkaz a ďal.), ktorými sa rovnako zasahuje do jedného zo základných ľudských práv a slobôd (do osobnej slobody), určenie maximálneho času trvania obmedzenia slobody, vždy malí. Je tiež zrejmé, že práve formálno-právnym vymedzením trvania väzby a rozhodovaním o jej predĺžení v Tr. por., ako aj poznatkami z aplikačnej praxe, osobitne aj z rozhodovacej činnosti Ústavného súdu SR, EŠLP, NS SR, inšpiroval sa zákonodarca, resp. predkladateľ zákona č. zák.č. 312/2020 Z.z., pri koncipovaní ustanovenia § 98a ods. 4 Tr. por.²⁵ Podľa dôvodovej správy k § 98a, relevantnej časti k vyššie uvedenému: „*v odseku 4 sa po vzore konania a rozhodovania o väzbe upravuje **objektívna lehota trvania zaistenia majetku**, ktorá bude 5 ročná, s možnosťou predĺženia tejto lehoty o 7 mesiacov, a to aj opakovane. Zároveň sa vyjadruje zásada, že zaistenie majetku má trvať len nevyhnutný čas úzko s tým súvisí navrhovaná úprava v odseku 5, ktorá kladie na prokuratúry a súdu požiadavku na skúmanie dôvodov trvania zaistenia majetku, vecí alebo iných majetkových hodnôt, a to v ktoromkoľvek štádiu trestného konania po tom, čo došlo k ich zaisteniu. Dotvárajú sa tak vzájomné garancie pre zákonné využívanie zaisťovacích inštitútov s cieľom zabezpečiť ústavne garantovaných práv, najmä práva vlastníť majetok.....“ Aj keď v týchto prípadoch, na rozdiel od stanovenia celkovej lehoty väzby v prípravnom konaní, ako aj celkovej*

---

²⁵ § 98a ods. 4 Tr. por.(znenie relevantnej časti): „Zaistenie majetku, vecí alebo iných majetkových hodnôt **zaistených podľa tohto zákona** môže trvať po nevyhnutný čas, v úhrne najviac 5 rokov. Ak v tejto lehote nebolo právoplatne rozhodnuté o zaistenom majetku, veciach alebo iných majetkových hodnotách, pretože pre obtiažnosť vecí alebo z iných vážnych dôvodov nebolo možné trestné stíhanie skončiť a zrušením zaistenia hrozí, že bude zmarené alebo podstatne sťažené dosiahnutie účelu trestného konania, môže v prípravnom konaní sudca na návrh prokurátora a v konaní pred súdom predseda senátu, a to aj na návrh prokurátora túto lehotu predĺžiť o 7 mesiacov, a to aj opakovane. Prokurátor musí v prípravnom konaní takýto návrh podať najneskôr 20 pracovných dní pred uplynutím lehoty podľa prvej vety alebo 20 pracovných dní pred uplynutím predĺženej lehoty. Na konanie o tomto návrhu sa vzťahuje § 76 ods. 3 primerane....“

dĺžky (lehoty) trvania väzby, vrátane konania pred súdom (§76 Tr. por.), resp. v určitých prípadoch, uvedených § 76a Tr. por., nesmie celková lehota väzby v prípravnom konaní, spolu s jej predĺžením presiahnuť šesťdesiat mesiacov, podľa citovaného znenia §98a ods. 4 Tr. por. pripustil zákonodarca aj dlhšiu lehotu ako 60 mesiacov, resp. dlhšiu ako 5 rokov. Aj keď takto určené lehotu nepovažujem za úplne primeranú dôsledkom spojeným s obmedzením základných ľudských práv a slobôd, osobitne práva vlastniť majetok a disponovať s ním, privítať je potrebné skutočnosť, že **rozhodovanie o jej predĺžení zveril zákonodarca v prípravnom konaní do rúk sudcu pre prípravné konanie**. Pre rozhodnutie o jej prípadnom predĺžení, a to prípadne aj opakovane, určil druh rozhodnutia – uznesenie, proti ktorému je prípustná sťažnosť.

V kontexte vyššie uvedeného, a to aj s prihliadnutím na začlenenie tohto ustanovenia § 98a Tr. por. do Tretieho oddielu, Štvrtý diel, IV. Hlava Tr. por., upravujúceho inštitúty **zaistenia nástrojov trestnej činnosti a výnosov z trestnej činnosti**, vystáva otázka použiteľnosti, resp. aplikácie týchto ustanovení vo vzťahu aj k iným inštitútom zaistenia vecí, ktoré sú síce začlenené do iných oddielov - Druhý oddiel, Štvrtý diel, Zaistenie vecí na účely dokazovania (napr. inštitút odňatia vecí alebo inštitút zaistenia peňažných prostriedkov) alebo dokonca aj do iných dielov – Piaty diel, IV. Hlava Tr. por., ktorý upravuje rovnako inštitúty zaistenia vecí (napr. domová prehliadka, osobná prehliadka a ďal.), resp. prípadne aj Šiesty diel IV. Hlava Tr. por. (napr. zadržanie zásielky). Z hľadiska systematiky, rovnako aj z hľadiska spoločného predmetu zaistenia, všetky uvedené oddiely, rovnako tak diely, upravujú zaistenia vecí. Zákonodarca v § 98a ods. 4 Tr. por. uviedol vo vzťahu k určeniu časového cenzu trvania **zaistenia majetku, vecí alebo iných hodnôt** slovné spojenie **podľa tohto zákona**. Zákomom je nepochybne Tr. por., obdobné vyjadrenie a tomuto zodpovedajúci obsah používa zákonodarca aj pri vymedzení, resp., pri výklade niektorých pojmov v § 10, konkrétne v ods. 14 („*Trestné konanie je konanie podľa tohto zákona.....*“). Naopak v § 98a ods. 1, resp. aj v ods. 2 použil iný pojem – osobitný predpis, ktorým je v tomto prípade nepochybne zákon č. 312/2020 Z.z. výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Z dôvodovej správy k citovanému zákonu pritom nie je možné vyvodiť jednoznačný záver, aký rozsah aplikácie ust. § 98a Tr. por. zákonodarca sledoval. Aj keď jeho systematické zaradenie svedčí skôr len jeho aplikácii pri inštitútoch zaistenia nástrojov trestnej činnosti a výnosov z trestnej činnosti, uvedených v Treťom diele, naopak citované znenie prvej vety § 98a ods. 4 Tr. por., vrátane označenia Štvrtého dielu, Zaistenie vecí dôležitých pre trestné konanie, vrátane zákonného vymedzenia pojmu: vec dôležitá pre trestné konanie v Prvom oddiele tohto dielu, konkrétne v § 89 Tr. por., zrejme svedčí jeho aplikácii pri všetkých inštitútoch zaistenia vecí uvedených v Štvrtom diele Tr. por., vyjmúc tie, ktorých povaha to vylučuje, resp. bezprostredne nezasahujú do vlastníckeho práva (napr. kontrolovaná dodávka podľa § 111 Tr. por.). Ak však v takomto prípade príde eventuálne k následnému odňatiu veci, rovnaké časové obmedzenie, vzťahujúce sa na dispozíciu vlastníka s touto vecou, prípadne jej spoluvlastníka, ako je uvedené v § 98a ods. 4 Tr. por., zrejme malo by byť aplikované, aj na tieto veci.

Záver

V súvislosti s uvádzanými inštitútmi zaistenia vecí, osobitne aj s tými, ktoré sú upravené v Treťom oddiele, Štvrtý diel, IV. Hlava Tr. por. je vhodné zdôrazniť, že pri ich využívaní v aplikačnej praxi sa nepochybne vyskytnú prípady, keď napr. vlastníkom nehnuteľnosti, ktorá má byť predmetom zaistenia, budú viacerí spoluvlastníci alebo v prípadoch zaistenia majetkovej účasti v právnickej osobe - spoločníkmi, akcionármi, koncesionármi, komanditistami, resp. inými dotknutými subjektmi budú aj osoby, ktoré okrem spoločného vlastníctva nehnuteľnosti (spoluvlastníckeho podielu) s podozrivou, resp. obvinenou osobou alebo spoločného statusu osoby s majetkovou účasťou v právnickej osobe, kde podozrivou, resp. obvinenou osobou bude len jedna, prípadne viaceré (nie všetky) takéto osoby právnickej osoby. O to viac je preto na mieste, aby sa práve v takýchto prípadoch dôsledne uplatnila zásada primeranosti a zdržanlivosti, pri súčasnom zohľadnení všetkých individuálnych okolností toho - ktorého prípadu, s osobitným akcentom práve aj na vyhodnotenie možných nepriaznivých dôsledkov pre tieto osoby, kde takýto zásah do ich vlastníckeho práva môže mať fatálne dôsledky. V súvislosti s uvedeným je preto možné v plnej miere stotožniť sa s názorom Štrkolca, M., keď uviedol: „*Pri interpretácii jednotlivých ustanovení Trestného poriadku prihliadať na materiálny obsah základných zásad trestného konania vrátane účelu, pre ktorý boli zakotvené do koncepcie trestného konania Slovenskej republiky*“.²⁶ Nie je tiež vylúčené, že postup prokurátora alebo predsedu senátu pri rozhodovaní o uplatnení niektorého z inštitútov zaistenia vecí, bude následne v konkrétnom prípade, posúdený ako nesúladný so zákonom, čo v konečnom dôsledku môže viesť aj k dôvodnému uplatneniu náhrady škody podľa zák. č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci, v znení neskorších prepisov. Z hľadiska právnej istoty bolo by možno vhodné de lege ferenda v § 98a Tr. por. explicitne vyjadriť, že sa jeho úprava vzťahuje na všetky inštitúty zaistenia vecí, upravené vo Štvrtom diele, IV. Hlava Tr. por., okrem tých, kde to ich povaha vylučuje.

Použitá literatúra

1. ČENTĚŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVČEK, I., BURDA, E. a kol. Trestný poriadok I. § 1 – 195, Bratislava: C: H: Beck, 2021, s.1232.
2. DRGONEC, J. Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax. 2. prepracované a doplnené vydanie, 2019, 1792 s.
3. JANKO, S. Zásada primeranosti a zdržanlivosti pri realizácii úkonov zaistenia osôb *epi.sk*, 2022 – dostupné na <https://www.epi.sk/odborny-clanok/zasada-primeranosti-a-zdrzanlivosti-pri-realizacii-ukonov-zaistenia-osob.htm>
4. IVOR, J., POLÁK, P., ZÁHORA, J. Trestné právo procesné 1. Bratislava. Wolters Kluwer, 2017, 526 s.
5. KURILOVSKÁ, L. Základné zásady trestného konania. Účel a základná limitácia, Šamorín: Heuréka, 2013, 141 s.
6. OLEJ, J. a kol. Trestné právo procesné. Univerzita P.J.Šafárika v Košiciach, 2006, 355 s.

---

²⁶ ŠTRKOLEC, M. Zákonosť v trestnom práve, Bratislava: C. H. Beck, 2022 s. 194.

7. OLEJ, J., ROMŽA, S., ČOPKO, P., PUCHALLA, M. Trestné právo procesné. Univerzita P.J. Šafárika v Košiciach, 2012, 298 s.
8. ŠIMOVČEK, I. a kol. Trestné právo procesné. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeňek, 2019, 417 s.
9. ZÁHORA, J. Výkon rozhodnutia o zaistení majetku podľa zákona č. 312/2020 Z.z.,
Justičná revue, 73, 2021, č.10, s. 1137 – 1149.
10. ŠTRKOLEC, M. Zákonnosť v trestnom práve. Bratislava: C. H. Beck, 2022, 224 s.
11. Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd v znení protokolov.
12. Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení ústavných zákonov.
13. Zákon č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (Trestný poriadok) v znení neskorších predpisov.
14. Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.
15. Zákon. č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci, v znení neskorších predpisov.
16. Zákon č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.
17. Zákon č. 312/2020 Z.z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov.
18. Dôvodová správa k zákonu č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok.
20. Dôvodová správa k zákonu č. 312/2020 Z.z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
21. Nález Ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 117/2006 z 23. augusta 2006.
22. Nález Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 117/07 z 4. februára 2009.
23. Nález Ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 68/2010 z 25. augusta 2010.
24. Nález Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 395/2016 zo 14. septembra 2016.
25. Nález Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 122/2018 z 12. apríla 2018.

Kontaktné údaje autora

JUDr. Peter Čopko, PhD.

odborný asistent na Katedre trestného práva

UPJŠ v Košiciach Právnická fakulta, Šrobárova 2, 041 80 Košice

e-mail: peter.copko@upjs.sk

VYKONÁVANIE VYŠETROVACÍCH OPATRENÍ EURÓPSKOU PROKURATÚROU

EXECUTION OF INVESTIGATIVE MEASURES BY THE EUROPEAN PROSECUTOR'S OFFICE

Veronika Tóthová *

Katedra trestného práva Právnická fakulta Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Abstrakt:

Autor sa v článku venuje inštitútu európskej prokuratúry. Vymenúva jednotlivé základné právomoci európskej prokuratúry a vymedzuje jej príslušnosť v rámci nariadenia. Poukazuje na problematiku vykonávania a nariaďovania vyšetrovacích opatrení zo strany európskej prokuratúry pri vedení vyšetrovaní, ktoré spadajú do jej právomoci. Autor podrobne rozoberá jednotlivé ustanovenia nariadenia vo vzťahu k vyšetrovacím opatreniam a poukazuje na možné komplikácie, ktoré tieto ustanovenia môžu pri vedených vyšetrovaniach priniesť.

Kľúčové slová: *európska prokuratúra, európsky prokurátor, právomoc, nariadenie, vyšetrovacie opatrenie*

Abstract:

In the article, the author deals with the European Public Prosecutor's Office. It enumerates the individual basic powers of the European Public Prosecutor's Office and defines its jurisdiction within the framework of the regulation. It points to the issue of the implementation and ordering of investigative measures by the European Public Prosecutor's Office when conducting investigations that fall under its jurisdiction. The author discusses in detail the individual provisions of the regulation in relation to investigative measures and points out the possible complications that these provisions may bring about during conducted investigations.

Key words: *the European Public Prosecutor's Office, European Public Prosecutor, regulation, basic power, investigative measures*

Úvod

V roku 2017 došlo k prijatiu Nariadenia Rady (EÚ) 2017/1939 z 12. októbra 2017, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca na účely zriadenia Európskej prokuratúry (ďalej tiež ako „nariadenia o EPPO“ alebo „nariadenie“), ktoré bolo výsledkom vzájomnej politickej dohody skupiny členských štátov, ktoré prejavili záujem vytvoriť samostatný orgán Únie, ktorý bude zodpovedný za boj proti

---

* Predložený článok vznikol s podporou a je výstupom riešenia výskumného projektu APVV- 18 - 0421- „Európska prokuratúra v súradniciach ústavného poriadku Slovenskej republiky ako posilnenie európskej integrácie prostredníctvom práva“

trestným činom poškodzujúcim finančné záujmy Únie. Tieto členské štáty² oznámili Európskemu parlamentu, Európskej rade a Európskej komisii svoje želanie nadviazať posilnenú spoluprácu na základe návrhu nariadenia o zriadení Európskej prokuratúry. Nariadenie nadobudlo účinnosť.³ novembra 2017. Článok 120 Nariadenia o EPPO stanovil minimálnu lehotu troch rokov, počas ktorých sa Európska prokuratúra mala pripraviť na plnenie svojich úloh. Uvedená trojročná lehota mala poskytnúť dostatok priestoru nielen pre Európsku prokuratúru a Európsku úniu, aby zabezpečili všetky nevyhnutné záležitosti súvisiace so zriadením nového orgánu Európskej únie, ale aj pre členské štáty, ktoré sa tiež museli na fungovanie nadštátnej prokuratúry pripraviť. Dátum, ku ktorému Európska prokuratúra nakoniec prevzala plnenie úloh spojených s vyšetrovaním a trestným stíhaním, ktoré jej boli zverené Nariadením o EPPO, bol určený rozhodnutím Komisie na 1. jún 2021.⁴ Posilnenej spolupráce sa na účely zriadenia Európskej prokuratúry dnes zúčastňuje 22 členských štátov Únie, pretože po nadobudnutí účinnosti Nariadenia o EPPO sa k posilnenej spolupráci pridali dňa 1. augusta 2018 Holandsko⁵ a dňa 7. augusta 2018 Malta.²⁴ Nezúčastnenými členskými štátmi tak do týchto dní zostali už len Poľsko, Maďarsko, Švédsko, Dánsko a Írsko. Vznikla tak európska prokuratúra ako nový orgán Európskej únie s právnou subjektivitou. Jedná sa o unikátny orgán Európskej únie, ktorého hlavnou úlohou je vyšetrovanie a trestné stíhanie páchatel'ov v prípade spáchania trestných činov poškodzujúcich finančné záujmy Európskej únie, podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1371 z 5. júla 2017 o boji proti podvodom, ktoré poškodzujú finančné záujmy Únie (ďalej len „Smernica PIF“) a trestných činov, ktoré sú s nimi neoddeliteľne spojené.⁶ Obdobný orgán, ktorý by na úrovni členských štátov chránil rozpočet Európskej únie doposiaľ nebol nikdy vytvorený a preto zriadenie Európskej prokuratúry môžeme považovať za významný krok k ochrane finančných zdrojov Európskej únie. Právomoc európskej prokuratúry sa preto sústreďuje na vyšetrovanie, trestné stíhanie a podávanie obžalôb na súdy členských štátov, voči

---

² Medzi tieto členské štáty patrili: Belgicko, Bulharsko, Chorvátsko, Cyprus, Česká republika, Nemecko, Fínsko, Francúzsko, Grécko, Litva, Luxembursko, Portugalsko, Rumunsko, Slovenská republika, Slovinsko a Španielsko. Následne sa k posilnenej spolupráci rozhodli pripojiť ďalšie štyri členské štáty, konkrétne Lotyšsko dňa 19. apríla 2017, Estónskom dňa 1. júna 2017, Rakúsko dňa 9. júna 2017 a Taliansko dňa 22. júna 2017.

³ Podľa článku 120 ods. 2 Nariadenia, konkrétny dátum, kedy Európska prokuratúra prevezme plnenie svojich úloh vyplývajúcich z nariadenia o EPPO, má byť určený rozhodnutím Komisie na návrh hlavného európskeho prokurátora, pričom tento dátum nesmie byť skorší ako tri roky odo dňa nadobudnutia účinnosti Nariadenia

⁴ Commission Implementing Decision (EU) 2021/856 of 25 May 2021 determining the date on which the European Public Prosecutor's Office assumes its investigative and prosecutorial tasks.

⁵ Rozhodnutie Komisie (EÚ) 2018/1094 z 1. augusta 2018, ktorým sa potvrdzuje účasť Holandska na posilnenej spolupráci na účely zriadenia Európskej prokuratúry.

⁶ Pozri bližšie: Článok 11 Preambuly Nariadenia o EPPO.

páchateľom trestnej činnosti poškodzujúcej finančné záujmy Únie.⁷ Je možné stotožniť sa s názorom, že tento projekt je významným prejavom unifikácie európskeho trestného práva a odklonom od tradičnej justičnej spolupráce medzi štátmi smerom k zjednocovaniu a riadenému vyšetrovaniu trestných činov proti finančným záujmom Európskej únie na celom jej území.⁸ V rozsahu uplatnenia právomoci Európskej prokuratúry dochádza k tomu, že európski prokurátori plnia tie isté úlohy ako vnútroštátni prokurátori a v tomto rozsahu ich v konaní pred príslušnými súdmi nahrádzajú.⁹ Ide tu však o značný zásah do suverenity členských štátov, ktorí sa zúčastňujú posilnenej spolupráce. Takýmto ustanovením, ktoré možno do istej miery považovať za harmonizáciu trestného konania, je úprava pravidiel týkajúcich sa vyšetrovacích opatrení a iných opatrení v zmysle článku 30 Nariadenie EPPO.

1. Základná právomoc Európskej prokuratúry a jej príslušnosť

Vecná príslušnosť Európskej prokuratúry je upravená v 1. oddiele IV. kapitoly nariadenia, konkrétne v článkoch 22 a 23 nariadenia. Do vecnej príslušnosti Európskej prokuratúry patria trestné činy poškodzujúce finančné záujmy Únie ustanovené v smernici Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1371 z 5. júla 2017 o boji proti podvodom, ktoré poškodzujú finančné záujmy Únie (ďalej len „Smernica“). Smernica nie je všeobecne záväzná pre jednotlivé štáty a z uvedeného dôvodu musí byť transponovaná do vnútroštátneho práva. Taktiež samotná smernica ani nemôže určovať ako majú zničiť jednotlivé skutkové podstaty trestných činov vo vnútroštátnom poriadku a je teda v právomoci jednotlivých štátov upraviť si znenia jednotlivých skutkových podstatí, minimálne v takom štandarde, aby zodpovedali podmienkam uvedeným v smernici. V Slovenskej republike prijatím zákona č. 214/2019 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony sa vykonala úplná transpozícia Smernice do právneho poriadku Slovenskej republiky. *Citovaná smernica nahrádza Dohovor EÚ z 26. júla 1995 o ochrane finančných záujmov Európskych spoločenstiev (Ú. v. ES C 316, 27. 11. 1995) a jeho protokoly, ku ktorému Slovenská republika pristúpila v roku 2004 a ktorého obsah bol premietnutý do slovenského právneho poriadku. Preto väčšina požiadaviek vyplývajúcich zo smernice je už splnená. Smernica však oproti dohovoru posilňuje ochranu finančných záujmov Európskej únie a stanovuje minimálne pravidlá*

⁷ JÁNOŠÍKOVÁ, M., MAZÁK, J., Európska prokuratúra v inštitucionálnom systéme Európskej Únie a Slovenskej republiky, In: Európska prokuratúra v Slovenskej republike, Recenzovaný zborník vedeckých prác, Košice 2023, ISBN: 978-80-574-0217-6.

⁸ JELINEK, J.: The future of the european public prosecutor's office. In the collection of scientosic Contributions of the nationwidw interdisciplinary scientific conference with an international participation: „ I. Košice days of criminal law – Perspectives on the development of European criminal law perspectives“, p. 424, EQUILIBRIA, s. r. o., ISBN: 978- 80- 8162- 613-8.

⁹ JÁNOŠÍKOVÁ, M., MAZÁK, J., Európska prokuratúra v inštitucionálnom systéme Európskej Únie a Slovenskej republiky, In: Európska prokuratúra v Slovenskej republike, Recenzovaný zborník vedeckých prác, Košice 2023, ISBN: 978-80-574-0217-6.

týkajúce sa vymedzenia trestných činov a sankcií v súvislosti s bojom proti podvodom a iným protiprávnym konaniam poškodzujúcim finančné záujmy Európskej únie. Vzhľadom na súvis smernice s nariadením Rady (EÚ) 2017/1939 z 12. októbra 2017, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca na účely zriadenia Európskej prokuratúry (Ú. v. EÚ L 283, 31.10.2017), ustanovenia smernice sú rozhodujúce pre dobré fungovanie Európskeho prokurátora, ktorý odkazuje na smernicu obsahujúcu vymedzenie jeho príslušnosti.¹⁰ Prijatie zákona č. 214/2019 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, nastala vo vzťahu k skutkovej podstate trestného činu upraveného v § 261 „Poškodovanie finančných záujmov Európskej únie“ len minimálna zmena, kedy do skutkovej podstaty trestného činu poškodovania finančných záujmov Európskej únie definovaných v § 261 Trestného zákona č. 300/2005 Z. z., pribudli nové odseky 2 a 3.¹¹ Smernica síce stanovuje minimálne pravidlá týkajúce sa vymedzenia trestných činov a sankcií v súvislosti s bojom proti podvodom a iným protiprávnym konaniam poškodzujúcim finančné záujmy Európskej únie, avšak nevymedzuje právomoc Európskej prokuratúry. Právomoc Európskej prokuratúry je vymedzená v nariadení. V zmysle článku 22 nariadenia „Do právomoci Európskej prokuratúry patria trestné činy poškodzujúce finančné záujmy Únie ustanovené v smernici (EÚ) 2017/1371, ako je vykonaná vo vnútroštátnom práve, bez ohľadu na to, či by sa tá istá trestná činnosť mohla podľa vnútroštátneho práva klasifikovať ako iný druh trestného činu,“ Z formulácie, že do právomoci Európskej prokuratúry patria trestné činy poškodzujúce finančné záujmy Únie ustanovené v Smernici, ako je vykonaná vo vnútroštátnom práve, „bez ohľadu na to, či by sa tá istá trestná činnosť mohla podľa vnútroštátneho práva klasifikovať ako iný druh trestného činu“, vyplýva, že trestné činy ustanovené v Smernici „pohlucujú“ iné trestné činy podľa vnútroštátneho práva, ktoré majú rovnaké znaky.¹² Právomoc Európskej prokuratúry je v zmysle nariadenia vymedzená aj o niečo užšie. Jedná sa najmä o trestné činy poškodzujúce finančné záujmy Európskej únie, menšej závažnosti, ktoré ponecháva v kompetencii vnútroštátnych orgánov.¹³ Územná právomoc Európskej prokuratúry v zmysle nariadenia¹⁴ je daná len v prípade ak

¹⁰ Dôvodová správa k návrhu zákona č. 214/2019 Z. z.

¹¹ Bližšie pozri zákon č. 214/2019 Z. z., znenie skutkovej podstaty § 261 Trestného zákona v jeho platnom znení.

¹² ČENTĚŠ, J., ŠANTA, J.: Európska prokuratúra a aktuálne právne dôsledky v SR plynúce z jej existencie. In MARKOVÁ, V. ed., 2018. Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi. Zborník príspevkov z 6. roč. interdisciplinárnej celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou [online]. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave. 188 s.

¹³ Ako príklad možno uviesť finančné podvody s DPH, kde je právomoc Európskej prokuratúry len ak úmyselné konanie týka územia dvoch alebo viacerých členských štátov a spôsobená celková škoda je najmenej 10 000 000 eur. Nariadenie vymedzuje právomoc Európskej prokuratúry aj negatívne, kedy stanovuje, že do právomoci Európskej prokuratúry nepatria trestné činy týkajúce sa vnútroštátnych priamych daní. Čo značí, že Európska prokuratúra nemá právomoc vo vzťahu k fungovaniu daňovej správy členských štátov. Bližšie pozri: ONDREJOVÁ, A.: Európska prokuratúra – štruktúra a právomoc. In: Bulletin advokacie, roč. 3. 2018, str. 31.

¹⁴ Bižšie pozri č. 23 nariadenie o Európskej prokuratúre.

trestná činnosť, ktorá patrí do vecnej právomoci Európskej prokuratúry bola spáchaná na území jedného alebo viacerých štátov.¹⁵

2. Všeobecne o vyšetrovacích opatreniach

Článok 30 Nariadenia EPPO, možno považovať za adresný spôsob zefektívnenia vyšetrovania vedeného delegovanými európskymi prokurátormi, poskytnutím možnosti vykonávania vyšetrovacích opatrení, prostredníctvom efektívnych nástrojov. Uvedené ustanovenie Nariadenia EPPO je takým hybridným ustanovením medzi prenesením právomocí vo vykonávaní vyšetrovacích opatrení na európskych delegovaných prokurátorov, kedy stanovuje výpočet jednotlivých vyšetrovacích opatrení, no druhej strane ustanovuje podmienku určitého testu proporcionality a subsidiarity stanoveného v odseku 5, ktorý umožňuje európskym delegovaným prokurátorom nariadiť tieto vyšetrovacie opatrenia. Článok 30 v odseku 1 stanovuje, výpočet vyšetrovacích opatrení, ktoré sú európsky delegovaní prokurátori oprávnení vykonať alebo o ne požiadať, avšak na druhej strane v odseku 2 stanovuje podmienky a obmedzenia, na základe vnútroštátneho práva na vykonanie týchto vyšetrovacích opatrení, čo v konečnom dôsledku môže spôsobovať rôzny právny rámec ochrany základných práv osôb obvinených a odsúdených. V článku 30 ods. 1 ustanovuje, že: „Aspoň v prípadoch, keď možno trestný čin, ktorý je predmetom vyšetrovania, potrestať trestom odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby najmenej štyri roky, členské štáty zabezpečia, aby boli delegovaní európski prokurátori oprávnení nariadiť tieto vyšetrovacie opatrenia alebo o ne požiadať.“ Odsek 2 a 3 článku 30 nariadenia umožňuje členským štátom limitovať aplikáciu odseku 1, konkrétne odsek 2 vo vzťahu k osobám, na ktoré sa vzťahuje povinnosť mlčanlivosti, a odsek 3 obsahuje materiálne limity pre určité vybrané konkrétne vyšetrovacie opatrenia.¹⁶

3. Problematika aplikácie článku 30 ods. 1 Nariadenia

V úvodných ustanoveniach v bode 70 nariadenie¹⁷ stanovuje, že „Na efektívne vyšetrovanie a stíhanie trestných činov poškodzujúcich finančné záujmy Únie je nevyhnutné, aby Európska prokuratúra mohla zhromažďovať dôkazy aspoň pomocou minimálneho súboru vyšetrovacích opatrení, pričom musí dodržiavať zásadu proporcionality.“ Uvedené opatrenia by mali byť k dispozícii v súvislosti s trestnými činmi, na ktoré sa vzťahuje právomoc Európskej prokuratúry na účely jej vyšetrovaní a trestných stíhaní, a to aspoň vtedy, keď ich možno potrestať trestom odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby najmenej štyri roky, môžu sa však na ne vzťahovať obmedzenia podľa vnútroštátneho práva. V nadväznosti na to, v odseku 1 vzišla povinnosť členských štátov zabezpečiť, aby aspoň v prípadoch, keď možno trestný čin, ktorý je predmetom vyšetrovania, potrestať trestom odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby najmenej štyri roky, aby boli delegovaní európski prokurátori oprávnení nariadiť tieto vyšetrovacie opatrenia alebo o ne

¹⁵ Samozrejme v naznačenom zmysle sa jedná len o členské štáty, ktoré sa zúčastňujú na posilnenej spolupráci v zmysle nariadenia.

¹⁶ Bližšie pozri článok 30 nariadenia o Európskej prokuratúre.

¹⁷ Bližšie pozri bod 70 úvodných stanovení nariadenia o Európskej prokuratúre.

požiadať. V citovanom smere je toto ustanovenie nekonzistentné, nakoľko nestanovuje spôsob ako jednotlivé štáty majú postupovať v zmysle týchto požiadaviek nariadenia. Toto ustanovenie taktiež nepojednáva, ktorý európsky delegovaný prokurátor uvedeným oprávneným disponuje. Tu je však potrebné poukázať na výkon právomoci Európskej prokuratúry, tak ako sme ho vymedzili v texte vyššie, nakoľko v podmienkach Slovenskej republiky je tento značne limitovaný samotným nariadením. Podľa článku 25 ods. 3 písm. a) Nariadenia sa Európska prokuratúra zdrží výkonu svojej právomoci v súvislosti a akýmkoľvek trestným činom, ktorý patrí do rozsahu jej pôsobnosti, ak hranica trestnej sadzby stanovená vo vnútroštátnom práve za trestný čin patriaci do pôsobnosti článku 22 ods. 1 je rovnaká alebo nižšia ako horná hranica trestnej sadzby za neoddeliteľne spojený trestný čin podľa článku 22 ods. 3. Nariadenia. dochádza k situácii, kedy mnohé vyšetrovania sú vedené pre súbeh trestného činu poškodzovania finančných záujmov Únie podľa § 261 ods. 6 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona (ďalej len „TZ“) s trestným činom subvenčného podvodu podľa 225 ods. 6 TZ. Na to, aby bola daná právomoc Európskej prokuratúry, by vzhľadom na vyššie uvedenú právnu úpravu Nariadenia, mala by byť hranica trestnej sadzby trestného činu poškodzovania finančných záujmov Únie podľa § 261 ods. 6 Trestného zákona, vyššia ako je hranica za neoddeliteľne spojený trestný čin. V našom právnom poriadku však možno páchatelovi trestného činu poškodzovania finančných záujmov Únie podľa § 261 ods. 6 TZ uložiť trest odňatia slobody v trvaní sedem až dvanásť rokov, ale za trestný čin subvenčného podvodu podľa § 225 ods. 6 TZ, hrozí páchatelovi trest odňatia slobody v trvaní desať až pätnásť rokov. Trestná sadzba za trestný čin poškodzovania finančných záujmov Únie je teda nižšia, ako trestná sadzba trestu za neoddeliteľne spojený trestný čin a preto sa Európska prokuratúra v súlade s článkom 25 ods. 3 Nariadenia zdržiava výkonu svojej právomoci, a tieto skutky zostávajú v pôsobnosti Úradu špeciálnej prokuratúry na území Slovenskej republiky.¹⁸ Uvedené je v zjavnom rozpore s cieľmi a náplňou činnosti Európskej prokuratúry, ktorej preto neprislúcha vo veci konať.¹⁹ Uvedené sa môže týkať aj trestného činu legalizácie výnosu z trestnej činnosti v zmysle § 233 ods. 5 TZ, kedy pri tomto trestnom čine je trestná sadzba stanovená na dvanásť až dvadsať rokov. Pri vykonávaní vyšetrovacích opatrení v článku 30 odsek 1, je síce stanovená horná hranica trestných sadzieb, kedy možno EDP má právomoc vykonať alebo požiadať o vykonanie vyšetrovacieho opatrenia, ale v zmysle obmedzenia právomoci európskej prokuratúry tak ako je uvedené vyššie, stráca toto ustanovenie vo vzťahu k stanoveniu hranice trestnej sadzby význam.

---

¹⁸ ŠANTA, J.: Ochrana a poškodzovanie finančných záujmov Európskej únie. Vedecká monografia. 1. vydanie. Bratislava: Akadémia policajného zboru v Bratislave. 2018. 235-236 s.

¹⁹ KOROMHÁZOVÁ, K.: Stíhanie trestných činov poškodzujúcich finančné záujmy európskej únie zo strany európskej prokuratúry. In: Milníky práva v stredoeurópskom priestore Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov organizovanej Univerzitou Komenského v Bratislave, Právnickou fakultou, dňa 24.6.2022 pod záštitou dekana Univerzity Komenského v Bratislave, Právnickej fakulty, 2022, ISBN 978-80-7160-668-0.

Odsek 1 článku 30²⁰ Nariadenia obsahuje výpočet opatrení, ktoré sú oprávnení EDP nariadiť. Nie je zrejmé, z čoho vychádza tento výpočet, nakoľko odsek 4 citovaného článku umožňuje EDP vykonať ale požiadať o akékoľvek iné opatrenia, ktoré sú v podobných vnútroštátnych prípadoch dostupné prokurátorom podľa vnútroštátneho práva.

Účelom vyšetrovacieho opatrenia v zmysle bodu a) článku 30 odsek 1 je vykonať prehliadku všetkých priestorov, pozemkov, dopravných prostriedkov, súkromných obydlí, oblečenia a všetkého ostatného osobného majetku alebo počítačového systému a prijať akékoľvek zabezpečovacie opatrenia na zachovanie ich neporušenosti alebo zamedzenie straty alebo znehodnotenia dôkazov, z čoho vyplýva, že toto opatrenie je skôr zabezpečovacieho charakteru, za účelom zabezpečenia dôkazov, pre účely ich budúceho použitia v trestnom konaní, aby nedošlo k ich znehodnoteniu, resp. zničeniu. Druhé opatrenie, ktoré nariadenie explicitne uvádza v odseku 1 článku 30 bod b) je zabezpečiť všetky relevantné predmety alebo dokumenty v ich pôvodnej alebo inej určenej forme; čím sa zrejme myslia akékoľvek hmotné predmety a dokumenty v ich pôvodnej verzii, zahrňujúce aj ich kópie. Ďalším vyšetrovacím opatrením je možnosť zabezpečiť uchovávané počítačové údaje, šifrované alebo dešifrované, v ich pôvodnej alebo inej určenej forme, vrátane údajov o bankovom účte a operatívnych údajov s výnimkou údajov osobitne uchovávaných v súlade s vnútroštátnym právom podľa článku 15 ods. 1 druhej vety smernice Európskeho parlamentu a Rady 2002/58/ES (1)²¹ Toto vyšetrovacie opatrenie na rozdiel od ostatných už samotne obsahuje obmedzenie vo vzťahu k údajom, ktoré sú uchovávané v súlade s vnútroštátnym právom. Smernica, ako typický právny akt, je záväzná pre každý členský štát, ktorému je určená, a to vzhľadom na výsledok, ktorý sa má dosiahnuť, pričom sa vyžaduje jej transpozíciu do vnútroštátneho právneho poriadku. Preto reálne uchovávanie týchto údajov v súlade s vnútroštátnym právom sa môže líšiť v rámci jednotlivých členských štátov. Všetky vyššie uvedené vyšetrovacie opatrenia mali zabezpečovací charakter. Opatrenie v zmysle odseku 1 článku 30 nariadenia písmeno d) je zaisťovacím opatrením, podľa ktorého je európsky delegovaný prokurátor oprávnený zaisťovať nástroje trestnej činnosti alebo príjmy z nej vrátane majetku, o ktorých sa predpokladá, že budú predmetom konfiškácie súdom prvého stupňa, ak sa možno odôvodnene domnievať, že vlastníci, držiteľ alebo správca uvedených nástrojov alebo príjmov sa bude snažiť mariť výkon rozsudku nariaďujúceho konfiškáciu. Pri tomto opatrení musia byť splnené dve podmienky a teda, že tieto nástroje alebo majetok budú predmetom konfiškácie a druhou podmienkou je, že sa možno odôvodnene domnievať že vlastníci, držiteľ alebo správca uvedených nástrojov alebo príjmov sa bude snažiť mariť výkon rozsudku nariaďujúceho konfiškáciu, čo zrejme v praxi bude spôsobovať nemalé problémy a to v identifikácii takýchto príjmov a majetku a v následnom odôvodnení naplnenia tejto obavy. Ďalším vyšetrovacím opatrením

²⁰ Bližšie pozri článok 30 odsek 1 nariadenia o Európskej prokuratúre.

²¹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2002/58/ES z 12. júla 2002, týkajúca sa spracovávania osobných údajov a ochrany súkromia v sektore elektronických komunikácií (smernica o súkromí a elektronických komunikáciách) (Ú. v. ES L 201, 31.7.2002, s. 37)

je možnosť *odpočúvať elektronickú komunikačnú prevádzku určenú podozrivej alebo obvinenej osobe a od nej uskutočňovanú akýmkoľvek prostriedkami elektronickej komunikácie, ktoré podozrivá alebo obvinená osoba používa.* Zaujímavosťou vo vzťahu k tomuto opatreniu je fakt, že sa vzťahuje len na osoby podozrivé a obvinené. Posledným vyšetrovacím opatrením v zmysle odseku 1 článku 30 písmeno f) je nájsť a sledovať vec technickými prostriedkami vrátane kontrolovaných dodávok tovaru. Nariadenie bližšie nešpecifikuje, čo možno subsumovať pod pojem vec. Všetky vyššie uvedené vyšetrovacie opatrenia podliehajú limitom uvedeným v odseku 2 článku 30 nariadenia a vo vzťahu k vyšetrovacím opatreniam v odseku 1 písm. c), e) a f) článku 30 nariadenia podliehajú limitom ustanoveným vnútroštátnym právom.²²

Článok 30 odsek 2 stanovuje, že: „Bez toho, aby bol dotknutý článok 29, vyšetrovacie opatrenia stanovené v odseku 1 tohto článku môžu podliehať podmienkam v súlade s uplatniteľným vnútroštátnym právom, ak vnútroštátne právo obsahuje osobitné obmedzenia, ktoré sa uplatňujú na určité kategórie osôb alebo pracovníkov, ktoré sú právne viazané povinnosťou mlčanlivosti.“ Uvedené limity sa vzťahujú na konkrétne osoby, ktoré podliehajú v zmysle čl. 29 výsadám a imunitám, podľa vnútroštátneho práva alebo práva únie a taktiež na určité kategórie osôb, na ktoré sa vzťahuje dodržiavanie povinnosti mlčanlivosti. V rámci uplatňovania týchto limitov, môžu štáty vnútroštátnym právom obmedziť, ba dokonca úplne vylúčiť možnosť uplatňovania vyšetrovacích opatrení, alebo ich podmieniť špecifickými podmienkami. Konkrétny rozsah osôb, na ktoré sa budú tieto obmedzenia vzťahovať je závislý na konkrétnej vnútroštátnej úprave jednotlivých štátov. Článok 30 ods. 3²³ obsahuje ďalšie podmienky a obmedzenia vo vzťahu k vyšetrovacím opatreniam uvedeným v citovanom článku odseku 1. Prvá veta odseku 3 pojednáva o možnosti stanovenia podmienok alebo obmedzení vo vzťahu k konkrétnym vyšetrovacím opatreniam, keď stanovuje, že „vyšetrovacie opatrenia stanovené v odseku 1 písm. c), e) a f) tohto článku môžu podliehať ďalším podmienkam, vrátane obmedzení, ustanoveným v uplatniteľnom vnútroštátnom práve. Uvedené ustanovenie neuvádza, či tieto podmienky alebo obmedzenia je potrebné uplatniť za každých okolností, ale možno vyvodiť záver, že v prípade ak tieto podmienky a limity pri uplatňovaní vyšetrovacích opatrení neodporujú právu Únie, je potrebné, aby konajúci EDP tieto podmienky a limity aplikoval²⁴. Ustanovenie ani nešpecifikuje o aké podmienky a obmedzenia sa môžu vzťahovať na vyšetrovacie opatrenia. V odseku 3 článku 30 nariadenie stanovuje, že „Členské štáty môžu predovšetkým obmedziť uplatňovanie odseku 1 písm. e) a f) tohto článku na konkrétne závažné trestné činy. Členský štát, ktorý má v úmysle uplatniť takéto obmedzenie, oznámi Európskej prokuratúre v súlade s článkom 117 príslušný zoznam konkrétnych závažných trestných činov.“

²² Bližšie pozri článok 30 ods. 2 nariadenia o Európskej prokuratúre.

²³ Bližšie pozri článok 30 odsek 3 nariadenia o Európskej prokuratúre.

²⁴ BRODOWSKI, D. Article 30 Rules of procedure:. In Herrinfeld, H-H. – Brodowski, D. – Burchard, CH.: European Public Prosecutor's Office: Regulation (EU) 2017/1939 implementing enhanced cooperation on the establishment of the European Public Prosecutor's Office ('EPPO'): Article-by-Article Commentary. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG, 2021.

Obmedzenie sa vzťahuje na uplatňovanie vyšetrovacích opatrení možnosti odpočúvať elektronickú komunikačnú prevádzku určenú podozrivej alebo obvinenej osobe a od nej uskutočňovanú akýmikoľvek prostriedkami elektronickej komunikácie, ktoré podozrivá alebo obvinená osoba používa; a nájsť a sledovať vec technickými prostriedkami vrátane kontrolovaných dodávok tovaru, a splnenie oznamovacej povinnosti, na ktoré závažné trestné činy sa toto obmedzenie vzťahuje. Podľa ustanovenia článku 117 posledná veta „Okrem toho členské štáty, ktoré majú podľa článku 30 ods. 3 v úmysle obmedziť uplatňovanie článku 30 ods. 1 písm. e) a f) na konkrétne závažné trestné činy, oznámia Európskej prokuratúre zoznam uvedených trestných činov.“ Z uvedeného vyplýva povinnosť oznámenia jednotlivých štátov, vo vzťahu k jednotlivým závažným trestným činom a v prípade neoznámenia, nie je možné uplatniť tieto obmedzenia, ba dokonca sa členský štát dostáva do rozporu s nariadením za nesplnenie si tejto povinnosti. Problém nastáva taktiež vtedy, ak členské štáty nemajú vo svojich vnútroštátnych úpravách upravený aspoň minimálny rozsah vyšetrovacích opatrení, ktoré nariadenie v článku 30 ods. 1 predpokladá. Taktiež môže nastať situácia, že jednotlivé podmienky a obmedzenia, ktoré si štát nastaví pri vykonávaní vyšetrovacích opatrení nebudú v súlade s článkom 30 a odsekmi 1, 2 a 3. Samozrejme takýto nesúlady sa dá vysvetliť jednoduchým výkladom prednosti práva Únie, avšak ak ho vnímame komplexne, môže znamenať určité paradigmy pri harmonizácii a unifikácii trestných stíhaní.

Článok 30 odsek 4²⁵, dáva európskym delegovaným prokurátorom, ekvivalentné právomoci pri vykonávaní vyšetrovacích opatrení ako samotným jednotlivým prokurátorom členských štátov keď stanovuje, „Okrem opatrení uvedených v odseku 1 sú európski delegovaní prokurátori vo svojom členskom štáte oprávnení vyžadovať alebo nariadiť akékoľvek iné opatrenia, ktoré sú v podobných vnútroštátnych prípadoch dostupné prokurátorom podľa vnútroštátneho práva“ Vynímajúc teda vyšetrovacie opatrenia stanovené v článku 30 odsek 1 Nariadenia, sú konajúci EDP oprávnení vykonať aj iné vyšetrovacie opatrenia, ktoré sú prístupné vnútroštátnym prokurátorom v podobných prípadoch. Toto ustanovenie vyznieva nadbytočne vo vzťahu k článku 13 ods. 1 Nariadenia, ktorí stanovuje, že „Európski delegovaní prokurátori konajú v mene Európskej prokuratúry vo svojich členských štátoch a majú rovnaké právomoci ako vnútroštátni prokurátori, pokiaľ ide o vyšetrovanie, trestné stíhanie a podanie obžaloby na súd, a to popri osobitných oprávneniach a postavení, ktoré sa im priznávajú týmto nariadením, s ich výhradou a za podmienok stanovených v tomto nariadení“ Navyše slovné spojenie v „obdobných prípadoch“ vyvoláva pochybnosti, aké atribúty by sa mali zohľadňovať, či ide o závažnosť trestného činu, ochranu práv osôb podozrivých a obvinených, alebo podobne.²⁶

Odsek 5 článku 30 Nariadenia²⁷, upravuje test proporcionality a subsidiarity, ktorý sa vzťahuje na všetky prípady, kde EPPO vykonáva svoju právomoc a vedie

²⁵ Bližšie pozri článok 30 odsek 4 nariadenia o Európskej prokuratúre.

²⁶ BACHMAIER WINTER, L., Cross-Border Investigations Under the EPPO Proceedings and the Quest for Balanc In: The European Public Prosecutor's Office: The Challenges Ahead. Springer Nature Switzerland AG, 2018. ISBN 978-3-319-93915-5

²⁷ Bližšie pozri článok 30 odsek 5 nariadenia o Európskej prokuratúre.

vyšetovanie, keď stanovuje, že „Európski delegovaní prokurátori môžu nariadiť opatrenia uvedené v odsekoch 1 a 4 len vtedy, keď sa možno odôvodnene domnievať, že daným opatrením by sa mohli získať informácie alebo dôkazy užitočné pre vyšetovanie, a ak nie je dostupné menej rušivé opatrenie, ktorým by sa mohol dosiahnuť rovnaký cieľ. Ako prvé sú EDP, ktorí vedú vyšetovanie, pri nariadení vyšetovacieho opatrenia, povinní zodpovedať otázku, či sa možno „odôvodnene domnievať, že daným opatrením by sa mohli získať informácie alebo dôkazy užitočné pre vyšetovanie. V tomto prípade teda skutočne musí existovať skutkový základ, ktorý odôvodňuje nariadiť vyšetovacie opatrenie, ktorý vyplýva z doteraz zákonne získaných a zaobstaraných dôkazov. Druhý krok, je zohľadnenie iného, menej rušivého opatrenia, ktorým by sa mohol dosiahnuť rovnaký cieľ. Rušivosť jednotlivých vyšetovacích opatrení je zrejmé vyvodit' z akéhosi všeobecného právneho rámca ich regulácie, ale posúdiť ich vhodnosť tak, aby sa nimi dosiahol rovnaký cieľ, vyznieva ako úloha nie celkom jednoduchá. Tento test proporcionality, je potrebné vnímať naozaj veľmi komplexne, v zmysle prednosti únijného práva.²⁸

Pri vykonávaní vyšetovacích opatrení by EDP mali v prvom rade dbať na oprávnené záujmy osôb podozrivých a obvinených a taktiež osôb, ktorých sa nariadenie vyšetovacích opatrení priamo dotýkajú. V kontexte článku 41 Nariadenia²⁹ možno vyvodit' záver o trojrozmernosti priznaných práv osôb podozrivých a obvinených. Prvý rozmer je daný v odseku 1 a podkladom garantovaných práv a slobôd je Charta, ktorou je EPPO viazaná, pričom sa tým kreuje povinnosť EPPO vytvorit' priestor na realizáciu portfólia daných práv garantovaných Chartou. Druhý a tretí rozmer ochrany práv osôb podozrivých a obvinených kreovaný odsekom 2 a 3 článku 41 Nariadenia vyvoláva mnohé pochybnosti o tom, či bude rozsah procesných práv týchto osôb v jednotlivých členských štátoch pri vyšetovaní a stíhaní trestných činov identický od členského štátu k členskému štátu.³⁰ Obavy nachádzajú svoje odôvodnenie v tom, že vyšetovanie a trestné stíhanie budú vykonávať európski delegovaní prokurátori v zúčastnených členských štátoch budú nariaďovať aj jednotlivé vyšetovacie opatrenia v zmysle článku 30 nariadenia. Konajúce EDP v jednotlivých členských štátoch si prioritne budú vypomáhať vnútroštátnymi právnymi predpismi, ktorých rozsah garantovaných práv a slobôd bude odlišný v jednotlivých členských štátoch a tým pádom sa to bezprostredne odzrkadlí aj pri vykonávaní jednotlivých vyšetovacích opatrení. Je otázkou, či v prípade ak sa v zmysle vyššie zmieneného

²⁸ BRODOWSKI, D. Article 30 Rules of procedure:. In Herrnfeld, H-H. – Brodowski, D. – Burchard, CH.: European Public Prosecutor's Office: Regulation (EU) 2017/1939 implementing enhanced cooperation on the establishment of the European Public Prosecutor's Office ('EPPO'): Article-by-Article Commentary. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG, 2021.

²⁹ Bližšie pozri článok 41 nariadenia o Európskej prokuratúre.

³⁰ BECKOVÁ, D.,: Európska prokuratúra a práva obvinených a podozrivých osôb v trestnom konaní. IN: STUDIA IURIDICA Cassoviensia,[online] 9/2021, s.30. [par.19.9.2022]. Dostupné na: < 02_Beckova_Europaska_prokuratúra.pdf (upjs.sk)>., ISSN 1339- 3995.

testu proporcionality, dostane vyšetrovacie opatrenie do rozporu s únijným právom, je konajúce EDP, takéto vyšetrovacie opatrenie povinný odmietnuť vykonať, napriek skutočnosti, že podľa vnútroštátneho práva je možné takéto vyšetrovacie opatrenie vykonať.³¹

Záver

Tak ako bolo rozoberané v článku, vyšetrovacie opatrenia vykonávané v zmysle nariadenia, možno zodpovedne považovať za krok k harmonizácii samotného trestného práva. Napriek tomu, možno vzhliadnuť veľké množstvo aplikačných problémov vo vzťahu k týmto vyšetrovacím opatreniam. To, že nariadenie vymenúva aspoň minimálne penzum vyšetrovacích opatrení, ktoré sú jednotlivé štáty povinné vykonávajúcejmu EDP povinné umožniť, je zrejmé možné považovať za stanovenie minimálnych štandardov vo vzťahu k fungovaniu samotnej európskej prokuratúry. V naznačenom zmysle, však nie je vôbec vyriešená otázka vo vzťahu k vykonávaniu vyšetrovacích opatrení v štátoch, ktoré sa nezúčastňujú na posilnenej spolupráci. Táto skutočnosť, ako autor v článku uvádza, môže v konečnom dôsledku znamenať rozdielne uplatňovanie a dodržiavanie práv osôb podozrivých a obvinených. Taktiež uplatňovanie limitov vo vzťahu k vyšetrovacím opatreniam je otázka samotných vnútroštátnych úprav, čo v značnej miere možno považovať za odklon od samotnej harmonizácie. V neposlednom rade autor v článku poukázal na určité obmedzenia vo vzťahu k vykonávaniu samotnej právomoci európskej prokuratúry, nakoľko v podmienkach Slovenskej republiky sa často krát stáva, že trestné činy poškodzujúce finančné záujmy európskej únie sú stíhané v súbehu s inými trestnými činmi, na ktorých stíhanie nemá v zmysle nariadenia európska prokuratúra právomoc. V takom prípade nie je možné ani vykonávať vyšetrovacie opatrenia vo vzťahu k týmto trestným činom, a to aj napriek skutočnosti, že by pri nariadení takýchto vyšetrovacích opatrení mohli byť získané dôkazy, ktoré by v značnej miere napomohli pri usvedčovaní obvinených osôb vo vzťahu k hlavnej trestnej činnosti. Na základe vyššie uvedeného je preto potrebné do budúca zaoberať sa problematikou vykonávania vyšetrovacích opatrení a to tak vo vzťahu k zúčastneným členským štátom a to najmä otázkou aplikácie nariadenia ako práva prednosti a jednotlivých vnútroštátnych právnych úprav pri dodržaní tak princípov vyžadovaných únijným právom, za súčasného dodržiavania vnútroštátnych právnych predpisov. A jednou z najťažších otázok bude reflektovanie vykonávania vyšetrovacích opatrení EPPO vo vzťahu nezúčastneným štátom a tretím štátom.

Použitá literatúra

1. BACHMAIER WINTER, L., Cross-Border Investigations Under the EPPO Proceedings and the Quest for Balanc In: The European Public

---

³¹ BRODOWSKI, D. Article 30 Rules of procedure:. In Herrfeld, H-H. – Brodowski, D. – Burchard, CH.: European Public Prosecutor's Office: Regulation (EU) 2017/1939 implementing enhanced cooperation on the establishment of the European Public Prosecutor's Office ('EPPO'): Article-by-Article Commentary. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG, 2021.

- Prosecutor's Office: The Challenges Ahead. Springer Nature Switzerland AG, 2018. ISBN 978-3-319-93915-5
2. BECKOVÁ, D.,: Európska prokuratúra a práva obvinených a podozrivých osôb v trestnom konaní. IN: STUDIA IURIDICA Cassoviensia,[online] 9/2021, s.30. [par.19.9.2022]. Dostupné na: < 02_Beckova_Europaska_prokuratúra.pdf (upjs.sk)>., ISSN 1339- 3995.
  3. BRODOWSKI, D. Article 30 Rules of procedure:. In Herrnfeld, H-H. – Brodowski, D. – Burchard, CH.: European Public Prosecutor's Office: Regulation (EU) 2017/1939 implementing enhanced cooperation on the establishment of the European Public Prosecutor's Office ('EPPO'): Article-by-Article Commentary. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG, 2021.
  4. ČENTÉŠ, J., ŠANTA, J.: Európska prokuratúra a aktuálne právne dôsledky v SR plynúce z jej existencie. In MARKOVA, V. ed., 2018. Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi. Zborník príspevkov z 6. roč. interdisciplinárnej celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou [online]. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave. 188 s.
  5. Dôvodová správa k návrhu zákona č. 214/2019 Z. z.
  6. JÁNOŠÍKOVÁ, M., MAZÁK, J., Európska prokuratúra v inštitucionálnom systéme Európskej Únie a Slovenskej republiky, In: Európska prokuratúra v Slovenskej republike, Recenzovaný zborník vedeckých prác, Košice 2023, ISBN: 978-80-574-0217-6.
  7. JELINEK, J.: The future of the european public prosecutor's office. In the collection of scientosic Contributions of the nationwidw interdisciplinary scientific conference with an international participation: „ I. Košice days of criminal law – Perspectives on the development of European criminal law perspectives“, p. 424, EQUILIBRIA, s. r. o., ISBN: 978- 80- 8162- 613-8.
  8. KOROMHÁZOVÁ, K.: Stíhanie trestných činov poškodzujúcich finančné záujmy európskej únie zo strany európskej prokuratúry. In: Milníky práva v stredoeurópskom priestore Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov organizovanej Univerzitou Komenského v Bratislave, Právnickou fakultou, dňa 24.6.2022 pod záštitou dekana Univerzity Komenského v Bratislave, Právnickej fakulty, 2022, ISBN 978-80-7160-668-0.
  9. Nariadenie Rady (EÚ) 2017/1939 z 12. októbra 2017, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca na účely zriadenia Európskej prokuratúry. Ú. v. EÚ L 283, 31.10.2017
  10. Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2002/58/ES z 12. júla 2002, týkajúca sa spracovávaní osobných údajov a ochrany súkromia v sektore elektronických komunikácií (smernica o súkromí a elektronických komunikáciách) (Ú. v. ES L 201, 31.7.2002, s. 37)
  11. Smernici Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1371 z 5. júla 2017 o boji proti podvodom, ktoré poškodzujú finančné záujmy Únie

12. ŠANTA, J.: Ochrana a poškodzovanie finančných záujmov Európskej únie. Vedecká monografia. 1. vydanie. Bratislava: Akadémia policajného zboru v Bratislave. 2018. 235-236 s.
13. Zákon č. 214/2019 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

Kontaktné údaje

JUDr. Veronika Tóthová, PhD.

Odborný asistent

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach Právnická fakulta,

Katedra trestného práva

Kováčska 26, 040 75 Košice

E-mail: veronika.perdukova@upjs.sk

TREST PREPADNUTIA MAJETKU – VÝZVY A PERSPEKTÍVY

PROPERTY CONFISCATION PENALTY – CHALLENGES AND PERSPECTIVES

Lukáš Michal'ov

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

Abstrakt

Trest prepadnutia majetku sa v poslednom období stáva jedným z najdiskutovanejších druhov trestov, ktorý vykazuje isté problematické aspekty pri jeho ukladaní. Najmä jeho obligatórna forma je kritizovaná čoraz viac nielen akademickou obcou, ale aj právnou praxou a vzniká otázka, či nenarádza aj na ústavnoprávne mantinely. Z uvedeného dôvodu sa autor v príspevku zamierava na problematiku trestu prepadnutia majetku, najmä v jeho obligatórnej forme, ponúka kritiku tohto inštitútu a tiež aj možné zmeny a návrhy de lege ferenda aj v kontexte posledných novelizačných tendencií.

Kľúčové slová: trest prepadnutia majetku, obligatornosť ukladania, novelizačné tendencie

Abstract

Property confiscation penalty has recently become one of the most discussed types of sentences, which shows certain problematic aspects in its imposition. In particular, its mandatory form is criticized more and more not only by the academic community, but also by legal practice, and the question arises whether it does not also run into constitutional barriers. For this reason, the author focuses on the issue of property confiscation penalty, especially in its mandatory form, and offers a critique of this institution as well as possible changes and proposals de lege ferenda in the context of the latest amendment tendencies.

Keywords: property confiscation penalty, obligatory imposition, amendment tendencies

Úvod

Trest prepadnutia majetku predstavuje jeden z trestov postihujúcich majetok a je výnimkou z ústavnej ochrany nedotknuteľnosti majetku ako základného ľudského práva zakotveného v čl. 20 ústavného zákona č. 460/1192 Zb. Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „Ústava SR“). Predstavuje pomerne prísnu sankciu a jeho ukladanie zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon (ďalej len „Trestný zákon“) viaže na normatívne podmienky vymedzené v § 58 a nasledujúcich Trestného zákona. Podstatou trestu prepadnutia majetku je prechod vlastníckeho práva k celému majetku odsúdeného na štát súdnym rozhodnutím. Trest prepadnutia majetku patrí v rámci systému trestov medzi tresty najprísnejšie, nakoľko jeho podstata

spočíva v tom, že odsúdený stráca vlastnícke právo k celému svojmu majetku.¹ Účelom tohto trestu je teda najmä postihnúť majetok, ktorý patrí páchatel'ovi, sťažiť mu podmienky na páchanie trestnej činnosti, odňať mu trestnou činnosťou neoprávnene získaný prospech a v neposlednom rade výchovne pôsobiť na páchatel'a.² Tento druh trest má aj svoje historické zázemie, nakoľko história formovania tohto trestu v našich podmienkach siaha ešte do minulého storočia. Na území Československa je trest prepadnutia majetku prípustný od roku 1923 (podľa zákona č. 121/1923 Sb. Na ochranu republiky) a podľa Trestného zákona č. 86/1950 Sb. – tu však bol výhradne trestnom vedľajším, a to trestom obligatónnym v prípadoch, kedy to tento zákon stanovoval.³

Je evidentné, že účelom trestu prepadnutia majetku, je postihnúť celý majetok páchatel'a a znemožniť mu dispozíciu s ním. Preto je to pomerne prísna sankcia, nehovoriac o tom, že majetok „krytý“ trestom prepadnutia majetku vôbec nemusí byť nadobudnutý trestnou činnosťou. Preto citeľnosť trestu prepadnutia majetku sa javí mnohokrát ako zásadná a je do veľkej miery závislá od individuálnych pomerov páchatel'a, ktoré sa môžu u jednotlivých páchatel'ov výrazne líšiť. Pri jeho ukladaní môže vzniknúť viacero problémov, na ktoré sa budeme snažiť v tomto príspevku poukázať.

1. Ukladanie trestu prepadnutia majetku

Podľa § 58 ods. 1 Trestného zákona, súd môže trest prepadnutia majetku fakultatívne uložiť ak páchatel'a odsudzuje na trest odňatia slobody na doživotie alebo ak ho odsudzuje na nepodmienečný trest odňatia slobody za obzvlášť závažný zločin, ktorým páchatel' získal alebo sa snažil získať majetkový prospech veľkého rozsahu alebo ktorým spôsobil škodu veľkého rozsahu a odôvodňujú to okolnosti spáchaného trestného činu a pomery páchatel'a.⁴ Súd zásadne musí preskúmať okolnosti prípadu a pomery páchatel'a, či uloženie takéhoto trestu umožňujú. Všetky podmienky musia byť splnené súčasne, inak trest nemožno uložiť. Okruh trestných činov, za ktoré bude možné uložiť tento trest podľa vyššie uvedených podmienok bude relatívne úzky, nakoľko jeho ukladanie ako vedľajšieho trestu popri nepodmienečnom treste odňatia slobody viaže zákonodarca na spáchanie obzvlášť závažných zločinov a zisťnú pohnútku.⁵ Pri jeho ukladaní popri treste odňatia

¹ Michal'ov, L.: Trest prepadnutia majetku v Slovenskej republike, In: Law Science and Practice in the Third Millenium=Právna veda a a prax v treťom tisícročí: International Research and Practice Conference: 27. - 28. február 2015, Košice. - Kherson: Helvetica, 2015. - S. 91-94.

² Burda, E., Čentéš, J., Kolesár, J., Záhora, J. a kol. Trestný zákon. Všeobecná časť. Komentár. I. diel. 1. Vydanie. Praha: C.H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-324-0, 1130 s.

³ Madliak a kol.: Trestné právo hmotné – Všeobecná časť, Vydavateľstvo UPJŠ, Košice 2006, ISBN 978-80-7097-825-2

⁴ § 58 ods. 1 Trestného zákona

⁵ Michal'ov, L. Trest prepadnutia majetku a nárok poškodeného na náhradu škody In: Míľníky práva v stredoeurópskom priestore 2018: zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov=The milestones of law in the area of Central Europe 2018. - Bratislava: Právnická fakulta UK, 2018. - ISBN

slobody na doživotie nie je podstatné o aký trestný čin ide, podstatné je odsúdenie na doživotie, okolnosti spáchaného trestného činu a pomery páchatel'a. Aj podľa ustálenej súdnej praxe, aby sa mohol uložiť trest prepadnutia majetku, nestačí len príslušná výmera trestu odňatia slobody, osobitná povahy a závažnosť činu, ale treba, aby sa splnila aj ďalšia podmienka, ktorá je v pomeroch páchatel'a.⁶

Fakultatívnosť ukladania trestu prepadnutia majetku možno hodnotiť ako vhodnú alternatívu, ktorá neodmysliteľne patrí do moderného trestného zákonodarstva. Pokiaľ sa páchatel' dopustí mimoriadne závažného trestného činu, za ktorý je mu uložený trest odňatia slobody na doživotie, alebo jeho čin sa vyznačuje zisťným motívom a ziskuchtivosťou, či spôsobením škody veľkého rozsahu, ukladanie tohto trestu môže byť na mieste. Súd vždy v každom jednom prípade s poukazom na § 34 a nasl. Trestného zákona zväží, či je uloženie tohto trestu účelné a potrebné na ochranu spoločnosti a zároveň na zabránenie páchatel'ovi v páchaní ďalšej trestnej činnosti. Súd vie vziať do úvahy aj konkrétne špecifiká prípadu vzťahujúce sa na charakter trestnej činnosti, či osobu páchatel'a, resp. jeho osobné pomery. Život a aplikačná prax totiž môžu vykreovať množstvo prípadov, kedy síce budú splnené podmienky na uloženie trestu prepadnutia majetku, avšak nebude to ani účelné, ani potrebné a dovoľíme si uviesť, že mnohokrát ani spravodlivé. Vzhľadom na fakultatívnu podstatu sa táto forma trestu prepadnutia majetku nejaví ako problematická.

Trest prepadnutia majetku má však aj obligatórny charakter a to v prípadoch uvedených v § 58 ods. 2 a 3 Trestného zákona, kde podľa § 58 ods. 2 Trestného zákona sa vyžaduje spáchanie niektorého z taxatívne vymenovaných trestných činov a podmienky, že páchatel' nadobudol majetok aspoň v značnom rozsahu trestnou činnosťou alebo z výnosov pochádzajúcich z trestnej činnosti a podľa § 58 ods. 3, kde stačí naplnenie niektorých zo skutkových podstát taxatívne vymenovaných trestných činov v zásade kvalifikovaných, bez splnenia akejkoľvek ďalšej podmienky.

V prípade § 58 ods. 2 Trestného zákona ide o odsúdenie za spáchanie trestného činu nedovolennej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi podľa § 173 ods. 3, trestného činu obchodovania s ľuďmi podľa § 179, trestného činu zverenia dieťaťa do moci iného podľa § 180 ods. 2 alebo 3 alebo § 181, trestného činu vydierania podľa § 189 ods. 2 písm. c), trestného činu hrubého nátlaku podľa § 190 ods. 1, 3, 4 alebo 5 alebo § 191 ods. 3 alebo 4, trestného činu nátlaku podľa § 192 ods. 3 alebo 4, trestného činu nepovolennej prevádzky lotérií a iných podobných hier podľa § 230 ods. 2, 3 alebo 4, trestného činu legalizácie výnosu z trestnej činnosti podľa § 234, trestného činu falšovania, pozmeňovania a neoprávnenej výroby peňazí a cenných papierov podľa § 270, trestného činu uvádzania falšovaných, pozmenených a neoprávnene vyrobených peňazí a cenných papierov podľa § 271 ods. 1, trestného činu výroby a držby falšovateľského náčinia podľa § 272 ods. 3, trestného činu skrátenia dane a

---

9788071604846. - S. 434-439, online. - Spôsob prístupu: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/milniky_zborniky_2011_2018/Zbornik_Milniky_2018.pdf.

⁶ R 46/1961

poistného podľa § 276 ods. 3 alebo ods. 4, trestného činu neodvedenia dane a poistného podľa § 277 ods. 3 alebo ods. 4, trestného činu daňového podvodu podľa § 277a ods. 2 alebo ods. 3, trestného činu nezaplatenia dane a poistného podľa § 278 ods. 2 alebo 3, trestného činu porušenia predpisov o štátnych technických opatreniach na označenie tovaru podľa § 279 ods. 2 alebo 3, trestného činu teroru podľa § 313 alebo § 314, trestného činu prijímania úplatku podľa § 328 ods. 2, trestného činu falšovania a pozmeňovania verejnej listiny, úradnej pečate, úradnej uzávery, úradného znaku a úradnej značky podľa § 352 ods. 6, trestného činu prevádzachstva podľa § 355 alebo § 356, trestného činu kupliarstva podľa § 367 ods. 3, trestného činu výroby detskej pornografie podľa § 368, trestného činu rozširovania detskej pornografie podľa § 369, trestného činu ohrozovania mravnosti podľa § 372 ods. 2 alebo 3, trestného činu teroristického útoku podľa § 419, trestného činu niektorých foriem účasti na terorizme podľa § 419b, trestného činu financovania terorizmu podľa § 419c alebo trestného činu cestovania na účel terorizmu podľa § 419d Trestného zákona.

Aplikácia § 58 ods. 3 Trestného zákona prichádza do úvahy ak súd odsudzuje páchatel'a za spáchanie trestného činu nedovolenej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi podľa § 172 ods. 7 alebo 8 alebo § 173 ods. 4, trestného činu legalizácie výnosu z trestnej činnosti podľa § 233 ods. 3 alebo 4, trestného činu založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296, trestného činu založenia, zosnovania a podporovania teroristickej skupiny podľa § 297, trestného činu prijímania úplatku podľa § 328 ods. 3 alebo § 329 ods. 3 alebo trestného činu podplácania podľa § 334 ods. 2.

Vo svojej podstate nie sme zástancami obligatórneho ukladania akejkoľvek sankcie, nakoľko to v mnohých prípadoch môže spôsobiť aplikačné problémy. Obligatórnosť ukladania ktorejkoľvek sankcie bez výnimky je mimoriadne prísna, mnohokrát neúčelná a problematická. Súd na základe vykonaného dokazovania vie predsa vždy zhodnotiť, kedy je trest prepadnutia majetku účelný a kedy nie.

Jediným mantinelom obligatórneho ukladania trestu je § 58 ods. 2 Trestného zákona, kedy musí okrem spáchania enumerovaného trestného činu, byť nad mieru všetkých pochybností zrejmé, že páchatel' nadobudol majetok aspoň v značnom rozsahu trestnou činnosťou alebo z výnosov pochádzajúcich z trestnej činnosti. Pokiaľ sa preukáže koristenie z trestnej činnosti, je ukladanie tohto trestu podstatne legitímnejšie aj keď nie generálne, nakoľko hodnota majetku môže výnos z trestnej činnosti niekoľkonásobne prevyšovať.

Akýkoľvek obdobný mantinel však úplne absentuje v prípade § 58 ods. 3 Trestného zákona a úplne postačuje, že páchatel' sa dopustí niektorého z trestných činov taxatívne vypočítaných v tomto ustanovení, pričom však nemusel mať žiadne príjmy z tejto trestnej činnosti, čo už vo svojej podstate spôsobuje nevyváženosť a účel trestania týmto trestom môže byť následne značne sporný.

2. Problematickosť obligatórneho ukladania trestu prepadnutia majetku a kritické iniciatívy

S poukazom na vyššie načrtnuté súvislosti je zrejmé, že obligatórny trest prepadnutia majetku nemusí byť vždy účelný a potrebný. Jeho problematickosť vychádza z nevyhnutnosti jeho uloženia v zákonom stanovených prípadoch bez premietnutia konkrétnych špecifik prípadu do výroku odsudzujúceho rozsudku. Prípadov, kedy je ukladanie trestu prepadnutia majetku sporné je množstvo, napríklad páchatel' vôbec nemusí disponovať žiadnym majetkom (nezmyselnosť ukladania), ďalej ak je značná disproporcia medzi hodnotu majetku a preukázaným koristením z trestnej činnosti (absentujúca proporcionalita), či v prípadoch, kedy má byť postihnutý majetok, ktorý napríklad páchatel' zdedil po svojich právnych predchodcoch, či mu bol darovaný v období pred páchaním trestnej činnosti a podobne.

Sme toho názoru, že v týchto načrtnutých prípadoch, v intenciách de lege ferenda, nie je ukladanie trestu prepadnutia majetku na mieste.

Tu treba spomenúť, že už v roku 2021 bol Ústavnému súdu Slovenskej republiky doručený návrh skupiny poslancov na začatie konania o súlade ustanovení § 58 ods. 2 a 3 Trestného zákona (okrem iných) s Ústavou SR, Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd, či Chartou základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“), pričom Ústavný súd Slovenskej republiky ho na neverejnom zasadnutí pléna predbežne prerokoval a v podstatnom prijal na ďalšie konanie.⁷ Táto vec do spracovania tohto príspevku nebola právoplatne ukončená, avšak v predmetnom konaní je možné nájsť množstvo inšpirácie.

Z návrhu prejednávaného v tomto konaní pred Ústavným súdom vyplýva, že obligatórny trest prepadnutia majetku je potenciálne krutý a neprimeraný. *Neprimeraný trest je negáciou práva, ktorá sa svojou podstatou (negovaním práva) ničím nelíši od trestného činu, pričom páchatel', ktorému toto bezprávie spôsobil štát, nebude mať možnosť dosiahnuť negáciu štátom spôsobenej negácie práva, keďže monopol na trestanie má v rukách štát. Trest má byť úmerný škode, ktorú páchatel' trestným činom spôsobil, a nemá páchatel'ovi spôsobiť zbytočné útrapy. Trest ako najzávažnejší zásah štátu do základných ľudských práv páchatel'a nesmie byť ukladaný mechanicky, bez zváženia všetkých okolností konkrétneho prípadu a pomerov páchatel'a. V rozpore s uvedeným napadnuté ustanovenia ukladajú súdu povinnosť uložiť trest prepadnutia majetku bez ohľadu na čas a spôsob jeho nadobudnutia, a teda ex lege ukladajú konfiškáciu aj takého majetku, ktorý nepochádza z trestnej činnosti, nebol na jej spáchanie použitý či určený a jeho nadobudnutie s trestnou činnosťou nijako nesúvisí, čím bezprostredne odporujú princípu proporcionality.*⁸ Ďalej navrhovatelia namietajú absentujúcu súdnu individualizáciu, čo je tiež možné považovať za argument racionálny.

Podstatná je tiež judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“), podľa ktorej je konfiškácia majetku v trestnom konaní prípustná pri splnení troch podmienok: zákonnosti, nevyhnutnosti a primeranosti. Za základné kritérium pri posudzovaní primeranosti konfiškácie ESLP považuje rozumný vzťah

⁷ Uznesenie PL. ÚS 1/2021-61 z 12.05.2021

⁸ Návrh skupiny poslancov z 10. februára 2021 za začatie konania

primeranosti medzi prostriedkom ochrany verejného záujmu na jednej strane a ochranou práva na pokojné užívanie majetku. t. j. či sťažovateľ nebol podrobený neprimeranému bremenu (Ismailov v. Ruská federácia, § 34, podobne tiež Grifhorst v. Francúzsko, Paulet v. Spojené kráľovstvo a ďalšie). ESLP zároveň požaduje primeranosť rozsahu konfiškácie vo vzťahu k závažnosti toho trestného činu, za ktorý bol páchatel' odsúdený, a nie vo vzťahu k tej trestnej činnosti, ktorá mu preukázaná nebola. (Gyrlan v. Ruská federácia, § 28). Konfiškáciu majetku, ktorý nebol výnosom z trestnej činnosti a ani na jej spáchanie nebol použitý, ESLP opakovane označil za odporujúcu čl. 1 dodatkového protokolu, a to práve z dôvodu jej rozporu s princípom proporcionality.⁹

Nadväzujúc na uvedené, obdobné závery potvrdzuje aj Súdny dvor Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor EÚ“), ktorý k otázke konfiškácie majetku uvádza, že jej výkon podlieha čl. 17 charty, ktorý stanovuje, že každý má právo vlastniť svoj oprávnené nadobudnutý majetok, užívať ho a nakladať s ním. V súlade s čl. 52 ods. 1 charty možno toto právo obmedziť vtedy, keď to skutočne zodpovedá cieľom všeobecného záujmu, ktoré sú uznané Európskou úniou, a nepredstavuje vo vzťahu k sledovanému účelu neprimeraný a neúnosný zásah, ktorým by bola zasiahnutá samotná podstata takto zaručeného práva.¹⁰

S uvedenou argumentáciou sa možno jednoznačne stotožniť a korešponduje aj s vyššie prezentovanými myšlienkami.

Za zásadnú možno považovať aj nedávnu nedotiahnutú legislatívnu iniciatívu¹¹, tzv. novelu Trestného zákona, ktorá čiastočne brala na zreteľ kritiku akademickej obce, či aplikačnej praxe a jemne sporné ustanovenia mala pozmeniť. Rozhodujúcim malo byť doplnené ustanovenie § 58 ods. 4 Trestného zákona, podľa ktorého by mal súd možnosť obligatórny trest prepadnutia majetku podľa § 58 ods. 2 a 3 neuložiť, ak vzhľadom na okolnosti prípadu alebo pomery páchatel'a považuje jeho uloženie za neprimerane prísne.

Toto je zásadná a vítaná legislatívna iniciatíva, podľa nášho názoru, schopná riešiť vznikajúce aplikačné problémy. Ako je verejne známe, predmetná novela sa nestala účinnou, nakoľko nedošlo k jej prerokovaniu a schváleniu v legislatívnom procese.

3. Možnosti riešenia

Možností, ktoré sa núkajú za účelom riešenia nastoleného problému je viacero. Najmenej invazívne a inšpirujúco pôsobí spomínaný Návrh novely Trestného zákona, kedy aj v prípade nevyhnutnosti ukladania trestu prepadnutia majetku (obligatórny trest prepadnutia majetku podľa § 58 ods. 2 a 3 Trestného zákona), sa tento trest neuloží, ak k tomu dospeje súd vzhľadom na okolnosti prípadu, alebo pomery páchatel'a. Na druhej strane môže vzniknúť otázka, či preukazovanie majetkových pomerov a spôsobu nadobudnutia majetku v rámci trestného konania za účelom aplikácie navrhovaného § 58 ods. 4 Trestného zákona

⁹ Návrh skupiny poslancov z 10. februára 2021 za začatie konania

¹⁰ Rozsudok Súdneho dvora zo 16. 7. 2020 vo veci C-686/18, EU:C:2020:567, bod 85; rozsudok Súdneho dvora zo 14. 1. 2021 vo veci C-319/19, body 52 – 53

¹¹ Návrh novely Trestného zákona

zbytočne len trestné konanie nepredĺži. V tejto súvislosti treba tiež uviesť, že už aj v súčasnosti nie sú výnimočnými v slovenskej justičnej praxi prípady, kedy súdy neuložili trest prepadnutia majetku, hoci mali takú povinnosť (obligatórny trest prepadnutia majetku podľa § 58 ods. 2 a 3 Trestného zákona).

Ďalším riešením by bola derogácia § 58 ods. 2 a 3 Trestného zákona, pričom ide o pomerne radikálnejšie riešenie, avšak sledujúce účel načrtnutej novely Trestného zákona. Trest prepadnutia majetku by mal tak len fakultatívny charakter a súdy by ho ukladali po zrelej úvahe a súdnej individualizácii a nie preto, že musia. Tak či tak, je možné, že nakoniec do celého problému zaintervenuje Ústavný súd Slovenskej republiky a sám posúdi § 58 ods. 2 a 3 za ústavne nekonformný, čo bude mať následne vplyv aj na jeho účinnosť, či platnosť. Toto riešenie považujeme za najzrozumiteľnejšie a najefektívnejšie.

Záver

V tomto príspevku sme sa snažili poukázať na problematickosť ukladania trestu prepadnutia majetku, najmä v jeho obligatórnej forme a podrobiť kritike § 58 ods. 2 a 3 Trestného zákona. Sme toho názoru, že obligatórne ukladanie trestu prepadnutia majetku nie je mnohokrát žiaduce a môže byť plne substituované fakultatívnym ukladáním trestu prepadnutia majetku, pokiaľ to bude účelné. Potrebu „zjemnenia“ právnej úpravy si uvedomuje aj samotný štát, keďže navrhovateľom a predkladateľom novely Trestného zákona bolo Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky. Konanie o súlade právnych predpisov prebieha aj na Ústavnom súde Slovenskej republiky, teda bude zaujímavé, ako do tejto problematiky vstúpi Ústavný súd Slovenskej republiky.

Použitá literatúra

1. BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. Trestný zákon. Všeobecná časť. Komentár. I. diel. 1. Vydanie. Praha: C.H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-324-0, 1130 s.
2. ČENTĚŠ, J. a kol. Trestný zákon. Veľký komentár. 2, aktualizované vydanie. Bratislava. EUROKÓDEX. 2015, 891 s., ISBN 978-80-8155-053-9
3. MADLIAK, J., MIHALOV J., ŠTEFANKOVÁ S., 2011. Trestné právo hmotné I., Všeobecná časť. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, ISBN: 78-80-7097-825-2
4. MICHALOV, L., Trest prepadnutia majetku v Slovenskej republike Trest prepadnutia majetku v Slovenskej republike In: Law Science and Practice in the Third Millenium=Právna veda a prax v treťom tisícročí: International Research and Practice Conference: 27. - 28. február 2015, Košice. - Kherson: Helvetica, 2015. - S. 91-94.
5. MICHALOV, L. Trest prepadnutia majetku a nárok poškodeného na náhradu škody [elektronický zdroj]. In: Míľniky práva v stredoeurópskom priestore 2018: zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov=The milestones of law in the area of Central Europe 2018. - Bratislava: Právnická fakulta UK, 2018. - ISBN 9788071604846. - S. 434-439, online.

6. MICHALOV, L. Ochrana veriteľov - poškodených pri výkone trestu prepadnutia majetku. In: 3. Košické dni trestného práva: kriminologické a organizačno-technické aspekty privatizácie trestného práva. - Košice: Vydavateľstvo ŠafárikPress UPJŠ, 2019. - ISBN 9788081528002. - S. 361-370
7. Návrh novely Trestného zákona z roku 2023
8. Rozsudok Súdneho dvora zo 16. 7. 2020 vo veci C-686/18, EU:C:2020:567
9. Rozsudok Súdneho dvora zo 14. 1. 2021 vo veci C-319/19
10. Uznesenie PL. ÚS 1/2021-61 z 12.05.2021
11. Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

Kontaktné údaje autora

JUDr. Lukáš Michalov, PhD.

odborný asistent

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Právnická fakulta

Kováčska 26

04075 Košice

e- mail: lukas.michalov@upjs.sk

telefón: +421 55 234 4146

TREST PREPADNUTIA MAJETKU AKO NÁSTROJ OCHRANY VLASTNÍCKEHO PRÁVA ŠTÁTU

THE PENALTY OF FORFEITURE OF PROPERTY AS AN INSTRUMENT FOR THE PROTECTION OF THE STATE'S RIGHT TO PROPERTY

Bronislava Vinerová

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

Abstrakt

Autorka sa vo svojom príspevku zameriava na trest prepadnutia majetku z pohľadu štátu ako nového vlastníka prepadnutého majetku, pričom poukazuje na tendencie zlepšovania jeho postavenia v kontexte zákonných zmien.

Kľúčové slová: *majetok, prepadnutie majetku, vlastnícke právo, štát.*

Abstract

In her contribution, the author focuses on the penalty of forfeiture of property from the point of view of the state, as the new owner of the forfeited property, pointing out the tendencies of improvement of its position in the context of legal changes.

Key words: *property, forfeiture of property, property right, state.*

Úvod

Trest prepadnutia majetku je nepochybne najprísnejším spomedzi všetkých majetkových trestov, ktoré možno uložiť páchatelovi trestných činov ako následok za ich spáchanie. Vlastníkom prepadnutého majetku sa stáva štát, je preto v jeho záujme v čo najväčšej možnej miere vyvinúť účinné prostriedky, ktoré by zabránili páchatelom „zbavovať“ sa svojho majetku a tým ukraľovať štát.

1. Trest prepadnutia majetku vo všeobecnosti

Sankčný mechanizmus trestného práva vychádza z bipartície trestných sankcií, ktorá je normatívne ukotvená v ustanovení § 31 ods.1 zákona č. 300/2005 Z. z. trestný zákon (ďalej len „TZ“). Sankcie podľa tohto zákona sú tresty a ochranné opatrenia, ktoré sú právnym následkom spáchaného trestného činu alebo činu inak trestného. Systém trestov pre dospelé fyzické osoby je ukotvený v § 32 TZ v súlade so zásadou *nulla poena sine lege*. Druhy trestov pre fyzické osoby v § 32 TZ sú vymenované taxatívne a sú hierarchicky usporiadané podľa závažnosti, ako aj podľa ich vzájomných vzťahov. Nemožno opomenúť, že trest prepadnutia majetku možno uložiť ako sankciu za spáchaný trestný čin aj právnickým osobám. Trest prepadnutia majetku je normatívne ukotvený v ustanoveniach § 58 a § 59 TZ. Ustanovenie § 58 TZ upravuje podmienky jeho ukladania.

Podľa § 58 ods. 1 TZ Trest prepadnutia majetku môže súd uložiť vzhľadom na okolnosti spáchaného trestného činu a pomery páchatel'a, ak páchatel'a odsudzuje na trest odňatia slobody na doživotie alebo ak ho odsudzuje na nepodmienečný trest

odňatia slobody za obzvlášť závažný zločin, ktorým páchatel získal alebo sa snažil získať majetkový prospech veľkého rozsahu alebo ktorým spôsobil škodu veľkého rozsahu. Ide o fakultatívne ukládanie tohto trestu, ktoré predikuje splnenie zákonom stanovených podmienok, ktorými sú alternatívne odsúdenie páchatel'a na trest odňatia slobody na doživotie alebo odsúdenie páchatel'a na nepodmienečný trest odňatia slobody za obzvlášť závažný zločin, ktorým páchatel získal alebo sa snažil získať majetkový prospech veľkého rozsahu alebo ktorým spôsobil škodu veľkého rozsahu. Kumulatívne však súd musí posudzovať okolnosti prípadu a pomery páchatel'a, zároveň musí byť splnená jedna z vyššie uvedených alternatív.

Odsek 2 § 58 TZ stanovuje obligatórne ukládanie trestu prepadnutia majetku, ak súd odsudzuje páchatel'a za niektorý z taxatívne vymenovaných trestných činov v tomto ustanovení ods. 2 a kumulatívne je preukázané, že páchatel nadobudol majetok aspoň v značnom rozsahu trestnou činnosťou alebo z príjmov pochádzajúcich z trestnej činnosti. *„Kým teda v prvom odseku je na to, aby sa postihol celý majetok páchatel'a potrebné obohatenie sa/škoda vo výške 133 000eur, v druhom odseku postačuje na postihnutie celého majetku preukázanie, že majetok vo výške 26 600eur pochádza z trestnej činnosti. Uvedené vyplýva aj zo skutočnosti, že ide o trestnú činnosť, ktorú sa nie vždy podarí preukázať v plnom rozsahu, no existuje odôvodnený predpoklad, že bola páchaná aj mimo toho, čo sa orgánom činným v trestnom konaní podarilo preukázať.“*¹

Odsek 3 predmetného ustanovenia upravuje taktiež obligatórne uloženie trestu prepadnutia majetku, dokonca bez splnenia akýchkoľvek podmienok stanovených v predchádzajúcich odsekoch, jedinou podmienkou pre uloženie trestu prepadnutia majetku podľa ods. 3 je spáchanie niektorého z taxatívne vymedzených trestných činov. Tento odsek bol do TZ zavedený zákonom č. 262/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Ako vyplýva z **dôvodovej správy k predmetnému zákonu** „*Novonavrhované ustanovenie ods. 3 reaguje v kontexte ostatnej novelizácie Ústavy Slovenskej republiky na potrebu dôslednejšieho majetkového postihu páchatel'ov spoločensky obzvlášť nebezpečných trestných činov. V súlade s medzinárodnoprávnymi záväzkami Slovenskej republiky k Rade Európy je normatívnou motiváciou zavedenia cit. ustanovenia predovšetkým naplnenie ratio legis Dohovoru Rady Európy o praní špinavých peňazí, vyhľadávaní, zaistení a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti a o financovaní terorizmu (ozn. MZV SR č. 91/2009 Z. z.), ktorý sleduje zamedzenie kumulovania ziskov a ďalšieho používania prostriedkov získaných zo závažnej trestnej činnosti. V tomto zmysle možno poukázať aj na výrazný nielen výchovný, ale aj prevenčný rozmer novonavrhovaného ustanovenia.“*²

Osobitne sú v praxi diskutované ustanovenia § 58 ods. 2 a ods. 3 TZ, ktoré upravujú obligatórne podmienky uloženia trestu prepadnutia majetku. Dňa 10.02.

¹ STRÉMY, T., KURILOVSKÁ, L. a kol. Trestný zákon. Komentár. I. zväzok. 1. vydanie. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2022, s.398

² Dôvodová správa k 262/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

2021 skupina poslancov podala návrh na Ústavný súd Slovenskej republiky návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov, konkrétne § 58 ods. 2 a ods. 3 TZ s Ústavou slovenskej republiky, Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd a Chartou základných práv Európskej únie, ktoré odôvodnili najmä ich neprimeranosťou a prísnosťou obligatórneho ukladania, ako aj rozporom so sudcovskou individualizáciou ukladania trestov, rozporom s princípom právneho štátu a princípom proporcionality, ale aj porušovaním zákazu ukladania krutého trestu. *Priamo z návrhu poslancov podaného Ústavnému súdu Slovenskej republiky vyplýva, „že trest prepadnutia majetku, postihujúci aj majetok nadobudnutý preukázateľne legálnym spôsobom, môže byť v konkrétnych okolnostiach vecí sám o sebe neprimeraným a teda odporujúcim zákazu krutého trestu podľa čl. 16 ods. 2 v spojení s čl. 1 ods. 1 Ústavy. Za druhé, ak by aj v konkrétnom prípade bolo možné dospieť k záveru, že v okolnostiach konkrétnej veci je primeraným práve trest prepadnutia celého majetku, je nesporné, že v právnom štáte musí byť takéto rozhodnutie nevyhnutne zverené do právomoci súdu, o to viac, že čl. 50 ods. 1 Ústavy definuje právomoc súdu rozhodovať o treste ako právomoc výlučnú. Zákonná úprava, ktorá v každom jednom prípade podľa § 58 ods. 2 a 3 TZ ukladá súdu ako povinnosť uložiť trest prepadnutia celého majetku, bez ohľadu na čas, spôsob a okolnosti jeho nadobudnutia, je v zjavnom rozpore s čl. 20 ods. 1 v spojení s čl. 13 ods. 4 Ústavy, čl. 1 Protokolu ačl. 17 ods. 1 v spojení s čl. 52 ods. 1 Charty, ako aj s ich ustáleným výkladom zo strany príslušných súdov.“³*

Dňa 27.09.2023 o tomto návrhu Ústavný súd Slovenskej republiky rozhodol, tak, že Ustanovenia § 58 ods. 2 a 3 Trestného zákona **n i e s ú v s ú l a d e** s čl. 1 ods. 1, čl. 13 ods. 4, čl. 16 ods. 2 a čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Bod 73 Nálezu ÚS SR „*V podobe, v akej je posudzovaná zákonná úprava ustanovená a v akej sa až na niekoľko sporných a nepreukazných výnimiek uplatňuje, nie je spôsobilá urobiť zadosť referenčným normám, princípom ústavy a relevantnej judikatúre ESJP a Súdneho dvora, a to z týchto dôvodov: a) odporuje princípu primeranosti trestov, keďže požiadavku uloženia trestu, ktorý je v konkrétnych okolnostiach vecí primeraný a spravodlivý nahrádza nevyvrátiteľnou domnienkou, že v taxatívne určených prípadoch je primeraným a spravodlivým vždy iba trest prepadnutia majetku (čl. 1 ods. 1 ústavy, čl. 13 ods. 4 ústavy a čl. 16 ods. 2 ústavy); b) vytvára priestor na také zásahy do vlastníckeho práva dotknutých osôb, ktoré sú, resp. môžu byť v konkrétnom prípade neprimerané a odporujúce zásade ochrany legálne nadobudnutého majetku (čl. 20 ods. 1 ústavy). Zároveň v bode 76 Nálezu ÚS SR uviedol, že „Ústavný súd pritom nepovažuje za opodstatnené akokoľvek vylučovať trest prepadnutia majetku z katalógu dostupných represívnych nástrojov. Ústavný súd zároveň generálne nevylučuje (bez podrobnejšieho prieskumu a výsledátu pre konkrétnu úpravu), že Trestný zákon na základe mandátu na taký postup podľa čl. 49 ods. 1 ústavy spojí obligatórne s určitým trestným činom určitý*

³ Návrh skupiny poslancov z 10. februára 2021 na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o súlade § 58 ods. 2 a 3 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov s Ústavou Slovenskej republiky, Dodatkovým protokolom k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a Chartou základných práv Európskej únie

trest, a to aj taký, ktorý nemá kvantitatívne rozhraničenie (ako to je v niektorých prípadoch, počnúc § 144 ods. 3 Trestného zákona aj/dokonca pri treste odňatia slobody na doživotie). Vo vzťahu k trestu prepadnutia majetku ukladanému podľa derogovaného ustanovenia výlučne ako sankčná kumulácia trestu odňatia slobody však ústavný súd nepovažuje taký postup, keďže je ustanovený ako obligatórny, za súladný s ustanoveniami ústavy označenými vo výroku 1 tohto nálezu, teda predovšetkým za primeraný pri úprave zásahu do základného práva na vlastníctvo majetku.“⁴ V bode 76.1 nálezu zároveň ÚS SR nevyklúčil, že náprava nedostatkov úpravy §58 ods. 2 a ods. 3 TZ by mohla mať podobu aj zosúladenia aktuálnej verzie generálnej konfiškácie s podrobne diskutovanými požiadavkami ústavy, dohovoru a charty. Teda z uvedeného vyplýva, že aj do budúca môže byť zachovaná generálna konfiškácia majetku, ale za iných podmienok, ako tomu bolo doposiaľ. Napr. Ako to bolo navrhované vo vládnom návrhu novely Trestného zákona (8. volebné obdobie národnej rady, parlamentná tlač č. 1528), alebo poslaneckom návrhu novely Trestného zákona (8. volebné obdobie národnej rady, parlamentná tlač č. 1322)], ktoré novelizovali právnu úpravu trestu prepadnutia majetku, avšak vzhľadom na konanie predčasých volieb v septembri 2023 sa o nich už v národnej rade nehlasovalo. V zmysle týchto návrhov mal byť § 58 Trestného zákona doplnený odsekom 4 v znení: „Súd trest prepadnutia majetku podľa odseku 2 alebo odseku 3 neuloží, ak vzhľadom na okolnosti prípadu alebo pomery páchatel'a považuje jeho uloženie za neprimerane prísne.“ Zároveň v § 59 Trestného zákona mal byť za odsek 1 vložený nový odsek 2 v znení: „Súd môže vylúčiť z trestu prepadnutia majetku vec, ktorej prepadnutie považuje vzhľadom na okolnosti prípadu alebo pomery páchatel'a za neprimerane prísne.“

Z pohľadu štátu, ako nového vlastníka prepadnutého majetku je nepochybné, že má obrovský záujem na ukladaní tohto trestu. Na strane druhej je však aplikačná prax na základe štatistických údajov taká, že ukladanie tohto trestu sa realizuje v najmenšom počte z ostatných druhov trestov, ktoré upravuje TZ. Podľa výsledkov Analytického centra Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky bol v období od roku 2018-2022 uložený spolu 164krát trest prepadnutia majetku, pričom ročný priemer jeho ukladanie je v počte 33krát.⁵ Konkrétne v roku 2022 bol trest prepadnutia majetku uložený celkom 43krát.⁶ Otázkou teda ostáva prečo aj napriek obligatórnemu ukotveniu ukladania tohto trestu je ukladanie v takej nízkej miere. Napríklad v prípade obligatórneho uloženia trestu prepadnutia majetku pri § 172 TZ, ktorý upravuje trestný čin nedovolená výroba omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi je možnosť uloženia

---

⁴ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp.zn.: PL. ÚS 1/2021-164 zo dňa 27.09.2023

⁵ Analytické centrum Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky. Vybrané aspekty restoratívnej justície a alternatívnych trestov v novele Trestného zákona. Dátová analýza. Apríl 2023. [online] Dostupné z < Restoratívna-justícia-Datova-analyza.pdf (ac-mssr.sk)>

⁶ Štatistická ročenka o činnosti prokuratúry Slovenskej republiky za rok 2022 . [online] Dostupné z < Generálna prokuratúra - Štatistický prehľad trestnej a netrestnej činnosti za rok 2022 (gov.sk)>

obligatórneho trestu prepadnutia majetku upravená až pri kvalifikovanej skutkovej podstate tohto TČ podľa ods. 7 a ods.8. Aj napriek skutočnosti, že za tento TČ bolo v roku 2022 súdených 698 osôb, odsúdených 665 osôb, trest prepadnutia majetku bol uložený len 28krát, avšak trest prepadnutia veci až 212krát. Z uvedeného teda vyplýva a môžeme konštatovať, že TČ podľa § 172 ods. 7 a ods. 8 TZ je páchaný v nízkej miere, čím je oklieštené obligatórne ukládanie trestu prepadnutia majetku na najzávažnejšie formy páchania tejto trestnej činnosti. Zároveň, ale na základe Štatistickej ročenky o činnosti prokuratúry Slovenskej republiky za rok 2022 možno konštatovať tendencie súdov ukladať trest prepadnutia majetku aj fakultatívne podľa § 58 ods. 1 TZ. Napr. pri trestnom čine krádeže podľa § 212 bol trest prepadnutia majetku uložený v roku 2022 2krát. Zároveň fakt, ktorý ovplyvňuje početnosť ukládania trestu prepadnutia majetku je aj to, že TČ, ktoré sú taxatívne vymenované v ust. § 58 ods. 2 a ods. 3 TZ sú páchané v relatívne nízkej miere v porovnaní s ostatnými trestnými činmi, nakoľko obligatórne uloženie trestu prepadnutia majetku pripúšťajú kvalifikované skutkové podstaty tých-ktorých trestných činov. Najviac uložení trestu prepadnutia majetku v roku 2022 bolo za trestný čin podľa § 296 až 25 krát zo 41 odsúdených osôb.⁷ Nepochybne problémom s nízkou mierou ukládania trestu prepadnutia je aj fakt, že odsúdení sú častokrát nemajetní, čím sa teda logicky prejavuje neúčinnosť tohto trestu a konkrétny páchatel' ostane nepotrestaný, pričom štátu vzniknú výdavky súvisiace so začatím konkurzného konania.

Ustanovenie §59 ods. 1 TZ upravuje rozsah majetku odsúdeného, ktorý je postihnutý trestom prepadnutia majetku. Podľa tohto ustanovenia trest prepadnutia majetku postihuje, v rozsahu, ktorý patrí odsúdenému pri výkone trestu prepadnutia majetku po ukončení konkurzného konania - výt'azok zo speňaženia majetku; majetok vylúčený zo súpisu majetku podstát; majetok podliehajúci konkurzu, ak nedošlo k speňaženiu majetku. Speňažovaním majetku sa rozumie prevedenie všetkého majetku, ktorý podlieha konkurzu na peňažné prostriedky za účelom uspokojenia veriteľov. „*Súpis majetku podstát je v zmysle § 76 ods. 1 ZKR listina oprávňujúca správcu speňažiť spísaný majetok. Momentom zápisu majetku do súpisu, iná osoba ako správca nesmie s majetkom žiadnym spôsobom disponovať.*“⁸

Podľa § 59 ods. 3 TZ Právoplatným rozhodnutím súdu o prepadnutí majetku zaniká bezpodielové spoluvlastníctvo manželov. Do konkurznej podstaty patrí majetok v dlžníkovom bezpodielovom spoluvlastníctve manželov, ak ešte nedošlo k jeho vyporiadaniu. Vyporiadaniu bezpodielového spoluvlastníctva manželov, ku ktorému došlo skôr, vrátane úkonov, ktoré zmenili jeho rozsah, možno v konkurze odporovať. Podľa tohto ustanovenia je možné v rámci konkurzu odporovať vyporiadaniu BSM ku ktorému došlo skôr. Táto priama možnosť odporovať niektorým úkonom odsúdeného bola zavedená zákonom č. č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov, nakoľko sa v aplikačnej praxi pred jej zavedením

⁷ Štatistická ročenka o činnosti prokuratúry Slovenskej republiky za rok 2022. [online] Dostupné z < Generálna prokuratúra - Štatistický prehľad trestnej a netrestnej činnosti za rok 2022 (gov.sk)>

⁸ STRÉMY, T., KURILOVSKÁ, L. a kol. Trestný zákon. Komentár. I. zväzok. 1. vydanie. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2022, s.400

viedli odborné diskusie vo vzťahu k odporovateľnosti niektorých úkonov. Do 31.12.2020 bolo v konkurze možné odporovať len právnomu úkonu dlžníka, ktorý ukracoval uspokojenie prihlásenej pohľadávky veriteľa. Nárok štátu, ktorý mu vyplýva z uloženého trestu prepadnutia majetku je však špecifický, nakoľko sa takýto nárok v konkurze osobitne neprihlasuje ani prihláškou a ani sa neuplatňuje ako pohľadávka proti podstate. „Nárok štátu z prepadnutia majetku možno uspokojiť až po uspokojení všetkých pohľadávok proti podstate a všetkých prihlásených pohľadávok. Keďže až do skončenia konkurzného konania je tento nárok čo do výšky neurčitý (i keď určitelný s poukazom na § 59 Trestného zákona), o jeho ukrátení nemožno hovoriť v tom zmysle, že nebude v konkurze uspokojený v celom rozsahu, pretože jeho rozsah je určovaný až ex post, a to ku dňu ukončenia konkurzu. Za jeho „ukrátenie“ možno považovať to, že výška tohto nároku bude nižšia v porovnaní so situáciou, ak by k odporovateľnému právnomu úkonu nedošlo. Komplikácie s preukazovaním splnenia predpokladov odporovateľnosti napokon spôsobovala aj skutočnosť, že tak v prípade právnych úkonov bez primeraného protiplnenia, ako aj v prípade zvýhodňujúcich právnych úkonov sa vyžadovalo, aby boli urobené počas úpadku dlžníka alebo tento úpadok spôsobili (§ 58 ods. 2 a § 59 ods. 3 ZKR v znení účinnom do 31. 12. 2020). Predpokladom vyhlásenia konkurzu v prípade prepadnutia majetku však nie je úpadok dlžníka. Preukazovanie splnenia tejto podmienky v konaní o určenie právnej neúčinnosti právneho úkonu dlžníka tak bolo veľmi otáznne.“⁹

S účinnosťou od 1. januára 2021 platí, podľa § 57 ods. 4 ZKR, že odporovať podľa tohto zákona možno len tomu právnomu úkonu dlžníka, ktorý ukracuje uspokojenie prihlásenej pohľadávky niektorého z veriteľov dlžníka. V konkurze podľa § 107a ods. 1 platí prvá veta rovnako pre ukrátenie nárokov štátu z prepadnutia majetku. Možno teda odporovať aj tomu právnomu úkonu dlžníka, ktorý ukracuje nárok štátu z prepadnutia majetku. S účinnosťou od 1.1. 2021 sa odstránil ďalší aplikačný problém splnenia predpokladov odporovateľnosti, že na účely posudzovania predpokladov odporovateľnosti právneho úkonu bez primeraného protiplnenia a zvýhodňujúceho právneho úkonu ZKR vytvoril nevyvrátiteľnú právnu domnienku, že úpadok dlžníka pri prepadnutí majetku spôsobilo spáchanie trestného činu.

Prijatím zákona č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa odstránili vyššie uvedené aplikačné problémy súvisiace s odporovateľnosťou právnych úkonov dlžníkov počas konkurzného konania, čím sa má zamedziť ukracovaniu hroziaceho trestu prepadnutia majetku zo strany odsúdeného a posilniť postavenie štátu. „Vláda Slovenskej republiky sa vo svojom programovom vyhlásení zaviazala prijať právnu úpravu, ktorá v súlade s medzinárodnými štandardmi vyplývajúcimi zo záväzkov Slovenskej republiky v tejto oblasti zabezpečí efektívne vyhľadávanie, zaisťovanie a odnímanie výnosov z trestnej činnosti a zavedenie jasných a účelných pravidiel pre

---

⁹ SOJKA, Pavol. Aktuálne zmeny v konkurzoch v prípadoch prepadnutia majetku. In: *Ekonomické právne informácie*. [online] 08.02.2021 [cit. 26.06.2023] Dostupné z <Ekonomické právne informácie - Aktuálne zmeny v konkurzoch v prípadoch prepadnutia majetku (epi.sk)>

*správu zaisteného majetku a nakladanie s ním. Osobitný dôraz by pritom mal byť venovaný zamedzeniu účelových prevodov nelegálne získaného majetku vykonávaných s cieľom mariť výkon majetkových trestov uložených v trestnom konaní.*¹⁰ V ustanovení § 53.ods. 3 písm. a) ZKR je však špeciálna úprava podľa ktorej, ak došlo k dohode o vyporiadaní BSM v posledných šiestich mesiacoch pred vyhlásením konkurzu, je táto dohoda neplatná. To znamená, že v takýchto prípadoch má prednosť špeciálna úprava ZKR pred všeobecnou úpravou podľa TZ. Dohoda o vyporiadaní BSM, ktoré boli uzavreté 6 mesiacov pred vyhlásením konkurzu budú neplatné priamo ex lege a nie je potrebné im odporovať.

2. Snahy o zvýšenie efektivity výkonu trestu prepadnutia majetku

V nie tak dávnej minulosti sa zo strany zákonodarcu prejavila snaha vyriešiť aplikačné problémy v súvislosti s ukladaním trestu prepadnutia majetku, čím v konečnom dôsledku dochádza k upevneniu postavenia štátu, ako budúceho vlastníka prepadnutého majetku. V roku 2020 došlo k prijatiu zákona č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým sa mali zefektívniť nástroje v snahe zabrániť odsúdeným, ktorým má byť uložený trest prepadnutia majetku skrývať svoj majetok.

S účinnosťou od 1. januára 2021 bolo zákonom č. 312/2020 Z. z. zavedené ustanovenie § 107aa ods. 1 do zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktoré upravuje tzv. fiduciárnu správu. Potreba zavedenia tohto ustanovenia je zrejmá z dôvodovej správy k zákonu č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov podľa ktorej *„Na rozdiel od situácií, kedy prichádza do úvahy uplatnenie odporovateľnosti, v situáciách tzv. dôvernej správy cudzieho majetku nebude spravidla čo odporovať, keďže pôjde o majetkové hodnoty, ktoré dlžník formálne nevlastnil, hoci nad nimi vykonával priamu alebo nepriamu kontrolu. Tieto majetkové hodnoty by mali podliehať konkurzu vedenom na účely výkonu trestu prepadnutia majetku. Správa cudzieho vyplynie často len zo sumára nepriamych dôkazov. Jej typické prejavy sú v podstate dva: 1. tretia osoba poskytuje alebo poskytla dlžníkovi výhodu alebo úžitok bez primeraného protiplnenia. Pôjde typicky o situácie, kedy iná osoba niekomu bez toho, aby na to existovali vážne dôvody poskytuje výhodu alebo úžitok (napr. obchodná spoločnosť platí lízing na motorové vozidlo, ktoré sa poskytne do užívania budúceму úpadcovi bez toho, aby na to boli rozumné dôvody). Nie je rozhodujúce, či tretia osoba je spriaznená s dlžníkom. 2. spriaznená osoba dlžníka nadobudla majetok, ktorý nezodpovedá príjmom takejto osoby. Pri preverovaní trestnej činnosti výjdu najavo také okolnosti, ktoré svedčia záveru, že rodinní príslušník alebo iná spriaznená osoba úpadcu nadobudla majetok, ktorého pôvod nie je možné rozumne vysvetliť. Platí pritom, že*

---

¹⁰ SOJKA, Pavol. Aktuálne zmeny v konkurzoch v prípadoch prepadnutia majetku. In: *Ekonomické právne informácie*. [online] 08.02.2021 [cit.26.06.2023] Dostupné z <Ekonomické právne informácie - Aktuálne zmeny v konkurzoch v prípadoch prepadnutia majetku (epi.sk)>

*majetok z nepoctivých zdrojov nepožíva právnu ochranu (§451 ods. 2 Občianskeho zákonníka) a musí byť vydaný štátu podľa zásad o bezdôvodnom obohatení štátu.*¹¹

Podľa § 107aa ods. 1 konkurzu podlieha aj majetok tretej osoby, pri ktorom možno odôvodnene predpokladať, že ho tretia osoba drží alebo spravuje vo vlastnom mene a na účet dlžníka (ďalej len „fiduciárna správa“).

Podľa ustanovenia § 107aa ods. 3 ZKR sa predpokladá, že hodnota majetku vo fiduciárnej správe je majetok, z ktorého bola dlžníkovi poskytnutá výhoda alebo úžitok bez primeraného protiplnenia, alebo hodnota takejto výhody; v prípade podľa odseku 2 písm. b) najvyššia hodnota majetku spriaznenej osoby dlžníka v období piatich rokov pred vyhlásením konkurzu, ktorá nezodpovedá jej príjmom. Fiduciárna správa majetku podľa ZKR vychádza z predpokladu (prezumpcie) jej existencie. Stanovením vyvrátiteľnej právnej domnienky prenáša dôkazné bremeno na tretiu osobu, ak by táto chcela tvrdiť a preukazovať opak. Zapísanie majetku do súpisu, u ktorého by správca predpokladal fiduciárnu správu, je podmienená podnetom prokurátora, čo vyplýva z ustanovenia § 107aa ods. 4 ZKR. Podmienenosť zápisu majetku do súpisu podnetom prokurátora vyplýva predovšetkým zo skutočnosti, že práve prokurátor disponuje závermi, ktoré by túto skutočnosť mohli odôvodňovať na základe výsledkov doteraz vykonaného vyšetrovania v tom-ktorom trestnom konaní.

Účelom zavedenia inštitútu tzv. fiduciárnej správy bolo posilniť postavenie štátu pri výkone právoplatne uloženého trestu prepadnutia majetku, a to tým, že dlžníkovi neumožňuje „skrývať“ svoj majetok jeho prevodom napr. na svoju blízku osobu, nakoľko v zmysle uvedeného inštitútu bude aj takýto majetok podliehať konkurzu a dôjde k jeho speňaženiu, ak prokurátor podá podnet na zápis takého majetku so súpisu podstát.

Z verejne dostupných informácií však vyplýva, že od účinnosti vyššie uvedenej zmeny v ZKR došlo zo strany prokuratúry len k jednému podnetu pre podozrenie skrývania majetku odsúdeného.¹² Nevyhnutné je preto konštatovať, že prokurátori k tejto svojej kompetencii zaujali pasívny prístup, možné je však aj to, že na podanie podnetu neboli splnené zákonom stanovené podmienky. Toto tvrdenie podľa nášho názoru naznačuje potrebu vedenia štatistiky prokuratúr Slovenskej republiky o tom koľko podnetov pre podozrenie skrývania majetku odsúdeného podali, v záujme verejnej kontroly pri výkone ich kompetencií v súvislosti s výkonom trestu prepadnutia majetku. V súčasnosti však nie je vedená osobitná štatistika týkajúca sa oprávnenia prokurátorov podávať podnety súvisiace so skrývaním majetku odsúdeného cez tzv. fiduciárnu správu, túto informáciu nám potvrdila Krajská prokuratúra Košice.

Bezvýhradne súhlasíme s navrhnutým riešením pasivity prokuratúry v otázke tzv. fiduciárnej správy konkurzného sudcu Okresného súdu Žilina Jaroslava Maceka podľa ktorého, by bolo do budúca vhodné nechať zápis majetku vo fiduciárnej

¹¹ Dôvodová správa k zákonu č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov

¹² VALČEK, Adam. Skrývajú majetok pred štátom? Prokuratúra zasiahla iba raz. In: *PLUS 7 DNÍ* [online] 27.07.2022[cit.24.06.2023]Dostupné z < (1) Skrývajú majetok pred štátom? Prokuratúra zasiahla iba raz (pluska.sk)>

správe do konkurznej podstaty len na úvahe správcu a neviazať to na aktivitu prokurátora.

3. Zaistenie výkonu trestu prepadnutia majetku

Zaistenie majetku v trestnom konaní je procesný inštitút, upravený v zákone č. 301/2005 Z. z. trestný poriadok, ktorý úzko súvisí s trestom prepadnutia majetku, a preto je potrebné sa o ňom zmieniť na tomto mieste.

Podľa § 425 ods. 1 Trestného poriadku *Ak je obvinený stíhaný pre trestný čin, za ktorý vzhľadom na povahu a závažnosť činu a na pomery obvineného treba očakávať uloženie trestu prepadnutia majetku, môže súd a v prípravnom konaní prokurátor majetok obvineného zaistiť. Súd zaistí majetok obvineného vždy, ak uložil trest prepadnutia majetku rozsudkom, ktorý zatiaľ nenadobudol právoplatnosť. Pri zaistení majetku obvineného sa postupuje primerane podľa § 50 ods. 2 a 3, § 89a a 90, § 94 až 96g a § 98a. Po vyhlásení konkurzu sa pri výkone trestu prepadnutia majetku postupuje podľa osobitného predpisu upravujúceho konkurzné konanie; prevzatím majetku správcom konkurznej podstaty zaistenie zaniká.*

Účelom tohto inštitútu z povahy veci je teda zaistenie majetku obvineného, aby sa mu zabránilo v nakladaní s týmto zaisteným majetkom, pričom k zaisteniu môže dôjsť už v prípravnom konaní, a v prípade vykonania trestu prepadnutia majetku sa vlastníkom zaisteného majetku stane štát. V prípade nakladania obvineného so svojím majetkom, by počas trestného konania hrozila situácia, že sa svojho majetku obvinený zbaví, v dôsledku čoho sa buď celkom alebo čiastočne zmarí výkon trestu prepadnutia majetku.

Predmetné ustanovenie TP upravuje dva procesné postupy, pričom prvým z nich je fakultatívne zaistenie majetku, na uloženie ktorého musia byť splnené dve kumulatívne podmienky, a to, že je potrebné očakávať uloženie trestu prepadnutia majetku vzhľadom na povahu a závažnosť činu a na pomery obvineného a zároveň obvinený je stíhaný pre niektorý z trestných činov podľa § 58 ods. 1 až 3 TZ. Podmienka „len“ súčasného vedenia trestného stíhania za niektorý z vyššie uvedených trestných činov sama o sebe nepostačuje na uloženie zaistenia majetku podľa ustanovenia § 425 Tr. poriadku, obe vyššie uvedené podmienky musia byť totiž naplnené kumulatívne.

Poukazujeme na skutočnosť, že oproti pôvodnej právnej úprave odpadla povinnosť súčasne skúmať obavu, že výkon trestu prepadnutia majetku bude zmarený alebo sťažený.

„V súlade s požiadavkou Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky prijať nevyhnutné opatrenia „pre zefektívnenie zaisťovania a následnej konfiškácie výnosov z trestnej činnosti“ sa navrhuje v prípade zaisťovania výkonu trestu prepadnutia majetku a výkon trestu prepadnutia veci upustiť od podmienky využitia zaistenia majetku spočívajúcej v existencii obavy, že výkon trestu bude zmarený alebo sťažený. Túto skutočnosť nebude potrebné v trestnom konaní pri zaisťovaní výkonu trestu dokazovať. Navrhované vypustenie tejto podmienky reflektuje požiadavky aplikačnej praxe, keďže orgány činné v trestnom konaní mali v praxi problémy preukazovať dôvodnú obavu, že výkon trestu bude zmarený alebo sťažený. V praxi často nastali situácie, kedy sa obvinený účelne zbavil majetku a následne

*neexistoval majetok, ktorý by bolo možné zaistiť, pretože prokurátor sa dozvedel o zbavovaní majetku, ktorý vlastnil obvinený ex post.*¹³

*„Je teda na úvahe súdu a v prípravnom konaní prokurátora, či je v konkrétnom prípade potrebné pristúpiť k zaisteniu majetku (obvineného – formálna podmienka).“*¹⁴

Druhým procesným postupom podľa § 425 ods. 1 Trestného poriadku je obligatórne zaistenie majetku obvineného podľa druhej vety odseku 1, *„pričom súd prvého stupňa musí zaistiť majetok obvineného, ak uložil trest prepadnutia majetku a rozsudok nenadobudol právoplatnosť podľa § 425 TP. V danom prípade je aplikácia tohto ustanovenia viazaná výlučne na uloženie trestu prepadnutia majetku, ktorý zatiaľ nenadobudol právoplatnosť.“*¹⁵

Zaistenie majetku je potrebné zrušiť podľa § 427 TP, ak zanikol dôvod na jeho zaistenie. Zaistenie majetku je inštitútom dočasnej povahy, a nie trvalej.

*„Dôvody zaistenia zaniknú vtedy, ak bolo v trestnom konaní vydané rozhodnutie: o postúpení veci; o zastavení trestného stíhania; o prerušení trestného stíhania; o podmiennečnom zastavení trestného stíhania; o schválení zmiernu a zastavení trestného stíhania; podmiennečnom zastavení trestného stíhania spolupracujúceho obvineného; o oslobodení obžalovaného spod obžaloby; uznanie obžalovaného za vinného bez toho, aby mu bol súčasne uložený aj trest prepadnutia majetku; zistenie v priebehu konania, že trest prepadnutia majetku uložený nebude odvolací súd zrušil rozsudok súdu prvého stupňa, a nie je dôvod na zaistenie podľa prvej vety § 425 ods. 1 TP.“*¹⁶

Záver

Aj napriek skutočnosti, že trest prepadnutia majetku je najprísnejším majetkovým trestom páchatel'ov trestných činov, v rámci katalógu druhov trestov má svoj význam a opodstatnenie. Je v záujme štátu, aby boli efektívne postihovaní páchatelia trestných činov a aby im bol ukladaný tento druh trestu, ak sú splnené zákonné podmienky jeho uloženia. Rovnako tak štát musí efektívne bojovať proti tomu, aby páchatelia trestných činov skrývali svoj majetok, ak im hrozí trest prepadnutia majetku. Zo strany zákonodarcu v ostatnom období badať snahy o zavedenie účinných nástrojov, ktorými by sa zamedzilo skrývaniu majetku odsúdenými, avšak akékoľvek jeho snahy zlyhajú, ak sú príslušné orgány pasívne.

---

¹³ Dôvodová správa k zákonu č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku

¹⁴ ČENTĚŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVČEK, I., BURDA, E. a kol. Trestný poriadok II. § 196 – 569. Bratislava: C. H. Beck, 2021, s. 876-877

¹⁵ ČENTĚŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVČEK, I., BURDA, E. a kol. Trestný poriadok II. § 196 – 569. Bratislava: C. H. Beck, 2021, s. 876-877

¹⁶ ČENTĚŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVČEK, I., BURDA, E. a kol. Trestný poriadok II. § 196 – 569. Bratislava: C. H. Beck, 2021, s. 876-877

Použitá literatúra

1. Analytické centrum Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky. Vybrané aspekty restoratívnej justície a alternatívnych trestov v novele Trestného zákona. Dátová analýza. Apríl 2023. [online] Dostupné z < Restoratívna-justícia-Datova-analyza.pdf (ac-mssr.sk)>
2. ČENTĚŠ, J., KURILOVSKÁ, L., ŠIMOVČEK, I., BURDA, E. a kol. Trestný poriadok II. § 196 – 569. Bratislava: C. H. Beck, 2021, ISBN 978-80-89603-88-6. 1336 s.
3. Dôvodová správa k zákonu č. 262/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony
4. Dôvodová správa k zákonu č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku
5. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp.zn.: PL. ÚS 1/2021-164 zo dňa 27.09.2023
6. Návrh skupiny poslancov z 10. februára 2021 na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o súlade § 58 ods. 2 a 3 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov s Ústavou Slovenskej republiky, Dodatkovým protokolom k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a Chartou základných práv Európskej únie
7. SOJKA, Pavol. Aktuálne zmeny v konkurzoch v prípadoch prepadnutia majetku. In: Ekonomické právne informácie.[online] 08.02.2021[cit.26.06.2023]Dostupné z <Ekonomické právne informácie - Aktuálne zmeny v konkurzoch v prípadoch prepadnutia majetku (epi.sk)>
8. STRÉMY, T., KURILOVSKÁ, L. a kol. Trestný zákon. Komentár. I. zväzok. 1. vydanie. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2022, ISBN: 978-80-7676-429-3, 904 s.
9. Štatistická ročenka o činnosti prokuratúry Slovenskej republiky za rok 2022 [online] Dostupné z< Generálna prokuratúra - Štatistický prehľad trestnej a netrestnej činnosti za rok 2022 (gov.sk)>
10. VALČEK, Adam. Skrývajú majetok pred štátom? Prokuratúra zasiahla iba raz. In: PLUS 7 DNÍ [online] 27.07.2022[cit.04.11.2022]Dostupné z < (1) Skrývajú majetok pred štátom? Prokuratúra zasiahla iba raz (pluska.sk)>
11. Zákon č. 300/2005 Z. z. trestný zákon
12. Zákon č. 301/2005 Z. z. trestný poriadok
13. Zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii

Kontaktné údaje autora

Mgr. Bronislava Vinerová

interná doktorandka

Katedra trestného práva

Právnická fakulta, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

e- mail: bronislava.vinerova@student.upjs.sk

PERSPEKTÍVY UKLADANIA TRESTU ZÁKAZU CHOVU A DRŽBY ZVIERAT

PERSPECTIVES OF IMPOSING THE PUNISHMENT OF PROHIBITION OF ANIMAL BREEDING AND POSSESSION

Sandra Geschwandtnerová

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

Abstrakt

V úvode príspevku autorka približuje postavenie zvieratá ako predmetu vlastníckeho práva chráneného normami trestného práva. Autorka sa zároveň zaoberá ukladaním trestov v hmotnoprávnej rovine v intenciách jednotlivých zásad legálne upravených v Trestnom zákone. Cieľom príspevku je čiastočná analýza potenciálneho ukladania trestu zákazu chovu a držby zvierat, ktorý je zároveň autorkiným návrhom de lege ferenda. Príspevok sa zamýšľa nad narastajúcim počtom prípadov týrania zvierat a nad možnosťami sankcionovania týchto protiprávných konaní pro futuro s dôrazom na ochranu zvierat.

Kľúčové slová: Zviera, trest, ochrana, chov

Abstract

In the introduction of the paper, the author writes about the position of the animal as an object of property protected by the norms of criminal law. The author also deals with the imposing of punishments on the substantive level in the intentions of the individual principles legally regulated in the Penal Code. The goal of the paper is a partial analysis of a potential imposition of the ban on breeding and possession of animals, which is also our proposal de lege ferenda. The paper reflects on the increasing number of animal cruelty cases and on the possibilities of sanctioning these illegal actions for the future with an emphasis on the animal protection.

Keywords: Animal, punishment, protection, breeding

Úvod

Životné prostredie a jeho jednotlivé zložky, do ktorých patria aj zvieratá, majú svoje miesto v trestnom práve, nakoľko sú chráneným záujmom rovnako ako život, zdravie či majetok. Z hľadiska systematiky zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších právnych predpisov (ďalej len „Trestný zákon“), sú zaradené do šiestej hlavy, druhého dielu osobitnej časti Trestného zákona s názvom trestné činy proti životnému prostrediu.

Zvieratá, ako predmet vlastníckeho práva, sú v súčasnosti chránené normami trestného práva, ktoré v posledných rokoch prešli určitými zmenami. Zmena pohľadu na postavenie zvierat v spoločnosti bola jednou z nich. Je potrebné poznamenať, že zviera je živý tvor, ktorý cíti bolesť a preto posudzovať ho a správať sa k nemu výlučne ako k veci v mnohých prípadoch nie je na mieste.

Súčasná právna úprava však stále nie je perfektná a vyžadovala by si viacero systematických zmien. Nakoľko je problematika ochrany zvierat veľmi aktuálna v uvedenom kontexte sa nám vytvára priestor na rozšírenie výpočtu trestov ukladaných za spáchanie trestného činu na zvieratách, ako návrhu de lege ferenda.

1. Zviera ako predmet vlastníckeho práva chránené normami trestného práva

V Slovenskej republike neexistuje komplexná právna úprava ochrany zvierat, nakoľko je rozvetvená vo viacerých zákonoch a všeobecne záväzných právnych predpisoch. V správnom práve je dôležité upriamiť pozornosť na zákon č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších právnych predpisov (ďalej len „zákon o veterinárnej starostlivosti“). Vplyvom jeho novelizácie, zákonom č. 184/2018 Z. z., sa Slovenská republika zaraďuje medzi kultúrne krajiny, ktoré už nepovažujú zviera za vec, ale za živú a cítiacu bytosť. Novela je reflektovaná aj v zákone č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších právnych predpisov, ktorý už zaraďuje živé zviera medzi predmet civilnoprávnych vzťahov. Do prijatia novely právny poriadok Slovenskej republiky neupravoval v rámci civilnoprávnych vzťahov postavenie zvierat špecificky. Zviera bolo chápané ako hnutelná vec, pričom sa nerešpektovali jeho osobitné vlastnosti. Novelizáciou Občianskeho zákonníka bol zakotvený osobitný význam a hodnota živého zvieratá ako živého tvora, ktorý je schopný vnímať vlastnými zmyslami a v civilnoprávnych vzťahoch mu je priznané osobitné postavenie.

Zásadnú zmenu z pohľadu postavenia zvierat v trestnom práve priniesla novelizácia Trestného zákona (zákonom č. 288/2020 Z. z.), ktorá mala za následok zmenu systematického zaradenia trestných činov páchaných na zvieratách z deviatej hlavy osobitnej časti Trestného zákona do šiestej hlavy, druhého dielu osobitnej časti Trestného zákona s názvom trestné činy proti životnému prostrediu. Do avizovanej novelizácie boli trestné činy na zvieratách subsumované z hľadiska systematiky Trestného zákona do deviatej hlavy osobitnej časti Trestného zákona s názvom trestné činy proti iným právam a slobodám. Chránenými záujmami trestných činov proti iným právam a slobodám sú verejný poriadok, život, zdravie, medzilidské vzťahy a zásady slušného správania. Postavenie zvierat v zmysle Občianskeho zákonníka sa premieta aj do roviny trestného práva, nakoľko väčšina porušení zákona na úseku chovu zvierat sa dotýka trestnoprávnej zodpovednosti. Vzhľadom na uvedené je zviera v trestnom práve naďalej považované za hnutelnú vec.

V podmienkach Slovenskej republiky sa za zviera považuje pes, mačka, hospodárske zviera podľa zákona č. 194/1998 Z. z. o šľachtení a plemenitbe hospodárskych zvierat a chránený živočích držaný v zajatí podľa zákona č. 543/2002 Z. z. ochrane prírody a krajiny. Trestný zákon v súlade so zásadou *Nullum crimen sine lege certa* legálne upravuje vo svojej šiestej hlave, druhom diely osobitnej časti s názvom trestné činy proti životnému prostrediu, skutkové podstaty trestných činov páchaných na zvieratách. Subsumujeme pod ne trestný čin porušovania ochrany rastlín a živočíchov podľa § 305 Trestného zákona, trestný čin týrania zvierat podľa § 305a Trestného zákona, trestný čin usmrtenia spoločenského zvieratá bez

primeraného dôvodu podľa § 305aa Trestného zákona¹, trestný čin zanedbania starostlivosti o zviera podľa § 305b Trestného zákona a trestný čin organizovania zápasov zvierat podľa § 305c Trestného zákona. Práve novozavedená skutková podstata trestného činu usmrtenia spoločenského zvierat'a bez primeraného dôvodu podľa § 305aa Trestného zákona reflektuje prípady, ktoré súvisia s úpravou trestnej zodpovednosti fyzických osôb, ktoré usmrčia spoločenské zviera, konkrétne psa a mačku, za účelom ich ďalšieho spracovania a získania produktov z nich. Častokrát utýranie zvierat (najmä psov a mačiek) súvisí so zmieneným spracovaním a získaním produktov zo zvierat, najmä mäsa, masti, kože, kožušiny a podobne, a to aj v prípadoch, keď neboli splnené zákonné dôvody na usmrtenie zvierat'a.

2. Ukladanie trestov de lege lata

Pojem sankcia a pojem trest nie je možné stotožňovať, nakoľko pojem sankcia je pojmom širším, ktorý v sebe zahŕňa nie len tresty, ale aj ochranné opatrenia, ktoré sú následkom spáchania trestného činu alebo činu inak trestného. V zmysle legálnej definície trestu nim rozumieme ujmu na právach odsúdeného, pričom ide o ujmu na osobnej slobode, majetkových alebo iných právach odsúdeného, ktorú môže uložiť páchatel'ovi len súd podľa Trestného zákona za spáchaný trestný čin.

Trestný zákon vo svojom normatívnom znení upravuje dvanásť druhov trestov, ktorými sú trest odňatia slobody, trest domáceho väzenia, trest povinnej práce, peňažný trest, trest prepadnutia majetku, trest prepadnutia veci, trest zákazu činnosti, trest zákazu pobytu, trest zákazu účasti na verejných podujatiach, trest straty čestných titulov a vyznamenaní, trest straty vojenskej a inej hodnosti a trest vyhostenia. Niektorí autori sa zmieňujú o hierarchickom usporiadaní vyššie spomenutých trestov.² S uvedeným právnym názorom sa nestotožňujeme, pretože ak by mal byť rozsah zásahu do práv a slobôd páchatel'a určujúcim merítkom, nemohol by trest prepadnutia majetku nasledovať za peňažným trestom. Zároveň nie je možné prioritizovať uloženie trestu odňatia slobody páchatel'ovi pred uložením ostatných druhov trestov za kumulatívneho splnenia zákonných podmienok. V súčasnosti existuje trend restoratívnej justície, ktorá je v protiklade k retributívnej justícii. Restoratívna justícia je odbornou verejnosťou chápaná ako novodobý, humánny spôsob, akým možno potrestať páchatel'a trestného činu a zaručiť tak jeho nápravu bez toho, aby dochádzalo k jeho izolovaniu od spoločnosti. Nosnou myšlienkou restoratívnej justície je ukladanie alternatívnych trestov, teda akéhokoľvek iného trestu, s výnimkou nepodmienečného trestu odňatia slobody, zo strany súdnych autorít. Prihliadnuc na jednu zo základných zásad trestania, ktorou je zásada *Nulla poena sine lege* je možné páchatel'ovi uložiť len trest, ktorý výslovne Trestný zákon ustanovuje. Zásada priamo nadväzuje na čl. 49 Ústavy Slovenskej republiky³, podľa ktorého len zákon ustanoví, ktoré konanie je trestným činom a aký trest, prípadne iné ujmy na právach alebo majetku možno uložiť za jeho spáchanie.

¹ Ide o novú skutkovú podstatu zavedenú novelizáciou Trestného zákona, zákonom č. 117/2023 Z. z.

² TITTLÓVÁ, M. *Trestnoprávne sankcie ukladané fyzickým osobám*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 47. ISBN 9788081688843.

³ Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení jej neskorších priamych novelizácií.

Berúc do úvahy ustanovenia o náhrade škody, tieto sú procesného charakteru. K náhrade škody môže súd zaviazat' obvineného len v prípade, ak ho odsudzuje za trestný čin, ktorým spôsobil inému škodu uvedenú v § 46 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších právnych predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“) a nárok na náhradu škody bol riadne a včas uplatnený. Ani v tomto prípade uloženie povinnosti nahradit' škodu poškodenému, ktorú spôsobil obvinený svojim protiprávnym konaním nemožno považovat' za trest v zmysle § 32 TZ.⁴

Na základných zásadách je v trestnom práve hmotnom vybudovaná koncepcia trestnej zodpovednosti a systém trestnoprávných sankcií. Zásady trestnej zodpovednosti Trestný zákon explicitne nedefinuje, ale vieme si ich vyvodit' z jednotlivých inštitútov zo všeobecnej časti Trestného zákona. Naopak zásady trestania a teda ukladania sankcií Trestný zákon upravuje v § 34, ak ide o tresty a v § 35, ak ide o ochranné opatrenia. Systém a zásady trestov, podľa ktorých sa tresty ukladajú, sa zakladajú na myšlienke, že trest má byť úmerný stupňu závažnosti činu pre spoločnosť, má byť individualizovaný a diferencovaný vzhľadom na charakter spáchaného trestného činu i osobu páchatel'a a má byť spravodlivý a zákonný. Konečným účelom trestu je ochrana spoločnosti, ktorá sa dosahuje skrz represiu, teda zabránenie v páchaní ďalšej trestnej činnosti, a prevenciu. Samotná prevencia sa delí na generálnu prevenciu, ktorej účelom je pôsobiť uloženým trestom odstrašujúco na potenciálnych páchatel'ov, a na individuálnu prevenciu, ktorá uložením trestu pôsobí odstrašujúco na samotného páchatel'a toho - ktorého trestného činu. Na zásadu Nullum crimen sine lege nadväzuje zásada Nulla poena sine lege, ktorá sa považuje za formálnu požiadavku na právnu úpravu trestania. Jej podstatu vyjadruje skutočnosť, že páchatel'ovi možno uložit' len trest upravený v Trestnom zákone, respektíve v zákone č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb“), účinnom v čase spáchanie trestného činu a v rozmedzí, ktoré ustanovuje Trestný zákon. Výnimku z časovej pôsobnosti Trestného zákona, ako aj samotného zákazu retroaktivity, však predstavuje situácia, ak v čase medzi spáchaním činu a vnesením rozsudku nadobudnú účinnosť viaceré zákony, ktoré by upravovali nové tresty, predtým neupravené v Trestnom zákone. V demonštrovanom prípade by sa trestnosť činu a trest ukladal podľa zákona, ktorý by bol pred páchatel'a priaznivejší. Na zásadu individuálnej zodpovednosti za zavinenie, ako na základnú zásadu trestného práva, nadväzuje zásada personality trestu, ktorej cieľom je vyvodit' trestnú zodpovednosť len voči individuálne určenej osobe. V aplikačnej praxi je absolútne rešpektovanie tejto zásady problematické, nakoľko trest postihuje aj blízke osoby napríklad v podobe straty príjmu či narušenia rodinných väzieb. Zásada individualizácie trestu sa prejavuje v zákonnej a v súdnej rovine. Zákonná individualizácia trestu určuje výmeru trestu spravidla hornou a prípadne aj dolnou hranicou trestnej sadzby trestu odňatia slobody. Trestná sadzba trestu odňatia slobody vyjadrená v jednotlivých skutkových podstatách v osobitnej časti Trestného zákona odráža typovú závažnosť trestného činu. Súdna individualizácia trestu naopak vymedzuje v § 34 ods. 4, 5 Trestného zákona kritériá, na základe ktorých súd určuje výšku konkrétneho trestu prihliadnuc na spoločenskú

⁴ Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 12. Februára 2014, sp. zn. 3 To 1/2014.

nebezpečnosť trestného činu. So zásadou individualizácie trestu súvisí zásada spravodlivosti trestu, ktorá je daná jeho samotným účelom a teda ochranou spoločnosti. V zmysle zásady samostatnosti trestov je možné tresty uložiť samostatne alebo viac trestov popri sebe. Výnimku predstavujú vedľajšie tresty, ktorými sú trest straty čestných titulov a vyznamenaní a trest straty vojenskej a inej hodnosti, ktoré možno uložiť len popri treste odňatia slobody. Súd je však povinný uložiť trest odňatia slobody pri trestných činoch, kde horná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody uvedená v osobitnej časti Trestného zákona prevyšuje 5 rokov. Aj z tejto požiadavky existuje výnimka a to možnosť uložiť trest domáceho väzenia pri trestných činoch, ktorých horná hranica trestu odňatia slobody neprevyšuje 10 rokov za kumulatívneho splnenia ostatných podmienok na uloženie tohto druhu trestu. Kombináciu trestov, pri ktorých nie je možný súbežný výkon z dôvodu povahy veci predstavuje zásada nezlučiteľnosti niektorých druhov trestov. Zásada humánosti trestov nie je *expressis verbis* vyjadrená v Trestnom zákone, avšak vyplýva z Ústavy Slovenskej republiky a z Listiny základných práv a slobôd⁵. V rámci trestného práva hmotného sa prejavila napríklad zrušením trestu smrti v roku 1990 a jeho nahradením trestom odňatia slobody na doživotie s možnosťou podmieneného prepustenia či zavedením subsidiarity nepodmieneného trestu odňatia slobody, ktorý má povahu *ultima ratio*. Poslednou nami zmienenou zásadou je zásada *ne bis in idem*. Hmotnoprávne ponímanie zásady *ne bis in idem* je potrebné vnímať ako zákaz dvojitého pričítania určitých okolností. Podstatou tejto zásady je skutočnosť, že tie alíneky konania, ktoré sú súčasťou základnej skutkovej podstaty niektorého trestného činu sú a priori vylúčené z ich pričítania v rámci kvalifikovanej skutkovej podstaty totožného trestného činu.

3. Trest zákazu chovu a držby zvierat

V rámci tejto state sme sa zamerali na trestnoprávny postih vo vzťahu k ochrane zvierat v aplikačnej praxi, pričom sme vychádzali zo štatistik Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky a Ministerstva vnútra Slovenskej republiky. Vývoj trestného činu týrania zvierat v období rokov 2009-2020 pomaly stúpala. Od roku 2009 do roku 2015 bolo evidovaných do 30 trestných činov týrania zvierat za rok. V roku 2018 evidencia stúpala na 40 trestných činov a v roku 2019 evidencia dosahovala 63 trestných činov.⁶ V roku 2021 boli zistené len trestné činy týrania zvierat podľa § 305a Trestného zákona. Počet zistených trestných činov týrania zvierat za sledované obdobie bol 73, čo je v priemere 6 trestných činov týrania zvierat za mesiac. Nulová evidencia trestného činu zanedbania starostlivosti o zvierat je trendom nie len počas sledovaného obdobia, ale aj počas predchádzajúcich rokov. Pri trestnom čine organizovania zápasov zvierat je nulová evidencia podľa nášho názoru dôsledkom skutočnosti, že daný trestný čin bol do Trestného zákona zaradený pomerne nedávno, vplyvom novely Trestného zákona, zákonom č. 288/2020 Z. z. Prihliadnuc na mieru trestania bolo podľa štatistik Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky v období od roku 2010 do roku 2017 v Slovenskej republike

⁵ Ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ktorým sa zavádza Listina základných práv a slobôd.

⁶ Štatistika kriminality v Slovenskej republike. Dostupné na: <https://www.minv.sk/?statistika-kriminality-v-slovenskej-republike-xml>.

nepodmienečne odsúdených za trestný čin týrania zvierat iba šesť ľudí. Za rok 2017 bolo odsúdených iba deväť ľudí, z toho siedmim z nich bol trest odňatia slobody podmiennečne odložený a dvom bol uložený trest povinnej práce. Za zanedbanie starostlivosti o zvieratá, čo bolo trestným činom podľa vtedajšej právnej úpravy, ktorý predstavuje katastrofálnu podvýživu alebo neriešený žalostný zdravotný stav, nebol odsúdený nikto.⁷ Zo sledovaných štatistík vyplýva záver týkajúci sa nízkeho počtu zistených a objasnených trestných činov a potrestaných páchatel'ov aj napriek množstvu týraných a opustených zvierat.

Trestný čin týrania zvierat, trestný čin zanedbania starostlivosti o zviera a trestný čin organizovania zápasov zvierat sú trestné činy, ktoré sú z hľadiska závažnosti prečinmi vo svojich základných aj v kvalifikovaných skutkových podstatách, ktorých horná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody nepresahuje hranicu piatich rokov. Z hľadiska trestania preto prichádza do úvahy uloženie alternatívnych trestov (napr. trest povinnej práce alebo peňažný trest a pod.), nakoľko trest odňatia slobody súd musí uložiť len v prípade, ak odsudzuje páchatel'a za trestný čin, ktorého horná hranica zákonom ustanovenej trestnej sadzby trestu odňatia slobody ustanovená v osobitnej časti Trestného zákona prevyšuje päť rokov. Pri ich sankcionovaní prichádza do úvahy aj podmiennečný odklad výkonu trestu odňatia slobody, ktorý podľa nášho názoru efektívne nenaplnia funkciu individuálnej a generálnej prevencie. Pokiaľ ide o generálnu prevenciu v demonštrovanom prípade, zastávame názor, že spoločnosť, resp. potenciálnych páchatel'ov, možnosť využitia inštitútu podmiennečného odkladu výkonu trestu odňatia slobody od trestnej činnosti páchanej na zvieratách neodradí, kým sa reálne trest nedotkne ich spoločenského života. Pokiaľ ide o individuálnu prevenciu, osoby, ktorým bol podmiennečne odložený výkon trestu odňatia slobody za trestný čin spáchaný na zvierati, resp. zvieratách sú častokrát recidivistami.

V podmienkach Slovenskej republiky sú čoraz viac rozšírené prípady nelegálnej reprodukcie zvierat za účelom dosahovania zisku. Týranie zvierat či zanedbanie starostlivosti o zviera je možné subsumovať pod národnú environmentálnu kriminalitu, ktorá nepresahuje hranice jedného štátu. Pri nelegálnom množení zvierat a obchodovaní s nimi v našich podmienkach hovoríme o nadnárodnej (medzinárodnej) až globálnej (celosvetovej) kriminalite, ktoré presahujú hranice jedného štátu.⁸ Tieto krutosti sa dejú aj v rómskych osadách, ktoré veterinárni inšpektori, ako ochrancovia zákona, navštevujú len zriedka, čo je neakceptovateľné. Skúsenosti z predošlých rokov potvrdili, že k aktívnemu konaniu kompetentných dochádza až vtedy, keď je prípad medializovaný alebo inak propagovaný verejnosťou. Navyše počet veterinárnych inšpektorov nie je dostatočný na prešetrenie všetkých prípadov týrania zvierat riadne a včas s cieľom zachrániť zvieratá v akútnom zdravotnom stave. Majiteľom, ktorí držia zvieratá v nevyhovujúcich podmienkach a porušujú zákon, je často nariadené zlepšiť podmienky chovu zvierat. Vyskytujú sa aj prípady, keď majiteľ spôsobí zvierat'u vážnu fyzickú ujmu alebo opakovane zviera drží v nevyhovujúcich podmienkach.

⁷ Zvierací ombudsman

⁸ KIŠŠOVÁ, M., JURISOVÁ, M. 2022. Kriminológia – osobitná časť. 2. diel. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021, s. 15. ISBN 978-80-8054-933-6.

Odobratie zvierat'a, jeho umiestnenie v zariadení vyhovujúcom jeho zdravotnému stavu a uloženie trestu zákazu chovu a držby zvierat na určitú dobu je v uvedenom kontexte na mieste.

Taxatívny výpočet trestov, ktoré je možné uložiť páchatel'ovi trestného činu, ktorý je fyzickou osobou bráni tomu, aby mu bolo možné uložiť akýkoľvek iný Trestným zákonom neupravený trest. Na to, aby bolo možné uložiť páchatel'ovi iný druh trestu, *in concreto* trest zákazu chovu a držby zvierat, je nevyhnutné, aby bol tento nový druh trest súčasťou novely Trestného zákona, ktorá by rozšírila výpočet trestov ukladaných páchatel'om trestných činov.

Reflektujúc skutočnosť, že sa Slovenská republika stala významným producentom spoločenských zvierat, ktoré vyváža do ostatných krajín Európskej únie, navrhujeme zavedenie novej skutkovej podstaty trestného činu nelegálnej reprodukcie zvierat za účelom dosahovania zisku. Zároveň navrhujeme zavedenie nového druhu trestu, ktorý by bolo možné uložiť v prípade naplnenia niektorej skutkovej podstaty trestného činu spáchaného na zvierati v súvislosti s jeho chovom alebo držbou, ako alternatívneho trestu vo vzťahu k nepodmienečnému trestu odňatia slobody. Zavedenie tohto druhu trestu má ambíciu reagovať efektívnym spôsobom na trestné činy spojené s chovom zvierat.

Pokiaľ ide o pojem chov a držba zvierat je nevyhnutné si ich bližšie vymedziť aj napriek skutočnosti, že sú nerozlučne späté. Pod pojmom chov rozumieme vlastnenie alebo držbu zvierat'a odplatne alebo bezodplatne a to aj na prechodnú dobu. Držba zvierat'a spočíva v tom, že daná osoba má zviera vo svojej faktickej moci a môže s ním disponovať z krátkodobého aj dlhodobého hľadiska. Držba zvierat'a naopak nie je nevyhnutne spätá s vlastníckym právom k danému zvierat'u, nakoľko môže ísť o zviera požičané, zverené dočasne alebo natrvalo či dokonca zviera získané protiprávne, napríklad krádežou. Pre právnické osoby je typické, že majú zviera v držbe aj v prípade, ak reálne disponujú so zvierat'om tretie osoby, napríklad ich zamestnanci.

Trest zákazu chovu a držby zvierat by spočíval v tom, že sa odsúdenému počas doby výkonu tohto trestu zakázal chov a držba zvierat, ktoré sú definované v § 305d Trestného zákona. Ukladanie tohto druhu trestu súvisí s trestnými činmi, pri ktorých je objektom ochrany život a zdravie zvierat'a. Dolná hranica výmery tohto druhu trestu by predstavovala jeden rok a naopak horná hranica tohto druhu trestu by predstavovala 5 rokov, ak sa páchatel' dopustil niektorého z trestných činov spáchaných na zvierati v súvislosti s jeho chovom alebo držbou. V zmysle zásady samostatnosti trestov by tento druh trestu bolo možné uložiť aj samostatne v prípade, ak vzhľadom k povahe a závažnosti spáchaného trestného činu, k osobe a pomerom páchatel'a uloženie iného druhu trestu nie je potrebné. Nakoľko páchatel'om trestného činu na zvierati, resp. zvieratách môže byť aj právnická osoba, nie je možné opomenúť modifikáciu druhov trestov ukladaných právnickým osobám podľa zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb. U právnických osôb, ako páchatel'och trestných činov na zvieratách, by výmera trestu zákazu chovu a držby zvierat predstavovala 1 až 10 rokov a to z dôvodu, že ak sa právnická osoba dopustí trestného činu na zvierati v súvislosti s jeho chovom alebo držbou vo väčšine prípadov sa bude jednať o trestnú činnosť väčšieho rozsahu realizovanú

organizovanejšou formou než ako u fyzických osôb. V prípade nedodržania zákazu chovu a držby zvierat uloženého právoplatným odsudzujúcim rozsudkom alebo trestným rozkazom vydaného súdom dochádza k naplneniu skutkovej podstaty trestného činu marenia výkonu úradného rozhodnutia podľa § 348 Trestného zákona, ktorý je tak tiež nevyhnutné modifikovať novým ustanovením podľa § 348 ods. 1 písm. m), podľa ktorého sa dotknutého trestného činu dopustí ten, kto marí alebo podstatne sťažuje výkon rozhodnutia súdu alebo iného orgánu verejnej moci tým, že chová alebo drží zviera napriek uloženému trestu zákazu chovu a držby zvierat.

4. Výkon a kontrola výkonu trestu zákazu chovu a držby zvierat

Výkon trestu zákazu chovu a držby zvierat by v prípade jeho zavedenia medzi ostatné druhy trestov začínal právoplatnosťou odsudzujúceho rozsudku alebo trestného rozkazu vydaného súdom. Trest odňatia slobody by sa do trestu zákazu chovu a držby zvierat nezapočítaval, rovnako ako pri ostatných druhoch trestov.⁹ S výkonom trestu zákazu chovu a držby zvierat by sa preto začínalo až po skončení výkonu trestu odňatia slobody. S dotknutým trestom by súvisel aj inštitút podmieneného upustenia od výkonu zvyšku trestu zákazu chovu a držby zvierat v prípade, ak by došlo k vykonaniu polovice tohto trestu a zároveň by odsúdený v čase výkonu tohto trestu spôsobom svojho života preukázal, že jeho ďalší výkon už nie je potrebný. Pri podmienenom upustení od výkonu zvyšku trestu zákazu chovu a držby zvierat je nevyhnutné ustanoviť skúšobnú dobu zo strany súdu, ktorá nesmie presiahnuť dobu piatich rokov, ale zároveň nemôže byť kratšia ako samotný zvyšok trestu. Skúšobná doba podmieneného upustenia od výkonu zvyšku trestu zákazu chovu a držby zvierat by mala začať plynúť dňom nasledujúcim po dni právoplatnosti rozhodnutia o tomto upustení. Je na uvážení súdu či by zároveň uložil odsúdenému primerané obmedzenia a povinnosti smerujúce k tomu, aby viedol riadny život. Ak odsúdený, u ktorého sa podmienenčne upustilo od zvyšku trestu zákazu chovu a držby zvierat, viedol v skúšobnej dobe riadny život a plnil uložené obmedzenia a povinnosti, súd vysloví, že sa osvedčil. V opačnom prípade súd rozhodne, a to prípadne už v priebehu skúšobnej doby, že zvyšok trestu vykoná.

Upovedomenie o právoplatnom uložení trestu zákazu chovu a držby zvierat spolu s jeho rovnopisom by bolo v kompetencii predsedu senátu vo vzťahu k príslušnému probačnému a mediačnému úradníkovi, v obvode ktorého má odsúdený trvalé bydlisko alebo ak odsúdený nemá trvalé bydlisko, tak v obvode ktorej sa držiava alebo pracuje. Probačný a mediačný úradník by v súčinnosti s regionálnou veterinárnou a potravinovou správou následne vykonával námatkové kontroly obydlí a iných priestorov a pozemkov, ktoré by odsúdený vlastnil, užíval alebo v ktorých by sa zdržiaval. Zároveň by tieto kontroly boli vykonávané aj v rámci podmieneného upustenia od výkonu zvyšku trestu zákazu chovu a držby zvierat. V prípade nedodržania tohto druhu trestu by dotknutý probačný a mediačný úradník bol povinný upovedomiť o tom predsedu senátu, ktorý trest zákazu chovu a držby zvierat uložil, resp. podmienenčne upustil od výkonu zvyšku zákazu chovu a držby

---

⁹ Napr. pri treste zákazu činnosti, treste zákazu pobytu, treste zákazu účasti na verejných podujatiach.

zvierat. Odsúdený však môže byť obvinený za trestný čin marenia výkonu úradného rozhodnutia podľa § 348 Trestného zákona.

Záver

Potreba ochrany prírody a krajiny je v súčasnosti veľmi aktuálna. Na základe čiastočnej analýzy platnej právnej úpravy sme dospeli k určitým pozitívnym zmenám oproti minulosti, ako je systematická zmena Trestného zákona či zmena pohľadu na postavenie zvierat. Aj napriek tomu sa stále vyskytujú určité nedostatky v kontexte ochrany zvierat. Je preukázané nízke percento zistenia, objasnenia či následného potrestania páchatel'ov trestných činov na zvieratách. Samotné trestania smerujú vo väčšine prípadov k podmiennečnému odloženiu trestu odňatia slobody, ktoré v konečnom dôsledku nenapĺňa preventívnu (odstrašujúcu) funkciu trestu.

Záver vychádzajúci z predkladaného príspevku je návrh vo vzťahu k implikácii novej skutkovej podstaty trestného činu nelegálneho množenia zvierat za účelom dosahovania zisku, ktorá vykazuje vyššiu spoločenskú nebezpečnosť a preto je na mieste sankcionovanie tohto protiprávneho konania v rovine trestného práva. Zároveň z príspevku vyplýva aj návrh nového trestu zákazu chovu a držby zvierat adresovanému voči páchatel'om trestných činov páchaných na zvieratách v súvislosti s ich chovom alebo držbou, ako alternatívneho trestu vo vzťahu k nepodmiennečnému trestu odňatia slobody. Zastávame názor, že tento druh trestu má ambíciu efektívnejšie napĺňať preventívnu funkciu a to tak, aby páchatel' nemal možnosť trestnú činnosť jednoducho zopakovať.

Použitá literatúra

1. ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestný zákon: veľký komentár*. 5. aktualizované vydanie. Žilina: Eurokódex, 2020. 998 s. ISBN 9788081550966.
2. KÍŠŠOVÁ, M., JURISOVÁ, M. *Kriminológia – osobitná časť*. 2. diel. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2021. 154 s. ISBN 978-80-8054-933-6.
3. STRÉMY, T., KURILOVSKÁ, L. a kol. *Trestný zákon. Komentár. I. zväzok*. 1. Vydanie. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2022. 904 s. ISBN 9788076764293.
4. Štatistika kriminality v Slovenskej republike. Dostupné na: <https://www.minv.sk/?statistika-kriminality-v-slovenskej-republike-xml>.
5. TITLOVÁ, M. *Trestnoprávne sankcie ukladané fyzickým osobám*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018. 255 s. ISBN 9788081688843.
6. Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení jej neskorších priamych novelizácií.
7. Ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ktorým sa zavádza Listina základných práv a slobôd.
8. Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 12. Februára 2014, sp. zn. 3 To 1/2014.
9. Zákon č. 194/1998 Z. z. o šľachtení a plemenitbe hospodárskych zvierat.
10. Zákon č. 543/2002 Z. z. ochrane prírody a krajiny.
11. Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších právnych predpisov.
12. Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších právnych predpisov.

13. Zákon č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších právnych predpisov.
14. Zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb v znení neskorších predpisov.

Kontaktné údaje autora

Mgr. Sandra Geschwandtnerová

Interná doktorandka na Katedre trestného práva

UPJŠ – Právnická fakulta, Kováčska 26, P.O.BOX, 040 75 Košice, Slovenská republika

e-mail: sandra.geschwandtnerova@student.upjs.sk

telefón: +421 918 770 462

OCHRANA VLASTNÍCKEHO PRÁVA PRINCÍPMI TRESTNÉHO PRÁVA

PROTECTION OF PROPERTY RIGHTS BY PRINCIPLES OF CRIMINAL LAW

Marko Mašan

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

Abstrakt

Autor sa v tomto príspevku zaoberá otázkou ochrany vlastníckeho práva prostredníctvom zásad a princípov trestného práva s ohľadom na subsidiárne pôsobenie trestného práva. Stručne vymedzuje vlastnícke právo, aby bolo možné posudzovať rozsah a dosah poskytovania ochrany normami trestného práva. Následne stručne vymedzuje zásady a princípy trestného práva hmotného a procesného. V rámci analýzy poskytovania ochrany prostredníctvom princípov a zásad trestného práva sa autor zaoberá aj otázkou potreby vytvorenia novej zásady trestného práva hmotného, ktorá by sa zameriavala výlučne na ochranu vlastníckeho práva ako chráneného záujmu.

Kľúčové slová: *vlastnícke právo, materiálny prvok, právna ochrana, princíp ultima ratio, subsidiarita trestného práva*

Abstract

This paper deals with the issue of the property protection rights through the principles of criminal law in regard to the subsidiary character of criminal law. It briefly defines the scope of the property right to review the possible scope and impact of criminal law at the provision of protection. Subsequently, it briefly defines the principles of substantive and procedural criminal law. As part of the analysis of the provision of protection through the principles of criminal law, the author also deals with the issue of the need to create a new principle of substantive criminal law, which would focus exclusively on the protection of property rights as a protected interest.

Key words: *property right, material element, material corrective, ultima ratio principle, principle of subsidiarity of criminal law*

Úvod

Subsidiárne pôsobenie trestného práva sa samozrejme vzťahuje aj na občianske právo. Trestné právo poskytuje ochranu občianskoprávnym vzťahom a teda aj vlastníckemu právu. Je treba podotknúť že samotné vlastnícke právo v rámci občianskeho práva má vlastné mechanizmy obrany, respektíve ochrany, v prípade narušenia vlastníckeho práva a teda preto treba považovať uplatnenie inštitútov trestného práva v rámci ochrany vlastníckeho práva ako krajný prostriedok, ktorý dotknutá osoba môže použiť na svoju ochranu, respektíve kedy je intenzita narušenia alebo ohrozenia vlastníckeho práva taká vysoká, že štát má už povinnosť

chrániť vlastnícke právo dotknutej osoby a sankcionovať jeho narušenie v podobe protiprávneho konania prostriedkami trestného práva.

Z pohľadu hodnotového a filozofického smerovania má na Slovensku otázka vlastníckeho práva osobitné postavenie hlavne v dôsledku predchádzajúceho štátneho zriadenia. Predchádzajúce štátne zriadenie bolo socialistické, čomu zodpovedalo aj hodnotové smerovanie štátu a prístup k vlastníckemu právu, ktoré pre občanov bolo tak povediac zaradené ako druhoradé právo, pretože bolo obmedzované zo strany štátu a práve štátne vlastníctvo malo prednosť pred súkromným vlastníctvom. Takémuto postaveniu (rozdeleniu) vlastníckeho práva zodpovedali aj možnosti jeho ochrany. Po revolúcii v roku 1989 a následne po vzniku samostatnej Slovenskej republiky, musel prejsť právny poriadok v deväťdesiatych rokoch niekoľkými zmenami. Jednou z nich bolo vysporiadanie sa s prechodom zo socialistického systému na kapitalistický, a teda reflektovať nové hodnotové smerovanie vlastníckeho práva, ako aj jeho pozíciu v systéme práv. Bolo potrebné do úvahy vziať skutočnosť, že vlastnícke právo v kapitalistickom zriadení je jedno z dominantných práv, s ktorým ľudia disponujú. Danou hodnotovou zmenou je podľa nášho názoru stále mierne poznačený slovenský právny poriadok a to aj so zreteľom na niektoré inštitúty. Ako príklad trestnoprávneho inštitútu, ktorý môžeme označiť za prežitok vo vzťahu k vlastníckemu právu, je trest prepadnutia majetku¹. Jedná sa o maximálny možný zásah do vlastníckeho práva, teda o jeho odňatie v prospech štátu, čo môže evokovať aj snahu starého zriadenia o kolektívne vlastníctvo a jeho centralizovanie v rukách štátu. Aj preto zastávame názor, že týmto trestom môže byť v súčasnosti postihnutý len majetok, ktorý súvisí s trestnou činnosťou, respektíve sa jedná o výnos z trestnej činnosti.

Keďže je nepochybné, že problematika ochrany vlastníckeho práva má široký a teda aj hodnotový rozmer, rozhodli sme v tomto príspevku skúmať vzťah zásad a princípov trestného práva v kontexte ich garancie a poskytovania ochrany vlastníckemu právu. V nasledujúcej časti postupom od všeobecného ku konkrétnemu vymedzíme, čo je vlastnícke právo a následne budeme analyzovať možnosti pôsobenia zásad a princípov trestného práva na jeho ochranu.

1. Vlastnícke právo

Vlastnícke právo môžeme označiť za najdôležitejšie vecné právo. V objektívnom zmysle rozumieme vlastníckym právom súbor právnych noriem, ktoré upravujú práva a povinnosti vlastníka, jeho ochranu, ako aj nadobudnutie a stratu vlastníckeho práva. Pod takéto vymedzenie môžeme zaradiť aj právne predpisy a zásady a princípy trestného práva, ktoré poskytujú ochranu vlastníckemu právu, ale aj také, ktoré vlastnícke právo obmedzujú.

V súčasnosti sa primárna úprava vlastníckeho práva nachádza v čl. 20 Ústavy Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. (ďalej len „ústava“). Obsah tohto článku kladie dôraz na rovnosť práva v prípade vlastníkov, zakazuje zneužívania vlastníckeho práva a stanovuje všeobecné podmienky, kedy môže byť vlastnícke právo narušené alebo obmedzené, pričom, ak dôjde k narušeniu vlastníckeho práva nad uvedený rámec takémuto konaniu sa nebude poskytovať ochrana. Taktiež

---

¹ § 58-59 Trestného zákona, zákon Z.z. č. 300/2005

odkazuje na okruh vecí, ktoré môžu byť vo výlučnom vlastníctve štátu. Poukazujeme na to, že niektoré tieto chránené záujmy sú už priamo chránené trestným právom. Nadväzujúca a kľúčová právna úprava vlastníckeho práva je obsiahnutá v prvej hlave druhej časti zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka (ďalej aj „Občiansky zákonník“ alebo „OZ“), konkrétne v paragrafoch 123-151v, pričom niektoré čiastkové otázky sú obsiahnuté v iných ustanoveniach Občianskeho zákonníka alebo v iných právnych predpisoch. Vlastnícke právo ako také upravuje okolnosti a podmienky, za akých možno nadobudnúť vlastníctvo k veciam, práva vlastníka a výkon jeho subjektívnych oprávnení, či možnosti a spôsoby straty / zániku vlastníckeho práva. Predmetom vlastníckeho práva je tiež úprava práv a povinností vlastníka, ako aj iných subjektov voči vlastníctvu.²

Na tomto mieste pokladáme za vhodné upriamiť pozornosť na to, že pojem vlastnícke právo a vlastníctvo sa v podstate považujú za synonymá. Podľa rímskeho práva predstavuje vlastnícke právo „úplnú moc nad vecou / úplné právo vlastníka.“³

Vlastnícke právo z pohľadu subjektívneho predstavuje subjektívne práva a povinnosti, ktoré pre subjekty vlastnícko-právnych vzťahov vyplývajú z objektívneho práva. Možno nadviazať, že obsahom vlastníckeho práva sú dané práva a povinnosti, ktoré sú v korelačnom vzťahu. Sú to hlavne práva vlastníka, ktoré sú obsiahnuté v §123 Občianskeho zákonníka a teda oprávneniami zo strany vlastníka sú právo vec držať, užívať, požívať jej plody a úžitky a nakladať s ňou. Uvedenému zodpovedajú aj povinnosti vlastníka, ako aj povinnosti všetkých ostatných subjektov, nerušiť iné vlastnícke právo. Vyššie uvedené práva vlastníka sú základné práva, ktoré vymedzujú podstatu vlastníckeho práva a na seba viažu iné čiastkové práva a oprávnenia vlastníka.

Môžeme zhrnúť, že vlastníkom v právnom zmysle nie je ten, kto si vec fakticky prisvojil, ale ten, komu právny poriadok (právny predpis, rozhodnutie orgánu) umožňuje, aby si vec právne prisvojil a zároveň ho chráni a ukladá všetkým ostatným subjektom povinnosť, aby vlastníkovi nebránili a nerušili ho vo výkone jeho práva, čím zároveň ukladá vlastníkovi povinnosť, aby svojim výkonom vlastníckeho práva nenarušal výkon vlastníckeho práva iného.⁴

Občianske právo poskytuje niekoľko foriem ochrany vlastníckeho práva. Prvým z takýchto spôsobov je ochrana poskytovaná obcou v zmysle §5 OZ: „*Ak došlo k zrejmemu zásahu do pokojného stavu, možno sa domáhať ochrany na obci. Obec môže predbežne zásah zakázať alebo uložiť, aby bol obnovený predošlý stav. Tým nie je dotknuté právo domáhať sa ochrany na súde.*“ Z uvedeného vyplýva, že táto ochrana je limitovaná podmienkou zrejmeho zásahu do pokojného stavu a skutočnosťou, že hoci táto ochrana môže zásah vyriešiť natrvalo, ale v princípe sa jedná o dočasné riešenie, pretože pokiaľ uvedený ochranný prostriedok nebude dostatočný, stále existuje ďalšia možnosť ochrany a to ochrana súdna, na ktorú odkazuje § 4 OZ: „*Proti tomu, kto právo ohrozí alebo poruší, možno sa domáhať ochrany u orgánu, ktorý je na to povolaný. Ak nie je v zákone ustanovené niečo iné, je týmto orgánom súd.*“ Súdna ochrana spočíva v rozhodovacej činnosti zväčša

² VOJČÍK, P. a kol.: *Občianske právo hmotné. II. vyd.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, str. 234.

³ VOJČÍK, P. a kol.: *Občianske právo hmotné. II. vyd.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, str. 235.

⁴ VOJČÍK, P. a kol.: *Občianske právo hmotné. II. vyd.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, str. 234.

civilných súdov. Uvedená agenda je pomerne široká a reflektuje rôzne druhy a spôsoby zásahov do vlastníckeho práva. Za kľúčové možno označiť rozhodovanie o tom, komu prislúcha vlastnícke právo. S ohľadom na to, že vlastnícke právo ako také vo svojej podstate zasahuje nie len do občianskeho práva, ale aj do pracovného práva, daňového práva, či do rôznych oblastí správneho práva, mu môže byť poskytovaná ochrana aj rôznymi inštitútmi z uvedených právnych odvetví. Na záver by sme ešte chceli poukázať na svojpomoc ako spôsob ochrany vlastníckeho práva, ktorú priznáva OZ v § 6: „*Ak hrozí neoprávnený zásah do práva bezprostredne, môže ten, kto je takto ohrozený, primeraným spôsobom zásah sám odvrátiť.*“ OZ pozná svojpomoc aj v osobitných prípadoch, napr. v § 418 OZ v prípade odvracania hroziacej škody. Zatiaľ čo v zmysle § 6 OZ sa jedná vyslovene o defenzívnu svojpomoc, v prípade § 418 OZ môžeme hovoriť aj o ofenzívnej svojpomoci. Uvedené by sme mohli prípadne porovnávať s okolnosťami vylučujúcimi protiprávnosť a to krajnou núdzou či nutnou obranou.

2.Zásady a princípy trestného práva

V nadväznosti na predchádzajúcu časť príspevku, kde sme stručne popísali vlastnícke právo a jeho ochranu, v tejto časti vymedzíme zásady a princípy trestného práva a následne budeme analyzovať možnosti subsumovania uvedených zásad a princípov, s ohľadom na subsidiárne pôsobenie ochrany vlastníckeho práva trestným právom.

Trestnoprávna teória vymedzuje základné zásady trestného práva ako určité vedúce idey, právne princípy, na ktorých je vybudované trestné právo hmotné. Z nich sa odvíja koncepcia trestnej zodpovednosti a taktiež systém trestných sankcií, stanovujú šírku a koncepciu trestnoprávnej ochrany spoločenských vzťahov. Základné zásady sa odvíjajú od právnofilozofického, právnopolitického prístupu k trestnému právu a sú aj prejavom trestnej politiky spoločenskej formácie.⁵

Zásady sú z hľadiska právnej sily zakotvené už v Ústave a Listine základných práv a slobôd Zb. č. 23/1991, taktiež v niektorých medzinárodných zmluvách, ktorými je Slovenská republika viazaná, ako napríklad v Európskom dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Samotné zakotvenie základných zásad trestného práva v prameňoch najvyššej právnej sily vypovedá o ich význame a dôležitosti.⁶ Vo všeobecnosti sa zásady trestného práva ako celku delia napríklad z hľadiska systému práva a v tomto prípade aj z hľadiska zákonného zakotvenia. Zásady a princípy rozlišujeme na procesnoprávne a hmotnoprávne. Procesnoprávne zásady a princípy sú explicitne uvedené v § 2 Trestného poriadku⁷, pričom niektoré základné zásady je možné implicitne vyvodiť z niektorých inštitútov, ktoré sú v ňom obsiahnuté. Naproti tomu zásady trestného práva hmotného nie sú priamo legislatívne vymedzené v Trestnom zákone, treba ich implicitne vyvodzovať z ustanovení Trestného zákona.

⁵ MADLIAK, J. a kol.: *Trestné právo hmotné I. Všeobecná časť*. Košice: UPJŠ, 2010, s.38

⁶ FERENČÍKOVÁ, S.: *Zásada individuálnej trestnej zodpovednosti - Zborník vedeckých prác z Medzinárodnej vedeckej konferencie konanej Princípy a zásady trestného práva*, Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2014, s.212

⁷ Zákon Z.z. č. 301/2005

Trestnoprávna teória nie je ujednotnená v triedení zásad trestného práva hmotného a preto jestvuje viacero delení.⁸ Ako príklad delenia, ktoré budeme pre naše potreby používať, uvádzame delenie zásad trestného práva hmotného na zásady trestania (ktorým sa nebudeme bližšie venovať) a zásady trestnej zodpovednosti, ktoré môžeme rozdeliť do dvoch skupín podľa toho, či sa týkajú

- a) fyzickej osoby, kde patria: zásada zodpovednosti za zavinenie, zásada individuálnej trestnej zodpovednosti fyzických osôb za spáchaný trestný čin, zásada *nullum crimen sine lege* (nie je trestný čin bez zákona) a jej štyri roviny *scripta, certa, stricta, praevia*, zásadu *ne bis in idem* (nie dvakrát o tom istom) tiež vo viacerých rovinách, princíp *ultima ratio* (subsidiarity trestnoprávnej represie).

Niektoré tieto zásady (hlavne zásada individuálnej trestnej zodpovednosti fyzických osôb za spáchaný trestný čin) sú dopĺňané o zásady trestnej zodpovednosti

- b) právnických osôb a to sú: zásada trestnej zodpovednosti právnických osôb za zákonom ustanovených podmienok, zásada súbežnej a nezávislej trestnej zodpovednosti právnických a fyzických osôb, zásada pričítateľnosti činu právnickým osobám, zásada prechodu trestnej zodpovednosti právnickej osoby na právneho nástupcu len v prípade, ak je právnym nástupcom právnická osoba.

Ani pri delení zásad a princípov trestného práva procesného nie je trestnoprávna teória jednotná. V podstate sú vytvorené tri okruhy procesných zásad a princípov.⁹

1. Všeobecné zásady trestného práva procesného: zásada zákonnosti, zásada primeranosti a zdržanlivosti, zásada oficiality, zásada zabezpečenia práva na obhajobu, zásada spolupráce so záujmovými združeniami občanov, zásada prezumpcie neviny, zásada voľného hodnotenia dôkazov; zásada práva na tlmočníka a prekladateľa
2. Zásady predsúdneho konania: zásada legality, zásada *ne bis in idem*, zásada rozhodovania súdov o najzávažnejších zásahoch do základných ľudskoch práva a slobôd v predsúdnom konaní, zásada zistenia skutkového stavu bez dôvodných pochybností, vyhľadávacia zásada, zásada obžalovacia;
3. Zásady súdnej časti: zásada práva na súdne rozhodnutie v trestnej veci, zásada rýchlosti konania, zásada práva byť prítomný a aktívny pri prejednaní svojej veci, zásada možnosti súdu vykonať dôkazy z vlastnej iniciatívy, zásada rovnosti strán, zásada ústnosti, zásada verejnosti, zásada bezprostrednosti, zásada kontradiktórnosti, zásada zabezpečenia práv poškodeného

3.Poskytovanie ochrany zásadami a princípmi trestného práva vlastníckemu právu

Na prvý pohľad, už len na základe pomenovaní jednotlivých zásad a princípov trestného práva hmotného, je zřejmé, že žiadna z uvedených zásad a princípov sa

⁸ MENCEROVÁ, I., TOBIÁŠOVÁ, L., TURAYOVÁ, Y. a kol.: *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť*. Šamorín: Heuréka, 2013 s. 23

⁹ Delenie podľa prof. JUDr. Sergeja Romžu, PhD.

priamo a výlučne nedotýka, či neposkytuje ochranu vlastníckemu právu. Teda nemáme žiadnu zásadu ochrany vlastníctva, či zásadu nenarušovania vlastníckeho práva. Otázkou však je, či je potrebné takúto konkrétne nasmerovanú zásadu vytvoriť, aby bola riadne naplnená subsidiárna ochrana vlastníckeho práva.

Hoci nemáme, ako vyššie uvádzame, špeciálnu zásadu ochrany vlastníckeho práva, trestné právo plní svoju ochrannú funkciu vo vzťahu k vlastníckemu právu pomocou jednotlivých skutkových podstat. Práve vlastnícke právo predstavuje jeden z chránených záujmov, teda objektov skutkových podstat trestných činov. Nosná časť ochrany vlastníckeho práva je z hľadiska systematiky obsiahnutá v druhej časti, štvrtej hlave Trestného zákona s názvom „*Trestné činy proti majetku*“. V tejto časti Trestného zákona sú obsiahnuté také skutkové podstaty, ako napr. trestné činy krádeže, podvodu, sprenevery, neoprávneného vyrobena a používania platobného prostriedku, či poškodenia cudzej veci. Ďalšie skutkové podstaty, ktoré chránia vlastnícke právo sú v druhej časti, piatej hlave Trestného zákona, kde sú obsiahnuté trestné činy hospodárske. V neposlednom rade sú roztrúsené skutkové podstaty po Trestnom zákone, ktoré chránenia okrem vlastníckeho práva aj iné chránené záujmy. Napr. môžeme poukázať na trestný čin lúpeže alebo trestný čin ohrozovania pod vplyvom návykovej látky.

Ochrana poskytovaná vlastníckemu právu je koncipovaná na pomerne veľký okruh problematiky, ale zároveň vďaka jednotlivým skutkovým podstatám je dostatočne presne vymedzená a schopná nastúpiť až po tom, čo zlyhá primárna ochrana poskytnutá prostriedkami občianskeho práva, prípadne zásah do vlastníckeho práva je tak intenzívny, že primárna ochrana nepostačuje. Uvedené je práve pretavením zásady subsidiarity trestnej represie. To znamená, že kvôli uvedenej zásade je možné takto presne a zároveň dostatočne široko zamerať ochranu vlastníckeho práva pomocou trestného práva hmotného. Tu možno nadviazať na zásadu *nullum crimen sine lege scripta*, ktorá vyjadruje požiadavku na prameň práva, v ktorom môže byť obsiahnutá trestnoprávna norma.¹⁰ Musí sa jednať o prameň písaného práva, pričom so zreteľom na právnu silu nesmie ísť o podzákonný normatívny právny akt. Zjednodušene povedané, trestnoprávne normy môžu byť obsiahnuté len v zákone, prípadne v ústave, ústavnom zákone a medzinárodnej zmluve. Čo svojím spôsobom predstavuje garanciu trestnoprávnej ochrany aj vo vzťahu k vlastníckemu právu. Taktiež treba uplatňovať zásadu *nullum crimen sine lege certa*, ktorá kladie požiadavky na obsah trestnoprávnej normy, ktorá musí byť jasná, určitá, zrozumiteľná, presná, aby subjekt vedel, ako sa má, respektíve nemá správať, aby svojím konaním nenaplnil znaky niektorej zo skutkových podstat, ktoré sú trestnoprávnou normou vymedzené. S tým súvisí aj požiadavka na dostatočné odlíšenie prečinu a zločinu s ohľadom na to, že v zmysle § 9 Trestného zákona obsahuje trestné právo bipartíciu trestných činov. V nadväznosti na uvedené, táto požiadavka smeruje aj k dostatočnému a jasnému odlíšeniu trestných činov (súdnych deliktov) od správnych deliktov, ako aj na zachovanie jasnej a zrozumiteľnej nadväznosti trestnoprávnej ochrany vo vzťahu k ostatným právnym odvetviam.

---

¹⁰ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo hmotní I. vydání*. Praha: 2009, s. 22-23

Uvedené platí aj za súčasného pôsobenia princípu *ultima ratio*, teda aj zásady subsidiarity trestnej represie.¹¹

Na základe vyššie uvedeného je zrejmé, že zásady a princípy trestného práva hmotného, napriek svojej všeobecnosti, poskytujú ochranu aj vlastníckemu právu. Hoci primárne a riadne cieleňá ochrana vlastníckeho práva je realizovaná práve prostredníctvom jednotlivých skutkových podstát trestných činov, práve vyššie popísané zásady zabezpečujú vytvorenie takejto ochrany a jej následné dodržiavanie. Zásady a princípy trestného práva hmotného zaväzujú aj samotného zákonodarcu a preto má prijímať trestnoprávnu úpravu tak, aby zodpovedala týmto princípom a zásadám, čo vo svojej podstate predstavuje väčšiu flexibilitu v prípade potreby kreovania skutkových podstát na ochranu už konkrétnejších narušení, či ohrození vlastníckeho práva pri zohľadnení existencie ochrany vlastníckeho práva na nižšej úrovni. Zároveň sa takým spôsobom aj zachováva subsidiárne pôsobenie trestného práva.

Pri zohľadnení princíпов a zásad trestného práva procesného môžeme poukázať na to, že v poslednom období narástla ochrana práv poškodeného. Tejto téme sa intenzívne venuje aj Európska únia. Ako bolo vyššie uvedené, jedna z najnovších zásad trestného práva procesného je zásada zabezpečenia práva poškodeného v zmysle § 2 ods. 21 Trestného poriadku. „*Orgány činné v trestnom konaní a súd sú povinné v priebehu celého trestného konania umožniť poškodenému plné uplatnenie jeho práv, o ktorých ho treba riadne, vhodným spôsobom a zrozumiteľne poučiť...*“ Domnievame sa, že takýmto spôsobom sa chráni v podstate aj vlastnícke právo, ktoré je narušené trestnou činnosťou, pretože poškodený je vzhľadom na tú ktorú trestnú činnosť, väčšinou aj vlastníkom danej veci. Samozrejme, že môže dôjsť aj k narušeniu iného chráneného záujmu, ako je napr. život, či zdravie, kedy sa tiež aplikuje táto zásada a slúži aj na zabezpečenie iných procesných práv poškodeného, teda táto zásada je koncipovaná širšie, ako len na ochranu vlastníckeho práva.¹²

V kontexte nami skúmanej problematiky slúži zásada zabezpečenia práva poškodeného v podstate buď na to zabezpečiť náhradu škody, teda nejakú kompenzáciu za narušenie vlastníckeho práva alebo prípadne navrátiť pôvodný stav, čo napríklad predstavuje vrátenie odcudzenej veci. V tomto smere môžeme poukázať aj na novelu Trestného poriadku zákonom č. 312/2020 Z.z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorá posilňuje možnosti poškodeného domôcť sa ochrany svojho vlastníckeho práva aj prostredníctvom niektorých zabezpečovacích inštitútov v rámci trestného konania.¹³ V neposlednom rade poukazujeme aj na možnosť ukladania niektorých trestov (napr. peňažný trest) a to hlavne so zreteľom na negatívne podmienky ukladania trestov, ktoré napríklad spočívajú v tom, že uloženie trestu je podmienené tým, že sa daným trestom nezmarí nahradenie škody

¹¹ Nález Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 402/2008 zo dňa 01.04.2009

¹² IVOR, J., POLÁK, P. ZÁHORA, J.: *Trestné právo procesné I*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021, s. 72

¹³ § 50 a niektoré inštitúty z prvej časti druhej hlavy šiesteho oddielu Trestného poriadku

poškodenému¹⁴. Taktiež môžeme poukázať na odklon v podobe zmieru¹⁵, ktorého účelom je, okrem iného, tiež čo možno najskoršie zhojenie narušenia vlastníckeho práva zo strany páchatel'a trestného činu. Uvedená procesná zásada smeruje k ochrane vlastníckeho práva, avšak smeruje k jeho ochrane až *ex post*, teda po spáchaní trestnej činnosti, čo znamená až po narušení vlastníckeho práva, čo môže predstavovať jej istú nevýhodu. Na druhej strane, občiansko-právna ochrana vo svojej podstate pôsobí obdobným spôsobom. Zastávame názor, že uvedená právna úprava je dobrá a prospešná pre ochranu poškodených (vlastníkov), avšak sa jedná ešte o pomerne novú právnu úpravu, hlavne čo sa týka možnosti použitia zabezpečovacích inštitútov. Domnievame sa, že z pohľadu praxe sa OČTK, sudy a obhajcovia ešte plne nestotožnili s uvedenou právnu úpravou, a to aj s poukazom na malé množstvo jej aplikovania. Na strane druhej je potrebné poukázať aj na časť prípadov, kedy sú páchatelia málo solventní, kedy sa v podstate marí použité uvedených inštitútov a vo všeobecnosti sa sťažuje náhrada škody.

Záver

Na základe vyššie uvedeného sme dospeli k záveru, že nepokladáme za potrebné, aby existovala alebo bola vytvorená nová zásada trestného práva hmotného, ktorá by sa špecificky zameriavala výlučne na ochranu vlastníckeho práva. Máme tak zato preto, lebo súčasné zásady trestného práva vo všeobecnej rovine poskytujú ochranu vlastníckemu právu, a to hlavne vďaka tomu, že predstavujú návod pre zákonodarcu, akým spôsobom má prijímať trestnoprávnu úpravu. Reálna ochrana vlastníckeho práva je následne pretavená v podobe jednotlivých skutkových podstát, čím je táto ochrana jednak dostatočne všeobecná, ale zároveň cielená a nadväzujúca na ochranu poskytovanú ostatnými právnymi odvetviami. Na druhej strane, v rámci zásad trestného práva procesného, podľa nášho názoru existuje pomerne špecifická zásada, ktorá sa venuje ochrane vlastníckeho práva a to je zásada ochrany práv poškodeného, ktorá pomáha vlastníčkovi, aby zhojil narušenie svojho vlastníckeho práva *ex post*, pričom mu na to dáva pomerne široký aparát inštitútov trestného práva procesného. Na záver môžeme zhrnúť, že z hľadiska trestnoprávnej úpravy je ochrana vlastníckeho práva dostatočná, pričom sa skôr vyskytujú problémy pri jej realizácii.

Použitá literatúra

1. BRÖSTL, A. a kol.: *Teória práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s.199, ISBN: 978-80-7380-425-1
2. JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo hmotní 1.vydání*. Praha: 2009, s. 896, ISBN: 978-80-87212-24-0
3. FERENČÍKOVÁ, S.: *Zásada individuálnej trestnej zodpovednosti*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2014, s. 340, ISBN: 978-80-8152-223-9. In: KOLEKTÝV AUTOROV: *Princípy a zásady trestného práva: Zborník vedeckých prác z Medzinárodnej vedeckej konferencie konanej dňa*

¹⁴ § 56 ods. 5 Trestného zákona „Peňažný trest súd neuloží, ak by sa tým zmarila možnosť náhrady škody spôsobenej trestným činom.“

¹⁵ §§ 220-227 Trestného poriadku

- 16.-17.09. 2014 v konferenčných priestoroch hotela Double Tree by Hilton Cassovia I, organizovanej Katedrou trestného práva Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.
4. MADLIAK, J. a kol.: *Trestné právo hmotné I. Všeobecná časť*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010, s.456, ISBN: 978-80-7097-825-2
  5. MENCEROVÁ, I., TOBIÁŠOVÁ, L., TURAYOVÁ, Y. a kol.: *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť*. Šamorín: Heuréka, 2013, s. 480, ISBN: 978-80-89122-86-8
  6. IVOR, J., POLÁK, P. ZÁHORA, J.: *Trestné právo procesné I*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021, s. 596, ISBN: 978-80-571-0332-5
  7. VOJČÍK, P. a kol.: *Občianske právo hmotné. II. vyd.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 378, ISBN: 978-80-7380-719-1
  8. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky PL. ÚS 21/2014 zo dňa 30.1.2019
  9. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 402/2008 zo dňa 1.4.2009
  10. Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších ústavných zákonov
  11. Zákon č. 23/1991 Zb. Listina základných práv a slobôd
  12. Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník
  13. Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov
  14. Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok
  15. Zákon č. 312/2020 Z.z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Kontaktné údaje autora

JUDr. Marko Mašan

Doktorand denného štúdia

Katedra trestného práva

Právnická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

marko.masan@student.upjs.sk

0902 774 606

NÁHRADA NEMAJETKOVEJ UJMY V TRESTNOM KONANÍ

COMPENSATION OF NON-PROPERTY DAMAGE IN CRIMINAL PROCEEDINGS

Martin Baločko

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta
Krajský súd v Košiciach

Abstrakt

Článok sa zaoberá náhradou nemajetkovej ujmy v trestnom konaní pre poškodeného s previazaním zo zákona o obetiach trestných činov č. 274/2017 Z.z., ktorými môžu byť len obeť násilných trestných činov, na obeť trestných činov nedbanlivostných. Účelom článku je poukázať na analógiu na odškodnenie obetí nedbanlivostných trestných činov, konkrétne pri prečine usmrtenia podľa § 149 Trestného zákona.

Kľúčové slová: náhrada škody, nemajetková ujma, poškodený, obeť

Abstract

The article deals with the compensation of non-pecuniary damage in criminal proceedings for the injured party with reference to the Act on Victims of Crime No. 274/2017 Coll., which can only be victims of violent crimes to victims of negligent crimes. The purpose of the article is to point out an analogy to the compensation of victims of negligent crimes, specifically in the case of negligent killing according to Section 149 of the Criminal Code.

Keywords: damage compensation, non-property damage, injured party, victim

Úvod

Spáchanie trestného činu okrem iného so sebou prináša aj riešenie otázky existencie a náhrady spôsobenej škody. Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon (ďalej aj „TZ“) na účely trestného konania priamo definuje škodu ako „ujmu na majetku alebo reálny úbytok na majetku alebo na právach poškodeného alebo jeho iná ujmu, ktorá je v príčinnej súvislosti s trestným činom, bez ohľadu na to, či ide o škodu na veci alebo na právach. Škodou sa na účely tohto zákona rozumie aj získanie prospechu v príčinnej súvislosti s trestným činom.“¹ Škodu je teda potrebné chápať v širšom zmysle, nie len ako škodu majetkovú, ale aj škodu na zdraví, či iných právach poškodeného², pričom je rozhodujúce, že medzi trestným činom a škodlivým následkom je určité vnútorné prepojenie, teda že škoda vznikla v

¹ BURDA, E., ČENTÉŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. Trestný zákon. Všeobecná časť. Komentár. I. diel. 1. Vydanie. Praha: C.H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-324-0, 1130 s.

² MICHALOV, L., TÓTHOVÁ V. Injured party and claiming of non-material damages in criminal proceedings in the Slovak republic. In: European Integration Studies. - ISSN 1588-6735. - Roč. 14, č. 1 (2018)

dôsledku spáchania trestného činu osoby, voči ktorej sa vedie trestné konanie.³ V tejto súvislosti nadobúda v trestnom konaní osobitné postavenie osoba poškodeného ako subjekt trestného konania. V prvom rade je však potrebné poznamenať, že rovnako ako škodu, tak aj osobu poškodeného zákon č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok (ďalej aj „TP“) presne vymedzuje ako „osobu, ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda alebo boli porušené či ohrozené jej iné zákonom chránené práva alebo slobody.“ Poškodeným v zmysle uvedeného môže byť tak fyzická osoba, právnická osoba, resp. štát.

O náhrade škody sa v trestnom konaní teda nerozhoduje automaticky, ale poškodený si musí tento nárok osobitne uplatniť. Pre úspešné uplatnenie nároku na náhradu škody musia byť splnené zákonné podmienky a to, že poškodený ak musí urobiť riadne a včas. K včasnosti uplatnenia nároku na náhradu škody však pristupuje podmienka riadneho uplatnenia nároku, a teda v súlade s ustanovením § 46 ods. 3 TP z návrhu, ktorým si poškodený uplatňuje nárok na náhradu škody musí byť zrejmé, z akých dôvodov a v akej výške si nárok uplatňuje. Poškodený je povinný označiť dôvod, ktorý zakladá nárok na náhradu škody, čo znamená, že je povinný uviesť, že trestným činom, ktorý je predmetom trestného konania a pre spáchanie ktorého je obvinený stíhaný mu bola spôsobená konkrétna škoda a zároveň žiada, aby o jeho nároku na náhradu škody bolo rozhodnuté v adhéznom konaní. Zákon však požaduje, aby poškodený uviedol aj výšku uplatneného nároku na náhradu škody, ktorou je následne súd pri rozhodovaní viazaný. Zároveň považujeme za dôležité upozorniť, že nárok je potrebné za dodržaní vyššie uvedených podmienok uplatniť v trestnom konaní voči konkrétnemu obvinenému, inak súd nemôže o nároku na náhradu škody rozhodnúť v adhéznom konaní. Ak je obvinených, ktorí škodu spôsobili viac, je nutné si nárok uplatniť voči každému z nich (viď R 5/1968). Od konkrétneho prípadu potom závisí, či títo budú zodpovední solidárne alebo pôjde o prípad delenej zodpovednosti.⁴

1. Odškodňovanie obetí násilných trestných činov⁵

Oprávnené osoby

O odškodnenie môže požiadať obeť násilného trestného činu, ktorá je občanom Slovenskej republiky, občanom iného členského štátu, alebo osobou bez štátnej príslušnosti, ktorá má na území Slovenskej republiky alebo na území iného členského štátu trvalý pobyt, alebo cudzí štátny príslušník za podmienok a v rozsahu ustanovenom medzinárodnou zmluvou, ktorá bola ratifikovaná a vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak k ujme na zdraví došlo na území Slovenskej republiky. O odškodnenie môže požiadať aj obeť násilného trestného činu, ktorá má

³ MADLIAK, J., MIHALOV J., ŠTEFANKOVÁ S., 2011. Trestné právo hmotné I., Všeobecná časť. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, ISBN: 78-80-7097-825-2

⁴ CSIKYOVÁ, L. Ako sa domáhať náhrady škody spôsobenej trestným činom? Dostupné na <https://www.akcsikyova.eu/ako-sa-domahat-nahrady-skody-sposobenej-trestnym-cinom/>

⁵ Túto problematiku rieši Zákon č. 274/2017 o obetiach trestných činov (ďalej len „ZOTČ“)

v Slovenskej republike udelený azyl, doplnkovú ochranu, dočasné útočisko, pobyt alebo tolerovaný pobyt, ak k ujme na zdraví došlo na území Slovenskej republiky.⁶

ZOTČ vymedzuje okruh oprávnených osôb, ktoré môžu požiadať o odškodnenie. Sú to obeť úmyselného násilného trestného činu⁷, ktorým bolo týmto trestným činom ublížené na zdraví a spôsobená ťažká ujma na zdraví, a pozostalí v prípade úmrtia obete ako následku úmyselného násilného trestného činu. K ublíženiu na zdraví a ťažkej ujme na zdraví pozri komentár k § 2 ods. 1 písm. j) ZOTČ.

Okrem ujmy na zdraví môže obeť požiadať o odškodnenie aj v prípade spôsobenia morálnej škody trestným činom obchodovania s ľuďmi, znásilnenia, sexuálneho násillia alebo sexuálneho zneužívania.

Škoda na zdraví alebo iná ujma musí nastať ako následok úmyselného násilného trestného činu. Nie je preto napríklad možné žiadať o odškodnenie v prípade nedbanlivostných trestných činov (najmä dopravné nehody), v dôsledku ktorých veľa krát dochádza k závažným ujмам na zdraví a k usmrteniu osôb.

Vznikom ujmy na zdraví alebo morálnej škody spôsobenej násilným trestným činom vzniká medzi oprávnenou osobou v zmysle tohto ustanovenia a štátom právny vzťah, ktorého obsahom je právo obete (za podmienok a v rozsahu ustanovenom týmto zákonom) na odškodnenie a povinnosť štátu toto odškodnenie poskytnúť.

Odškodnenie obetí násilného trestného činu nemožno priznať, ak

- a) jej bola ujma na zdraví plne uhradená inak,
- b) obeť násilného trestného činu podľa § 2 ods. 1 písm. d) prvého bodu časť vety za bodkočiarkou je zároveň páchatelom trestného činu alebo je podozrivá alebo obvinená v trestnom konaní pre taký trestný čin, v súvislosti s ktorým sa považuje za obeť násilného trestného činu,
- c) nedala súhlas na trestné stíhanie podľa § 211 Trestného poriadku alebo
- d) nemôže vykonávať oprávnenie poškodeného podľa § 47 ods. 1 Trestného poriadku.⁸

Ustanovenie negatívne vymedzuje štyri dôvody, pri ktorých aj napriek tomu, že sú splnené podmienky na podanie žiadosti o odškodnenie, nemožno obeti priznať odškodnenie. Slovné spojenie "nemožno priznať" znamená obligatórnu povinnosť rozhodovacieho orgánu nepriznať odškodnenie obeti, hoci by boli splnené všetky ostatné podmienky na priznanie odškodnenia.⁹

Prvým prípadom je ten, pri ktorom bola obeť ujma na zdraví plne uhradená inak. Koncepcia odškodňovania obetí trestných činov vychádza zo zásady subsidiarity, t.j. odškodňovanie zo strany štátu prichádza do úvahy až vtedy, keď obeť nezískala náhradu škody od páchatel'a alebo z iných zdrojov, napríklad poisťného plnenia. Odškodňovanie obetí tiež vychádza zo zásady solidarity, t.j. základom práva na odškodnenie je solidarita všetkých členov spoločnosti. Ak sú niektoré osoby zraniteľnejšie alebo nemajú také šťastie ako ostatní členovia

⁶ § 10 ods. 1 Zákona č. 274/2017 o obetiach trestných činov

⁷ ZÁHORA, J. Zákon o obetiach trestných činov. Komentár. Wolters Kluwer. Bratislava 2018. ISBN 978-80-8168-850-8

⁸ § 10 ods. 2 Zákona č. 274/2017 o obetiach trestných činov

⁹ ZÁHORA, J. Zákon o obetiach trestných činov. Komentár. Wolters Kluwer. Bratislava 2018. ISBN 978-80-8168-850-8

spoločnosti, musí sa na odškodnení a odstraňovaní ujmy spôsobenej trestným činom podieľať celá spoločnosť.¹⁰

Druhým prípadom na nepriznanie odškodnenia je aj prípad, ak by sa pozostalý domáhal odškodnenia ako pozostalý po osobe, ktorej on spôsobil smrť alebo sa na nej podieľal. Ustanovenie nadväzuje na výkladové pravidlo v § 2 ods. 3 ZOTČ, ktoré vo vzťahu k obeti násilného trestného činu ustanovuje, že pozostalý nie je obeťou násilného trestného činu, ak zomrelému spôsobil trestným činom smrť.

V treťom prípade zákon z odškodnenia vylučuje obeť, ktorá nedala súhlas na trestné stíhanie osoby. Uvedená koncepcia vychádza z povahy účelu Trestného poriadku a zákona o obetiach. Legitímnou požiadavkou štátu, ktorý sa zaviazal odškodniť obeť násilného trestného činu je, aby obeť poskytla potrebnú súčinnosť v trestnom konaní. Poškodený v trestnom konaní disponuje tzv. dispozičným právom. Jeho podstata spočíva v tom, že za podmienok ustanovených v § 211 TP možno trestné stíhanie začať a v už začatom trestnom stíhaní pokračovať iba so súhlasom poškodeného. Ak je poškodených jedným skutkom niekoľko, stačí súhlas len jedného z nich. Dispozičné právo poškodeného sa môže uplatniť vtedy, ak je splnená tak hmotnoprávna, ako aj procesnoprávna podmienka.

Štvrtý prípad v § 47 ods. 1 TP sa uvádza, že oprávnenie poškodeného nemôže vykonávať ten, kto je v trestnom konaní stíhaný ako spoluobvinený. Zákon vylučuje, aby akékoľvek oprávnenie poškodeného (nielen uplatnenie nároku na náhradu škody) mohol uplatňovať ten, kto je stíhaný ako spoluobvinený. Uvedené vyplýva zo skutočnosti, že procesné postavenie poškodeného a obvineného v trestnom konaní je navzájom nezlučiteľné, keďže majú postavenie strán, ktoré stoja proti sebe s protichodnými záujmami (obvinený spáchaným skutkom spôsobil poškodenému škodu).

2. Nárok na odškodnenie

Nárok na odškodnenie obeť násilného trestného činu podľa zákona vzniká, ak v trestnom konaní nadobudol právoplatnosť rozsudok alebo trestný rozkaz, ktorým sa páchateľ uznáva vinným zo spáchania trestného činu, ktorým bola obeť násilného trestného činu spôsobená ujma na zdraví, alebo rozsudok, ktorým bol obžalovaný spod obžaloby oslobodený, pretože nie je trestne zodpovedný pre nedostatok veku alebo nepričetnosť a ujma na zdraví nebola obeť násilného trestného činu plne uhradená inak.¹¹

Nárok na odškodnenie vzniká aj vtedy, ak dôjde k prerušeniu trestného stíhania z dôvodov podľa § 228 ods. 1 a ods. 2 písm. a) až e) TP, k zastaveniu trestného stíhania z dôvodov podľa § 215 ods. 1 písm. c) až f) a h) TP alebo z dôvodu podľa § 215 ods. 2 písm. a) TP, prípadne k odloženiu veci z dôvodu podľa § 215 ods. 2 písm. a) TP, a výsledky vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania orgánov činných v trestnom konaní nevyvolávajú dôvodné pochybnosti o tom, že sa stal trestný čin, ktorým bola obeť násilného trestného činu spôsobená ujma na zdraví.¹²

¹⁰ ZÁHORA, J. Zákon o obetiach trestných činov. Komentár. Wolters Kluwer. Bratislava 2018. ISBN 978-80-8168-850-8

¹¹ § 11 ods. 1 Zákona č. 274/2017 o obetiach trestných činov

¹² § 11 ods. 2 Zákona č. 274/2017 o obetiach trestných činov

Nárok na odškodnenie vzniká aj vtedy, ak došlo k začatiu trestného stíhania a doterajšie výsledky vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania orgánov činných v trestnom konaní nevyvolávajú dôvodné pochybnosti o tom, že obeti násilného trestného činu bola spôsobená ujma na zdraví skutkom, ktorý má znaky trestného činu a rozhodnutie doposiaľ vyhlásené, vydané alebo nenadobudlo právoplatnosť.¹³

Obet' trestného činu sexuálneho zneužívania nemá nárok na odškodnenie podľa tohto zákona, ak dôjde k oslobodeniu obžalovaného spod obžaloby alebo k zastaveniu trestného stíhania z dôvodu, že obžalovaný alebo obvinený pre nedostatok veku nie je trestne zodpovedný.

Podmienkou vzniku nároku na odškodnenie na základe rozhodnutia je uplatnenie si nároku na náhradu škody, ktorá vznikla v dôsledku ujmy na zdraví zo strany obete násilného trestného činu, v trestnom konaní. To neplatí, ak bola trestným činom spôsobená smrť alebo ak ide o ujmu na zdraví spôsobenú trestným činom obchodovania s ľuďmi, znásilnenia, sexuálneho násillia, sexuálneho zneužívania, týrania blízkej osoby a zverenej osoby alebo nedobrovoľného zmiznutia.¹⁴

Každý systém odškodňovania obetí môže byť vystavený nebezpečenstvu zneužitia. Komentované ustanovenie stanovuje určité záruky proti zneužitiu tým, že od obete sa vyžaduje, aby v prípade známeho páchatel'a požiadala o odškodnenie až po nadobudnutí právoplatnosti príslušného rozhodnutia orgánu činného v trestnom konaní alebo súdu. Ustanovenie vymedzuje predpoklady na vznik nároku na odškodnenie obete. Odškodnenie podľa tohto zákona možno obeti priznať, ak nie sú dôvodné pochybnosti o tom, že:

- a) sa stal skutok, ktorý má znaky trestného činu a v dôsledku ktorého obet' žiada o odškodnenie,
- b) v dôsledku tohto trestného činu bolo obeti spôsobené ublíženie na zdraví, ťažká ujma na zdraví alebo spôsobená smrť a tieto boli spôsobené trestným činom, resp. činom inak trestným spáchaným inou osobou.¹⁵

Predpokladom odškodnenia obete bude bezpochyby situácia, pri ktorej je bez dôvodných pochybností zistené, že bol spáchaný trestný čin a čin spáchala konkrétna osoba. Potvrdením nároku na odškodnenie bude predovšetkým právoplatné uznanie páchatel'a za vinného z trestného činu, v dôsledku ktorého obet' žiada o odškodnenie.

V zmysle vymedzenia pojmu "trestný čin" sa ním rozumie aj čin inak trestný, ak páchatel' nebol v čase činu pre nedostatok veku alebo pre nepríčetnosť trestne zodpovedný. Preto zákon ako predpoklad na uplatnenie nároku na odškodnenie uvádza aj oslobodzujúci rozsudok, ktorým bol obžalovaný spod obžaloby oslobodený, pretože nie je trestne zodpovedný pre nedostatok veku alebo nepríčetnosť. Na rozdiel od dovtedajšej právnej úpravy zákonodarca možnosť pri oslobodzujúcom rozsudku rozšíril aj o situáciu, keď je obžalovaný spod obžaloby oslobodený, pretože nie je trestne zodpovedný pre nedostatok veku.

¹³ § 11 ods. 3 Zákona č. 274/2017 o obetiach trestných činov

¹⁴ § 11 ods. 5 Zákona č. 274/2017 o obetiach trestných činov

¹⁵ ZÁHORA, J. Zákon o obetiach trestných činov. Komentár. Wolters Kluwer. Bratislava 2018. ISBN 978-80-8168-850-8

V niektorých prípadoch sa trestné konanie končí inak ako rozsudkom alebo trestným rozkazom. Nárok na odškodnenie prislúcha obeti aj v prípadoch, keď trestná vec bola skončená iným rozhodnutím ako rozsudkom, resp. trestným rozkazom. Na rozdiel od dovtedajšej právnej úpravy, zákonodarca precizuje konkrétne uznesenia, ktoré sú predpokladom na uplatnenie nároku. Nárok vzniká aj na základe uznesenia o prerušení trestného stíhania z dôvodov podľa § 228 ods. 2 písm. a) až e) TP, na základe uznesenia o zastavení trestného stíhania z dôvodov podľa § 215 ods. 1 písm. d) až f) TP alebo z dôvodu podľa § 215 ods. 2 písm. a) TP, prípadne na základe odloženia veci z dôvodu podľa § 215 ods. 2 písm. a) TP. Vo všetkých uvedených prípadoch zákon obligatórne vyžaduje ďalšiu podmienku, a to, že výsledky vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania orgánov činných v trestnom konaní nevyvolávajú dôvodné pochybnosti o tom, že sa stal trestný čin, ktorým bola obeti násilného trestného činu spôsobená ujma na zdraví.

3. Rozsah odškodnenia

Na výpočet odškodnenia, ak ide o ujmu na zdraví, sa primerane použijú ustanovenia osobitného predpisu upravujúceho poskytovanie náhrady za bolesť a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia; náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia nemožno zvýšiť.¹⁶

Ak bola trestným činom spôsobená smrť, obet' násilného trestného činu má nárok na vyplatenie odškodnenia za spôsobenú nemajetkovú ujmu vo výške dvadsaťpäťnásobku sumy mesačnej minimálnej mzdy platnej na obdobie kalendárneho roka, v ktorom došlo k spáchaniu trestného činu. Ak bola trestným činom spôsobená smrť a je len jedna pozostalá obet' násilného trestného činu, ktorá bola odkázaná výživou na zomretého, má nárok na vyplatenie odškodnenia vo výške päťdesiatnásobku sumy mesačnej minimálnej mzdy platnej na obdobie kalendárneho roka, v ktorom došlo k spáchaniu trestného činu.¹⁷

Pri trestnom čine obchodovania s ľuďmi, trestnom čine znásilnenia, trestnom čine sexuálneho násillia, trestnom čine sexuálneho zneužívania, trestnom čine týrania blízkej osoby a zverenej osoby alebo trestnom čine nedobrovoľného zmiznutia má obet' násilného trestného činu nárok aj na vyplatenie odškodnenia za spôsobenú nemajetkovú ujmu vo výške desaťnásobku sumy mesačnej minimálnej mzdy platnej na obdobie kalendárneho roka, v ktorom došlo k spáchaniu trestného činu.¹⁸

Obeti násilného trestného činu sa v prípade ujmy na zdraví môže ako odškodnenie poskytnúť najviac finančná suma predstavujúca rozdiel medzi výškou odškodnenia vypočítaného a súčtom všetkých finančných súm, ktoré už obet' násilného trestného činu dostala ako náhradu ujmy na zdraví.

Ak o náhrade ujmy na zdraví už bolo rozhodnuté právoplatným rozsudkom alebo trestným rozkazom, pri výpočte a poskytnutí odškodnenia v prípade ujmy na zdraví sa vychádza z rozsahu spôsobenej ujmy na zdraví uvedenej v rozsudku alebo v trestnom rozkaze.

---

¹⁶ § 12 ods. 1 Zákona č. 274/2017 o obetiach trestných činov

¹⁷ § 12 ods. 2 Zákona č. 274/2017 o obetiach trestných činov

¹⁸ § 12 ods. 3 Zákona č. 274/2017 o obetiach trestných činov

Celková suma odškodnenia poskytnutá podľa tohto zákona nesmie presiahnuť päťdesiatnásobok sumy mesačnej minimálnej mzdy platnej na obdobie kalendárneho roka, v ktorom došlo k spáchaniu trestného činu.

Odškodnenie možno primerane znížiť, ak obeť násilného trestného činu spoluzavinila ujmu na zdraví alebo neuplatnila svoje práva tak, aby odškodnenie získala od páchatel'a trestného činu, ktorým jej bola spôsobená ujma na zdraví.

Spôsob výpočtu odškodňovania obetí je prebratý z § 5 zákona č. 215/2006 Z.z. o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi. Dikcia zákona priamo uvádza, že na výpočet odškodnenia obeť, ak ide o ujmu na zdraví, sa primerane použijú ustanovenia zákona č. 437/2004 Z.z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia. Tento zákon upravuje poskytovanie náhrady za bolesť a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia. Pri škode spôsobenej na zdraví sa jednorazovo nahrádza bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia obeť. Ide o nárok nemajetkovej povahy, ktorý je výlučne viazaný na obeť násilného trestného činu. Tento nárok neplní v zmysle platných právnych predpisov reparačnú funkciu, ale je satisfakčnej povahy.

Najväčšou citovou ujmu je nesporne smrť blízkej osoby, ktorej sa vyrovná len málokto iný emočný zážitok. Napriek tomu, že úlohou odškodnenia za smrť je aj pomôcť pozostalému zmierniť utrpenie zo straty blízkej osoby, odškodnenie má za cieľ pomôcť obeť prekonať nepriaznivú životnú situáciu, v ktorej sa v dôsledku smrti "pozostalá" obeť nachádza.

V prípade, ak bola trestným činom spôsobená smrť, zákon priamo ustanovuje, že obeť násilného trestného činu má nárok na vyplatenie sumy vo výške päťdesiatnásobku minimálnej mzdy. Na rozdiel od ustanovovania výšky odškodnenia pri ujme na zdraví, pri spôsobení smrti je rozsah tejto sumy daný priamo zákonom. Pozostalých po obeť v zmysle § 2 ods. 1 písm. d) prvá veta ZOTČ môže byť viac, preto zákon v druhej vete komentovaného ustanovenia stanovuje pravidlo, že ak je pozostalých osôb viac, táto suma sa medzi ne rozdelí rovnakým dielom.

Pri odškodňovaní morálnej škody spôsobenej trestným činom obchodovania s ľuďmi, znásilnenia, sexuálneho násillia alebo sexuálneho zneužívania má obeť takéhoto trestného činu nárok na odškodnenie vo výške desaťnásobku minimálnej mzdy.

Vo väčšine prípadov bude rozhodovací orgán o odškodnení rozhodovať bez toho, aby existovalo právoplatné rozhodnutie o náhrade škody. Pokiaľ však existuje v predmetnej veci právoplatný rozsudok, resp. trestný rozkaz, rozhodovací orgán pri výpočte a poskytnutí odškodnenia v prípade ujmy na zdraví vychádza z rozsahu spôsobenej ujmy na zdraví uvedenej v tomto rozhodnutí. Vzhľadom na to, že konanie podľa zákona o obetiach má povahu administratívneho konania a jeho výsledkom je rozhodnutie orgánu verejnej správy, proti ktorému nie je prípustný opravný prostriedok, v prípade nevyhovenia žiadosti má obeť násilného trestného činu právo domáhať sa ochrany svojich subjektívnych práv správnou žalobou v zmysle príslušných ustanovení zákona č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok.¹⁹

---

¹⁹ ZÁHORA, J. Zákon o obetiach trestných činov. Komentár. Wolters Kluwer. Bratislava 2018. ISBN 978-80-8168-850-8

Rozhodovací orgán má právo /možnosť/ primerane znížiť, nie povinnosť znížiť odškodnenie obete z dvoch taxatívne ustanovených dôvodov.

Prvým dôvodom je spoluzavinenie ujmy na zdraví obeťou. Ak obeť spoluzavinila ujmu na zdraví, je spravodlivé, aby túto škodu pomerne znášala aj obeť. Táto úprava nadväzuje na úpravu v Občianskom zákonníku: "Ak bola škoda spôsobená aj zavinením poškodeného, znáša škodu pomerne" (§ 441 OZ). Podľa súdnej praxe na základe spoluzavinenia poškodeného treba pomerne znížiť celú náhradu škody vo všetkých jej zložkách, teda podľa okolností prípadu tak bolestné, ako aj náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia s ohľadom na osobitné okolnosti prípadu (1 Cz 119/1973).

Druhým dôvodom je, že si obeť neuplatnila svoje práva tak, aby odškodnenie získala od páchatel'a trestného činu. Keďže súhlas na trestné stíhanie a uplatnenie nároku na náhradu škody zo strany obeť násilného trestného činu v trestnom konaní sú zákonnými podmienkami na vznik nároku na odškodnenie, ako dôvod na zníženie odškodného bude prichádzať do úvahy napríklad nepodanie civilnej žaloby v prípade, že trestný súd odkázal poškodeného na civilný proces.²⁰ V trestnom konaní bude prichádzať do úvahy napríklad nepodanie odvolania proti rozsudku z dôvodu, že výrok o škode nebol urobený, hoci si poškodený uplatnil nárok na náhradu škody riadne a včas, no súd v rozsudku neuviedol výrok o náhrade škody (§ 307 ods. 2 TP).

4. Náhrada nemajetkovej ujmy pri nedbanlivostnom trestnom čine usmrtenia

V nasledujúcej stati je uvedený prípad z praxe, kde okresný súd uznal obžalovaného vinným z prečinu usmrtenia podľa § 149 ods. 1, ods. 2 písm. a) TZ s poukazom na ust. § 138 písm. h) TZ a iné na tom skutkovom základe, že

dňa 22.08.2021 v čase okolo 09.45 hod. riadil pod vplyvom omamných látok osobné motorové vozidlo zn. xx po št. ceste I/19, po ul. Hlavnej v obci xx v smere od mesta xx na horský prechod xx, kde na výjazde z obce, v miernej pravotočivej zákrute sa v dôsledku únavy a vplyvu omamných látok, nevenoval plne vedeniu motorového vozidla, následkom čoho prešiel s vozidlom vľavo do protismernej časti vozovky, kde sa pravou prednou časťou svojho vozidla zrazil s pravou prednou časťou proti idúceho osobného motorového vozidla zn. xx, ktoré riadil v smere z horského prechodu xx na mesto xx vodič xx st., nar. xx, bytom, Česká republika, kde po zrážke vozidiel ich pravými prednými časťami, došlo k odhodeniu osobného motorového vozidla zn. vľavo mimo vozovky do priekopy v smere jeho jazdy. V dôsledku tejto zrážky utrpela v osobnom motorovom vozidle zn. spolujazdkyňa sediaci vpredu vpravo vedľa vodiča, podľa znaleckého posudku z odboru zdravotníctvo a farmácia, odvetvie súdne lekárstvo, rozsiahle zranenia ktorým dňa xx vo fakultnej nemocnici L.P. v Košiciach podľahla. Ďalší spolujazdec sediaci v tomto vozidle vzadu vľavo za vodičom, utrpel v dôsledku dopravnej nehody podľa znaleckého posudku z odboru zdravotníctvo a farmácia, zranenia a to zlomeninu tela hrudnej kosti bez posunu, pomliaždenia a kožné odreniny brucha s dobou liečby do 42 dní, ďalej spolujazdec sediaci vpredu vpravo vedľa vodiča v osobnom motorovom vozidle, xx, podľa znaleckého posudku z odboru zdravotníctvo a farmácia, odvetvie súdne lekárstvo

²⁰ ZÁHORA, J. Zákon o obetiach trestných činov. Komentár. Wolters Kluwer. Bratislava 2018. ISBN 978-80-8168-850-8

utrpel zranenia a to pomliaždenie hrudníka, zlomeniny VIII. a IX. rebra vpravo s minimálnym posunom, pomliaždenie dolného laloka pravých pľúc, pomliaždenie brucha, centrálnu prasklinu pravého laloka pečene s krvácaním, prasklinu - trhlinu pravej obličky, pomliaždenie pravej nadobličky, prasklinu hornej časti lačníka tenkého čreva s odumretím časti čreva, s dobou liečby nad 42 dní, kde na základe toxikologického vyšetrenia úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou bolo zistené, že obžalovaný ako vodič riadil motorové vozidlo pod vplyvom omamných látok a to pervitínu a extázy, čím obžalovaný porušil ustanovenia § 4 ods. 1 písm. c), ods. 2 písm. d) písm. f), § 9 ods. 1 a § 16 ods. 5 Zák. č. 8/2009 Z.z. o cestnej premávke.

Okresný súd okrem iných výrokov podľa § 288 ods. 2 TP poškodeného so zvyškom nároku na náhradu škody odkázal na civilný proces, nakoľko si žiadal za smrť svojej matky nemajetkovú ujmu. Súd mu preplatil len náklady spojené s vykonaním pohrebu.

Poškodený v odvolaní proti rozsudku uviedol, že smrť spôsobil obžalovaný jeho mame. Smrťou utrpel nenahraditeľnú stratu a ujmu, navždy stratil možnosť viesť osobný a súkromný rodinný život s mamou. Nečakaná smrť mamy mu spôsobila trvalý a neodvratiteľný zásah v živote, ako aj v živote celej rodiny. Od smrti mamy nedokáže viesť taký život aký viedol predtým, nakoľko náhlou smrťou mamy z dôvodu devastáčnych zranení po dopravnej nehode spôsobenej obžalovaným, ktorý mal v krvi rezíduá po užití drog, som utrpel šok a traumy. Zároveň sa mu uvedená tragická udalosť neustále premieta vždy keď si sadám za volant auta, čo mu spôsobuje ťažkosti v prežívaní. Rozhodnutie prvostupňového súdu, ktorým ho odkázal na civilné konanie pre neho znamená, že bude musieť svoj nárok na náhradu škody a nemajetkovej ujmy uplatňovať samostatnou žalobou v ďalšom konaní, ktoré konanie môže trvať ďalšie roky. Konanie obžalovaného, ktorým zapríčinil smrť mamy bolo objektívne spôsobilé na zásah do práva na ochranu osobnosti a objektívne spôsobilé vyvolať nemajetkovú ujmu, pričom medzi zásahom do osobnostných práv a vznikom nemajetkovej ujmy je daná príčinná súvislosť s konaním obžalovaného, ku ktorému sa priznal. Obžalovaný sa za spôsobenie smrti mamy ospravedlnil, ale takáto satisfakcia vzhľadom na spôsobený nezvratný následok nie je postačujúca. Navrhuje, aby o mojich uplatnených nárokoch na náhradu nemajetkovej ujmy odvolací súd rozhodol tak, že odvolaním napadnutý výrok prvostupňového súdu zmení a uplatnené nároky mu prizná.

Po podrobnom preskúmaní spisového materiálu dospel krajský súd aj k názoru, že je odvolanie poškodeného dôvodné, aj keď nie v rozsahu navrhovanom touto procesnou stranou a to z nasledovných dôvodov.

Krajský súd na verejnom zasadnutí doplnil dokazovanie výsluchom svedka poškodeného, ktorý vo svojej výpovedi podrobne rozviedol blízky vzťah so svojou matkou.

Vzhľadom na definíciu pojmu škoda § 46 ods. 1 TP povinnosť rozhodnúť o jej náhrade v odsudzujúcom rozsudku ak bol nárok riadne uplatnený sa vzťahuje na škodu majetkovú, morálnu aj inú, aj na porušenie či ohrozenie iných zákonných práv alebo slobôd poškodeného s tým, že pojem morálna škoda vo vzťahu k škodlivému následku spôsobenému úmyselným násilným trestným činom treba v prípade smrti vykladať v súlade s výkladom pojmu nemajetková ujma v občianskom konaní.

Je zrejmé, že trestnoprávny pojem škoda je obsahovo výrazne širší a obsiahlejší ako pojem škoda v práve súkromnom. Trestný poriadok v zmieňovanom ustanovení § 46 ods. 1 totižto vychádza z pojmu škoda, resp. definuje jeho obsah nie v zmysle dnes už v Európe postupne prekonanej a prekonávanej predstavy o škode ako zásahu výlučne do majetkových práv poškodeného, ale nazerá na škodu modernejším chápaním ako na protiprávny zásah do materiálnych i nemateriálnych práv, pričom výsledkom takého zásahu môže byť logicky nielen ujma materiálna, majetková či peňažná, ale aj ujma nemateriálna, teda ktorá sa neprejaví vo sfére materiálnej ale vo sfére inej tvorenej všetkými ostatnými právami, inej nie materiálnej povahy, ktorej právny poriadok priznáva ochranu a ich porušenie sankcionuje.

Pojem morálna škoda a iná škoda vo vzťahu k škodlivému následku spôsobenému zavineným protiprávnym konaním sankcionovaným normami trestného práva je potrebné vnímať ako pojmy, ktoré sú v priamej súvislosti so všeobecným pojmom nemajetková ujma v práve civilnom.

Pri rozhodovaní o nároku na náhradu škody v adhéznom konaní je nutné rešpektovať hmotnoprávne ustanovenia osobitných predpisov, na ktorých je uplatnený nárok založený a ktorými sa tiež aj riadi. Tieto predpisy špecificky upravujú vznik nároku na náhradu škody, jeho obsah a rozsah, spôsob náhrady.

Výšku peňažného zadosťučinenia súd určuje na základe voľnej úvahy, ktorá však nemôže byť svojvoľnou. Zákon ustanovuje súdu povinnosť prihliadnúť pri tom na dve hľadiská a to na závažnosť vzniknutej ujmy ako aj na okolnosti, za ktorých k porušeniu došlo. Určenie výšky nemajetkovej ujmy má byť s ohľadom na okolnosti konkrétneho prípadu v súlade s požiadavkou spravodlivosti. Aj napriek tomu, že súd voľnou úvahou určuje výšku nemajetkovej ujmy, z návrhu v adhéznom konaní musí byť zjavné, ako výšku poškodený žiada.

Z vyššie uvedeného je zrejmé, že § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka poskytujú právny základ nároku na náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej jednotlivcovi usmrtením jeho blízkej osoby. Rešpektovanie súkromného života musí zahŕňať do určitej miery aj právo aj vytváranie a rozvíjanie vzťahov s ďalšími ľudskými bytosťami. Súčasťou súkromného života je život rodinný, zahrňujúci vzťahy medzi blízkymi príbuznými, hlavne vzťahy sociálne a morálne. Je nepochybné, že úmrtie blízkej osoby predstavuje závažný zásah do práva na súkromie dotknutej fyzickej osoby ako jedného z čiastkových osobnostných práv fyzickej osoby.

Za závažnú ujmu treba považovať ujmu, ktorú fyzická osoba vzhľadom na okolnosti za ktorých k porušeniu práva došlo, intenzitu zásahu, jeho trvanie alebo dopad a dôsledky považuje za ujmu značnú. Pri tom nie sú rozhodujúce jej subjektívne pocity ale objektívne hľadisko, teda to, či by predmetnú ujmu takto v danom mieste a čase teda v tej istej situácii vnímala aj každá iná fyzická osoba.

Samotná závažnosť ujmy vzniknutej v dôsledku neoprávneného zásahu do práva na ochranu osobnosti nie je jediným a výlučným kritériom pre určenie výšky nemajetkovej ujmy v peniazoch. Pri určení tejto výšky súd musí prihliadnúť aj na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo. Tieto okolnosti môžu byť významné tak u osoby postihnutej, ako aj u osoby, ktorá neoprávnený zásah spôsobila.

Občiansky zákonník nestanovuje žiadnu maximálnu ani minimálnu hranicu výšky nemajetkovej ujmy. Stanovuje len to, že zadostučinenie má byť primerané.

V nadväznosti na vyššie uvedené nemal krajský súd žiadne pochybnosti o tom, že konaním obžalovaného došlo k zásahu do osobnostných práv poškodeného a že jeho konaním došlo k pretrhnutiu úzkych v podstate najbližších citových väzieb medzi matkou a synom. Je notoricky známe, že smrť blízkej osoby je najviac traumatizujúcou okolnosťou predovšetkým kvôli nezvratnosti tohto stavu.

Krajský súd nemal dôvod pochybovať o žiali a bolesti pozostalého syna poškodeného, z jeho výpovede je zrejmé, že jeho matka bola pre neho blízkou osobou pričom jej pomáhal a zabezpečoval v prípade potreby aj zdravotnú starostlivosť.

Pokiaľ ide o primeranosť výšky nemajetkovej ujmy, za základ v predmetnom trestnom konaní považoval krajský súd analogicky ZOTČ, ktorý v § 12 určuje rozsah odškodnenia.

Podľa § 12 ods. 2 ZOTČ, ak bola trestným činom spôsobená smrť, obeť násilného trestného činu, má nárok na vyplatenie odškodnenia za spôsobenú nemajetkovú ujmu vo výške 25 násobku sumy mesačnej minimálnej mzdy, platnej na obdobie kalendárneho roka, v ktorom došlo k spáchaniu trestného činu.

Minimálna mzda za rok 2021, kedy došlo ku skutku, ktorý je predmetom tohto konania bola stanovená vo výške 623,- €, 25 násobok sumy 623,- € teda predstavuje sumu 15.575,- €.

V tejto súvislosti je ale potrebné zároveň zdôrazniť, že predmetný zákon upravuje práva, ochranu a podporu obetí trestných činov, vzťahy medzi štátom a subjektmi poskytujúcimi pomoc obetiam a finančné odškodňovanie obetí násilných trestných činov.

Trestný čin usmrtenia podľa § 149 ods.1, ods. 2 TZ zákona je však nedbanlivostným trestným činom a teda nie úmyselným násilným trestným činom, na ktorý sa vzťahuje uvedený zákon.

Preto krajský súd vychádzajúc z vyššie uvedených úvah, týkajúcich sa určenia výšky nemajetkovej ujmy v peniazoch považoval za nevyhnutné prihliadnúť aj na túto skutočnosť, ako na jednu z okolností, za ktorých k porušeniu práva došlo.

Po zohľadnení všetkých vyššie uvedených skutočností tak dospel krajský súd k názoru, že v danom konkrétnom prípade je primeraným zadostučinením určenie výšky nemajetkovej ujmy v peniazoch v sume 12.000,- € pre poškodeného – syna nebohej.

Záver

V tomto príspevku sme sa snažili poukázať na možnosť priznania náhrady nemajetkovej ujmy v trestnom konaní pri nedbanlivostných trestných činoch previazaním na odškodňovanie obetí násilných trestných činov a poukázať aj na konkrétne prípady vyskytujúce sa v aplikačnej praxi.

Použitá literatúra

1. BURDA, E., ČENTÉŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. Trestný zákon. Všeobecná časť. Komentár. I. diel. 1. Vydanie. Praha: C.H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-324-0, 1130 s.
2. CSIKYOVÁ, L. Ako sa domáhať náhrady škody spôsobenej trestným činom? Dostupné na <https://www.akcsikyova.eu/ako-sa-domahat-nahrady-skody-sposobenej-trestnym-cinom/>
3. ČENTÉŠ, J. a kol. Trestný zákon. Veľký komentár. 2, aktualizované vydanie. Bratislava. EUROKÓDEX. 2015, 891 s., ISBN 978-80-8155-053-9
4. ČENTÉŠ, J. KURILOVSKÁ, L. ŠIMOVIČEK, I., BURDA, E. a kol. Trestný poriadok I. Komentár. Bratislava: C.H. Beck, 2021
5. MADLIAK, J., MIHALOV J., ŠTEFANKOVÁ S., 2011. Trestné právo hmotné I., Všeobecná časť. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, ISBN: 78-80-7097-825-2
6. MICHALOV, L., TÓTHOVÁ V. Injured party and claiming of non-material damages in criminal proceedings in the Slovak republic. In: European Integration Studies. - ISSN 1588-6735. - Roč. 14, č. 1 (2018)
7. ZÁHORA, J. Zákon o obetiach trestných činov. Komentár. Wolters Kluwer. Bratislava 2018. ISBN 978-80-8168-850-8
8. Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov
9. Zákon č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov
10. R 5/1968

Kontaktné údaje autora

JUDr. Martin Baločko
Externý doktorand
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Právnická fakulta
Kováčska 26
04075 Košice
e- mail: martin.balocko@student.upjs.sk
sudca Krajský súd v Košiciach

TRESTNO-PROCESNÉ LIMITY REALIZÁCIE DOMOVEJ PREHLIADKY

CRIMINAL-PROCEDURAL LIMITS OF HOME SEARCH

Dávid Priščák

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

Abstrakt

V úvode článku je venovaná pozornosť vymedzeniu podstaty a normatívnych podmienok zaist'ovacieho inštitútu domovej prehliadky, ktorá má povahu prostriedku ultima ratio obdobne ako väzba vo vzťahu k dotknutej osobe. Následne je upriamená pozornosť na limity výkonu domovej prehliadky, ktoré pramenia z Ústavy SR, medzinárodných dokumentov ako aj Trestného poriadku.

Kľúčové slová: domová prehliadka, právo na súkromie, trestno-procesné limity, súd

Abstract

At the beginning of the article, attention is paid to the definition of the essence and normative conditions of the security institute of the house search, which has the nature of a means of ultima ratio similar to the custody of the person concerned. Subsequently, attention is directed to the limits of the performance of house searches, which stem from the Constitution of the Slovak Republic, international documents, and the Criminal Code.

Keywords: house search, right to privacy, criminal procedure limits, court

Úvod

Úvodom predmetného článku sa žiada vymedziť samotnú podstatu význam inštitútu domovej prehliadky ako jedného z nezastupiteľných inštitútov pre dosiahnutie účelu trestného konania (ďalej len „TK“), ktorý má ťažiskový význam pre samotnú aplikačnú prax orgánov činných v trestnom konaní (ďalej len „OČTK“) resp. súdov. Hlavný účel TK spočíva v náležitom zistení trestných činov (ďalej len „TČ“) a následnom spravodlivom a zákonnom potrestaní páchatel'a. Uvedená úloha OČTK a súdov je nespochybniteľne ich primárnou povinnosťou. Splnením uvedenej ťažiskovej úlohy sa samozrejme, že samotný účel trestného procesu nevyčerpáva.¹

Medzi ďalšie dielčie atribúty samotného účelu TK možno zaradiť:

- možnosť poškodeného efektívnym spôsobom uplatňovať svoje jednotlivé procesné oprávnenia vrátane nároku na náhradu škody spôsobenú TČ
- Pôsobenie a upevňovanie zákonnosti (upevňovanie princípu právnej istoty)

---

¹ ČENTÉŠ, J. a kol. Trestné právo procesné. Všeobecná časť. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2022, s. 21

- predchádzanie a zamedzovanie trestnej činnosti (realizácia generálnej a individuálnej prevencie)
- výchova občanov v duchu dôsledného dodržiavania normatívnych právnych aktov

Jednotlivé parciálne úlohy OČTK resp. súdu nemožno chápať izolovane ale v ich vzájomných súvislostiach a to z toho dôvodu, že ako celok majú prispieť k čo najúčinnnejšiemu obmedzovaniu trestnej činnosti ako jednej najzávažnejších negatívnych javov spoločnosti. Parciálne úlohy OČTK a súdov predstavujú konzistentný celok a sú jednou zo základných smerníc pre samotný výklad ako aj priamu alebo analogickú aplikáciu jednotlivých ustanovení TP.²

K uvedenému sa žiada dodať okrem hlavného účelu TK, teda náležitého zistenia TČ a následného spravodlivého potrestania páchatel'a je ťažiskovým účelom ako aj samotnou podstatou TK realizácia riadneho zákonného a spravodlivého procesu tzv. fair trail. Existencia riadneho procesu je nevyhnutnou podmienkou existencie demokratického a právneho štátu a z toho dôvodu je nevyhnutné stanoviť jednotlivé limity realizácie domovej prehliadky, ktorá predstavuje podstatný a závažný zásah do základných práv a slobôd dotknutej osoby (ďalej len „ZPaS“), ktoré garantuje Ústava Slovenskej republiky (ďalej len „Ústava SR“) ako aj celý rad medzinárodných dokumentov, pričom príkladmo možno uviesť práve Dohovor o ochrane ľudských práv a slobôd (ďalej len „Dohovor“), Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (ďalej len „Pakt“).³

Trestno-procesný inštitút domovej prehliadky je normatívne ukotvený v čl. ust. § 99 a nasl. zákona č. 301/ Trestný poriadok 2005 Z. z. (ďalej len „TP“) a predstavuje opatrenie procesného donútenia prostredníctvom, ktorého si OČTK resp. súdy zabezpečujú faktickú prítomnosť vecí dôležitých pre TK, ktoré sú pre TK relevantné z hľadiska objektivizácie skutočností podstatných z pohľadu trestného práva hmotného. Zároveň domová prehliadka má plniť výlučne zaisťovacia funkciu nie však represívnu, donucovacia, výchovnú a ani preventívnu funkciu pričom platí, že jednotlivé ustanovenia je potrebné vykladať striktno reštriktívne a nie extenzívne.

Realizáciou domovej prehliadky ako už bolo spomenuté dochádza k závažnému zásahu do ZPaS jednotlivca a to konkrétne do práva na nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia (čl. 16 Ústavy SR, čl. 8 Dohovoru, čl. 17 Paktu), nedotknuteľnosť obydlia (čl. 21 Ústavy SR, čl. 8 Dohovoru, čl. 17 Paktu), práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života (čl. 19 ods. 2 ústavy SR, čl. 8 Dohovoru, čl. 17 Paktu), práva na ochranu listového tajomstva, tajomstva dopravovaných správ a iných písomností (čl. 22 Ústavy SR, čl. 8 Dohovoru, čl. 17 Paktu) a vlastníckeho práva (čl. 20 Ústavy SR). Domová sloboda svojou povahou a významom spadá medzi základné ľudské práva a slobody, pretože v spojení s osobnou slobodou a ďalšími Ústavou garantovanými ZPaS dotvára osobnú sféru jednotlivca, ktorú je nevyhnutné rešpektovať a chrániť.⁴

² ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2008 s.5

³ ÚS ČR 46/1993-94-n

⁴ ČENTĚŠ, J. a kol. Trestné právo procesné. Všeobecná časť. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2022, s.519

Z uvedeného dôvodu výkon domovej prehliadky Ústava SR, Dohovor, Pakt ako aj TP umožňuje len v nevyhnutnej miere pre dosiahnutie sledovaného účelu a za striktného dodržiavania procesného algoritmu normatívne ukotveného v ust. § 105 až 106a TP.

V tejto súvislosti samotný Dohovor v čl. 8 ods. 2 osobitne akcentuje „*Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať s výnimkou prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom alebo zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo na ochranu práv a slobôd iných.*“

Realizáciu domovej prehliadky nevyučuje ani Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) podľa, ktorého sa jednotlivé štáty môžu uchýliť k určitým opatreniam procesného donútenia v záujme získania dôkazu, avšak súčasne zdôrazňuje aby právny poriadok ako aj aplikačná prax tej, ktorej krajiny zabezpečovala primerané a dostačujúce záruky.⁵

V nadväznosti na uvedené sa žiada vymedziť jednotlivé normatívne podmienky ukotvené v ust. § 99 TP za, ktorých možno vydať príkaz na domovú prehliadku.

Domovú prehliadku možno vykonať, ak existuje **dôvodné podozrenie**, že v byte alebo v inom priestore slúžiacom na bývanie alebo v priestoroch k nim patriacim (ďalej len „obydlie“) je alternatívne:

1. vec dôležitá pre trestné konanie (§ 89 TP)
2. skrýva sa tam osoba voči, ktorej sa vedie TK
3. potrebné vykonať zaistenie hnutelných vecí na uspokojenie nároku poškodeného na náhradu škody (§ 96f TP)

Dôležitým pojmom v tejto súvislosti je pojem „obydlie“. Pokiaľ ide o klasické prehliadky domov a bytov v aplikačnej praxi problémy nevznikajú pretože tie to pojmy legálne vymedzujú jednotlivé normatívne akty. Obydlie predstavuje pomerne široký pojem, avšak je nevyhnutné klásť osobitný dôraz práve na faktický stav bývania a to z akéhokoľvek titulu. Z toho dôvodu je nevyhnutné samotný pojem obydlie vykladať extenzívne.

V súvislosti s vymedzením normatívnych podmienok je nevyhnutné klásť dôraz práve na dôvodnosť podozrenia, že sa v obydlí nachádza predmet alebo osoba vymedzená v bodoch 1,2,3. Absencia tejto normatívnej podmienky má vplyv na účinnosť samotného úkonu a zakladá doktrínu plodov otráveného stromu, ktorá sa v podmienkach Slovenskej republiky oproti Českej republike uplatňuje v absolútnej forme podľa § 2 ods. 12 TP a § 119 ods. 3 TP. Dôvodnosť podozrenia musí byť kreovaná na základe reálnych faktov a informácii, ktoré boli generované v priebehu TK, pričom tieto fakty a informácie majú určitú kvalitu teda budú spôsobilé presvedčiť objektívneho, že podozrivá osoba mohla spáchať TČ.⁶

---

⁵ Rozsudok ESLP vo veci Klass a ostaní v. Spolková republika Nemecko z dňa 6. 9. 1978, A-28

porov.: Rozsudok ESLP vo veci Funke, 1993, A-256-A

⁶ Rozsudok ESLP vo veci Fox, Campbell a Harley v. Spojené kráľovstvo zo dňa 30. 8. 1990

Ďalším nevyhnutným predpokladom pre realizáciu domovej prehliadky je naplnenie normatívnych podmienok upravených v ust. § 100 TP (príkaz na domovú prehliadku) a § 105 TP (výkon domovej prehliadky).

Je neprípustné aby OČTK podal návrh na vykonanie domovej prehliadky sudcovi pre prípravne konanie (ďalej len „SPPK“) v prípade dôkaznej núdze s očakávaním, že sa tam možno nachádza predmet súvisiaci s trestnou činnosťou prípadne iný derivát. Dôvodom pre vykonania domovej prehliadky, ktorá má povahu neodkladného a neopakovateľného úkonu, ktorým sa začína trestné stíhanie (ďalej len „TS“) nemôže byť očakávanie, že až realizáciou domovej prehliadky budú získané dôkazy, ktoré sú nevyhnutné pre začatie TS. Nevyhnutnou podmienkou je taktiež to, že samotné podozrenie zo spáchania TČ musí každým ďalším štádiom TK progresívne gradovať pričom uvedené platí aj vo vzťahu k samotnému rozhodnutiu o vykonaní domovej prehliadky. Pre naplnenie normatívnej podmienky, ktorý spočíva v dôvodnom podozrení, že sa v obydli nachádza predmet alebo osoba uvedená v bodoch 1, 2, 3 nepostačí akési generálne, nekonkrétne podozrenie, pričom takéto podozrenie musí mať kvalifikovaný charakter, ktorý pramení zo zákonne získaných dôkazov.

Z koncepcie materiálneho právneho štátu vyplýva povinnosť OČTK resp. súdu pri výkone svojich oprávnení čo v najvyššej možnej miere rešpektovať subjektívne právo dotknutej osoby na domovú slobodu zaručené Ústavou SR ako aj medzinárodnými dokumentmi. Príkaz SPPK na výkon domovej prehliadky musí obsahovať nevyhnutné náležitosti normatívne ukotvené § 100 TP (najmä musí byť odôvodnený konkrétnymi skutkovými okolnosťami, ktoré budú dostačujúco odôvodňovať jej samotný výkon), v opačnom prípade verejná moc prekračuje rozsah svojich oprávnení a zasahuje do priestorovo vymedzeného súkromia dotknutej osoby. V prípade domovej prehliadky, ktorá má povahu ultima ratio obdobne ako samotná väzba je nutné striktné trvať na splnení všetkých materiálnych predpokladov jej výkonu za súčasného rešpektovania jednotlivých limitov prameňáciach z Ústavy SR, medzinárodných dokumentov ako aj TP. V prípade ak má byť domová prehliadka realizovaná v štádiu postupu pred začatím trestného stíhania, musia byť naplnené silnejšie predpoklady pre jej realizáciu, ktoré spočívajú v tom, že samotný príkaz musí obsahovať aj odôvodnenie, že ide o neodkladný a neopakovateľný úkon, ktorým sa začína TS. SPPK v tejto súvislosti na podklade návrhu prokurátora musí v príkaze, čo možno najpresnejšie vymedziť, prečo má byť v postupe pred začatím TS nariadená domová prehliadka a taktiež nemôže rezignovať ani na tom, aby dôsledne vymedzil, čo má byť v predmetnom obydli nájdené, vrátane zhodnotenia samotnej závažnosti skutku pre, ktorý je vedené TK v kontexte domovej slobody za súčasného zhodnotia relevancie, toho čo je hľadané pre zaistenie ochrany kolidujúcich si záujmov.⁷

Predmetný príkaz na vykonanie domovej prehliadky je potrebné vnímať ako nástroj kontroly nad činnosťou OČTK v prípadoch, keď dochádza k zásahom do ZPaS dotknutých osôb.

V nadväznosti na uvedené sa žiada vymedziť jednotlivé limity súdnej intervencie pri zásahoch do ZPaS.

⁷ Nález Ústavného súdu ČR z dňa 10. januára 2012 sp. zn. I. ÚS 3369/2010

Každý jeden zásah zo strany orgánu verejnej moci musí mať svoj podklad v zákonnej úprave (napr. výkon domovej prehliadky), musí smerovať k ustanovenému legitímnemu cieľu (napr. dôvody pre vykonanie domovej prehliadky), musí zachovať podstatu a zmysel obmedzeného ZPaS a súčasne musí mať charakter subsidiarno-proporčného opatrenia na dosiahnutie požadovaného cieľa.⁸

Ústava SR normatívne ukotvuje tri základné právne idey, ktoré stanovujú všeobecné limity samotného trestného procesu, ktoré musia byť kumulatívne splnené aby došlo k naplneniu účelu TK podľa § 1 TP za súčasného rešpektovania § 2 ods. 1 TP ako aj § 2 ods. 7 TP ako aj Dohovoru. Prvý limit predstavuje čl. 2 ods. 2 Ústavy SR, ktorý upravuje akým spôsobom môžu OČTK a súd uplatňovať štátnu moc v trestnom procese vo vzťahu k FO a PO, teda spôsobom a v rozsahu stanovenom zákonom. V materiálnom právnom štáte je *condictio sine qua non* nevyhnutné a dôsledné rešpektovanie a dodržiavanie jednotlivých právomocí a kompetencií orgánmi verejnej moci. Samotný ústavnoprávny princíp legality zakotvený čl. 2 ods. 2 Ústavy SR usiluje viazať štátnych orgánov Ústavou SR ako aj zákonom a zároveň vytvára základné ústavnoprávne medze limitov intervencie súdu do trestného procesu, ktoré explicitne nevyplývajú z TP.

Ústavný súd Slovenskej republiky k čl. 2 ods. 2 Ústavy SR podal výklad, „*Štátne orgány môžu konať... v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon zodpovedá konanie orgánu štátu v rozsahu zákona bez výnimky a súčasne zákonom ustanoveným spôsobom. Len taký postup orgánov štátu, ktorý zohľadňuje ústavné princípy citovaného ustanovenia čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky spôsobom a v rozsahu uvedenom vyššie, je naplnením princípu právnej istoty ako nedielnej súčasti právneho štátu v zmysle čl. 1 Ústavy Slovenskej republiky*“⁹

Výklad príslušného ustanovenia neumožňuje žiadne výnimky.

Druhy limit predstavuje akým spôsobom možno FO a PO ukladať jednotlivé povinnosti v podmienkach Slovenskej republiky. Uvedenú možnosť upravuje čl. 13 ods. 1 písm. a) Ústavy SR podľa, ktorého „*Povinnosti možno ukladať zákonom alebo na základe zákona, v jeho medziach a pri zachovaní základných práv a slobôd*“. Článok 13 Ústavy SR predstavuje generálnu klauzulu, ktorá ustanovuje akým spôsobom možno nie len v TK ale aj napr. civilnom sporovom alebo a správnom konaní obmedzovať zaručené ZPaS. Predmetný článok obsahuje dve podmienky, ktoré musia byť naplnené aby bolo možné jednotlivcovi uložiť povinnosť. Prvá formálna podmienka predstavuje požiadavku ako je vôbec možné konkrétnu povinnosť uložiť, teda spôsobom uvedeným v čl. 13 ods. 1 písm. a) b) c). (na základe formálneho prameňa práva).

Druhá materiálna podmienka spočíva v zachovaní podstaty konkrétnych ZPaS za súčasného uloženia takejto povinnosti. Porušenie čl. 13 ods. 1 Ústavy SR zakotvením povinnosti predstavuje jednak zrušenie ZPaS ale aj prípad, kedy plnenie takejto povinnosti spôsobí, že konkrétne ZPaS sa stane pre aktívne legitimovaný subjekt pred príslušným orgánom v podmienkach TK súdom nevyhnutné. Za

⁸ PL. ÚS 3/00; I. ÚS 36/02; I. ÚS 4/02; I. ÚS 193/03 ; PL ÚS 67/07 ; II. ÚS 152/2008

⁹ I. ÚS 3/98. Uznesenie z 5. 2. 1998. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1988, s. 484- 487. Výrok uznesenia zverejnený v Zbierke zákonov Slovenskej republiky č. 49/1998 Z.z

povinnosť v režime čl. 13 ods. 1 Ústavy SR nemožno chápať zdržať sa alebo strpieť určité konania, pričom uvedené spadá pod režim čl. 13 ods. 2 Ústavy SR.

Článok 13 ods. 2 až 4 Ústavy SR následne vymedzuje podmienky a medze obmedzenia ZPaS. Z toho dôvodu čl. 13 ods. 2 tak ako už bolo uvedené predstavuje formálnu požiadavku pre obmedzenie ZPaS.

Posledný limit, ktorý Ústava SR zakotvuje pri aplikácii a interpretácii jednotlivých ustanovení umožňujúcich zásah do ZPaS v podmienkach TK predstavuje čl. 13 ods. 4 Ústavy podľa, ktorého *„Pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel. Takéto obmedzenia sa môžu použiť len na ustanovený cieľ.“*

Obmedzenie jednotlivých ZPaS garantovaných Ústavou SR ako aj medzinárodnými dokumentmi podlieha režimu ukotvenom v čl. 13 ods. 4 Ústavy SR.¹⁰

Okrem už spomínaných limitov prameniacych zo samotnej Ústavy SR samotnej limity prameňa aj z ustanovení TP, ktoré predstavujú zákonnú koncentráciu jednotlivých článkov Ústavy SR.

Domová prehliadka ako fakultatívny prostriedok ultima ratio vo vzťahu k ostatným zaisťovacím úkonom, ktorý má plniť výlučne zaisťovaciu funkciu má v konkrétnych prípadoch svoje nezastupiteľné miesto, avšak nie v každom prípade. Z toho dôvodu je nevyhnutné a striktné rešpektovanie § 2 ods. 2 TP, ktorý normatívne ukotvuje zásadu primeranosti a zdržanlivosti podľa, ktorej *„Do základných práv a slobôd osôb v prípadoch dovolených zákonom možno zasahovať len v miere nevyhnutnej na dosiahnutie účelu trestného konania, pričom treba rešpektovať dôstojnosť osôb a ich súkromie.“* Uvedená zásada bola pretavená aj do § 1 TP v dôsledku humanizácie trestného procesu. Zásada primeranosti a zdržanlivosti ako novo naformulovaná zásada úzko nadväzuje na už vymedzenú zásadu stíhania zákonným spôsobom a zo zákonných dôvodom (§ 2 ods. 1 TP) a zásadu prezumpcie neviny (§ 2 ods. 4 TP), ktoré dopĺňa a prehĺbuje a zároveň je širšia a to z toho dôvodu, pretože sa vzťahuje nielen na osobu voči, ktorej sa vedie trestný proces, ale na všetky osoby, ktorých sa trestné konanie akýmkoľvek spôsobom dotýka. Trestný proces musí zabezpečiť rešpektovanie osobnosti dotknutých osôb a ich ústavou garantovaných práv. Voľba samotného donucovacieho opatrenia bude závisieť od procesného statusu osoby voči, ktorej smeruje a ním sledovaného účelu.

Pri osobe voči, ktorej sa vedie trestné konanie sa bude uplatňovať miernejšie a to z toho dôvodu, že ak by bola jej integrita rešpektovaná absolútne, nemohlo by byť TK ani zahájené. Zásah do práva na osobnú slobodu, práva na súkromie ako aj ďalších garantovaných práv musí byť normatívne ukotvený takým spôsobom aby samotná dikcia zákona nepredstavovala popretie ZPaS ako aj jej interpretácia.

Uvedená zásada sa pretavila aj ustanovenia § 55 TP podľa, ktoré, *„Pri vykonávaní úkonov trestného konania musia orgány činné v trestnom konaní, súd a osoby príslušné vykonávať úkony trestného konania zaobchádzať s osobami zúčastnenými na úkone tak, ako to vyžaduje účel trestného konania; vždy sa musí rešpektovať ich dôstojnosť a ich ústavou zaručené základné práva a slobody.“*

¹⁰ PL. ÚS 29/95. Nález zo dňa 29. novembra 1995. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1995, 80 s.

Následne je zásada primeranosti a zdržanlivosti v koncentrovanej podobe uvedená vo vzťahu k mladistvým v § 347 ods. 1 TP.

Zo zásady primeranosti a zdržanlivosti vyplývajú limity, ktoré súd pri rozhodovaní o zásahu do základných práv a slobôd musí rešpektovať aby takýto zásah bol legálny a legitímny.

Prvou požiadavkou je aby takýto zásah bol subsidiárny, teda sledovaný účel nebude možné dosiahnuť iným miernejším opatrením procesného donútenia v súlade s ústavnou zásadou, ktorá stanovuje, že zásah do ZPaS musí predvídateľný normatívnym predpisom, ktorý na dosiahnutie svojho účelu je potrebné zvoliť čo najmiernejšie donucovacie prostriedky. Predpokladom pre uplatnenie uvedenej požiadavky je existencia dostatočných procesných záruk čomu bude zodpovedať účinná kontrola ich dodržiavania.

Po naplnení uvedenej požiadavky zásah musí byť odôvodnený konkrétnymi skutkovými okolnosťami (napr. v príkaze na domovú prehliadku). V každom procesnom štádiu trestného konania sa uvedená zásada sa musí prejavovať tým, že čím intenzívnejší je zásah do základných práv a slobôd vzniká súdu väčšia povinnosť odôvodniť, takéto opatrenie procesného donútenia. Aj keď TP pri niektorých zaisťovacích úkonoch nevyžaduje odôvodnenie príkazu Ústavný súd Slovenskej republiky judikoval, že ak ide o zásah do ZPaS takéto opatrenie musí byť odôvodnené skutkovými okolnosťami, ktoré zakladá voľbu daného opatrenia aj keď to zákon nevyžaduje.

Treťou požiadavkou, takéhoto zásahu je jeho proporcionalita, ktorá značí že medzi cieľom sledovaným štátom, ktorý je zastúpený OČTK a súdmi a použitými donucovacími prostriedkami musí existovať vzťah primeranosti. V podmienkach TK pôjde o vzťah medzi zásahom resp. obmedzením subjektívne práva dotknutej osoby a nebezpečnosťou skutku, pre ktorý je vedené trestné konanie, spôsobom, aby tento zásah neprekročil hranicu toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie samotného účelu, za súčasného zváženia všetkých okolností. Súd ma povinnosť dokázať, či existuje vyváženosť medzi všeobecným záujmom spoločnosti a individuálnymi požiadavkami jednotlivca na základe práva. Uvedenú vyváženosť medzi predmetnými záujmami súd skúma prostredníctvom tzv. testu proporcionality, ktorý je vybudovaný na troch na seba nadväzujúcich pilieroch. Prvý predstavuje test „*dostatočne dôležitého cieľa*“, ktorý spočíva v posúdení vhodnosti, či zásah do ZPaS smeruje k legitímnemu cieľu, ktorý je dostatočne proporčný k obmedzeniu dotknutého ZPaS. Druhý predstavuje test „*nevyhnutnosti*“ zásahu do ZPaS. V poradí posledný predstavuje test „*zachovania maxima z proti sebe stojacích práv*“.

Poslednou nevyhnutnou požiadavkou, ktorá vyplýva zo zásady zdržanlivosti a primeranosti je aby tento zásah trval nevyhnutnú dobu. Nevyhnutnosť doby je potrebné posudzovať v kontexte zložitosti každej konkrétnej trestnej veci.

V nadväznosti na uvedené sa žiada poukázať aj na ust. § 2 ods. 1 TP, ktorý normatívne ukotvuje jednu z vedúcich zásad TK a to zásadu stíhania len zo zákonných dôvodov a zákonným spôsobom. Nedodržania jednotlivých normatívnych podmienok výkonu domovej prehliadky ako aj limitov pre jej nariadenie a výkon má za nevyhnutný následok porušenie ust. § 2 ods. 1 TP, čo môže mať vplyv aj na samotnú účinnosť dôkazov generovaných domovou prehliadkou.

Uvedená zásada predstavuje zákonnú koncentráciu čl. 17 Ústavy SR. Uvedená zásada je bezpodmienečne uplatňovaná v každom aspekte trestného procesu (od začatia TK až právoplatný rozsudok alebo iné meritórne rozhodnutie) v podmienkach každého demokratického a právneho štátu. V systéme zásad TK má nespochybniteľne vedúce postavenie z toho dôvodu, že vylučuje bezdôvodné a nezákonné stíhanie osôb. Svoje uplatnenie nespochybniteľne nachádza v procese zákonne realizovaného dokazovania výsledkom, ktorého bude spravodlivé a zákonné rozhodnutie.

Flagrantné porušenie niektorej zo zásad trestného procesu upravených v § 2 TP automaticky značí porušenie zásady stíhania len zo zákonných dôvodov zákonným spôsobom čo ešte viac umocňuje postavenie predmetnej zásady v systéme vedúcich právnych idey TK.

Samotný charakter trestného procesu je daný súhrnom všetkých zásad, na ktorých je konkrétne konanie konštruované, ale samozrejme je nutné poznať význam a aplikáciu každej z jednotlivých zásad TK. Ich vzájomnú prepojenosť umocňuje aj to, že porušenie niektorej zo základných zásad TK v trestnom konaní má za nevyhnutný následok i porušenie iných zásad TK ako aj Ústavy SR a medzinárodných dokumentov.¹¹

Zásada stíhania len zo zákonných dôvodov a zákonným spôsobom nevyhnutne súvisí so zásadou nullum crimen sine lege (ďalej len „NCSL“), ktorá predstavuje jednu z vedúcich hmotnoprávných zásad a jej procesným doplnok.

V nadväznosti na uvedené činnosť OČTK a súdu v priebehu TK sa navonok prejavuje určitými rozhodnutiami procesnej alebo meritórnej povahy, ktoré majú pre dosiahnutie účelu trestného procesu nezastupiteľný význam. Rozhodnutia predstavujú špecifické a najdôležitejšie procesné úkony, ktoré sa realizujú v priebehu TK, ktoré majú zákonom určenú formu a zákonom určený obsah. Predmetné procesné úkony sú výsledkom zložitého procesu hodnotenia (§ 2 ods. 12 TP zásada voľného hodnotenia dôkazov), ktorý predstavuje výsledok dokazovania nestranným a nezávislým arbitrom (v predsúdnej časti TK OČTK a súdnej časti TK súdom). Uvedený proces hodnotenia neznačí svojvôľu.

Zásada stíhania len zo zákonných dôvodov a zákonným spôsobom predstavuje zákonnú koncentráciu čl. 17 ods. 2 Ústavy SR, ktorý ju zaraďuje medzi základné práva a slobody, pričom vylučuje bezdôvodné stíhanie občanov a garantuje, že práva odôvodnene stíhaných občanov budú obmedzené len v zákonom prípustnej miere. Taktiež ide o vyjadrenie samotnej zásady primeranosti a zdržanlivosti vo vzťahu k osobe voči, ktorej je vedené TS. Článok 17 ods. 2 Ústavy SR predstavuje základné garancie pre rôzne formy pozbavenia osobnej slobody vrátane trestného konania. Povinným subjektom v zmysle tohto ustanovenia je samotný štát, ktorý je v TK zastúpený OČTK a súdom. Porušením predmetného práva dochádza k porušeniu povinnosti zo strany štátnych orgánov. Všeobecný ústavný rámec pre konanie štátnych orgánov predstavuje čl. 2 ods. 2 Ústavy SR. Zákonodarca uvedeným ustanovením zabezpečuje ochranu dotknutých osôb pred každým konaním štátneho orgánu, ktoré z tohto ústavného rámca vybočuje. Podľa znenia článku 17 Ústavy SR musia teda zákonu zodpovedať jednak dôvody ako aj

---

¹¹ ŽILA, J.: Zásada vyhľadávací v trestním řízení. Praha: Academia, 1983, s. 1

spôsob na základe, ktorého možno dotknutú osobu trestne stíhať. Zákonný dôvod trestného stíhania má podľa zásady NCSL svoj pôvod v TZ a zákonný spôsob, ktorým je regulovaný postup OČTK resp. súdu v príslušných ustanoveniach TP. Dôvodom trestného stíhania môže byť len dôvodné podozrenie zo spáchania TČ, pričom uvedené podozrenie musí v závislosti od procesného štádia gradovať.

Kumulatívne splnenie uvedených podmienok je nevyhnutným predpokladom naplnenia účelu TK ako aj rešpektovania princípu spravodlivého procesu. Cieľom postupu OČTK resp. súdu je pravdivé a úplne zistenie skutkového stavu trestnej veci (v opačnom prípade sa vytvára priestor pre uplatnenie zásady „in dubio pro reo“) a následne spravodlivé potrestanie páchatel'a. Striktné dodržiavanie zásady zákonnosti eliminuje možnosť pre uplatnenie zásady „účel svätí prostriedky“ a nemožno ju obetovať účelovosti a účelnosti TK. Trestný poriadok ustanovuje dostatočné množstvo záruk, aby sa zásada zákonnosti v aplikačnej praxi skutočne realizovala. Príkladom možno uviesť dozor prokurátora v predsúdnej časti TK, procesné práva osoby voči, ktorej sa vedie TK, zásadu rovnosti zbraní, ktorá predstavuje podstatný atribút práva na spravodlivý proces, existenciou opravného konania. Zásada zákonnosti nie je naplnená ani v prípade, ak sa TK realizuje v rozpore so zásadou prezumpcie nevinoty, zásadou náležitého zistenia skutkového stavu veci ako aj zásadou voľného hodnotenia dôkazov.

Dôkazy generované v rozpore so zásadou zákonnosti, môžu byť v TK postihnuté absolútnou neúčinnosťou, čo má za následok ich nepoužiteľnosť a nemožnosťou naň prihliadať pri samotnom procesnom ako ani meritórnem rozhodovaní a môže viesť k samotnému zmareniu účelu TK.

Porušenie predmetnej zásady nemá len procesné dôsledky ale môže mať trestno-hmotno právne následky v podobe začatia TS pre TČ zneužitia právomoci verejného činiteľa podľa § 326 a §327 TZ ako aj vyvodzovanie súkromnoprávnej zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci podľa osobitného zákona.

V tejto súvislosti so zásadou zákonnosti nevyhnutne súvisí zásada voľného hodnotenia dôkazov, ktorá je normatívne zakotvená v § 2 ods. 12 TP podľa, ktorého „*OČTK a súd hodnotia dôkazy získané zákonným spôsobom ...*“ a v nadväznosti na § 119 ods. 2 TP. Uvedená zásada explicitne zakotvuje aplikáciu tzv. doktríny plodov otráveného stromu. Doktrína plodov otráveného stromu predstavuje metaforické vyjadrenie prípadov kedy je namietaná nezákonnosť dôkazov, ktoré majú priamo alebo nepriamo odvodený charakter od pôvodného nezákonného dôkazu.

Doktrína plodov otráveného stromu sa v podmienkach Slovenskej republiky uplatňuje absolútne a bezvýnimčne.

V kontexte zásady stíhania len zo zákonných dôvodov a zákonným spôsobom ESĽP vyslovil, že požitie nezákonne získaného dôkazu (nie je vylúčené aby súd v zmysle § 2 ods. 11 TP postupoval *contra legem*) automaticky neznamená porušenie princípu spravodlivého vymedzeného v čl. 6 Dohovoru pričom zdôraznil, že je neprípustné aby sa samotný odsudzujúci rozsudok obžalovaného opieral len alebo predovšetkým o takýto dôkaz. Nevyhnutné je podotknúť, že Dohovor ako aj iné medzinárodné dokumenty a Ústava SR stanovujú určité minimum, pričom TP môžu koncipovať jednotlivé ustanovenia širšie za predpokladu, že budú poskytovať väčší

rozsah práv pre obvineného a z toho dôvodu v nadväznosti na § 2 ods. 12 TP aby sa súd s nezákonne získaným dôkazom vôbec zaoberal.¹²

Záver

Sumarizačne je nevyhnutné skonštatovať, že OČTK a súd sú povinný striktné a dôsledne dodržiavať jednotlivé ustanovenia TP a následne postupovať pri zisťovaní skutkového stavu konkrétnej trestnej veci v intenciách TP. Ak pri zisťovaní skutkového stavu dôjde favorizácii zásady účel svätí prostriedky pred zásadou stihania len zo zákonných dôvodov a zákonným spôsobom a nie je možné nikdy dospieť k naplneniu zásady náležitého zistenia stavu veci bez dôvodných pochybností a ďalších ťažiskových zásad TK ako aj naplneniu „fair“ procesu.

Absencia naplnenia jednotlivých normatívnych podmienok pre realizáciu domovej prehliadky a súčasné nerešpektovanie jednotlivých limitov výkonu domovej prehliadky má za následok porušenie práva na spravodlivý proces, ktorý je normatívne ukotvený v čl. 6 Dohovoru ako aj práva na nedotknuteľnosť obydlia podľa čl. 8 Dohovoru.¹³

V tejto súvislosti ak v priebehu TK dôjde k realizácii domovej prehliadky v rozpore s ust. § 99 ods. 1 TP a § 100 TP, § 105 TP má to za nevyhnutný následok, že dôkaz generovaný takto zrealizovaným režimom domovej prehliadky je absolútne neúčinným, a preto ho nemožno použiť v TK.¹⁴

Použitá literatúra

1. ČENTĚŠ, J. a kol. Trestné právo procesné. Všeobecná časť. 2. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2022, 21 s. ISBN 978-80-8173-141-9
2. HUBÁLKOVÁ, E.: Průhled judikatury Evropského soudu pro lidská práva. Právo na spravedlivé řízení a další procesní práva. ASPI, a. s., Praha 2006, str.48 ISBN 80-7357-124-2
3. Nález Ústavného súdu ČR z dňa 10. januára 2012 sp. zn. I. ÚS 3369/2010
4. Nález Ústavného súdu ČR z dňa 16. mája 2012 sp. zn. I. ÚS 515/2012
5. PL. ÚS 3/00
6. PL ÚS 67/07
7. Rozsudok ESLP vo veci Klass a ostatní v. Spolková republika Nemecko z dňa 6. 9. 1978, A-28
8. Rozsudok ESLP vo veci Funke, 1993, A-256-A
9. Rozsudok ESLP vo veci Fox, Campbell a Harley v. Spojené kráľovstvo zo dňa 30. 8. 1990
10. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2008 5 s. ISBN 978-80-7400-043-0
11. ÚS ČR 46/1993-94-n
12. I. ÚS 36/02
13. I. ÚS 4/02

---

¹² HUBÁLKOVÁ, E.: Průhled judikatury Evropského soudu pro lidská práva. Právo na spravedlivé řízení a další procesní práva. ASPI, a. s., Praha 2006, str.48

¹³ Nález Ústavného súdu ČR z dňa 16. mája 2012 sp. zn. I. ÚS 515/2012

¹⁴ TR NS 70/2010 – T 1331

14. I. ÚS 193/03
15. II. ÚS 152/2008
16. I. ÚS 3/98. Uznesenie z 5. 2. 1998. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1988, s. 484- 487. Výrok uznesenia zverejnený v Zbierke zákonov Slovenskej republiky č. 49/1998 Z.z
17. TR NS 70/2010 – T 1331
18. ŽILA, J.: Zásada vyhľadávací v trestním řízení. Praha: Academia, 1983, s. 1

Kontaktné údaje autora

Mgr. Dávid Priščák

Interný doktorand na Katedre trestného práva

UPJŠ - Právnická fakulta, Kováčska 26, P.O.BOX, 040 75 Košice, Slovenská republika

e-mail: david.priscak@upjs.sk

ZAISTENIE MAJETKU OBVINENÉHO V TRESTNOM KONANÍ V KONTEXTE TRESTU PREPADNUTIA MAJETKU

DETAINMENT OF THE ACCUSED PERSON'S PROPERTY IN CRIMINAL PROCEEDINGS IN THE CONTEXT OF SANCTION OF PROPERTY FORFEITURE

Milada Rad'ašová

Abstrakt

Článok sa zaoberá problematikou zaistenia majetku obvineného v trestnom konaní, ako inštitútu, ktorý sa viaže na trest prepadnutia majetku. Dôležitosť tejto problematiky je daná aj tým, že zaistenie majetku obvineného predstavuje právnym poriadkom upravený zásah do vlastníckych práv obvineného aj napriek tomu, že obvinený nebol ešte právoplatne odsúdený. Článok poukazuje na to, ako samotné zaistenie majetku obvineného, ktoré sa vzťahuje na celý majetok obvineného, nepriaznivo ovplyvňuje právo na obhajobu obvineného, ako aj samotnú rodinu obvineného. Zároveň venuje pozornosť návrhu na zmenu Trestného zákona v súvislosti s obligatónym ukladaním trestu prepadnutia majetku.

Kľúčové slová: *Zaistenie majetku, trest prepadnutia majetku, ústavnosť, proporcionalita*

Abstract

The article deals with the subject of detainment of the accused person's property in criminal proceedings as an institute associated with the sanction of property forfeiture. The importance of the subject matter resulted from the fact that the accused person's property detainment represents a legally permitted intervention in the accused person's ownership rights, despite of not having been effectively sentenced yet. The article points out the adverse effect of the accused person's right for defense and his/ her family by the accused person's property detainment, since it applies to the entire property of the accused person. It also pays attention to the proposal for amendment of the Penal Code in relation to obligatory imposed sanction of property forfeiture.

Key words: *Property detainment, sanction of property forfeiture, constitutionality, proportionality*

Úvod

Trestný poriadok upravuje množstvo úkonov a inštitútov, ktorých realizácia v trestnom konaní je spájaná so zásahom do základných práv a slobôd.

Ide o aktuálnu tému vzhľadom nato, že čoraz častejšie dochádza k ukladaní trestu prepadnutia majetku a s týmto trestom úzko súvisí zabezpečenie ochrany budúceho uloženia a výkonu tohto trestu v podobe zaistenia majetku obvineného. Nakoľko trest prepadnutia majetku, ako aj inštitút zaistenia majetku obvineného

predstavuje závažný zásah do vlastníckych práv obvineného, je tejto téme venovaná pozornosť nielen odbornou, ale aj laickou verejnosťou.

Článok sa venuje problematike trestu prepadnutia majetku a zaistenia majetku obvineného, dôvodom uvedeným v návrhu na posúdenie súladu ustanovení Trestného zákona s Ústavou SR a namietaným porušením princípu proporcionality a iných zásad trestného práva pri ukladaní tohto druhu trestu. Zároveň poukazuje na predložený návrh Trestného zákona, ktorý sa dotkne aj iných právnych predpisov, napr. Trestného poriadku.

1. Trest prepadnutia majetku v podmienkach Slovenskej republiky

Trestné konanie sa z dôvodu svojej podstaty považuje za konanie o najzávažnejších zásahoch do ľudských práv a slobôd, v ktorom by mali vystupovať ako piliere spravodlivosti medzinárodné zmluvy o ľudských právach, Ústava SR a zákony. V poslednom období, v porovnaní s minulosťou, dochádza čoraz častejšie k využívaniu inštitútu zaistenia majetku obvineného. Súvisí to s nárastom vznesených obvinení z trestných činov, za ktoré Trestný zákon za splnenia zákonných podmienok umožňuje uloženie trestu prepadnutia majetku, alebo obligatórne prikazuje súdu, aby takýto trest uložil.¹

Trest prepadnutia majetku predstavuje jeden z trestov postihujúcich majetok páchatel'a a je výnimkou z ústavnej zásady nedotknuteľnosti majetku ako základného ľudského práva zakotveného v čl. 20 ústavného zákona č. 460/1992 Zb. Ústava SR (ďalej len ako „Ústava SR“).² Predstavuje pomerne prísnu sankciu a na jeho ukladanie zákon viaže presne stanovené podmienky.³

Samotný pojem majetok nie je v rámci Trestného zákona priamo definovaný. Pod pojmom majetok obvineného je nevyhnutné rozumieť všetko, čo je vo vlastníctve obvineného. Patria sem najmä hnutel'né veci, nehnuteľné veci, spoluvlastnícky podiel na týchto veciach, ako aj pohľadávky a iné majetkové práva. Ostatnými majetkovými právami obvineného sú všetky práva obvineného ocniteľné v peniazoch. Ide najmä o pohľadávky a ich príslušenstvo, práva na plnenia zo zmlúv, práva na ochranné známky, práva k priemyselným vzorom, licenčné práva, autorské práva a pod. Majetkovými právami obvineného v právnickej osobe sú podiely obvineného v obchodnej spoločnosti alebo družstve.⁴

¹ BURDA, Eduard et al. 2010. Trestný zákon. Všeobecná časť. Komentár. I. diel. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, s. 437.

² Podľa ustanovenia čl. 20 ods. 5 Ústavy SR: Iné zásahy do vlastníckeho práva možno dovoliť iba vtedy, ak ide o majetok nadobudnutý nezákonným spôsobom alebo z nelegálnych príjmov a ide o opatrenie nevyhnutné v demokratickej spoločnosti pre bezpečnosť štátu, ochranu verejného poriadku, mravnosti alebo práv a slobôd iných. Podmienky ustanoví zákon. vid'. tiež. JÚDA, Vierošlav. 2006. Právna istota verzus retroaktivita v práve. Banská Bystrica: Bratia Sabovci, s. 80 a n.

³ JÚDA, Vierošlav. 2020. Teória práva. 2. doplnené a podstatne prepracované vydanie. Banská Bystrica: Bellianum, s. 335.

⁴ KURILOVSKÁ, Lucia; KORDÍK, Marek. 2020. Zaistenie vecí a majetku. In Právny obzor. Online, 103. Č. 1, s. 29-41. Dostupné na: [http://www.pravnyobzor.sk/12020/po12020-kurilovska-kordik-seizure-of-items-and-property.pdf\[2023-06-17 \]](http://www.pravnyobzor.sk/12020/po12020-kurilovska-kordik-seizure-of-items-and-property.pdf[2023-06-17]).

Trest prepadnutia majetku je v podmienkach Slovenskej republiky upravený zákonom 300/2005 Z. z. Trestný zákon (ďalej len ako „*Trestný zákon*“) a to konkrétne v ust. § 58 a ust. § 59. Trestný zákon výslovne diferencuje možnosť uloženia trestu prepadnutia majetku tak, že v odseku 1 upravuje alternatívnu formu uloženia takéhoto trestu, avšak v nasledujúcich odsekoch je upravené obligatórne uloženie trestu prepadnutia majetku aj bez potreby splnenia podmienok uvedených v odseku 1, a to páchatel'ovi taxatívne vymenovaných trestných činov v takom prípade, ak sa preukáže, že páchatel' nadobudol majetok aspoň v značnom rozsahu trestnou činnosťou alebo z príjmov pochádzajúcich z trestnej činnosti. Na to, aby bol páchatel'ovi uložený trest prepadnutia majetku podľa ust. § 58 ods. 2 Trestného zákona je potrebné, aby bol páchatel' odsúdený za niektorý z trestných činov označených v danom ustanovení a súčasne musí byť dané, že majetok získal aspoň v značnom rozsahu trestnou činnosťou alebo z príjmov pochádzajúcich z trestnej činnosti. V zmysle ods. 3, na rozdiel od odseku 2 súd uloží trest prepadnutia majetku, ak odsudzuje páchatel'a za tam taxatívne uvedené trestné činy a to aj bez splnenia podmienky, že páchatel' nadobudol majetok aspoň v značnom rozsahu trestnou činnosťou alebo z príjmov pochádzajúcich z trestnej činnosti.

V tejto súvislosti je nevyhnutné poukázať aj na ust. § 125 ods. 1 Trestného zákona „*Škodou malou sa rozumie škoda prevyšujúca sumu 266 eur. Škodou väčšou sa rozumie suma dosahujúca najmenej desaťnásobok takej sumy. **Značnou škodou sa rozumie suma dosahujúca najmenej stonásobok takej sumy.** Škodou veľkého rozsahu sa rozumie suma dosahujúca najmenej päťstonásobok takej sumy. Tieto hľadiská sa použijú rovnako na určenie výšky prospechu, hodnoty veci a rozsahu činu.*“

Výrok o prepadnutí majetku sa vzťahuje len na majetok, ktorý patrí do vlastníctva obžalovaného. Vo vzťahu k majetku, ktorý má obžalovaný v spoluvlastníctve s inými osobami, sa prepadnutie majetku môže vzťahovať len na spoluvlastnícky podiel, ktorý patrí obžalovanému. Z uvedeného vyplýva, že sa nemôže vzťahovať na majetkové podiely iných osôb.

Ústavný súd v rámci tejto problematiky uvádza, že vníma v spoločnosti rezonujúcu diskusiu na tému primeranosti právnej úpravy regulujúcej ukládanie trestu prepadnutia majetku obvineného a s tým súvisiaceho predbežného zaisťovania jeho majetku v trestnom konaní. Súčasne však zdôrazňuje, že musí rešpektovať princíp del'by moci a úlohu súdov v právnom štáte. Ústavný súd chce poukázať na to, že rozhodnutie zákonodarcu stanoviť pre určité druhy trestných činov ako sankciu trest prepadnutia majetku a určiť zároveň zákonné podmienky umožňujúce túto sankciu v tom ktorom prípade uložiť, je prejavom trestnoprávnej politiky štátu, ktorá patrí do právomocí iných štátnych orgánov, odlišných od ústavného súdu. Rozhodovanie, ktoré trestné činy a za akých podmienok budú sankcionovateľné trestom prepadnutia majetku, ako aj súvisiace rozhodovanie o stanovení zákonných podmienok predbežného zaisťovania majetku obvineného v trestnom konaní prináleží zákonodarcovi, ktorý je oprávnený na základe politickej vôle vymedziť

prípady postihnutelné uvedeným trestom a zároveň definovať podmienky na jeho ukládanie, ako aj podmienky predbežného zaistenia majetku.⁵

Podľa názoru Ústavného súdu by v záujme rešpektovania požiadavky primeranosti trestu bolo žiaduce, aby sa do budúcnosti zákonodarca vysporiadal so všeobecne rozšírenou zjednodušenou mylnou predstavou, v zmysle ktorej prísne trestanie predstavuje zaručený recept na zníženie kriminality, pričom páchatel by v podstate mal byť potrestaný nie ako občan majúci základné práva a slobody, ale ako nepriateľ spoločnosti. Je totiž neospravedlňiteľné, aby právo páchatel'a na primeraný trest zodpovedajúci jeho trestnému činu bolo obetované kolektívnemu spoločenskému záujmu bezpečnosti, pričom zahraničné kriminologické a penologické výskumy navyše celkom presvedčivo preukazujú, že neprimerané sprísňovanie trestnej represie, ktoré obvykle (pod vplyvom médií a vysokej miery punitivity obyvateľstva) predstavuje produkt emocionálnej a populistckej trestnej politiky, neprispieva k dosiahnutiu žiadneho pozitívneho výsledku v podobe zníženej kriminality, ale jeho jediným preukázateľným efektom sú chronicky preplnené väznice a rastúci index väzenskej populácie. V danom prípade nejde o apel na aplikačnú prax, ale skôr na zákonodarcu, kedy už v minulosti ústavný súd dával do povedomia zákonodarcu prílišnú prísnosť trestania a de facto aj obmedzovanie právomoci súdov.⁶

Návrh na začatie konania o súlade právneho predpisu na Ústavnom súde SR

Už vo februári 2021 podali poslanci Národnej rady Slovenskej republiky na Ústavný súd návrh podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky na začatie konania o súlade právneho predpisu. Jedná sa o posúdenie ust. § 58 ods. 2 a ods. 3 Trestného zákona, ktorý upravuje obligatórnu povinnosť súdu uložiť trest prepadnutia majetku s čl. 1 ods. 1, čl. 13 ods. 4, čl. 16 ods. 2, čl. 20 ods. 1, čl. 50 ods. 1 Ústavy SR, s čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len ako „*Protokol*“) a s čl. 17 ods. 1 v spojení s čl. 52 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „*Charta*“).⁷

V zmysle podaného návrhu sa poukazuje na rozpor vyššie uvedených ustanovení Trestného zákona s relevantnou judikatúrou Ústavného súdu SR, Európskeho súdu pre ľudské práva a Súdneho dvora Európskej Únie.

Obligatórnou povinnosťou súdov na ukládanie tohto druhu trestu je súdu odňatá výlučná právomoc rozhodovania o treste bez zohľadnenia zásad ukládania trestov a takto uložený trest potenciálne činia krutým, neprimeraným a nespravodlivým, pričom takýto trest môže v konkrétnych okolnostiach predstavovať neprimeraný zásah do vlastníckych práv.

⁵ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. II. ÚS 534/2021 z 11. novembra 2021. Dostupné na: www.ustavnysud.sk. [2023-06-23].

⁶ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 106/2011 z 28. novembra 2012. Dostupné na: www.ustavnysud.sk. [2023-06-06].

⁷ Návrh na začatie konania o súlade právneho predpisu podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy SR. Dostupné na: <https://www.ustavnysud.sk/documents/10182/136876150/1a5e6b8b-4f21-47bb-bdf7-6626c421a983>. [2023-06-17].

Z výkladu ust. § 34 Trestného zákona, trest má postihovať len páchatel'a, tak aby bol zabezpečený najmenší vplyv na jeho rodinu a jemu blízke osoby. V zmysle ust. § 34 ods. 4 „*Pri určovaní druhu trestu a jeho výmery **súd prihliadne** najmä na spôsob spáchania činu a jeho následok, zavinenie, pohnútku, priťažujúce okolnosti, poľahčujúce okolnosti a na osobu páchatel'a, jeho pomery a možnosť jeho nápravy. **Súd** pri určovaní druhu trestu a jeho výmery **prihliadne** aj na to, že páchatel' trestného činu získal trestným činom majetkový prospech; ak tomu nebránia majetkové alebo osobné pomery páchatel'a alebo to nebude na ujmu náhrady škody, uloží mu s prihliadnutím na výšku tohto majetkového prospechu popri inom treste aj niektorý trest, ktorým ho postihne na majetku, pokiaľ mu takýto trest za splnenia podmienok podľa odseku 6 neuloží ako samostatný.*“

Vo vzťahu k prepadnutiu majetku, ako aj jeho zaisteniu je významná Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/42/EÚ z 3. apríla 2014 o zaistení a konfiškácii prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti v Európskej únii (ďalej len „*Smernica*“). Ako z názvu Smernice vyplýva, ide o právnu úpravu, ktorá bezprostredne súvisí s problematikou zaisťovania majetku a odnímania výnosu z trestnej činnosti. To platí aj pre nariadenie Rady (EÚ) 2018/1805 o vzájomnom uznávaní príkazov na zaistenie a príkazov na konfiškáciu, ktorého implementácia sa vykonáva predkladaným návrhom zákona.

Právne záväzné akty Európskej Únie, konkrétne už uvedená Smernica a viaceré rámcové rozhodnutia Rady predpokladajú kauzálnu súvislosť medzi majetkom podliehajúcim konfiškácii a trestnou činnosťou, za ktorú bol páchatel' právoplatne odsúdený. V zmysle bodu 14 Smernice „*Na účely konfiškácie prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti na základe konečného rozhodnutia súdu a konfiškácie majetku v hodnote zodpovedajúcej týmto prostriedkom a príjmom by sa mala uplatňovať široká koncepcia trestných činov, na ktoré sa vzťahuje táto smernica. Podľa rámcového rozhodnutia 2001/500/SVV majú členské štáty povinnosť umožniť konfiškáciu prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti na základe konečného odsudzujúceho rozsudku a **umožniť konfiškáciu majetku v hodnote zodpovedajúcej takýmto prostriedkom a príjmom.***“⁸

Ďalej v zmysle návrhu na posúdenie súladu právnych predpisov, súdy pri fakultatívnom ukladaní trestu prepadnutia majetku uplatňujú zásady uvedené v ust. § 34 Trestného zákona, zatiaľ čo pri obligatórnom ukladaní trestu prepadnutia majetku v zmysle ust. § 58 ods. 2 a ods. 3 je uplatňovanie týchto zásad zákonom vylúčené. V dôsledku toho súd uloží trest prepadnutia majetku bez ohľadu na to, či to zodpovedá ústavným princípom a zásadám ukladania trestov a trest prepadnutia majetku postihuje páchatel'a bez ohľadu na čas a spôsob jeho nadobudnutia.

Ústava SR, ako aj Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd vymedzuje povinnosť zabezpečiť primeranosť trestnej represie vo vzťahu k závažnosti trestného činu, pričom nevyhnutným definičným predpokladom primeranosti je princíp individualizácie trestu.

---

⁸ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/42 EÚ o zaistení a konfiškácii prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti v Európskej únii. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sk/ALL/?uri=CELEX:32014L0042>. [2023-06-06].

Judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva vo vzťahu k princípu proporcionality vyjadruje požiadavku zachovania spravodlivej rovnováhy medzi všeobecnými záujmami spoločnosti a garanciami základných práv jednotlivcov, resp. požiadavku proporcionálnosti medzi zásahom do práva a sledovaným cieľom.

Konfiškácia majetku v trestnom konaní je podľa Európskeho súdu pre ľudské práva prípustná pri splnení troch podmienok: zákonnosti, nevyhnutnosti a primeranosti. Za základné kritérium pri posudzovaní primeranosti konfiškácie Európsky súd pre ľudské práva považuje rozumný vzťah primeranosti medzi prostriedkom ochrany verejného záujmu na jednej strane a ochranou práva na pokojné užívanie majetku, inými slovami to, či sťažovateľ nebol podrobený neprimeranému bremenu.⁹

Konfiškáciu majetku, ktorý nebol výnosom z trestnej činnosti, ani na jej spáchanie nebol použitý Európsky súd pre ľudské práva opakovane označil za odporujúcu čl. 1 Protokolu, a to práve z dôvodu rozporu s princípom proporcionality. Napadnuté ustanovenia § 58 ods. 2 a 3 Trestného zákona pritom takýto rozpor s Dohovorom nielenže umožňujú, ale ho dokonca ordinujú, ako zákonnú povinnosť súdu. Totožné závery potvrdzuje aj Súdny dvor, ktorý k otázke konfiškácie majetku uvádza, že jej výkon podlieha čl. 17 Charty, ktorý okrem iného stanovuje, že každý má právo vlastniť svoj oprávnené nadobudnutý majetok, užívať ho a nakladať s ním. V súlade s článkom 52 ods. 1 Charty možno toto právo obmedziť vtedy, keď to skutočne zodpovedá cieľom všeobecného záujmu, ktoré sú uznané Úniou, a nepredstavuje to vo vzťahu k sledovanému účelu neprimeraný a neúnosný zásah, ktorým by bola zasiahnutá samotná podstata takto zaručeného práva.¹⁰

2. Zaistenie majetku obvineného v trestnom konaní

V záujme zabezpečenia budúceho uloženia a výkonu trestu prepadnutia majetku zákonodarca v rámci zákona č. 301/2008 Z. z. Trestný poriadok (ďalej len „*Trestný poriadok*“) upravil inštitút zaistenia majetku obvineného. Zaistenie výkonu trestu prepadnutia majetku je v rámci Trestného poriadku upravené v ust. § 425 až ust. § 427.

Tento článok sa úvodom zaoberá samotným trestom prepadnutia majetku aj vzhľadom na bod 27 Smernice Európskeho parlamentu a Rady o zaistení a konfiškácii prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti v Európskej únii, v zmysle ktorého „*Keďže účelom zachovania majetku je často uskutočnenie konfiškácie, zaistenie a konfiškácia sú úzko prepojené. V niektorých právnych systémoch sa zaistenie na účely konfiškácie považuje za samostatné procesné opatrenie predbežnej povahy, po ktorom môže nasledovať príkaz na konfiškáciu.*“¹¹

⁹ Rozsudok ESĽP z 26. februára 2009, Grifhorst v. Francúzsko. Dostupné na: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-91448>. [2023-06-06].

¹⁰ Rozsudok Súdneho dvora zo 14. januára 2021 vo veci C-319/19. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:62019CJ0319&from=EN>. [2023-06-06].

¹¹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/42 EÚ o zaistení a konfiškácii prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti v Európskej únii. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/sk/ALL/?uri=CELEX:32014L0042>. [2023-06-06].

V zmysle ust. § 425 ods. 1 Trestného poriadku „*Ak je obvinený stíhaný pre trestný čin, za ktorý vzhľadom na povahu a závažnosť činu a na pomery obvineného treba očakávať uloženie trestu prepadnutia majetku, môže súd a v prípravnom konaní prokurátor majetok obvineného zaistiť. Súd zaistí majetok obvineného vždy, ak uložil trest prepadnutia majetku rozsudkom, ktorý zatiaľ nenadobudol právoplatnosť...*“

Toto ustanovenie upravuje dva procesné postupy a to jednak fakultatívne zaistenie majetku, pri využití ktorého musia byť splnené dve podmienky. Jednak treba očakávať uloženie trestu prepadnutia majetku vzhľadom na povahu a závažnosť činu a na pomery obvineného a zároveň je obvinený stíhaný pre niektorý z trestných činov uvedených v ust. § 58 Trestného zákona. Je teda na úvahe súdu a v prípravnom konaní prokurátora, či je nevyhnutné pristúpiť k zaisteniu majetku. Následne v druhej vete daného ustanovenia upravuje Trestný zákon obligatórne zaistenie majetku obvineného a to v prípade, ak súd uložil páchatel'ovi trest prepadnutia majetku, avšak rozsudok ešte nenadobudol právoplatnosť.¹²

Zaistením výkonu trestu prepadnutia majetku možno rozumieť obmedzenie vlastníckych práv obvineného vo vzťahu k majetku, na ktorý sa vzťahuje trest prepadnutia majetku.¹³

V súčasnosti platná právna úprava zaistenia majetku obvineného je formulovaná prísnejšie, ako tomu bolo do 31.12.2020, nakoľko novelou Trestného poriadku zákonom č. 312/2020 Z. z. bola s účinnosťou od 01.01.2021 v ust. § 425 ods. 1 zrušená podmienka pre zaistenie majetku obvineného, že musí taktiež hroziť obava, že výkon trestu prepadnutia majetku bude zmarený alebo sťažený. Na vydanie zákonného uznesenia o zaistení majetku bolo teda nevyhnutné splnenie troch podmienok a to očakávanie uloženia trestu prepadnutia majetku, obava z marenia výkonu trestu a konkrétne poznatky. Konkrétne poznatky z konkrétneho správania sa obvineného, na základe ktorého bolo možné dôvodiť, že výkon trestu prepadnutia majetku bude zmarený či sťažený. Nepostačovalo iba strohé konštatovanie akejsi možnosti. Ak boli splnené zákonné podmienky, bolo povinnosťou príslušného orgánu rozhodnutie o zaistení majetku riadne odôvodniť (na základe akých skutkových zistení, akých dôkazov a akých právnych úvah dospel k záveru, že podmienky boli splnené). Rozhodnutie o zaistení majetku totiž predstavuje zásah do jedného zo základných ľudských práv a preto musí vychádzať z náležitého zistenia skutkového stavu, ktorý odôvodňuje takýto postup.

V súvislosti so zaistením majetku obvineného tak, ako ho upravuje platná právna úprava je potrebné poukázať na čl. 20 ods. 5 Ústavy SR: „*Iné zásahy do vlastníckeho práva možno dovoliť iba vtedy, ak ide o majetok nadobudnutý nezákonným spôsobom alebo z nelegálnych príjmov a ide o opatrenie nevyhnutné v demokratickej spoločnosti pre bezpečnosť štátu, ochranu verejného poriadku, mravnosti alebo práv a slobôd iných.*“

¹² ČENTĚŠ, Jozef; KURILOVSKÁ, Lucia; ŠIMOVČEK, Ivan; BURDA, Eduard; a kol. 2021. Trestný poriadok II. § 196-569. Bratislava: C.H. Beck. s. 872.

¹³ ČENTĚŠ, Jozef et al. 2014. Trestný poriadok. Veľký komentár. Bratislava: EUROKODEX. s. 742.

Z uznesenia, ktorým sa zaisťuje majetok obvineného má vyplývať, že vychádzajúc z právnej kvalifikácie stíhaných skutkov je dané, že v prípade uznania viny v konaní pred súdom by u obvineného prichádzalo do úvahy uloženie trestu prepadnutia majetku postupom podľa ust. § 58 Trestného zákona.

Pred vydaním takéhoto uznesenia je povinný prokurátor, či sudca pre prípravné konanie, na základe dosiaľ vykonaného vyšetrovania skúmať, či sa skutok uvedený v uznesení vyšetrovateľa stal, či má tento znaky trestného činu, pre ktorý bolo vznesené obvinenie a že tohto činu sa dopustil obvinený. Zároveň prokurátor skúma, či vychádzajúc z právnej kvalifikácie stíhaných skutkov a konkrétnych okolností prípadu je dané, že v prípade uznania viny v konaní pred súdom by u obvineného prichádzalo do úvahy uloženie trestu prepadnutia majetku postupom podľa Trestného zákona.

Takisto test splnenia podmienok na zaistenie majetku nevyžaduje posúdenie kvality dôkaznej situácie na účel potvrdenia dôvodnosti podozrenia zo spáchania vyšetrovaného trestného činu, ako je tomu pri väzbe, ale predpokladom je len samotná existencia vedeného trestného stíhania obvineného pre kvalifikovaný trestný čin.¹⁴

Povahu a závažnosť trestného činu, na ktoré ako na relevantné kritériá poukazuje ust. § 425 ods. 1 Trestného poriadku, tak vyjadruje už samotné ust. § 58 ods. 3 Trestného zákona, ktorý definuje skupinu spoločensky obzvlášť nebezpečných trestných činov, pri ktorých zákonodarca s cieľom maximalizovať výchovné a prevenčné pôsobenie na osobu páchatel'a stanovil trest prepadnutia majetku ako obligatórny následok špecifikovaných trestných činov.

V zmysle ust. § 426 Trestného poriadku *„Zaistenie sa vzťahuje na celý majetok obvineného, ako aj na majetok, ktorý obvinený nadobudne po zaistení; nevzťahuje sa však na prostriedky a veci, na ktoré sa podľa zákona nevzťahuje prepadnutie majetku.“* Pokiaľ trvá zaistenie sú neplatné všetky právne úkony obvineného, ktoré sa týkajú zaisteného majetku, okrem úkonov smerujúcich k odvráteniu bezprostredne hroziacej škody.

Z hľadiska rozsahu zaistenia nemôže byť výpočet majetkových súčastí podliehajúcich zaisteniu uvedený v uznesení výlučný, nakoľko zaistenie sa vzťahuje na celý majetok obvineného, ako aj na majetok, ktorý obvinený nadobudne po zaistení a nevzťahuje sa len na prostriedky a veci, na ktoré sa podľa zákona nevzťahuje prepadnutie majetku.¹⁵

V tejto súvislosti je potrebné poukázať na to, že zákonodarca sa vôbec nezaoberal tým, ako má obvinená osoba v plnom rozsahu využiť právo na obhajobu, ak jej nie sú ponechané finančné prostriedky, nakoľko sú zaistené. Zároveň Trestný zákon nezohľadňuje špecifické prípady, akými je bezpodielové spoluvlastníctvo manželov a možnosť, že manželia užívajú jeden spoločný bankový účet, alebo akým spôsobom má obvinený zabezpečovať základné životné potreby členov jeho rodiny, najmä maloletých detí.

---

¹⁴ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. II. ÚS 534/2021 z 11. novembra 2021. Dostupné na: www.ustavnysud.sk. [2023-06-23].

¹⁵ ČENTĚŠ, Jozef; KURILOVSKÁ, Lucia; ŠIMOVČEK, Ivan; BURDA, Eduard; a kol. 2021. Trestný poriadok II. § 196-569. Bratislava: C.H. Beck. s. 873.

Vyššie uvedené ustanovenie Trestného poriadku pri zaistení majetku obvineného nezohľadňuje čas, ani právny titul nadobudnutia majetku, aj napriek tomu, že uvedené aspekty majú pre zaistenie majetku z hľadiska elementárnej spravodlivosti nespochybniteľný význam. V rámci trestného konania tak možno zaistiť jednak majetok, ktorý obvinený nadobudol v rámci dedičstva či daru a to aj napriek tomu, že neexistuje žiadna príčinná súvislosť medzi týmto majetkom a trestným činom, ktorý je obvinenému kladený za vinu. Zaistenie majetku sa vzťahuje aj na legálny príjem z pracovnej činnosti či majetok nadobudnutý aj niekoľko rokov pred tým, ako sa mal stať skutok, ktorý je obvinenému kladený za vinu. Tento rozsah zaistenia sa odvíja od rozsahu majetku, ktorý by spadal pod trest prepadnutia majetku. Zákonodarca vychádzal z toho, že postihnutie len nelegálne získaného majetku, by pre páchatel'a, ako trest nebolo postačujúce a preto má za to, že je potrebné postihnúť celý majetok obvineného. Tu však nielen v očiach odbornej verejnosti nastáva diskusia o ústavnosti takto upraveného postihnutia majetku a je potrebné poukázať aj na spomínanú Smernicu Európskeho parlamentu a Rady o zaistení a konfiškácii prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti v Európskej únii.

V zmysle bodu 14 Smernice „*Na účely konfiškácie prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti na základe konečného rozhodnutia súdu a konfiškácie majetku v hodnote zodpovedajúcej týmto prostriedkom a príjmom by sa mala uplatňovať široká koncepcia trestných činov, na ktoré sa vzťahuje táto smernica. Podľa rámcového rozhodnutia 2001/500/SVV majú členské štáty povinnosť umožniť konfiškáciu prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti na základe konečného odsudzujúceho rozsudku a umožniť konfiškáciu majetku v hodnote zodpovedajúcej takýmto prostriedkom a príjmom.*“

V zmysle bodu 31 Smernice „*Keďže príkazy na zaistenie obmedzujú vlastnícke právo, tieto predbežné opatrenia by nemali platiť dlhšie, než je nevyhnutné na zachovanie dostupnosti majetku na účely prípadnej následnej konfiškácie. S cieľom zaistiť, aby stále plnili svoj účel zabrániť strate majetku, môže byť potrebné ich preskúmanie súdom.*“

Trestný poriadok v ust. § 425 ods. 2 priznáva osobe, ktorej majetok bol zaistený právo žiadať o zrušenie alebo obmedzenie zaistenia. O takejto žiadosti musí predseda senátu a v prípravnom konaní prokurátor bezodkladne rozhodnúť.

V dôsledku vypustenia znenia „je obava, že výkon trestu prepadnutia majetku bude zmarený alebo sťažený“ možno konštatovať, že v súčasnej praxi dochádza častejšie k zamietnutiu takéhoto návrhu na zrušenie zaistenia. Inštitút zaistenia majetku v trestnom konaní je v rámci Trestného poriadku koncipovaný ako fakultatívna možnosť, nie povinnosť súdu majetok zaistiť, avšak sudy v prípade naplnenia podmienok v zmysle ust. § 58 ods. 2 a 3 Trestného zákona nemusia skúmať ďalšiu potrebu takéhoto zaistenia majetku. Opätovne poukazujeme, že v rámci predchádzajúceho znenia ustanovenia upravujúceho zaistenie majetku účinného do 31.12.2020 boli podmienky na zaistenie majetku upravené prísnejšie a ak neboli dostatočne preukázané konkrétne poznatky, konkrétne správanie obvineného, ktoré by mohlo mať za následok zmarenie alebo sťaženie výkonu trestu prepadnutia majetku, súd rozhodol o zrušení zaistenia.

3. Návrh zmeny Trestného zákona vo vzťahu k zaisteniu majetku obvineného v trestnom konaní a trestu prepadnutia majetku

Ako už bolo v zmysle Smernice uvedené, konfiškácia, teda prepadnutie majetku a zaistenie majetku v trestnom konaní úzko súvisia. Nakoľko zaistenie majetku obvineného sa odvíja od podmienok pre uloženie trestu prepadnutia majetku, je pre túto tému významné aj navrhované doplnenie a zmena Trestného zákona, ktorú predložila vláda Slovenskej republiky na rokovanie Národnej rady Slovenskej republiky. Účinnosť predkladaného návrhu zákona sa navrhuje od 01. januára 2024, aby bola poskytnutá dostatočne dlhá legisvakačná lehota.

Cieľom predloženého návrhu je v zmysle dôvodovej správy¹⁶ komplexne upraviť Trestný zákon v súlade s programovým vyhlásením vlády a potrebami aplikačnej praxe. Prvýkrát od prijatia Trestného zákona sa majú zvýšiť hranice vymedzenia spáchanej škody a to zo súčasných 266 Eur na 500 eur, pri hranici malej škody a tým sa úmerne posúvajú ostatné hranice škôd, okrem škody veľkého rozsahu, ktorej hranica sa zvyšuje na najmenej 250 000 Eur.

Vo vzťahu k trestu prepadnutia majetku v rámci jeho obligatórneho charakteru ukladania sa umožňuje neuložiť tento druh trestu, ak by vzhľadom na okolnosti prípadu alebo pomery páchatel'a bolo jeho uloženie neprimerane prísne. Súčasne sa normuje možnosť vylúčiť z trestu prepadnutia majetku také veci, ktorých prepadnutie by bolo neprimerane prísne.

Modifikuje sa katalóg trestných činov, za spáchanie ktorých, ak páchatel' nadobudol majetok aspoň v značnom rozsahu (v súlade s navrhovanou zmenou 50 000 eur) trestnou činnosťou alebo výnosom z trestnej činnosti súd uloží trest prepadnutia majetku. V zmysle dôvodovej správy trest prepadnutia majetku postihuje všetok majetok odsúdeného, čím je najradikálnejším zásahom do majetkových práv občanov a jeho aplikácia by mala byť striktnie viazaná na tie najzávažnejšie trestné činy spáchané s úmyslom získať majetkový prospech.

Navrhovaná zmena vyplynula aj z dôvodu spomínaného namietania rozporu ust. § 58 ods. 2 a ods. 3 Trestného zákona s Ústavou SR a to konkrétne s požiadavkou individualizácie trestu. V aplikačnej praxi boli v priebehu rokov identifikované neprimerane prísne dopady na niektoré skupiny odsúdených a preto sa súdu umožňuje s ohľadom na okolnosti prípadu a pomery páchatel'a trest prepadnutia majetku neuložiť, a to v tých odôvodnených prípadoch, ak jeho uloženie považuje súd za neprimerane prísne. Súdu je zároveň daná možnosť vylúčiť z uloženého trestu prepadnutia majetku vec, ktorej prepadnutie by považoval za neprimerane prísne a to s cieľom minimalizácie dopadov jeho výkonu na rodinu odsúdeného.

V súvislosti s predloženým návrhom na zmenu ustanovení Trestného zákona vo vzťahu k trestu prepadnutia majetku sa navrhuje doplnenie, že zaistenie majetku obvineného sa vzťahuje aj na majetok ktorý dodatočne vyšiel najavo, aby sa odstránili nejasnosti aplikačnej praxe. Vzhľadom na navrhovanú možnosť súdu

---

¹⁶ Dôvodová správa k vládnomu návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=9230>. [2023-06-06].

vylúčiť nejakú vec z trestu prepadnutia majetku sa upravuje, že sa zaistenie nevzťahuje na túto vec.

Nosnou časťou predkladaného návrhu zákona je novelizácia Trestného zákona, pričom zmeny v Trestnom zákone si nutne vyžadujú aj zohľadnenie v súvisiacich právnych predpisoch, ako napr. v Trestnom poriadku. V Trestnom poriadku tak budú zohľadnené procesné aspekty zmien v hmotnoprávnej úprave.

Ust. § 425 ods. 1 Trestného poriadku sa dopĺňa o nasledovné: „*ak by zaistenie majetku obvineného vzhľadom na okolnosti prípadu alebo pomery obvineného bolo neprímerane prísne, môže sa zaistiť len časť majetku obvineného.*“

Zároveň sa upravuje, že zaistenie majetku sa ruší odôvodneným príkazom namiesto uznesenia.

Vo vzťahu k zmenám o výške škody sa v rámci prechodných ustanovení k úpravám, ktoré majú nadobudnúť účinnosť od 01. januára 2024 uvádza, že trest, ktorý ešte nebol celkom vykonaný, uložený do 31.12.2023 za čin, ktorý podľa predkladaného návrhu zákona nie je trestným činom sa nevykoná.

Záver

Ako už bolo v úvode tohto článku spomenuté, téma zaistenia majetku obvineného je témou veľmi významnou a aktuálnou vzhľadom k tomu, že sa jedná o zásah do vlastníckych práv obvineného v podobe jeho obmedzenia, aj napriek tomu, že obvinený nebol uznaný za vinného právoplatným odsudzujúcim rozsudkom.

Trest prepadnutia majetku a tomu predchádzajúce zaistenie majetku obvineného sa vzťahuje na majetok obvineného bez zohľadnenia časovej súvislosti s činom, ktorý je páchatelovi kladený za vinu a nezohľadňuje sa ani spôsob nadobudnutia majetku.

Trestný zákon v platnom znení formuluje trest prepadnutia majetku a jeho uloženie ako fakultatívne, alebo obligatórne. Práve zákonom stanovená povinnosť súdov ukladať trest prepadnutia majetku je považovaná za v rozpore s Ústavou SR, nakoľko nezohľadňuje zásady ukladania trestov tak, ako sú upravené Trestným zákonom. Zároveň takto ukladaný trest prepadnutia majetku, ako aj zaistenie majetku je považované za v rozpore s princípom proporcionality a individualizácie trestu.

Už roku 2021 bol zo strany poslancov Národnej rady SR podaný na Ústavný súd SR návrh na posúdenie súladu ust. § 58 ods. 2 a ods. 3 Trestného zákona s Ústavou SR. V súčasnosti, aj práve ako reakcia na tento návrh, je predložený návrh Trestného zákona v súvislosti s obligatónym ukladaním trestu prepadnutia majetku. V zmysle navrhovaného znenia má súd možnosť neuložiť tento druh trestu, ak by vzhľadom na okolnosti prípadu alebo pomery páchatel'a bolo jeho uloženie neprímerane prísne a zároveň má možnosť vylúčiť z trestu prepadnutia majetku také veci, ktorých prepadnutie by bolo neprímerane prísne.

Takáto zmena a doplnenie Trestného zákona, ktorá sa dotkne aj ustanovení Trestného poriadku je nepochybne krokom vpred, avšak v budúcnosti by bolo vhodné zamyslieť sa aj nad úpravou rozsahu trestu prepadnutia majetku, či zaistenia majetku v tom smere, aby mohol byť postihnutý majetok len v rozsahu určitého

násobku spôsobenej škody. Takáto úvaha neplynie z potreby ochrany páchatel'a trestného činu, ale z dôvodu aby nebol v celom rozsahu postihnutý legálne nadobudnutý majetok, ktorý má slúžiť aj na zabezpečenie potrieb rodiny.

Použitá literatúra

1. BURDA, Eduard et al. 2010. *Trestný zákon. Všeobecná časť. Komentár*. I. diel. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 1136 s. ISBN: 9788074003240.
2. ČENTĚŠ, Jozef et al. 2014. *Trestný poriadok. Veľký komentár*. Bratislava: EUROKODEX. 944 s. ISBN: 9788081550218.
3. ČENTĚŠ, Jozef; KURILOVSKÁ, Lucia; ŠIMOVČEK, Ivan; BURDA, Eduard; et al. 2021. *Trestný poriadok II. § 196-569*. Bratislava: C.H. Beck. 2568 s. ISBN: 978-80-89603-88-6.
4. JÚDA, Vierošlav. 2006. *Právna istota verzus retroaktivita v práve*. Banská Bystrica: Bratia Sabovci, 203 s. ISBN: 80-8083-213-7.
5. JÚDA, Vierošlav. 2020. *Teória práva*. 2. doplnené a podstatne prepracované vydanie. Banská Bystrica: Bellianum, 378 s. ISBN: 978-80-557-1689-3.
6. KURILOVSKÁ, Lucia; KORDÍK, Marek. 2020. *Zaistenie vecí a majetku*. In *Právny obzor*. Online. 103. Č. 1, s. 29-41. Dostupné na: <http://www.pravnyobzor.sk/12020/po12020-kurilovska-kordik-seizure-of-items-and-property.pdf> [2023-06-17].
7. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 106/2011 z 28.novembra 2012. Dostupné na: www.ustavnysud.sk [2023-06-06].
8. Návrh na začatie konania o súlade právneho predpisu podľa čl 125 ods. 1 písm. a) Ústavy SR. Dostupné na: <https://www.ustavnysud.sk/documents/10182/136876150/1a5e6b8b-4f21-47bb-bdf7-6626c421a983> [2023-06-17].
9. Rozsudok EŠLP z 26. februára 2009, Grifhorst v. Francúzsko. Dostupné na: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-91448> [2023-06-06].
10. Rozsudok Súdneho dvora zo 14. januára 2021 vo veci C-319/19. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:62019CJ0319&from=EN> [2023-06-06].
11. Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/42 EÚ o zaistení a konfiškácii prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti v Európskej únii. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sk/ALL/?uri=CELEX:32014L0042> [2023-06-06].
12. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. II. ÚS 534/2021 z 11. novembra 2021. Dostupné na: www.ustavnysud.sk [2023-06-23].
13. Dôvodová správa k vládnemu návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.
14. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=9230> [2023-06-06].

15. Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. zo dňa 01.09.1992 Ústava SR .
16. Zákon č. 300/2005 Z. z. zo dňa 20.05.2005 Trestný zákon.
17. Zákon č. 301/2005 Z. z. zo dňa 24.05.2005 Trestný poriadok.

Kontaktné údaje autora

JUDr. Milada Raďašová
Advokátsky koncipient
Mgr. Michal Gargulák, advokát
e-mail: m.radasova@student.umb.sk

VYBRANÉ PROBLEMATICKÉ ASPEKTY TRESTNÉHO ČINU LEGALIZACE VÝNOSŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI

MONEY LAUNDERING AND ITS PROBLEMATIC LEGISLATIVE ASPECTS IN THE CZECH CRIMINAL LAW

Katarína Tejská

Nejvyšší státní zastupitelství

Abstrakt

Příspěvek je zaměřen na vybrané problematické aspekty trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti. Autorka se v něm věnuje otázce posuzování trestnosti predikativního trestného činu a míry prokazování znaků predikativního trestného činu a možnostem řešení problému prostředků z nelegálních zdrojů v případě absence důkazů o predikativním trestném činu. Věnuje se rovněž otázce možnosti sčítání hodnoty věci pro účely právní kvalifikace trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti, který v aplikační praxi působí potíže i přes existující sjednocující výklad poskytnutý Nejvyšším soudem.

Klíčové slová: *legalizace výnosů z trestné činnosti, predikativní trestný čin, trestný čin spáchaný v cizině*

Abstract

The paper focuses on certain problematic aspects of the crime of laundering of the proceeds of crime. Author discusses the issue of assessing the criminality of a predicate offence, problems of proving the elements of a predicate offence and solutions to the problem of transferring profits from illegal sources, when the predicative offence cannot be proved. It also addresses the issue of the possibility of combining the value of single things, which are being laundered, for the purposes of qualification of the crime of laundering of the proceeds of crime, since it causes difficulties in practice, even despite the existing unifying interpretation provided by the Supreme Court of the Czech Republic.

Key words: *crime of laundering of the proceeds of crime, primary criminal offence, crime committed abroad*

Úvod

Legalizace výnosů z trestné činnosti není novým fenoménem, neboť je již historicky bytostně spojena se snahou pachatelů zakrýt svou trestnou činnost a zabránit jejímu odhalení. Součinnost jiných osob (v případě tzv. samoprání i samotného pachatele), spočívající v jednání vedeném snahou zastřít původ výnosu z trestné činnosti, je proto napříč právními řády různých zemí postihována jako trestný čin. Trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti není v českém právu nový. Dílem byl do trestního zákona zaveden již v podobě trestného činu podílnictví a

následnými novelizacemi trestního kodexu byl měněn až do své dnešní podoby. I přes mnoho odborných diskuzí, které se v souvislosti s ním vedly¹, vyvolává specifická povaha trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti z důvodu jeho přímé vazby na predikativní trestný čin mnoho zatím nevyjasněných otázek.

1. Otázka posuzování trestnosti predikativního trestného činu

Trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 trestního zákoníku a jeho nedbalostní varianta v § 217 trestního zákoníku postihují zákonem ve znacích objektivní stránky specifikovaný způsob nakládání s věcí, která je výnosem z trestné činnosti spáchané na území České republiky nebo v cizině. Výnosem z trestného činu se pak ve smyslu § 135b trestního zákoníku rozumí jakákoliv ekonomická výhoda pocházející z trestného činu, ať už se jedná o bezprostřední nebo zprostředkovaný výnos. Jinými slovy tak trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti postihuje specifický způsob nakládání s věcí pocházející ze zdrojového (tzv. predikativního) trestného činu.

Z důvodu vazby legalizačního trestného činu na zdrojovou trestnou činnost se nabízí otázka, jestli následná legalizační trestná činnost sleduje osud predikativního trestného činu v případě **následného zániku trestní odpovědnosti pachatele primárního trestného činu**. Jelikož zákon podmiňuje trestnost legalizace jen původem věci, která je výnosem z trestného činu, je zcela bez významu, zda trestní odpovědnost pachatele zdrojového trestného činu trvá, nebo již zanikla některým ze zákonem předpokládaných důvodů.² Opačný výklad by totiž nutně odvíjel trestní odpovědnost legalizátora od skutečností jím neovlivnitelných, když by jeho trestní odpovědnost podmiňoval skutečnostmi, k nimž došlo po dokonání primárního trestného činu na jeho vůli nezávislých, ať už by se jednalo o jednání hlavního pachatele (např. spáchání stejně závažného nebo závažnějšího trestného činu, ovlivňující délku promlčecí doby) či jiné události na vůli legalizátora nezávislé (např. smrt pachatele zdrojového trestného činu). Jistá specifika v tomto smyslu vykazuje snad jen zánik trestnosti z důvodu účinné lítosti pachatele predikativního trestného činu podle § 33 trestního zákoníku, u něhož ale z povahy taxativně vyjmenovaných trestných činů a podmínek pro uplatnění tohoto institutu nebude zpravidla naplnění znaků trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti přicházet v úvahu z důvodu absence požadovaného výnosu.

---

¹ PELC, V. Subjekt trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti. Kriminalistika č. 2/2013, s. 114; HERCZEG, J. Legalizace výnosů z trestné činnosti a zdanění zisků z neidentifikovatelných zdrojů. Bulletin advokacie č. 3/2015, s. 23; MULÁK, J. Zásada nemo tenetur a trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti [online]. Právní rádce, 2017 [cit. 20. 6. 2023]. Dostupné v online právním informačním systému ASPI; PELC, V. Perspektivy vývoje skutkové podstaty trestného činu praní peněz. In: I. Košické dni trestného práva: perspektivy vývoje evropského trestného práva: zborník vedeckých príspevkov z Interdisciplinárnej celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2017, s. 304; JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné, 7. vydání. Praha: Leges, 2019, s. 694.

² ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020, str. 1745.

Větší výkladové potíže jsou pak spojeny se znakem **věci pocházející z trestného činu spáchaného v cizině**. Z důvodu původní absence ustanovení, které by blíže stanovilo právní úpravu rozhodnou pro posuzování trestnosti činu spáchaného v cizině, bylo dovozováno, že čin musí být trestný v místě spáchání predikativního trestného činu i v místě spáchání trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti. Tento přístup však předpokládal zodpovězení předběžné otázky, spočívající v trestnosti činu podle právní úpravy státu, na jehož území byl primární trestný čin spáchán, od níž pak byla odvislá možnost vyvození trestní odpovědnosti za legalizační trestný čin. Mohl navíc vzbuzovat pochybnosti stran možnosti a zejména pak povinnosti pachatele legalizace dohlédnout trestněprávních následků skutku jiného pachatele podle cizí právní úpravy.

Ke změně došlo až přijetím zákona č. 333/2020 Sb., který formou výkladového ustanovení v § 217a trestního zákoníku upřesnil, že trestnou činností spáchanou v cizině se pro tyto účely rozumí čin trestný podle zákona České republiky, a to bez ohledu na to, zda je trestný i podle zákona státu, na jehož území byl spáchán. Ani tato právní úprava však není prosta výkladových problémů, když vzbuzuje pochyby, zda podmínku trestnosti splňuje i trestný čin spáchaný v cizině, jehož znakem je narušení zájmu tohoto cizího státu (např. trestný čin rozvracení republiky), případně je omezení trestnosti na zájem tohoto státu dovozováno výkladem (např. fiskální zájem státu jako objekt daňových trestných činů). V případech, v nichž trestní zákoník nerozšiřuje poskytovanou ochranu na zájmy cizích států, se pak nabízí otázka, jak vyložit podmínku „naplňuje znaky trestného činu podle zákona České republiky“. Jelikož podmínkou vyvození trestní odpovědnosti za trestné činy podle § 216 a 217 trestního zákoníku není působnost trestního zákona na trestný čin spáchaný v cizině, nabízí se možnost aplikace obdoby principu analogické transpozice³, používané při posuzování oboustranné trestnosti pro účely mezinárodní justiční spolupráce, podle níž je rozhodující, zda by předmětný skutek zakládal některý trestný čin podle práva České republiky, pokud by byl spáchán na jejím území (tedy proti jejím zájmům, nikoli zájmům cizího státu). Tomuto výkladu by ostatně nasvědčovala i formulace čl. 3 odst. 3 písm. c) směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1673⁴ (dále jen „směrnice 2018/1673“), jehož implementace byla primárním důvodem shora uvedené novely. Přijetí opačného závěru by ve svém důsledku vedlo k nemožnosti postihnout legalizaci výnosů ze závažné trestné činnosti namířené proti základním zájmům cizích států, nebo dokonce za mnohem častěji se v této oblasti kriminality vyskytující (zdrojové) daňové trestné činnosti namířené proti fiskálním zájmům výlučně jiných zemí.

³ POLÁK, P., HUCLOVÁ, H., KUBÍČEK, M. Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. Komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2020, s. 248, 405.

⁴ Čl. 3 odst. 3 písm. c) směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1673 ze dne 23. 10. 2018 o boji vedeném trestněprávní cestou proti praní peněz stanoví: „Členské státy přijmou nezbytná opatření k zajištění toho, aby trestné činy uvedené v odstavcích 1 a 2 zahrnovaly majetek pocházející z jednání, k němuž došlo na území jiného členského státu nebo třetí země, **pokud by toto jednání bylo považováno za trestnou činnost, kdyby k němu došlo v příslušném členském státě.**“

2. Problém absence zdrojového trestného činu

Česká právní úprava neomezuje okruh predikativních trestných činů, proto zdrojovým může být jakýkoli trestný čin, který vytváří výnosy (tzv. *all crimes přístup*). Skutek, z něhož neoprávněný výnos pochází, však *per definitionem* musí vykazovat všechny znaky trestného činu, včetně obecných požadavků na subjekt, přesto však není (ve shodě s jinými trestnými činy, které záleží v trestné součinnosti, např. schvalování či podněcování trestného činu) podmínkou, aby byl pachatel predikativního trestného činu orgánům činným v trestním řízení znám. Otázka trestnosti činu, která je zdrojem nelegálních výnosů, je otázkou předběžnou ve smyslu § 9 odst. 1 trestního řádu, kterou orgány činné v trestním řízení posuzují samostatně i v případě existence pravomocného rozhodnutí stran predikativního činu. V praxi však bývá mnohem častější situace opačná, kdy základní trestný čin není znám, případně není znám jeho pachatel. V takovém případě nároky na prokázání viny bez důvodných pochybností neumožňují otázku povahy zdrojového činu pominout.

Směrnice 2018/1673 přímo stanoví, že není nezbytné prokazovat všechny skutečnosti nebo okolnosti související s predikativní trestnou činností včetně totožnosti pachatele [čl. 3 odst. 3 písm. b)]. Judikaturou a praxí je pak z hlediska prokázání obecných požadavků na subjekt vyžadována absence důvodné pochybnosti, založené konkrétními okolnostmi případu, že se činu mohla dopustit osoba trestně neodpovědná. Pokud jde o prokázání samotného trestného činu, mělo by dokazování směřovat k určení konkrétní kvalifikace zdrojového skutku⁵. V tomto směru však lze poukázat na usnesení ze dne 5. 4. 2017 sp. zn. 4 Tdo 345/2017, ve kterém se Nejvyšší soud spokojil s prokázáním skutkových okolností predikativního činu, který však z důvodu absence dalších důkazů alternativně zakládal znaky trestného činu zpronevěry, krádeže nebo loupeže.

V praxi však mnoha případech zakládajících důvodného podezření z praní špinavých peněz není např. z důvodu řady navazujících legalizačních jednání možné prokázat ani základní povahu zdrojového trestného činu. Jedním z klasických příkladů je přeposílání velkých částek peněz přes průtokové účty do zahraničí bez právního důvodu. Podezřelí v případě zajištění peněžních prostředků na účtu dokládají řádnost transakce i jejich zdroje velkým množstvím neověřitelných, na první pohled nevěrohodných dokumentů. V České republice zatím není zavedena právní úprava umožňující zajištěné finanční prostředky v těchto situacích odčerpát. Ve fázi legislativních úvah je proto zvažováno přijetí efektivního řešení v podobě zvláštního druhu řízení civilního, správního nebo trestního. Bez ohledu na zvolenou variantu (vyjma varianty trestní, která není z hlediska základních zásad kompatibilní s účelem tohoto opatření) bude účinnost takového postupu vyžadovat zaměření předmětu dokazování na nezákonný (nikoliv jen trestný) původ věci, zavedení právní domněnky nelegálního původu věci za současného obrácení důkazního břemene, snížení míry dokazování oproti hranicím vyplývajícím ze zásady materiální pravdy

---

⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2023 sp. zn. 3 Tz 28/2022, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016, sp. zn. 6 Tz 9/2016, přiměřeně též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 1976 sp. zn. 6 To 39/76, uveřejněné pod č. 7/1978-I ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek

v trestním právu a nakonec nastavení takových procesních pravidel, které dotčeným osobám poskytnou záruku spravedlivého procesu za současného zavedení prostředků proti zneužití práv (např. vyhýbání se doručování písemností).

3. Hodnota věci pocházející z trestného činu

Trestní zákoník v rámci skutkových podstat trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti upravuje kvantifikovaný znak hodnoty věci, ve vztahu k níž se pachatel dopustil legalizačního jednání, a to jednak jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby [§ 216 odst. 3 písm. b), odst. 4 písm. c), odst. 5 písm. b) a § 217 odst. 3 písm. c), odst. 4 písm. b) trestního zákoníku], jednak jako znak základní skutkové podstaty [§ 217 odst. 1 a 2 trestního zákoníku]. V aplikační praxi se opakovaně objevuje otázka, jestli lze hodnoty jednotlivých věcí pro účely právní kvalifikace počítat, zejména pak v případě pokračování v tomto trestném činu. Sjednocující výklad v tomto směru poskytl Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 24. 4. 2012 sp. zn. 4 Tdo 383/2012, uveřejněném pod č. 2/2013 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. Podle jeho závěrů je rozhodující hodnota každé jednotlivé věci. Proto vztahuje-li se legalizační jednání na více věcí, nelze jejich hodnoty počítat. Výjimku představuje jen věc hromadná (např. sbírka známek, soubor obrázků), kde soubor věcí v právním smyslu tvoří věc jedinou. V této souvislosti je vhodné připomenout, že dle komentářové literatury⁶ a na ni navazující ustálené judikatury⁷ se za jednu věc považuje i celá finanční částka získaná trestným činem.

Předmětné rozhodnutí však neposkytuje odpověď na otázku, zda trestní odpovědnost může založit legalizační jednání jen k částem věci, jež pochází z trestného činu a dosahuje zákonem požadované hodnoty (za současného splnění podmínky, že uvedené okolnosti jsou kryty úmyslným zaviněním pachatele legalizačního trestného činu). Při hledání odpovědi na tuto otázku je stěžejní úvaha stran přípustnosti počítání hodnot tam, kde pachatel primárního trestného činu rozdělí věc získanou trestným činem na několik částí (rozdělí odcizený obnos peněz nebo odcizené vozidlo na několik dílů) tak, že se ze součástí věci stanou věci samostatné, které těsně nedosahují zákonem požadované hodnoty, a následně je postupně převede na jinou osobu, která je má zlegalizovat. Jestliže legalizátor je přinejmenším srozuměn s tím, že všechny části pocházejí z jedné věci coby výnosu z trestné činnosti, je na místě s odkazem na § 116 trestního zákoníku o pokračování v trestném činu připustit počítání hodnot jednotlivých částí, když legalizátor jedná s cílem zlegalizovat věc jako celek, byť tak činí postupně ve vztahu k jejím jednotlivým částem. Závěr opačný by byl nejenom v rozporu s ustanovením § 116 trestního zákoníku, nýbrž by vytvořil široký prostor pro obcházení zákona (např. při postupném zasílání nižších částek peněz pocházejících z jediného trestného činu). V souladu s výše uvedenou argumentací pak lze jako spolupachatelství postihnout legalizaci různých částí téže věci různými osobami na základě jejich předchozí dohody.

⁶ ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 2160.

⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2020 sp. zn. 8 Tdo 762/2019.

Záver

Trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti se od doby jeho zavedení do českého trestního zákoníku stal důležitým nástrojem boje proti závažným formám trestné činnosti spojené s potřebou zastřít původ věcí z ní získaných. S ohledem na závažnost a rozšířenost problému, který adresuje, a za účelem jeho potírání je i nadále namístě vést odbornou diskuzi s cílem odstranit výkladové problémy při jeho aplikaci a současně hledat cestu efektivního řešení tam, kde užití prostředků trestního práva nepřichází v úvahu.

Použitá literatura

1. HERCZEG, J. Legalizace výnosů z trestné činnosti a zdanění zisků z neidentifikovatelných zdrojů. Bulletin advokacie č. 3/2015, s. 23
2. JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. 7. vydání. Praha: Leges, 2019
3. MULÁK, J. Zásada nemo tenetur a trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti [online]. Právní rádce, 2017 [cit. 20. 6. 2023]. Dostupné v online právním informačním systému ASPI.
4. PELC, V. Perspektivy vývoje skutkové podstaty trestného činu praní peněz. In: I. Košické dni trestného práva: perspektivy vývoje európskeho trestného práva: zborník vedeckých príspevkov z Interdisciplinárnej celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2017, s. 304
5. PELC, V. Subjekt trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti. Kriminalistika č. 2/2013, s. 114
6. POLÁK, P., HUCLOVÁ, H., KUBÍČEK, M. Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. Komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020
7. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012
8. ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2020
9. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2023 sp. zn. 3 Tz 28/2022
10. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016 sp. zn. 6 Tz 9/2016
11. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 1976 sp. zn. 6 To 39/76, č. 7/1978-I Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek
12. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 2. 2020 sp. zn. 8 Tdo 762/2019
13. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2012 sp. zn. 4 Tdo 383/2012, č. 2/2013 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek

Kontaktné údaje autora

JUDr. Katarína Tejnská, PhD.
státní zástupce
Nejvyšší státní zastupitelství
ktejnska@nsz.brn.justice.cz

ZAISTENIE VÝKONU TRESTU PREPADNUTIA MAJETKU OPTIKOU ROZHODOVACEJ PRAXE ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY¹

ENSURE THE ENFORCEMENT OF THE FORFEITURE OF PROPERTY PENALTIES BASED ON THE DECISION-MAKING PRACTICE OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF THE SLOVAK REPUBLIC

Lukáš Tomaš

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

Abstrakt

Ústavný súd Slovenskej republiky preskúmava z pozície nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti (čl. 124 Ústavy Slovenskej republiky) na základe ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky aj rozhodnutia a postupy orgánov činných v trestnom konaní a trestných súdov. Avizovaná decízna činnosť nezriedka súvisí aj s rozhodovacími formami s pôvodom v trestnom konaní, ktoré sa určitým spôsobom upínajú na vlastnícke právo. Takými rozhodnutiami sú aj uznesenia vydávané v súvislosti so zaistením výkonu trestu prepadnutia majetku. V tejto súvislosti sa v právno-realizačnej činnosti a právno-aplikačnej praxi vyskytlo viacero prípadov odlišného náhľadu na určité otázky súvisiace s používaním inštrumentu zaistenia výkonu trestu prepadnutia majetku. Cieľom tohto článku je upriamiť pozornosť na spomenuté nejednoznačnosti, dať zreteľ nato, aký postoj k nim zaujal Ústavný súd Slovenskej republiky, predmetné aspekty zhodnotiť a tam, kde sa to javí potrebné, formulovať určité návrhy do budúcnosti.

Kľúčové slová: trest prepadnutia majetku, zaistenie výkonu trestu prepadnutia majetku, Ústavný súd Slovenskej republiky, odkazovacia právna norma

Abstract

The Constitutional Court of the Slovak Republic examines from the position of an independent judicial body the protection of constitutionality (Article 124 of the Constitution of the Slovak Republic) on the basis of a constitutional complaint pursuant to Article 127 of the Constitution of the Slovak Republic as well as decisions and procedures of law enforcement agencies and criminal courts. Advised decision-making activity is often also related to decision-making forms originating in criminal proceedings, which in a certain way are based on property rights. Such decisions are also the resolutions issued in connection with the enforcement of the penalty of confiscation of property. In this context, in the legal implementation activity and legal application practice, there have been several cases of different views on certain issues related to the use of the instrument of enforcement of the penalty of forfeiture of property. The aim of this article is to draw attention to the

---

¹ Tento článok vznikol s podporou a je výstupom riešenia výskumného projektu Agentúry na podporu výskumu a vývoja v rámci projektu: Analýza súdnych rozhodnutí metódami umelej inteligencie; č. APVV-21-0336.

mentioned ambiguities, to pay attention to the attitude taken by the Constitutional Court of the Slovak Republic towards them, to evaluate the relevant aspects and, where it seems necessary, to formulate certain proposals for the future.

Key words: *penalty of forfeiture of property, enforcement of penalty of forfeiture of property, Constitutional Court of the Slovak Republic, referring legal norm*

Úvod

Zaistenie výkonu trestu prepadnutia majetku predstavuje inštitút zaisťovacej povahy a zabezpečovacieho charakteru, ktorého finálnym účelom je zaistiť, aby sa prípadný alebo zatiaľ neprávoplatne uložený trest prepadnutia majetku neminul účelu. Sleduje sa ním dosiahnutie vykonania trestu prepadnutia majetku² tak, aby nedošlo k zmareniu alebo sťaženiu výkonu tohto trestu, teda aby obvinený majetok neodstránil z dosahu orgánov činných v trestnom konaní a súdov.³ Svojím spôsobom teda ide o zabezpečovací inštitút, ktorého potenciál tkvie v napomáhaní konečného zavŕšenia účelu trestného konania tak, ako je normatívne predostretý v § 1 Trestného poriadku.^{4 5} Bezpochyby ide o procesný inštrument, ktorý ako forma určitého procesného donútenia zasahuje do ústavne a medzinárodno-právne garantovaných (základných) práv, v dôsledku čoho je nevyhnutná existencia zákonnej opory pre takýto postup.⁶ Predznamenaná zákonná opora, teda procesná úprava zaistenia výkonu trestu prepadnutia majetku, je obsiahnutá v § 425 až § 428 Trestného poriadku. Zákon pritom diferencuje dva právne režimy zaistenia výkonu trestu prepadnutia majetku: Majetok možno zaistiť (i) obligatórne alebo (ii) fakultatívne.⁷

² K trestu prepadnutia majetku bližšie napríklad FERENČÍKOVÁ, S. Trest zákazu činnosti a trest prepadnutia majetku ako opatrenie proti daňovým podvodom. In Štát a právo, roč. 5, 2018, č. 4, s. 21 – 22 a nasl.; ĽORKO, J. – MIKUŠ, Š. Trest prepadnutia majetku v kontexte vlastníckeho práva. In Notitiae Iudiciales Academiae Collegii Aedilium in Bratislava, roč. 6, 2020, č. 1, s. 87 a nasl.; MICHALOV, L. Trest prepadnutia majetku a nárok poškodeného na náhradu škody. In MÍENIKY PRÁVA V STREDOEURÓPSKOM PRIESTORE 2018. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov organizovanej Univerzitou Komenského v Bratislave, Právnickou fakultou, v dňoch 12.4. – 14.4.2018 v priestoroch ÚZ NR SR Časť-Papiernička pod záštitou dekana Univerzity Komenského v Bratislave, Právnickej fakulty, doc. JUDr. Eduarda Burdu, PhD. a Kancelárie Národnej Rady Slovenskej Republiky. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2018, s. 434 a nasl.

³ KURILOVSKÁ, L. – KORDÍK, M. Zaistenie vecí a majetku. In Právny obzor, roč. 103, 2020, č. 1, s. 36. Podobne uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. III. ÚS 544/2021-27 zo 14. októbra 2021.

⁴ Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.

⁵ Porovnaj uznesenie ústavného súdu č. k. I. ÚS 66/2021-23 z 23. februára 2021.

⁶ OLEJ, J. – ROMŽA, S. Zaistenie osôb a vecí a zabezpečenie informácií pre účely trestného konania. In OLEJ, J. – ROMŽA, S. – ČOPKO, P. – PUCHALLA, M. Trestné právo procesné. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2013, s. 73.

⁷ Pozri ŠTIFT, P. Komentár k § 425 Trestného poriadku. In MINÁRIK, Š. a kol. Trestný poriadok. Stručný komentár. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: IURA EDITION, 2010, s. 1000.

Pokiaľ ide o fakultatívne (možné) zaistenie výkonu trestu prepadnutia majetku, súd a v prípravnom konaní prokurátor môže majetok obvineného zaistiť, ak je obvinený stíhaný pre trestný čin, za ktorý vzhľadom na (i) povahu a závažnosť činu a na (ii) pomery obvineného treba očakávať uloženie trestu prepadnutia majetku. Použitie konštrukcie permissívnej právnej normy § 425 ods. 1 Trestného poriadku vyplývajúcej zo slova „môže“ nadväzuje na hypotézu právnej normy, ktorá ako podmienku zaistenia majetku stanovuje očakávanie uloženia trestu prepadnutia majetku vzhľadom na povahu a závažnosť činu a pomery obvineného.⁸ Hypotéza avizovanej právnej normy je splnená napríklad vtedy, ak je obvinený stíhaný pre trestný čin, za ktorý sa ukladá obligatórny trest prepadnutia majetku podľa § 58 ods. 3 Trestného zákona.⁹ Typicky ide o trestný čin legalizácie výnosu z trestnej činnosti podľa § 233 Trestného zákona alebo trestný čin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 Trestného zákona, kde je vyšetrovanie pre vysokú organizovanosť a štruktúrovanosť páchatel'ov trestnej činnosti častokrát zložité a časovo náročné, pričom trestná činnosť vykazuje vysoký stupeň odolnosti voči zásahom zo strany orgánov verejnej moci, takže využitie zaisťovacieho inštitútu je nanajvýš nevyhnutné.¹⁰

Obligatórne zaistenie výkonu trestu prepadnutia majetku je právne regulované v druhej vete § 425 ods. 1 Trestného poriadku. Podľa tohto ustanovenia súd zaisťuje majetok obvineného vždy, ak uložil trest prepadnutia majetku rozsudkom, ktorý zatiaľ nenadobudol právoplatnosť.

Z hľadiska všeobecnej charakteristiky analyzovaného inštitútu možno uviesť, že rozhodnutie o zaistení majetku v zmysle § 425 ods. 1 Trestného poriadku má za následok, že obvinený nemôže so svojím majetkom nakladať. Ako akcentoval ústavný súd, zaistením majetku tak na základe súdneho rozhodnutia dochádza k obmedzeniu vlastníckeho práva chráneného v čl. 20 ods. 1 ústavy¹¹ a rovnako aj podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“), pretože podstatným prvkom vlastníckeho práva je aj možnosť majetok právne ovládať. Na druhej strane však ide o obmedzenie len dočasné, svojím charakterom predbežné a zaisťovacie, keďže jeho účelom je zabezpečenie majetku pre potreby prípadného výkonu rozhodnutia vo veci samej, ktoré sa zaisteného majetku bude týkať.¹² Nemožno teda hovoriť o „zbavení majetku“, ale svojou povahou ide o opatrenie vzťahujúce sa na obmedzenie „užívania majetku“ podľa čl. 1 ods. 2 dodatkového protokolu. Táto skutočnosť podľa

⁸ Porovnaj napríklad uznesenie ústavného súdu č. k. I. ÚS 252/2023-10 z 26. apríla 2023.

⁹ Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

¹⁰ Porovnaj PRIŠČÁK, D. Trestnoprocený inštitúty slúžiace na zabezpečenie informácií dôležitých pre trestné konanie v kontexte základných zásad trestného konania. In ROMŽA, S. – TÓTHOVÁ, V. – VINEROVÁ, B. (eds.) KOŠICKÉ DNI TRESTNÉHO PRÁVA 2022, VI. ročník. Hodnotové smerovanie trestného práva. Zborník vedeckých príspevkov z celoštátnej interdisciplinárnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Vydavateľstvo ŠafárikPress, 2022, s. 511.

¹¹ Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších ústavných zákonov.

¹² Napríklad uznesenia ústavného súdu č. k. IV. ÚS 577/2021-16 zo 16. novembra 2021, č. k. IV. ÚS 302/2022-13 zo 14. júna 2022 alebo č. k. II. ÚS 230/2023-14 z 10. mája 2023.

názoru ústavného súdu vyplýva priamo z § 425 ods. 2 Trestného poriadku, keď osoba, ktorej majetok bol zaistený, má právo žiadať o zrušenie alebo obmedzenie zaistenia, pričom o takejto žiadosti musí v prípravnom konaní bezodkladne rozhodnúť prokurátor (v konaní pred súdom o takejto žiadosti rozhoduje predseda senátu). Taktiež aj z dikcie § 427 Trestného poriadku vyplýva povinnosť orgánov činných v trestnom konaní a súdu skúmať *ex officio* trvanie dôvodov zaistenia majetku a v prípade ich pomínutia takéto zaistenie zrušiť.¹³

Ako už bolo predznačené, otázkam súvisiacim so zaistením výkonu trestu prepadnutia majetku sa vo svojej rozhodovacej činnosti viackrát venoval aj ústavný súd. Typom konania, v ktorom dochádza k skúmaniu avizovaných súvislostí najväčšmi frekventovane, je konanie o (individuálnej) ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy. Pôvodcami ústavnej sťažnosti sú pritom najmä obvinení, voči ktorým orgány činné v trestnom konaní alebo súdy aktivovali procesný mechanizmus podľa § 425 Trestného poriadku. V tejto súvislosti sa v právno-realizačnej činnosti a právno-aplikačnej praxi vyskytlo viacero prípadov rozličného ponímania (odlišného náhľadu) určitých otázok súvisiacich s používaním inštrumentu zaistenia výkonu trestu prepadnutia majetku. Cieľom tohto článku je upriamiť pozornosť na avizované nejednoznačnosti, dať zreteľ nato, aký postoj k nim zaujal z pozície nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti ústavný súd, predmetné aspekty zhodnotiť a tam, kde sa to javí potrebné, formulovať určité návrhy do budúcnosti. Príspevok vychádza z právneho stavu účinného k 15. septembru 2023.

1. Pôvod zaisteného majetku

Prvá právno-aplikačná nejednoznačnosť, ktorá sa v praxi vyskytuje opakovane, sa upína na potrebu preukazovania pôvodu majetku, ktorý má byť zaistený na účely prípadného výkonu trestu prepadnutia majetku. Avizovaná dubiozita sa zrejme primárne odvíja od skutočnosti, že Trestný poriadok v § 425 ods. 1 neobsahuje priamu úpravu postupu pri zaistení majetku. V predmetnom ustanovení je obsiahnutý vnútorný odkaz na primerané použitie iných ustanovení Trestného poriadku, konkrétne na § 50 ods. 2 a 3 (zaistenie nároku poškodeného), § 89a (povinnosť na vydanie veci), § 90 (odňatie veci), § 94 až § 96g (úschova vydaných, odňatých a prevzatých alebo inak zaistených vecí, zaistenie peňažných prostriedkov, zaistenie zaknihovaných cenných papierov, zaistenie nehnuteľnosti, obhliadka nehnuteľnosti, zaistenie majetkovej účasti v právnickej osobe, zaistenie virtuálnej meny, zaistenie inej majetkovej hodnoty, zaistenie hnutelnej veci, zaistenie náhradnej hodnoty) a § 98a (spoločné ustanovenia k zaisteniu majetku, vecí a iných majetkových hodnôt).

V tejto súvislosti je potrebné akcentovať, že viaceré ustanovenia Trestného poriadku odkazované v jeho § 425 ods. 1 predpisujú, aby zaistovaný majetok predstavoval „*nástroj trestnej činnosti alebo výnos z trestnej činnosti*“. Konkrétne sa má na mysli § 95, § 96, § 96a, § 96c, § 96d, § 96e a § 96f Trestného poriadku. Prijatím tohto prístupu sa jedna línia právno-realizačnej praxe usiluje docieľiť, aby

¹³ Napríklad uznesenia ústavného súdu č. k. IV. ÚS 577/2021-16 zo 16. novembra 2021 a č. k. IV. ÚS 302/2022-13 zo 14. júna 2022.

zaistenie určitého majetku, napríklad finančných prostriedkov na účte v banke, bolo na účely prípadného výkonu trestu prepadnutia majetku možné len v tom prípade, ak je preukázané, že predmetný majetok je nelegálneho pôvodu, prípadne ak slúžil na páchanie trestnej činnosti. Zaistením teda nie je možné postihnúť majetok, ktorý je preukázateľne legálneho pôvodu, ale len majetok, ktorý je nadobudnutý v príčinnej súvislosti s určitým trestným činom. Pokiaľ teda orgány činné v trestnom konaní s poukazom na § 94 až § 96 Trestného poriadku neoveria, či je zaisťovaný majetok nástrojom alebo výnosom z trestnej činnosti, dopúšťajú sa nekonformného postupu, ktorý sa dostáva do rozporu s ústavnými imperatívmi.

Ústavný súd sa s takýmito argumentačnými prístupmi opakovane nestotožňuje. Aj keď § 425 ods. 1 Trestného poriadku pri zaistení výkonu trestu prepadnutia majetku odkazuje na primerané použitie ustanovení Trestného poriadku o zaistení nástrojov alebo výnosov z trestnej činnosti, podľa názoru ústavného súdu nemožno dospieť k tomu, že primerané použitie týchto ustanovení by malo mať za následok to, že podmienkou zaistenia výkonu trestu prepadnutia majetku v podobe zaistenia majetku obvineného je aj to, aby zaistený majetok bol nástrojom alebo výnosom z trestnej činnosti. Ako adresne uvádza ústavný súd, účelom zaistenia nástrojov a výnosov trestnej činnosti nie je zaistenie výkonu trestu prepadnutia majetku, ale trestu prepadnutia vecí tak, ako vyplýva z § 60 ods. 1 Trestného zákona, podľa ktorého súd uloží trest prepadnutia vecí, ktoré boli použité alebo určené na spáchanie trestného činu (teda boli jeho nástrojmi), alebo ktoré boli jeho výnosmi. Rozdielnosť účelu zaistenia majetku podľa § 425 Trestného poriadku vylučuje primerané použitie ustanovení, ktoré smerujú k inému účelu.¹⁴

Žiada sa sumarizačne dodať, že s názorovými líniami ústavného súdu, ktoré smerujú k diferenciaciám medzi účelom trestom prepadnutia vecí na jednej strane a trestom prepadnutia majetku na druhej strane, s čím nevyhnutne súvisí nemožnosť paušálnej aplikácie ustanovení uvedených v internom odkaze obsiahnutom v § 425 ods. 1 Trestného poriadku, sa možno stotožniť. Opačný záver by mohol mať za následok ohrozenie dosiahnutia samotného účelu trestu prepadnutia majetku, čím by mohol byť ohrozené zadosťučinenie aj vlastnému účelu trestného konania tak, ako vyplýva z § 1 Trestného poriadku.¹⁵

2. Spôsob identifikácie zaisteného majetku

Určitá nejednoznačnosť, opätovne súvisiaca s vnútornými odkazmi obsiahnutými v § 425 ods. 1 Trestného poriadku, vyvstala aj v súvislosti so spôsobom identifikácie zaisťovaného majetku. Jedným z ustanovení, na ktoré odkazuje zákonodarca v § 425 ods. 1 Trestného poriadku, je aj § 50 ods. 2 Trestného poriadku. Z avizovaného ustanovenia v súvislosti so zaistením nároku poškodeného

¹⁴ Napríklad uznesenia ústavného súdu č. k. III. ÚS 267/2022-18 z 12. mája 2022, č. k. I. ÚS 252/2023-10 z 26. apríla 2023 alebo nález ústavného súdu č. k. III. ÚS 65/2023-48 z 15. júna 2023.

¹⁵ Podľa tohto ustanovenia: „*Trestný poriadok upravuje postup orgánov činných v trestnom konaní a súdov tak, aby trestné činy boli náležite zistené, ich páchatelia boli podľa zákona spravodlivo potrestaní a výnosy z trestnej činnosti boli odňaté, pričom treba rešpektovať základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb.*“

(okrem iného) vyplýva, že časti majetku určené na zaistenie nároku sa v uznesení o zaistení opíšu. Ak sa teda v uznesení, ktorým došlo k zaisteniu majetku, neuvádza, aký konkrétny majetok podlieha zaisteniu a zaistenie je nariadené bez bližšej špecifikácie, dochádza podľa prvej názorovej línie k nerešpektovaniu avizovanej právnej normy. Tieto závery potvrdila aj skoršia rozhodovacia prax Najvyššieho súdu Slovenskej republiky¹⁶ (ďalej len „najvyšší súd“), podľa ktorej vo výroku uznesenia o zaistení majetku obvineného v zmysle § 425 ods. 1 Trestného poriadku treba s poukazom na primerané aplikovanie § 50 ods. 2 Trestného poriadku presne konkretizovať a opísať jednotlivé časti majetku obvineného, na ktoré sa zaistenie vzťahuje a vysloviť zákaz pre obvineného (či inú oprávnenú osobu) nakladať s takto zaisteným majetkom a majetkovými právami.

Opačná názorová línia sa s avizovanými argumentačnými schémami nestotožňuje. Poukazuje sa na skutočnosť, že § 50 ods. 2 Trestného poriadku upravuje zaistenie nároku poškodeného, čo vedie k tomu, že sa zaisťuje majetok len do pravdepodobnej výšky škody, zatiaľ čo v prípade ukladania trestu prepadnutia majetku trest postihuje celý majetok. Preto nie je potrebné jednotlivé časti majetku opisovať a pri uložení trestu prepadnutia majetku sa ani do rozsudku neuvádza výpočet jednotlivých položiek majetku obvineného, pretože podľa § 423 Trestného poriadku rozsudku o uložení trestu prepadnutia majetku nasleduje vyhlásenie konkurzu na majetok obvineného.¹⁷

Žiada sa podotknúť, že aktuálna rozhodovacia prax ústavného súdu celkom korektne dáva za pravdu názoru o nemožnosti aplikácie podstatnej časti § 50 ods. 2 Trestného poriadku, pokiaľ ide o zaisťovanie výkonu trestu prepadnutia majetku podľa § 425 ods. 1 Trestného poriadku. Podľa názoru ústavného súdu je nemožnosť presnej identifikácie zaisťovaného majetku vylúčená samou podstatou zaistenia, ktoré podľa § 426 ods. 1 Trestného poriadku spočíva v zaistení nielen súčasného majetku, ale aj neskôr nadobudnutého majetku.¹⁸ Takéto dôvodové línie sa javia ako logické, pretože v čase generovania uznesenia podľa § 425 ods. 1 Trestného poriadku nemôže mať príslušný orgán činný v trestnom konaní (súd) vedomosť o majetku, ktorý obvinený nadobudne v budúcnosti, a na ktorý sa zaistenie s poukazom na § 426 ods. 1 Trestného poriadku tiež vzťahuje. Práve v tomto momente je daná podstatná obsahová diferenciácia medzi zaistením nároku poškodeného a zaistením výkonu trestu prepadnutia majetku. V tomto dôsledku sa závery o aplikácii celej dikcie § 50 ods. 2 Trestného poriadku, ako aj súvisiaca prax najvyššieho súdu, nejavia ako aplikovateľné v tom zmysle, že by zodpovedali účelu sledovanému zaistením výkonu trestu prepadnutia majetku.

Zaistenie sa s poukazom na § 426 ods. 1 Trestného poriadku (časť za bodkočiarkou) nevzťahuje na prostriedky a veci, na ktoré sa podľa zákona nevzťahuje prepadnutie majetku. Z hľadiska negatívneho vymedzenia majetku nebýva v trestno-procesnej praxi v príslušnom uznesení presne vymedzený ani

¹⁶ Uznesenie najvyššieho súdu č. k. 6Tost/26/2013 z 8. augusta 2013 (publikované v Zbierke rozhodnutí najvyššieho súdu pod č. R 94/2014).

¹⁷ Pozri argumentáciu obsiahnutú v uznesení ústavného súdu č. k. III. ÚS 267/2022-18 z 12. mája 2022.

¹⁸ Uznesenie ústavného súdu č. k. III. ÚS 267/2022-18 z 12. mája 2022.

majetok (prostriedky a veci), na ktorý sa zaistenie nevzťahuje. Uvedený prístup je podľa niektorých názorov deficitný, keďže takto formulovaný výrok sa javí ako nevykonateľný.¹⁹ Ani s avizovanými názormi sa zrejme nemožno stotožniť, a to práve s poukazom na už zmieňovaný § 426 ods. 1 Trestného poriadku. Povedané inak, orgán činný v trestnom konaní (súd) v čase, keď zaisťuje výkon trestu prepadnutia majetku, nemôže objektívne ustáliť majetok, ktorý obvinený nadobudne v budúcnosti, a na ktorý sa s poukazom na časť za bodkočiarkou § 426 ods. 1 Trestného poriadku zaistenie nevzťahuje. Nie je preto zrejme nonkonformná prax, ak zaisťovacie uznesenie neobsahuje exaktný výpočet prostriedkov a vecí, na ktoré sa zaistenie nevzťahuje.

3. Sťažnostná legitímácia v konaní pred ústavným súdom

Poukazy na určité deficity, ktoré sa konštituuju prioritne v osídlach subjektov, voči ktorých majetku bol aplikovaný zabezpečovací inštitút podľa § 425 Trestného poriadku, vznikajú aj v otázke aktívnej a pasívnej vecnej legitímácie.

Pokiaľ ide o oprávnenosť podania ústavnej sťažnosti, v aplikačnej praxi sa vyskytujú prípady, kedy dôjde k zaisteniu majetku, ku ktorému má určité práva aj tretia osoba. Typicky ide o zaistenie majetku, ktorý sa nachádza v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov, kde jedným z bezpodielových spoluvlastníkov je obvinený, pričom druhým bezpodielovým spoluvlastníkom je tretia osoba (manžel – manželka obvineného). Obdobne tak sa príkaz na zaistenie majetku v niektorých prípadoch vzťahuje na účet obvineného, pričom na avizovaný účet sú vyplácané aj finančné prostriedky tretej osoby (napríklad rodičov alebo detí obvineného). Rovnako tak sa vyskytli prípady zaistenia majetku (napríklad podielu v obchodnej spoločnosti), ktorý nepatrí obvinenému, ale jeho menovcovi. V takýchto prípadoch smeruje sťažnostná argumentácia k spochybneniu oprávnenosti zaistenia majetku, keďže orgán činný v trestnom konaní alebo súd uvalil zaistenie aj na majetok, ktorý nepatrí výlučne obvinenému z trestnej činnosti, ale (prinajmenej sčasti) aj tretej osobe.

Žiada sa uviesť, že takáto časť sťažnostnej argumentácie je odsúdená na neúspech z procesných dôvodov. Jednou z podmienok prijatia návrhu (ústavnej sťažnosti) na ďalšie konanie totiž podľa § 56 ods. 2 písm. e) zákona o ústavnom súde²⁰ je, aby nebol podaný zjavne neoprávnenou osobou.²¹ Ak teda sťažovateľ v ústavnej sťažnosti namieta zaistenie majetku, ktorý nie je jeho, evidentne nekoná v záujme ochrany svojich práv, ale práv tretej osoby. To sťažovateľa robí osobou neoprávnenou na podanie ústavnej sťažnosti v tejto časti a v dôsledku toho ústavný

¹⁹ Pozri argumentáciu obsiahnutú v náleze ústavného súdu č. k. III. ÚS 65/2023-48 z 15. júna 2023.

²⁰ Zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

²¹ Bližšie pozri BABJÁK, M. Komentár k § 56 zákona o ústavnom súde. In MACEJKOVÁ, I. – BÁRÁNY, E. – BARICOVÁ, J. – FIAČAN, I. – HOLLÄNDER, P. – SVÁK, J. a kol. Zákon o Ústavnom súde Slovenskej republiky. Komentár. Bratislava: C. H. Beck, 2020, s. 344 a nasl.

súd túto časť ústavnej sťažnosti odmieta pre podanie zjavne neoprávnenou osobou,²² prípadne ju pre nemožnosť striktného oddelenia jednotlivých referenčných kritérií pri predbežnom prerokovaní prijme na ďalšie konanie a nevyhovie jej v rámci nálezom.²³ V niektorých prípadoch dochádza k odmietnutiu ústavnej sťažnosti z tohto dôvodu pre zjavnú neopodstatnenosť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde,²⁴ s čím so zreteľom na konštrukciu jednotlivých dôvodov odmietnutia ústavnej sťažnosti možno prinajmenej polemizovať. Je potrebné dodať, že procesný úspech by pravdepodobne nezožala ani ústavná sťažnosť podaná treťou osobou, ktorá je (bezpodielovým alebo podielovým) spoluvlastníkom zaisteného majetku. Súdna prax aj doktrína totiž z hľadiska vecného rozsahu zaistenia²⁵ stabilne uznáva, že *„zaistenie majetku sa môže týkať nielen majetku, ktorého je obvinený výlučným vlastníkom, ale i takého, ktorého je podielovým, resp. bezpodielovým spoluvlastníkom.“*²⁶ Takéto závery sa z hľadiska naplnenia hodnotového poslania zaistenia výkonu trestu prepadnutia majetku javia ako správne a korektné. Opačný záver by mohol v konečnom dôsledku viesť k neúmernému obmedzeniu aplikovateľnosti avizovaného inštitútu, čo by mohlo spôsobiť minutie zákonodarcom sledovaného účelu.

Z hľadiska pasívnej sťažnostnej legitimácie sa žiada uviesť, že subjektu, ktorý zaistil majetok, sa sťažovatelia nezriedka usilujú pričítať aj skutočnosti, ktoré mu na vrub dať nemožno. V praxi dochádza napríklad k zaisteniu určitého majetku, typicky finančných prostriedkov na účte v banke, pričom obvinený následne, využívajúc svoje procesné oprávnenie obsiahnuté v § 425 ods. 2 Trestného poriadku, usiluje o obmedzenie zaistenia. Ak príslušný orgán takej žiadosti vyhovie, dôjde k uvoľneniu určitej časti zaisteného majetku. Problémom, ktorého riešenie sťažovateľ usiluje dosiahnuť nálezom ústavného súdu, je to, že príslušná banková inštitúcia v niektorých prípadoch nedokáže odblokovať len časť finančných prostriedkov na bankovom účte, z ktorého dôvodu sa obvinenému javí takto konštruované uznesenie ako nevykonateľné. Takáto žiadosť sa logicky nemôže stretnúť s procesným úspechom. Ak z uznesenia orgánu činného v trestnom konaní (súdu) jasne vyplýva výška finančných prostriedkov, pri ktorých nie je dôvod na ich zaistenie tak, aby bol tento výrok interpretovateľný aj bankou ako tretím subjektom, nemožno dať orgánu, ktorý rozhodol o obmedzení zaistenia, na vrub to, že banka z hľadiska svojich politík dokáže odblokovať iba všetky peňažné prostriedky na bankovom účte (t. j. aj tie, na

²² Napríklad uznesenie ústavného súdu č. k. IV. ÚS 302/2022-13 zo 14. júna 2022.

²³ Napríklad nález ústavného súdu č. k. III. ÚS 65/2023-48 z 15. júna 2023.

²⁴ Napríklad uznesenie ústavného súdu č. k. III. ÚS 705/2022-25 z 20. decembra 2022. Bližšie pozri BABJÁK, M. Komentár k § 56 zákona o ústavnom súde. In MACEJKOVÁ, I. – BÁRÁNY, E. – BARICOVÁ, J. – FIAČAN, I. – HOLLÄNDER, P. – SVÁK, J. a kol. Zákon o Ústavnom súde Slovenskej republiky. Komentár. Bratislava: C. H. Beck, 2020, s. 344 a nasl.

²⁵ Pozri aj REPÍK, B. Komentár k § 348 Trestného poriadku. In RŮŽEK, A. a kol. Trestný poriadok. Komentár. Bratislava: OBZOR, 1977, s. 837 a nasl.

²⁶ Pozri uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 4Tost/3/2018 z 13. júna 2018 a ČENTÉŠ, J. – LISÁNSKY, T. Komentár k § 425 Trestného poriadku. In ČENTÉŠ, J. – KURILOVSKÁ, L. – ŠIMOVČEK, I. – BURDA, E. a kol. Trestný poriadok II. § 196 – 569. Bratislava: C. H. Beck, 2021, s. 873.

ktoré sa zaistenie vzťahuje aj naďalej). V takomto prípade obvinený v podstate nenamieta nič iné, len postup orgánov činných v trestnom konaní, ktorý bol v súlade s procesnými predpismi. To teda nemožno zhodnotiť ako porušenie práv obvineného (sťažovateľa).²⁷

Záver

Možno zhrnúť, že viaceré právno-aplikačné dubiozity sa upínajú na reťaz vnútorných odkazov, ktorej prvý článok je obsiahnutý v § 425 ods. 1 Trestného poriadku a prostredníctvom ďalších odkazov obsiahnutých v tam odkazovaných ustanoveniach pokračuje smerom k ďalším ustanoveniam. Nejde pritom o výlučnú doménu tohto ustanovenia Trestného poriadku, pretože podobné legislatívno-technické riešenia možno abstrahovať aj z iných ustanovení trestno-procesného kódexu. Odkazy, teda odkazovacie právne normy²⁸ smerujúce k primeranému použitiu iných právnych noriem na obdobné skutkové podstaty, súvisia so zabezpečením prehľadnosti a lepšej orientácie v právnych predpisoch²⁹ a ich účel je z hľadiska jednotlivých štrukturálnych súčastí systému práva nespochybniteľný. Osobitne to platí v súčasnom období „legislatívnej smršti“, kedy právna úprava hypertrofuje a naberá na objeme takpovediac „zo dňa na deň“. Z pohľadu právno-teoretických poznatkov o výstavbe systému práva je potrebné akcentovať, že „primerané“ použitie určitých ustanovení odkazovaných v inom ustanovení nemôže znamenať mechanické a príkro doslovné použitie, ktoré by sa rovnalo aplikácii nezohľadňujúcej osobitosti a špecifiká príslušného právneho inštitútu (obdobnej skutkovej podstaty) žiadajúceho „len“ primeranú aplikáciu.

Jedným dychom sa však treba zamyslieť nad tým, či množstvo odkazov uvedených v Trestnom poriadku a spôsob ich používania nie je neúmerný, s čím nevyhnutne súvisia nejednoznačnosti rozoberané v tomto článku. Potrebné je upriamiť pozornosť aj na určitý nedostatok koncepčnosti zákonodarného prístupu, kedy normotvorca v § 425 ods. 1 Trestného poriadku vyslovene odkazuje na určité ustanovenia, napríklad na § 95 až § 96g Trestného poriadku, pričom však odkaz na primerané použitie avizovaných ustanovení vyplýva aj z iných skôr odkazovaných ustanovení. Napríklad v § 425 ods. 1 Trestného poriadku na prednejšom mieste odkazovanom § 50 ods. 2 Trestného poriadku je tiež umiestnený odkaz na primerané použitie § 95 až § 96g Trestného poriadku. Vytvára sa tak spleť viacnásobných odkazov, z ktorých niektoré sú z uvedenej príčiny redundantné (zbytočné). V tomto dôsledku sa možno zamyslieť nad tým, či takáto konštrukcia neprináša skôr obťažnosti s prehľadnosťou právnej úpravy, s čím súvisia naznačené právno-realizačné dubiozity. Rovnako tak je potrebné dodať, že tie časti odkazovaných právnych noriem, ktoré na účely zaistenia výkonu trestu prepadnutia majetku z povahy veci nemožno aplikovať, súvisia v mnohom práve so zásahmi do základných práv a slobôd. Má sa na mysli napríklad analyzovaná (ne)potreba preukazovania

²⁷ Pozri uznesenie ústavného súdu č. k. III. ÚS 705/2022-25 z 20. decembra 2022.

²⁸ K tomu DOBROVIČOVÁ, G. Právne normy. In BRÖSTL, A. a kol. Teória práva. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 76.

²⁹ Pozri KANÁRIK, I. Zvrchovanosť zákona (aktuálne otázky v slovenskom právnom poriadku). Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2003, s. 9.

pôvodu majetku či nemožnosť enumerácie zaist'ovaného majetku, ktorú odkazované ustanovenia postulujú. Inak povedané, na miskú váh sa dáva na (i) jednej strane snaha neregulovať viacero obdobných prípadov osobitnou priamou úpravou, ale pri rešpektovaní potrebných odchýlok použiť na viaceré prípady tú istú normatívnu reguláciu primerane, pričom na (ii) druhú miskú váh sa dáva deficit potrebnej zrozumiteľnosti a jednoznačnosti právnej úpravy, s čím súvisí nedostatok právnej istoty obvineného v súvislosti so zásahmi do ústavno-právne a medzinárodno-právne garantovaných (základných) práv.

Je pomerne dobre známou skutočnosťou, že pozitivistická predstava, podľa ktorej základným liekom na spoločenské problémy je právny predpis, časom zlyháva, čím sa personálnej osádke orgánov aplikácie práva (vo finálnom meradle najmä súdov) otvára priestor pre možnosti tvorby práva.³⁰ „Legislatívne preteky“³¹ totiž vyvolávajú jednak potrebu novelizácie včera prijatých predpisov, ktorá však často s takou razanciou už neprichádza, jednak majú za následok časový deficit na prípravu kvalitných zákonov. Pravidlá vnášané súdmi do uplatňovania zákona však, ako uvádza J. Drgonec, nemajú ísť nad rámec úpravy ustanovenej zákonom. Pritom s upozornením na možnosti nemiestneho bujnenia sudcovskej právotvorby dodáva, že „dotváranie zákona“ *teda v zásade môže prerásť, a niekedy skutočne prerastá, do vytvárania všeobecne záväzných pravidiel súdmi.*³² Ako jednotiaci prvok súčasných názorových prúdov tak vystupuje existencia legitímnej potreby, teda praktickej nevyhnutnosti „dokreovania“ práva prijatého najmä zákonodarným orgánom (*lex scripta*) súdmi na účel eliminácie negatívnych javov.³³ V naznačených intenciách preto zrejme *prima facie* nemožno hodnotiť ako nesprávny (nekorektný) prístup ústavného súdu, ktorý vo svojej rozhodovacej praxi identifikuje tie časti ustanovení odkazovaných v § 425 ods. 1 Trestného poriadku, ktoré sú na účel zaistenia výkonu trestu prepadnutia majetku podľa povahy veci a účelu predmetného inštitútu nepoužiteľné. Ústavný súd ostáva v limitoch „dotvorenia“ právnej regulácie, pri rešpektovaní postulátu del'by moci nejde nad rámec či do rozporu s pozitívnou právnou úpravou, pričom svoju činnosť obmedzuje na interpretačné aktivity v prospech príhodnejšej zrozumiteľnosti trestného práva procesného. Tieto závery sa však nevyklúčujú s argumentmi o nedostatku určitej koncepcionality zákonodarcovho prístupu, pokiaľ ide o používanie vnútorných odkazov v textácii kódexu trestného práva procesného, s čím súvisí potreba vyhladky na prinajmenej čiastočné prehodnotenie a vhodne cielejú zákonodarnú zmenu *de lege ferenda*.

---

³⁰ V podrobnostiach SVÁK, J. *Súdna moc a moc sudcov na Slovensku*. Bratislava: Eurokódex, 2011, s. 104.

³¹ Pozri DRGONEC, J. – KRAMNÁ, J. *Súdne rozhodnutie ako prameň práva*. In *Justičná revue*, roč. 44, 1992, č. 1, s. 8.

³² DRGONEC, J. *Súdna tvorba práva ako prostriedok uplatnenia zákona, zabezpečenia spravodlivosti a právnej istoty*. In *Justičná revue*, roč. 60, 2008, č. 5, s. 726.

³³ Podrobne pozri TOMAŠ, L. *Správne súdnictvo v systéme del'by moci*. In *Právny obzor*, roč. 105, 2022, s. 489 a nasl.

Použitá literatúra

1. BRÖSTL, A. a kol. Teória práva. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 199 s. ISBN 9788073804251.
2. ČENTÉŠ, J. – KURILOVSKÁ, L. – ŠIMOVČEK, I. – BURDA, E. a kol. Trestný poriadok II. § 196 – 569. Bratislava: C. H. Beck, 2021, 1336 s. ISBN 9788089603886.
3. DRGONEC, J. – KRAMNÁ, J. Súdne rozhodnutie ako prameň práva. In Justičná revue, roč. 44, 1992, č. 1, s. 5 – 11. ISSN 1335-6461.
4. DRGONEC, J. Súdna tvorba práva ako prostriedok uplatnenia zákona, zabezpečenia spravodlivosti a právnej istoty. In Justičná revue, roč. 60, 2008, č. 5, s. 721 – 727. ISSN 1335-6461.
5. FERENČÍKOVÁ, S. Trest zákazu činnosti a trest prepadnutia majetku ako opatrenie proti daňovým podvodom. In Štát a právo, roč. 5, 2018, č. 4, s. 17 – 23. ISSN 1339-7753.
6. KANÁRIK, I. Zvrchovanosť zákona (aktuálne otázky v slovenskom právnom poriadku). Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2003, 100 s. ISBN 8070975318.
7. KURILOVSKÁ, L. – KORDÍK, M. Zaistenie vecí a majetku. In Právny obzor, roč. 103, 2020, č. 1, s. 29 – 41. ISSN 0032-6984.
8. ĽORKO, J. – MIKUŠ, Š. Trest prepadnutia majetku v kontexte vlastníckeho práva. In Notitiae Iudiciales Academiae Collegii Aedilium in Bratislava, roč. 6, 2020, č. 1, s. 87 – 100. ISSN 2453-6954.
9. MACEJKOVÁ, I. – BÁRÁNY, E. – BARICOVÁ, J. – FIAČAN, I. – HOLLÄNDER, P. – SVÁK, J. a kol. Zákon o Ústavnom súde Slovenskej republiky. Komentár. Bratislava: C. H. Beck, 2020, 1640 s. ISBN 9788089603909.
10. MICHALOV, L. Trest prepadnutia majetku a nárok poškodeného na náhradu škody. In MIEŇNIKY PRÁVA V STREDOEURÓPSKOM PRIESTORE 2018. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov organizovanej Univerzitou Komenského v Bratislave, Právnickou fakultou, v dňoch 12.4. – 14.4.2018 v priestoroch ÚZ NR SR Častá-Papiernička pod záštitou dekana Univerzity Komenského v Bratislave, Právnickej fakulty, doc. JUDr. Eduarda Burdu, PhD. a Kancelárie Národnej Rady Slovenskej Republiky. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2018, s. 434 – 439. ISBN 9788071604846.
11. MINÁRIK, Š. a kol. Trestný poriadok. Stručný komentár. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: IURA EDITION, 2010, 1392 s. ISBN 9788080783693.
12. OLEJ, J. – ROMŽA, S. – ČOPKO, P. – PUCHALLA, M. Trestné právo procesné. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2013, 300 s. ISBN 9788070979655.
13. PRIŠČÁK, D. Trestnoprosesné inštitúty slúžiace na zabezpečenie informácií dôležitých pre trestné konanie v kontexte základných zásad trestného konania. In ROMŽA, S. – TÓTHOVÁ, V. – VINEROVÁ, B. (eds.) KOŠICKÉ DNI TRESTNÉHO PRÁVA 2022, VI. ročník. Hodnotové smerovanie trestného

- práva. Zborník vedeckých príspevkov z celoštátnej interdisciplinárnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Vydavateľstvo ŠafárikPress, 2022, s. 511 – 518. ISBN 9788057401681.
14. RŮŽEK, A. a kol. Trestný poriadok. Komentár. Bratislava: OBZOR, 1977, 944 s.
  15. SVÁK, J. Súdna moc a moc sudcov na Slovensku. Bratislava: Eurokódex, 2011, 168 s. ISBN 9788089447558.
  16. TOMAŠ, L. Správne súdnictvo v systéme del'by moci. In Právny obzor, roč. 105, 2022, s. 469 – 496. ISSN 0032-6984.
  17. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. III. ÚS 65/2023-48 z 15. júna 2023.
  18. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 4Tost/3/2018 z 13. júna 2018.
  19. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 6Tost/26/2013 z 8. augusta 2013.
  20. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. I. ÚS 66/2021-23 z 23. februára 2021.
  21. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. I. ÚS 252/2023-10 z 26. apríla 2023.
  22. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. II. ÚS 230/2023-14 z 10. mája 2023.
  23. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. III. ÚS 544/2021-27 zo 14. októbra 2021.
  24. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. III. ÚS 267/2022-18 z 12. mája 2022.
  25. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. III. ÚS 705/2022-25 z 20. decembra 2022.
  26. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. IV. ÚS 577/2021-16 zo 16. novembra 2021.
  27. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. IV. ÚS 302/2022-13 zo 14. júna 2022.

Kontaktné údaje autora

JUDr. Lukáš Tomaš, PhD.

Asistent, Ústav teórie práva Gustava Radbrucha

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, Kováčska 26, 040 75 Košice, Slovenská republika

e-mail: lukas.tomas@upjs.sk, lukastomas21@gmail.com

telefón: 0917 555 339

KRÁDEŽ A LÚPEŽ V TRESTNOM PRÁVE MEDZIVOJNOVEJ ČESKOSLOVENSKEJ REPUBLIKY

THE CRIMES OF THEFT AND ROBBERY IN THE CRIMINAL LAW OF INTERWAR CZECHOSLOVAK REPUBLIC

Miroslav Fico

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

Abstrakt

Po vzniku Československej republiky platil na našom území v oblasti trestného práva právny dualizmus. Vychádzal z ustanovení tzv. recepčnej normy, a teda v českej časti republiky platili rakúske právne predpisy a na území Slovenska a Podkarpatskej Rusi predpisy uhorské. Predložený článok analyzuje trestné činy krádeže a lúpeže v medzivojnovnej Československej republike – a to so zameraním na ich úpravu v návrhoch trestných zákonov z rokov 1926 a 1937.

Kľúčové slová: *lúpež, trestný čin krádeže, unifikácia trestného práva, medzivojnové Československo*

Abstract

The field of criminal law applied legal dualism in our country after the formation of the Czechoslovak Republic. Legal dualism was grounded in the provisions of a so-called receptive standard, i.e. the Czech part of the republic applied Austrian legal regulations, and the Slovak territory and Subcarpathian Russia applied Hungarian regulations. The presented article analyses the crimes of theft and robbery in the criminal law of interwar Czechoslovak republic – with the focus on their modification in the drafts of Criminal Code of 1926 and 1937.

Keywords: *robbery, the crime of theft, unification of criminal law, interwar Czechoslovakia*

Úvod

Recepcia bývalých uhorských a rakúskych noriem trestného práva po vzniku Československej republiky v roku 1918 znamenala zachovanie/prebratie jednotlivých trestných činov proti majetku. Do tejto skupiny patrili aj trestné činy krádeže a lúpeže. Nepriaznivý stav právneho dualizmu v oblasti trestného práva novovzniknutého štátu mal byť prekonaný unifikáciou práva a prijatím spoločného trestného zákona. V predložennom článku sa zameriame na problematiku trestných činov krádeže a lúpeže, a to v návrhoch trestných zákonov z rokov 1926 a 1937. Vychádzame pritom z hypotézy, že medzivojnová Československá republika sa snažila vo svojom pripravovanom trestnom zákone reflektovať existujúce nové európske trendy pri úprave trestných činov a ich trestania.

1. Dualizmus trestného práva medzivojnovej Československej republiky – právna úprava krádeže a lúpeže

Po vzniku Československej republiky sa východiskom formovania nového právneho poriadku stala recepcia práva, v zmysle ktorej sa na území Čiech, Moravy a Sliezska ponechal v platnosti pôvodne rakúsky právny poriadok a na území dnešného Slovenska, ako i Podkarpatskej Rusi právny poriadok pôvodne uhorský. Právny základ recepcie predstavoval zákon č. 11/1918 Sb. o zriadení samostatného štátu československého, v zmysle ktorého "Všetky doterajšie zemské a ríšske zákony a nariadenia ostávajú zatiaľ v platnosti".¹ V rovine trestného práva hmotného sa tak kľúčovými právnymi predpismi v československom právnom poriadku stali pôvodne rakúsky trestný zákon č. 117/1852 ř. z. o zločinoch, prečinoch a priestupkoch a pôvodne uhorský zákonný článok V/1878, teda trestný zákon o zločinoch a prečinoch ako i zákonný článok XL/1879 o priestupkoch.

Napriek dualizmu právnej úpravy je možné konštatovať v rovine skúmanej problematiky jednotnosť delenia deliktov na zločiny, prečiny a priestupky. Uhorský, ako aj rakúsky trestný zákon, ktoré platili na našom území po vzniku 1. ČSR vychádzali z koncepcie delenia trestných činov na zločiny, prečiny a priestupky. Pôvod tripartície trestných činov pochádzal z francúzskeho Code Penal.² Uhorský trestný zákon upravoval rozdelenie trestných činov vo svojom Diely I. (Všeobecné ustanovenia), Hlave I. (Úvodné ustanovenia). Podľa §1 ods. 1 zločinom alebo prečinom je len čin, ktorý zákon za taký vyhlásil. Uhorská právna úprava v tomto ustanovení upravovala zásadu nullum crimen sine lege. Zásada nulla poena sine lege bola upravená v nasledujúcom odseku. Podľa § 1 ods. 2 trestného zákona pre zločin alebo prečin nemožno nikoho trestať iným trestom, ako ktorý naň ustanovil zákon pred jeho spáchaním. Úprava priestupkov na území Slovenska a Podkarpatskej Rusi bola spracovaná v osobitnom trestnom zákonníku o priestupkoch, zák. čl. XL/1879. Predmetná úprava priestupkov, ktoré sa nachádzali, na rozdiel od úpravy rakúskej, v osobitnom zákone, vychádzala už zo skorších uhorských vzorov.³ Trestný zákonník o priestupkoch sa skladal z dvoch častí (Všeobecné ustanovenia, O druhoch priestupkov a trestoch za ne). Trestami za priestupky boli podľa § 15 uhorského zákonníka o priestupkoch uzamknutie a peňažitý trest. Vonkajším znakom oddeľujúcim zločiny od prečinov bol podľa uhorskej právnej úpravy druh trestu stanovený zákonom. Trest smrti, trestnicu a žalár bolo podľa § 20 trestného zákona možné udeliť iba za zločiny. Uhorská právna úprava však nemala pevnú resp. nemennú hranicu medzi zločinnými a prečinnými. Zákon v určitých prípadoch súdu umožňoval, aby za zločiny boli uložené tresty, ktoré boli ukladané za prečiny. Ak

¹ Čl. 2, zákona č. 11/1918 Sb.

² Bližšie pozri: MILOTA, A.: Trestní právo hmotné, část obecná, (nástin prednášek), Nákladom autora, Bratislava, 1933, str. 33., SOLNAŘ, V. – FENYK, J. – CÍSAŘOVÁ, D.: Základy trestní odpovědnosti (podstatně přepracované a doplněné vydání), Nakladatelství Orac, Praha 2004, str. 50., alebo MILOTA, A.: Reforma trestního zákona v Československu, Právnická jednota na Slovensku a Podkarpatskej Rusi, Bratislava, 1934, str. 43.

³ V tejto súvislosti pozri napr.: BEŇA, J. - GÁBRIŠ, T.: Dejiny práva na Slovensku I., Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Bratislava, 2015, str. 252.

takto súd rozhodol, dochádzalo aj k zmene právnej kvalifikácie konania resp. činu a vinník trestného činu sa takýmto spôsobom odsudzoval na miesto zločinu na prečin.⁴

Podľa rakúskej právnej úpravy sa za zločin, prečin alebo priestupok mohlo pokladať a trestať iba to, čo sa v zákone výslovne za zločin, prečin alebo priestupok prehlasuje (čl. IV rakúskeho trestného zákona). Podľa systematiky rakúskeho trestného zákona boli zločiny upravené v jeho Diely I. (O zločinoch) – podľa § 1 sa na spáchanie zločinu vyžadoval zlý úmysel. Diel II. (O prečinoch a priestupkoch) upravoval Hlavu I. (O prečinoch a priestupkoch a ich trestaní). Podľa § 233 prečiny a priestupky, ktoré sú obsahom tohto dielu trestného zákona, sú napospol činy alebo opomenutia, ktoré každý sám od seba za nedovolené môže poznať; alebo také, kde páchatel podľa svojho stavu, svojej živnosti, svojho zamestnania alebo podľa svojich pomerov je povinný poznať zvláštne nariadenia, ktoré boli porušené. Preto sa na neznalosť tohto trestného zákona, čo sa týka v ňom obsiahnutých prečinov a priestupkov, nikto nemôže ospravedlňovať. Vonkajším znakom zločinu podľa rakúskej právnej úpravy bol rovnako, ako pri úprave uhorskej, druh trestu. Za zločiny sa podľa § 12 rakúskeho trestného zákona ukladal trest smrti alebo žalár (ťažký žalár, žalár). Na rozdiel od uhorskej úpravy boli hranice medzi zločinnými a prečinnými pevné a súd nemal možnosť zmeny trestov tak, ako to upravovala vyššie uvedená uhorská právna úprava.⁵

V rámci ďalšieho výskumu a výkladu sa zameriame na právnu úpravu skutkových podstát trestných činov krádeže a lúpeže v oboch súčasne platných právnych úpravách.⁶

---

⁴ Predmetné zmeny pri ukladaní trestov sa v uhorskom trestnom zákone v zásade týkali ustanovení §66, §72 a §92. Podľa uhorskej právnej úpravy platnej na Slovensku sa mal pokus trestného činu podľa § 66 trestného zákona vždy trestať miernejšie ako dokonaný zločin alebo prečin. Podľa § 66 ods. 2 trestného zákona bolo možné trest za pokus uložiť i pod najnižšiu hranicu trestnej sadzby, stanovenej na dokonaný zločin alebo prečin, či uložiť i miernejší druh trestu, ako ktorý je uvedený v zákone. Podľa § 66 ods. 3 v prípadoch kde sa stanoví v zákone na dokonaný zločin trest smrti alebo doživotnej trestnice, mal byť pokus potrestaný trestnicou dočasnou; táto však nesmela byť pri zločinoch trestných smrťou kratšia ako päť rokov, pri zločinoch trestných doživotnou trestnicou kratšia ako tri roky. § 72 trestného zákona stanovoval, že pomocníkom sa stanovoval trest podľa ustanovení § 66 o pokuse. Podľa § 92 ods. 1 uhorského tr. z. ak boli poľahčujúce okolnosti tak závažné alebo početné, že by aj najnižšia výmera trestu určeného na čin bola nepomerne ťažká, mohol byť uvedený druh trestu znížený na najnižšiu mieru, a keby aj tá bola príliš prísna, mohol byť uložený namiesto dočasnej trestnice žalár, namiesto žalára väzenie a namiesto väzenia peňažný trest, a to aj v najnižšej výmere týchto druhov trestov.

⁵ Vo vzťahu k tripartícii trestných činov pozri bližšie aj FICO, M.: Tripartícia trestných činov medzivojnovej Československej republiky, In: *Studia Iuridica Cassoviensia*. - ISSN 1339-3995., roč. 7, č. 2, 2019.

⁶ Vo vzťahu k otázke „pomeru medzi právnou definíciou zločinu a zločinom ako skutočným javom“ pozri bližšie napr. KALLAB, J.: *O skutkové podstatě a konkurencii trestných činů* (Knihovna sborníků věd právních a státních), Praha, Bursík & Kohout, 1911.

Trestný čin krádeže upravoval uhorský trestný zákon č. V/1878 v § 333 a nasledujúcich. V jeho zmysle: "*Kto odníme cudziu hnutelnú vec z držby alebo úschovy iného, bez jeho povolenia, aby si ju bezprávne privlastnil, dopustí sa krádeže*".

Definíciu pojmov držba a úschova ponecháva v odôvodnení návrhu trestného zákona samotný zákonodarca súkromnému právu. Nakoľko podľa Horvátha⁷ bola po vyrovnaní najpoužívanejšou učebnicou Súkromné právo Imre Zlinszkeho, siahnutím po nej overujeme predpoklad o romanistickom rozlišovaní držby a úschovy ako *possessio* a *detentio*, nakoľko podľa Zlinszkeho: "*Držbou veci sa rozumie skutočná moc nad niektorou hmotnou vecou, ktorá je spojená s vôľou tohto moc uplatňujúceho subjektu, aby moc nad týmito vecami vykonával ako nad vlastnými; takáto moc sa označuje držbou a takto panujúcou osobou držiteľ. Ak sa však moc nad vecou nevykonáva s takouto vôľou: to sa označuje ako užívanie (detentio) a takáto osoba ako užívateľ.*"⁸ Finkey ale vysvetľuje, že hoci "*...je nepochybné, že (krádežou) je v prvom rade porušené právo držby a užívania, ale tým samozrejme spravídla i právo vlastnícke*".⁹ Vzhľadom na uvedené je preto možné uzavrieť, že objektom ochrany pôvodne uhorského trestného zákona bolo pri tomto trestnom čine ako vlastnícke právo, tak i držba a užívacie právo, pričom predmetom útoku bola vec, ktorou sa rozumie "*...podľa dnešného výkladu súkromného práva (Unger) "vo vzťahu k vonkajšiemu prostrediu telom disponujúci, oddelený (samostatne existujúci), ľudskej moci podriaditeľný predmet bez rozumu*".¹⁰

Krádež mohla byť podľa práva pôvodne uhorského ako prečinom, tak i zločinom. Determinantom tejto kvalifikácie krádeže bola pritom buď hodnota ukradnutej veci, alebo bez ohľadu na hodnotu veci danosť iných podmienok, ktoré súhrnne označujeme ako "okolnosti spáchania skutku".

V znení § 48 1. trestnej novely, zák. čl. XXXVI/1908 ak hodnota ukradnutej veci nepresiahla 200 korún, išlo v zásade o prečin, ak bola táto vyššia ako 200 korún, skutok bol zločinom. Rozhodujúcou bola samozrejme hodnota veci v čase spáchania skutku. Hodnotou veci sa pritom rozumel súčet hodnôt všetkých vecí, ktoré ukradol ten istý subjekt, eventuálne aj viacerými čiastkovými skutkami, alebo sa ich ukradnúť pokúsil, alebo na ktorých krádeži sa zúčastnil.¹¹

Pokiaľ ide o vyššie uvedené "okolnosti spáchania skutku", v prípade ich danosti bola krádež vždy zločinom a to bez ohľadu na hodnotu ukradnutej veci¹². Okolnosti členíme na: miesto skutku, spôsob jeho spáchania a na prípady osobitného postavenia subjektu.

⁷ HORVÁTH, A.: A magyar magánjog történetének alapjai. Budapest, Gondolat Kiadó, 2006, str. 68.

⁸ ZLINSZKY, I. A magyar magánjog mai érvényében különös tekintettel a gyakorlati igényeire. Budapest, Franklin-társulat, 1891, str. 160 a nasl.

⁹ FINKEY, F. A magyar büntetőjog tankönyve. Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1914, str. 695.

¹⁰ Tamtiež, str. 696.

¹¹ § 334, § 335 zák. čl. V/1878.

¹² § 336 - §338 zák. čl. V/1878.

Bez ohľadu na cenu ukradnutých vecí bola krádež zločinom, a to z dôvodu miesta:

1. ak k nej došlo v miestnosti určenej pre obrady niektorého štátom uznaného náboženstva, pričom bol ukradnutý predmet patriaci k obradom náboženstva alebo určený zbožnému alebo dobročinnému účelu;
2. ak bol na cintoríne ukradnutý predmet, určený pamiatke zosnulých alebo umiestnený na mŕtvoľe;
3. ak bola krádež spáchaná na dejisku bitky, požiaru, povodne alebo iného všeobecného nebezpečenstva alebo v jeho blízkosti;

Pokiaľ išlo o spôsob spáchania krádeže, táto bola zločinom vždy, ak:

1. ak bola krádež spáchaná v budove, na ohradenom mieste, alebo na lodi, kam sa zlodej vlúpal alebo vplížil alebo ak bol za účelom krádeže vypáčený zámok alebo iný prístroj určený k zabezpečeniu;
2. ak bol zámok odomknutý nepravým alebo ukradnutým kľúčom;
3. ak boli pri krádeži činní dvaja alebo viacerí členovia spolčenia lúpežníkov alebo zlodejov;
4. ak bol páchatel' pri krádeži vybavený zbraňou, aj ak ju nepoužil a neukázal. Rovnaký trest postihoval i páchatel'ov a účastníkov, ktorí o tejto okolnosti pred činom vedeli.

Pokiaľ išlo o osobitné postavenie páchatel'a, krádež bola zločinom vždy, ak:

1. ak bola krádež spáchaná osobou služobnou a to voči osobe, v koho službách je, alebo na osobe patriacej k jeho domu;
2. ak bola krádež spáchaná na osobe žijúcej so zlodejom v domovej spoločnosti alebo v spoločnej domácnosti;
3. ak sa dopustí krádeže verejný úradník, zneužívajúc svoju úradnú hodnosť;
4. ak zlodej, alebo ak ich bolo viac, jeden z nich sa za účelom krádeže vydáva za verejného úradníka alebo predstiera úradný príkaz.
5. ak bol páchatel' už dva krát potrestaný pre zločin alebo prečin lúpeže, vydierania, krádeže, sprenevery alebo prechovávanía. To však neplatí, ak už uplynulo 10 rokov od vykonania trestu, ktorý predchádza poslednému prípadu krádeže.

Trestný čin lúpeže bol v rámci uhorského trestného zákona obsiahnutý v spoločnej kapitole (XXVII) s trestným činom vydierania, (pravdepodobne) pre spoločné znaky použitia násilia, resp. jeho hrozby, čo tieto trestné činy odlišovalo od iných trestných činov proti majetku.

Vychádzajúc z pôvodného zákonného znenia: *"Kto cudziu hnutelnú vec od držiteľa alebo užívateľa - proti nemu alebo inému prítomnému vykonaným násilím alebo hrozbou odníme za účelom aby si ju neoprávnene prisvojil, pácha trestný čin lúpeže"*. Podľa Finkeyho: *"Predmetom útoku (cudzía hnutelná vec), časť konania (zobratie, prípadne vynútené odovzdanie veci od držiteľa alebo užívateľa) a úmysel (neoprávnené prisvojenie) je tu úplne rovnaké ako pri krádeži. Samostatným a*

osobitým znakom lúpeže je vlastne len to, že zmocnenie sa musí uskutočniť násilím alebo hrozbou proti držiteľovi, užívateľovi alebo inému prítomnému...¹³

Hrozbu vymedzoval kódex priamo v § 347 tak, že sa ňou rozumie "vyhrážka bezprostredným spáchaním takého činu, ktorým sa vystavuje vážnemu ohrozeniu zdravie alebo majetok adresáta hrozby, jeho príbuznej osoby alebo niektorej prítomnej osoby."

Okrem vyššie vymedzenej skutkovej podstaty trestného činu lúpeže, ktorú snáď môžeme označiť i "všeobecnou", vymedzoval trestný zákon i dve osobitné skutkové podstaty tohto trestného činu: Za lúpež považoval trestný zákon i konanie, pri ktorom zloděj pristihnutý pri čine použije násilie alebo hrozbu, aby dokončil krádež, alebo aby si ukradnutú vec udržal. Ako lúpež sa napokon postihovala i krádež, pre ktorej dokonanie sa osoba uvedie do bezvedomia alebo stavu bezbrannosti.¹⁴

Trestné činy krádež a lúpež boli prirodzene obsiahnuté i právnom poriadku platnom na území Čiech, Moravy a Sliezska medzivojnovnej Československej republiky. Krádež bola zakotvená v pôvodne rakúskom trestnom kódexe v § 171 nasledovne: "Kto pre svoj úžitok cudziu hnutelnú vec z držby iného bez jeho súhlasu odníme, dopustí sa krádeže." § 172 upravoval okolnosti, na základe ktorých sa krádež stávala - podľa rakúskej právnej úpravy - zločinom. Krádež sa stávala zločinom v závislosti od ukradnutej čiastky, z povahy činu, na základe vlastností ukradnutej veci alebo na základe vlastností páchatel'a. Predmetné okolnosti boli následne upravené v § 173 - § 176. Tresty za krádež boli upravené v § 178 - §180.¹⁵ V zmysle pôvodne rakúskeho trestného zákona sa "lúpeže dopustí ten, kto niekomu učiní násilie, aby sa zmocnil jeho alebo nejakej inej cudzej veci hnutelnej, bez ohľadu na to, či sa násilie stane skutočným ublížením alebo len vyhrážkou".¹⁶ Lúpež bola v zmysle trestného zákona zločinom, pričom "vyhrážka" musela smerovať proti životu a telu, a nebezpečenstvo ktorým bolo pohrozené, malo byť hroziace bezprostredne.¹⁷ Tresty za spáchanie tohto trestného činu boli upravené v § 191 - § 195 trestného zákona.

2. Prípravné osnovy trestného zákona o zločinoch a prečinoch a zákona priestupkového z roku 1926

Stav právneho dualizmu medzivojnovnej Československej republiky bol prirodzene vnímaný negatívne, a to smerom dovnútra, ako aj navonok. Prebiehali intenzívne snahy o unifikáciu trestného práva, ktoré mali v prvom rade vyústiť do

¹³ FINKEY, F. *A magyar büntetőjog tankönyve*. Budapest: Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1914, s. 712.

¹⁴ § 345, § 346 zák. čl. V/1878.

¹⁵ Vo vzťahu k analýze vybraných otázok krádeže podľa bývalého rakúskeho trestného zákona pozri napr. štúdiu, ktorú v rozsahu 49 strán vypracoval J. Kallab v roku 1907. KALLAB, J.: *Předmět krádeže dle práva rakouského*, Praha, Tiskárna Dr. Eduard Grégr a syn, 1907.

¹⁶ § 190, zákona č. 117/1852 ř. z.

¹⁷ LEPARĚ, M.: *Trestní zákon ze dne 27. května 1852, číslo 117, ř. z. (platný ve státě československém)*. Praha, Knihotiskárna Dra Ed. Gregra a syna, 1919, s. 112.

prijatia spoločných, zjednotených trestných zákonov.¹⁸ V roku 1926 bola pod názvom Prípravné osnovy trestného zákona o zločinoch a prečinoch a zákona priestupkového uverejnená tzv. profesorská osnova trestného zákona. Predmetná osnova bola predložená Ministerstvom spravodlivosti a vychádzala z osnovy vypracovanej v roku 1921. Prípravné osnovy trestného zákona o zločinoch a prečinoch a zákona priestupkového z roku 1926 upravovali problematiku trestných činov krádeže a lúpeže vo svojej Hlave 18 (Trestné činy proti majetku).

Krádež bola v Osnove upravená v jej § 315. Podľa Osnovy kto niekomu odníme cudziu hnutelnú vec v úmysle, aby tým zabezpečil sebe alebo niekomu inému majetkový prospech, na ktorý nemá právo, potrestá sa žalárom v dĺžke trvania od 1 mesiaca do 3 rokov alebo väzením od 14 dní do 3 rokov. § 316 Osnovy stanovoval prípady krádeží, ktoré mali byť podľa návrhu trestného zákona trestané prísnejšie. Podľa § 316 ods. 1. trest žalára v dĺžke trvania od 6 mesiacov do 5 rokov, alebo väzenie od 3 mesiacov do 3 rokov sa malo uložiť vinníkovi, ktorý:

- uvedie poškodeného svojím činom vedome do ťažkej tiesne,
- spácha krádež vo verejne prístupnej zbierke na veci veľkej hodnoty, hlavne vedeckej alebo umeleckej,
- spácha krádež v budove určenej k bohoslužbe na veci určenej k tomuto účelu,
- ak spácha vinník čin na predmetoch určených k odvráteniu alebo zmierneniu požiaru, povodne alebo iného všeobecného nebezpečenstva alebo k záchrane pri ňom,
- ak spácha osoba zamestnaná pri podniku podľa § 293 krádež na veciach slúžiacich prevádzke podniku, alebo na veci podnikom dopravovanej alebo jemu zverenej,
- ak spácha čin osoba povolaná k výkonu verejnej moci pri výkone svojho úradu alebo zneužívajúc svojho úradu alebo práva s ním spojeného,
- ak vinník, aby sa k veci dostal prekoná závažnú prekážku, alebo použije zvláštne násilie, schopnosť alebo úskok,
- ak spácha čin spôsobom obzvlášť nebezpečným alebo drzým.

Podľa § 316 ods. 2. sa uloží trest žalára v dĺžke trvania od 1 roku do 8 rokov, alebo väzenie od 1 roku do 5 rokov, ak:

- si opatrí vinník alebo niekto zo spoluvinníkov zbraň alebo iné prostriedky k násilnému prekonaniu alebo zamrazeniu odporu,
- spácha krádež na padlom alebo zranenom na bojisku alebo využije požiar, povodeň, železničnú zrážku alebo iné podobné nešťastie,

---

¹⁸ Vo vzťahu k unifikácii trestného práva hmotného pozri bližšie aj: FICO, M.: Základy trestnej zodpovednosti v procese unifikácie trestného práva medzivojnovnej Československej republiky. Košice, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Vydavateľstvo ŠafárikPress, 2020, alebo vo vzťahu k unifikácii a komparácii uhorskej a československej právnej úpravy bližšie pozri napr. PANDY, D.: Trestnoprávna ochrana štátneho územia na Slovensku v období medzivojnovnej Československej republiky. In 100 rokov Trianonskej zmluvy – diplomacia, štát a právo na prelome storočí. Zborník vedeckých príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie: 100 rokov Trianonskej zmluvy – diplomacia štát a právo na prelome storočí. Košice, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, 2021. str. 176-189.

- ak koná v súvislosti so živnostenským konaním alebo ako súčasť tlupy.

Krádež tak bola podľa Osnovy charakterizovaná jednak činnosťou a jednak úmyslom vinníka. Činnosť spočívala v odňatí vecí – teda v takom konaní, ktorým sa vec z držby doterajšieho držiteľa prevádzala do držby vinníka alebo niekoho iného. Úmysel musel smerovať k tomu, aby zabezpečil sebe alebo niekomu inému majetkový prospech, na ktorý nemal právo.¹⁹ Prípady, v ktorých Osnova stanovovala pri krádeži vyššiu trestnú sadzbu, bolo možné podľa autorov dôvodovej správy rozdeliť na tri skupiny. V prvom prípade išlo pri odôvodnení zvýšenej trestnej sadzby o potrebu vyššej ochrany vybraných vecí. Druhá skupina sa vyznačovala zvláštnym pomerom vinníka k predmetu krádeže. Tretia skupina bola charakterizovaná spôsobom prevedenia svedčiacom o „zvýšenej zločineckej energii a vinníkovej nebezpečnosti.“²⁰

Lúpež bola v návrhu Osnovy upravená v § 323. Podľa § 323 ods. 1 kto sa násilím proti osobe zmocní cudzej hnutelnej veci v úmysle, aby tým zabezpečil sebe alebo inému majetkový prospech na ktorý nemá právo, kto pristihnutý pri krádeži použije proti osobe násilie v úmysle, aby ukradnutá vec mohla byť dopravená do bezpečia, potrestá sa žalárom v dĺžke trvania od 1 roku do 12 rokov alebo väzením od 6 mesiacov do 10 rokov. Podľa § 323 ods. 2 sa uloží trest žalára od 2 rokov do 20 rokov alebo väzenia od 1 roku do 15 rokov, ak

- vinník konal so zvláštnou surovosťou alebo ukrutnosťou,
- spáchal čin na padlom alebo zranenom na bojisku, alebo ak využije povodeň, požiar, železničnú zrážku alebo iné podobné nešťastie,
- ak koná v súvislosti so živnostenským konaním alebo ako súčasť tlupy,
- spácha čin počas jazdy železníc alebo iným podobným dopravným prostriedkom,
- spácha čin inak spôsobom zvlášť nebezpečným.

Dôvodová správa Osnovy považovala lúpež za kombináciu krádeže a vydierania. Jej znakom bolo, že vinník sa zmocňoval vecí násilím. Lúpež bola vnímaná ako zvláštny prípad vydierania a bola kvalifikovaná ako majetkový delikt. Osnova (v súlade s bývalým uhorským trestným zákonom a na rozdiel od zákona rakúskeho) považovala lúpež za dokonanú až okamihom, keď sa vinník veci zmocnil.²¹

3. Osnova trestného zákona z roku 1937

Snahy o reformu trestného práva hmotného v medzivojnovnej republike 20tych rokov 20. storočia, smerujúce k prijatiu unifikovaného trestného zákona, neboli úspešné. Unifikačné procesy boli obnovené v 30tych rokoch a v apríli 1937 bol pod názvom „Osnova zákona ktorým sa vydáva trestný zákon“ tlačou vydaný návrh trestného zákona. Krádež a lúpež boli v Osnove trestného zákona z roku 1937 upravené v Hlave 25 (Trestné činy proti majetku).

¹⁹ Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového, II. Odůvodnění osnov, vydala Komise pro reformu československého trestního zákona, nákladem Ministerstva spravedlivosti, Praha, 1926, str. 176.

²⁰ Tamtiež, str. 177.

²¹ Tamtiež, str. 181.

Krádež bola v Osnove trestného zákona upravená v § 382 - §386. Podľa § 382 ods. 1 kto niekomu odníme cudziu huteľnú vec, aby si ju bezprávne privlastnil, bude potrestaný väzením alebo tuhým väzením v dĺžke trvania od 8 dní do 6 mesiacov. Podľa § 382 ods. 2 tuhým väzením od 1 mesiaca do 6 mesiacov bude vinník potrestaný, ak prevyšuje cena veci 1000 Kč alebo ak mala krádež za následok škodu pre poškodeného obzvlášť citeľnú. Návrh trestného činu sa opiera o jej vymedzenie v oboch trestných zákonoch platných v medzivojnovnej republike. Trestný čin bol podľa návrh dokonaný odňatím veci. Podľa dôvodovej správy tento moment je potrebné vnímať ako „*okamžik, keď doterajšiemu držiteľovi bola odobratá možnosť podľa svojej vôle s vecou nakladať*“.²² Dôvodová správa Osnovy konštatovala, že na to, k čomu musí smerovať vinníkov úmysel, aby mohol byť čin označovaný ako krádež, neexistuje vo vede, ani v cudzom zákonodarstve, jednotný názor. Bývalý uhorský trestný zákon vyžadoval v uvedenej súvislosti úmysel si vec bezprávne privlastniť. Rakúsky trestný zákon vyžadoval, aby vinník konal „pre svoj úžitok“. Podľa názoru predkladateľov dôvodovej správy medzi oboma platnými trestnými zákonmi v tomto nebol zásadný rozdiel.²³

§ 383 až § 386 Osnovy upravovali jednotlivé kvalifikované skutkové podstaty, za ktoré bolo možné uložiť prísnejšie tresty. Vyššiu kvalifikáciu skutku robila Osnova závislou predovšetkým v závislosti od ceny veci. Bez ohľadu na cenu veci, stanovila Osnova kvalifikované prípady v závislosti od povahy činu, veci alebo páchatel'a.²⁴ V konkrétnych prípadoch boli návrhy kvalifikovaných skutkových podstatí upravené nasledovne.

Podľa § 383 tuhým väzením v dĺžke trvania od 3 mesiacov do 3 rokov mal byť potrestaný vinník, ak:

- a) sa dopustil krádeže na veci, ktorú mala u seba zosnulá osoba, alebo na pohrebisku na veci určenej pamiatke zosnulej osoby,
- b) sa dopustil krádeže na veci hodnoty vedeckej, umeleckej alebo historickej buď vo verejne prístupnej zbierke, alebo na verejne prístupnom mieste,
- c) sa dopustil krádeže na veci dopravovanej poštou, železnicou alebo iným podnikom slúžiacim hromadnej verejnej doprave,
- d) sa dopustil krádeže na veci slúžiacej prevádzke niektorého podniku alebo zariadenia uvedeného v § 272 Osnovy,
- e) sa dopustil krádeže na veci, ku ktorej si umožnil alebo uľahčil prístup tým, že sa vlúpal alebo vliezol do domu alebo do bytu, alebo tým, že sa tam ukryl,
- f) sa dopustil krádeže na veci, ktorú mala u seba alebo so sebou osoba, ktorá pre úraz, pre poruchu vedomia alebo z iného dôvodu nebola schopná sa proti tomu brániť,
- g) sa dopustil krádeže na veci, ktorú mala niektorá osoba u seba alebo so sebou, vyhládnuť si príležitosť, kedy bola pozornosť tejto osoby odvrátená,

---

²² Odůvodnění Osnovy zákona, kterým se vydává trestní zákon, Ministerstvo spravedlnosti Československé republiky, Praha, 1937, str. 407.

²³ Tamtiež.

²⁴ Bližšie pozri tiež Odůvodnění Osnovy zákona, kterým se vydává trestní zákon, Ministerstvo spravedlnosti Československé republiky, Praha, 1937, str. 409.

- h) ak bol na ňom predtým skutočne celkom alebo sčasti aspoň dvakrát vykonaný trest pre zločin alebo prečin rovnakého druhu.

Podľa § 384 Osnovy žalárom v dĺžke trvania do 5 rokov mal byť vinník potrestaný:

- a) ak sa dopustil krádeže na mieste určenom na bohoslužbu na veci určenej k takémuto alebo inému zbožnému alebo dobročinnému účelu, ak nejde o vyznanie zakázané štátom,
- b) ak sa dopustil krádeže ako verejný orgán pri výkone verejnej moci mu zverenej alebo zneužívajúc túto moc,
- c) ak sa vydával za verejný orgán alebo predstieral príkaz verejného činiteľa, aby si umožnil alebo uľahčil krádež, alebo ak vedel, že tak koná za rovnakým účelom niektorý zo spoluvinníkov,
- d) ak sa dopustil krádeže so zbraňou,
- e) ak sa dopustil krádeže v súvislosti so živnostenským konaním.

Podľa § 385 ods. 1. žalárom v dĺžke trvania do 5 rokov bude vinník potrestaný:

- a) ak prevyšuje cena veci 2000 Kč,
- b) ak v niektorom prípade uvedenom v § 383 cena veci prevyšuje 500 Kč.

Podľa § 385 ods. 2. bude vinník potrestaný, ak cena veci prevyšovala 500 Kč

a

- a) sa dopustil krádeže na veci, ktorá bola uzavretá alebo obdobným spôsobom proti krádeži chránená,
- b) sa dopustil krádeže dobytku, ktorý sa pasie alebo je hnaný, na pripravenom dreve v lese, na poľnohospodárskom náradí na poli, na úrode na poli alebo na ovocí na stromoch,
- c) sa dopustil krádeže v spoločnosti aspoň jedného spoluvinníka,
- d) s k zneužil prístup k veci ako zamestnávateľ, zamestnanec, spoluzamestnanec, spolubývajúci alebo osoba zamestnaná v domácnosti a dopustil sa krádeže k škode inej osoby, než ku ktorej je sám alebo niektorý zo spoluvinníkov v rodinnom pomere.

Podľa § 386 ods. 1 žalárom v dĺžke trvania od 1 do 10 rokov mal byť vinník potrestaný

- a) ak sa dopustil krádeže na bojisku alebo k nej zneužil požiar alebo všeobecné nebezpečenstvo (podľa § 266 Osnovy),
- b) ak mala krádež, ktorá by inak bola trestná podľa § 384 alebo § 385 za následok obzvlášť citeľnú škodu pre väčší počet osôb

Podľa § 386 ods. 2 žalárom v dĺžke trvania od 1 do 10 rokov mal byť vinník potrestaný

- a) ak prevyšovala cena veci 20.000 Kč,
- b) ak v niektorom prípade uvedenom v § 383, § 384 alebo § 385 ods. 2 cena veci prevyšovala 2000 Kč.

Podľa § 386 ods. 3 žalárom v dĺžke trvania od 2 do 10 rokov mal byť vinník potrestaný ak v niektorom prípade uvedenom v ods. 1, v § 383, § 384 alebo § 385 ods. 2 cena veci prevyšovala 20.000 Kč. Podľa § 386 ods. 4 vinník, ktorý bol pristihnutý pri krádeži použil proti niekomu násilie proti osobe, za účelom aby odňatá vec bola dopravená do bezpečia, alebo poškodí telo alebo zdravie inej osoby,

aby zmaril svoje zadržanie, alebo niekoho zo spoluvinníkov, bude potrestaný žalárom od 2 do 10 rokov. Za okolností uvedených v § 381 ods. 1, písm. a), c) až e) mal byť potrestaný žalárom od 5 do 15 rokov, a ak mal jeho čin za následok smrť napadnutej osoby, žalárom od 10 do 20 rokov alebo na doživotie.

Osnova upravovala lúpež v § 380. Podľa § 380 Osnovy kto v úmysle, aby si bezprávne privlastnil cudziu hnutelnú vec, ju násilím proti osobe niekomu odníme, alebo násilím proti osobe niekoho donúti, aby ju bezodkladne vydal, bude potrestaný žalárom v dĺžke trvania od 2 do 10 rokov. V súlade s právnou vedou autori dôvodovej správy zvýraznili rozmer násilia, ktorý bol charakteristickým znakom tohto trestného činu.²⁵ § 381 Osnovy upravoval kvalifikovanú skutkovú podstatu. Podľa § 381 ods. 1 žalárom od 5 do 15 rokov bol potrestaný vinník:

- a) ak bolo ťažké čeliť násiliu,
- b) ak zneužil k lúpeži požiar alebo všeobecné nebezpečenstvo,
- c) ak sa dopustil lúpeže so zbraňou alebo obzvlášť surovým spôsobom,
- d) ak bol na ňom pred tým skutočne celkom alebo sčasti aspoň dvakrát vykonaný trest pre zločin alebo prečin rovnakého druhu,
- e) ak mala lúpež za následok ťažké poškodenie tela alebo zdravia napadnutej osoby, jej zvlášť ťažké a dlho trvajúce telesné alebo duševné utrpenie alebo veľmi značnú škodu na majetku.

Podľa § 381 ods. 2 žalárom od 10 do 20 rokov alebo na doživotie mal byť potrestaný páchatel

- a) ak sa dopustil lúpeže v súvislosti so živnostenským konaním,
- b) ak mala lúpež za následok smrť napadnutej osoby.

Záver

V predložennom príspevku sme svoju pozornosť zamerali na stručnú analýzu trestných činov krádeže a lúpeže - primárne v jednotlivých osnovách trestných zákonov z rokov 1926 a 1937. Navrhované skutkové podstaty vychádzali z právnej úpravy bývalých trestných zákonov, ktoré platili na našom území po vzniku Československej republiky. Návrhy trestných zákonov z rokov 1926 a 1937 počas existencie prvej Československej republiky neboli prerokované a schválené. Dualizmus trestného práva hmotného bol prekonaný až prijatím trestného zákona - zák. č. 86/1950 Zb. z. a n. Prijatie tohto zákona však bolo ovplyvnené zmenami v politickom, hospodárskom a spoločenskom živote po roku 1948, ako aj triednym chápaním práva a zostrením triedneho boja. Vzhľadom na uvedené okolnosti tento trestný zákon už skúmané skutkové podstaty trestných činov upravoval odlišne.

Použitá literatúra

1. BEŇA, J. - GÁBRIŠ, T.: Dejiny práva na Slovensku I., Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Bratislava, 2015.
2. FICO, M.: Tripartícia trestných činov medzivojnovej Československej republiky, In: Studia Iuridica Cassoviensia. - ISSN 1339-3995., roč. 7, č. 2, 2019.

---

²⁵ Odůvodnění Osnovy zákona, kterým se vydává trestní zákon, Ministerstvo spravedlnosti Československé republiky, Praha, 1937, str. 405.

3. FICO, M.: Základy trestnej zodpovednosti v procese unifikácie trestného práva medzivojnovej Československej republiky. Košice, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Vydavateľstvo ŠafárikPress, 2020.
4. FINKEY, F. A magyar büntetőjog tankönyve. Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1914.
5. HORVÁTH, A.: A magyar magánjog történetének alapjai. Budapest, Gondolat Kiadó, 2006.
6. KALLAB, J.: Předmět krádeže dle práva rakouského, Praha, Tiskárna Dr. Eduard Grégr a syn, 1907.
7. KALLAB, J.: O skutkové podstatě a konkurenci trestných činů (Knihovna sborníků věd právních a státních), Praha, Bursík & Kohout, 1911.
8. LEPAŘ, M.: *Trestní zákon ze dne 27. května 1852, číslo 117, ř. z. (platný ve státě československém)*. Praha, Knihotiskárna Dra Ed. Gregra a syna, 1919.
9. MILOTA, A.: Trestní právo hmotné, část obecná, (nástin prednášek), Nákladom autora, Bratislava, 1933.
10. MILOTA, A.: Reforma trestního zákona v Československu, Právnická jednota na Slovensku a Podkarpatskej Rusi, Bratislava, 1934.
11. Odůvodnění Osnovy zákona, kterým se vydává trestní zákon, Ministerstvo spravedlnosti Československé republiky, Praha, 1937.
12. PANDY, D.: Trestnoprávna ochrana štátneho územia na Slovensku v období medzivojnovej Československej republiky. In: 100 rokov Trianonskej zmluvy – diplomacia, štát a právo na prelome storočí, Košice, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, 2021.
13. Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového, II. Odůvodnění osnov, vydala Komise pro reformu československého trestního zákona, nákladem Ministerstva spravodlivosti, Praha, 1926.
14. SOLNAŘ, V. – FENYK, J. – CÍSAŘOVÁ, D.: Základy trestní odpovědnosti (podstatně přepracované a doplněné vydání), Nakladatelství Orac, Praha 2004.
15. ZLINSZKY, I. A magyar magánjog mai érvényében különös tekintettel a gyakorlat igényeire. Budapest, Franklin-társulat, 1891.

Kontaktné údaje autora

doc. JUDr. Miroslav Fico, PhD.
 docent Katedry Dejín štátu a práva
 UPJŠ v Košiciach, Právnická fakulta
 miroslav.fico@upjs.sk
 055/2344231

CIVIL CLAIM IN HUNGARY

OBČIANSKOPRÁVNÝ NÁROK V MAĎARSKU

Anita Nagy

University of Miskolc Faculty of Law, Institute of Criminal Sciences

Abstract

In her article, the author analyses the historical development of the legal regulation of victims' civil claims in criminal proceedings in the Hungarian legal system, including the current legislation.

Key words: *civil claim, adhesion procedure, victim*

Abstrakt

Vo svojom článku autorka analyzuje historický vývoj právnej úpravy občianskoprávných nárokov poškodených v trestnom konaní v maďarskom právnom systéme, vrátane súčasnej právnej úpravy.

Kľúčové slová: *občianskoprávny nárok, adhézne konanie, obeť*

Introduction

According to Finkey's viewpoint until the XIX. Century the "the millennial Hungarian practice of criminal procedure went through the same stages of development as the Western-European criminal jurisdiction in general." (Finkey, 1903). In the initial period of the development of domestic legal history, the demand for compensation for damage related to the crime – arising on the victim's side – can already be observed. In addition to the prospect of the use of the death penalty, the institution of compensation (payment of a bounty) was also included. Although *compositio* is already a punishment, it still reflects the old notion that its purpose is primarily to serve the victim satisfaction, which is only ultimately ensured by state power (Horváth, 1981).

According to Saint Stephen's law, in the case of intentional homicide, the perpetrator was obliged to pay gold coins to the "state" (treasury) and to the victim's relatives for the crime committed.¹

The institution of redemption was approved during the reign of Louis the Great, and even during the reign of King Matthias. Werbőczy's Triple Book also listed in detail those crimes, similar to those recorded in previous royal decrees, where the punishment was always preceded by an attempt to reconcile the parties and compensate the victim. If this was successful, then the offender was opened to exemption from punishment, while the victim also received satisfaction. (This was typical in earlier and later centuries.) As long as the state did not bring the right of punishment into its own exclusive competence, compensation by the culprit of the damage caused to the victim, and thus the partial or complete disappearance of the prosecution, was commonplace in criminal jurisdictions (Botos, 1966).

---

¹ The Second Book of the Decretals of King St Stephen.

Compositio was at the root of the compensation of the victim's damage related to the crime and the enforcement of the civil rights claim.²

1. Article V of Law 1878 (Csemegi Code)

The Csemegi Code no longer knew the institution of redemption, since it considered the so-called proportional retribution as the standard for the imposition of a just punishment (Botos, 1966). In the XIX century, due to the transition of the criminal power to a state monopoly, the role of the victim became secondary, which was declared in the provisions of the Csemegi Code. However, the claim for compensation for the victim's damage has become accepted under the heading of damages. (Zoványi, 2012). This was set out in the second part of the Csemegi Code (On the types of offences and misdemeanours and their penalties), under the legal definition of each crime.

According to Article 292 of Chapter XVIII (Crimes and misdemeanours against human life), *"In the case of murder and homicide, if there remain after the murdered person persons whom he was obliged to provide for, they shall also be awarded adequate compensation, which may be a lump sum or an annual annuity, depending on the circumstances, payable at any one time."* Furthermore, according to Article 311 of Chapter XX (Assault), *"In the cases provided for in this Chapter, appropriate compensation shall be awarded at the request and to the victim, which in the case of permanent illness or incapacity for work, may be a lump sum or an annual allowance, to be fixed once and for all, in proportion to the personal and family circumstances of the victim."*

2. Act XXXIII of 1896. (Bp.)

The first Hungarian code of Criminal Procedure, Bp. (On the code of Criminal Procedure) it has already been assumed that some crimes (such as assault, homicide) cause harm to the victim that violates the private interest in such a way that it cannot be resolved by declaring guilt and establishing punishment. For this reason, partly criminal law and partly substantive private law gave the victim a right of action against the culprit. This is what criminal law called the private claim of the victim (*obligatio ex delicto*) (Finkey, 1903).

Bp. a private party entitled to enforce a private claim³ named a victim or his legal successor who joined the criminal prosecution to enforce a private claim. The private party is not a criminal Party, but a private party who is not the principal person in the criminal trial (Finkey, 1903).

Bp. did not specify the elements of the private claim, but expressly permitted the enforcement of the lost profit in addition to the actual damage.⁴

Ferencz Finkey defined the private claim as follows: the actual damage suffered by the victim (*damnum emergens*), as well as the lost profit (*lucrum*

---

² The study specifically examines the institution of civil claims in the context of the so-called adhesion procedure in criminal proceedings. Thus, it does not touch upon other forms of compensation for the victim.

³ Bp. 51. §.

⁴ Bp. 489. §.

cessans), the replacement of the destroyed thing, the damage suffered as a result of the inability to earn, the reimbursement of the costs of healing, etc. (Finkey, 1908).

To a limited extent, the Bp. accepted the theory of the so-called system of adhesion, which means that the harmed private party can already claim damages in the criminal proceedings. However, this did not change the fact that the main purpose of the criminal trial is to establish criminal liability.

The Bp. obliged the harmed victim to register in the criminal trial as a private party. The court made a decision on whether to accept this and had to reject it if it did not see the entitlement justified (Botos, 1996). In the so-called adhesion procedure, the Bp. left the judgement of the private claim to the criminal court judging the question of guilt, also from the point of view of practicality⁵, as the criminal procedural codes of other countries of the time did (Finkey, 1903). In the so-called adhesion procedure, the provisions of Criminal Procedural Law are primary, while the rules of civil procedural law are only of a subsidiary nature. Gábor Botos pointed out that the criminal court reveals and clarifies the legal basis of the civil claim, the damage resulting from or suffered as a consequence of a crime, so that the accurate clarification and the substantive assessment of the civil claim is usually simpler and easier for the criminal court (Botos, 1996). It is preferable for the court that has dealt with the case in detail to decide on the private claim. But the speed of the procedure, and the interests of the victim, also demanded the same, so as not to have to start and conduct a new court case. It is not disadvantageous for the defendant if the Criminal Court decides on his obligation to pay damages, since protection was also allowed in this area. The pre-requisite for the determination of compensation was the preliminary determination of guilt and punishment (Finkey, 1903).

*"The victim or his or her successor in title may, pending the conclusion of the trial or the trial before the district judge, also assert a private claim against the offender and the party, as well as against the fence and the accessory. In that case, the private claim shall be covered by the criminal proceedings and the judgment."*⁶

According to Finkey, the Bp. did not make it obligatory to initiate an adhesion procedure, it is up to the victim to decide to initiate proceedings in the criminal or civil court for his/her private claim. Furthermore, where there is no advisability to conduct an adhesion proceeding, but on the contrary, the private claim is pending before the civil court or a judgment has already been rendered, or the adjudication of a complex and difficult to resolve private claim would significantly delay the completion of the criminal prosecution, the so-called adhesion proceeding under the Bp. is excluded (Finkey, 1908). The Bp. also lists the reasons for which adhesion proceedings are clearly excluded, for example, if the offence on which the private claim is based is not criminal under the Criminal Code, or cannot be prosecuted, on the grounds that the criminal judge cannot proceed in the absence of an offence (Finkey, 1908).

The Bp. has already provided detailed rules on the enforcement and securing of private claims in the context of criminal proceedings in a dedicated chapter

---

⁵ Bp. 5–6. §.

⁶ Bp. 5. §.

(Chapter XXVIII, §§ 486-493). Criminal damage had to be investigated when its determination was necessary for the correct application of criminal law. If the criminal court terminated the proceedings or acquitted the accused, it informed the private party by decision that it had not decided on a private claim for that reason.⁷ The private party could then enforce his private claim in a civil action.

According to Finkey's position, the Bp. not only gave the private party the procedural jurisdiction to enforce a private claim as a private party to a private prosecution, but also to some extent gave him the power to support and facilitate the prosecution and the accuser's activities (Finkey, 1903).

3.The evolution of the legal institution claims in our domestic criminal procedural law since the second half of the 20th century Decree-Law No 8 of 1962 (I. CP.)

According to the I. CP. (on criminal procedure), a private party could assert a civil claim against the defendant in criminal proceedings arising from the crime – and not from the criminal offence. One reason for this was that Act V of 1961 (II of the Penal Code), which entered into force on 1 July 1962, applied the concept of a crime in the law, rather than a criminal offense (Tahy-Kiss, 2011). On the other hand, as a general rule, civil claims not arising from a criminal offense were not enforceable in criminal proceedings.

The private party's claim had to be filed during the first instance proceedings, at the latest by the time the court withdrew for sentencing, similar to the rule in the ACCP. The I. CP. allowed the private party to present his civil claim after the prosecutor or private prosecutor had finished his pleading; in his absence, the claim had to be read from the file. The prosecutor also had the right to declare the civil claim in this context.

Under Article 279 of the I. CP., in case of retrial, the civil claim which had been adjudicated on the merits had to be adjudicated again if the prosecutor, the accused or the private party had proposed. However, in the matter of a civil claim, a retrial could be held only before a civil court or before an authority otherwise competent to decide the claim, on the grounds and according to the procedure laid down for that purpose; in such proceedings, the part of the judgment of the criminal court which applied to the civil claim was subject to retrial by the civil court or other authority acting in the matter as if it had been delivered in the main proceedings before it.

4.Act I of 1973 (II. CP.)

According to II. CP. (on criminal procedure), a private party could assert a civil claim that arose from a criminal offense. This Act thus emphasized the need for a causal relationship of the crime and the civil claim. The II. CP. also fixed that a private party could pursue a civil claim arising not only from the criminal offense but also from the infringement adjudicated by the court. The II. Cp. also provided a way for the prosecutor to pursue a civil claim, but the prosecutor's right to do so was independent of the victim's action. In the event of a different proposal by the private

---

⁷ Bp. 486. §.

party and the prosecutor, the court decide on all proposals within the limits of the higher claim.

It was a requirement of the II. CP. that the civil claim should preferably be decided on the merits. If this would have significantly delayed the completion of the criminal proceedings, the court could in its decision, order the civil claim to be pursued by other legal means.

The II. CP. Also declared that if the procedural question of the enforcement of a civil claim was not provided for in the II. CP., the rules of civil procedure were to apply, provided that they did not conflict with the function and nature of the II. CP. or the criminal proceedings. The conclusion, approval or attempt to conclude a settlement before the court was also excluded. The accused could not assert a claim against a private party and could not raise an objection of set-off.

The clarification of criminal liability under the II. CP. Did not always go hand in hand with the clarification of civil liability and the extent of such liability. Especially, the extent of the damage suffered required a more precise determination in civil proceedings than in criminal proceedings. While an appropriate assessment of the damage is sufficient to establish guilt and impose a penalty, but it is not sufficient to decide on compensation. On this basis, in several cases, the civil claim of the private party has been directed by the criminal courts to other legal means. The fundamental reason for this was that the civil claims were not elaborated in detail, were not in line with the victim's value designation, the real traffic value, and were not supported by good and useable expert reports (Botos, 1966). Within the framework of criminal proceedings, the criminal judge had to deal with a civil claim, I. e. he also had to act as a "civil judge" when making a decision on the merits. Thus, the institutions of civil procedural law (for example, the principle of the right to bring an action) governed the adhesion procedure in criminal proceedings. (Kemenes, 2001).

5. Act XIX of 1998 (III. criminal procedure)

Article 54 of Act III (Act on Criminal Procedure) regulated the institution of the private party in a similar way to Act II: "A private party is a victim who enforces a civil claim in criminal proceedings."⁶⁸ However, this Act had a different wording regarding the victim, i.e. the private party, in relation to which they could enforce a civil claim. According to this definition, "as a result of the act which is the subject of the accusation".⁶⁹ The legislator has apparently simplified the text of Act III, as the violation is not specifically mentioned. However, paragraph (2) of Article 337 expressly authorised the substantive adjudication of a civil claim where the act charged is a misdemeanour (Tahy-Kiss, 2011). However, the possibility of enforcing a civil claim by other legal means was not excluded where the victim did not appear as a private party in the criminal proceedings.⁷⁰ In addition, the prior judicial practice interpreted the civil claim narrowly, including only damages caused by a criminal offence. For example, the costs of burying a deceased victim were not considered a civil claim in criminal proceedings because they were not the result of the crime.⁷¹ However, it was not possible to enforce an ideal, non-material damage as a claim either (Somogyi, 2009). As opposed to the above detailed definition of damage in

the Criminal Procedure Code, the definition of damage regulated as an explanatory provision⁷² only included the devaluation of the property caused by the crime, referring to the damage caused to the property and the loss of property benefit together as property damage. Thus, it is narrower than the definition of civil damage, given that civil damage under the Civil Code⁷³ refers to the decrease in the value of property, the loss of property benefits and the costs necessary to compensate for the property damage suffered by the victim. There is an agreement with the view that, if the criminal court adjudicates the private party's civil claim, the private party may accordingly enforce its additional claim arising from the concept of civil damage before a civil court, as this does not become *res iudicata* (Komáromi, 2015). Judicial practice has previously accepted that a private party may enforce its civil claim in civil proceedings for an additional amount beyond the amount awarded in criminal proceedings. However, it was also held that if the victim had pursued his civil claim in criminal proceedings and it had been finally adjudicated on the merits, it was to be considered as an adjudicated matter. On the other hand, the civil claim was to be dismissed as "adjudicated matter" - and not to be ordered to take other criminal action - if the private party's claim had already been finally adjudicated by the civil court.⁷⁴ Act III of Criminal Procedure excluded the preliminary declaration of enforceability of a non-appealable judgment on a civil claim because it would violate the principle of the presumption of innocence. It also excluded the extension or increase of the amount of a civil claim filed at first instance to the second instance stage and, by analogy, to all subsequent stages of appeal (Bodor, 2009). It remained the case that the rules of civil procedure should be applied where the Criminal Procedure Act does not contain a corresponding provision. It was not excluded, however, that the private party would enter into a bargain with the defendant or that this would be approved by the court. The accused could not, however, enforce a claim against the private party in the criminal proceedings or raise a counterclaim.⁷⁵ Act III of Criminal Procedure still allowed the prosecutor to enforce a civil claim. However, the prosecutor's right to sue was not unlimited, because he could only enforce a civil claim under the conditions set out in the Code of Civil Procedure.⁷⁶ Article 316 of Act III of Criminal Procedure also ensured that the private party could speak at the first instance hearing after the pleadings and indicate the amount of the civil claim, could give reasons for this, and in his absence the claim must be read from the record. When considering the civil claim, the court had to have regard to the purpose of the criminal proceedings. If the quantification of the amount of damages required time consuming evidence which would have made the criminal proceedings lengthy, the civil claim had to be referred to alternative legal means. This was also the case where the court dismissed the defendant or where other circumstances precluded the merits of the claim from being considered in the criminal proceedings.⁷⁷ If the court has established in its judgment the amount of the damages, material loss, loss of tax revenue, loss of customs revenue caused by the criminal offence, or the value of the criminal offence, the civil claim submitted must be adjudicated on the merits up to the extent of this amount, unless the claim for compensation for the damages caused or the material loss is part of a civil claim under paragraph (2a) of Article 54. (*"If the object of the extortion, fraud or usurious offence is a property occupied by the*

accused or used free of charge with their consent by another person, in which the private party was residing before the commission of the offence, and the civil claim also concerns the right to dispose of or possess the property, the private party may request in his or her application for a provisional measure that the property be evicted and released to the private party.") This paragraph was introduced by Article 6 of Act CLXXXVI of 2013 amending Act III of Criminal Procedure, in force from 1 January 2014.

6. The regulation of the civil claim in our current criminal procedure law

On 1 July 2018, Act XC of 2017 on Criminal Procedure (Be.) entered into force. In its preamble, the legislator has placed particular emphasis on the increased protection of victims of criminal offences and the importance of enforcing their rights. The amendments that have been made have undoubtedly strengthened the procedural position of the victim and the guarantee of appropriate rights, which has enabled the Act to incorporate these provisions into the system (Farkas, 2018). In the realisation of a criminal claim by the state, the civil claim of the victim/private party arising from a criminal act committed by the accused is adjudicated by the court during the criminal proceedings. The Criminal Procedure Act lays down clear, well-defined rules on the possibility of adjudicating a civil claim in criminal proceedings, lists the framework for this and specifies the scope of civil claims that may be brought in criminal proceedings. By means of this system, the Act has confirmed the legitimacy of the adversarial procedure and made it easier and more effective to use in criminal proceedings. The civil claim, however, has an ancillary, secondary function in the criminal procedure, linked to the criminal claim, since the object of criminal proceedings is the enforcement of the state's criminal claim against the civil proceedings (Kiss, 2018). The victim may declare his or her intention to assert a civil claim even before the indictment, as defined by law. It is possible to determine the exact content of the civil claim during the investigation, but it is also possible to correct it before the indictment, or even to refrain from doing so. The Criminal Procedure Act stipulates the period of time after the indictment during which the victim may submit a civil claim. According to this, it must be submitted to the court of first instance at the latest at the procedural act at which the victim could first be present according to the provisions of the Criminal Procedure Act. If the time limit is not observed, no certificate may be issued. This means that if the victim did not appear at the preparatory meeting at which he could have been present, he can no longer present his civil claim at the trial, because the Criminal Procedure Act excludes the institution of a certificate in this respect in the event of his failure to appear. If the private party lodges a civil claim, the criminal and civil consequences of the offence committed against the victim may be determined in the criminal proceedings. In the course of the adversary proceedings, the private party in fact also acts as a plaintiff under the rules of the Code of Civil Procedure against the defendant, as if the private party had brought an action before the court. A civil claim can only be brought before a court, as reflected in the definition of private party: "A private party is a victim who asserts a civil claim in court proceedings, even if he or she has lodged the claim before the charge has been brought." The Criminal

Procedure Act has also taken over the provision of the Criminal Procedure Act III that a civil claim must be directly causally related to the act charged. This implies, on the one hand, that a civil claim may be brought before a court after indictment and, on the other hand, that only private claims closely related to the subject-matter of the case may be brought in criminal proceedings which are essentially intended to adjudicate criminal liability. Criminal proceedings may be brought for damages, restitution of unjust enrichment, cessation of the infringement or remedying the situation which has caused damage, restoration of the situation which preceded the damage or the original situation, or other claims for the delivery of something or the payment of money.

Appropriate measures to meet these needs can also be found in the Criminal Procedure Act (for example, in the case of harassment, restraining the accused from further infringements by means of restraining orders). The private party has the possibility to lodge, prepare and secure a civil claim during the pre-trial investigation (for example, to request the seizure of the accused's property). The Criminal Procedure Act specifically defines the scope of application of the new Civil Procedure Act (new CP) for the adjudication of civil claims, as a new element in contrast to the referential provisions of the III CP. The new Code of Civil Procedure lays down detailed requirements as regards the structure and content of the statement of claim. The Criminal Procedure Act, however, in order to facilitate the enforcement of the rights of the injured party, deviates from this in relation to the civil claim, requiring minimum elements, i.e. only those without which it would not be possible to adjudicate on the merits of the civil claim. The Criminal Procedure Act also provides for the communication and amendment of the civil claim in this context. In order to ensure that private law claims are judged according to uniform criteria, the new Code of Civil Procedure also applies to civil law claims the provisions of the new Code of Civil Procedure on the types of claim and the type of action (new Code of Civil Procedure, §§ 172-173).⁸⁸ In this way, the legislator has raised the professional standards required of judges in administrative proceedings, since detailed knowledge of the rules of the new Code of Civil Procedure has become necessary in criminal proceedings as well. The Code of Criminal Procedure states that a claim that cannot be brought in court cannot be brought in criminal proceedings either. The Criminal Procedure Act clearly excludes civil claims for crimes against the budget and other crimes against the state. In such cases, procedures other than civil court proceedings are available, in particular administrative, tax and customs procedures. The principle of officiality is (rightly) undermined in relation to civil claims. Similar to the provision of Act III of the Criminal Procedure Act, the Criminal Procedure Act also stipulates that the prosecution may only assert a civil claim on behalf of the victim or join in the assertion of such a claim on the side of the victim, in accordance with the rules of the new Code of Civil Procedure, on a subsidiary basis and with limited powers, except in the cases specified in the Criminal Procedure Act (Békés, 2018).

The Criminal Procedure Act maintained the rule already known from the Criminal Procedure Act III, i.e. that the fact that the victim has not acted as a private party does not preclude the assertion of a civil claim by other legal means. The court

of first instance shall rule on the merits of the civil claim on the basis of the legal basis and the amount of the civil claim submitted. A further possibility is to dismiss the civil claim by other legal means , but the Criminal Procedure Act does not provide for the court to dismiss the civil claim on the merits.

Bibliography

1. Balogh J. (1898). Vezérelvek. In Balogh J., Edvi Illés K. & Vargha F. (Szerk.),
2. A bűnvádi perrendtartás magyarázata pp. 23–194
3. Békés Á. (2018). Sértett. In Polt P. (Szerk.), Kommentár a büntetőeljárás törvényhez. 1. kötet Wolters Kluwer Kiadó, pp. 167–183
4. Blaskó B. (1994).Jogállamiság – Büntetőjog – Bűnösség.Kandidátusi disszertáció. Magyar
5. Tudományos Akadémia.
6. Blaskó B. (1995). Gondolatok a jogállamiságról.Belügyi Szemle 33, pp. 69–75.
7. Botos G. (1996). A polgári jogi igény érvényesítésének egyes kérdései a büntetőeljárás folyamán,Belügyi Szemle 7, pp.39–45.
8. Farkas K. (2020). A sértett helyzete az eljárás hatékonysága tükrében. In Hollán M. & Mezei
9. K. (Szerk.), A büntetőjog hazai rendszere megújításának koncepcionális céljai és hatásai
10. pp. 62–7). Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet.
11. Finkey F. (1903). A magyar büntető eljárás tankönyve Politzer Zsigmond és Fia.
12. Finkey F. (1908). A magyar büntetőeljárás tankönyve Politzer Zsigmond és Fia.
13. Földvári J. (1970). A büntetés tana. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
14. Hajdu L. (1971). Az első (1975-ös) magyar büntetőkódex-tervezet, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
15. Király T. (2005). Szemelvények ötven év büntetőjogi és más tárgyú tanulmányaiból.
16. ELTE ÁJK Büntető Eljárás jogi és Büntetés-végrehajtási jogi Tanszék.
17. Kiss A. (2018). A sértett szerepe a büntetőeljárásban. Országos Kriminológiai Intézet.
18. Tahy-Kiss K. (2011). Bírósági rendelkezés a – büntetőeljárásban érvényesített – polgári jogi
19. igényről. Iustum Aequum Salutare,pp159–180.

Contact details of the author

prof. Anita Nagy, PhD.

University of Miskolc Faculty of Law, Institute of Criminal Sciences

e-mail: anita.nagy@uni-miskolc.hu

KOŠICKÉ DNI TRESTNÉHO PRÁVA 2023, VII. ročník
Ochrana vlastníckeho práva normami trestného práva

Zborník vedeckých príspevkov z celoštátnej interdisciplinárnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou „Ochrana vlastníckeho práva normami trestného práva“.

KOŠICE CRIMINAL LAW DAYS 2023, VII.
Protection of property rights by criminal law norms

The Collection of scientific contributions nationwide interdisciplinary scientific conference with international participation

Editori: prof. JUDr. Sergej Romža, PhD.
doc. JUDr. Martin Štrkolec, PhD.
Mgr. Bronislava Vinerová

Vydavateľ: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Vydavateľstvo ŠafárikPress

Rok vydania: 2023
Počet strán: 602
Rozsah: 47,51 AH
Vydanie: prvé

DOI: <https://doi.org/10.33542/OVP-0270-1>
ISBN 978-80-574-0270-1 (e-publikácia)